

የኢትዮጵያ ታሪክ

ከንግሥተ ሳባ ስስክ ታሳቅ የአድዋ ድል

በብሳቴን ጌታ ጎረዳ ወሰደሥሳሴ

በ፲፱፻፳፱ዎቹ ዓመታት ተዳረፈ

የወድ ልጃቸው ወደዘሮ ሠናደት ተክሰማርድም

ስመፍጠሪያ ጊዜ በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ሰላተሙት

የኢትዮጵያ ታሪክ

ከንግሥተ ሳባ እስከ ታላቁ የአድዋ ድል

በብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ
በ፲፱፻፳፯-፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ተጻፈ

የልጅ ልጃቸው ወይዘሮ ሠናይት ተክለማርያም
ለመጀመሪያ ጊዜ በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. አሳተሙት

አዲስ አበባ-ኢትዮጵያ

አባቶች ሆይ! ከመጀመሪያ የነበረውን አውቃችኋልና እጽፍላችኋለሁ።
 ጉበዞች ሆይ! ከፋውን አሸንፋችኋልና እጽፍላችኋለሁ።
 ልጆች ሆይ! አብን አውቃችኋልና እጽፍላችኋለሁ
 የመጀመሪያቱ የሐዋርያው ዮሐንስ መልዕክት ምዕ. ፪ ቁ. ፲፫
 የመጽሐፉ ደራሲ ብላቴን ጌታ ጎሩይ

የኢትዮጵያ ታሪክ ከንግሥተ ሳባ
እስከ ታላቁ የአድዋ ድል ድረስ

የመጽሐፉ ገጾች ማውጫ
ብላቴን ጌታ ገሩይ የጻፏቸው መጻሕፍት
የንጉሠ ነገሥቱ ምስክርነት

መቅደም	ገጽ 1-4
የአሳታሚዎ መልዕክት	5-23
ማስገንዘቢያ	24-25
የምስጋና ወርቃ	26-27

የኢትዮጵያ ታሪክ ከንግሥተ ሳባ እስከታላቁ የአድዋ ድል ድረስ
የመጽሐፉ ገጾች ማውጫ

የምዕራፍ ቁጥር	የየታሪኮቹ አርዕስት	ገጽ ቁጥር
፩	ከንግሥተ ሳባ እስከ ባዜን	፩ - ፲
፪	ከባዜን እስከ ድልነፃድ	፲፩ - ፳፭
፫	ከሃጉዌ እስከ ይኩኖ አምላክ	፳፯ - ፴፱
፬	ከይኩኖ አምላክ እስከ አቤቶ ያዕቆብ	፴፫ - ፵፩
፭	ስለ አቤቶ ያዕቆብ	፵፩ - ፵፪
፮	ስለ አቤቶ ነጋሢ	፵፪ - ፵፫
፯	ስለ አቤቶ ስብስቱ /ስብስትያኖስ/	፵፫ - ፶፩
፰	ስለ መርዕድ አዝማች አብዬ	፶፩ - ፶፪
፱	ስለ መርዕድ አዝማች አምጋሊየሱስ	፶፪ - ፶፫
፲	ስለ መርዕድ አዝማች አስፋወለን	፶፫ - ፶፬
፲፩	ስለ መርዕድ አዝማች ወለን ሰገድ	፶፬ - ፶፭
፲፪	ስለ ንጉሥ ሣህለሥላሴ	፶፭ - ፶፮
፲፫	ስለ መተኮ ከሣህለሥላሴ መከዳት	፶፮ - ፶፯
፲፬	በንጉሥ ሣህለሥላሴ ዘመን የውጭ አገር ሰዎች ወደ ሽዋ መምጣት	፶፯ - ፷፪
፲፭	ሣህለሥላሴ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ለመሆን ስለማሰባቸው	፷፪ - ፷፫

የምዕራፍ ቁጥር	የየታሪኮች አርዕስት	የገጽ ቁጥር
፲፮	ስለ አቤቶ ጋይለመስኮት	፳፫ - ፳፭
፲፯	ስለ አቤቶ ምኒልክ	፳፭ - ፳፱
፲፰	ስለ አጼ ቴዎድሮስና ስለ አቤቶ ምኒልክ	፳፱ - ፶፫
፲፱	አቤቶ ዳርጌ በአጼ ቴዎድሮስ ስለመታሠራቸው	፶፫ - ፶፮
፳	አቤቶ ምኒልክ ከመቅደላ አምልጠው ወደ ሸዋ ስለመመለሳቸው	፶፮ - ፶፯
፳፩	ስለ አቤቶ ምኒልክና ስለ አቶ በዛብህ ጦርነት	፶፯ - ፶፱
፳፪	ስለ አቶ በዛብህ የሞት ፍርድ	፶፱ ፡ ፶፻፱
፳፫	ስለ አጼ ቴዎድሮስ ዕረፍት	፶፻፱ - ፶፻፳
፳፬	ንጉሥ ምኒልክ የሸዋን መንግሥት አደላድለው ስለመያዛቸው	፶፻፳ - ፶፻፯
፳፭	ስለ ወይዘሮ ባፈና መከዳት	፶፻፯ - ፶፻፲፫
፳፮	አጼ ዮሐንስ ወደ ሸዋ ስለመምጣታቸው	፶፻፲፫ - ፶፻፲፯
፳፯	ስለ ሃይማኖት ክርክር	፶፻፲፯ - ፶፻፳፩
፳፰	አጼ ዮሐንስ ለራስ አዳል ዘውድ ሰጥተው ሲያነግሡዋቸው ንጉሥ ምኒልክን ስለመጥራታቸው	፶፻፳፫ - ፶፻፳፭
፳፱	ስለ ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለሃይማኖት ጠብ መጀመር	፶፻፳፭
፴	ስለ እምባቦ ጦርነት	፶፻፳፭ - ፶፻፳፩
፴፩	ስለ ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለሃይማኖት ዕርቅ	፶፻፳፩ - ፶፻፴፬
፴፪	ስለ ራስ አርአያና ወይዘሮ ዘውዲቱ ጋብቻ	፶፻፴፫ - ፶፻፴፰
፴፫	ስለ ወይዘሮ ጣይቱ ትውልድና ከንጉሥ ምኒልክ ጋር መጋባት	፶፻፴፰ - ፶፻፶
፴፬	የንጉሥ ምኒልክና የኢጣሊያኖች ወዳጅነት	፶፻፶ - ፶፻፶፭
፴፭	ስለ አጼ ዮሐንስና ስለምስሮች /ግብጾች/ ጦርነት	፶፻፶፮ - ፶፻፶፰

[illegible]

የምዕራፍ ቁጥር	የየታሪኮቹ አርዕስት	የገጽ ቁጥር
፩	በአጼ ዮሐንስና በአሰላሞች መካከል ስለተነሳው ሁከት	፳፻፵፭ - ፳፻፶
፪	ንጉሥ ምኒልክ እንደገና ወደ ወሎ ስለመሄዳቸው	፳፻፶ - ፳፻፶፫
፫	አጼ ዮሐንስና ንጉሥ ምኒልክ ወሎ ላይ ስለመገናኘታቸው	፳፻፶፫ - ፳፻፶፱
፬	በአጼ ዮሐንስና በኢጣሊያኖች መካከል ጠብ ስለመጀመሩ	፳፻፶፱ - ፳፻፷፩
፭	ንጉሥ ምኒልክ ወደ ሐረርጌ ስለመዝመታቸው	፳፻፷፩ - ፳፻፷፬
፮	ራስ አሉላ ከኢጣሊያኖች ተዋግተው ድል ስለማድረጋቸው	፳፻፷፬ - ፳፻፷፭
፯	ሰርፖርታል የተባለ የእንግሊዝ መልዕክተኛ ወደ አጼ ዮሐንስ ስለመምጣት	፳፻፷፭ - ፳፻፷፮
፰	ንጉሥ ምኒልክ በአጼ ዮሐንስ ፈቃድ ወደ ወሎ ስለመሐዳቸው	፳፻፷፮ - ፳፻፷፱
፱	አጼ ዮሐንስ ከኢጣሊያኖች ጋር ለመዋጋት ወደ ሰሐጢ ስለመውረዳቸው	፳፻፷፱ - ፳፻፸፬
፲፩	ንጉሥ ምኒልክ ከወሎ ቤንምድር ሔደው በጉጃም ወደ ሸዋ ስለመመለሳቸው	፳፻፸፬ - ፳፻፸፱
፲፪	አጼ ዮሐንስ ጉጃምን ስለማጥፋታቸው	፳፻፸፱ - ፳፻፸፱
፲፫	አጼ ዮሐንስ በንጉሥ ምኒልክ ስለመቀየማቸውና ወደ ራስ ዳርጌ የላኩት ወቀላ	፳፻፸፱ - ፳፻፹፫
፲፬	ስለ አጼ ዮሐንስ ዕረፍት	፳፻፹፫ - ፳፻፹፬
፲፭	ንጉሥ ምኒልክ ወደ ወሎ ሲሄዱ የአጼ ዮሐንስን ዕረፍት ስለመስማታቸው	፳፻፹፬ - ፳፻፶
፲፮	በአጼ ምኒልክና በኢጣሊያ መንግሥት መካከል በውጫሌ ስለተደረገው ውል፣ ደርቡሽ እንደገና በነሐሴ ወር 1881 ዓ.ም ጉንደርን እንዳጠፋ	፳፻፶፩ - ፳፻፶፭
፲፯	ደጃዝማች መኮንን ወደ ኢጣሊያ ተልከው ስለመሄዳቸው	፳፻፶፱ - ፳፻፶፱
፲፰	ንጉሥ ምኒልክ የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ስለመጫናቸው	፳፻፶፱ - ፳፻፷፩

4-TC
5-TC
6-TC
7-TC
8-TC
9-TC
10-TC
11-TC
12-TC
13-TC
14-TC
15-TC
16-TC
17-TC
18-TC
19-TC
20-TC
21-TC
22-TC
23-TC
24-TC
25-TC
26-TC
27-TC
28-TC
29-TC
30-TC
31-TC
32-TC
33-TC
34-TC
35-TC
36-TC
37-TC
38-TC
39-TC
40-TC
41-TC
42-TC
43-TC
44-TC
45-TC
46-TC
47-TC
48-TC
49-TC
50-TC
51-TC
52-TC
53-TC
54-TC
55-TC
56-TC
57-TC
58-TC
59-TC
60-TC
61-TC
62-TC
63-TC
64-TC
65-TC
66-TC
67-TC
68-TC
69-TC
70-TC
71-TC
72-TC
73-TC
74-TC
75-TC
76-TC
77-TC
78-TC
79-TC
80-TC
81-TC
82-TC
83-TC
84-TC
85-TC
86-TC
87-TC
88-TC
89-TC
90-TC
91-TC
92-TC
93-TC
94-TC
95-TC
96-TC
97-TC
98-TC
99-TC
100-TC

የምዕራፍ ቁጥር	የየታሪኮቹ አርዕስት	የገጽ ቁጥር
፩	በአጼ ዮሐንስና በእስላሞች መካከል ስለተነሳው ሁከት	፩፻፵፭ - ፩፻፶
፪	ንጉሥ ምኒልክ እንደገና ወደ ወሎ ስለመሄዳቸው	፩፻፶ - ፩፻፶፫
፫	አጼ ዮሐንስና ንጉሥ ምኒልክ ወሎ ላይ ስለመገናኘታቸው	፩፻፶፫ - ፩፻፶፮
፬	በአጼ ዮሐንስና በኢጣሊያኖች መካከል ጠብ ስለመጀመሩ	፩፻፶፮ - ፩፻፶፯
፭	ንጉሥ ምኒልክ ወደ ሐረርጌ ስለመዝመታቸው	፩፻፶፯ - ፩፻፶፱
፮	ራስ አሉላ ከኢጣሊያኖች ተዋግተው ድል ስለማድረጋቸው	፩፻፶፱ - ፩፻፷፩
፯	ሰርፖርታል የተባለ የእንግሊዝ መልዕክተኛ ወደ አጼ ዮሐንስ ስለመምጣት	፩፻፷፩ - ፩፻፷፯
፰	ንጉሥ ምኒልክ በአጼ ዮሐንስ ፈቃድ ወደ ወሎ ስለመሒዳቸው	፩፻፷፯ - ፩፻፷፰
፱	አጼ ዮሐንስ ከኢጣሊያኖች ጋር ለመዋጋት ወደ ሰሐጢ ስለመውረዳቸው	፩፻፷፰ - ፩፻፸
፳	ንጉሥ ምኒልክ ከወሎ ቤጌምድር ሔደው በጉዳም ወደ ሸዋ ስለመመለሳቸው	፩፻፸ - ፩፻፸፫
፳፩	አጼ ዮሐንስ ጉዳምን ስለማጥፋታቸው	፩፻፸፫ - ፩፻፸፯
፳፪	አጼ ዮሐንስ በንጉሥ ምኒልክ ስለመተዋግባቸውና ወደ ራስ ዳርጌ የላኩት ወቀላ	፩፻፸፯ - ፩፻፸፫
፳፫	ስለ አጼ ዮሐንስ ዕረፍት	፩፻፸፫ - ፩፻፸፱
፳፬	ንጉሥ ምኒልክ ወደ ወሎ ሲሄዱ የአጼ ዮሐንስን ዕረፍት ስለመስማታቸው	፩፻፸፱ - ፩፻፶
፳፭	በአጼ ምኒልክና በኢጣሊያ መንግሥት መካከል በውጫሌ ስለተደረገው ውል፤ ደርቡሽ እንደገና በነሐሴ ወር 1881 ዓ.ም ጉንደርን እንዳጠፋ	፩፻፶ - ፩፻፶፰
፳፮	ደጃዝማች መኮንን ወደ ኢጣሊያ ተልከው ስለመሄዳቸው	፩፻፶፱ - ፩፻፷
፳፯	ንጉሥ ምኒልክ የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ስለመጫናቸው	፩፻፷ - ፩፻፷፭

የምዕራፍ ቁጥር	የየታሪክ አርዕስት	የገጽ ቁጥር
፲፫	የእቴጌ ጣይቱ ዘውድ መጫን	፪፻፭ - ፪፻፮
፲፪	ስለ እጼ ምኒልክ ወደ ትግራ /ትግራይ/ መሄድ	፪፻፮ - ፪፻፲
፲፩	በውጫሌ በተደረገው ውል በ፲፯ኛው ክፍል በተጻፈው ቃል በእጼ ምኒልክና በኢጣሊያ መንግሥት መካከል ክርክር ስለመነሳቱ	፪፻፲ - ፪፻፲፬
፲፩	ስለ ራስ መንገሻና ስለ ኢጣሊያኖች የወጣቸው ውል	፪፻፲፬ - ፪፻፲፯
፲፩	ራስ መንገሻ ባለፈው ሥራቸው ተጽጽተው ከእጼ ምኒልክ ጋር ስለመታረቃቸው	፪፻፲፭ - ፪፻፳፩
፲፩	እጼ ምኒልክ በኢትዮጵያ ያሉት ኢጣሊያኖች እየወጡ ወደ ሀገራቸው እንዲመለሱ ስለማዘዛቸው	፪፻፳፩ - ፪፻፳፱
፲፱	ጄኔራል ባራቴሪ አድዋ መጥቶ ከተከበበ በኋላ በእጩ ቴዎድሮስ ለማላጅነት ስለማምለጡ	፪፻፳፱ - ፪፻፳፮
፳	ስለ ራስ መንገሻና ኢጣሊያኖች ጦርነት	፪፻፳፱ - ፪፻፳፯
፳፩	እጼ ምኒልክ የውጫሌን ውል እንዳፈረሱ	፪፻፳፯ - ፪፻፳፱
፳፱	ኢጣሊያኖች ወሰን አልፈው ወደ አጋሜ ስለመግባታቸው	፪፻፳፱
፳፫	የመስከብ መልዕክተኞች ወደ ኢትዮጵያ መምጣትና የኢትዮጵያ መልዕክተኞች ወደ መስከብ መሄድ	፪፻፳፱ - ፪፻፳፱
፳፯	ራስ መንገሻ መቀሌን ለቀው ወደ ደብረኃይላ ስለመሄዳቸው	፪፻፳፱ - ፪፻፳፫
፳፭	እጼ ምኒልክ ከኢጣሊያኖች ጋር ለመዋጋት አዋጅ ስለመገነባቸው	፪፻፳፫ - ፪፻፳፭
፳፮	ራስ መኮንን በጦር አበጋዝነታቸው አላጌ ላይ ከኢጣሊያኖች ስለመዋጋታቸው	፪፻፳፭ - ፪፻፵፪
፳፯	ስለ መቀሌ ጦርነት	፪፻፵፪ - ፪፻፵፭
፳፰	ራስ ሰብሐትና ደጃች ሐገሥ ተፈሪ ከኢጣሊያኖች እየከፉ ወደ እጼ ምኒልክ ስለመግባታቸው	፪፻፵፭ - ፪፻፶፩
፳፱	ስለ አድዋ ጦርነት	፪፻፶፩ - ፪፻፶፱
ተጨማሪ	ስለ ብላቴን ጌታ ገሩይ የልዩ ልዩ ሰዎች አስተያየት	፪፻፶፩ - ፪፻፶፫

877	878
879	880
881	882
883	884
885	886
887	888
889	890
891	892
893	894
895	896
897	898
899	900
901	902
903	904
905	906
907	908
909	910
911	912
913	914
915	916
917	918
919	920
921	922
923	924
925	926
927	928
929	930
931	932
933	934
935	936
937	938
939	940
941	942
943	944
945	946
947	948
949	950
951	952
953	954
955	956
957	958
959	960
961	962
963	964
965	966
967	968
969	970
971	972
973	974
975	976
977	978
979	980
981	982
983	984
985	986
987	988
989	990
991	992
993	994
995	996
997	998
999	1000

14. ለልጅ ምክር ለአባት መታሰቢያ በ፲፱፻፳፫ /1923/ ዓ.ም. ታተመ።

የምዕራፍ ቁጥር	የየታሪኮች አርዕስት	የገጽ ቁጥር
ዘ	የአቴጌ ጣይቱ ዘውድ መጫን	ዘዩ - ዘደ
ዘ፩	ስለ አጼ ምኒልክ ወደ ትግራ /ትግራይ/ መሄድ	ዘደ - ዘደ፲
ዘ፪	በውጫሌ በተደረገው ውል በ፲፯ኛው ክፍል በተጻፈው ቃል በአጼ ምኒልክና በኢጣሊያ መንግሥት መካከል ክርክር ስለመነሳቱ	ዘደ፲ - ዘደ፲፩
ዘ፫	ስለ ራስ መንገሻና ስለ ኢጣሊያኖች የወዳጅነት ውል	ዘደ፲፩ - ዘደ፲፯
ዘ፬	ራስ መንገሻ ባለፈው ሥራቸው ተጸጽተው ከአጼ ምኒልክ ጋር ስለመታረቃቸው	ዘደ፲፯ - ዘደ፳፩
ዘ፭	አጼ ምኒልክ በኢትዮጵያ ያሉት ኢጣሊያኖች እየወጡ ወደ ሀገራቸው እንዲመለሱ ስለማዘዛቸው	ዘደ፳፩ - ዘደ፳፪
ዘ፮	ጀኔራል ባራቴሪ አድዋ መጥቶ ከተከበበ በኋላ በእጩጌ ቴዎፍሎስ እማላጅነት ስለማምለጡ	ዘደ፳፪ - ዘደ፳፮
ዘ፯	ስለ ራስ መንገሻና ኢጣሊያኖች ጦርነት	ዘደ፳፮ - ዘደ፳፯
ዘ፰	አጼ ምኒልክ የውጫሌን ውል እንዳፈረሱ	ዘደ፳፯ - ዘደ፳፱
ዘ፱	ኢጣሊያኖች ወሰን አልፈው ወደ አጋሜ ስለመግባታቸው	ዘደ፳፱
ዘ፲	የመስኮብ መልዕክተኞች ወደ ኢትዮጵያ መምጣትና የኢትዮጵያ መልዕክተኞች ወደ መስኮብ መሄድ	ዘደ፳፱ - ዘደ፳፻
ዘ፲፩	ራስ መንገሻ መቀሌን ለቀው ወደ ደብረኃይለ ስለመሄዳቸው	ዘደ፳፻ - ዘደ፳፻፲
ዘ፲፪	አጼ ምኒልክ ከኢጣሊያኖች ጋር ለመዋጋት አዋጅ ስለመገንባቸው	ዘደ፳፻፲ - ዘደ፳፻፮
ዘ፲፫	ራስ መኮንን በጦር አበጋዝነታቸው አላጌ ላይ ከኢጣሊያኖች ስለመዋጋታቸው	ዘደ፳፻፮ - ዘደ፳፻፱
ዘ፲፬	ስለ መቀሌ ጦርነት	ዘደ፳፻፱ - ዘደ፳፻፺
ዘ፲፭	ራስ ስብሐትና ደጃች ሐገብ ተፈሪ ከኢጣሊያኖች እየከፉ ወደ አጼ ምኒልክ ስለመግባታቸው	ዘደ፳፻፺ - ዘደ፳፻፮
ዘ፲፮	ስለ አድዋ ጦርነት	ዘደ፳፻፮ - ዘደ፳፻፱
ተጨማሪ	ስለ ብላቴን ጌታ ገሩይ የልዩ ልዩ ሰዎች አስተያየት	ዘደ፳፻፱ - ዘደ፳፻፺፫

15. የልብ አሳብ /የብርሃኔና የጽዮን ሞገሳ ጋብቻ/ በጉጎ ጽባሕ ማተሚያ ቤት በ፲፱፻፳፫ /1923/፤ ዓ.ም. ታተመ።
16. ጥሩ ምንጭ በጉጎ ጽባሕ ማተሚያ ቤት በ፲፱፻፳፫ /1923/፤ ዓ.ም. ታተመ።
17. ማጎደረ ብርሃን /ሀገረ ጃፓን/ በ፲፱፻፳፬ /1924/፤ ዓ.ም. ታተመ።
18. አዲስ ዓለም በ፲፱፻፳፭ 1925/፤ ዓ.ም. ታተመ።
19. በዕድሜ መለከብ፤ ሁሉንም ማየት። በጉጎ ጽባሕ ማተሚያ ቤት በ፲፱፻፳፮ /1926/፤ ዓ.ም. ታተመ።
20. እኔና ወዳጄ በ፲፱፻፳፯ /1927/፤ ዓ.ም. ታተመ።
21. የኢትዮጵያ ታሪክ ከንግሥተ ሳባ እስከ ታላቁ የአድዋ ድል ድረስ፤ በግምት በ፲፱፻፳፯-፳፰ ዓ.ም. /1927-28/፤ ዓ.ም. ተዘጋጅቶ በ፲፱፻፶፱ /1999/ ዓ.ም. የታተመው ይህ የመጨረሻው መጽሐፍ ነው።

ላ ማተሚያ ቤት

ክም. ታተመ::

ጤ::

ጊያ ቤት በ፲፱፻፳፮

ላ ድረስ፣ በግምት

፲፱ /1999/ ዓ.ም.

አጼ ኃይለሥላሴ በስደት ለገደገ በነበሩበት ጊዜ

የንጉሠ ነገሥቱ ምስክርነት
'ታላቅ ነህ ሳልልህ ብቀር ሥራዎችህ ቀድመውኝ ይናገራሉ።'

ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ንጉሠ ነገሥት
መስከረም ፲ ቀን ፲፱፻፳፭ ዓ.ም.

አሁን የአዳምን ልጆች ወግ ሲቀበል የምታዩት ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ በአገራችን ሥርዓት በመልካም አያያዝ ያደገ ከኢትዮጵያም ከፍ ካሉት ሊቃውንት የሚቆጠር ነው። ብልሃቱንና ትጋቱንም ለመልካም ሥራ የሚያገለግሉ መሣሪያዎች ስለአደረጋቸው በመንግሥታችን ሥራ ለመመረጥና ወደ ታላቁ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትርነት ለመድረስ በቃ። በየጊዜውም የጻፋቸው ከፍተኛ ባህርይን የሚገልጡ መጻሕፍት ይልቁንም በቤተክህነትና በታሪክ ዕውቀት በዓለም ሊቃውንት ዘንድ የታወቀና የተከበረ አደረጉት። ለምታውቁት ሰው ከታሪኩ ከዚህ የበለጠ ልነግራችሁ የሚያስፈልግ አልመስለኝም።

በአጭሩ ከጠባዩ ትልቅነት የሚሰማኝን ለመናገር ሳስብ ጊዜውን ሁሉ ቁም ነገር በመሥራት ማሳለፉ፤ ከራሱ ይልቅ የተቸገሩትን ለመርዳት መጣሩ፤ ዕውነትን፤ ፍርድንም ማክበሩና በአገር ፍቅር መቃጠሉ ትዝ ይሉኛል።

አገልጋዩና ወዳጅ ኅሩይ!

በተቻለህ ስለአገርህ ሥራህን በሚገባ ፈጽመህ በምትሰናበት ጊዜ ታላቅ ነህ ሳልልህ ብቀር ሥራዎችህ ቀድመውኝ ይናገራሉ።

በክፉ አድራጊዎች የሚገፉ የዓለምን ፀጥታ የሚያናውጥ ነፋስ ምንም ቢያንገላታህና በታላቅ ፈተና ላይ ቢጥልህም ሊያሸንፍህ አልቻለም። ታላቅና ቸር በሆነው ጌታ ለተመደበው ሕግ ግን መታዘዝ ግድ ሆነብህ።

ይህም ለእያንዳንዳችን በተራ የሚደርስን ዕድል ነው። አንተም እስከ መጨረሻ ከታገልክ በኋላ ዛሬ ደክመህ፤ አንቀላፋህም። በሥጋ ብትለየን ስምህና ሥራህ በመካከላችን ይኖራሉ።

ኅሩይ! እግዚአብሔር ሲያስበን አጥንቶችህ መንፈስህ የሚሰፋበትን ቦታ እስኪያዩና ከአባቶችህ እስኪቀላቀሉ ድረስ በእንግድነት በመጣህበት በዚህ ሥፍራ በሰላም ዕረፍ።

ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ
ንጉሠ ነገሥት
ለንደን መስከረም ፲ ቀን ፲፱፻፳፭ ዓ.ም.

ገገራሉ።
ነገሥት
ዓ.ም.
ጎሩይ ወልደሥላሴ
ሊቃውንት የሚቆጠር
ዎች ስለአደረጋቸው
ርነት ለመድረስ በቃ።
ፋቱንም በቤተክህነትና
። ለምታውቁት ሰው

ውን ሁሉ ቁም ነገር
ዕውነትን፣ ፍርድንም

ዚቱ ታላቅ ነህ ሳልልህ

፤ ምንም ቢያንገላታህና
ነው ጌታ ለተመደበው

ነተም እስከ መጨረሻ
፤ ሥራህ በመካከላችን

፤ በትን ቦታ እስኪያዩና
በሰላም ዕረፍ።

ህላሴ
ሠት
፲፱፻፴፩ ዓ.ም.

መቅድም

የተለያዩ ምርጥ መጻሕፍትን ለአገራችን ያበረከቱት ስሙጥሩው ደራሲ ክቡር ብላቴን ጌታ ጎሩይ ወልደ ሥላሴ በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም. “ዋዜማ” የተሰኘውን ድርሰት ጽፈው ሲያሳትሙ “በማግስቱ የኢትዮጵያን ነገሥታት የታሪክ በዓል ለማክበር” መሆኑን ከአርዕስቱ ግርጌ ገልጸው፤ በዚሁ መጽሐፍ ገጽ 45 ላይ “ዋናውን የኢትዮጵያን ነገሥታት ታሪክ በሙሉ በምንጽፍበት ጊዜ” በማለት ተከታይና የተሟላ ታሪክ ለመጻፍ ያቀዱ መሆናቸውን ጠቁመው ነበር።

ደራሲው ይህን ያቀዱትን የኢትዮጵያን ነገሥታት ታሪክ መጻፍ ጀምረው ከዚህ ከጻፉት ውስጥ 113 ገጾች ለጎትመት በቅተው ሌሎች 13 ገጾች በእጅ ጽሑፍ ላይ እንዳሉ በ1928 ዓ.ም በኢትዮጵያ ላይ በደረሰው የኢጣሊያ ፋሽስት ወረራ ምክንያት ደራሲው ሥራቸውን በማቋረጥ ተገደው ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር ወደ ውጭ አገር ይሰደዳሉ።

ብላቴን ጌታ ጎሩይ፤ በዚህ በጀመሩትና አሁን ሊታተም በቻለው የኢትዮጵያ ታሪክ፤ ከንግሥተ ሳባ እስከ ድልነዓድ፤ ቀጥሎ የዛጉዌን ዘመን፤ ከዚያም ከይኩና አምላክ እስከ ልብነ ድንግል የነበረውን ክፍል በመጠኑ ከዳሰሱ በኋላ፤ ከነጋሢ እስከ ኃይለ መለኮት ድረስ ያለውን የሸዋን ታሪክ በዝርዝር አቅርበውታል።

አያይዘውም፤ ዘመነ መሳፍንት የሚባል ምዕራፍ በታሪካችን ውስጥ እንደነበር አውስተው ወደ አጼ ቴዎድሮስ ዘመነ መንግሥት ይገባሉ።

ስለ አጼ ቴዎድሮስ ዘመን የጻፉት፤ አጼ ቴዎድሮስ በመሳፍንት ሽኩቻና ውጊያ በእነርሱም ሥራ የተከፋፈላቸውን ኢትዮጵያን በአንድ ንጉሠ ነገሥት ሥልጣን ሥር የምትተዳደር አንዲት አገር ለማድረግ ከአደረጉት ጥረት ይልቅ በንጉሠ ነገሥቱ ዘመን በተፈጸመው ጭካኔ ላይ ይበልጥ ያተኩራል።

በስፋት የሚተርኩት ስለ አጼ ዮሐንስ ዘመነ መንግሥት ነው። ንጉሠ ነገሥቱ ከእንግሊዞች ጋር የነበራቸውን የቅርብ ግንኙነት፣ ከግብጽና ከኢጣልያ ጋር ያደረጓቸውን ጦርነቶች በቅደም-ተከተል አገባብ በደንብ ጽፈውታል።

በአገር ውስጥም ከሸዋው ንጉሥ ምኒልክና ከጉጃሙ ንጉሥ ተክለሃይማኖት ጋር የነበሯቸውን ግንኙነቶች የተለያዩ ባህሪዎቻቸውን በየመልክ በየመልኩ በሥርዓት አስቀምጠውታል።

አጼ ዮሐንስ በዘመናቸው ፍጻሜ ላይ መተማ ከመዝመታቸው በፊት በእርሳቸውና በንጉሥ ምኒልክ መካከል የተፈጠረውን ቅራኔ መሠረት አድርገው ለንጉሡ አጉት ለራስ ዳርጌ መጻፋቸውን፣ ራስ ዳርጌም ከንጉሡ ነገሥቱ የመጡላቸውን መልዕክቶች ለንጉሡ ማድረሳቸውን፣ ንጉሡም በተራቸው ለአጼ ዮሐንስ የላኳቸውን የመልስ ደብዳቤዎችን በቅደም-ተከተል ሥርዓት አቅርበዋል።

ደራሲው በ19ኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ በኢትዮጵያ መድረክ ላይ በተለያዩ ደረጃ ገንነው በነበሩት በሁለቱ ታላላቅ ሰዎች መካከል የተፈጠረውን የሻክረ ስውር ሁኔታ ከነምክንያቱ በጥልቀት ለማወቅ የሚረዱትን መረጃዎችና ሰነዶች ከታሪኩ ሂደት ጋር አያይዘው በመጽሐፋቸው ውስጥ ለትውልድ በማስተላለፍ በአጠቃላይ ለአንባብያንና በተለይም ለታሪክ ተማሪዎችና ተመራማሪዎች በዓይነቱም ሆነ በይዘቱ ለመጀመሪያ ጊዜ ግምቱ እጅግ ከፍ ያለ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባ ታላቅ የታሪክ ጽሑፍ አበርክተዋል።

ይህ ጽሑፍ የሚቆመው ከአጼ ዮሐንስ ዕረፍት በኋላ ንጉሠ ነገሥት የሆኑትን የዳግማዊ ምኒልክን ዘመነ መንግሥት የመጀመሪያውን ክፍል ከውጫሊ ውል እስከ የአድዋው ጦርነትና ታላቅ ድል ድረስ ያለውን ከ ፲፰፻፹፩ እስከ ፲፰፻፹፰ /1881-1888/ ታሪክ በመተረክ ነው።

ይህ አሁን ለጎትመት የበቃው ታሪክ በዋዜማ መጽሐፋቸው ላይ ያወሱት የትልቁ ሥራቸው አንዱ ክፍል መሆኑ አያጠራጥርም። በፋሽስት

ነሥት ነው። ንጉሠ
በጽና ከኢጣልያ ጋር
ላል።

ጉሥ ተክለሃይማኖት
በየመልክ በየመልኩ

መዝሙራቸው በፊት
መሠረት አድርገው
ከንጉሠ ነገሥቱ
ም በተራቸው ለአጼ
ጋዓት አቅርበዋል።

ትዮጵያ መድረክ ላይ
ወካክል የተፈጠረውን
ፈጽሞትን መረጃዎችና
ውስጥ ለትውልድ
ታሪክ ተማሪዎችና
ገምቱ እጅግ ከፍ ያለ
፡

በኋላ ንጉሠ ነገሥት
'ውን ክፍል ከውጫሌ
ከ ፲፱፻፹፩ እስከ ፲፱፻፹፮

ቶቸው ላይ
፡፡ በፋሽስት

ወረራ ምክንያት ንጉሠ ነገሥቱና ደራሲው ወደ ውጭ አገር ለመሰደድ ሲገደዱ
ደራሲው የወጡት ታላቅ እቅድ ይሰነካላል። ለጎትመት የበቃውም ሥራቸው
በሚገባ ተጠርዞ ገበያ ላይ ሳይውል ድካማቸው ከንቱ ሆኖ ቀርቶ ነበር።

በየቦታው ተበታትኖ የነበረው ይህ እጅግ የደከሙበት ታሪካዊ ሥራ
በእግዚአብሔር ፈቃድ፣ ከያለበት ተሰብስቦ የተገኘው ቅጅ ዘግይቶም ቢሆን በልጅ
ልጃቸው በወይዘሮ ሠናይት ተክለማርያም ትጋት አሁን ታትሞ መቅረቡና ለገባብ
መብቃቱ የሚያስደስት ነው።

ታላቁ ደራሲ ብላቴን ጌታ ጥሩይ ወልደሥላሴ በሰፊው አቅድሞ መጻፍ
የጀመሩትን የኢትዮጵያ ነገሥታት ታሪክ በኢጣሊያ ወረራ በአገራችን ላይ በደረሰው
ታላቅ ጥፋት ምክንያት ከፍጻሜ ለማድረስ አለመቻላቸው ቢያሳዝነንም፣
የማናውቀውን የአገራችንን የሩቅና የቅርብ ዘመናት ታሪክ በመጠነ-ም ቢሆን ገልጠን
ለማየት የሚረዳንን ይህን መጽሐፋቸውን ስናነብ፣ ወደ ኋላ መለስ ብለን ምን
ዓይነት ሰው እንደነበሩ ጥቂት ለመመራመርና ሕይወታቸውን ለመቃኘት ዕድል
ይሰጠናል።

በጊዜው በእንጦጦ ራጉኤል ደብር እጅግ ከታወቁት የአገራችን ሊቃውንት
ዘንድ በገበየት ትምህርትና ዕውቀት እጅግ ልቀው የነበሩት እኚህ ታላቅ ሰው
የመንግሥት ሥራ የጀመሩት በዳግማዊ አጼ ምኒልክ ዘመነ መንግሥት በወጣትነት
ዕድሜያቸው ነበር ።

በተከታዮቹ ዓመታት በአቤቶ ኢያሱና በንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱ
እንዲሁም በቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ዘመን በተለያዩ የመልዕክት ሥራ ወደ አውሮፓ፣
አሜሪካና ጃፓን በመሄድ የዕውቀት አድማሳቸውን ለማስፋትና ስለሄዱበትም
መልዕክትና ስላዩዋቸውም አገሮች ዕድገት እና ሥልጣኔ ለአገራቸው ሕዝብ ግንዛቤ
የሚሰጡ መጻሕፍትን ለማበርከት የቻሉ ሰው ነበሩ።

ለድርሰት ሙያ ልዩ ስጦታና ዝንባሌ ስለነበራቸው፣ በ፲፱፻፲፩ ዓ.ም.

ካሳተሙት ወዳጁ ልቤ ከተባለው በይዘቱ እጅግ የጠለቀ መንፈሳዊ ትምህርት ከሚገኝበት መጽሐፍ ጀምሮ በሕይወት ዘመናቸው ከ፩ /20/ የሚበልጡ የተለያዩ መጻሕፍት ጽፈዋል፤ በእነርሱ ውስጥ ታዋቂነትን ለማግኘት የበቁትም በእነዚህ መጻሕፍት ነው።

በመንግሥት ሥራም ከጠላት ወረራ በፊት በቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ዘመን መንግሥት ለከፍተኛው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትርነት ሹመትና ደረጃ በቅተዋል። በ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. በኢትዮጵያ ላይ በወረደው መከራ ምክንያት ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር ተሰደው፤ የአገራቸው ጥፋት ያሳደረባቸው ጽኑ ምሬትና የሱም ጠንቅ ያስከተለው ሕመም አንድ ላይ ተዳምሮ ለሕይወታቸው ማለፍ ምክንያት ሆኗል።

በስደት ዓለም በእንግሊዝ አገር አርፎ የነበረው አስከሬናቸው ኢትዮጵያ ነፃነቷን እንደገና መልሳ ከተገናኝፈች በኋላ ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ በመንበረ ፀባዖት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል እንዲያርፍ ተደርጓል። ከዚህ ዓለም በሞት ሊለዩም የሰድሳ ዘመን አዛውንት ነበሩ።

ተከታዩ የኢትዮጵያ ትውልድ ሊያውቃቸውና ሊያስታውሳቸው የሚገባ ታላቅ ኢትዮጵያዊና ስሙጥሩ ደራሲ እንደነበሩ ሥራቸው ይመሰክራል።

ዘውዴ ገብረሥላሴ
ዶክተር ደጃዝማች

ፈላጊ ትምህርት
ሂበልጡ የተለያዩ
በቁትም በእነዚህ

ይለሥላሴ ዘመነ
ደረጃ በትተዋል።
ሠ ነገሥቱ ጋር
ጠንቅ ያስከተለው
፤።

ናቸው ኢትዮጵያ
በመንበረ ፀባዖት
በሞት ሲለዩም

ውሳቸው የሚገባ
ራል።

ፊውዴ ገብረሥላሴ
ዶክተር ደጃዝማች

የአሳታሚዎ መልዕክት

የመጽሐፉ አሳታሚ መልዕክት በሚለው ጽሑፍ ውስጥ

ሀ. መጽሐፉ እንዲታተም ስለአስፈለገበት ዓላማ፤

ለ. በደራሲው ሞት የቀብር ሥርዓት ላይ የንጉሠ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ስሜት ገላጭ ንግግር ጊዜን፤ ሥፍራንና ሁኔታን ያጣመረ ስለመሆኑ ባጭር የሚያስረዳ፤ መሆኑ፤

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ ማን እንደነበሩ ለማስታወስም ያህል

ሐ. ልደት ዕድገትና ትምህርት፤

መ. ስለ ደራሲው ሀገራዊ አገልግሎት፤

ሠ. በቤተሰብአዊ ኑሮና አባትነት፤

ረ. ኅሩይ ወልደሥላሴ በደራሲነት፤

ሰ. የብላቴን ጌታ ኅሩይ አዕማቸው ወደ ኢትዮጵያ ተመልሶ የማረፊያ ፍጻሜውን ስለማግኘቱ፤

ተካትተው ይገኙበታል።

፡፡ልቶ (ዘግኝ)፡፡ በቤተሰብ

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ከቤተሰቦቻቸው ጋር

መጽሐፉ እንዲታተም ያስፈለገበት ዓላማ፡-

1. ደራሲው ጽፈው ያዘጋጁትንና ሳይታተም የቆየውን ይህን የኢትዮጵያ ታሪክ ሥራቸውን ለማሳተምና ለሕዝብ እንዲቀርብ ለማድረግ፤
2. የኢትዮጵያን የብዙ ሺህ ዓመታት ረዥምና ያልተቋረጠ ሀገራዊ መንግሥትነት ታሪክ ለማጥፋትና የኢትዮጵያን ህልውና ለመበታተን ከቅርብ ዓመታት ወዲህ የተነሱ አፍራሽ ኃይላት የኢትዮጵያ ታሪክ የ፩ /100/ ዓመት ዕድሜ ብቻ ያለው ነው በማለት ሀሰተኞች ለሚነዙት ውሸት ኢትዮጵያ ከ፫ ሺህ /3000/ ዘመናት የበለጠ ያልተቋረጠ መንግሥትነትና ታሪክ ያላት ሀገር ለመሆኗ እውነተኛ ታሪካዊ የሰነድ ማስረጃ መኖሩን በተረጋገጠ መልክ ለማሳየት፤
3. የኢትዮጵያ አዲስና ቀጣይ ትውልድ ሁሉ በየጊዜው የሀገሩን እውነተኛ ታሪክ እያነበበ የቀደምት አባቶቹን እና እናቶቹን ታሪክ በአዕምሮው እንዲመዘግበውና ታሪኩንና መጽሐፉንም ጠብቆ እርሱም በፋንታው ለሚቀጥለው ትውልድ-ትውልድ እንዲያወርሰው ለማድረግ ነው፡፡

ጋር

የመጽሐፉ አሳታሚ የወይዘሮ ሠናይት ተክለማርያም መልዕክት

“ዝክረ ጳድቅ ለዓለም ይሄሉ፡፡”

/“ የጳድቅ መታሰቢያው ለዘላለም ይኖራል፡፡”/

መዝ. 115 ቁ. 5

የተከበራችሁ አንባቢያን!

በዚህ መጽሐፍ ከመቅድሙ አስተድሞ በሚገኘው ገጽ ላይ የንጉሠ ነገሥቱ ምስክርነት በሚል ርእስ የታተመው የግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ንግግር ንጉሠ ነገሥቱ ስለዚህ መጽሐፍ ደራሲ እና በወቅቱም የኢትዮጵያ መንግሥት የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ስለነበሩት አያቱ ስለ ክቡር ብላቴን ጌታ ገሩይ ወልደሥላሴ ሞት በሥርዓተ-ተብራቸው ላይ ያደረጉት ንግግር ነው፡፡ ቀብሩም የተፈጸመው መስከረም ፲ ቀን ፲፱፻፴፩ ዓ.ም በአንግሊዝ አገር ለንደን ከተማ አጠገብ ባዝ በተባለው ሥፍራ ነበር፡፡

ይህ ጊዜን! ሥፍራንና ሁኔታን አጣምሮ እጅግ ጥልቅ ከሆነ የግል ውስጣዊ ስሜት ፈንቅሎ የወጣው የእውነተኛ ስሜትን ገላጭ ንግግር ከዚያን በፊትም ሆነ ከዚያን በኋላ ብዙውን ጊዜ ከንጉሠ ነገሥቱ እፍ ሲነገር ያልተሰማ ዓይነት ነው። ምክንያቱም ስለሁሉም ነገር «እኛ» በሚል የፕሮቶኮል ሥርዓት እንጂ፤ «እኔ» በሚል ግላዊና ስሜታዊ ቃል መናገራቸው ያልተለመደ በመሆኑ ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ በዚያን ጊዜ የኢትዮጵያ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትርና ታላቅም ደራሲ ስለነበሩት ስለ ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ ሞት በቀብር ሥርዓት ላይ ያደረጉት የመሪር ገዘንና የመጨረሻው መለናበቻ ንግግር ነው።

ወቅቱ ሀገራችን ኢትዮጵያ በኢጣሊያ ፋሽስቶች ተወርራ ነፃነቷን በመገፈፍዋ ንጉሠ ነገሥቱና ሚኒስትሩ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩ፤ ሌሎችም ኢትዮጵያውያን ስደተኞች ሁሉ በእንግሊዝና በሌሎች አገሮች ተሰድደው በገዘን፤ በመከራ፤ በችግር በሥጋና በመንፈስ ስቃይ ውስጥ የተገኙበት ጊዜ ስለነበር ገዘናቸውን እጥፍ ድርብ አድርጉታል። የሁላቸውም እምነትና ተስፋ ሁሉን ማድረግ በማይሳነው በእግዚአብሔር ላይ ብቻ ነበር እንጂ በምድራዊ የመንግሥታትና የሰዎች ቃል ለመተማመን እንዳችም የተስፋ ጭላንጭል የማይታያቸው የነበረበት ሁኔታ ነው።

የማቴሪያል ዓለም በሆነውና ግዙፉን ነገር ብቻ በሚያደንቀው አካባቢ ውስጥ መገኘት፤ ነገር ግን በማይጨበጥና በማይዳሰስ በዓይን በማይታይና በማይለይ በእግዚአብሔር እምላክ ላይ ብቻ መተማመንና በክፉ አድራጊዎች የሚፈፀመውን የግፍ ሥራ መመልከት፤ ተጠቂ የሆነ ሰውን አዕምሮ ማክተሚያ በሌለው የሀሳብ ማዕበል ሲያንገላታው ከመዋልና ከማደር አልፎ መፍትሔውን በቶሎ ስለማይሰጠው ምንኛ ብርቱ ፈተናና ጭንቀት መሆኑ ግልጽ ጉዳይ ነው። በመሆኑም ከግ.ቀ. ኃይለሥላሴ ስለ ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ የተነገረው የገዘን ንግግር የተነገረላቸው ሚኒስትሮች በሕይወት በነበሩ ጊዜ የጻፉትና ከሰባ ዓመታት በኋላ አሁን በታተመው በዚህ የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍ ውስጥ ለአንባቢያን መቅረቡ ስለ ደራሲው ሥራዎችና ታላቅነትም ከንጉሠ ነገሥት የበለጠ ምስክር የማይገኝለት አድርጎታል።

መልዕክት

ይ. የንጉሠ ነገሥቱ
ግግር ንጉሠ ነገሥቱ
ጭ ጉዳይ ሚኒስትር
ርዓተ-ቀብራቸው ላይ
ኔም በእንግሊዝ አገር

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ ማን ነበሩ?

የዚህ መጽሐፍ ደራሲ ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ የእናቴ የክብርት ወይዘሮ ገነት ኅሩይ አባት ናቸው። ይህን መጽሐፋቸውን ለአሳተምሁት ለኔም ደግሞ ያሳደጉኝ አያቴ ናቸው።

ልደት፣ ዕድገትና ትምህርት

ስለ ሕይወት ታሪካቸው ከተመዘገቡ ጽሑፎችና ቤተሰብም በመሆን ማወቅ እንደተቻለው ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ በኢትዮጵያ መኻል አገር በሰሜን ሸዋ በመርሐ ቤቴ አውራጃ በታች ቤት ወረዳ ረመሽት ቀበሌ ደን አቦ ገዳም በተባለ ሥፍራ ከእባታቸው ከአቶ ወልደሥላሴና ከእናታቸው ከወይዘሮ ወለተማርያም በ፲፰፻፳፩ ዓ.ም ተወለዱ። ሲወለዱም የተሰማቸው ስም ገብረመስቀል ነው። የደን አቦ ገዳም ቤተክርስቲያን የዳግማዊ አዲ ምኒልክ የቀድሞ ሚስታቸው ወይዘሮ ባፈና ያሠሩት ገዳም ስለነበር አቶ ወልደሥላሴም የወይዘሮ ባፈና ቤተ-ርስት ሹም ነበሩ። ከዕለታት አንድ ቀን አቶ ወልደሥላሴ የገዳሙን ካህናትና ዲያቆናት ግብር ለማብላት ዝግጅት ባስደረጉ ጊዜ የገዳሙ አለቃ ለጊዜው በሥፍራው ባለመገኘታቸው ካህናቱ በረሀብ ከሚሰቃዩ ለገዳሙ አለቃ የድርሻቸው ምግብ ተቀምጦላቸው ካህናቱ እንዲመገቡ ያደርጋሉ። የደብሩም አለቃ ብዙ ቆይተው በመጡ ጊዜ ካህናቱና ዲያቆናቱ በመመገብ ላይ መሆናቸውን በመመልከታቸው በቁጣ ንግግር « የገዳሙ ባህል ፈረሰ! እንዴትስ እኔ ሳልመጣ ሌሎች ግብር ይገባሉ? ይህን የሚያደርጉ እሜይቴ ወይዘሮ ባፈና ናቸው! ወልደሥላሴ የሚባል ያልተማረ ጨዋ ሾመው ይኸውና ይጫወትብናል? » በማለት ከተናገሩ በኋላ ካህናቱንም « እንዴትስ በሌለሁበት ግብር ትበላላችሁ? » ብለው ገሰዱባቸው። አቶ ወልደሥላሴም ጠቡንና ጭትጭቱን ያበረዱ መስጧቸው « ካህናቱ በደጅ ሆነው በፀሐይ መቀት ስለተጎዱ ገብተው ግብር እንዲበሉ ያደረግሁ እኔ ነኝ! » የእርስዎም ፋንታ በክብር ተቀምጧል። እባክዎን ይቀመጡ» በማለት በትህትና ለመኮከባቸው። የደብሩ አለቃ ግን « ካልተማረ መሃይም ምን ይጠበቅና! ቆይ ለወይዘሮ ባፈና ነገራ ከሹመትህ ባላሸርህ እኔ ሰው አይደለሁም! » ሲሉ ከዛቴ በኋላ ፊታቸውን ወደተደገሰው ምግብ አዙረው ይከመኩሙት ጀመር።

ኅዳር ፳፱ ዓ.ም
የክብርት

፡ በመሆን ማወቅ
አገር በሰሜን ሸዋ
፡ም በተባለ ሥፍራ
፡ም በ፲፰፻፳፩ ዓ.ም
፡ም ቤተክርስቲያን
፡ም ስለነበር አቶ
አንድ ቀን አቶ
፡ም ለገደቡ ጊዜ የገደቡ
፡ም ለገደቡ አለቃ
፡ም አለቃ ብዙ
፡ም መሆናቸውን
፡ም ሳልመጣ ሌሎች
፡ም ልደሥላሴ የሚባል
በጊዜ ካህናቱንም
አቶ ወልደሥላሴም
መቀት ስለተገዱ
ክብር ተቀምጧል።
፡ም « ካልተማረ
ባላሽርህ እኔ ሰው
፡ም ይኮመኩሙት

አቶ ወልደሥላሴም በደብሩ አለቃ ንግግር ተበላጭተው ነበርና «መቼም እኔ ከእንግዲህ ተምራ አልደርስም። ልጄ እንደእኔ እንይሰደብ እርሱን ማስተማር አለብኝ» በማለት ወሰኑ። ልጃቸውን ገብረመስቀልን ደንክሶ ገዳም ትምህርት በማስገባታቸው ወጣቱ በዚያ ፊደል ቆጥረው ንባብ አውቀው ከፍተኛውን የቤተክርስቲያን ትምህርት ለመከታተል እንዲችሉ አባታቸው ከመርሐቤቴ እስከ ሥላሴ ከዚያም እስከ ሽሬ መድኃኔዓለም ድረስ ወስደዋቸው ከነስንቃቸው ጭምር ለመምህራን አስረክቧቸው። ከዚያም የቤተክህነቱን ልዩ ልዩ ከፍተኛ ትምህርት ሲማሩ ቆይተው በዚያ ትምህርት እስከ መምህርነት ደረጃ አጠናቀቁ። ቀጥሎም ወደ አዲስ አበባ እንጦጦ ራጉኤል ደብር መጥተው የመጻሕፍትን ትርጓሜ በዘመኑ ከነበሩት የደብሩ ሊቃውንት ዘንድ በመማር አጠናቀቁ። በእንጦጦ የነበሩ አንድ አስተማሪያቸው የሆኑ ሊቅ ስማቸውን በጠየቁባቸው ጊዜ ገብረመስቀል መሆኑን ነገሯቸው። ሊቀም «ጉንደር በነበርሁ ጊዜ አስተማሪዬ ስለወደዱኝ ጎሩይ እያሉ ይጠሩኝ ነበር። ወደ አዲስ አበባ ስመለስ ግን በቀድሞ ስሜ እየተጠራሁ ነኝ። ስለዚህም አንተ የቀለም ቀንድ ስለሆንህና በምግባርህም የተመሰገንህ ነህና ጎሩይ የተባለውን ስሜን ሽልሚሃለሁ፤ ከእንግዲህም ጎሩይ እየተባልክ ተጠራ፤ አሏቸው» ጎሩይ ማለትም በግዕዝ ቋንቋ «ምርጥ» ማለት ሲሆን ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ጎሩይ ስማቸው ሆኑ።

በ፲፱፻፳፩ ዓ.ም የራጉኤል የደብር አለቃና የዳግማዊ አጼ ምኒልክ የጽሕፈት ሚኒስትር ጸሐፊ ትእዛዝ ገብረሥላሴ ወልደአረጋይ ከደብሩ ሊቃውንት ስለጎሩይ ዝና ስለሰሙ ጎሩይን በጣም አቀረቧቸው። ጎሩይንና ጓደኞቻቸውን ስለብሩህ ምሁርነታቸው እንዲሁም አስተማሪያቸውንም ጭምር ስለትጋትና ታማኝነታቸው ከዳግማዊ አጼ ምኒልክ ፊት አቅርበው አሸለሟቸው። አጼ ምኒልክም የጎሩይን ገና ልጅ መሆኑን አይተው «እንዲያው ለቁጥር ማበራከቻ አቅርበኸው ከሊቃውንቱ ጋር እንዲሸለም አደረግኸው እንጂ፤ ገና ልጅ በመሆኑ ምን ሊያውቅ ይችላል?» ቢሏቸው ጸሐፊ ትእዛዝም «ጃንሆይ! ዕድሜው ነው እንጂ ዕውቀቱ ትልቅና ዘሊቅ ነው» ብለው በመመስከር ንጉሠ ነገሥቱን አሳመነላቸው። ከዚያን ጊዜ እንስቶ ጎሩይ በቤተክህነትና በቤተመንግሥት እየታወቁና እየገነኑ ስለመጡ ተወዳጅነታቸው በሁሉም ሰው ዘንድ የዘለቂታ ሆነላቸው።

ሀገራዊ አገልግሎት

ከቡር ብላቴን ጌታ ጎሩይ ወልደሥላሴ የሚወዷትን አገራቸውን ኢትዮጵያን በልዩ ልዩ ደረጃ ፍፁም በሆነ ቅንነትና ልባዊነት አገልግለዋታል። ከነዚህም አገልግሎቶቻቸው ከብዙው በጥቂቱ በ፲፱፻፲፫ ዓ.ም ግርማዊ የእንግሊዝ ንጉሥ ጆርጅ በንጉሥነት ዘውድ ሲጭኑ ከደጃዝማች /በኋላም ልዑል ራስ/ ካሣ ጋር የኢትዮጵያ መንግሥት መልዕክተኛ በመሆን በሥርዓተ ንግሠ ላይ ተገኝተዋል። ከ፲፱፻፲፮ እስከ ፲፱፻፲፱ ዓ.ም ድረስ የአዲስ አበባ ማዘጋጃ ቤት ዲሬክተር ሆነው በኢትዮጵያ ለከተማ አስተዳደር ሥርዓት ማዘጋጃ ቤት የሚል ስም በመጀመሪያ ያወጡለት አርሳቸው ነበሩ። በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም ብላታ ተብለው እስከ ፲፱፻፲፮ ጥቅምት በልዩ የቆመ ፍርድ ቤት ዳኛ። ከ፲፱፻፲፮ ጥቅምት እስከ ፲፱፻፲፱ መጋቢት ፮ ድረስ የመንግሥት አማካሪ፣ በዚያን ጊዜም በ፲፱፻፲፮ ከአልጋ ወራሽና የኢትዮጵያ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከልዑል ራስ ተፈሪ መኮንን ጋር አውሮፓን ጉበኙ። በ፲፱፻፲፱ መጋቢት ብላቴን ጌታ ተብለው እስከ ፲፱፻፲፱ ሚያዝያ ፲፪ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ዲሬክተር። ከ፲፱፻፲፱ ሚያዝያ ፲፪ ጀምሮ እስከ አረፋበት መስከረም ፱ ቀን ፲፱፻፳፩ ዓ.ም የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ነበሩ። በነዚህም ሁሉ ጊዜያት በጃፓን የኢትዮጵያ መንግሥት ልዩ መልዕክተኛና ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር /አምባሳደር/ ሆነው የተሾሙበትም ወቅት ነበር። ስለ መንግሥት ሥራም ብዙ ጊዜ ወደ አውሮፓና አሜሪካ አገሮች እየተላኩ በመሄድ የተላኩባቸውን ጉዳዮች በሚገባ ፈጽመዋል። በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም የተቋቋመው የኢትዮጵያ ቀይ መስቀል ማኅበር የመጀመሪያው ሊቀመንበር ሆነው የኢጣሊያ ፋሽስቶች ወረራ ከመጀመሩ በፊት በጥድፊያ ብዙ ዝግጅት እንዲደረግና በየጦር ግምባሩም የቀይ መስቀል እንዲሠማራ ብዙ ደክመውበታል። ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ በጄኔቫ የዓለም መንግሥታት ማኅበር የኢትዮጵያን በግፍ መወረር ሲገልፁ ብላቴን ጌታም ከንጉሠነገሥቱ ሳይለዩ አብረው በመከራውና በስደቱ ተካፋይ ሆነዋል።

ራቸውን ኢትዮጵያን
ለዋታል። ከነዚህም
ግሊዝ ንጉሥ ጆርጅ
ሣ ጋር የኢትዮጵያ
ተዋል። ከ፲፱፻፯ እስከ
በኢትዮጵያ ለከተማ
ወጡለት እርሳቸው
የቆመ ፍርድ ቤት
ት አማካሪ፣ በዚያን
ሥልጣን እንደራሴ
ጋቢት ብላቴን ጌታ
ዲሬክተር። ከ፲፱፻፳፪
ኔም የውጭ ጉዳይ
? መንግሥት ልዩ
ወ የተሾሙበትም
'ና አሜሪካ አገሮች
ል። በ፲፱፻፳፯ ዓ.ም
ሊቀመንበር ሆነው
ማጅት እንዲደረግና
ሁበታል። ግርማዊ
የኢትዮጵያን በግፍ
ነረው በመከራውና

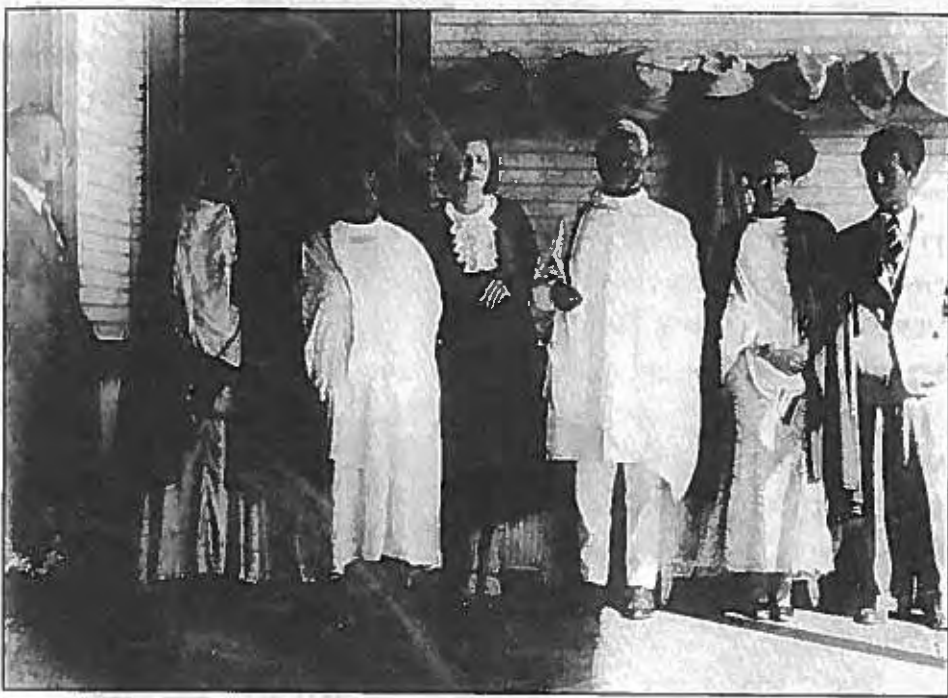
ኅሩይ ወልደሥላሴ በብላታነት ማዕርግ

በቤተሰብአዊ ኑሮና አባትነት

ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ የስድስት ልጆቻቸው አባት እንዲሁም የበርካታ የልጅ ልጆቻቸው አያት ከመሆናቸውም በላይ ቤተሰባቸውን በእግዚአብሔር ሕግና በፍቅር ይመሩና ያስተዳድሩ ነበር። በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ሕግ በሥርዓተ ቁርባን /በክርስቶስ ሥጋና ደም/ በመወሰን ባለቤታቸውን ክብርት ወይዘሮ ሐመረ እሹቴን በማግባታቸው ከአብራካቸው ስድስት ወንዶችና ሴቶች ልጆችን አፍርተዋል። በጠቅላላው ለቤተሰባቸው በተለይም ለልጆቻቸውና ለልጅ ልጆቻቸው የነበራቸው ፍቅር ይህ ነበር ተብሎ በቃላት ሊገለጽ የማይችል ነው። በመሆኑም ዘወትር በማዕድ ጊዜ ስንኳ ሳይቀር በገበታ ዙሪያ ልጆቻቸውንና የልጅ ልጆቻቸውን ሰብስበው አብረው ስለሚመገቡ በዚህ አድራጎታቸው ልባዊ ደስታና እርካታ ይሰማቸው ነበር። ከዕለታት አንድ ቀን አንድ በማዕርግና በዕድሜ ታላቅ የሆኑ ሰው ምሳ ተጋብዘው በክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ቤት እንደተገኙ የብላቴን ጌታ ልጆችና የልጅ ልጆች በማዕድ ገበታ ዙሪያ አብረን ለመሳተፍ በተሰባሰቡ ጊዜ እንግዳው ሰው «ምነዋ! ከልጆች ጋር የምትመገቡ ለምንድነው?» በማለት ቢጠይቋቸው ብላቴን ጌታም «ከልጆቼ የተለየ ምን ነገር ይኖረኛል? እኔ ሀብት የለኝም። ሀብቶቼ ልጆቼ ናቸው። ስለዚህ ልጆቼ ከኔ ተለይተው እንዲመገቡ አላደርግም» ሲሉ ለተጋባዩ እንግዳ መለሱላቸው። አባባላቸውም ትክክለኛ ነበር። ምክንያቱም ሀብት መሬትና የተትረፈረፈ ገንዘብ አልነበራቸውም። በዘመነ ሕይወታቸው ሁሉ ሀብት ገንዘብና ከጉቱ ዝና ያልፃፈካቸው ቅድሚያውን ለኢትዮጵያ ህልውናና ለነፃነቷ በመስጠት አቅማቸው እስከፈቀደ በመጣጣርና በመሥራት ልክኛ ኑሮን በመኖርና ሕይወታቸውን ሳይቀር በስደት ለሀገራቸው መስዋዕት እንዲሆን ያደረጉ እጅግ ታላቅ ሰው ታላቅ ሊቅና ፈተናም ያልበገራቸው በእምነታቸው የፀኑ ታላቅ ኢትዮጵያዊ ነበሩ።

ላጆቻቸው አባት
ይቤተሰባቸውን
የጽያ አርቶዶክስ
ደም/ በመወሰን
ራካቸው ስድስት
ቸው በተለይም
• በቃላት ሊገለጽ
ር በገበታ ዙሪያ
ሚመገቡ በዚህ
አንድ ቀን አንድ
ላቴን ጌታ ኅሩይ
ታ ዙሪያ አብረን
፤ የምትመገበው
ተለየ ምን ነገር
ዚህ ልጆቹ ከኔ
መለሱላቸው።
ትረፈረፈ ገንዘብ
ና ከንቱ ዝና
ጠት አቅማቸው
ታቸውን ሳይቀር
ው ታላቅ ሊቅና
:

በላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ ከቤተሰቦቻቸው ጋር

(በተኝ ሦስተኛው)

ብላቴን ጌታ ጎሩይ በደራሲነት

ክቡር ብላቴን ጌታ ጎሩይ ወልደሥላሴ በሀገራቸው ኢትዮጵያ በኖሩበት ጊዜ ከሃያ በላይ ልዩ ልዩ የተደነቁ መጻሕፍትን ጽፈዋል። ጽሑፎቻቸው ሁሉ ትህትናን፣ ትክክለኛነትን፣ ምግባረ ሠናይንና ሞራሊቲን ከፍ አድርገው የሚያሳዩ እንደመሆናቸው፣ ሰው በዕለታዊ ኑሮው ሥጋዊ ጥቅሙን ብቻ ከመመልከት መንፈሳዊ ሕይወቱንም እየመረመረ ሚዛናዊ የሆነ መንገድ እንዲይዝ የሚያሳስቡ አስተያየቶችን የሚያስገነዝቡ ናቸው። ይልቁንም ደግሞ ሰው በሕይወቱ በሚኖርበት መዋዕለ ዘመኑ የሥራ ክብርነትን ተገንዝቦ በእውነት፣ በታማኝነት፣ በትዕግሥትና በተስፋም በመጽናት ዘወትር ታታሪ እንዲሆን የሚመክሩና የሚያበረታቱ ሀሳቦች ያሉባቸው ናቸው። የአንዳንዶቹ መጻሕፍቶቻቸው የአጻጻፍ ስልት በሁለት ወይም ከዚያ በሚበልጡ ሰዎች መካከል እንደ ውይይት ወይም እንደ ጭውውት በሚመስል ዓይነት የቀረቡ ስለሆነ ከደረቅ ትረካና ችክ ካለ ሐተታዊ አቀራረብ የተለየና ከእርሳቸው ጽሑፍ በፊት በኢትዮጵያ ሀገራችን ሥነጽሑፍ ውስጥ እምብዛም ያልታየ ወይም ያልተለመደ አዲስ አቀራረብ ነው። አንዳንዱም እንደ ቴአትር አጻጻፍ ሆኖ በልዩ ልዩ ሀሳብና ዓላማ አራማጆች መካከል የሚካሄድ ውይይት ክርክር ወይም ዲያሎግ የመሰለ ነው። በዚህም ከእርጌው ባህልና አጉል ልማድ ሕዝቡ እየተላቀቀ ወደ ዘመናዊ አስተሳሰብ እንዲሸጋገር በዘዴ የሚመክር ዓይነትም ነው።

ክቡር ብላቴን ጌታ ጎሩይ ከሰባ /70/ ዓመታት በፊት ያዘጋጁት ይህ የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፋቸው ከንግሥተ ሳባ እስከ ታላቁ የአድዋ ድል ድረስ ብቻ የሚተርክ ቢሆንም ቀጣዩን ታሪክ ለመጻፍና ለማዘጋጀት እያሰቡ ሳሉ የኢጣሊያ ፋሽስቶች ኢትዮጵያን ለመያዝ የከፈቱት ዳግም የወረራ ጦርነት ለታሪኩ ዝግጅት መቀጠል እንቅፋት ስለሆነባቸው፣ ታሪኩን በሚገባ እንዲደመድሙት አላስቻላቸውም። ከፋሽስቶች ወረራ በፊትና በወረራውም ጊዜ በስደትም ሆነው የኢትዮጵያ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ስለነበሩ ወረራውን ለመከላከልና ለመቋቋም በፖለቲካውና በዲፕሎማሲው መስክ የወደቀባቸው ቀንበር ቀላል ስላልነበረ ምንም ዓይነት ፋታ እንዳልሰጣቸው ግልጽ ነው። ቢሆንም የገጠማቸውን ፈተና በትዕግሥት በሃይማኖታዊ እምነትና በዓላማ ጽናት በመቋቋማቸው ተስፋ

ኣዎ በኖሩበት ጊዜ
 ፡ ሁሉ ትህትናን፤
 ንገው የሚያሳዩ
 ገቻ ከመመልከት
 ሊይዝ የሚያሳስቡ
 ራሳቸው በሚኖርበት
 ፡ በትዕግሥትና
 ያበረታቱ ሀሳቦች
 ፡ በሁለት ወይም
 ኣንድ ጭውውት
 ተታዊ አቀራረብ
 ጎጽሎቱ ውስጥ
 አንዳንዱም እንደ
 ባሕል የሚካሄድ
 ዑ ባህልና አጉል
 በዘዴ የሚመክር

ያዘጋጁት ይህ
 ድል ድረስ ብቻ
 ሳሉ የኢጣሊያ
 ለታሪኩ ዝግጅት
 ኣንዲደመድሙት
 ገስደትም ሆነው
 ካልና ለመቋቋም
 ስላልነበረ ምንም
 ግቸውን ፈተና
 ፣ው ተስፋ

ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ የኢትዮጵያዊነት ባህል እንዲዳብር
 ብዙ የጣሩ ነበሩ እዚህ በሀገር ባህል አለባበስ ይታያሉ

በላቲን ጌታ ገሩደ ከቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ጋር በአውሮፓ

ባለመቁረጥ የበኩላቸውን ግዴታ በመፈፀም ለእናት ሀገራቸው ኢትዮጵያ በታማኝነት እስከ መጨረሻው በመቆም ከዚህ ዓለም አልፈዋል።

መጽሐፉ ከሰባ ዓመታት በኋላ በመታተሙ እስከ ታላቁ አድዋ ጦርነት ድል ድረስ በነበረችው ኢትዮጵያ በተለይም ከዳግማዊ አጼ ቴዎድሮስ ጊዜ አንስቶ በአጼ ዮሐንስና በኋላም በአጼ ምኒልክ ዘመናት መንግሥት የነበረውን ውስጣዊ የሥልጣን ትግል፣ የባዕዳን ኃይሎችንና የውጭ ወራሪዎችን እቅድም በየጊዜያቱ የነበሩት መሪዎች ነገሥታትና መሳፍንቱ መኳንንቱና ሕዝቡ የሀገርን አንድነት ከምንም በላይ በማስቀደም ያደረጓቸውን ተጋድለዎች ከነውስጣዊ ገጽታዎቻቸው ጭምር ጥሩ አድርጎ ስለሚያሳይ አንባቢያን ዛሬ ካለንበት ጊዜና ሁኔታ ጋር እያነፃፅሩ ብዙ ዕውቀትና ሀቅ ሊያገኙበት ይችላሉ። በመሆኑም ይህን የታሪክ መጽሐፍ አሳትሜ ለተወደዳችሁ ትጉሃን አንባብያን አቅርቤአለሁ።

የብላቴን ጌታ ኅሩይ ሞትና ቀብር፣ አፅማቸው

ወደ ኢትዮጵያ ተመልሶ የማረፊያውን ፍጻሜ ስለማግኘቱ።

ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ በስደት በእንግሊዝ አገር በነበሩበት ጊዜ ኢትዮጵያ በዚያን ወቅት በኢጣሊያ ፋሽስት ወራሪዎች ተይዞ ስለነበር የሀገራቸው ኢትዮጵያ ሁኔታ እጅግ የሚጨንቃቸው ስለነበር የአካልም ሆነ የመንፈስ ዕረፍት ሊሰጣቸው አልቻለም። ስለዚህም በስደት ኑሮአቸው ዘወትር በጎዘን ውስጥ በመሆናቸው ለወራሪዎችና ለግፈኞች ድርጊት በጊዜው የፍትሕና የርትዕ ማረሚያ መልስ ስላልተሰጣቸው በዓለም መንግሥታት ማኅበርና በአንዳንድ ኃያላን አገሮች ቸልተኝነት የኢትዮጵያ መበደል ብላቴን ጌታን ክፉኛ ይሰማቸው ነበር።

ይህም ጭንቀትና ብስጭት ከስደተኝነትና ከመከፋት ከጎዘንም ጋር ተዳምሮ የጤና መታወክን ሕመም በማስከተሉ ከሥጋ ሕመም ይልቅ የመንፈስ ጎዘን ክፉኛ ስለሚጎዳ ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ሕመማቸው ፋታ ሳይሰጣቸው በተወለዱ በስድሣ ዓመት ዕድሜአቸው መስከረም ፱ ቀን ፲፱፻፴፩ ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ። በማግሥቱም መስከረም ፲ ቀን ፲፱፻፴፩ ዓ.ም እንግሊዝ አገር ከሎንዶን ከተማ ወጣ ብሎ በሚገኘው በባዝ ከተማ ለክሰንበርግ በተባለ የመቃብር ሥፍራ ተቀበሩ። ብላቴን ጌታ ኅሩይም የደክሙለትንና መስዋዕትም የሆኑለትን የኢትዮጵያን የነፃነት ትንሣኤ ለማየት ባይታደሉም ከኅልፈተ- ሕይወታቸው ሁለት ዓመት ከሰባት ወር

ድሮፓ

ብላቴን ጌታ ገሩይ ወልደሥላሴ ከገጥሙ ተፈሪ ጋር ሆነው ለቀ.ኃ.ሥ የገገሥ በዓል የመጡትን የፈረንሳይ መንግሥት ዋና መልእክተኛ ማርሻል ፍራንሺ ደስፕሪይን ሲቀበሉ

ብላቴን ጌታ ገሩይ በዚያን ዘመን በኢትዮጵያ አዲስ በገዛው የስልክ አገልግሎት ሲነጋገሩ

ደሥላሴ ከንጉሥ
ሥዊድን የንግሥ በዓል
መንግሥት ዋና
ራዝኤ ደስጥራይን

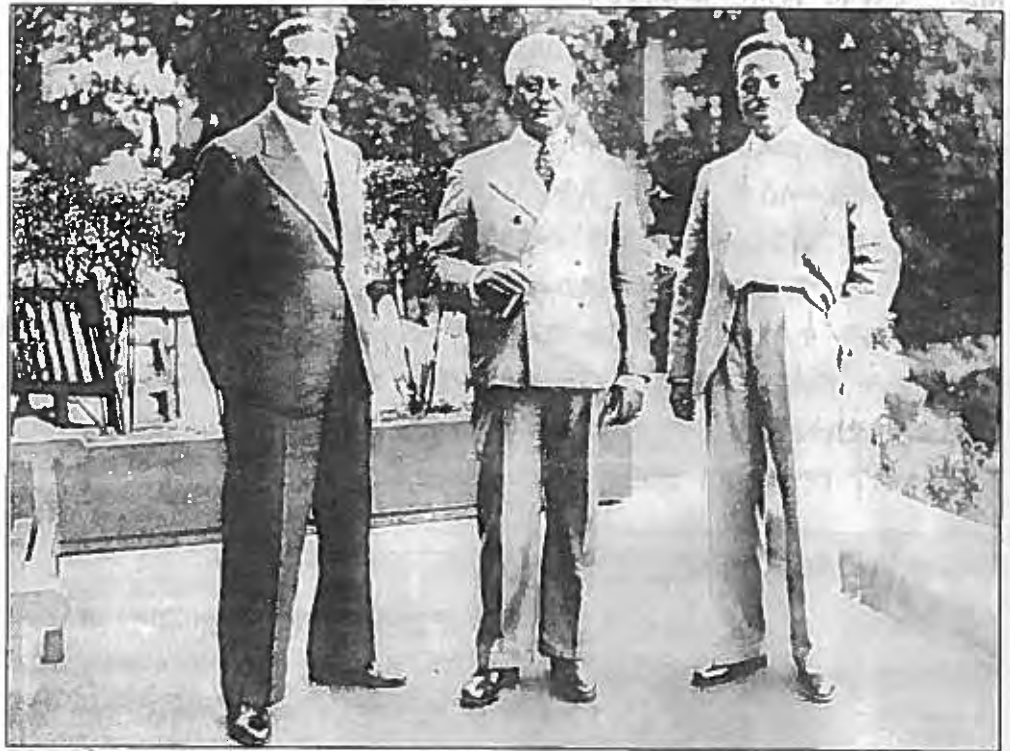
ጊዜ በኋላ በሚያዝያ ፳፯ ቀን ፲፱፻፴፫ ዓ.ም ኢትዮጵያ በጀግኖች አርበኞች ልጆቿ ተጋድሎና በታላቋ ብሪታንያ የጦር ቃል ኪዳን ድጋፍ የኢጣሊያን ፋሽስት ይዞታ ሰባብራ እንደገና ነፃነቷን ተገናኝቷል።

ይህም ሆኖ ከኅልፈተ- ሕይወታቸው ከዘጠኝ ዓመታት በኋላ መስከረም ፲፩ ቀን ፲፱፻፶ ዓ.ም የክቡር ብላቴን ጌታ ገሩይ ወልደሥላሴ አፅም በአውሮፕላን አዲስ አበባ ገባ። ከዚያም በዕለቱ ወዲያውኑ ወደ ቅድስት ሥላሴ ቤተክርስቲያን ተወስዶ ግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴና ግርማዊ እቴጌ መነን ከልዑላን ልጆቻቸውና ንጉሣውያን ቤተሰብ ጋር፣ እንዲሁም ልዑላን መሳፍንትና ክቡራን መኳንንት፣ የጥንታዊት ኢትዮጵያ ጀግኖች ዐርበኞችና የአዲስ አበባ ብዙ ሕዝብ በተሰበሰበበት የቀብራቸው ሥነ ሥርዓት ተፈጽሞ አፅማቸው በደክሙላትና በሞቱላት ሀገራቸው የመጨረሻ ማረፊያውን የክብር ሥፍራ አገኙ። በዚህም ሥነ ሥርዓት በወቅቱ ተጠባባቂ ጠቅላይ ሚኒስትር የነበሩት ታላቁ ዐርበኛ ክቡር ራስ አበበ አረጋይ ከተናገሯቸው ቃላት ውስጥ የሚከተለው ይገኝበት ነበር።

ክቡር ብላቴን ጌታ ገሩይ ወልደሥላሴ

«ገናና ታሪክን ያተረፈ የሰውነትዎ መቋቋሚያ የነበረው አፅምዎ በእንግድነት አርፎ ከቆየበት አገር ዛሬ መጥቶ ለተወዳጅ አገርዎ መሬት አደራ የሚሰጥበትን ይህን የዛሬውን ቀን ለማክበር ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት፣ ግርማዊት እቴጌ፣ ከንጉሣውያን ቤተዘመድ ጋር እዚህ ይገኛሉ። ቤተዘመድዎ፣ ልዑላን መሳፍንት፣ ክቡራን መኳንንትና የመጸሐፍቶችዎ ወዳጆች በዚህ ተሰብስበዋል። ሥራዎን ጨርሰው በሞት ባንቀላፉ ጊዜ ከግርማዊ ንጉሠ ነገሥት በተነገረው የሰውነትዎን ክፍተኛ ጠባይና ታማኝ አገልጋይነትዎን በሚገልጠው ንግግር የተሰጠው የተስፋ ቃል /አፅማቸው ወደ ሀገራቸው ኢትዮጵያ እንዲመለስ የሚደረግ መሆኑ/ እነሆ! ዛሬ ተፈፀመ።

«ለሰው ልጅ በዚህ ዓለም ከመልካም ሥራ ላይ ማሳለፍም ስምዎን ዘለዓለማዊነት ባለው ታሪክ አስጊጦታል። ሞት ምንጊዜም የማይቀር የሰው ልጅ ዕዳ ነው። ደምሳሽ ለሆነው ለዚህ ሕግ ከመታዘዝዎ በፊት በዚያው በታደሉት

በእንግሊዝ አገር በስደት ሆነው የሚታዩት
በመካከል ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ፤ በስተግራ አቶ ወልደጊዮርጊስ ወልደዮሐንስ /በጊላም ጸሐፊ
ትእዛዝ ተብለው የጽሕፈት ሚኒስትርነት የተሾሙትና/ በስተቀኝ ብላቴን ጌታ ሉሬንሶ ታእዛዝ
/በጊላም የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ቀጥሎም በምስክር የኢትዮጵያ መንግሥት ሚኒስትር

የሕይወት ዘመን የፈፀሙባቸው ሥራዎች ዕድሜዎን በብዙ እጥፍ አብዝተው የሚያሳዩ ናቸው። በየጊዜው በእምነት በተሰጠ ሥራ ንጉሠ ነገሥትዎን በቅንነትና በሙሉ ልብ ከማገልገል በላይ ዕረፍት አጥተው ሌት ከቀን የጻፉባቸው መጻሕፍት ይህንን ለማስረዳት ምስክሮች ናቸው።

«በቤተመጻሕፍት ወመዘክር የብላቴን ጌታ ኅሩይ አዳራሽ» ተብሎ በግርማዊ ንጉሠ ነገሥት የተሰየመው የአንባቢዎች መሰብሰቢያ የስምዎ ታላቁ መታሰቢያ ነው። ለተወደደች አገርዎ እስከ መጨረሻ ትንፋሽዎ በትጋት ከማገልገልም አላቋረጡም። » «ዘወትር እያደገ ከሚሄደው ታሪክዎ ዛሬ እኔ በአጭሩ ብጠቅስለትም መጭው ትወልድ ከዚህ ይበልጥ ከፍ ከፍ እንደሚያደርገው አምናለሁ።

«ለሚወዷት አገር መሬት በግርማዊ ንጉሠ ነገሥት መልካም ፈቃድ ስለበቁ በተዘጋጀልዎ በዚህ በተከበረው ሥፍራ አፅምዎ በሰላም ይረፍ!» የሚሉ ነበሩ።

የተወደዳችሁ አንባቢያን

አንደኛ መጻሕፍትን ማንበብ፣ ሁለተኛም ለሰው ዘር ሁሉ ጠቃሚ የሚሆን የነፍስንም ሆነ የሥጋን የተቃና መንገድ የሚያመለክት ቀጥተኛ ሕይወትን ለመልካም ዓላማ የሚያንፅ ሀሳብ ማፍለቅ፣ ሦስተኛም ጠቃሚ ምርምርን ማድረግ ከሰው ልጆች የላቁ ተግባራት መካከል የሚገኙ ናቸው።

ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴም በሕይወት በነበሩበት ዘመን እነዚህን ፈጽመው በማለፋቸው ምንም እንኳን በመጽሐፍ ቅዱስ ስለሞትና ስለትንሣኤ ሕይወት የተነገረው ስለነፍስ ሁኔታ ቢሆንም የሚሞተው አካል የማይሞተውንና የማይበሰብሰውን በሚለብስበት ጊዜ በታላቅ ክብር ይነሳል (የጳውሎስ መልእክት ወደ ቆሮንቶስ ም. ፲፩ ቁ. ፶፫-፶፭) እንደተባለው ሁሉ፣ የክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ሥራዎቻቸው ሁሉ እነዚህም ማለት- ብርቱ የሀገር ፍቅር ስሜት፣ ምንጊዜም ፍትሕና ርትዕ እንዲነግሡ ያደረጉት ጥረት፣ እውነቱን ለማስተማር የመመራመርና የደራሲነት ሊቅነታቸው፣ እስካሁን በአገራችን ወደር ያልተገኘላቸው በመሆናቸው የሟቹ ሥጋቸው የማይሞቱትን ሥራዎቻቸውን ለብሶ እነሆ የክብር ትንሣኤውን አገኘ በማለት በሰማያዊ ሳይሆን በምድራዊ አባባል ብንናገር አልተሳሳትንም። ስለዚህም ይህን የኢትዮጵያ ታሪክና ሌሎችንም መጻሕፍቶቻቸውን በማንበብ ለአገራቸው የተሰውትን የታላቁን ሊቅ ማንነት ይበልጥ እንረዳለን። ከእንግዲህም አንባቢያን ሁሉ መልካም ንባብና ጥሩ ግንዛቤ እንዲሁም ጠቃሚ ትምህርት እንድታገኙበት እመኝላችኋለሁ።

እግዚአብሔር ኢትዮጵያን ይባርክ! አሜን።

ሠናይት ተክለማርያም

ክንክ /በጋላም ጸሐፊ ሉሬንሶ ታእዛዝ ት ሚኒስትር

ማስገንዘቢያ

በዚህ የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍና በሌሎችም የጥንት ጽሑፎች «ግባት» ወይም «ግብአት» የሚል ቃል ተደጋግሞ ተጽፎ ይገኛል። ይህ ቃል በቀድሞ ጊዜ የአማርኛ ቋንቋ አገላለጽ የወታደርና የጦር ሠራዊት ትርጉም፣ ሠልፍ፣ የተኩስና የእርዥት ተግባር መግለጫ ነው። ይኸውም በእንግሊዝኛው ቋንቋ MILITARY SHOW, MILITARY DEMONSTRATION OR MANOEUVES እንደሚለት ሲሆን ይኸውም ለመሪዎችና ታላላቅ ሰዎች ለመንግሥታት መልዕክተኞች የ«እንኳን» ደህና መጡ ወይም የእንኳን ደህና ገቡ የአቀባበል፣ ደግሞም የእንኳን ደህና ተመለሱ የአሸኛና ትም መግለጫ ተኩስ ነው።

በዛሬው ዘመን ግን «ግብአት ወይም /ግባት/ የሚለው ቃል በተለይም በግብርናና በእርሻ ሥራ እንደ መሬት ማዳበሪያ፣ እንደምርጥ ዘር፣ እንደፀረ አረምና ፀረ ተባይ የሆኑ ልዩ ልዩ ዓይነት ውጤቶችን በጥቅል አጠራር ለመግለጽ የሚጠቀሙበት ቃል ሲሆን፣ በሌላውም የሳይንስና የቴክኖሎጂ ሥራዎች ውስጥ አባልና አካል እየሆኑ ለሚገቡ ዕቃዎች፣ መሣሪያዎችና ሀሳቦች ሁሉ ግብአት /ግባት/ (INPUT) የመገለጫቸው ቃል ሆኖአል።

ታጥቀው ገቡ የሚለው አገላለጽም «ራስ እኩሌ ወይም ደጃዝማች እኩሌ ለንጉሡ ወይም ለንጉሠ ነገሥቱ ታጥቀው ገቡላቸው እየተባለ በብዙ ሥፍራ ተጽፎ ይገኛል። ይህም ማለት በዚያን ዘመን አነጋገር የንጉሡን ወይ የንጉሠ ነገሥቱን ሥልጣንና የበላይነት አሜን ብለው በመቀበልና በማመንም ታጥቀው ወይም አደግድገው ራሳቸውን ዝቅ በማድረግ አመንኩ፣ ገበርኩ፣ ከእርስዎ በታች ሆኜአለሁ፣ ወይም ተገዢዎ ነኝ በማለት ታማኝነታቸውን ገለፁላቸው ማለት ነው እንጂ፣ እንደ ዛሬው ጊዜ አባባል ታጥቀው ማለትም የጦር መሣሪያ ታጥቀው ገቡ ማለት አይደለም።

ስለሆነም አንባቢያን የቃሉ አገባብና አጠቃቀም እንደየዘመኑ አገላለጽና ሁኔታ ተዛማጅነት እንዳለው መገንዘብ ይኖርባቸዋል።

በዚህ የታሪክ መጽሐፍ ውስጥ በኢትዮጵያ የሚገኙ አንዳንድ ብሔረሰብና ሕዝብ በጥንት /በቀድሞ/ መጠሪያቸው እየተጻፉ ስለሚገኙ የመጽሐፉን የዚያን

ዘመን አጻጻፍ ባለመለወጥ የአሁኑን ስማቸውንም በቅንፍ አብሮ እንዲታተም በማድረግ ለታሪክ ተመራማሪችና ልዩ ልዩ ጥናቶችን ለሚያደርጉ ሁሉ የባለታሪኮችን ማንነትና ምንነት ለመግለጽ ቅን መከራ ተደርጓል። ለምሳሌም ያህል፡-

- ትግሬ ትግራይ
- ጋላ አሮሞ
- ወላም ወላይታ
- ከፋ ከፊች
- አዳል ወይም ደንክል ወይም አውሳ አፋር እየተባለ ስለተጻፈ የማንኛ

ውንም ብሔረሰብና ሕዝብ ታሪኩን ባህሉንና ማንነቱን ለመንቀፍ ወይም ለማንኳሰስ አሳታሚዋ ምንም ዓይነት ፍላጎት፣ አቅድ ወይም ዓላማ እንደሌለኝ አንባቢያን እንዲያውቁልኝ በትህትና እጠይቃለሁ። በዚህም አጋጣሚ የብሔረሰቦችንና የሕዝቦችን እኩልነት የማንነታቸውን መገለጫ ባህሎቻቸውንና መልካም ልማዶቻቸውን ሁሉ የማከብር መሆኔንም በተጨማሪ እገልጻለሁ።

ሪም፡- ታናሽ የመሬት ክፍል። ሰፊና ታላቅ ከሆነ ርስት ተከፍሎ ላገለገለ አሽከር፣ ለሎሌ፣ ለወዳጅ፣ ለካህን የተሰጠ ማሳ ነው።

ወቦ፡- ደጀን ተከታይ ማለት ሲሆን፣ ወበበ ተከተለ በስተጓላ ሆነ ማለት ነው። ወበብ ወበብ፣ ተረታዊ የድመት ዘፈን «ከተልከተል ወበብ ወበብ ዳርዳሩን ከበብ» ይላል።

የሜራው ጋላ፣ /አሮሞ/ የሚባለው አነጋገር ሰላምና ፀጥታ በሰፈነበት መልክ ለመኖር ተስማምቶና ተረጋግቶ የሚገኘው የአሮሞ ሕዝብ እንደ ማለት ነው። በሸዋ ቀደም ባለው ጊዜ በገዢዎቹ መሳፍንት በኋላም ከንጉሥ ሃህለሥላሴ ጀምሮ በነገሡት በሸዋ ነገሥታት መንግሥት ክልልና በዙሪያውም ሁሉ የነበሩት አሮሞዎች የመንግሥትን ሥልጣን አውቀውና ተቀብለው በኖሩበት ጊዜ ወደ መንግሥት የገቡ የሜራው ጋላ /አሮሞ/ በሚል አጠራር ይታወቁ እንደነበር የተሰጠ ስያሜ ነው። አንባቢም ይህን አጠራር እንደቃሉ አንባብና እንደዚያን ዘመን ነባራዊነት ሁኔታ እንዲረዳው ያስፈልጋል።

የምስጋና ወጪታ

ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ የጻፉት ይህ የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍ ከብዙ ዓመታት ቆይታ በኋላ በዚህ መልኩ ታትሞ ለመጀመሪያ ጊዜ ለአንባብያን እንዲቀርብ ላስቻሉት፡-

- 1ኛ. የመጽሐፉን ረቂቅ ጽሑፍ ከኢጣሊያ ዳግም ወረራ ዋዜማ ላይ ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ለክቡር ቄስ ባድማ ያለው በአደራ መልክ እንዲያስቀምጡላቸው ሰጥተዋቸው ከአጼ ኃይለሥላሴ ጋር ወደ አውሮፓ በስደት በመሄዳቸው፤ ቄስ ባድማም የመጽሐፉን ረቂቅ ጽሑፍ በጥንቃቄ አቆይተው ከመሞታቸው በፊት ለክቡር ዶክተር ደጃዝማች ዘውዴ ገብረሥላሴ በመስጠታቸው የክቡር ቄስ ባድማ ያለውን ታማኝነት አሳቢነትና ለአገራቸው ኢትዮጵያና ለወገናቸው የኢትዮጵያ ሕዝብ ያላቸውን ፍቅር እዚህ ላይ ለመግለጽ አሳታሚዋ የኅሊና ግዴታዬ ነው፡፡በዚህም አጋጣሚ ተገቢውን ምስጋና ለወራሾቻቸው አቀርባለሁ፡፡
- 2ኛ. ክቡር ዶክተር ደጃዝማች ዘውዴ ገብረሥላሴም የክቡር ቄስ ባድማን ቃልና እደራ ተቀብለውና ጠብቀው ክልብ አስበውበትም የመጽሐፉን ረቂቅ ጽሑፍ ለአሳታሚዋ በማስረከባቸው የሀገር ታሪክና ቅርስ ከንቱ ሆኖ እንዳይቀር ስላደረጉት በጉ ተግባር ክልብ አመሰግናቸዋለሁ፡፡
- 3ኛ. የዚህ መጽሐፍ ረቂቅ ጽሑፍ አብዛኛው ክፍል በማኅተም ፊደላት ተለቅሞ የቀሩት ጥቂት ገጾችም በእጅ ጽሑፍ ተጽፈው ይገኙ ስለነበር በጽሑፉ ውስጥ አልፎ አልፎ በርካታ ገጾች ላይ የነበሩትን የቃላት ግድፈትና መደምሰስ በሌሎች ሥፍራዎች ካሉት ኮፒዎች ለማመሳከርና ትክክለኛውን አባባል ፈር ለማስያዝ በተደረገው ጥረት የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ማዕከል ላደረገው ወደር የለለው እርዳታና ትብብር አሳታሚዋ በጣም አመሰግናለሁ፡፡
- 4ኛ. በመጽሐፉ ኅትመት ውስጥ ተጨማሪ ሆነው ለገቡት የሰዎችና የሥፍራዎች መግለጫ ፎቶግራፎችና ሥዕሎች ኢትዮጵያ ሌንግሬቭድና ኢትዮጵያ ፎቶግራፍድ ከተባሉ መጻሕፍቶቻቸው ወስደን እንድናሳትም ለፈቀዱልን ለፕሮፌሰር ሪቻርድ ፓንክሽርስት አሳታሚዋ ልባዊ ምስጋና አቀርባለሁ፡፡
- 5ኛ. ፕሮፌሰር ባሕሩ ዘውዴ ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የታሪክ ክፍልና እንዲሁም ዶክተር ያሬድ አማሪ ስለ መጽሐፉ ዝግጅትና አቀራረብ ለሰጡት የሙያ አስተያየት ደራሲዋ ክልብ እያመሰገንኩ፤

6ኛ. ስማቸው ቀጥሎ የተገለፀው ቤተዘመዶች፡-

ሀ. ዶክተር ዳዊት ዘውዴ ገብረሕይወት የአባታቸውን የክቡር ቤትወደድ ዘውዴ ገብረሕይወትን የቤተሰባዊነት ፍቅርና መልካም አርአያቸውንም የወረሱ በመሆናቸው ለዚህ መጽሐፍ መታተም ያደረጉት ጥረትና ሁለገብ ድጋፍ ከፍተኛ ስለሆነ ምስጋናዬ ወሰን የለውም፡፡

ለ. ልጄ አቶ ቧያለው ጌታቸው አባታ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የታተሙትን ፎቶግራፎችና የእጅ ሥዕሎች በጥንቃቄና በጥራት በሲዲ ፊልም አስነስቶና አዘጋጅቶ ለኅትመት በማብቃቱ ከልብ አመሰግናለሁ፡፡

ሐ. በእናቴ ስም ተሰይማ የምትጠራዋልና የታናሽ ወንድሜ የአቶ ኅሩይ ተክለማርያም ልጄ የሆነችው ወይዘሮ ገነት ኅሩይ ለመጽሐፉ መታተም የተቃና መንገድ እንዲይዝ ስላደረገችው ስኬታማ ጥረቷና ድካሟ ሁሉ ልባዊ ምስጋናዬን አቀርብላታለሁ፡፡

7ኛ. አቶ ቀፀላ መንግሥቱ አላምነህ የዚህን መጽሐፍ ረቂቅ የቃላት ግድፈቶችንና ድምሳሌዎችን ከሌሎች ኮፒዎች ጋር በማመሳከር መጽሐፉ ትክክለኛና የተሟላ ሆኖ እንዲታተም በማዘጋጀታቸው ከልብ አመሰግናቸዋለሁ፡፡

8ኛ. አቶ ዳርፊታ ሸዋ ከኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ኢንስቲትዩት ለአደረጉት ቅን ትብብርና፤

9ኛ. ይህ መጽሐፍ ለታተመበት የሴንትራል ማተሚያ ቤት ኃላፊ ለወይዘሮ አስቴር ዘመይ ተክሉና ለማተሚያ ቤቱ ሠራተኞች ምስጋናዬን እያቀረብኩ፤

10ኛ. በጠቅላላው በዚህ የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍ ዝግጅትና ኅትመት ከልብ የተባበሩትን ሁሉ አሳታሚዋ በግሌ አመሰግናለሁ፡፡

ወ/ሮ ሠናይት ተክለማርያም
የመጽሐፉ አሳታሚ

ታሪክ መጽሐፍ
ከባያን እንዲቀርብ

ብላቴን
ቡላቸው
ዎ! ቂስ
ዎ በፊት
ቡር ቂስ
ዐገናቸው
የኅሊና
ኮርባለሁ፡፡

ኦልና
ኦሎፍ
ኔይቀር

ኦለቅም
ወስጥ
ደምለስ
ል ፈር
የናትና
ኮሚዋ

ራዎች
ጽያ
ዱልን
ኡ፡፡
ሁም
ያ

ልዩ ማሳሰቢያ

የኢጣሊያ ፋሽስቶች ወረራ በድል ከተወገደና ኢትዮጵያ ነፃነትዋን ካስመለሰችበት ፲፱፻፴፫ ዓ.ም. በኋላ በልዩ ልዩ ደራሲያን የተጻፉት የኢትዮጵያ ታሪክ መጻሕፍት ሁሉ መሠረታቸውንና ዋቢያን እያደረጉ የጠቀሱት ይህን አሁን የታተመውን የክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴን የኢትዮጵያ ታሪክ የረቂቅ ዝግጅቱን ጽሐፍ መሆኑን ለተከበራችሁ አንባብያን ሁሉ በትህትና እንገልጻለን።

ምዕራፍ ፩

ከንግሥተ ሳባ እስከ ባዜን ድረስ

ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ፩ሺ ፲፫ እስከ ፭ ዓመተ ምሕረት

የንግሥተ ሳባ አባት አጋቦስ ይባላል። ከክርስቶስ ልደት አስቀድሞ በኢትዮጵያ ከነገሡት ነገሥታት ሁሉ ንግሥተ ሳባ እጅግ ስመ ጥሩ ነበረች። ንግሥተ ሳባም የተባለችው በመጽሐፈ ነገሥት ነው። ይኸውም በትግሬ አውራጃ ከአክሱም አጠገብ ያለ አገር ነው። በወንጌል ግን ንግሥተ አዜብ ትባላለች። ይኸውም እርሷ በዚያ ዘመን ከዓረብ አገር የመን የሚባለውን ጨምራ ትገዛ ነበርና የመን ለኢየሩሳሌም አዜብ ስለሆነ ነው። አዜብ ማለትም በምዕራብና በደቡብ መካከል ያለ ማዕዘን ዓለም ነው።

በክብረ ነገሥት ግን ማክዳ ይላታል። ይኸውም መንገደኛ ማለት ነውና ወደ አየሩሳሌም ወርዳ ከተመለሰች በኋላ የተጠራችበት ስም ነው ይባላል። ስለዚህ በአገሩዋና በግብሯ ስም ትጠራ ነበር ከማለት በቀር አባትና እናቷ ያወጡላት ስም ነው ለማለት ያስቸግራል።

ግዛቱዋም እጅግ ሰፊ ነበር። በስተ ምሥራቅ እስከ ማዳጋስካር በስተሰሜንና በስተ ምዕራብ እስከ ምስርና እስከ ኖብ? ዳርቻ፤ በስተ ደቡብ ዛሬ የቪክቶሪያ ባሕር እስከ ተባለው እስከ ኒያንዛ ባሕር ነ። ኒያንዛ ከሚባለውም ባሕር ነጭ ዓባይ ወጥቶ ከጣና ከሚወጣው ከጥቁር ዓባይ ጋራ በካርቱም ላይ ተገናኝቶ የሱዳንና የምስርን አገሮች ያጠጣል።

በንግሥተ ሳባ ዘመን ከኢየሩሳሌምና ከዓረብ ከምስርና ከህንድም አገሮች ብዙ ነጋዴዎች ወደ ኢትዮጵያ ይመለሳሉ ነበርና እነርሱ ከኢትዮጵያ የሚገኘውን ልዩ ልዩ ዕንቁና አልማዝ ወርቅና ሽቱም እየገዙ በየሀገራቸው ስለ ወሰዱ በዚህ ሁሉ ምክንያት የኢትዮጵያና የንግሥተ ሳባ ዝና በዓለም ሁሉ ተሰማ።

፤ ኢትዮጵያ
ይደራሲያን
ሳራታቸውንና
ውን የክቡር
ሪክ የረቂቅ
ብያን ሁሉ

ንግሥተ ሳባና ንጉሥ ሰሎሞን ተገናኝተው ሲነጋገሩ

(በቀድሞው የኢትዮጵያ ፓርላማ ክንበረው እና የዓለም ሎሪየት ሜትር
አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ ከሣሉት የተወሰደ)

በንግሥተ ሳባም ዘመን የዳዊት ልጅ ሰሎሞን በኢየሩሳሌም ነግሦ ነበር። በዚያንም ዘመን ከኢትዮጵያ ወደ ኢየሩሳሌም የሚመለስ ታምሪን የሚባል ነጋዴ ነበርና እርሱ በኢየሩሳሌም ያየውን የሰሎሞንን ሥራ ሁሉ ስለነገራት በጆሮ ከመስማት በዓይን ማየት ይበልጣል ብላ ከአክሱም ተነሥታ ወደ ኢየሩሳሌም ወረደች።

በዓረቦች ታሪክ ግን ሰሎሞን መፍቀሬ-እንስት ስለሆነ ለዚህ ጉዳይ በምሥጢር ደብዳቤ እየጻፈ ይልክባት ነበርና ወደ ኢየሩሳሌም የወረደችበት ምክንያቱ ስለዚህ ነው የሚል ተጽፎ ይገኛል። ስትሒድም ብዙ ወርቅና ዕንቁ ዋጋው የበዛና ልዩ ልዩ የሆነ ሽቶ ይዞ ነበር።

በዚያን ዘመን የመን የሚባለው የዓረብ አገር የእርስዋ ግዛት ነበርና ባሕረ ኤርትራን ተሻግራ የመን አገር ስትደርስ ያገሩ ባላባቶች ብዙ ስንት በግመሎች ጭነው ሲጠብቁት አገኘች።

ከየመንም ተነስታ በብዙ አጅብ ታጅባ ኢየሩሳሌም በደረሰች ጊዜ ንጉሡ ሰሎሞን በታላቅ ደስታና ክብር ተቀብሎ የማረፊያ ሥፍራ ሰጣት።

ንግሥተ ሳባም ብዙ እንቅስቃሴ ጠየቀችውና አንዱም ሳይሰውር ተረጉመላት። ሰሎሞንም ጥበቡን ሁሉ የሠራውንም ቤተ መንግሥትና ቤተመቅደስ ወደ ቤተመቅደስም የሚገባበትንና የሚወጣበትን መንገድ ካሳያት በኋላ ባዳራሽ ተቀምጦ መሳፍንቱንና መኳንንቱን በማዕድ ግብር ሲያበላ ሊያሳያት አለበት። ስለዚህ ለሌሎች ሰዎች በማትታይበት እርሷ ግን ሁሉን በምታይበት በመስተዋትና ባይነ ርግብ በተሠራ በልዩ ሥፍራ አስቀምጦ ለመሳፍንቱና ለመኳንንቱ ላገርም ባላባቶችና ለሠራዊቱ ትልቅ ግብር አድርጎ ዋለ። ንግሥተ ሳባም የመሳፍንቱንና የመኳንንቱን የባላባቶችንና የሠራዊቱንም አቀማመጥ ያገልጋሮቹንና የፀጅ አሳላፊዎቹን አለባበስና ቅልጥፍናቸውን በማየትና በማድነቅ አእምሮዋ በደስታ ፈዘዘ።

የማዕዱም ግብር ከተጨረሰ በኋላ፣ ሰሎሞን ባየችው ሁሉ ደስ እንዳላት ሊጠይቃትና ሊያነጋግራት ከዙፋኑ ተነስቶ እርስዋ ወዳለችበት ቤት ገባ። ንግሥተ ሳባም በብሩህ ገጽና እንደ ማግኔት በሚሰብ ንግግር እንደዚህ እያለች ታመሰግነው

፲፯፻፭
ሜትር

ጀመረ። «ንጉሥ ሆይ፤ ባገሬ በኢትዮጵያ ሳለሁ የሥራህንና የጥበብህን ነገር ሁሉ ቢነግሩኝ እኔ መጥቼ በዓይኔ እስካይ ድረስ የነገሩኝን ሁሉ አላመንሁም ነበር። አሁን ግን ሁሉንም ነገር ባይኔ ስላየሁ ባገሬ ሳለሁ ከሰማሁት ይልቅ በልጦ አገኘሁት። በዘመንህ ሁሉ በፊትህ የሚቆሙት ሰዎችና አገልጋዮችህ ሁሉ የታደሉ ናቸው። ለወደዳቸው ለእስራኤል ፍርድንና ቅንን ታደርግ ዘንድ በዙፋኑ ያነገሠህ እግዚአብሔር አምላክህ የተባረከ ይሁን!» አለችው።

ከዚህም በኋላ ከሀገርዋ የወሰደችለትን ገጽ በረከት የከበረ ዕንቁና ብዙ ሽቶ ከመቶ ሃያ ቅንጣር ወርቅ ጋር ሰጠችው። ከንግሥተ ሳባ አስቀድሞ ይህን የመሰለ ሽታው የጣፈጠና ዋጋው የበዛ ሽቱ ለሰሎሞን አልመጣለትም ነበርና አሁን ግን ይህን የመሰለ ገጽ በረከት ስላመጣችለት እጅግ ደስ አለው።

ይህም ሁሉ ከተደረገ በኋላ ንግሥተ ሳባ ወደ ሀገርዋ ለመመለስ ማሰቧን ነገረችው። ነገር ግን በዓለም የታወቀችና የከበረች እንኳን ንግሥተ ሳባን አይቶና እንዲያውም ቢሆን ሰሎሞን መፍቀሬ - እንስት መሆኑ የታወቀ ነውና በፈቃደ ሥጋ ተገናኛት። እርስዋም በድንግልናና በንጽሕና ተጠብቃ የምትኖር ነበረችና በቶሎ ፀነሰች። የዕንስዋንም ነገር ባወቀች ጊዜ በቶሎ ተሰናብታ ወደ ሀገርዋ ተመለሰች። በቶሎም የተመለሰችበት ምክንያቱ በሀገርዋ በድንግልና ተጠብቃ ስትኖር ወደ ኢየሩሳሌም መጥታ የዘመት ሥራ ሠርታ ልጅ ወለደች ተብላ እንዳትነወር ስለፈራች ይመስላል።

የኤርትራንም ባሕር ተሻግራ በሐማሴን አውራጃ ማይበላ በሚባል አገር ስትደርስ ወንድ ልጅ ወለደች። ስሙንም ኢብነ-መለክ ብላ አወጣችለት። ትርጓሜውም የንጉሥ ልጅ ማለት ነው። በዘመን ብዛት ግን ንግግሩ እየተለዋወጠ ምኒልክ ተባለ። ኢብነ-ሐኪምም ተብሏል። የዚህም ትርጓሜ የብልህ ልጅ ማለት ነው።

ምኒልክ ተወልዶ ካደገ በኋላ «አባቴ ማነው?» ብሎ እናቱን ንግሥተ ሳባን ቢጠይቃት «አባትህ የኢየሩሳሌም ንጉሥ ሰሎሞን ነው» ብላ ነገረችውና እጅግ ደስ አለው። በዚህም ምክንያት በተወለደ በ፩ ዓመቱ አባቱን ሰሎሞንን ለማየት ወደ ኢየሩሳሌም ወርዶ ነበርና በታላቅ ደስታና ክብር ተቀበለው።

በብህን ነገር ሁሉ
 ሉም ነበር። አሁን
 ባልጦ አገኘሁት።
 የታደሉ ናቸው።
 ዘሉፋኑ ያነገሠህ

ዕንቁና ብዙ ሽቶ
 ሆ ይህን የመሰለ
 በርና አሁን ግን

መመለስ ማሰቧን
 ተ ሳባን አይቶና
 ና በፈቃደ ሥጋ
 ነበረችና በቶሎ
 ርዋ ተመለሰች።
 ሆ ስትኖር ወደ
 በላ እንዳትነወር

በሚባል አገር
 አወጣችሉት።
 ሩ እየተለዋወጠ
 እህ ልጅ ማለት

ኔ ንግሥተ ሳባን
 ሆና እጅግ ደስ
 ን ለማየት ወደ

ቀዳማዊ ምኒልክ

(ሠዓሊ አገኘሁ እንግዳ ከሣሉት የተወሰደ)

በኢየሩሳሌምም ፫ ዓመት ያህል ተቀምጦ ወደ እናቱ አገር ወደ ኢትዮጵያ በተመለሰ ጊዜ ንግሥተ ሳባ ልጅዋ በደሀና ወደ ሀገሩ ስለተመለሰ እጅግ ደስ አላት።

ከዚህም በኋላ የኢትዮጵያን መሳፍንቱንና መኳንንቱን ባላባቶችንም ሁሉ ሰብስባ በሕይወቱ ዓይኔ እያየ ልጅን ምኒልክን ባነግሠው ይሻለኛል ብላ ነገረቻቸውና አሳቧን ከተቀበሏት በኋላ አነገሠችው። እርሱም የእናቱን መንግሥት ወርሶ ጄጅ ዓመት በኢትዮጵያ ከነገሠ በኋላ በተወለደ በ፵፱ ዓመቱ አረፈና አክሱም ከእናቱ መቃብር አጠገብ ተቀበረ።

በአንዳንድ ታሪክ ሰሎሞን ልጁን ምኒልክን በኢትዮጵያ አነገሠው ተብሎ ተጽፎ ይገኛል። እንደዚህም ተብሎ መጻፉ ምናልባት ኢትዮጵያ ከብዙ ዘመን አስቀድሞ ስምዋ የታወቀ ገናና መንግሥት መሆንዋ ባይታወቅ ይሆናል።

ሁለተኛም፣ የኢትዮጵያ ነገሥታትና ሕዝብ ኃይለኞችና የጦር ሰዎች መሆናቸው ባይታወቅ ይሆናል።

ሦስተኛም፣ ንጉሥ ሰሎሞን ከንግሥተ ሳባ የሚበልጥ፤ ኢየሩሳሌምም ከኢትዮጵያ የምትበልጥ ስለ መሰለ ለቀዳማዊ ምኒልክ ክብር እንዲሆን ታስቦ ይሆናል።

ይኸውም የታሪኩ አኳኋን ከሥሩ እስከ ጫፉ ባይመረመር ነው እንጂ፤ ተመርምሮ ቢሆን ሰሎሞን ልጁን ምኒልክን በኢትዮጵያ አነገሠው ተብሎ ባልተጻፈም ነበር።

የታሪኩም አኳኋን ባይመረመር መሆኑን ከዚህ ቀጥሎ እንደተጻፈው እናስረዳለን። ኢትዮጵያ ከብዙ ዘመን አስቀድሞ ስምዋ የታወቀ ገናና መንግሥት መሆንዋ ባይታወቅ ይሆናል የተባለው ነገር እውነት መሆኑን ለማስረዳት ኢየሩሳሌም ገና በመሳፍንቱ በነኢያሱ በነጌዴዎን በነባርቅ በነሳምሶን በካህናቱም በነፊንሐስ በነዔሊ በነሳሙኤል ስትገዛ ኢትዮጵያ በነገሥታት ትገዛ ነበር።

ወደ ኢትዮጵያ
ፍግ ደስ አላት።

ላባቶችንም ሁሉ
በላ ነገረቻቸውና
ሥት ወርሶ ፳፭
አክሱም ከእናቱ

አነገሠው ተብሎ
ያ ከብዙ ዘመን
ናል።

የጦር ሰዎች

ኢየሩሳሌምም
እንዲሆን ታስቦ

ር ነው እንጂ፤
ነገሠው ተብሎ

እንደተጻፈው
ነና መንግሥት
ኑን ለማስረዳት
ሆነ በካህናቱም
ነበር።

ሁለተኛም የኢትዮጵያ ነገሥታትና ሕዝብ ኃይለኞችና የጦር ሰዎች መሆናቸው ባይታወቅም ይሆናል የተባለው ነገር እውነት መሆኑን ለማስረዳት የሰሎሞን አባቶች እነ ያዕቆብና እነ ይሁዳ ገና በምድረ ግብጽ በባርነት ቤት ሳሉ የኢትዮጵያ ነገሥታት የተደላደለ መንግሥት ይዘው በነፃነት ይኖሩ ነበር።

ሦስተኛም፤ ከንግሥተ ሳባ ንጉሥ ሰሎሞን፤ ከኢትዮጵያ ኢየሩሳሌም የሚበልጡ ስለ መሰለ ለቀዳማዊ ምኒልክ ክብር እንዲሆን አስበው ይሆናል የተባለው ነገር እውነት መሆኑን ለማስረዳት ሰሎሞን ለኢየሩሳሌም በንጉሥነት ሦስተኛ ነበር። እነዚህም ፩ኛ ሳኦል። ፪ኛ ዳዊት። ፫ኛ ሰሎሞን ናቸው። በትውልድም ፪ኛ ነበር። ፩ኛ ዳዊት። ፪ኛ ሰሎሞን ነው። ንግሥተ ሳባ ግን ለኢትዮጵያ በንጉሥነት ፶፪ኛ ነበረች።

ደግሞ በመሬት መልካምነት ወይም በለምነት ወይም በስፋትም ቢሆን ኢየሩሳሌም ከኢትዮጵያ የምትበልጥበት ነገር የለም።

የኢየሩሳሌም ወሰንዋ ከዳን እስከ ቤርሳቤህ ነበር። የኢትዮጵያ ወሰን ግን በምሥራቅ እስከ ማዳጋስካር በሰሜን እስከ ምስርና እስከ ኖብያ ዳርቻ። በደቡብም እስከ ኒያንዛ ባሕር ነበር። በዚያ ዘመን ኢየሩሳሌም ከኢትዮጵያ ትበልጥ ነበር ቢባል ያገር ጅምግራፊያ የሚያውቁ ሰዎች ሊያምኑትና ሊቀበሉት አይችሉም።

ደግሞ በማንም አገር ቢሆን ንጉሡ ሳለ ባገሩ ላይ የሌላው አገር ንጉሥ ሊያነግሥበት አይችልምና ኢትዮጵያን ከምሥራቅ እስከ ምዕራብ ከሰሜን እስከ ደቡብ የምትገዛ ንግሥተ ሳባ ሳለች ሰሎሞን ምኒልክን በኢትዮጵያ ላይ አነገሠው ቢባል መርማሪና አስተዋይ ልብ ያለው ሰው እውነት ነው ብሎ ሊቀበለው አይችልም።

ነገር ግን ምኒልክ ምንም እንኳ የገናናይቱ የንግሥተ ሳባ ልጅ ቢሆንም ካንድ መስፍን ወይም ካንድ ባላባት ከመወለድ ይልቅ በጥበብና በእውቀቱ በባለጠግነቱም ስሙ በዓለም ሁሉ ከታወቀው ከኢየሩሳሌም ንጉሥ ከሰሎሞን መወለዱ ትልቅ ክብር መሆኑ አይጠረጠርም። እንዲህም ማለት በክብር ላይ ክብር ተጨመረለት ማለት ነው እንጂ፤ የንጉሥነቱን ማዕረግና ክብር መንግሥቱንም መጀመሪያ ከሰሎሞን አገኘው ማለት አይደለም። ስለዚህ በማናቸውም ምክንያት

ቢሆን ቀዳማዊ ምኒልክ የንግሥተ ሳባ ልጅ ስለሆነ እናቱ ከመሳፍንቶቹና ከመኳንንቶቹ ጋራ ተማክራ በሀገርዋ በኢትዮጵያ አነገሠችው ቢባል፣ እውነት ይመስላል እንጂ ሰሎሞን ሊያገቡት በማይቻለው በኢትዮጵያ ምኒልክን አነገሠው ማለት ያስቸግራል።

ነገር ግን የሰሎሞን አገር ኢየሩሳሌም ምንም እንኳን ሩቅ ቢሆንም ንግሥተ ሳባ መንግሥቷን በሕይወትዋ ለልጅዋ ለምኒልክ ለመስጠት ባሰበች ጊዜ አስቀድሞ ወደ ሰሎሞን መላክተኛ ልካ ነገሩን ሁሉ አስታውቃው ነበር ቢባል እንኳ እውነት ነገር ሳይሆን አይቀርም። እንግዲህ የዚህን ነገር አቆይተን የነገሥታቱን ስምና ቁጥር እንጽፋለን።

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በፊት
፩ ንግሥተ ሳባ	፴፩	በ፳፯ ደ
፪ ምኒልክ ፩ኛ /ዳዊት/	፳፭	፱፻፹፪
፫ ሐንድዮን	፩	፱፻፶፯
፬ ሲራህ ፩ኛ /ቶማይ/	፳፮	፱፻፶፯
፭ አሜንሆቴጥ ዘግዳር	፵፩	፱፻፱
፮ አክሱማይ ራሚሱ	፩	፳፻፹፱
፯ ሲራህ ፪ኛ /አውስዬ/	፴፭	፳፻፳፱
፰ ተዋስያ ፪ኛ	፳፩	፳፻፴፩
፱ አብራልዩስ ፒያንያኪያ ፪ኛ	፴፪	፳፻፲
፲ አክሱማይ ወረደ ዐሐይ	፳፫	፯፻፸፭
፲፩ ካስሕታ ሐንድዮን	፲፫	፯፻፶፭
፲፪ ሳባካ ፪ኛ	፲፪	፯፻፶፪
፲፫ ኒካንታ ቅንዳኬ ፪ኛ	፲	፯፻፴
፲፬ ዳውዕ ቲርሐቅ /ወረደ ነጋሽ/	፵፱	፯፻፳፭
፲፭ አርድአሜን አውስያ	፯	፯፻፸፩
፲፮ ገበየ	፯ ሰዓት	
፲፯ ነ-አትሚአሙን	፩	፯፻፳፭
፲፰ ቶማድዮን ፒያንኪያ ፫ኛ	፲፪	፯፻፳፩
፲፱ አሚነአስሮ ፪ኛ	፲፯	፯፻፵፱
፳ ቢያንኪያ ፬ኛ /አውጥዮ/	፴፩	፯፻፴፫
፳፩ ዙዋራንብረት አስፑርታ	፵፩	፳፻፶፱

ከመሳፍንቶቹዋና
ቢባል፣ እውነት
ፊልክን አነገሠው

፲፱ንም ንግሥተ
፡ ጊዜ አስቀድሞ
\ እንኳ እውነት
፡ን ስምና ቁጥር

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በፊት
፳፪ ሰይፋይ ሐርሲአተው	፲፪	፳፻፮
፳፫ ረምጋይ ናስቶሶናን	፲፪	፳፻፶
፳፬ ሐንዲው አብራ	፲፩	፳፻፴፪
፳፭ ሶፌልያ ኒኪቦን	፴፩	፳፻፳፩
፳፮ አግልበ-ል ሰዊኮስ	፳፩	፴፻፲
፳፯ ጽስመረት /ወረደ ነጋሽ/	፳፩	፴፻፳፱
፳፰ አውስያ ቡራኮስ	፲፪	፴፻፵፮
፳፱ ቀኒዝ ጽስሜስ	፲፫	፴፻፴፮
፴ አጽራሶ	፲	፳፻፳፫
፴፩ ካስህታ ወልደ እትሁ	፳	፴፻፲፫
፴፪ አላልዮን ተአኒኪ	፲	፫፻፲፫
፴፫ አትሲርክአሚን ፫ኛ	፲	፫፻፳፫
፴፬ አትሲርክአሚን ፪ኛ	፲	፫፻፳፫
፴፭ ሐዲና	፲	፫፻፳፫
፴፮ አትሲርክአሚን ፭ኛ	፲	፫፻፶፫
፴፯ አትሲርክአሚን ፮ኛ	፲	፫፻፵፫
፴፰ ኒካውላ ቅንዳክ ፫ኛ	፲	፫፻፴፫
፴፱ ባስዑ	፯	፫፻፳፫
፵ ኒካውሲስ ቅንዳክ ፪ኛ	፲	፫፻፲፮
፵፩ አውጥጥ አራውራ	፲	፫፻፮
፵፪ አርካሚን ፪ኛ	፲	፪፻፲፮
፵፫ ክልዓስ ፪ኛ /ክሊትሮ/	፲	፪፻፳፮
፵፬ ዙዋራንበረት	፲፮	፪፻፳፮
፵፭ ሶጉዮ	፲፬	፪፻፳፮
፵፮ ሰይፋይ	፲፫	፪፻፵፮
፵፯ ኒኮሲስ ቅንዳክ ፭ኛ	፲	፪፻፴፫

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በፊት
፵፭ ረምጋይ አርሚን ፩ኛ	I	፪፻፳፫
፵፱ ፌልያ ሐርኒክህት	II	፪፻፲፫
፶ ሀንዲ አውኪራራ	III	፶፻፳
፶፩ አግህቡ ብሉህራን	I	፫፻፶
፶፪ ሱላይ ከዋውሚኑን	፳፫	፫፻፶
፶፫ መስልኒ ቀራርማር	፳	፫፻፶
፶፬ ነግሣይ ብሲኒቲ	I	፫፻፳፭
፶፭ ኢትቢኑካዊር	I	፫፻፳፭
፶፮ ሰፊልያ አብራሚን	፳	፫፻፳፭
፶፯ ሠናይ	I	፶፻
፶፰ አወሲና ንግሥት	II	፳፻
፶፱ ዳዊት ፪ኛ	I	፭፻
፷ አግልቡልስ	፳	፳፻
፷፩ በዋውል	I	፶፱
፷፪ በረዋስ	I	፵፱
፷፫ ዳኒዳድ	I	፵፱
፷፬ አሞይ መሐሲ	... ፩	፳፱
፷፭ ኒኮትሪስ ሀንደክንግሥት ፲ኛ	I	፳፱
፷፮ ኖልኪ	... ፪	፲፱
፷፯ ሉዛይ	... ፫	I
፷፰ ባዜን	... ፬	፩

ባዜን በነገሡ በ፳ኛው ዓመት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በቤተልሔም ተወለደ።

ከንግሥተ ሳባ እስከ ባዜን በኢትዮጵያ የነገሡ ነገሥታት ፳፭ ናቸው። ዘመኑም ሺ ፲፫ ዓመት ይሆናል። ነገር ግን ባዜን ከክርስቶስም ልደት በኋላ ፱ ዓመት ነግሦታልና ይህ ሲጨመር ሺ፳፪ ዓመት ይሆናል።

ምዕራፍ ፪

ከባዜን ጀምሮ የቀዳማዊ ምኒልክ መንግሥት ወደ ነገደ

ዛጉዌ እስከፈለሰበት እስከ ድልነዓድ ድረስ፡፡

ከፊ - ፱፻፲፪ ዓ.ም፡፡

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፳፱ ባዜን	፱	ከፊ
፳ ሠርጡ /ጽንፈ. አሰግድ/	፳፩	፱
፳፩ አካጥታህ /ጽንፈ. አርአድ/	፳፪	፳
፳፪ ሆርኤምትኩ ሮኖ	፳፫	፳፩
፳፫ ገርሳሞት /ሀንደክ/ ጊኖ	፳፬	፳፪

ንግሥት ሀንደክ በፐለስቲና አውራጃ በጋዛ ቦታዋ የሚኖር አንድ ኢትዮጵያዊ ሾማ ነበር፡፡ እርሱም ከጋዛ ለበዓል ወደ ኢየሩሳሌም ወጥቶ ሲመለስ በፊልጶስ እጅ ተጠምቆ ነበርና እርሱ የጥምቀትን ነገር በኢትዮጵያ ለመጀመሪያ አስታወቀ፡፡ የሐዋ ሥራ ፩፡፳፯-፵፡፡

ይህም በጋዛ የሚኖር ኢትዮጵያዊ የንግሥት ሀንደክ የግምጃ ቤት ሹም ነበር፡፡ እርሱንም ያጠመቀው ለኢየሩሳሌም ማኅበር አገልግሎት ከተመረጡት ከሰባቱ ዲያቆናት አንደኛው ፊልጶስ ነው እንጂ፤ ሐዋርያው ፊልጶስ አይደለም፡፡ ይህንም ለመረዳት የፈለገ ሰው ቢኖር በሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ በ፮ኛው ምዕራፍ የተጻፈውን ቃል ከፊ ቁጥር እስከ ፱ ቁጥር ቢመለከት ከኢየሩሳሌም ወደ ሰማርያ የወረደው ዲያቆኑ ፊልጶስ መሆኑን ያገኘዋል፡፡ ሐዋርያት ግን በዚያን ወራት ከኢየሩሳሌም ወደ ውጭ አገር አልወጡም ነበር፡፡

ቶስ
ጌሬት

ኋላ በቤተልሔም

ት ፳፮ ናቸው፡፡
ኮ በኋላ ፱ ዓመት

የኢትዮጵያ ንግሥት ሕንደኬ በጅሮንድ ጋዛ ላይ ፊሊጶስፕ እንዳገኘው
(በቀድሞው የኢትዮጵያ ፓርላማ ከነበረውና የዓለም ሎሪየት ሜትር
አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ ከሣሉት የተወሰደ)

እንዳገኘው
ር

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፩ ሐተዘ /ባሕረ አስገድ/	፳፮	፵፫
፪ ምሴጌ ግርማሶር	፯	፩
፫ ሰጥዋ /ግርማ አስፈር/	፱	፩፯
፬ አድገለ ዪኖ	፲፱፻፴፬	፳፯
፭ አግባ	፯ ፴፬	፶፯
፮ ሰርዓዓ	፲፯	፶፯
፯ መሊስ አላሜዳ	፩	፲፲፫
፳ ሐቀቤ ኩሉ ጽዮን	፯	፲፲፮
፳፫ ሐቅሌ ሠርዓይ	፲፫	፲፳፫
፳፫ ድድሜ ዘርዓይ	፲	፲፱፻፳፮
፳፯ አውጥፖ	፩	፲፱፻፳፮
፳፮ አልዓዶ በጋማይ	፯	፲፱፻፺፯
፳፯ ዓውዱ ገኘን አስገድ	፱	፲፱፻፺፯
፳፯ ዛግን ጽዮን ሕግዛ	፩	፲፳፻፩
፳፯ ራማ ጽዮን ሕግዛ	፫	፲፳፻፱
፳፱ አዚጋን መዓልባጋድ	፯	፲፶፯
፶ ገፈለ ሰብአ አስገድ	፩	፲፶፱
፶፩ ድጋዮ ብእሲ ሠረቅ	፩	፳፻
፶፫ ጋዛ አግዱር	፱	፳፻፩
፶፫ አግዱር አስዓጓ	፳	፳፻፲፫
፶፫ ደዊዛ	፩	፳፻፳፩
፶፮ ዋካና	፩ ቀን	

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፲፮ ሐዳውስ	፩ ወር	
፲፯ አዕላል ሳን ሰገል	፫	፪፻፳፪
፲፰ አሰፍህ	፲፬	፪፻፳፭
፲፱ አድገበ	፯	፪፻፴፱
፫ አይላ	፲፯	፪፻፵፭
፲፩ ጸሐመ ላክዱን	፱	፪፻፷፫
፲፪ ጽጋብ	፲	፪፻፳፩
፲፫ ታዜን	፲	፪፻፳፩
፲፪ አሕየዋ /ሶፍያ/	፯	፪፻፶፩
፲፭ ኦብርሃ ወለጽብሐ በአንድነት	፳፮	፪፻፺፰

በኢትዮጵያ የጥምቀትና የክርስትና ሥርዓት የገባው በአብርሃና በአጽብሐ ዘመን ነው። ምክንያቱን ከዚህ ቀጥለን እንጽፋለን።

ከቀዳማዊ ምኒልክ ዘመን አስቀድሞ የነበሩ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሕገ ኦሪትን ተቀብለው እውነተኛውን አምላክ እስቲያመልኩ ድረስ በፀሐይና በጨረቃ በክዋክብትም በእንስሳትና በአራዊትም በዛርና በክፉ መናፍስትም ያመልኩ ነበር እንጂ፤ እንደ ሌሎች አሕዛብ እንጨት ጠርበው ደንጊያ አለዝበው ጣዖት ቀርጸው ወይም ወርቅና ብር አፍስለው ምስል መስለው አያመልኩም ነበር።

ቀዳማዊ ምኒልክ ወደ ኢየሩሳሌም ወርዶ የኦሪትን ካህናት ይዞላቸው ከመጣ በኋላ ግን እየተማሩ በእውነተኛው አምላክ ብቻ አምነው ይኖሩ ነበር።

ከክርስቶስም ልደት በኋላ በ፴፬ ዓ.ም የኢትዮጵያ ንግሥት የህንደክ ጃንደረባ ኢየሩሳሌም ደርሶ ወደ ጋዛ ሲመለስ በፊልጶስ እጅ በተጠመቀ ጊዜ እርሱ የጥምቀትን ዜና ወደ ኢትዮጵያ ሕዝብ ስለአመጣ ጥምቀትን የሚቀበሉበትን ጊዜ ሲጠብቁና ሲናፍቁ ይኖሩ ነበር።

ልደት

ዘመናዊና በአጽብሐ

ዘብ ሕገ ኦሪትን
ካይና በጨረቃ
ያመልኩ ነበር
ጣዖት ቀርጸው

ይዘላቸው ከመጣ
፡፡

'ህንደኬ ጃንደረባ
ቀ ጊዜ እርሱ
ቀበሉበትን ጊዜ

እንደዚህም ጥምቀትንና ክርስትናን እየጠበቁ ሲኖሩ በፍሬምናጦስ ምክንያት ክርስትና መጣላቸው፡፡ የፍሬምናጦስ ታሪክ ባጭሩ እንደዚህ ነው፡፡ መሮፔዎስ የተባለ አገሩ ግሪክ መኖሪያው በጢሮስ አገር የሆነ ነጋዴ በአፍሪቃ ዳር በአልጄርያና በቱኒዝያ በትሪፖሊና በእስክንድርያ እየሠራ ይነግድ ነበር፡፡ እነዚህም የአፍሪቃ ክፍል አገሮች በዚያን ዘመን በዓለም ሁሉ እጅግ የታወቁ ስለነበሩ ክሮምና ከኢየሩሳሌም ከግሪክም አገር ብዙ መምሕራን እየሄዱ ወንጌልን ይሰብኩላቸው ነበር፡፡

ያም የጢሮስ አገር ነጋዴ ሁለቱንም ልጆቹን ፍሬምናጦስንና ሲድራኮስን አስከትሎ በአፍሪቃ ጠረፍ እየሠራ ሲነግድ የኢትዮጵያ ጠረፍ በምትሆን በምጥዋ ሲደርስ እርሱ ስለሞተ ሁለቱን ልጆች የምጥዋ ሰዎች አግኝተው ለሐማሌኑ ገዥ ሰጡት፡፡ የሐማሌኑም ገዥ ወደ አክሱም ወስዶ ለንግሥት አሕየዋ /ሶፍያ/ ሰጣት፡፡ እርሷም ባልዋ ስለሞተ ልጆቿም አብርሃና አጽብሐ ገና ልጆች ስለነበሩ የኢትዮጵያን መንግሥት ትገዛ ነበርና ፍሬምናጦስን ለልጆቿ ለአብርሃና ለአጽብሐ ሞግዚትና ጸሐፊ፣ ሲድራኮስን ግን ጠጅ አሳላፊ አድርጋ ታኖራቸው ጀመረች፡፡

ፍሬምናጦስም ከሕዝብ ጅምሮ ወንጌልን እየተማረ ያደገ ክርስቲያን ስለነበረ የኢትዮጵያ ሕዝብ እኩሉ በአረመኔነት እኩሉም በሕገ ኦሪት በመኖራቸው ያዘን ነበር፡፡ ቢሆንም ወደ ባላገር እየሐደ አላስተማረም እንጂ፣ በዚያው በቤተ መንግሥቱ ግቢ ለንግሥቱና ለልጆቿ ለመኳንንቱም የክርስቶስን መንግሥት የወንጌልን ትምህርት ጥቂት በጥቂት እያለ መስበኩ አልቀረም ነበር፡፡

ነገር ግን በቅስና ሹመት አልነበረውምና ማንንም ለማጥመቅ አለመቻሉን አስታውቆ ከእስክንድርያ አንድ ጳጳስ ወደ ኢትዮጵያ ማስመጣት የተሻለ ነገር መሆኑን ለንግሥቱና ለልጆቿ እያስረዳ ይነግር ነበር፡፡ ንግሥቱና ልጆቿም እርሱን ለመላክ አስበው ከአክሱም ቤተ መንግሥት የመልዕክቱን ደብዳቤ ከሰጡት በኋላ ለመንገዱ የሚያስፈልገውን ሁሉ አዘጋጅቶ ለመሄድ አስቀድሞም ለንግድ ሥራ ከአባቱ ከመሮፔዎስ ጋራ የአፍሪቃን አገሮች ሲዞር እስክንድርያን ያውቅ ነበረና ከአክሱም ተነስቶ ወደ እስክንድርያ ሄደ፡፡

አባ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን (ፍሬምናጦስ)

(በኢትዮጵያ የመጀመሪያው ጳጳስና የክርስቲናን እምነት ያመጣ)

ከፕሮፌሰር ፓክኸረስት ኢትዮጵያ ፎቶግራፍድ መጽሐፍ የተወሰደ።

ከዚያም አስቀድሞ አርዮስ የተባለ አንድ የግብጽ ቁስ ወልድ በመለኮቱ ፍጡር ነው የሚል የኑፋቄ ባህል ስለአወጣ ሊቃውንቱ ሁሉ በገላትያ አገር በኒቅያ ጉባኤ አድርገው እንዲከራከሩ ትልቁ ቆስጠንጢኖስ አዋጅ አድርጎ ነበርና፤ ፫፻፲፰ (318) ሊቃውንት በኒቅያ ጉባኤ አደረጉ። የእስክንድርያው ሊቀ ጳጳሳት እስክንድርያው አፈ ጉባኤ ነበርና ጉባኤው ከተፈጸመ በኋላ ወደ እስክንድርያ ተመልሶ በ፫፻፳፮ ዓ.ም አረፈ።

ከእርሱም ቀጥሎ ትልቁ አትናቴዎስ በቅዱስ ማርቆስ ወንበር ተቀምጦ ላለ ፍሬምናጦስ እስክንድርያ ደረሰ። አትናቴዎስም በታላቅ ደስታና ክብር ተቀበለው። ወዲያውም የኢትዮጵያ ሕዝብ ጥምቀትንና ክርስትናን ፈላጊዎች መሆናቸውን አስረድቶ አንድ ጳጳስ ሾሞ እንዲሰድላቸው ለመነው።

ቅዱስ አትናቴዎስም የፍሬምናጦስን ነገር ከሰማ በኋላ ያገሩን ልማድና ቋንቋ ከምታወቀው ካንተ የሚሻል ሰው አይገኝምና አንተን እሾምሃለሁ አለው።

ከዚህም በኋላ ፍሬምናጦስ የኢትዮጵያ ጳጳስ ሆኖ ተሾሞ በ፫፻፴ ዓ.ም ያህል ወደ ኢትዮጵያ ተመለሰ። ወደ አክሱምም በገባ ጊዜ በታላቅ ደስታና ክብር ተቀበሉት።

አንባቢ ሆይ! የኢትዮጵያ ሕዝብ የክርስቲያንነትን ዜና ስለሰሙ ጥምቀትንና ቁርባንን የሚሰጣቸው ጳጳስ ራሳቸው ፈልገው አስመጡ እንጂ ላጥምቃችሁ ላቁርባችሁ የሚል ጳጳስ ራሱ ፈልጎ አልመጣላቸውምና በዚሁም ብቻ ብፁዓን ባል እንዲገባቸው አስተውል።

ፍሬምናጦስም የኢትዮጵያ ጳጳስ ሆኖ ከመጣ በኋላ ስሙ ከሣቴ ብርሃን ሰላማ ተባለ። ሰላማ መባሉ በአምልኮ ባዕድ ከእግዚአብሔር ጋራ ተጣልተው የነበሩትን የኢትዮጵያን ሕዝብ አስተምሮና አሳምኖ አጥምቆ ከእግዚአብሔር ጋር ስለአስታረቃቸው ነው።

ከሣቴ ብርሃንም መባሉ የጨለማ ሥራ የሚሆን በኃጢአት ኑሮ ለሚኖሩ ለኢትዮጵያ ሕዝብ የወንጌልን ብርሃን ስለአበራላቸው ነው።

ጣ)

በዚያንም ዘመን እንደ ሕገ ኦሪት ሥርዓት ሊቀ ካህናት የነበረው አንበረም ይባል ነበርና አንበረምንም በክርስቲያን ሕግ በወንጌል አስተምሮ በክርስቶስ አሳመነው። አባ ሰላማ በመጀመሪያ አንበረምን በማስተማሩና በማሳመኑ ትልቅ የብልሃት ሥራ መሥራቱን ያስረዳል።

አንበረም በመጀመሪያ ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት ባይመለስና ባይጠመቅ ለጊዜው በክተማ የነበሩትና በሕገ ኦሪት የሚኖሩ ሰዎች የሃይማኖት ጡብ አስነስተውና ወገን ለይተው ሳያስቸግሩት አይቀሩም ነበር።

ይልቁንም አባ ሰላማ ትልቅ የብልሃት ሥራ ሲሠራ አንበረምን አሳምኖና አጥምቆ ብቻ አልቀረም። ነገር ግን ማዕረግህ ከእኔ በታች ኤጲስ ቆጶስ ይሁን ብሎ ስለሾመው ሥራው እየተቃናለት ሔደ።

እንባቢ ሆይ! አባ ሰላማ አንበረምን አስተምሮና አጥምቆ ስሙንም ሕዝብ ቀድሶ ብሎ ኤጲስ ቆጶስ አድርጎ መሾመው የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ በመሆኑም ቢሆን በበታች ኤጲስ ቆጶሳትን ለመሾም የሚገባው መሆኑን እንዲያስረዳ አስተውል።

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፲፮ አጽብሐ ለብቻው	፲፪	፫፻፳፬
፲፯ አስፍሀ ደልዝ	፯	፫፻፴፮
፲፭ ሣህል	፲፬	፫፻፵፫
፲፱ አርፍድ /ገብረመስቀል/	፩	፫፻፶፯
፲፲ አድጋና	፭	፫፻፳፭
፲፩ ርትዕ	፩	፫፻፳፮
፲፲፪ አስፍሐ ፪ኛ	፩	፫፻፳፯
፲፲፫ አጽብሐ ፪ኛ	፭	፫፻፳፰
፲፲፬ አሜዳ ፩ኛ	፲፭	፫፻፳፫
፲፲፭ አብርሃ ፪ኛ	፯ ወር
፲፲፮ እለሣህል	፪ ወር

ነበረው አንበረም
ምሮ በክርስቶስ
ማሳመኑ ትልት

እስና ባይጠመቅ
ሃይማኖት ጠብ

ረምን አሳምኖና
ጳስ ይሁን ብሎ

ጦንም ሕዝብ-
መቼውም ቢሆን
ስተውል።

የስ
ሂሳ

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
የ፲፮ አለገበዝ	፪	የ፲፳፭
የ፲፭ ሱሐል	፬	የ፲፯
የ፲፱ አብርሃ ፫ኛ	፲	የ፲፲፬
የ፳ አድጋና ንግሥት ፪ኛ	፮	፬፻፩
የ፳፩ ኢዮአብ	፲	፬፻፲
የ፳፪ ጸሐም ልኞ	፪	፬፻፳
የ፳፫ አሜዳ ፪ኛ	፩	፬፻፳፪
የ፳፬ ሣህለ አሕዛብ	፪	፬፻፳፫
የ፳፭ ጽባሕ /መሐረን ክርስቶስ/	፫	፬፻፳፭
የ፳፮ ጽሐም ፪ኛ	፪	፬፻፳፭
የ፳፯ አለገበዝ ፪ኛ	፮	፬፻፴
የ፳፰ አጋሌ /አጋቤ/	፩	፬፻፴፮
የ፳፱ ሌዊ	፪	፬፻፴፯
የ፴ አሜዳ ፫ኛ /ያዕቆብ/	፫	፬፻፴፱
የ፴፩ አርማህ ዳዊት	፲፬	፬፻፵፪
የ፴፪ አምሲ	፭	፬፻፶፮
የ፴፫ ሶልዓደባ	፱	፬፻፷፩
የ፴፬ እልአሜዳ	፰	፬፻፷፩
የ፴፭ ዜና	፯	፬፻፷፭
የ፴፮ ካሌብ	፴	፬፻፹፭
የ፴፯ ዘእስራኤል	፩ ወር	
የ፴፰ ገብረመስቀል	፲፬	፳፻፲፭

እልዓሚዳ በነገሠ በ፩ኛው ዓመት ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ዘጠኙ ቅዱሳን ወደ አክሱም መጡ።

ስማቸውና ቁጥራቸው	አገራቸው
ዘሚካኤል /አረጋዊ/	ሮም
ሲቃኖስ	ቁስጥንጥንያ
ይምዓታ	እስያ
ጽሕማ	እንጾኪያ
ጉባ	ቂልቅያ
አፍጺ	እስያ
ጴጌጠሊዮን	ሮም
አሌፍ	ቂሣርያ
ገሪማ	ሮም

ሮም የተባለው ግሪክ ሮም /አዲስ ሮም/ ነው እንጂ፤ የኢጣልያ ከተማ ሮም አይደለም።

እነዚህ ዘጠኙ ቅዱሳን በአክሱምና በቀሩትም የትግሬ (የትግራይ) አውራጃዎች እየዞሩ በማስተማራቸውና መጻሕፍትን ወደ ግዕዝ ቋንቋ በመመለሳቸው የኢትዮጵያን ሕዝብ ከድንቁርና ጨለማ ወደ ዕውቀት ብርሃን እየመሩ አድርሰዋልና በሙሉ ኢትዮጵያ ሲመሰገኑ ይኖራሉ።

በአጼ ካሌብም ዘመን ዛሬ ሑጃዝ በሚባለው በዓረብ አገር የሚኖሩትን ክርስቲያኖች አይሁድ ልዩ ልዩ መከራ እያመጡ ስለአስጨነቋቸው በቁስጥንጥንያ ንጉሥ ዩስቲያኖስ /ጁስቲኒያን/ የሚባለው ወደ አጼ ካሌብ እርዳታ ለምኖ ነበርና አጼ ካሌብ በኤርትራ ባሕር ላይ ብዙ መርከቦች ስለነበሩት ወደ ዓረብ አገር ተሻግሮ አይሁድን ወግቶና ድል አድርጎ በዚያው አብርሃ የተባለውን የጦር አበጋዝ ትቶ ስለተመለሰ ከተማም ቤተክርስቲያንም ተሰርቶ መቶ ዓመት ያህል በኢትዮጵያ ነገሥታት እጅ ሆኖ ቆይቶ ነበር። እስከ ዛሬም የከተማውና የቤተክርስቲያኑ ፍራሽ እንደ አንቲካ /አንቲክ/ ሲታይ ይኖራል።

• ያለው ዘጠኙ

ልያ ከተማ ሮም

ሬ (የትግራይ)

ግዕዝ ቋንቋ

ነውቀት ብርሃን

ገር የሚኖሩትን

• በቁስጥንጥንያ

ቲ ለምኖ ነበርና

ብ አገር ተሻግሮ

አበጋዝ ትቶ ስለ

ነል በኢትዮጵያ

ዘርስቲያኑ ፍራሽ

ኢትዮጵያዊው ሊቅ ማገሌታይ ቅዱስ ያሬድ፤

አጼ ካሌብም ዓለምን ንቆ መንግሥቱን ትቶ ወደ ኢየሩሳሌም መንኖ ስለሞተ ቅዱስ ተብሏል።

አጼ ገብረመስቀልም በነገሠ በመጀመሪያው ዓመት ወደ ደብረዳሞ ወጥቶ ከአቡነ አረጋዊ ጋራ ተገናኝቶ ከተባረከ በኋላ በተራራው ላይ ቤተክርስቲያን ለመሥራት አስፈቅዶ እጅግ የተዋበ ቤተክርስቲያን ሠርቶበታል።

ቤተክርስቲያኑም ተሠርቶ ከተጨረሰ በኋላ ማኅሌታይ ያፌድ ቤተክርስቲያኑን ለማየት ወደ ተራራው ወጥቶ ነበርና የሥራውን ማማር አይቶ ከዚህ ቀጥሎ ባለው ዜማ ዘመረ። /ይሔውጽዋ መላእክት እለ በሰማያት። እስመ ማኅደረ መለኮት ይእቲ። ያድክዋ! ያድክዋ! ያድክዋ!። ወርኢኩ ስነ ሕንፃ ለቅድስት ቤተክርስቲያን።/

አጼ ገብረመስቀል በደብረ ዳሞ የሠራው ቤተክርስቲያን ምንም አንዳንድ ጊዜ ቢጠገን እንኳ እስካሁን ድረስ መሠረቱና ሕንፃው በጭራሽ አልፈረሰም።

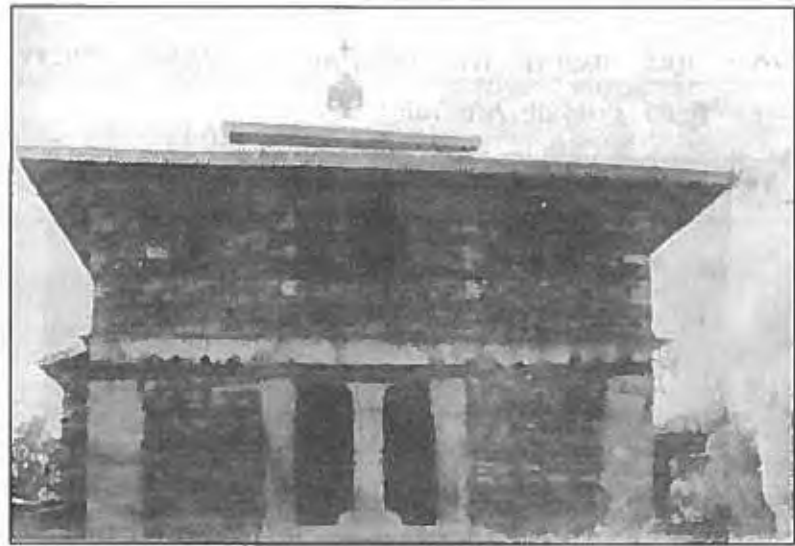
ሰማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፫፱፱ ቆስጠንጢኖስ /ሣህል/	፳፭	፭፻፳፱
፫፵ ወሰን ሰገድ	፲፭	፭፻፶፯
፫፶፩ ፍሬ ሠናይ	፳፫	፭፻፺፪
፫፶፪ አድርዓዝ	፳	፭፻፺፭
፫፶፫ አካለወድም	፳	፭፻፺፭
፫፶፬ ግርማ አስፈር	፲፭	፭፻፳፫
፫፶፭ ዝርጋዝ	፲	፭፻፱፭
፫፶፮ ድግና ሚካኤል	፳፯	፭፻፵፭
፫፶፯ ባሕረ ኤከላ	፲፱	፭፻፸፪
፫፶፳ ጉም	፳፬	፭፻፺፫
፫፶፱ አስገ-ምገ-ም	፭	፭፻፲፯
፫፶ ለትም	፲፯	፭፻፳፫

ኃሳብም መንኖ

ጌብረዳሞ ወጥቶ
ቤተክርስቲያን

ሌታይ ያፊድ
ማማር አይቶ
ሳማያት። እስመ
ሕንፃሃ ለቅድስት

ክብርን ምንም
ንፃው በጭራሽ

አጼ ገብረመስቀል በደብረዳሞ ገዳም
ያሠራው ሕንፃ ቤተክርስቲያን

ቅዱስ ያፊድ ለንጉሡ ለአጼ ገብረመስቀል
ስለደብረዳሞ ገዳም ቤተክርስቲያን ቅኔ ሲቀኝለት።

እደት በኋላ

፩
፪
፫
፬
፭
፮
፯
፰
፱
፲
፳
፳፩
፳፪
፳፫
፳፬
፳፭
፳፮
፳፯
፳፰
፳፱
፴

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ክርስቶስልደት በኋላ
የዘ፩ ተላተም	፩፩	፻፲፱፮
የዘ፪ ያደገ-ሽ	፲፫	፻፲፱ዘ
የዘ፫ አይዞር	፩
የዘ፬ ድድም	፩	፻፲፱፻
የዘ፭ ድድም	፩	፻፲፱፻
የዘ፮ ውድድም	፲	፻፲፱፻
የዘ፯ ውድም አስፈራ	፱	፻፲፱፻
የዘ፰ አርማህ	፩	፳፻፲፮
የዘ፱ ድግናሻርን	፲፱ ከ፪ወር	፳፻፳፫
የዘ፲ ግዳገርን	፲	፳፻፵፩
የ፳ ዮዲት	፵	፳፻፵፫
የ፳፩ አንበሳ ውድም	፩	፳፻፲፫
የ፳፪ ድልነፃድ	፲	ዘላለም

በዘመኑ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከተወለደበት ከባዜን ጀምሮ የቀዳማዊ ምኒልክ መንግሥት ወደ ነገደ ዛጉዌ እስከ ፈለሰበት እስከ ድልነፃድ ድረስ በኢትዮጵያ የነገሡ ነገሥታት ፺፬ ናቸው። ባዜን ሁለት ጊዜ ያልተቆጠረ እንደሆነ ግን ፺፫ ይሆናሉ። ዘመኑም ፱፻፲፪ ይሆናል።

ገልጽ ቦጌላ

ጸ፩፩

ጸ፩፪

.....

ጸ፩፫

ጸ፩፬

ጸ፩፭

ጸ፩፮

ጸ፩፯

ጸ፩፰

ጸ፩፱

ጸ፩፲

ጸ፩፲፩

ጸ፩፲፪

፪፻፫ የቀዳማዊ

ድልነዓድ ድረስ

ቆጠረ እንደሆነ

አቡነ አረጋዊ ዘደብረዳሞ
(የሀገር ባህላዊ ሥዕል)

ምዕራፍ ፫

የኢትዮጵያ መንግሥት ከቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ወደ ዛጉዊ ዘር ካለፈበት
ከ፱፻፲፪ ጀምሮ ከዛጉዊ ወደ ቀዳማዊ ምኒልክ ዘር እስከ ተመለሰበት እስከ
ሺ፪፻፵፭ ዓመተ ምሕረት ስለ ዛጉዊ መንግሥት
ማስረጃ በአጭሩ እንጽፋለን።

በቀዳማዊ ምኒልክ ዘመን ብዙ እስራኤላውያን ከኢየሩሳሌም ወደ ኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ ከካህናቱም ወገን ሕገ ኦሪትን ለማስተማር የመጡ ብዙ ነበሩና እነዚያ ሕዝቡን እያስተማሩ ከአረማዊነት ወደ አምልኮተ እግዚአብሔር ስለ መለሱ ብዙ የሃይማኖት ወገኖችን አግኝተው ነበር። ደግሞ እነዚህ ከኢየሩሳሌም የመጡ እስራኤላውያን ከኢትዮጵያ ሴቶች ጋር እየተጋቡና እየተዋለዱ ተራብተው ነበር።

በኋላ ግን በአብርሃና በአጽብሐ ዘመን ከሣቲ ብርሃን ሰላማ የተባለ ፍሬምናጦስ በኢትዮጵያ ወንጌልን በሰበከ ጊዜ ነገሥታቱ አብርሃና አጽብሐ ሊቀ ካህናቱ አንበረም መኳንንቱም ሁሉ በክርስቶስ እምነው ክርስቲያኖች ሲሆኑ ከነዚህ ከእስራኤል ወገን በትውልድ የተቀላቀሉ በሃይማኖትም የመሰሉ እንዳንድ የኢትዮጵያ ሰዎች ክርስቲያንነትን አንቀበልም ብለው በኦሪት ሕግ ጸንተውና ወገን ለይተው ይኖሩ ጀመር።

በዚህም ምክንያት በየጊዜው የሃይማኖት ሁከት የሚነሳባቸው ስለሆነ የመንግሥቱን ዋና ከተማ አክሱምን እየለቀቁ በሰሜንና በወገራ በወልቃይት በላስታም ዙሪያ ባሉት አገሮች ተበትነው ይኖሩ ጀመር። ስለዚህም ፈላሾች ተባሉ ይባላል።

የሰሜን አውራጃ ተራራማ ስለሆነ ከየስፍራው የተሰበሰቡ ፈላሾች ያለ ሥጋት በደህና ይኖሩ ነበር። ጦርም በመጣባቸው ጊዜ የተራራው የፍጥረቱ ምሽግነት ይጠብቃቸው ነበር።

እንደዚህም እየሆኑ ቁጥራቸው እየበዛና ኃይላቸውም እየበረታ በሄደ ጊዜ ከመካከላቸው ጌዴዎች የተባለ ሰው መርጠው በላያቸው እንደ ንጉሥ አደረጉት።

ጌዴዎችም ሴት ልጅ በወለደ ጊዜ ስምዎን ዮዲት ብሎ አወጣላት። አስቴርም ትባል ነበር። ዮዲትም እጅግ የተዋበች ቆንጆ ነበረችና በላስታ አጠገብ ያለውን ቡግና

፲፭ ካለፈበት
ነበበት እስከ

የሚባለውን አገር የሚገዛ ዘርዓ ጽዮን የተባለ መኰንን ፈላሻነቷን ሳያስብ የመልኳን ውበትና ቁንጅናዋን ብቻ አይቶ አገባት። እርስዋም በውበቷና በፍቅጽ እየሳበች ወደ አይሁድ ሃይማኖት አስገባችው። ስሙንም ሰሎሞን አሰኘችው።

በዚያንም ዘመን የኢትዮጵያ ንጉሥ ድግናሻርን የሚባለው ስለሞተ ልጁ ግዳሻርን ነገሠና በ፲ ወሩ ሞተ። ለእርሱም አንበሳ ውድም የተባለ ገና ሕፃን ልጅ ነበረውና እርሱን ቢያነግሡት መንግሥቱን ለመጠበቅና ለመግዛት የማይችል ሆነ።

የዲትም የአንበሳ ውድምን ሕፃንነት አይታ በሰሜንና በላስታ አውራጃ የሚኖሩትን በትውልድና በሃይማኖት የሚመስሏትን ፈላሾችንና ማንዘራሾችን ሁሉ መሰብሰብ ጀመረች።

ሠራዊትም እንደ በዛላትና ኃይልዋ እንደበረታ ባወቀች ጊዜ በ፳፻፵፪/፳፻፵፯/ ዓ.ም በኃይል ነገሠች። መኳንንቱም ንጉሣቸው ሕፃን ስለሆነ ለመዋጋት የማይችሉ መሆናቸውን አውቀው ሕፃኑን ንጉሥ አንበሳ ውድምን ይዘው ከትግሬ ወደ ሸዋ ተሰደዱ።

የዲትም የክርስቲያንን ሃይማኖት አጥፍታ የፈላሻን ሃይማኖት ለማቆም ስለአሰበች በትግሬ /በትግራይ/ አውራጃ ያሉትን ኦብያተ ክርስቲያናት ማቃጠልና ካህናቱን መግደል ጀመረች። የአክሱምንም ቤተክርስቲያን አቃጠለች። በዙሪያውም ያሉትን ሐውልቶች አሁን ዛሬ ካሉት ከጥቂቶቹ በቀር ሁሉንም ሰባበረች።

ደግሞ ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ የመንግሥት ልጆች የሆኑትን ሁሉ እንዳይሸፍቱና ባገር ላይ ሁከትን እንዳያስነሱ እየተባለ ወደ ደብረ ዳሞ ተራራ እያወጡና እያኖሩ ንጉሥ በሞተ ጊዜ መኳንንቱ ወደ ደብረ ዳሞ ተራራ እየወጡ ከመንግሥት ልጆች የመረጡትን አንዱን እያወረዱ ያነግሡት ነበር። የዲትም ይህን ነገር ታወቅ ነበርና ምናልባት ላትሞትም ቢሆን ወይም ከሞተች በኋላም ቢሆን የኢትዮጵያ መኳንንት በደብረ ዳሞ አንዱን የመንግሥት ዘር አውርደውና አንግሥው ለጊዜው እርስዋን በኋላም የርስዋን ዘር እንዳያጠፉ ስለፈራች በደብረ ዳሞ የሚኖሩትን የመንግሥት ልጆች ሁሉ ቁጥራቸው እስከ ፬፻ የሚሆነውን አሳረደቻቸው ይባላል። በዚህም በሥራዋ ክፋት የዲት የተባለውን ስሟን ለወጠው

ወደ ኢትዮጵያ
• ነበሩና እነዚያ
ነላ መለሱ ብዙ
ሳሌም የመጡ
ነተው ነበር።

ሰላማ የተባለ
፣ አጽብሐ ሊቀ
፣ ሊሆኑ ከነዚህ
ዓለሉ እንዳንድ
ጸንተውና ወገን

ነባቸው ስለሆነ
ራ በወልቃይት
ፈላሾች ተባሉ

ኮ ፈላሾች ያለ
ራው የፍጥረቱ

ረታ በሄደ ጊዜ
አደረጉት።

ባት። አስቴርም
፤ ያለውን ቡግና

ጉዲት አሏት። ጉደኛ ማለት ነው። አስቴርም የተባለውን ስሟን ለውጠው እሳቱ አሏት። የምታቃጥል አሳት ማለት ነው።

አንበሳ ውድምም ከዮዲት ሽሽቱ ወደ ሸዋ በመጣ ጊዜ የሸዋ ሕዝብ በደስታ ተቀበሉት። ዮዲትም የሸዋ ሕዝብ አንበሳ ውድምን በደስታ እንደተቀበሉት በሰማች ጊዜ በነገሠች በ፩ኛ ዓመት ብዙ ሠራዊት ሰበስባ ባንድ የጦር አበጋዝ አድርጋ ወደ ሸዋ እንዲዘምቱና ከአንበሳውድም ጋር እንዲዋጉ አዘዘች። አንበሳ ውድምም የመንገዱን ባላገሮች ሰበስቦ ተዋግቶ ድል አድርጎ መለሳቸው።

ዮዲትም ሠራዊቷ ድል መሆናቸውን በሰማች ጊዜ የቀሩትን ሠራዊቷን ሰበስባ እርስዋ ራስዋ ወደ ሸዋ መጣች። አንበሳ ውድምም የዮዲትን መምጣት በሰማ ጊዜ መንገዱን ለቆ ወደ መርሐ ቤቱ ወረደ። እርስዋም ተከታትላ ወደ መርሐቤቱ ለመወረድ አስባ ሳለች የአህያ ፈጅና የዶባ መንገድ እጅግ አስቸጋሪ ስለሆነባትና የመንገዱን ባላገሮች እየተከታተሉ ሌሊት በሠፈር ላይ አደጋ እየጣሉ ስለአስጨነቋት በዚህ ሁሉ አደጋ ምክንያት በድንጋጤ ተመልሳ ወደ አክሱም ሄደች። እርስዋም ከሸዋ በተመለሰች በ፲፯ ዓመት በነገሠች በ፱ ዓመት በ፳፻፹፪ /፳፻፹፱/ ዓመተ ምሕረት ሞተች።

አንበሳ ውድምም የዮዲትን ሞት በሰማ ጊዜ ገስግሶ ወደ አክሱም ሄደ። የአክሱምም ሕዝብ በደስታ ተቀብለው ባባቶቹ አልጋ አስቀመጡት። የአክሱምንም ቤተክርስቲያን መልሶ ሠራ። ከፈላሾችም ወገን እስከሚቻለው ድረስ ብዙ ሰዎች ገደለ። ነገር ግን ኃይላቸው በርትቶ ነበርና በጭራሽ ሊያጠፋቸው አልቻለም። ሃያ ዓመት ያህል ከነገሠ በኋላ በ፱፻፪ /፱፻፱/ ዓ.ም አረፈና ልጁ ድልነአድ ነገሠ። በዮዲትም ዘመን በሰሜንና በላስታ የሚኖሩ ሰዎች ኃይላቸው ስለበረታ ዮዲትም ካለፈች በኋላም ቢሆን ኃይላቸው አልደከመም ነበርና በየጊዜው ሁከት ማስነሳታቸው አልቀረም ነበር። በዚህም ምክንያት ድልነዓድ በአክሱም ተቀምጦ ኢትዮጵያን ለመግዛትና በላላም ለመኖር አልተቻለውም። ፲ ዓመትም ያህል እንደ ነገሠ መራ ተክለሃይማኖት የተባለ ሰው ትርዳኦ ገብዝ በምትባል ሴት ረዳትነት በላስታ አውራጃ ስለተነሣበት ለመዋጋት አለመቻሉን አውቆ እንደ አባቱ እንደ አንበሳ ውድም አክሱምን ትቶ ወደ ሸዋ ስለመጣ መራ ተክለሃይማኖት የድልነዓድን መንግሥት በኃይል ወስዶ በኢትዮጵያ ነገሠ። ስመ መንግሥቱም ዛጉዌ ተባለ።

ለውጠው አሳቶ

ዛጉዌ ማለት አንዳንድ ሰዎች እንደተረገሙት «ዘአገዌ» ከአገው ማለት ነው። ደግሞ ሌሎች እንደተረገሙት በግዕዝ ቋንቋ ጉዋ ሸሸ ማለት ነውና ድልነዓድን ስለአባረረ ዘአጉዋዩ ያባረረው ወይም ያሸሸው ማለት ነው ይላሉ።

የ ሕዝብ በደስታ ተቀበሉት በሰማች ዝግ አድርጋ ወደ ንበሳ ውድምም

ዛጉዌ /መራ ተክለሃይማኖት ማለቱ ይመስላል/ ከሞተ በኋላ ከእርሱ ወገን አሥር ነገሥታት ነግሠው ኢትዮጵያን በኃይል ገዝተዋል። ስማቸውንና ቁጥራቸውን ከዚህ ቀጥለን እንጽፋለን።

ትን ሠራዊቷን መምጣት በሰማ ወደ መርሐቤቱ ጋሪ ስለሆነባትና ኮ ስለአስጨነቋት ደች። እርስዋም ዓመተ ምሕረት

አክሱም ሄደ። ፡፡ የአክሱምንም ረስ ብዙ ሰዎች አልቻለም። ሃያ ፡ልነአድ ነገሡ። ለበረታ ዮዲትም ት ማስነሳታቸው ዓጠ ኢትዮጵያን ሳንደ ነገሠ መራ ሳትነት በላስታ ቱ እንደ አንበሳ ት የድልነዓድን ጉዌ ተባለ።

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሱበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፩ መራ ተክለሃይማኖት ስመ መንግሥቱ ዛጉዌ	፲፫	በ፱፻፲፪
፪ ጠጠውድም	፵	፱፻፳፭
፫ ጃን ስዩም	፵	፱፻፳፭
፬ ግርማ ስዩም	፵	፲፭
፭ መደራሪ	፲፭	፲፱፻፳፭
፮ ሀርበይ	፲፯	፲፭
፯ ይምርሐነ ክርስቶስ	፵	፲፭፻፲
፰ ቅዱስ ሀርቤ /ገብረማርያም/	፵	፲፻፲
፱ ሳሊበላ	፵	፲፻፲፯
፲ ነአኩቶ ለአብ	፵	፲፻፲፯
፲፩ ይትባረክ	፳	፲፻፲፱፻፳፯

ደግሞ ባንዳንድ ታሪክ ወስጥ መራ ተክለሃይማኖት የድልነዓድን ልጅ መሰበ ወርቅ የምትባለውን አግብቶ ሸፈተ። ድልነዓድም ሠራዊት ሰብስቦ ጦርነት ቢገጥመው ድል ሆነና ሸሸ፤ መራ ተክለሃይማኖትም መንግሥቱን ወሰደ እየተባለ ተጽፎ ይገኛል።

እንደዚህ የተባለ እንደሆነ ግን መሰበ ወርቅ የድልነዓድ ልጅ ከሆነች መራ ተክለሃይማኖትም መሰበወርቅን አግብቶ ልጆች ወልዶ ልጆቹ በላስታ ከነገሡ መንግሥት ከቤተ እስራኤል /ከቀዳማዊ ምኒልክ/ ወጥቶ ወደ ቤተ ዛጉዌ አለፈ አያሰኝም።

በማናቸውም ቢሆን ከድልነዓድ በኋላ ከነገሠው ከዛጉዌ ጀምሮ እስከ ይትባረክ በኢትዮጵያ በኃይል የነገሱ 16 ነገሥታት ናቸው። ዘመኑም [፫፻፱] ዓመት ይሆናል።

ከነዚህም ከአሥራ አንዱ ነገሥታት መካከል ላሊበላ የተባለው ንጉሥ እጅግ ስመ ጥሩ ነበር። ምክንያቱም ከዚህ ቀጥለን እንጽፋለን።

ቅዱስ ሀርቤ የተባለው ገብረማርያምና ላሊበላ ወንድማማች ናቸው። ከላሊበላም አስቀድሞ ታላቅ ወንድሙ ገብረማርያም ነግሶ ነበር። ገብረማርያምም ሲሞት ታናሽ ወንድሙ ላሊበላ ነገሡ።

በዛጉዌ ወገኖች ዘመን እስላሞች ከዓረብ አገር ወደ ምድረ ግብጽ በጦርነት ገብተው አገሩን በያዙት ጊዜ በምድረ ግብጽ የሚኖሩትን ክርስቲያኖች ሁሉ ከሊቀ ጳጳሳቱ ጀምሮ እጅግ አስጨንቀዋቸው ነበር። ይልቁንም የእጅ ሥራ የሚያውቁትን ገንቢዎችንና አናጢዎችን ድንጋይ ጠራቢዎችንም ሁሉ እንደ ርኩስ እያዩና እየተጠየፉ እንደ ባሮች አስጨንቀው ይገዟቸው ነበርና መከራውና ችግሩ ስለበረታባቸው ወደ ሌላ አገር መሰደዳቸውን ትተው የሃይማኖት ወንድሞቻቸውን ሲፈልጉ ወደ ኢትዮጵያ ተሰደው የዛጉዌ ወገኖች ዋና ከተማ ወደ ነበረው ወደ ላስታ ገቡ።

ላሊበላም ከምድረ ግብጽ ተሰደው ለመጡት ለሃይማኖት ወንድሞቹ የሚጠጉበትንና የሚያርፉበትን ሥፍራ ሰጣቸው።

ንድን ልጅ መሰብ
ሰብስቦ ጦርነት
ወሰደ እየተባለ

ከጥቂትም ወራት በኋላ ከነዚህ መካከል የእጅ ሥራ፣ ግንብ መገንባት
እንጨት መጥረብ ደንጊያ መውቀር የሚያውቁ መኖራቸውን በሰማ ጊዜ እያስጠራ
ቢጠይቃቸው አርግጥ መሆኑን አስረዱት።

ጅ ከሆነች መራ
በላስታ ከነገሡ
ታ ዛጉዌ አለፈ

ከዚህም በኋላ በተወለደበትና በነገሠበት በላስታ አገር ውስጥ ጭንጫና
ደንጋያማ የሆነ ሥፍራ ፈልጎ ውስጡን እያስቆፈረ የደንጊያ አዕማድ እያስጠረበና
እያስፈለፈለ (እያስሰረበረ) አሥራ አንድ አብያተ ክርስቲያን በመሬት ውስጥ አሳነፀ።

የነዚህም አብያተ ክርስቲያን ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ እንደተጻፈው ነው።

፩ ጀምሮ እስከ
ም ፫፻፱፫ ዓመት

- ፩ ቤተ ደናግል
- ፪ ቤተ ማርያም
- ፫ ቤተ መድኃኔዓለም
- ፬ ቤተ መስቀል
- ፭ ቤተ ጎልጎታ
- ፮ ቤተ ቅዱስ ሚካኤል
- ፯ ቤተ ገብርኤል
- ፰ ቤተ አባ ሊባኖስ
- ፱ ቤተ መርቆሬዎስ
- ፲ ቤተ አማኑኤል
- ፲፩ ቤተ ጊዮርጊስ

ዐ. ንጉሥ እጅግ

ግማች ናቸው።
ገብረማርያምም

ሌሎች አብያተ ክርስቲያን በላስታ ዙሪያ ያላነሳቸው ፳፪ አብያተ ክርስቲያን
ናቸው ይባላል።

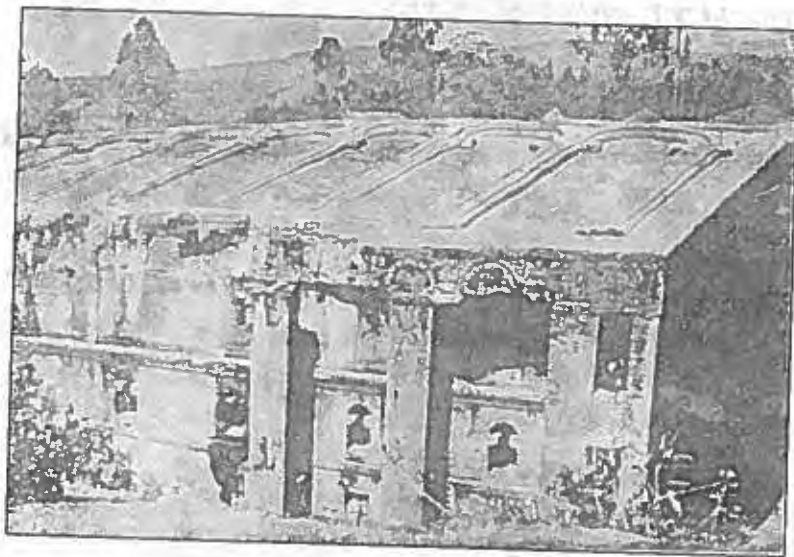
ግብጽ በጦርነት
፫ች ሁሉ ከሊቀ
የሚያውቁትን
ርኩስ እያዩና
ገራውና ችግሩ
ወንድሞቻቸውን
ረው ወደ ላስታ

እነዚህም ከምድረ ግብጽ እየተሰደዱ የመጡ ክርስቲያኖች የዓረብ እስላሞች
አገራቸውን ስለወሰዱባቸውና ስለአሳደዱዋቸው እነርሱም ብድር ለመመለስ ሊሉ
ወደ አጼ ላሊበላ ገብተው በምድረ ግብጽ የሚኖሩ ሰዎች የዓባይን ውኃ ከመንገዱ
አውጥተህ ወደ በረሃ የሰደድኸው እንደሆነ አገራችንን ግብጽን የወሰዱ ባራካን
የተባሉ እስላሞች ችግር ሲጸናባቸው እየለቀቁ ይሄዳሉ ብለው መከሩት።

ግት ወንድሞቹ

አጼ ላሊበላ የዓባይን ውኃ ከመንገዱ አውጥቶ ወደ በረሃ ለመሰደድ እጅግ

በላሊበላ (ሮሐ) ገዳም

የቤተ መድኃኔዓለም ሕንፃ ቤተክርስቲያን

የቤተጊዮርጊስ ሕንፃ ቤተክርስቲያን

የሚያስቸግርና የማይቻል መሆኑን አውቆ ለዓባይ ውኃ ኃይልና ብዛት የሚሰጡትን በዝናብ ጊዜ ብዙ ጉርፍ እየያዙ ወደ ዓባይ የሚገቡትንና ከየተራራው የሚወርዱትን ወንዞች ሁሉ ወደ ዓባይ እንዳይገቡ እየቆረጠ ወደ ሌላ ሥፍራ መስደድ ጀመረ። በዚህም ሁሉ ምክንያት የላሊበላ ስሙ በሙሉ ኢትዮጵያና በውጭም አገር ሁሉ የታወቀ ሆነ። እነሆ ዛሬ እንኳ በመሬት ወስጥ የታነፁትን አብያተ ክርስቲያን ሕንፃዎችን ለማየት የኢትዮጵያ ሕዝብ ከየአውራጃው እየተሰበሰቡ በያመቱ እየሄዱ እንደ ኢየሩሳሌም አክብረው ይሳለሙታል። ሥፍራውም ገዳመ ሮሐ ወይም ደብረሮሐ ተብሏል።

እነዚህም በመሬት ውስጥ የታነፁት አብያተ ክርስቲያን ሕንፃቸው እስከ ዛሬ ጸንቶ ይኖራልና ከውጭ አገርም የሚመጡ ብዙ እንግዶች ወደዚያው እየሄዱ ውስጡንና ውጭውን ፎቶግራፍ እያነሱ በታሪካቸውም እየጻፉት ይገኛሉ።

ምዕራፍ ፩

የኢትዮጵያ መንግሥት በኃይል ወደ ዛጉዌ ዘር ካለፈ ከ፫፻፱፻ ዓመት በኋላ እንደገና ወደ ቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ወደ ይኩኖ አምላክ ከተመለሰበት ከሺ፪፻፵፮/ሺ፪፻፲፱/ ይምሮ ልብነድንግል አስከነገሠበት እስከ ሺ፪፻፲፱/ሺ፪፻/ ዓመተ ምሕረት።

የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ዛጉዌ ዘር ካለፈ በኋላ ወደ ቀዳማዊ ምኒልክ ዘር እንደገና የተመለሰበትን ምክንያት ባጭሩ እንጽፋለን።

በዛጉዌ ወገኖች ነገሥታት ዘመን እየተያዙ እንዳይታሰሩና እንዳይሞቱ እየፈሩ በዱርና በዋሻ እየተደበቁ ዘራቸው ሳይጠፋ የቆዩ የቀዳማዊ ምኒልክ ወገኖች ፬ ናቸው። እነዚህም ከዚህ ቀጥሎ የተጻፉት ናቸው።

ድልነዓድ።

አግብአ ጽዮን።

ጽንፈ አርአድ።

ነጋሽ ዮሴ።

አስፍሕ::

ያዕቆብ::

ባሕር አስገድ::

እድም አስገድ /አድማስ ሰገድ/

ይኩኖ አምላክ::

ነገር ግን ድልነዓድ ከትግራ /ከትግራይ/ ተሰዶ ወደ ሸዋ ሳይመጣ አሥር ዓመት፤ ይኩኖ አምላክም የዛጉዌ መንግሥት ካለፈ በኋላ ፲፮ ዓመት ነግሠው ነበርና ሳይነግሡ ዕድሜአቸውን በስደትና በመከራ የጨረሱ ሰባቱ ብቻ ናቸው::

ይኩኖ አምላክ የክርስትና ስሙ ተስፋ ኢየሱስ ነው:: ብዙ ጊዜም በክርስትና ስሙ ይጠራ ነበር:: በኋላ ግን ከቀዳማዊ ምኒልክ ዘር የተረፈ እርሱ ብቻ መሆኑን የሚያውቁ ሰዎች ይኩኖ አምላክ እያሉ ስለጠሩት ስሙ ሁኖ ቀረ:: ትርጓሜውም «አምላክ ጠባቂና ረዳት ይሁነው» ማለት ነው:: ለምሳሌ:- በሀገራችን በኢትዮጵያ አንድ የታሰረ ሰው በታየ ጊዜ የሚያየው ሰው ሁሉ አሣሪው እንኳ ሳይቀር እግዚአብሔር ያውጣህ እንደሚለው ነው:: ይኸውም የኢትዮጵያ ሰዎች በችግርና በመከራ ለሚኖር ሰው ርኅሩኅ መሆናቸውን ያስረዳል::

እድም አስገድ ልጁ ይኩኖ አምላክ ካደገ በኋላ ተይዞ እንዳይሞትበት ስለፈራ ወደ ቅዱስ እስጢፋኖስ ገዳም ወደ ሐይቅ ወስዶ ለገዳሙ መምህር ለአባ ኢየሱስ ሞዓ አደራ ብሎ ሰጥቶት ነበርና ለክርስቲያን ልጆች የሚገባቸውን ትምህርት እየተማረ በሐይቅ ደሴት ይኖር ጀመር:: ከብዙ ዘመንም በኋላ አቡነ ተክለሃይማኖት ከአባ ኢየሱስ ሞዓ ጋራ ለመገናኘት ወደ ሐይቅ ደሴት ገብተ ሳሉ ይኩኖ አምላክን በገዳሙ ውስጥ አይተው «ይህ ብላቴና የማን ልጅ ነው?» ብለው ቢጠይቁ የቀዳማዊ ምኒልክ ዘር የእድም አስገድ ልጅ ነው ብለው ወደ ሐይቅ ደሴት የገባበትን ምክንያቱን ሁሉ ከስር እስከ ጫፍ ነገሯቸው::

በዚያም ዘመን አባ ተክለሃይማኖት በደብረ ሊባኖስ፤ አባ ኢየሱስ ሞዓ በሐይቅ ደሴት፤ አባ ዮሐንስ በደብረ ዳሞ ሆነው የቀዳማዊ ምኒልክ መንግሥት ትውልዱ ልዩ ወደ ሆነ ወደ ዛጉዌ በማለፉ እያዘኑ ወደ እግዚአብሔርም እየጸለዩ

ይኖሩ ነበሩና አባ ተክለሃይማኖት የቀዳማዊ ምኒልክን ዘር ይኩኖ አምላክን በሐይቅ ደሴት በማግኘታቸውና በማየታቸው እጅግ ደስ አላቸው።

ከሐይቅም ወጥተው በሚሄዱበት ጊዜ ወደ አባ ኢየሱስ ሞዓ ቀርበው የቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ይኩኖ አምላክ አሁን ያለበት ይህ ሥፍራ ለላስታ ቅርብ ነውና ተይዞ እንዳይታሰር ወደ ሸዋ ልውሰደው ብለው አማክሩዋቸው። አባ ኢየሱስ ሞዓም የአባ ተክለሃይማኖት አሳብ መልካም መሆኑን ስለተረዱት ይዘውት ወደ ሸዋ እንዲመለሱ ፈቀዱላቸው።

በሸዋም አወራጃ በይፋት በመንዝ በተገለጸ በመርሐቤቱ እነዚህን በመሰለት አገሮች ሁሉ እያዞሩ ከየባላባቶቹ ጋር አስተዋወቁት። ዋና መኖሪያው ግን በተገለጸ እንዲሆን አደረጉ።

ይኩኖ አምላክም በጥበብና በዕውቀት በቁመትም እያደገ ስለሄደ ኃይለኛ ሆነ። አንዳንድ ጊዜም ይኩኖ አምላክ መሆኑ ሳይገለጥ ከሸዋ ወደ ላስታ እየሐደ እንግዳ እየመሰለ ለንጉሥም ሎሌነት እያደረ ሥርዓተ መንግሥት እያየ ወደ ሸዋ ይመለስ ነበር ይባላል።

አቡነ ተክለሃይማኖትም የሸዋን ባላባቶች ልብ ሁሉ ወደ ይኩኖ አምላክ በመመለሳቸው ይኩኖ አምላክ እጅግ ደስ ስለለው «አባቴ ሆይ! እግዚአብሔር ያባቶቼን መንግሥት እንዲመልስልኝ ጸሎት ያድርጉልኝ፤ በጸሎትዎም ያባቶቼ መንግሥት የተመለስልኝ እንደሆነ ለእርስዎም ያባትዎን የአዛርያስን ሊቀ ካህናትነት እመልስልዎታለሁ፤» ብሎ የልቡን አሳብ ገልጦ ነገራቸው። ከዚህም በኋላ አቡነ ተክለሃይማኖት ከሸዋ ተነሥተው ወደ አማራ አገር ሄዱ። በዚያም በቤጌምድርና በላስታ አወራጆች እየተዘዋወሩ ወንጌልን ሲያስተምሩ ወዲያውም የዛጉዌ ወገኖች በኢትዮጵያ መንገሣቸው የማይገባ መሆኑን ለየባላባቶቹና ለየትልልቁ ሰዎች እያስረዱ ይሰብኩ ጀመር። /ፕሮፓጋንዳ አደረጉ ማለት ነው/

ወደ አጼ ነአኩቹ ለአብም ገብተው የኢትዮጵያን መንግሥት የወሰዳችሁት በማይገባ በኃልይ ነውና ለሚገባው መልሱ እያሉ ሳይፈሩ በግልጥና በድፍረት ነገሩት።

ሳይመጣ አሥር ነግሠው ነበርና ው።

ጊዜም በክርስትና ሱ ብቻ መሆኑን ። ትርጓሜውም ችን በኢትዮጵያ እንኳ ሳይቀር ሰዎች በችግርና

ሞትበት ስለፈራር ለአባ ኢየሱስ ውን ትምህርት ተክለሃይማኖት ይኩኖ አምላክን ጠይቁ የቀዳማዊ ደሴት የገባበትን

1 ኢየሱስ ሞዓ ልክ መንግሥት ርም እየጸለዩ

ነኩቶም ለአብም እግዚአብሔርን የፈራ ደግ ንጉሥ ነበርና ባንድ ወገን አቡነ ተክለሃይማኖት ከእግዚአብሔር የተላኩ ሐዋርያ መሆናቸውን ስለአወቀ በሁለተኛውም ወገን ዛግቶቻች ትውልዳቸው ከቀዳማዊ ምኒልክ ወገን ሳይሆን መንግሥቱን የወሰዱት በኃይል መሆኑን ስለተረዳው በ፫ኛውም ወገን የሕዝቡ ልብ ወደ ቀዳማዊ ምኒልክ ዘር እንደተመለሰ ስለሰማ አቡነ ተክለሃይማኖት የነገሩትን የምክር ቃል በፍጥነት ተቀበለ። ነገር ግን ምክራቸው ከመፈጸሙ አስቀድሞ ሁለቱንም ትልልቆቹን አሳቦቹን ገልጦ ነገራቸው።

፩ ኛው አሳቡ። ከቀዳማዊ ምኒልክ ወገን መንግሥት የሚገባው ሰው ከተገኘ መንግሥቱን እንመልሳለን። ነገር ግን የእኔ ዘመነ መንግሥት ካለፈ በኋላ ነው እንጂ፤ በእኔ ዘመን አይሆንም የሚል ነው።

፪ ኛው አሳቡ ግን መንግሥቱ የሚመለስለት ንጉሥ ስለ ዛግቶ ወገኖች ኑሮ ቃል ኪዳን ይግባልን የሚል ነው። የቃል ኪዳንም አሳብ ከዚህ ቀጥሎ እንደተጻፈው ነው።

፫ ኛ የዛግቶ ወገኖች በማይገባ በኃይል የወሰዱትን መንግሥት ለሚነግሠው ለቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ለይኩኖ አምላክ እንዲመልሱ ነው።

፬ ተኛ ይኩኖ አምላክ መንግሥቱን ከተቀበለ በኋላ ከዛግቶ ዘር አንድ መስፍን እየመረጠ በላስታ አልጋ እንዲሾም፤ የላስታም ግዛት ከዛግቶ ወገኖች እንዳይወጣ ነው።

፭ ኛ። ላስታን የሚገዛ መስፍን የንጉሡ የዛግቶ ዘር ለመሆኑ ምልክቱ ሁለት የብር ነጋሪት እንዲያስጭን፤ የዘበኞቹም ጦር ባለ ብር ሽቦ እንዲሆን የዓላማውም መያዣ የሰንደቁ ጫፍ የብር እንዲሆን ነው።

፮ ኛ። የቀዳማዊ ምኒልክ ዘር የሆነው ንጉሥ በወርቅ ዘፋን ሲቀመጥ የላስታው መስፍን በትንሽ የብር ወንበር እንዲቀመጥ ከንጉሡም ጋራ በሚገናኝበት ጊዜ ወንድም ከወንድሙ ጋራ እንደሚገናኝ እንጂ፤ እንደ ሌሎች መሳፍንቶች ምድር እንዳይስም ነው።

የንድ ወገን አቡነ
አወቀ በሁለተኛ
የን መንግሥቱን
ብ ወደ ቀዳማዊ
ን የምክር ቃል
ኔሞ ሁለቱንም

ው ሰው ከተገኘ
ለፈ በኋላ ነው

ቁ ወገኖች ኑር
ኑ እንደተጻፈው

ት ለሚነግሠው

ኑቁ ዘር አንድ
ከዛጉቁ ወገኖች

ምልክቱ ሁለት
የን የዓለማውም

ተፋን ሲቀመጥ
ራ በሚገናኝበት
ነፍሱንቶች ምድር

አቡነ ተክለሃይማኖት

፳፻፮፡ በርስቱ ማናቸውንም ዓይነት ግብር እንዳይገብርና ሌሎች መሳፍንቶች በግድ ሊያደርጉ የሚታዘዙትን ሁሉ ለማድረግ በግድ እንዳይታዘዝ ነው።

፳፻፯፡ አቡነ ተክለሃይማኖት ወደ ላስታና ወደ ሸዋ እየተመለሰው ይህን የወዳጅነት ውል አዋውለው በቃል ስለአስታወቁ በኢትዮጵያ ንዳማትና አድባራት በየገጠሩም አብያተ ክርስቲያናት ለሚኖሩ ለሊቃውንቱና ለመነኩሳቱ ለቀላውስቱና ለዲያቆናቱ ለመምሕራኑና ለተማሪዎቹ ሁሉ ለልብሳቸውና ለምግባቸው ለሌላውም ችግራቸው ሁሉ እንዲሆን የመንግሥቱን ሲሶ እንዲወስዱ ነው።

ሥርዋጽ፡ በዮዲት መንግሥት ፱ ዓመት በዛጉዌ ወገኖች መንግሥት ፫፻፴፫ ዓመት በድምሩ ፫፻፸፫ ዓመት የቤተ ክርስቲያናት ርስትና ጉልት ሁሉ በመንግሥት እጅ ሆኖ ነበርና ነአኩቶ ለአብ መንግሥትን ለሚገባው ለቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ለኩይኖ አምላክ ሲመልስ የቤተክርስቲያንም ርስትና ጉልት ለሚገባው ለሊቀ ካህናቱ ለአዛርያስ ዘር ለአቡነ ተክለሃይማኖት መመለሱ ነው። የሲሦ መንግሥትም ትርጓሜው ይህ ነው እንጂ፤ የኢትዮጵያ መንግሥት ከሦስት ተከፍሎ አቡነ ተክለሃይማኖት አንድ እጅ አገር ግዛቱን ወሰዱ ማለት አይደለም።

አቡነ ተክለሃይማኖትም ነአኩቶ ለአብ ያቀረበውን የቃል ኪዳን አሳብ ለይኩኖ አምላክ አስታወቀው በግዝትና በመሃላ አስታረቁቸው። ዕርቁ ግን በአቡነ ተክለሃይማኖት አማካይነት ተላልከው ነው እንጂ፤ ይኩኖ አምላክ ወደ ላስታ ሄዶ ወይም ነአኩቶ ለአብ ወደ ሸዋ መጥቶ ዓይን ላይን ተያይተው ቃል ለቃል ተነጋግረው አይደለም።

ከዚህም በኋላ አቡነ ተክለሃይማኖት በጳጳስነታቸው ቅብዓ መንግሥቱን አሰናድተው ይኩኖ አምላክን ስለተቡት ለጊዜው በሸዋ፤ ነአኩቶ ለአብ ከሞተ በኋላ ግን በሙሉ ኢትዮጵያ ነገሡ። እንደ ቃል ኪዳናቸውም የዛጉዌ ዘር የሚሆን ይትባረክ የተባለው የላሊበላ ልጅ እልመክኑን ብቻ በላስታ አልጋ ተቀመጠ።

አንባቢዎች ሆይ! በላስታ ቤተመንግሥት አንድ አውራ ዶሮ የእኔን ራስ የበላ ይነግሣል እያለ ሲጮህ ንጉሡ እልመክኑን ሰምቶ ለአቡነ ተክለሃይማኖት ነገራቸው። አቡነ ተክለሃይማኖትም አሳርደህ ብላው ብለው ስለመከሩት ወጥ

ነሆኑ መሳፍንቶች
ነው።

ተመላለሱ ይህን
ግትና አድባራት
ቱ ለቀሳውስቱና
ቸው ለሌላውም

መንግሥት የ፫፱፫
ሉ በመንግሥት
ዊ ምኒልክ ዘር
ው ለሊቀ ካህናቱ
መንግሥትም
ተከፍሎ አቡነ

እ ኪዳን አሳብ
ርቁ ግን በአቡነ
ወደ ላስታ ሄዶ
ው ቃል ለቃል

ዓ መንግሥቱን
ብ ከሞተ በኋላ
? ዘር የሚሆን
መጣ።

ኋሮ የእኔን ራስ
ተክለሃይማኖት
ት ወጥ

ሠርተሽ አቅርቧልኝ ብሎ ከነገራት በኋላ የዶሮውን ራስ ንጉሡ የማይበላ መስኳት ጣለችውና ይኩኖ አምላክ አግኝቶ በልቶ ነገሠ ተብሎ እንደተረት የተጻፈውን ታሪክ ሳልጽፍላችሁ በመቅረቱ እንዳታዝኑ አለምናችኋለሁ። አለመጻፌም እውነትን ፈላጊዎች ከሆናችሁ የተረት ነገር አያስፈልጋችሁም ብዬ ነው።

ይኩኖ አምላክ በአቡነ ተክለሃይማኖት ጸሎትና እርዳታ ያባቶቹ መንግሥት በተመለሰለት ጊዜ አንዳንድ የዮዲትና የዛጉዌ ወገኖች በትግራይና በአማራ አገር እንዲገኙ ከማወቁ የተነሣ ሁለተኛ በመንግሥቱ ላይ ሁከት እንዳይነሳ ስለፈራ ወደ አክሱምና አማራ አገር መሄዱን ትቶ ዋና ከተማውን በሸዋ ወስጥ በተጉለት አውራጃ አደረገ።

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሡበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፫፻፫ ይኩኖ አምላክ	፲፭	፲፫፻፵፭
፫፻፬ አግብአ ጽዮን	፱	፲፫፻፲፭
፫፻፭ ጽንፈ አርአድ	፩	፲፫፻፳፱
፫፻፮ ሕዝብ አስገድ	፩	፲፫፻፪
፫፻፮ ቅድመ አስገድ	፩	፲፫፻፳፩
፫፻፮ ጃን አስገድ	፩	፲፫፻፳፫
፫፻፱ ሱብኦ አስገድ	፩	፲፫፻፳፫
፫፻ ውድም አርዕድ	፲፭	፲፫፻፳፬
፫፻፩ ዓምድ ጽዮን	፵	፲፫፻፳፱
፫፻፫ ሰይፈ አርአድ	፳፭	፲፫፻፲፱
፫፻፫ ውድም አስፈሬ	፲	፲፫፻፵፯
፫፻፬ ዳዊት	፳፫	፲፫፻፶፯
፫፻፭ ቴዎድሮስ	፲፭	፲፫፻፶፫
፫፻፮ ይስሐቅ	፲፭	፲፫፻፶፭
፫፻፯ እስክንድር	፲፱፱	
፫፻፳ ሕዝብ ናኝ	፬	፲፫፻፲፯
፫፻፱ በድል ናኝ	፩	፲፫፻፲፯
፫፻፹ ዓምድ ጽዮን	፯	፲፫፻፲፩
፫፻፳፩ ዘርዐ ያዕቆብ	፵፬	፲፫፻፲፰

በእጼ ዘርዐ ያዕቆብ ዘመን በሮም ካቶሊክ ቤተክርስቲያንና በግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን መካከል ትልቅ ክርክር ተነስቶ ነበር። ምክንያቱም የሮም ካቶሊክ ቤተክርስቲያን፣ መንፈስ ቅዱስ ከአብና ከወልድ ይሠርዛል ስትል የግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ከአብ ብቻ ይሠርዛል ስለ ማለቷ ነው።

ቢሆንም በዚህ ዘመን የሃይማኖት መለያየት ገና ስላልተጀመረ የዓለም አብያተ ክርስቲያን ሁሉ አለቃ የሮም ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ስለሆነ አዛዥ እርሱ ነበርና ገባዔው በሮማ አጠገብ ፍሉርንጸ /ፍሉሬንስ/ በሚባል ከተማ እንዲሆን አድርጎ ነበር።

ይልቁንም እጼ ዘርዐ ያዕቆብ የመንፈሳዊ መጻሕፍትን የተማረ በመሆኑና በዘመኑም ለመንፈሳዊ ሥራው ረዳት የሆኑትን የጋስጫውን አባ ጊዮርጊስን በማግኘቱ ድርሰት እየደረሰ ይጽፍ ነበር። በዚህም ላይ በዓለ ወልድና፣ በዓለ ማርያም፣ በዓለ ሚካኤልም በየወሩ እንዲከበሩ ቀዳሚት ሰንበትም እንዳትሻር አዋጅ ነገሮ ይህን በመሰለ ሥራው ሁሉ ስሙ በጣም የታወቀና የተከበረ ሆኖ ነበር።

እጼ ልብነ ድንግል ስመ መንግሥቱ ወናግ ሰገድ ነው። ወናግ ማለት በውጋዴን ቋንቋ አንበሳ ማለት ነው። ልብን ማለትም በግዕዝ ቋንቋ ዕጣን ማለት ነው።

ስማቸውና ቁጥራቸው	የነገሱበት ዘመን	ከክርስቶስ ልደት በኋላ
፲፳፫ በእደ ማርያም	I	፲. ፳፻፱
፲፳፫ እስክንድር	II	፲. ፳፻፱
፲፳፫ ዓምደ ጽዮን	...፩	፲. ፳፻፳፭
፲፳፫ ናዖድ	III	፲. ፳፻፳፱
፲፳፫ ልብነ ድንግል	IV	፲. ፳፻፶፪

ልብነ ድንግል በነገሠ ፲፪ ኛው ዓመት በክርስቲያኖችና በአዳል (በአፋር) እስላሞች መካከል ጦርነት ተጀምሮ ነበርና አንድ ጊዜ የክርስቲያን ወገን ድል እያደረገ አንድ ጊዜም የአዳል (የአፋር) ወገን ድል እያደረገ አምስት ዓመት ያህል ብርቱ ጦርነት ሆኖ ነበር።

አዳሎችም(አፋሮችም) የቱርክን መንግሥት ሹም የዘይላውን ገዥ መሐመድ ግራኝን ረዳት አድርገው ስለተነሱ ኃይላቸው እየበረታ ሄዶ ነበርና በይፋት በማፋድ

ግሪክ ኦርቶዶክስ
የሮም ካቶሊክ
ግሪክ ኦርቶዶክስ

ተጀመረ የዓለም
ካ ካገፍ እርሱ
ከተማ እንዲሆን

ተማረ በመሆኑና
የርጊስን በማግኘት
በዓለ ማርያም፣
፲፫ አዋጅ ነግሮ
፲፫።

፡ ወናግ ማለት
ቋ ዕጣን ማለት

ጌት በኋላ
፳፻፲፱
፳፻፲፰
፳፻፲፯
፳፻፲፮
፳፻፲፭

ገዳሳ (በአፋር)
ያን ወገን ድል
፡ ዓመት ያህል

ገዢ መሐመድ
ይፋት በማፋድ

መጥተው አጼ ልብን ድንግልን በሂደቡት ሥፍራ እየተከታተሉ ይወጉት ጀመር።
ልብን ድንግልም ጦርነቱ ዘወትር በመሆኑ ስለደከመ ሽዋን ትቶ ወደ አማራው አገር
ለመሄድ አሰባና አያቱን እቴጌ እሌኒን ሚስቱንም እቴጌ ሰብለወንጌልን ወንዶችና
ሴቶች ልጆቹን ሁሉ ይዞ ተነሣ።

የወንዶች ልጆቹ ስም ፊትጦር፣ ሚናስ፣ ያዕቆብ፣ ገላውዴዎስ ነው።
መንዝ ላይ ገሆር በሚባለው አገር ሲደርስ ለልጁ ለአቤቶ ያዕቆብ ልብለ
መንግሥቱን ሰጥቶ ባላገሮቹን አደራ ብሎ ከሴቶቹ ጋር ትቶት ሐደ።

እንደዚህም ማድረጉ የመንዝ አገር ገደልና ዋሻ የሞላበት፤ ለጠላት
የማይመች መሆኑን ያውቃልና ምናልባት የመሐመድ ግራኝ ጦርነት እየበረታ የሄደ
እነደሆነ ዘር እንዳይጠፋ ብሎ ነው።

እንግዲህ የአጼ ልብን ድንግልንና የመሐመድ ግራኝን መጨረሻ በተከታዩ
በኋለኛው ታሪክ እጽፈዋለሁ። አሁን የተመራሁበትን የሽዋ ባላባቶች ግንድ የሚሆን
አቤቶ ያዕቆብን መሠረት አድርጌ ወደ ፊት ያሉትን የሽዋን ባላባቶች ታሪክ
እጅምራለሁ።

ምዕራፍ ፩

ስለ አቤቶ ያዕቆብ

አቤቶ ያዕቆብ የግራኝ መሐመድ ጦርነት እስቴጨረስ የአጼ ልብን ድንግል
ልጅ መሆኑ እንዳይታወቅበት በመንዝ አውራጃ ካንዱ ሥፍራ ወደ ሌላው ሥፍራ
እየተዘዋወረ ሲኖር በኋላ ንግሥተ አዘብ የምትባል ከጉንደር የመጣች ሴት አግብቶ
ሦስት ወንዶችና አንዲት ሴት ልጅ ወለደ። የወንዶቹ ልጆች ስም ፋሲል፣ ሥግው-
ቃል ተዝካራ-ድንግል ነው። የሴቲቱ ልጅ ስም ወለተ ማርያም ነው።

ፋሲል ደግና ልብ ቅን ሰው ስለነበረ ገራም ፋሲል ተባለ ይባላል። እርሱም
ከጉጃም ባላባት ወገን ወይዘሮ ሐመልማል የምትባለዋን አግብቶ አቤቶ ሱስንዮስን
ወለደ። አቤቶ ሱስንዮስም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሆኖ በጉንደር ይኖር ነበርና
የእርሱ ትውልድ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት እየተባሉ እስከ ተፍጻሜተ መንግሥት
ተክለገዮርጊስ ፲፱ ነገሥታት ነግሠው ኢትዮጵያን ገዝተዋል።

የአቤቶ ያዕቆብ ሴቲቱ ልጅ ወይዘሮ ወለተ ማርያምም መርድ አገማች
ክፍሉን አግብታ ደጃዝማች ወልደክርስቶስን ወይዘሮ ሮማነወርቅን ወይዘሮ ሕልቀተ-

ድንግልን ወለደች። ከዚህም በኋላ ደጃዝማች ወልደክርስቶስ ፤ ልጆች ወይዘሮ ሮማነወርቅ ፤ ልጆች ወለዱና እነዚህ ፲፪ ቱ የክምክም ዙፋን ወይዛዜዎች እየተባሉ ኖሩ።

ሦስተኛው ልጁ አቤቶ ሥግወ-ቃል ወይዘሮ ሰንበልትን ወለደና ወይዘሮ ሰንበልት አቤቶ ነጋሢን ወለደች። የክርስትና ስሙ ነጋሢ - ክርስቶስ ነው። ወይዘሮ ሕልቀተ ድንግል ግን መካን ስለነበረች ልጅ ሳትወልድ ሞተች።

እንግዲህ በጉንደርም፣ በሸዋም፣ በጉጃምም አልጋውን የያዙ ባላባቶች የአቤቶ ያዕቆብ ልጆች መሆናቸውን ይህ ብቻ ያስረዳል።

ምዕራፍ ፲

ሰለ አቤቶ ነጋሢ

አጼ ልብነ ድንግል በመሐመድ ግራኝ ጦርነት ከሸዋ እስከ ትግሬ /ትግራይ/ እየሸሸ ሄዶ ትግሬ /ትግራይ/ ላይ ስለሞተ ልጁ ገላውዴዎስ ያባቱን ዙፋን ወረሰና በፖርቱጊዝ ወታደሮች እርዳታ ከመሐመድ ግራኝ ጋራ ተዋግቶ ግራኝን ድል አድርጎ ገደለው።

ከዚህም በኋላ መንግሥቱን አደላድሎ ሲኖር በነገሠ በ፲፯ኛው ዓመት የወንድሙን የአቤቶ ያዕቆብን ሞት ስለሰማ እናታቸው እቴጌ ሰብለወንጌልም በዚያው ነበረችና በአፄ ገላውዴዎስ ከተማ ትልቅ ነዝን ተደረገ።

ከዚያም ወዲህ በሸዋ አንድ አጠቃላይ ገዥ ስላልተገኘ በያውራጃው ባላባቶች ተነስተው አገሩን ተካፍለው በርስት እየተዋጉ ይኖሩ ጀመር።

እነዚህም ከነጋሢ ፊትና ከነጋሢ በኋላም በሸዋ የተነሱ ባላባቶች ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

በአንጾኪያ መርድ አዝማች ዘሜ ወይም ዘሚካኤል።

በኤፍራታ ወልደገብርኤል።

በግድም ለታ።

በመንዝ ማማ።

ደግሞ ባንድ ወገን መንዝ ባላምባራስ ላሉ።

በግሼ አውሳብዮስ።

በዶባ ጌታቸው።

በደብብ ጸጋ።

በምሁይ አሳዥ መሄዲ።

በመርሐቤቴ በኩራ ወልዱ።

በሞረት ጥዱ።

በተጉለት ይገባዋል።

በወግዳ ሕርያቶስ።

ልጆች ወይዘሮ
ዝሮች እየተባሉ

ወለደና ወይዘሮ
ነው። ወይዘሮ

የያዙ ባላባቶች

ትግሬ /ትግሬይ/
ነ ዙፋን ወረሰና
፡ ግራኝን ድል

፲፯ኛው ዓመት
ሰብለውንጌልም

ራጃው ባላባቶች

ባቶች ስማቸው

የነዚህም ሁሉ አገር ለፈረስ የማይመች ገደልና ዋሻ ፍርኩታና ኮረብታ ባይሆን ኖሮ ጋላው/ኦሮሞው/ ብዙ ነበርና ለዘር እንኳ ሰው አይተርፍም ነበር። ዳሩ ግን ሀገሩ አስቸጋሪ ስለመሆኑ እርስ በርሳቸው ከመዋጋት በቀር ጋላ /ኦሮሞ/ አላጠቃቸውም ነበር።

ደግሞ ሁሉም በየበኩላቸው በጉንደር ለሚቀመጠው ንጉሠ ነገሥት ግብር እየገበሩ በወሰን ሲጣሉና የባሰ ችግርም ሲያገኛቸው ሁሉም በየበኩላቸው ወደ ንጉሠ ነገሥቱ መላክተኞች ይልኩ ነበር።

በዚያንም ዘመን በጉንደር የነበረው አጼ ኢያሱ አድያም ሰገድ በነገሠ በ፲፩ ኛው ዓመት ለመላክተኞቹ ሁሉ አንድ ደብዳቤ ሰጣቸውና ደብዳቤውን ተቀብለው ከጉንደር ተመልሰው ደብረ ሊባኖስ መግባታቸው በተሰማ ጊዜ የሸዋ ባላባቶችና የቀሩትም መኳንንቶች ወደ ደብረ ሊባኖስ ወረዱ። የቡልጋና የጠራ ሰዎች ብቻ መንገዳቸውን ጋላ /ኦሮሞ/ ስለአቋረጣቸው ወደ ደብረ ሊባኖስ ለመውረድ አልቻሉም ነበር። ወደ ደብረ ሊባኖስ መውረዳቸው ለሁሉም አማካይ ሥፍራ እንዲሆን አጼ ስለ አዘዙ ይመስላል።

የደብዳቤውም ቃል በግዕዝ ቋንቋ የተጻፈው «ዛቲ ጦማር ዘተፈነወት እምነበ ንጉሠ ነገሥት ኢያሱ ዘተሰየመ አድያም ሰገድ። ትብጻሕ ነበ መኳንንተ ሸዋ። ሰላም ለክሙ። እስመ እመጽእ ነቤክሙ በቅሩብ መዋዕል፤ ተዓገሡ ኅዳጠ እስከ እመጽእ ወአሃውደክሙ። ተጽሕፈ በጉንደር በ፲፱፻፲፭ወ፪ ዓመተ ምሕረት» የሚል ነበር።

አቤቶ ነጋሢ ግን ኃይለኛና ብርቱ ስለሆነ ጋላው /ኦሮሞው/ ወደ መንዝ እየወረደ ለመዋጋት በሚመጣበት ጊዜ እርሱ እየወጣና እየተዋጋ ይመልሰው ነበር።

ደግሞ በዚያን ዘመን እንደነበረው እንደ አገሩ ልማድ የመንዝ ሰዎች ወደ አዳባይ ወንዝ እየወረዱ እርስ በርሳቸው ይዋጉ ነበርና አቤቶ ነጋሢ ባለበት በኩል ዘወትር ያሸንፍ ነበር። በዚህም ሁሉ ምክንያት ስሙ በየሥፍራው የታወቀ ሆነ።

ከዚያም በኋላ ዋና ቤቱን በአንጋቻ አድርጎ ሲኖር አከዋን፤ ዳኛን ስብስትያኖስን፤ ሻንቆን፤ ዮናኤልን፤ ወርቂትን ወለደ።

ደግሞ በጉብዝናው ላይ ሥራ ወዳድ ነበርና ጅጌ የሚባል ድግስ እያስደገሰ ያገሩን ሰው በልመና እየሰበሰበ መሬቱን ያስቆፍር ነበር።

እንደዚህም እያደረገ መሬቱን ሲያስቆፍር በመሬት ውስጥ በማሰር የተቀበረ ወርቅ አገኘና ብዙ ሎሌ አላደረ። ኃይልም ሰለተሰማው ወደ ጌስ እየወጣ ደገኛውን እየዘረፈ ገንዘብና ጉልበት ባገኘ ጊዜ ከጌራ ጋር ውጊያ ጀመረ።

ሽማግሌዎቹም ተሰብስበው «ከሞፈር ውሃ ወዲያ በጌራ አትድረስበት፤ እርሱም ከሞፈር ውሃ ወዲህ አይድረስበህ» ቢሉት ለጊዜው እሺ ብሎ ታረቀና እንደገና እርቅ አፍርሶ ሞፈር ውሃን አልፎ ጌራን ይወጋ ጀመር።

ከዚህም በኋላ አጼ ኢያሱ አድያም ሰገድ በነገሠ በ፲፱ ዓመት በ፲፯፻፸፱ ዓ.ም ከጉንደር ተነስቶ በማገደረ ማርያም አድርጎ ወደ ሸዋ በገባ ጊዜ የሸዋ ባላባቶችና መኳንንቶች ሁሉ በደስታ ተቀበሉት። ከነዚህም መካከል መርድ አዝማች ዘሚካኤል ቅኔ አዋቂ ነበርና ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቅኔ አበረከተ።

በአስተናሰኦ ማገሌት ወበይባቤ፤

ኢያሱ ንጉሥ ተቀበልናክ።

እመሰ ይደሉ እግዚአ እምመሀበናክ ሰጊደ፤

ወእምረሰይናክ አምላክ ዋህደ፤

ባሕቱ አምላክ ዘእምቤትክ ተወልደ፤

ውስተ ደብረ ሲና አመ ወረደ፤

በቅድመ መሴ ወእርን ይቤ ገሃደ፤

እንቤሌየ ኢታምልኩ ባዕደ።

ትርጓሜ

ንጉሠ ኢያሱ ሆይ! በዘፈንና በእልልታ ተቀበልንህ፤

ጌታ ሆይ! የሚገባ ቢሆንሽ በሰገድንልህ ነበር፤

አንድ አምላክንም ባደረግንህ ነበር፤

ነገር ግን ከወገንህ የተወለደው አምላክ፤

ወደ ደብረ ሲና በወረደ ጊዜ

በሙሴና በእርን ፊት በግልጽ ተናግሮዋልና

ከእኔ በቀር ሌላ አምላክ አታምልኩ ብሎአል።

አጭር ትርጓሜ

ከወገንህ የተወለደው አምላክ በደብረ ሲና በወረደ ጊዜ ከእኔ በቀር ሌላ አምላክ አታምልኩ ብሎ ባልተናገረ ኑሮ አንተን አድያም ሰገድ ኢያሱን አምላክ አድርገን በሰገድንልህም ነበር ማለት ነው።

ጥንቃቄ የተቀበረ
የወጣ ደገኛውን

አትድረስበት፤
ብሎ ታረቀና

ት በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም
የሸዋ ባላባቶችና
ጦገት ዘመዝኢል

የሸዋም ባላባቶች አስቀድሞ እርስ በራሳቸው ሲጣሉ ይኖሩ ነበርና አድያም
ሰገድ ኢያሱ በምክርም በማስፈራራትም ሁሉንም አስማምቶ አስታረቃቸው።

አቤቶ ነጋሢም ወደ አጼ ኢያሱ ቀርቦ የአጼ ልብነ ድንግል ዘር መሆኑን
ስለተናገረና ወዲያውም ኃይለኛ ጉብዝ መሆኑ ስለተመሰከረለት ከጋላው /ከኦሮሞው/
አገር ግዛት ጨምሮለት ሹመትና ሽልማት ሰጥቶት ወደ ጉንደር ተመለሰ።

ከዚህም በኋላ ዓይኔ በሚባል አገር ከተማውን ቆርቁሮ የቅድስት ማርያምን
ቤተክርስቲያን ሠራ። እስከ ቆቦ እስከ መንግሥት እስከ ሮቢ ከጣርማ በር በታች
እስከ አዋዲ አትንቶ መሬቱን ለዘመዶቹ ለመንዝሮች መራቸው።

እንደዚህም እያደረገ ማኻል ሸዋን ሰባት ዓመት ያህል ከገዛ በኋላ ማጎተምና
የማዕርግ ስም ለማስፈቀድ ወደ ጉንደር ሄዶ ነበርና አገሩ ሁሉ በጋላ /በኦሮሞ/
ስለታጠረ መመለሻ መንገድ ቸግሮት በዚያው በጉንደር ብዙ ዘመን ኖረ። በኋላም
በድንገት ቢታመም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የነዛዜ ቃል ተናገረ። አልጋዬን ለአካዋ፤
ጦሬንና የብር ካራዬን ለስብስቱ፤ ገንዘቤንና ርስቴን ለቀሩት ልጆቹ ሰጥቻለሁ አለ።

ከዚህም በኋላ በሽታው እየጠነከረ ስለሄደ አረፈና በዚያው በጉንደር ፊት አቦ
በሚባለው ደብር ተቀበረ።

ምዕራፍ ፯

ስለ ስብስቱ /ስብስትያኖስ/

አቤቶ ነጋሢ በነዛዜው አልጋዬን ለአካዋ ብሎ ስለተናዘዘ በአንጋቻ በአባቱ
አልጋ አካዋን አስቀምጠውት ነበር። ነገር ግን ያልተማረ ሕዝብ ድርቅም ቢሆን
ረሀብም ቢሆን በገዥውና በንጉሡ ያመካኛልና አካዋ በአልጋው በተቀመጠበት ዘመን
ዝናም ጠፍቶ ድርቅ ስለሆነ እርሱን ሽረው ወንድሙን ዳኛን በአባቱ አልጋ
አስቀመጡት።

አቤቶ ስብስቱ ግን ይህን የአልጋውን መዘዋወር ባየ ጊዜ እዚህ ከወንድሞቹ
ጋራ ከመጣላትና ከመጋደል ወደ ሩቅ አገር ሄጆ ላንድ ጌታ ሎሌ ሆኔ ብኖር ይሻለኛ
ል ብሎ ወደ መርሐቤቱ ወረደ።

መሐመድ ግራኝ ሸዋን ካጠፋው በኋላ ቤተመንግሥቱ በጉንደር ስለሆነ
ሸዋን ባላባቶቹ እየተካፈሉ እንደ ንጉሥ እየሆኑ ይገዙት ነበር። በዚያም ዘመን
በመርሐ ቤቱ እንደ ንጉሥ ሆኖ የሚገዛው ባላባት መዘምር ይባል ነበርና ስብስቱ
ለመዘምር ሎሊነት ጉቦቶ ተቀመጠ።

እኔ በቀር ሌላ
ኢያሱን አምላክ

መዘምርም ስብስቱ የአቤቶ ነጋሢ ልጅ መሆኑን ስለአወቀ ለጊዜው አክብሮ ያኖረው ጀመር። በኋላ ግን መነኩሴ ነኝ የሚል አንድ ሰው ወደ መዘመር ገብቶ «የዚህ ሰው የልጅ ልጅ ያንተን የልጅ ልጅ ከምድር ጋራ ረግጦ መሬት አስልሶ ይገዛል» ብሎ እንደ ትንቢት ያለ ነገር ስለነገረው ከዚያን ቀን ጀምሮ ስብስቱን በመልካም ዓይን የማያየው ሆነ። ከብዙ ቀንም በኋላ የመርሐ ቤቱ ባላባት መዘምር ጉሽ ለማደን ወጥቶ ሳለ በደለማ ወረዳ በልበልቲ በሚባል አገር ብዙ ደን ያለበት ሥፍራ ነበርና ከአሽከሮቹ ጋራ እየተነጋገረ ሲያልፍ አንድ ጉሽ ወገሽና ብቅ አለ። በዚያንም ጊዜ አሽከሮቹ ሁሉ ትተውት ሊበተኑ ስብስቱ ቀርቶ ነበርና ጦሩን ነጠል አድርጎ «ኮርማው ስብስቱ!» ብሎ ቢወረውር ሽንጡን ወግቶ ባንድ አወጋግ ገደለው። ስለሆነም አደኑ በመዘምር ስም ነውና የመዘመር ግዳይ ተባለ።

መዘምርም ስብስቱ የሠራውን ሥራና መነኩሴው የነገረውን ነገር አመዛዝኖ ልቡ ስለፈራ መኳንንቱን ስብስቦ «ከዚህ ቀደም የስብስቱን ነገር መነኩሴ ነግሮኝ ነበር። አሁን ያደረገውን ነገር አይታችኋል። ባንድ ጊዜ ውርወራ ጉሽ ገደለ ከእንግዲህ ምን ሰው ይተርፈዋል? አሁንም ሳይለማ በደለማ እጁን ይዘን ብናስረው አይሻልም ወይ?» ብሎ ምክር ጠየቃቸው።

መኳንንቱ ግን «ለኔታችን ይህ ነገር የታየህ አይመስለንም። አሁን በዚህ እንያዝህ ብንለው ብርታቱንና ጀግንነቱን ባንድ ጊዜ ውርወራ ጉሽ ሲገድል አይተኸዋል።

ይህን የመሰለ ሰው መያዝ ከቤት ገብቶ ግብር እንዲበላ ጠርቶ ትጥቁን አስፈትቶ ነው እንጂ! ከሜዳ ላይ እንያዝህ ቢሉት ሰው ይፈጃል እንጂ አይያዝም» ብለው ስለመከፋት መልካም ነው ብሎ ተወው።

ከዚህ በኋላ እግዚአብሔር ለማዳን ለፈቀደው ምክንያት ይፈልግለታልና በደጋው በነጋሢ አልጋ የተቀመጠው ዳኛ የሚባል ከየጉረቤቱ ጋራ ጦርነት እየገጠመ ድል ስለሆነ ወገኖቹ ለጦርነት ግምባር የለውም ብለው እርሱን ሽረው ስብስቱን ባልጋው ለማስቀመጥ ፈልገው መርሐቤቱ ድረስ መልክተኞች ላኩበት።

ሲልኩ ግን «እንዲያው ና! ብንለው አይመጣምና እናቱን አጥብቆ የሚወድ ስለሆነ እናትህ በብርቱ በሽታ ታማ በነፍሴ ድረስልኝ ብላሃለች» ብላችሁ ንገሩት ብለው ለመላክተኞቹ አስጠንቅቀዋቸው ነበር።

ለጊዜው አክብሮ
መዘመር ገብቶ
መራት አስልሶ
ጅምሮ ስብቴን
ባላባት መዘምር
በዙ ደን ያለበት
ነገሽና ብቅ አለ።
ኛና ጦሩን ነጠል
ባንድ አወጋግ
ገለ።

ነገር አመዛገባኛ
መነኩሴ ነግሮኝ
ፀራ ገብ ገደለ
ይዘን ብናስረው

፡፡ አሁን በዚህ
ገብ ሲገድል

ጠርቶ ትጥቁን
ነጂ አይያዝም»

ይፈልግለታልና
ጋራ ጦርነት
እርሱን ሽረው
ኛ ላኩበት።

፣ጥብቆ የሚወድ
ብላችሁ ንገሩት

መላክተኞቹም መርሐቤቴ ወርደው ከመዘምር ደጅ ሆነው ስብስቱን ቢጠይቁ
ከጌታው ጋራ አደን ሄዷል ብለው ስለነገሯቸው በእድሞ ስር ተቀምጠው ሲጠብቁ
መዘመር ስለ ገብ ግዳይ ሆነ እያሰኘና እያስዘፈነ ሲመጣ አዩና ወደ አጀቡ ቀርበው
በስብስቱ እግር ላይ ወድቀው ይስሙት ጀመር።

ስብስቱም መላክተኞቹን ባዩ ጊዜ «እናቴ ደህና ባትሆን ይሆናል እንጂ፣
እነዚህ ሰዎች እንዲያው አልመጡም» ብሎ ደነገጠ። ወዲያውም «እናቴ ደህና
አይደለችምን?» ብሎ ቢጠይቃቸው «ቡበርቱ ስለታመመች ምንም ደህንነት የላትም
ስለዚህ የልጄን ዓይን ሳላይ እንዳልሞት በነፍሴ ድረስ ብላችሁ ንገሩት ብላ
ልካናለች» አሉት። ስብስቱም እንደቆመ ጥቂት አለቃቅሶ «ከጌታዬ ልስናበትና
ባንድነት እንወጣለን» አላቸው።

ነገር ግን በጌታው ቤት ስለ ገብ መገደል ትልቅ ዓለምና ደስታ ሆኖ ይዘፈን
ይጨበጩብ ነበርና «አሁን በዚህ ዓለምና ደስታ መካከል ማን ያሰናብትሃል? ይልቅስ
እናትህ ዓይንህን ለማየት ጓጉታ ሳትደርስላት ብትሞት ፀፀቱ አይወጣልህምና በቶሎ
እንሂድ «ብለው ቢመክሩት» ይሁን ብሎ ጌታውን ሳይሰናበት ከመላክተኞቹ ጋራ
ወደ አገሩ ለመሄድ ተነሣ።

መዘምርም ስብስቱን ይዞ ለማሠር ያሰበው በግብር ላይ ነበርና መኳንንቱ
ሁሉ ለግብር ሲገቡ ስብስቱን ሳያየው በመቅረቱ አጋፋሪውን ጠርቶ «ስብስቱ ወዴት
ሄደ?» ቢለው «ከገባን ጀምሮ በዚህ አላየሁትም የሄደበትንም አላወቅሁም» ብሎ
ስለመለሰ «በአደባባይ ሁሉ በቤቱም አስፈልገህ ጥራው» አለው። አጋፋሪውም
አስፈልጎ ባጣው ጊዜ ለመዘምር ተናገረና በያገሩ በር ሁሉ ጠብቁ አታሳልፉ ተብሎ
ታዘዘ። ነገር ግን እግዚአብሔር ያዳነውን ሰው ሊያጠፋው አይችልምና የሄደበት
መንገድ ስላልታወቀ ሳይገኝ ቀረ።

ስብስቱም ወደ ሀገሩ በደረሰ ጊዜ እናቱን ሳትታመም በደህና ቢያገኛት እጅግ
ደስ አለው። በዚያም ወራት የጥሙጋ ጋላ /ኦሮሞ/ በውጋማ እየወጣ ያብቹ ጋላ
/ኦሮሞ/ በሰፊድ ሜዳ እየወረደ ያስቸግር ነበርና ስብስቱ የቆላውንም የደጋውንም
ጋላ /ኦሮሞ/ እየወጋ ያጠፋው ጀመር። ከብቱንና ገንዘቡንም እየዘረፈ ሴቱንና
ሕፃናቱን እየማረከ በብዙ ወሰደበት።

ለጊዜው በነጋሢ አልጋ የተቀመጠው ወንድሙ ዳኛ ነበርና የዳኛ ባለሟሎች
ተሰብስበው «ስብስቱ እንደ ወርካ ሥር ተሰደደ በኋላ ሁላችንንም ፈነቃቅሎ ዋና ሆኖ

ይቀራልና አሁን ብናስብበት ይሻላል። ስለዚህ ግዳዩና ቅቤው ይበቃሃልና የተማረከውን ከብትና ገንዘብ ወደኛ አግባ ብለን እንላክበት» ብለው መከፋና ቢልበኩበት «የፈሩት ይደርሳል! የጠሉት ይወርሳል» የሚባለው ተረት በእኔ ሊደርስ ነው፤ ቀድሞም አገሬን ትቼ ወደ መርሐቤቴ መውረዴ እንደዚሁ ከወንድሞቼ ጋራ እንዳልጋደል ብዬ ነበር አሁን ግን ተከብሬ በደህና ከምኖርበት አገር እናትህ ታማላችና በነፍሷ ድረስ ብላችሁ አታላችሁ ካመጣችሁኝ በኋላ ያሰባችሁትን አድርጉ እንጂ ከጋላ /ከኦሮሞ/ ጋራ የተሟሟትሁበትንና የማረኩትን ከብት ወደ እናንተ አላገባም ብሎ» ላከባቸው።

አላባቸውም እንዳልተፈጸመላቸው ባዩ ጊዜ ከጌታቸው ከዳኛ ጋር ተሰልፈው መጥተው ጦርነት ቢገጥሙት ሁሉንም ድል አደረጋቸው። የደጋውም ጋላ /ኦሮሞ/ ሁሉ ይህን ወሬ በሰማ ጊዜ እየሸሸ በየበረሃው ገባ።

ከዚህም በኋላ አቤቶ ስብስቱ «አባቴ አንድ ማሳ መሬት እንኳ ሳይሰጠኝ ጦሩንና ብር ካራውን በነብዜ መስጠቱ አገር አቅንተህ ግዛ! እንተን አለቃ አድርጌሃለሁ ማለቱ አይደለምን?» ብሎ አሰበና «ለአባቴ ለነጋሢ ውሎ አድርጌ አስለቅሳለሁና ዘመድ ወዳጄ የሆንህ ሾላ ሜዳ ድረስ በዚህ ቀን እንድትመጣልኝ» እያለ በየሀገሩ ላከ።

ከደባ ባላባት ወገን የሆነች ሚስት አግብቶ አብዬን ወልዶ ነበርና ድቦች መጡ። ልጁ አብዬም የማማን ልጅ ታጉን/ሥጢያን አግብቶ ነበርና አፍር አይገባ መጣ። የነጋሢ እናት ወይዘሮ ለንበልት የአራድማው የደጃዝማች ፋሪስ ልጅ ነበረችና መላ አራድማ መጣ። ነጋሢም የአንጋቻ ነውና መላ የላሎ ምድር ሰው መጣ። የይፋት ወላስማ መሐመድም መጥቶ ነበርና ይህ ሁሉ ሰው ተሰብስቦ ውሎ ተደርጎ ስለ ነጋሢ ተለቀሰ።

አቤቶ ስብስቱም ለውሎው የተሰበሰበው ሰው ሳይበተን ከወላስማ መሐመድ ጋራ ተማክሮ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን አዋጅ አስነገረ።

«የመንዝ ሰው ተከተለኝ! ስሜም መርድ አዝማች ነውና ከእንግዲህ ወዲህ መርድ አዝማች ያላልኸኝ ብርቱ ቅጣት ትቀጣለህ!» አለው። የከረዩንም ጋላ /ኦሮሞ/ ከይፋት አስወጣው። ከተማውንም በዶቃቂት አደረገ።

ይህም ሁሉ ከሆነ በኋላ የቆላው ባላባት የመዘምር መኳንንቶች ወደ ጌታቸው ገብተው አቤቶ ስብስቱ የሠራውን ሥራና የጋይሉንም ብርታት በነጋሢም አልጋ መቀመጡን ቢነግሩት «ስብስቱን ሳይለማ በደለማ አሥረን እናስቀምጠው ብላችሁ አይሆንም ብላችሁ ከእጄ አመለጡ። ከእንግዲህስ ወዲህ እንኳንስ ለደጋው አገር ይቅርና ለእኛው ለቆላውም አገር ሳያስፈራ አይቀርም። ይህም ሁሉ

ው ይበቃሃልና
ብለው መከፋና
ት በእኔ ሊደርስ
ወንድሞቼ ጋራ
አገር እናትህ
ችሁትን አድርጉ
ት ወደ እናንተ

ጋር ተሰልፈው
ም ጋላ /ኦሮሞ/

እንኳ ሳይሰጠኝ
አንተን አለቃ
ውሎ አድርጌ
ነድትመጣልኝ»

ና ድቦች መጡ።
፤ መጣ። የነጋሢ
አራድማ መጣ።
ነማ መሐመድም

ነስማ መሐመድ

እንግዲህ ወዲህ
ም ጋላ /ኦሮሞ/

ወኪንንቶች ወደ
፤ታት በነጋሢም
እናስቀምጠው
ንኳንስ ለደጋው
ይህም ሁሉ

የሆነው በእናንተው ፍርሃትና ስንፍና ስለሆነ ሁለተኛ የስብስቱን ነገር አታንሱብኝ»
አላቸው።

በዚያም ዘመን ለስብስቱ እንደዚህ ተብሎ ተገጠመለት ይባላል።

የነጋሢ ልጆች አልተስማሙም ከቶ።

አባታቸው ቢሞት ሰባት ልጆች ትቶ።

አንዱን አንዱ ጠላው ሁከት አስነስቶ።

ስብስቱም ለቀቀ ሄደ ካገር ወጥቶ።

ከወንድሞቹ ጋር መጋደልን ጠልቶ።

ወደ ቆላው ወርዶ አደረ ለጌታ።

ጌታውም ወደደው ሰጠው ከበሬታ።

አደን ሄዶ ጌታው ሠራዊት ሲፈታ።

ባንድ ውርወራ አስቀረው ጉሹን በቱማታ።

የጉሹ ሰንበር /ጨንፈ/ በላ ቀኝ እጁም በረታ።

ለጌታው አንድ ሰው ትንቢት ቢነግረው።

የርሱን ዘር ስብስቱ ጎላ እንዲገዛው።

በወደደው ፋንታ ፈጽሞ ጠላው።

ሊያስረውም ፈለገ ደግሞም ሊገድለው።

ጋላ /ኦሮሞ/ አስቸግሯቸው እጅግ ተጨንቀው።

ዘመዶቹ ላኩ ምክንያት አድርገው።

እናትህ ታመዋል ድረስ ና ብለው።

የቅንነት አምላክ ከሞት አዳነው።

ሊታሠር ተመክሮ ሲሉ ነገ ሠልሰት።

እናትህ ታመዋል ብለው ነገሩት።

ደንግጦ ተነሣ በዚሁ ምክንያት።

ፈጥኖ አገሩን ሄደ ሳይሰናበት።

ቢፈልገው ቢያጣው ልክ ወደ ቤት።

ያ ቆለኛ ጌታው ሆነበት ፀፀት።

እያለ ተከዘ ምነው በሞትኩት።

ምነው በደለማ በፊት በያዝሁት።

አመለጠኝ ብሎ ነደደ እንደ እሳት።

የእግዚአብሔርን ፈቃድ ያስቀረ መስሎት።

አምላክ የፈቀደው ያሰበው ከጥንት።
ምን ቢሆን አይቀርም በሌላ ብልሃት።
በከንቱ ነው እንጂ እንዲያው መታከት።
በትእዛዝ አይሆንም አልጋና መንግሥት።
ከላይ ካልፈቀደ አምላክ ፀባዖት።
ነጋሢም አዘዘ አልጋውን ለአካዋ።
ዝናም አልዘንብ አለ በግዛቱ ሸዋ።
አምላክ ባይፈቅድለት ሰው ሁሉ ጠላዋ።
ዳኛም ግንባር አጣ አላገኘም ግርማ።
በስብስቱ ጉልበት አልጋውን ተቀማ።
ስብስቱ ተመርጦ አምላክ ፈቅዶለት።
ለልጅ ልጁ ሆነ የሸዋ መንግሥት።

ከዚህም በኋላ ስብስቱ ቀረጥ አምባን ትቶ ዓይኔ በሚባል አገር ከተማ ሠርቶ ስለተቀመጠ አብዬ የሚባለው ልጁ በደቃቂት ከተማ ለብቻው ተቀመጠ። ነገር ግን በደቃቂት ታቦት ለመትከል ቢያስብ ግራኝ መሐመድ የሸዋን ታቦታት ሁሉ እያቃጠለ ስለጨረሳቸው ታቦት ለማግኘት ችግር ሆነበት። ስለዚህ ወደ ዓይኔ ሄዶ ያባቱን ታቦት ቅዱስ ሚካኤልን ሰርቶ ተመለሰ። ነገሩንም ያላወቁ ሰዎች ልጅህ ታቦትህን ይዞ ከዳ ብለው ለስብስቱ ነገሩት። ስብስቱም ሰው ልኮ ምክንያቱን ሳያስጠይቅ በቁጣ ተነስቶ ሽል ወንዝ ሠፈረ። አብዬም አባቱ ለጦርነት መምጣቱን በሰማ ጊዜ የጦርነት ለምዱን እንደለበሰ ይላለ ለማየት ወጥቶ ነበርና ስብስቱም ከሠፈሩ ብቅ ብሎ ይላለ ሲመለከት ልጁ የጦርነት ልብሱን ለብሶ አየውና «እኔ ይህ ልጅ እንደዚህ የሚጨክን አልመሰለኝም ነበር። ለካ ከእኔ ጋራ ጠቡን ቁም ነገር አድርጎ ይዞታልና!» ብሎ በፍጥነት ገስግሶ ወደ አብዬ ቀረበ።

አብዬም ልቡ ለጠብ አላለበም ነበርና ምንም ሳይንቀሳቀስ ዝም ብሎ ቆሞ ነበር ስብስቱ ግን እጅግ ኃይለኛ ስለነበር የአብዬን ለምዱን ጨምዶ ይዞ እየገብተው ወደ ጉያው አቀረበው።

ይህም ሁሉ ሲሆን የስብስቱ አሽከሮች ምናልባት ልጁን በጡጫና በክርን መትቶ የሚተወው መስሏቸው ዝም ብለው ቆመው ያዩ ነበር። ነገር ግን ከአብዬ አሽከሮች አንዱ «ጌታዬን አባቱ ሲገድለው ዝም ብዬ አያለሁን?» ብሎ እየፎከረ ቀርቦ ስብስቱን ከሹልዳው ላይ ወግቶ ገደለው።

አብዬም አሽከሩ አባቱን በመግደሉ እጅግ ስለተቆጣ «ቢሆን ትገላግል ነበር እንጂ፤ ባይሆንስ እንደ አባቴ አሽከሮች ዝም ብለህ ትቆም ነበር እንጂ እንደምን ደፍረህ አባቴን ገደልከው?» ብሎ ወዲያው አስገደለው።

በማናቸውም ቢሆን አብዬ ደግ ሥራ አልሠራም። በፊትም ያለፈቃድ ያባቱን ታቦት ወስዶ ጠብ የቀሰቀሰ እርሱ ነው። በኋላ ደግሞ አሽከሩ በጌታዬ እጅ በልቼ ጠጥቼ ጌታዬ ሊሞት ዝም ብዬ አላይም ብሎ የሚገባውን ሥራ ቢሠራ አሽከራ ሆነህ ስሞት ዝም ብለህ አታይም ነበር ወይ? ለምን ረዳኸኝ? ብሎ በማይገባ ፍርድ ንጹሐን ደም አፈሰሰ።

ስብስቱም ሽዋን ፲፭ ዓመት ከገዛ በኋላ በየካቲት ፳፯ ፲፯፻፲፪ ዓ.ም አረፈ።

ምዕራፍ ፩

ስለ መርድ አዝማች አብዬ

የክርስትና ስሙ ቀዳሜ - ቃል

አብዬ ምንም እርሱ ራሱ ባይገድለውም አባቴ ስብስቱ የሞተው በእርሱ ምክንያት ስለሆነ በአባቴ አልጋ ለመቀመጥ ትልቅ ሥጋትና ፍርሃት ሆኖበት ነበር። ነገር ግን በቶሎ ከይፋት ወላስማ መሐመድ ጋር ቃል ኪዳን ስለገባና መሃላውን ስለአጠነከረ ባንድ ወገንም ሚስቱ ታጉንስጥያ የማማ የሩፋኤል ልጅ ስለሆነች አፍሮ አይገባ የሚባለው ጨዋና የእናቱ ዘመዶች ደቦች ስለረዱት ሥጋቱና ፍርሃቱ ጠፋለትና በአባቴ አልጋ ተቀመጠ።

ለጊዜው በአባቴ ከተማ በደቃቂት ቆይቶ በኋላ ሐር-አምባን ቆረቆረና የቅዱስ ሚካኤልንም ቤተክርስቲያን ሠራ።

ስብስቱ እስከ አዋሽ ወንዝ መሬቱን አልምቶት ነበር። አብዬ ግን እስከ አይራራ ወንዝ እያሳረሰ አለማው። በመሐመድ ግራኝ ምክንያት የጠፋው መሬት እየለማ በመሔዱ ክርስቲያኑ ሁሉ ደስ አለው።

መርድ አዝማች አብዬም በዘመኑ ለነበረው ለጉንደሩ ንጉሥ አገልድሞ ለተባለው ለዳግማዊ ኢየሱስ ግብር ከልክሎ ነበርና ራስ ወልደ ልዑልና ራስ ወዳጆ አየሊ ወሰኑ የሚባሉ አብዬን ለመውጋት ታዘው ወደ ሸዋ መጡ።

ከነርሱ ጋራ በአብዬ ላይ የተመቀኙ የግሼና የአንጾኪያ የኤፍራታና የግድም ከመንዝም አንዳንድ ሰዎች ተጨምረው በሚያስፈራ ግርማ መጡበት። አብዬም ከይፋት ወላስማ ከመሐመድ ጋራ ሆኖ በአቤቶ ነጋሲ ከተማ በዓይኔ ተሰልፎ ቆይቶ

ል አገር ከተማ ቻው ተቀመጠ። የሸዋን ታቦታት ለዚህ ወደ ዓይኔ ዐቁ ሰዎች ልጅህ ልኮ ምክንያቱን ጋንት መምጣቱን ነበርና ስብስቱም ሰውና «እኔ ይህ በቡን ቁም ነገር

ዝም ብሎ ቆሞ ኔ ይዞ እየገቡት

በጡጫና በክርን ገር ግን ከአብዬ ፤ ብሎ እየፎከረ

ነበርና ጦርነቱ በተጀመረ ጊዜ ባንድአፍታ ድል አደረጋቸው። ራስ ወዳጅ ብቻ በጭንቅ ሲያመልጥ ራስ ወልደ ልዑልና አየሊ ወሰኑ ከጂባለመጣቀሻ ነፍጥ ጋራ ከነሠራዊታቸው ተማረኩ። ነጋሪት መችው፣ መለከተኛው፣ እምቢልተኛው፣ ሥራ ቤቱ ድንኳኑ ይህን የመሰለው የዘመቻ ዕቃ ሁሉ ተማረከ።

መርድ አዝማች አብዬም ከነዚህ ከተማረኩት መኳንንቶች የጉንደርን ሥርዓተ መንግሥት እየተማረ የንጉሥነትን ደንብ ሁሉ አወቀ። ራስ ወልደ ልዑልን በዕርቅ ወደ ጉንደር መለሰው። ለቀሩት ግን መልከኝነትና የግንደ-በል መሬት እየሰጠ በዚህ በሽዋ በደስታ እንዲኖሩ አደረገ። ለአየሊ ወሰኑም የካራ መገንን አበጋገዘት ሰጠው። በነዚህም በአማርኛ ምርኮኞች ኃይል መገዛትን እያስፈራራ ገምደዋል።

በጉንደርና በአማራውም አገር ከሚኖሩት ሰዎች ይበልጥ እነዚህ በሽዋ የቀሩት ምርኮኞች ትልቅ ክብር ማግኘታቸውን በሰሙ ጊዜ ብዙዎቹ ስለ መጡ በደስታ እየተቀበለ ሪም እየሰጠ አኖራቸው።

ደግሞ የእጅ ሥራ ከሚያውቁ ከፈላሾች /ጠቢቦች/ ወገን ብዙ ሰዎች መጥተው ነበርና ማረሻ ወገል ማጭድ ምሳር መጥረቢያ ስለሠሩለት የእርሻ ሥራው እየለማለት ሔደ።

ከዚህም በኋላ ወደ አንኮበር ወጥቶ ከተማ በቆረቆረ ጊዜ በዚያ ትኖር የነበረችው አንኮ ላሞቿን ነድታ አገር ጥላ ወደ ከረዩ ገባች። እንደዚህም ታፍሮና ተፈርቶ ሸዋን ጅጅ ዓመት ከገዛ በኋላ በየካቲት ፲፪ ቀን ፲፯፻፴፯ ዓ.ም አረፈና እርሱ በሠራው በሐር-አምባ ቤተክርስቲያን ተቀበረ።

ምዕራፍ ፱

ሰለ መርድ አዝማች አምኃ ኢየሱስ

አብዬ ካረፈ በኋላ ልጁ አምኃ ኢየሱስ በአባቱ አልጋ ተቀመጠ። ወዲያውም ሐር-አምባን ትቶ አባቱ የቆረቆረውን የአንኮበር ከተማ በሦስት እርከን ከፍሎ ማለፊያ ከተማ አደረገው።

በዚያም ወራት ከዲይ ወረዳ የውልደና አብርዬ የሚባሉ የጠራ ሰዎች ለአምኃ ኢየሱስ አንገዛም በማለት አይራራ ወንዝ ድረስ እየመጡ ካራ መገን ላይ ከአየሊ ወሰኑ ጋራ ይዋጉ ነበርና እነርሱን ባላገር ይዞ ለአምኃ ኢየሱስ ከሰጠ በኋላ ጠራና ቡልጋ ለአምኃ ኢየሱስ ተገዛ። ምንጃርም መታረስ የጀመረው ያን ጊዜ ነው።

ራስ ወዳጅ ብቻ
ባቀሻ ነፍጥ ጋራ
ልተኛው፤ ሥራ

ነቶች የጉንደርን
ስ ወልደ ልዑልን
እ መራት እየሰጠ
ግንን አበጋዝነት
ዝምአስኛቸው።

የ እነዚህ በሽዋ
ዎቹ ስለ መጡ

ገን ብዙ ሰዎች
ሠሩለት የእርሻ

ዜ በዚያ ትኖር
ደዚህም ታፍሮና
" አረፈና እርሱ

ስ

ጠ። ወዲያውም
እርከን ከፍለ-

የጠራ ሰዎች
ካራ መገን ላይ
ሱስ ከሰጠ በኋላ
ያን ጊዜ ነው።

አምኃ ኢየሱስ በደግነቱ አገሩ እየሰፋለት ስለሄደ ከቀውት እስከ ምንጃር
የቸር አምኃ ኢየሱስ አገር ይባል ነበር።

የአብቹንም ጋላ /ኦሮሞ/ እስከ በሬሳ ያለውን ስለአስገበረው የተጉለትና
የወግዳ ሰው መገናኘት ጀመረ። ቢሆንም አንዳንድ ጊዜ የሴራው ጋላ /ኦሮሞ/ እየከዳ
ሰው መግደሉ አልቀረም ነበርና እርሱ በአንኮበር ሆኖ ጦሩን ሁሉ በአበጋዝ አድርጎ
ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አዝምቶት ሳለ፤ ጦሩ በሬሳ ሲደርስ እንደ ልማዱ በጧት ተሰልፎ
ቆመ። የጦር አበጋዦቹም ለየብቻቸው ሆነው ከየጋላው /ከየኦሮሞው/ ጉሣ እየከዳ
የመጣላትን በቆይታ ይዘው በየት በኩል ወራሳ እንምታ? የማናቸውን በረት ላም
እንማርክ? እያሉ ሲጠያይቁ የጉሜ ጉሹ የሚባል አንድ ወታደር ወንድሙን
የሴራው ጋላ /ኦሮሞ/ ከድቶ ስለገደለበት እየተናደደ ይኖር ነበርና ከሠራዊቱ
መካከል የተጠራ መስሎ እየሮጠ ወደ አበጋዦቹ ቀረበና ትእዛዝ እንደሚሰማ ሰው
አጉነበሰ። በመጨረሻም ትእዛዙን የተቀበለ መስሎ እጅ ነሣና ተመለሰ።

ሠራዊቱም አስቀድሞ እንደተጠራ ሰው አቤት! አቤት! እያለ ወደ ቆይታው
መሄዱን በኋላም አጉንበሶ ሰምቶ እንደ ታዘዘ ሰው እጅ መንሳቱን ያይ ነበርና ጉሜ
ጉሹ እየሮጠ ተመልሶ «የሴራውን ጋላ /ኦሮሞ/ ከበሬሳ እስከ ንሳ እረደው
ብለውሃል!» ብሎ እየጮኸ ተናገረና ወዲያው በፈረስ ሆኖ ጋለበ።

ሠራዊቱም ይህን ቃል በሰማ ጊዜ በእርግጥ ከአበጋዦች የመጣ ትእዛዝ
መስሎት ፈረሰኛው በፈረስ እግረኛው በእግር ተከታትሎ ከበሬሳ እስከ ጠራ ደጋ
እስከ ቁንዲ እስከ ጣርማ በር ያለውን ጋላ /ኦሮሞ/ ባንድ ቀን አረደው።

ጉሜ ጉሹም የወንድሙን ገዳዮች በማጥፋቱ ደስ ብሎት ነበርና «ወይ ጉሜ ጉሹ!
ወይም ጉሜ ጉሹ! በድፍን ይፋት ዕዳ ነስናሽ!» እያለና እየሸለለ ፎክረ ይባላል። ነገር ግን
በዚህ ነገር አምኃ-ኢየሱስን ስለፈራ ወደ ጥሙጋ ገብቶ ሳይመለስ በዚያው ሞቶ ቀረ።

መርድ አዝማች አምኃ ኢየሱስ ብዙ ልጆች ነበሩት። ነገር ግን አልጋዬን
ይወርሳል ብሎ ተስፋ ያደረገው አስፋውሰንን ነበር።

በአምኃ ኢየሱስ ዘመን ቢዛነ ወልድ የተባለ ሊቅ ከጉንደር አዘዘ መጥቶ
በመንዝ አውራጃ ኩራኩራ በሚባል አገር ተቀምጦ ቅኔና የመጸሕፍትን ትርጓሜ
ያስተምር ነበርና አምኃ ኢየሱስ የእርሱን ዝና ስለሰማ ልጁን አስፋ ወሰንን ቅኔ
ተማር ብሎ ወደ ቢዛነ ወልድ ሰደደው። አስፋ ወሰንም ከአራት አሽከሮቹ ጋራ ሂዶ
በትጋት እየተማረ ቅኔ አዋቂ ሆነ። ትምህርቱንም ከጨረሰ በኋላ አባቱ ናፈቁኝ ብሎ

አራቱን አሽከሮቹን አስከትሎ ወደ አንኮበር ሲመለስ ወደራ ላይ ጊዜ ስለመሸበት አሳድሩኝ ለማለት ወደ ወይዘሮ አትሞችሆኖ ቤት ሄደ።

ወይዘሮ አትሞችሆኖ የወይዘሮ ትሁን ልጅ ናቸው። ወይዘሮ ትሁንም ከዋያት በመለስ እስከ ተከዜ የሚወለዱ የብዙ ባላባቶች ልጅ ነበሩ። አምኃ ኢየሱስ የወይዘሮ አትሞችሆኖን ማማርና ባላባትነት በሰማ ጊዜ ትወልድልኛለች ብሎ አስመጥቶ ወደራ ላይ አስቀምጧቸው ነበር።

አስፋወሰንም በወይዘሮ አትሞችሆኖ በር ቆሞ አሳድሩኝ ብሎ በጠየቀ ጊዜ ገረዲቱ ብቅ ብላ አይታ «እመቤቴ ሆይ! አምስት ተማሪዎች በደጅ ቆመው አሳድሩን ይላሉ። ከመካከላቸው አንደኛው የአጥቢያ ኮከብ ይመስላል። ከቶ ከተወለድሁ እንደዚህ የመሰለ መልክ መልካም ሰው አላየሁም» ብላ ተናገረች።

ወይዘሮ አትሞችሆኖም የአስፋ ወሰንን መልክ መልካምነት ከገረዲቱ አፍ በሰሙ ጊዜ አራቱን ተማሪዎች ወደ እንግዳ ማደሪያ ቤት አስገቧቸውና እራት አብሏቸው። አምስተኛውን ግን ወደዚህ አምጪው አሏትና ይዛው ገባች። ባዩትም ጊዜ ከመልኩ ማማር የተነሳ ደስ አላቸውና በፍጥነት «አገርህ ወዴት ነው? አባትህስ ማን ነው?» ብለው ጠየቁት። እርሱም የንጉሥ ልጅ መሆኑ እንዳይታወቅበት ስለፈራ «የአንድ ባላገር ልጅ ነኝ ከባልንጀሮቹ ጋር ወደ ትምህርት ቤት ሄጄ ስኖር አሁን ትምህርቴን ጨርሼ ወደ ሀገሪ መመለሴ» ነው አላቸው።

«አባትና እናትህ አንተን የመሰለ ልጅ አምነው ወደ ሰው አገር መስደዳቸው ምን ይጠኑ? አሁንም ለባልንጀሮችህ እራታቸውን አዝገፍላቸዋለሁና አንተ እዚሁ እደር» አሉት። ከዚህ በኋላ እንኳን የሴት አሳብ ተጨምሮበትና ባይጨመርበትም የጉልማሳ ሰውነት ትኩስ ስለሆነ ለመታገስ አይችልምና ተገናኝተው አደሩ። ይህም ሁሉ ሲሆን አስፋወሰን የአምኃኢየሱስ ልጅ መሆኑን፣ ወይዘሮ አትሞችሆኖ የአምኃ ኢየሱስ ቁባት መሆናቸውን አልተዋወቁም ነበር።

ወደ አንኮበርም በደረሰ ጊዜ መርድ አዝማች አምኃ ኢየሱስ እጅግ ደስ አለው። ወደ ቤትም ሲገባ አንገቱን ይዞ ፊቱን ሁሉ ዓይኑን ሳይቀር እያገላበጠ ይሰመው ጀመር።

ወዲያውም «ልጄ ሆይ ዘንድሮ አሞታለሁ ብዬ ሆይ ስለፈራ ላስጠራህ አስቤ ነበር። አሁንም እንኳን መጣህልኝ ከእንግዲህ ወዲህ ከአንኮበር ወጥተህ አትሂድ። ምናልባት ወጥተህ የሄድህ እንደሆነ ወንድሞችህ ብዙ ናቸውና በአልጋዬ ላይ

፡ ጊዜ ስለመሸበት

ወይዘሮ ትሁንም
፡፡፡ አምኗ ኢየሱስ
ልድልኛለች ብሎ

ብሎ በጠየቀ ጊዜ
ቆመው አሳድሩን
ከቶ ከተወለድሁ

ት ከገረዲቱ አፍ
ነገሧቸውና እራት
ኑ ገባች፡፡ ባዩትም
ህ ወዴት ነው?
ህ ልጅ መሆኑ
ር ወደ ትምህርት
ፊ አላቸው፡፡

አገር መስደዳቸው
ታና አንተ እዚሁ
ባይጨመርበትም
ው አደሩ፡፡ ይህም
ኮሞችሆኖ የአምኗ

የሱስ እጅግ ደስ
ነይቀር እያገለበጠ

ኑ ላስጠራህ አስቤ
ጋጥተህ አትሂድ፡፡
እጋዬ ላይ

በምትቀመጥበት ጊዜ ያውኩሃል አለው፡፡» አስፋ ወሰንም ከአባቱ ቃል ይህን በሰማ ጊዜ እጅ ነስቶና ጉልበቱን ስሞ ተቀመጠ፡፡

ነገር ግን መቼም ቢሆን በዚህ ዓለም የተሠራ ሥራ ሳይገለጥና ሳይሰማ የሚቀር የለምና አስፋውስን ከትምህርት ቤቱ ሲመለስ አትሞችሆኖ ቤት ማደሩ ምንም እንኳ ቢወራና ቢሰማ አባቱ መርድ አዝማች አምኗ ኢየሱስ ነገሩን እስቲመርምርና እርግጥ መሆኑን እስቲያውቀው ድረስ በልጁ ላይ ክፉ ነገር አልተናገረም ነበር፡፡ ነገር ግን ጊዜን ጊዜ ይወልደዋል እንደሚባለው ጊዜው ሲደርስ ወይዘሮ አትሞችሆኖ ከአስፋውስን ወንድ ልጅ መውለዳቸው ተሰማ፡፡

አስፋውስንም የሠራው ሥራ እንደተገለጠበት በሰማ ጊዜ አባቱን ስለፈራ ከአንክበር ወጥቶ ካንዱ ሥፍራ ወደ ሌላው ሥፍራ እየተዛወረ ጥቂት ቀን ከቆየ በኋላ ምናልባት በድንገት የተያዘሁ እንደሆነ አባቴ ያስገድለኛል በማለት ፈርቶ ዳባ /አጥፍ/ ለብሶ መነኩሴ መስሎ በፍርኩታ ገዳም ፩ ዓመት ሙሉ ተቀመጠ፡፡

አምኗ ኢየሱስም በልጁ መታጣት እጅግ ስለአዘነ« አትርሱኝ! እዘነልኝ!» እያለ በየአድባራቱና በየገዳማቱ የምጽዋት ገንዘብ ይልክ ነበርና አስፋ ወሰን በፍርኩታ ገዳም ላለ አባቱ ስለአርሱ መጨነቁን ቢሰማ «አባቴ ሊታረቁኝ አስበው ይሆናል» ብሎ ወደ ገዳሙ መምሕር ገብቶ «የአምኗ ኢየሱስ ልጅ አስፋውስን ማለት እኔ ነኝ ወደዚህም የመጣሁበት ምክንያት እንደዚህ ነው» እያለ ነገሩን ከሥር እስከ ጫፉ ገልጦ ነገራቸው፡፡

ከዚህም በኋላ የፍርኩታ መምሕር ወደ አምኗ ኢየሱስ መላክተኛ ልከው ልጅህ ከእኔ ዘንድ አለ ብለው፤ ባስታወቁት ጊዜ «ልጄ በፍርኩታ ገዳም መግባቱ በሠራው ሥራ ንስሐ ለመግባት ይሆናልና በቶሎ ይምጣልኝ አታረቀሃለሁ!» ብሎ ምላሹን ላከባቸው፡፡

መምሕሩም ወደ አንክበር ወስደው ከአባቱ ጋር በቆይታ አገናኝተው ሲያነጋግሩት «ጥንቱንም እኔ ወይዘሮ አትሞችሆኖን ቁባት አድርጌ ማስቀመጤ የብዙ ባላባቶች ልጅ መሆኗን ስላወቅሁ ዘር ለማትረፍ ብዬ ነበር፡፡ አሁን ግን እኔ ባሉበሁት መንገድ ቀርቶ በሌላ መንገድ ዘር አትርፋልኛለችና ምንም የማዝነበትና የምቀየምበት ነገር የለም» ብሎ ታረቀው፡፡

ከዚህም በኋላ ለመኳንንቱና ለባለሟሎች ግብር አድርጎ ሲያበላ አስፋውስን ዳባውን እንደለበሰ ቆቡን እንዳደረገ ከፍርኩታው መምሕር ጋራ ባንድነት ተቀምጦ ይበላ ነበርና መርድ አዝማች አምኗ ኢየሱስ ሰው የሚለውን ለመስማት ፊቱን ወደ

መኳንንቱና ወደ ባለሟሎቹ አዙሮ «ልጄን የሚያፈላልገኝ አጥቼ እንደ ጠፋ ሊቀር ነው?» እያለ ሲናገር ከመኳንንቱ አንዱ ተነስቶ «እኔ አሽከርዎ አይገቡ ገብቼ ልጄዎን አመጣልዎታለሁ!» ባለው ጊዜ «ተው! እንደዚህ አድርገህ አትናገር! እነ አባ ይታዘቡሃል!» አለው ይባላል።

በሦስተኛው ቀን ዳባውን /አጥፉን/ አስወልቆ ያማረ ልብሱን አልብሶ ባጠገቡ አስቀምጦ መኳንንቱንና ባለሟሎቹን ወታደሩንም ሁሉ አስጠርቶ ልጄን አስፋወሰንን ስለ አሳያቸው ታላቅ ደስታ ተደረገ።

አምኃ ኢየሱስም ከወይዘሮ አትሞችሆኖ የተወለደውን የአስፋወሰንን ልጅ አስመጥቶ አይቶ ስሙን ወሰን ሰገድ ብሎ አወጣለት።

አምኃ ኢየሱስም በዘመኑ ተድላና ደስታ ስለበዛ ሐር-አምባን እንደ አልፍኝ የእንክብርን እንደ አዳራሽ አድርጎ ፴፬ ዓመት ከገዛ በኋላ በጥር ፳፱ ቀን ፲፯፻፳፯ ዓ.ም አረፈና በእንክብር በሠራው በቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተክርስቲያን ተቀበረ።

ምዕራፍ ፲

ስለ መርድ አዝማች አስፋወሰን

የክርስትና ስሙ ቴዎድሮስ

መርድ አዝማች አስፋወሰን በአባቱ በአምኃ ኢየሱስ አልጋ ከተቀመጠ በኋላ የእንክብርን ከተማ እያሰፋና እያጠነከረ ይሄድ ጀመር።

በሀገራችን በኢትዮጵያ ብዙ ሰዎችን ከጥፋት የሚያደርስና መንግሥትን የሚገቡ የሐሰተኞች መነኮሳት ነገር ነው። ይህንንም የሚያስረዳ ነገር አንድ መነኩሴ ወደ መርድ አዝማች አስፋወሰን ገብቶ ዕድሜህ አጭር ነው ብሎ ቢነግረው እውነት መስሎት ረጅም ዕድሜ ለማግኘት ሲል የቤተመንግሥቱን ገንዘብ ለየገዳማቱና ለየአድባራቱ ካህናት በመስጠት ጨርሶ ግምጃ ቤቱ ባዶ ሆኖ ቀረ። ላገሩና ለጌታው አሳቢ የሆነ አንድ ባለሟል ሰው ግምጃ ቤቱ ባዶ መሆኑን ዓይቶ «ለምን እንደዚህ ታደርጋለህ?» ብሎ ቢመክረው «በአልጋው ከቆየሁ እንደገና

ንደ ጠፋ ሊቀር
አይገቡ ገብቼ
ትናገር! እነ አባ

አልብሶ ባጠገቡ
ፍን አስፋወሰንን

ሰፋወሰንን ልጅ

አንደ አልፍኝ
ኮን ፲፯፻፳፯ ዓ.ም

የተቀመጠ በኋላ

፤ መንግሥትን
ዳ ነገር አንድ
ብሎ ቢነግረው
ሥቱን ገንዘብ
ገደ ሆኖ ቀረ።
መሆኑን ዓይቶ
፤ንደገና

እሞላዋለሁ። ባልጋውም ካልቆየሁ ባልጋው የሚቀመጠው ያስብበት እንጂ፤ እኔ ምን ቸገረኝ» ብሎ የማይገባ ምላሽ መለስለት።

በዓለም ላይ ለጊዜው እኔን ደስ ይበለኝ ብሎ ለራሱ ብቻ የሚያስብ ንጉሥ ሲረገም ይኖራል እንጂ፤ እውነተኛ የሕዝብ ንጉሥ ነው ለመባል አይገባውም። ስለዚህ ከሞተ በኋላ ስሙ የሚጠራበትን መንግሥቱ የሚጸናበትን ሥራ እየሠራ የሚኖር ንጉሥ ብቻ በሕዝቡ ዘንድ የተወደደ ሆኖ ሲመሰገን ይኖራል። ዘሩም የተባረከ ይሆናል።

መርድ አዝማች አስፋወሰንም በሥራው ሁሉ ብርቱ ስለነበረ ግዛቱን ሽዋን እያሰፋ ይሔድ ጀመር።

ደግሞ ልጁ ወሰን ሰገድ ዐርበኛ መሆኑን ያውቅ ነበርና የጦር አበጋዝ አደረገው። በልጁም ጉልበት ግድምንና ኤፍራታን አንጦኪያንና ግሼን ደግሞ ከጣርማ በርና ከቱንዲ ጀምሮ እስከ ጫጫ አንድ አድርጎ ይገዛ ጀመር።

ወሰን ሰገድም ለጊዜው አባቱን ደስ ለማሰኘት ለኋላውም ግዛቱን ለማስፋት ስለአሰበ በሰላሌ በኩል እስከ ዓባይ አፋፍ በወዲህም እስከ ጨቦና እስከ ጉራጌም አገር ይዘምት ነበር።

ደግሞ ሽዋን መሐመድ ግራኝ ካጠፋው ወዲህ አገሩ ተከፋፍሎ በየባላባቶች ይገዛ ነበርና አስፋ ወሰን እነዚህን የተከፋፈሉትን አገሮች አንድ አድርጎ ጠቅልሎ ለመግዛት ስለአሰበ ወደ ቆላ አገር ይዘምት ነበርና ስለዚህ የሞረት ጥዱ ለመርድ አዝማች አስፋወሰን ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ግጥም ልኮበት ነበር።

አስፋወሰን ይፋት ጠንክረው ይረሱ።
ሞረት ጥዱል /ጥዱ አለ/ ብለው ከመመላለሱ።
አስፋወሰንም ሲመልስ፡-
«ለሞፈር ለቀንበር ለመቃን ለጉበን የሚሆነኝን
ሳልቆርጠው አልቀርም ዘንድሮ ጥዱን።»
ጥዱም ሲመልስ፡-
«ያባቴ አገር ሞረት ሴቱን ያሳምራል፤

ወንዱን ያደረጃል፤

ምንጩን ያመነጫል፤

ጠበሉን ያፈልቃል፤

ቢለመልም እንጂ ጥዱ መች ይደርቃል?» አለ።

በኋላ ግን በቆላው አገር የሚኖሩ ባላባቶች ኃይላቸው እየደከመ በሞትም እያነሱ ስለሒዱ አስፋወሰን ወደ ቆላ ወርዶ ድል አድርጎ አምባውንም ሰብሮ የታሠሩትንም ፈትቶ አገሩን እጅ አደረገው።

ልጁ ወሰን ሰገድም ለአባቱ የጦር አበጋዝ ሆኖ ወደ ቀኝም ወደ ግራም ወደ ላይም ወደታችም እይተዘዋወረና እየተዋጋ አገሩን አሰፋለት። ነገር ግን አስፋወሰን ከመንዝ ባላባት ልጅ ኢዮአስን ወልዶ ነበርና የኢዮአስ የእናቱ ወንድሞች በጋብቻም በዝምድናም ቁጥራቸው ፲፬ መኳንንቶች ስለሆኑ ክፉ ሰዎች ወደ ወሰንሰገድ ጉበተው ባለ ብዙ ወገን ኢዮአስ ሳለ አንተን ማን ያነግሥሃል?» ብለው ቢነግሩት ከአባቱ ከድቶ ሲሄድ አባቱ ሰምቶ በግስጋሌ አጥንት መስበሪያ ላይ ደረሰበት። ወዲያውም ጦርነት ገጥመው ሲዋጉ አሽከሮቹ ትተውት ስለተበተኑ ወሰንሰገድ ተያዘ። ቢሆንም ወሰንሰገድ በብረት ይሞታል የሚባል ንግር ነበርና በሠንሠለት እንዳያስረው ይሞትብኛል ብሎ ፈራ። እንዳይለቀውም የመንግሥት ነገር ሆነበት። ስለዚህ በሻሽ አሥሮ ሶስት ቀን ካሳደረው በኋላ የከዳበትን ምክንያት ቢጠይቀው «የነጃልዬ ወገን ኢዮአስ ሻለ አንተን ማን ያነግሥሃል?» እያሉ ቢነግሩኝ እንደዚህ ከሆነ አንተ አባቱ ከሞትክ በኋላ በጉልበቴም ቢሆን አልጋውን ለማግኘት እሞክረዋለሁ ብዬ ነው የከዳሁት» ብሎ መለሰ።

አስፋወሰንም ይህን በሰማ ጊዜ እኔ ለሞቴ የቸኩልህ መስሎኝ ነበር እንጂ፤ ለዚህም ከአትሞችሆኖ የወለድሁህ አንተ ሳለህ ማንን አነግሣለሁ ብሎ ወሰንሰገድ ሳለ አልጋውን ለሌላ ልጅ እንዳያወርስ ቃል ኪዳን ገባለት። እርሱም ለአባቱ ዕድሜ ከመለመን በቀር አባቱ እስካለ ድረስ መንግሥት እንዳያምረው ማለና ታረቁ።

ከዚህም በኋላ የግድምና የቀውትን አበጋዝነት ስለ ተሾመ ዋና ከተማውን በቀውት አውራጃ ጌስ ላይ አደረገ።

ከቀወትም ወደ እርቂ ዘምቶ ነበርና ጉንጂ የሚባል እስላም ስለማረከው በኋላ ሊቀ ካህናት የሆነው አለቃ ወልደ ኪሮስ የእስላም ሼህ መስሎ መሐመድ ኪሮስ እየተባለ ሄዶ ብዙ ገንዘብ ሰጥቶ ወደ ቀወት መልሶ አመጣው።

መርድ አዝማች አስፋወሰንም ብዙ ምቀኞችና ጠላቶች ነበሩበትና ነዘን ተለይቶት አያውቅም።

ከነዚህም ከምቀኞቹ ዋነኞቹ የሻቃ ንግዴና የሻቃ ማርዬ ነበሩ። ማርዬ ኃይለኛና ተኳሽ ነፍጠኛ ነበር። ንግዴ ግን ተንኮለኛ ጨካኝ ነበር እንጂ፤ ኃይለኛ አልነበረም።

ካልጠገቡ አይዘሉ! ካልዘለሉ አይሰበሩ! እንደሚባል ማርዬና ንግዴ እጅግ ስለጠገቡ ጌታቸውን አስፋወሰንን ከድተው ወደ ጋላ ለመግባት አሰቡ። ማርዬም ኃይለኛነቱን ያውቃልና «ከአስፋወሰን ብንክዳ ምንም የሚቸግረን ነገር የለም። ነገር ግን ነፍጠኞች አሉትና እነዚያ የመጡብን እንደሆነ እንደምን እናደርጋለን?» ብሎ ንግዴን ጠየቀው።

ንግዴ ግን ተንኮለኛ ነበርና «ከድተን ሳንሔድ መጀመሪያ ከነፍጠኞቹ ጋራ ብናጣለው ይሻላል» ብሎ ስለተናገረ በዚህ ተስማምተው ወደ አስፋወሰን ገቡና ንግዴ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገረ። «እግዚአብሔር እንኳ አዳምን በፊትህ ወዝ ብላ ብሎታል። እነዚህ የርስዎ ነፍጠኞች ግን ምንም ሥራ ሳይሠሩ ተቀምጠው እየዋሉ ቀለብና ልብስ አምጡ ይላሉ። ስለዚህ ለፈረሶችዎ እንኳ ቀለብ ቢሆን ወደ ደጋ እየወጡ አስታውን እየመነጠሩ እንዲቆፍሩ ይዘዟቸው» አለው።

አስፋወሰንም የንግዴን ተንኮል ሳያውቅ «ደግ ነው! እየወጡ ይቆፍሩ» ብሎ አዘዘ።

ጥቂትም ሰንበተው እንደገና ገቡና ማርዬ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገረ። «እነዚህ ነፍጠኞች አስታ መመንጠራቸውና መቆፈራቸው አልቀረም። ነገር ግን ሲቆፍሩ ውለው እየመጡ ባዶ እጃቸውን ከመመለስ የመነጠሩትን አስታ እየተሸከሙ እያመጡ ለአዛዥ ቢያስረክቡና ለእንጀራ መጋገሪያ ለእንኩሮ ማንኩሪያ ቢሆን ይሻላል» ብሎ ተናገረ።

ደክመ በሞትም ሳይውጥም ሰብሮ

ወደ ግራም ወደ ግን አስፋወሰን ንግዶች በጋብቻም ነገሰገድ ገብተው ሲነግሩት ከአባቱ ት። ወዲያውም ተያዘ። ቢሆንም ት እንዳያስረው ። ስለዚህ በሻሽ «የነጃልዬ ወገን ሆነ አንተ አባቱ ግለሁ ብዬ ነው ማኝ ነበር እንጂ፤ ብሎ ወሰንሰገድ ፣ ለአባቱ ዕድሜ ታረቁ።

ዋና ከተማውን

አሁንም የተንኮል ምክር መሆኑን ሳያውቅ ደግ ነው! ይሁን» ብሎ አዘዘ።

ከዚህም በኋላ ነፍጠኞቹ ተሰብስበው ወደ ንግዴ ዘንድ ሄደው « እንደ ቋሚ እኛን እንጨት የሚያሸክሙን በጦርነት የማንታኮስ የማንዋጋ ሆነን ነውን? አንተስ ባለሟል ሆነህ ይህን ሁሉ በደላችንን እያየህ ዝም ማለትህ ስለምን ነው? ደግሞም ተኩሰው አይዋጉልኝም የሚሉ ከሆኑ ነፍጣችንን ይቀበሉንና ይህንኑ ቋሚነታችንን ይዘን እንቀመጣለን እንጂ፤ ባንድ ወገን ነፍጠኛነት ደግሞ ባንድ ወገን ቋሚነት አንችልምና አንተ ገብተህ አመልክትልን» አሉት።

ንግዴም ወጥመዱ እንደያዘለት አይቶ «እስካሁንስ ቢሆን በደላችሁን ሳላመለክት ዝም ብዬ የቆሁ ይመስላችኋል? ነገር ግን መርድ አዝማች አስፋወሰን የራሳቸውን እንጂ ሰው የመከራቸውን አይሰሙምና ነፍጠኛ ግምጃ ቤቱንና ጉተራዬን ባዶ ከማድረግ በቀር ምን ያደርግልኛል? እያሉ በቁጣ ቃል ቢናገሩኝ ፈርቼ ዝም አልሁ። የሻቃ ማርዬም በእኛም ቀን ይኸው ናቸው እኮ ብሎ ተናገረ። ስለዚህ አሁን ያዘዙዋችሁን ሁሉ አሺ እያላችሁ እየሠራችሁ ከመቆየት በቀር ሌላ የሚሻል ነገር የለም።»

«ምናልባት ወደ ፊት እናንተን የሚያስመኛቸው ቀን ይመጣላችሁ ይሆናል» እያለ ለከዳት የሚያበረታታ ነገር ይነግራቸው ጀመር።

ንግዴና ማርዬም በዚህ በተንኮል ሥራቸው መርድ አዝማች አስፋወሰንን ከነፍጠኛ ጋራ ከአጣሉት በኋላ ከድተው ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አገር ገቡ።

አስፋወሰንም በዚህ ነገር እጅግ አዝናኖ ሳለ አንድ ቀን ለያድባራቱ ካህናት ግብር በሚያበላበት ጊዜ አንድ ቧልተኛ ቄስ ተነስቶ ሲያሳርግ «ንግዴ ዳር ዳሩን ያነጽንዎ! አስፋወሰንም ከመንበሩ አይናወዕ! አትርሱኝ! እየተባልን እንድንወደድ» ብሎ ተናገረ ይባላል።

ከዚህም በኋላ ንግዴና ማርዬ አስፋወሰንን ከነፍጠኛ ጋራ ማጣላታቸውን ያውቃሉና ወደ ነፍጠኛው ተላልከው አስፋወሰንን ሊወጉ ወደ አንኮበር ወጡ።

ብሎ አዘዘ።

«አላት ቢተኛ፤ ገለባ ሰደደ ጉበኛ» የተባለው ተረት ያን ጊዜ ተፈጸመ። ባንድነትም ሲሄዱ በብዛታቸው እንዳይታወቁ ንግዴ ባንጋቻ ማርዬ በጉረቤላ ሔደው መቅ ምድር ተገናኙ።

ጋ. « እንደ ቋሚ ነውን? አንተስ ነው? ደግሞም ኑ ቋሚነታችንን ወገን ቋሚነት

ለጦርነትም መምጣታቸው በተሰማ ጊዜ የአስፋ ወሰን የግቢ አሽከሮች ወደ ጥግ ወርደው ይከላከሉ ጀመር። ማርዬም እነዚህ የግቢ አሽከሮች በርትተው ሲከላከሉ ባየ ጊዜ «ምነው አንኮበሮች! ለዚህም ደርሳችኋል እንዴ?» ብሎ በኃይል ለመግባት ገና በበቅሎው ላይ ሲቀመጥ ልደቱ የሚባለው ቆለኛ ድንጋይ አንኮቶ ቢወረውር ማርዬ ጥንቱንም አንድ ዓይና ነበርና ደህናውን ዓይኑን አውልቆ ጣለለት። ከበቅሎም ላይ ሲወድቅ ገስግሶ ቀርቦ በሾተል ቆራርጦ ገደለው።

ሆን በደላችሁን ማች አስፋወሰን ግምጃ ቤቱንና ቃል ቢናገሩኝ ግ ብሎ ተናገረ። ይየት በቀር ሌላ

ንግዴ ግን ከነልጁ ተማርኮ በወህኒ ቤት ታስሮ ነበርና በዚያው በወህኒ ቤት ገደሏቸው ተብሎ ስለታዘዘ ሁለቱንም በጦር እየወጉ በሾተል እየቆራረጡ ገደሏቸው።

ዘላችሁ ይሆናል»

«አልጋ ያማረው ድሀ ከነመደቡ ያጣል»
«ታላቅ ሥጋ የሚፈልግ ውሻ ከነሳምባው ያጣል»
የተባለው ተረት በንግዴና በማርዬ ላይ ደረሰባቸው። ይልቁንም «ድሀ ቢያገለግል ለሹመት፤ ቢከዳ ግን ለሞት» የተባለውን ተረት ሳያስቡ መቅረታቸው ያስደንቃል!

የች አስፋወሰንን ፡፡፡

መርድ አዝማች አስፋወሰንም ዕድሜህ አጭር ነው ብሎ ሐሰተኛው መነኩሴ የነገረው ቀረና ሽዋን ፴፫ ዓመት ሙሉ ገዝቶ በሐምሌ ፳፫ ቀን በ፲፰፻፱ ዓመተ ምሕረት አረፈና በአንኮበር እርሱ በሠራው በቅድስት ማርያም ቤተክርስቲያን ተቀበረ።

ድባራቱ ካህናት ነግዴ ዳር ዳሩን ነ እንድንወደድ»

በአስፋወሰን ዘመን በጉንደር የነገሠው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ተፍጻሜተ መንግሥት ተክለ ጊዮርጊስ ነበር።

ማጣላታቸውን ር ወጡ።

ምዕራፍ ፲፩

ስለ መርድ አዝማች ወሰን ሰገድ፡፡

የክርስትና ስሙ ወልደጊዮርጊስ

ወሰን ሰገድ ገና አባቱ አስፋውሰን እያለ ከተማውን በጌስ አድርጎ ተቀምጦ ነበርና የመንዝ ባላባት ያፍቀራ ጉሌ ልጅ ወይዘሮ ዘነበወርት ባላቸውን ሰው ገድሎባቸው የጎዘን ልብስ እንደለበሱ ለጩኸት መጥተው ነበርና የወሰን ሰገድ አሽከሮች አይተው በግዛትም እጅግ የተዋበች ቆንጆ አይተናል ብለው ቢነገሩት አምጡልኝ ብሎ በሩካቤ ሥጋ ስለተገናኛቸው ሣህለ ሥላሴ ተፀነሱ፡፡

ሣህለ ሥላሴም ሲወለዱ የምስራች ተብሎ ወደ አባቱ ወደ አስፋውሰን ቢላክ ስሙን ምኒልክ እንድትለው የሚል ምላሽ መጣለት፡፡ ምክንያቱም በዚያ ዘመን ኢትዮጵያን አንድ አድርጎ የሚገዛ ምኒልክ የሚባል ንጉሥ ይነግሣል እየተባለ ንግር ነበርና ንግሩ የደረሰ ስለመሰለው ነበር፡፡ ደግሞ ጣይቱ በምትባል ሴት ኢትዮጵያ ትቀናለች እየተባለ ንግር ነበርና ወሰን ሰገድ ጣይቱ የምትባል ሴት ፈልጎ አግብቶ ነበር፡፡

ነገር ግን የምኒልክም የጣይቱም ንግር በ፪ኛው ትውልድ በዳግማዊ ምኒልክ ዘመን ተፈጸመ እንጂ፤ ንግሩ አልቀረም፡፡

አባቱ አስፋውሰንም ከሞተ በኋላ ወሰን ሰገድ ከጌስ መጥቶ በአባቱ አልጋ ተቀመጠ፡፡

በመጀመሪያም ከአንክበር ወዲህ ያለውን የሜዳውን ጋላ /ኦሮሞ/ ወግቶ ድል ካደረገ በኋላ ቁንዲ ላይ ከተማ ሠርቶ ተቀመጠ፡፡ ቤተክርስቲያንም ሠርቶ በቅዱስ ጊዮርጊስ ስም ሰየመው፡፡

ከጥቂትም ወራት በኋላ ወደ ደብረ ብርሃን ወርዶ ያባቱን ያጼ ዘርዐ ያዕቆብን ከተማ አድሶ በዚያውም ቤተክርስቲያን ሠርቶ የሥላሴን ታቦት አገባበት፡፡ በእጼ ዘርዐ ያዕቆብ ዘመን ግን የኢየሱስ ታቦት ነበረ፡፡

ወደ ደብረ ሊባኖስም ወርዶ ከእርሱ አስቀድሞ የጋሎች /የኦሮሞዎች/ ኃይል ስለተፈራ የደብረ ሊባኖስ መስቀሉና ንዋየ ቅዱሳቱ ሁሉ ታቦቱም ለጋላ /ለኦሮሞ/ ፈረስ በማይመች በዜጋመል ቆላ ነበርና መሐመድ ግራኝ ባቃጠለው በቀድሞው ቤተክርስቲያን ፍራሽ ላይ መርድ አዝማች ወሰን ሰገድ አዲስ ቤተክርስቲያን ለማሠራት ጀመረ፡፡

በደብረ ሊባኖስም ሆኖ የሸዋ ሰው ሁሉ አማራውም ጋላውም /አሮሞውም/ አንጉላላ ድረስ እንዲሰበሰብ አዋጅ አድርጎ ነበርና የተፈራ ስለመሆኑ ሁሉም ተሰብስበው ቆዩት።

ከደብረ ሊባኖስም ወጥቶ ከመኳንንቱና ከሕዝቡ ጋራ ከተገናኘ በኋላ ከእንግዲህ ወዲህ ራስ ወሰንሰገድ በለኝ እንጂ፤ መርድ አዝማች ያልኸኝ ትቀጣለህ። የሚል አዋጅ አስነገረና ወደ ከተማው ወደ ቁንዲ ወጣ።

ራስም በለኝ ያለበት ምክንያቱ በዘመኑ የአማራውን አገር ሁሉ የሚገዛው መስፍኑ ራስ ጉግሣ ነበርና ከመርድ አዝማችነት ራስነት የሚበልጥ ስለመሰለው ነው።

ከዚህም በኋላ ጉልበት ስለተሰማው ወደ ጉንደር ለመዝመት አሰበና ወደ መስፍኑ ወደ ራስ ጉግሣ «አንተ ቆዱበላ ጋላ /አሮሞ/ ባባቶቼ አልጋ ማነው ያስቀመጠህ? አሁንም መምጣቴ ነውና የጠራ ሜዳ ይዘህ እንድትቆየኝ» ብሎ ላከበት። ራስ ጉግሣም ይህ መልዕክት በደረሰለት ጊዜ «ረቢ ቢሰጠው ይስጠው እንጂ እንደዚህ ምን ያኮራዋል አለ?» ይባላል።

ራስ ወሰንሰገድም የሸዋን ግዛት ካደላደለና ሥርዓተ መንግሥቱን ካደሰ በኋላ ወደ ጉንደር ለመዝመት ቁርጥ አሳብ ስለአደረገ ስንቅህንና መጫኛህን አሰናዳ ብሎ አዋጅ ነግሮ ነበር። ነገር ግን ወደ ጉንደር መዝመትን የማይወዱ ብዙ ጠላቶች ነበሩትና ለዚህ ዓለም የሚባል ባሪያውን በገንዘብ ገዝተው ስለአስገደሉት ያሰበው ሳይፈጸምለት ቀረ።

ያሟሟቱም ነገር ከዚህ ቀጥሎ እንደተጻፈው ነው። ቀላል በሽታ ታሞ ተኝቶ ነበርና ለዚህ ዓለም የሚባለው ባሪያው ማታ ገብቶ እግሩን ማሻሸት ከጀመረ በኋላ ወዲያው ጩቤውን መዞ ሽንጡን ወጋው።

እርሱም «እኔ አባ ዳማ! ይህ ውላጅ አበላሽኝና! ብሎ ፎክሮ ተነስቶ እየተናነቁ እስከ ደጅ ወጥተው ነበርና በእልፍኙ አጠገብ የሚተኝ አባይቱ ወልደአረጋይ የሚባል ጃንደረባ የጌታውን የፋከራ ቃል ሰምቶ ሾተሉን እንደ መዘዘ እየሮጠ ቢሄድ የባሪያውን ማጅራቱን ይዞ ሲተናነቀው ደረሰ። ጌታውም የታመነ አሽከሩን ወልደአረጋይን ሲመጣ ባየው ጊዜ «ይህ ውላጅ አበላሽቶኛል ግን ሳትገድል ያዝና ግደል ብሎ የላከውን አናግረው» አለው። ወልደአረጋይም «ግደል ብሎ የላከህ ማነው?» ብሎ ቢጠይቀው «አልናገርም እምቢ! ስላለ በያዘው ሾተል ቆራርጦ

ድርጉ ተቀምጦ ባላቸውን ሰው ና የወሰንሰገድ ለው ቢነግሩት

ሰፋውሰን ቢላክ ' በዚያ ዘመን እየተባለ ንግር ሴት ኢትዮጵያ ፈልጎ አግብቶ

ግማዊ ምኒልክ

በአባቱ አልጋ

ጦ/ ወግቶ ድል ሠርቶ በቅዱስ

ዘርዐ ያዕቆብን ሰግበት። በአጼ

ሞዎች/ ኃይል ላጋላ /አሮሞ/ ው በቀድሞው ቤተክርስቲያን

በእሳት ውስጥ ጥሎ አቃጠለው። ወሰን ሰገድም ወዲያው ነፍሱ ወጣችና አረፈ።

ለዚህ ዓለም ለሚባለው ባሪያ ገንዘብ ሰጥተው ወሰንሰገድን ያስገደሉ ሰዎች በእርግጥ አልታወቁም። እኩሉ አልጋውን የፈለጉ ዘመዶች ናቸው ይላሉ።

እኩሉም ሚስታቸው ወይዘሮ ጣይቱ በፈቃድዋ የምትኖር ሴስኛ ነበረችና እርስዋን በዝሙት ሥራ የለመዱ ሰዎች ናቸው ይላሉ።

እኩሉ ግን ራሱ ለዚህ ዓለም ከእመቤቱ ከወይዘሮ ጣይቱ ጋራ የዝሙት ልማድ ስለነበረው «ሳይቀድመኝ ልቅደመው ብሎ ገደለው»! ይላሉ። ይህ ሦስተኛው ምክንያት ግን እውነት አይመስልም። እውነትም አለመሆኑን የሚያስረዳ ነገር መክረውም ያስገደሉ መኳንንቶች ሴት ምንም ቢሆን ምሥጢር ለመወሰን አትችልምና የኋላ ኋላ ምሥጢራችንን ታወጣብናለች ብለው ስለፈሩ «ይህን ሥራ ከወይዘሮ ጣይቱ በቀር ደፍሮ የሚሠራ የለም» የማለት ወሬ አስወርተው ሳያስመክሩና ሳያስፈርዱባት የጧፍ ቀሚስ አልብለው አቃጥለው መግደላቸው ነው። ራስ ወሰንሰገድም በሞተ ጊዜ አልቃሽ እንደዚህ ብላ ገጠመች።

ምን አበላው? ምን አለብሰው? ብሎ ለምን ይጨነቃል?

ለዚህ ዓለም ጉልበት የሰጠ አምላክ ያውቃል።

ከምድር ዳር እምድር ዳር ሲገዛ በድምጡ፤

ካራውና ባሪያው ምነው አልተቀጡ።

አያችሁለት ወይ ይህ ውላጅ ትቢቱ፤

ከቀድሞ አሁን ድረስ አብሮ መተኛቱ።

ለሌላው መዳኒት ሰጥቶ የሚያድን፤

ባሪያ ጣለው አሉ ወሰንሰገድን።

ራስ ወሰንሰገድ ሽዋን ፩ ዓመት ገዝቶ በሰኔ ፪ ቀን ፲፱፻፶፯ ዓ.ም. ምሕረት አረፈና እርሱ በቁንዲ በሠራው በቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተክርስቲያን ተቀበረ።

በዘመኑም በጉንደር በስም ብቻ የነገሠው አጼ ኢዮአስ ሲሆን ያገሩ ገዢ ግን መስፍኑ ራስ ጉግሳ ነበር።

ባችና አረፈ።

ያስገደሉ ሰዎች
ኃላሉ።

ሴሰኛ ነበረችና

ጋራ የዝመት
ይህ ሦስተኛው
ሚያስረዳ ነገር
ጢር ለመወሰን
ኔ «ይህን ሥራ
ሬ አስወርተው
ግደላቸው ነው።

እ?

ንመተ ምሕረት
በረ።

ያገሩ ገዥ ግን

ምዕራፍ ፲፪

ስለ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ

የራስ ወሰንሰገድ ሞት በያውራጃው በተሰማ ጊዜ ሴራ ሆኖ የነበረው ጋላ
/ኦሮሞ/ እንደገና ተነሥቶ ደብረ ሊባኖስን ደብረ ብርሃንን ከዚያም እስከ ቁንዱ
ያለውን አገር በእሳት አቃጠለው።

የራስ ወሰንሰገድ የበኩር ልጁ አቤቶ በኩሩ የመርሐቤቱን አበጋዝነት ተሾሞ
ይኖር ነበርና በአባቱ አልጋ እንዲቀመጥ ተጠርቶ ጅሩ ሲደርስ የጅሩ ጋላ /ኦሮሞ/
መንገዱን ዘግቶ ስምንት ቀን ሙሉ ስለተዋጋው ሳይመጣ ቢቆይ የወሰንሰገድ
መኳንንት ባልጋው ሰው ሳይቀመጥ ብዙ ቀን የቆየ እንደ ሆነ የጋላ /ኦሮሞ/ ኃይል
በርትቶ ሸዋን በጭራሽ የሚያጠፋው ስለመሰላቸው ታናሹን ልጁን አቤቶ ሣህለ
ሥላሴን ከቀሮ ገደል /ከሰላድንጋይ/ አምጥተው በተወለደ በ፲፮ ዓመቱ በአባቱ አልጋ
አስቀመጡት።

እንግዲህ ከሣህለ ሥላሴ ጅምረን ነገሥታቱን ሁሉ እርስዎ በማለት
እንጽፋለን።

አቤቶ ሣህለ ሥላሴ በአባታቸው አልጋ ከተቀመጡ በኋላ ራስም፣ ንጉሥም
ይባሉ ነበርና ደብዳቤ እየጻፉ ሲልኩ «መልዕክት ዘራስ ሣህለሥላሴ ንጉሠ ሸዋ»
ይሉ ነበር። መታሰቢያም ሆኖ በሚቆይ ዕቃ ላይ ሲያጽፉ «ዝወንጌል ዘራስ ሣህለ
ሥላሴ ንጉሠ ሸዋ።» «ዝከበሮ ዘራስ ሣህለ ሥላሴ ንጉሠ ሸዋ ይባል ነበር።»

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ሥጋዊ ጥበብ የተሰጣቸው ነበሩና ለችግረኛው ሁሉ
ገንዘብ፣ ላም ለሌለው ላም፣ ጥማድ ለሌለው ጥማድ፣ እየሰጡ እረስ ቆፍር እያሉ
ሀብትና ብልጥግና የሚገኝበትን ሥራ ለሕዝባቸው ያስተምሩት ነበር።

ደግሞ እገሌ ዕዳ አለበት ሲሉ የሰሙ እንደሆነ ዕዳውን ለመክፈል የማይችል
ደህ መሆኑን እያስመረመሩ ከግምጃ በታቸው ገንዘብ እያወጡ ዕዳውን ይከፍሉለት
ነበር። በርስቱም ግብር ለመገበር የማይችለውን ድህ ግብሩን ይምሩት ነበር እንጂ፤
ካልገበረ ርስቱን ይነቀል አይሉም ነበርና በዚህ መልካሙ ሥራቸውና በቸርነታቸው
ሁሉ የሕዝቡን ልብ በፍትረ ማረኩት።

በዚህም ላይ ደግሞ በሸዋ ዙሪያ ካሉት ባላባቶች ካማራውም ከጋላውም
/ከኦሮሞውም/ ከጉራጌውም ሴቶች ልጆች እያስመጡ ቁባት እያደረጉ

ሣህለሥላሴ ንጉሠ ሸዋ

በማስቀመጣቸውና የራሳቸውንም ልጆች ለየባላባቱ በመዳራቸው ይህንንም የመሰለ የፖለቲካ ሥራ በመሥራታቸው ኃይልንና ክሕዝቡ ጋራ መስማማትን አገኙ።

አባቶቻቸውም ያቀኑትን በአንኮበር ዙሪያ ያለውን አገር መሠረት አድርገው ግሼን፣ ግድምን፣ ኤፍራታን፣ አንጾኪያን፣ ይፋትን፣ መንዝን፣ ተጉለትን፣ አፍቀራን፣ ወግዳን፣ ቀያን፣ ደብብን፣ ዶባን፣ መርሐቤቴን፣ ላምዋሻን፣ ሞረትን፣ እንሳሮን፣ አህያፈጅን፣ ቀይ አፈርን፣ ቡልጋን፣ ምንጃርን የአዳል (የአፋር) አገርን ከጋላውም /ከኦሮሞውም/ አገር እስከ ሶዶ ድረስ አቅንተው አንድ መንግሥት አደረጉት።

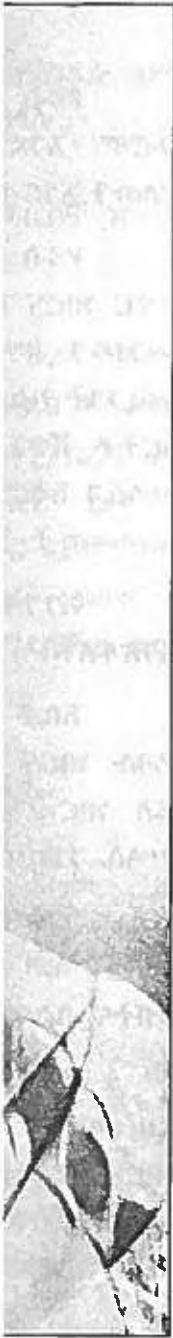
ይህም ዛሬ አዲስ አበባ ተብሎ የኢትዮጵያ ዋና ከተማ የሆነው አገር በዚያ ዘመን ፊንፊኔ ይባል ነበርና ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ አገሩን ሲያቀኑ አሁን ዛሬ ቤተ መንግሥቱ በተሠራበት ሥፍራ ላይ ድንኳናቸውን ተክለው በዚህ ሥፍራ ላይ የልጅ ልጁ ከተማ ይሠራበታል ብለው እንደ ትንቢት ተናግረው ነበር ይባላል።

ቢሆንም በዙሪያቸው ያለው ጋላ /ኦሮሞ/ ሴራ ከሆነ በኋላ እንደገና እየከዳ ያስቸግራቸው ነበርና ባመት ሦስት ጊዜ ይዘምቱ ነበር።

በኋላ ግን የአብቹና የገላን ጋሎች /ኦሮሞች/ ተጣልተው ጦርነት በጀመሩ ጊዜ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ አብቹን ያቀፉና የወደዱ ውስጥ ውስጡንም ለእርሱ የረዱ እየመሰሉ እርስ በርሳቸው ያዋጓቸው ጀመር።

ሁለቱም ጉሣዎች ለባት ዓመት ሙሉ ሲዋጉ ዘወትር አሸናፊው ገላን ነበር። በኋላ ግን ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ አብቹን በእውነት ለመርዳት አስበው በተነሱ ጊዜ አብቹ አሸነፈና ገላን ድል ሆነ። የአብቹንም አበጋዝነት ለተወላጁ ላቶ መረጭ ሰጡት። ከዚህም በኋላ በአብቹ ጉልበት ገላንን፣ አዳን፣ ወበሪን፣ ጅሩን፣ ዋዩን ለላሌን አድክመው ገባር አደረጉት።

የጋሎች /የኦሮሞዎች/ እርስ በርስ መዋጋት የአማራን ጉልበት አበርቶቶ የራሳቸውን ጉልበት አደከመ። ያገርን ባላባቶች እርስ በርሳቸው እያዋጉ ኃይላቸው ሲደክም ጥልቅ ብሎ ገብቶ አገርን መውሰድ ዛሬ የሠለጠኑት ነገሥታት ብቻ የሚያደርጉት ይመስለን ነበር። ነገር ግን አሁን ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ በአብቹና በገላን ባላባቶች መካከል የሠሩትን የብልሃት ሥራ ስንመለከት ሰሎሞን ያው የተደረገው እየተመለሰ ሲደረግ ይኖራል እንጂ፣ ከፀሐይ በታች አዲስ ነገር የለም ያለውን ያሳስበናል።

ምዕራፍ ፲፫

አቶ መተኮ ከንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ስለ መከዳት

ለንጉሥ ሣህለ ሥላሴ አቶ መተኮ የሚባል ሎሌ ነበራቸው። እርሱም ኃይለኛና ጅግና ስለመሆኑ የጦር አበጋዝ አድርገውት ነበርና እንደዚሁ አበጋዝ ሆኖ ዘምቶ ሳለ በጋሎች /በኦሮሞዎች/ መንደር አቅራቢያ ሲደርስ አብረው የዘመቱትን መኳንንቶች አቶ አሸብርንና አቶ ገብሩን ጦርቶ በፍጥነት ሄዳችሁ ያንን የሚታየውን የጋሎች /የኦሮሞዎች/ መንደር አቃጥሎ ብሎ ስለአዘዛቸው ሄደው ገና አንድ ቤት መለኮስ ሲጀምሩ የመንደሩ ጋሎች /ኦሮሞዎች/ ሁለት ጮሌ ጮሌ ፈረሶች ይዘውለት ቢመጡ ፈረሶች ልኮ የጋሎቹን መንደር ማቃጠላችሁ ይቅርና ተመለሱ አላቸው። እነዚያ ግን «አይንቀኝቀኝብን! አንድ ጊዜ አቃጥሎ ብሎናል» ብለው መንደሩን ሁሉ አቃጠሉት።

አቶ መተኮም እንኳን ይህን ያህል ነገር አግኝቶና እንዲያውም ቁጡ ስለነበረ ከሁለቱ መኳንንቶች ጋራ ለመዋጋት አስቦ ሳለ በዚያው የነበሩት ሌሎች መኳንንቶች በመካከል ገብተው ገላገሏቸው።

ከዘመቻው ሲመለሱ ግን ቁሙን አልረሳም ነበረና ወደ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ገብቶ «ንጉሥ ሆይ!» የንጉሥ ሎሌ ና! ሲሉት የሚመጣ፤ ሂድ! ሲሉት የሚሄድ፤ ነው። እነዚህ ሎሌዎችም አሸብርና ገብሩ ግን በኃይላቸውና በጉልበታቸው እየተመኩ አይታዘዙምና እኔ በነርሱ ላይ አበጋዝ ለመሆን አልችልም። ስለዚህ ይህን ጉልበታቸውን ለጋላ /ኦሮሞ/ እንዲያደርጉት በየዳር አገሩ ይሸጧቸው» ብሎ ተናገረ።

በዚያንም ዘመን የዳር አገር የሚባለው በሸዋ ደቡብ ምንጃር በሸዋ ሰሜን ግድም ነበርና ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ በአቶ መተኮ ምክር ላቶ አሸብር ግድምን ላቶ ገብሩ ምንጃርን ሾመው ሰደድዋቸው።

አቶ ገብሩም በዚህ ተናዶ ነበርና «የቦርጃ ልጅ ክንዱ በምን እንደዚህ ጠነከረለት ይሆን? እኔን ቢወረውር ምንጃር። አሸብርን ቢወረውር ግድም ጣለን» ብሎ ተናገረ ይባላል።

ነገር ግን በነገረ ሠሪነት ሌላውን ሰው ከንጉሥ ጋራ የሚያጣላ ሰው ጊዜው ሲደርስ በራሱ ሳይደርስበት አይቀርምና አቶ መተኮ በልጁ ጋብቻ ምክንያት ከንጉሥ ጋራ ስለተጣላ በእስላም ቤት አግብተው አስረውት ነበር።

ቸው። እርሱም
ሁ አበጋዝ ሆኖ
ው የዘመቱትን
ንን የሚታየውን
ገና አንድ ቤት
ጮሎ ፈረሶች
ቅርና ተመለሱ
ለውናል» ብለው

ቁጡ ስለነበረ
ች መኳንንቶች

ሣህለ ሥላሴ
ሉት የሚሄድ፤
በጉልበታቸው
። ስለዚህ ይህን
ሚቸው» ብሎ

ር በሸዋ ሰሜን
ር ግድምን ላቶ

በምን እንደዚህ
ግድም ጣለን»

ገላ ሰው ጊዜው
ከንያት ከንጉሥ

ነገሩም እንደዚህ ነው። ጃራ የሚባል ልጅ ነበረውና ወደ ንጉሡ ገብቶ
«ልጅዎን ወይዘሮ በለጥሻቸውን ለልጅ ለጃራ ይስጡልኝ» ብሎ እርሱ ራሱ ደፍሮ
በቃሉ ነገራቸው።

ንጉሡም ይህን ያቶ መተኮን ቃል በሰሙ ጊዜ ለጊዜው እጅግ አዘነ።
ያዘነበትም ምክንያቱ ለልማዱ ንጉሥ ሴት ልጁን ከመኳንንቱ መካከል በጉብዝናም
ቢሆን፤ በባለጠግነትም ቢሆን፤ በጨዋ ልጅነትም ቢሆን፤ ላንዱ መርጦ ልጁን
ሰጥቸዋለሁ ብሎ ይድርላት ነበር እንጂ፤ የነጋሢ ዘር ካልሆነ በቀር እርሱ ደፍሮ
የንጉሥ ልጅ ለማግባት የሚለምን አልነበረም።

ሁለተኛም እንኳን የንጉሥ ልጅና የሌላም የተራ ሰው ልጅ ብትሆን
ሽማግሎች መርጦ «የዕገሌን ልጅ ለእገሌ ለማጋባት አስቤአለሁና ለአባቷ
ንገሩልኝ።» ብሎ ሽማግሎች ይልካል እንጂ እርሱ ራሱ ደፍሮ ልጅህን ለልጅ
ሰጥልኝ ብሎ የሚናገር ከሺ አሥር አይገኝም ነበር። አቶ መተኮ ግን ሁለቱንም
ያገር ልማድ ሳይጠብቅ ልጅዎን ወይዘሮ በለጥሻቸውን ለልጅ ለጃራ ይስጡልኝ ብሎ
ራሱ ደፍሮ በመናገሩ ነው።

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴም «ነገሩን አስቤና መክሬ ምላሹን ሌላ ጊዜ
እነግርሃለሁ» ብለው ካሰናበቱት በኋላ፤ ከባለሚሎቻቸው ጋራ መክረው «እሺ ልጁን
በለጥሻቸውን ለልጅህ እሰጥልሃለሁ» አሉት።

አቶ መተኮም ይህን ትልቅ የምስራች ቃል ስለሰማ እንደ አገሩ ልማድ
ሰንጋውን፤ ፈረሱን፤ በቅሎውን፤ ወርቁን፤ ብሩን፤ ጋሻውን፤ ጉራዴውን፤ ይህን
የመሰለውን ሁሉ በብዙ አሰናድቶ ማጫ ነው ብሎ ለንጉሡ አቅርቦ ተቀብለውት
ነበር።

ነገር ግን እናቲቱ ወይዘሮ በዛብሽ ልጃቸውን ለአቶ መተኮ ልጅ ለጃራ
ለመዳር ደስ አላላቸውም ነበርና ነገሩን የሚያፈርሱበት ምክንያት ይፈልጉ ጀመር።

ከጥቂትም ወራት በኋላ ከወደ ይፋት የመጡ ላሊበሎች በከተማ ሲጮሁና
ሲለምኑ ነበርና ያቶ መተኮ ዘመዶች ናቸው ተብሎ እንዲወራ አድርገው «ልጁን
ትውልዱ ንጹሕ ላልሆነ ሰው አልሰጥም» ብለው በግልጥ ተናገሩ። በዚህም መካከል
ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ እምቢ አልሰጥም! እንዳይሉት እስጣለሁ ብለው ማጫውን ሁሉ
ተቀብለውታል። እንዳይሰጡትም ሚስታቸው ወይዘሮ በዛብሽ ይህን የመሰለ ወሬ
አስወርተው ልጁን ለጃራ አልሰጥም በማለት ቁርጥ ነገር ነግረዋቸዋል። እንደዚህም
ተጨንቀው ሳሉ ውሎ አድሮ ሴት ማሸንፍዋ አይቀርምና ሚስታቸውን ወይዘሮ

ንጉሥ ሣህለሥላሴ በደብረብርሃን የጦር ትርኢት ሲመለከቱ

በንጉሥ ሣህለሥላሴ ዘመን የፈረሰኛ አለባበስ

በዛብሽን ደስ ለማሰኘት ሲሉ ቃላቸውን ለውጠው ልጄን ለልጅህ አልሰጥም ብለው ጋብቻው እንዲቀር አደረጉ።

ደግሞ እንኳን የተነገረና የታሰበም ቢሆን በወራቱ መታወቁ አይቀርምና ጋብቻው የቀረበት ምክንያቱ በዘሩ እድፍ አለበት ተብሎ መሆኑን አቶ መተኮ ስለሰማ እጅግ ተናደደ። ከዚያም ጀምሮ ከጌታው ለመከዳት ቁርጥ አሳብ አድርጎ ነበርና በንግግሩም በሥራው ሁሉ ስለተጠራጠሩት አስይዘው ጎንጆ በሚባል የእስላም ቤት አሠሩት።

ከጥቂት ቀን በኋላ ግን አንዲት ደንደሳም ባሪያ ነበረችውና እርስዋ የቤቱን ጣሪያ በትከሻዋ ገፍታ አንሥታ አሸልካ ሰደደችው። በማግሥቱም በማለዳ ዘበኞች ከፍተው ገብተው ቢያዩ አቶ መተኮ ታጣ። ወደ ቀኝም ወደ ግራም ተመልክተው ግድግዳው አለመቀደዱን መዝጊያውም አለመክፈቱን አይተው ነገሩ ቢቸግራቸው ባሪያዋን ይዘው «የሄደበትን አላየሽሞይ?» እያሉ ይጠይቋት ጀመር። እርሷም ጌታዩን ሲሄዱ ካየኋቸው አብሬ እሄድ ነበር እንጂ፤ ለምን እለያቸው ነበር ብላ ብትመልስላቸው ለቀቋት።

አቶ መተኮ ግን ምንም ለመከዳትና ለመሸፈት ቢያስብ ገና አልተሰናዳም ነበርና ወደ አለቃ አሥራት ሄዶ ስለ ደወለ አማልደው አስታረቀት። ከዚህም በኋላ እንደ ጥንቱ ባለሟል ሆኖ ጥቂት ወራት ከቆየ በኋላ ክፉ አመል ሳያስቀብር አይለቅም እንደሚባለው «ንጉሥ እስጥሀለሁ ብለው በቃላቸው የነገሩኝን አገር ለሌላ ሰው ሰጡብኝ» የሚል ምክንያት ፈልጎ እንደገና ከድቶ ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አገር ገባ። የጠቡ ምክንያት ግን ያው የፊተኛው የጋብቻው ነገር በመቅረቱ ነበር እንጂ፤ ያገሩ ነገር ማደነጋገሪያና ማሳሳቻ ነበር። ደግሞም የራሱ መከዳትና መሸፈት አንሶት «አንተም ሣህለሥላሴን ከድተህ ከእኔ ጋራ ሁን» እያለ ወደ አድአው ባላባት አቶ ቡኔ ይላላክ ጀመር። አቶ ቡኔ ግን ብልህ ሰው ነበረና «ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ የበደሉኝ ነገር የለምና ካንተ ጋራ ተደርቤ አልከዳም» የሚል ቃል መለሰለት።

ከዚህም በኋላ ለማስፈራራት ብሎ «እንግዲያውስ መምጣቴነውና ተጠንቅቀህ ቆየኝ ሳልሰማ በድንገት መጥቶ ወጋኝ እንዳትል» የሚል የጥጋብና የትዕቢት ቃል ቢልክበት «በትመጣ ምን ቸገረኝ። ሳንተ እኔ አለሁልህ፤ ለልጅህ ለጃራ ልጄ ሽምቡ አለው፤ ለወንድምህ ለጋይሉ ወንድሜ ጂሉ አለው፤ ለፈረስህ ለመጋል ፈረሴ ዳማ አለና መጥተህ ሞክረኝ» ብሎ የጎብዝና ቃል ቢመልስለት ያቶ ቡኔን አኳኋን አይቶ «ጋሎቹ /ኦሮሞዎቹ/ የማያስጠጉኝ ከሆነ ሣህለ ሥላሴ አስፈልገው ሳያሲዙኝ

ሲመለከቱ

፲ስ

አይቀሩም በዕርቅ ገብቼ አዘንግቼ ብንድላቸው ይሻለኛል እንጂ፤ ሌላ ማምለጫ የለኝም» በማለት አሳቡን ቆረጠና እንደገና ከንጉሡ ጋራ ታረቀ።

ንጉሡንም ለመግደል የተመቸ ጊዜና ሥፍራ ሲፈልግ ነበርና በዚያ ወራት ወደ አንገሥታዊ ከተማቸው ሄደው ሳሉ እርሱም ልጁን ጃራን አስከትሎ ወደ አንገሥታዊ ሄደ። ልጁ ጃራ ግን አባቱ ንጉሡን ለመግደል ማሰቡን ልቡ ያውቅበት ነበርና ወደ ንጉሡ አጋፋሪ ወደ ሻቃ ግፋውሰን ገብቶ «ይህ የእኔ አመለኛ አባት አሳቡና አኳኋኑ ሁሉ አላማረኝምና ከንጉሡ ጋራ በቆይታ አነጋግረኝ ብሎ የነገረህ እንደሆነ አይመኝም ብለህ ከልክለው እንጂ፤ እንዳታስገባው» ብሎ ነገረው።

ከዚህም በኋላ አቶ መተኮ የተሳለ ጉዳውን ታጥቆ መጥቶ ሻቃ ግፋውሰንን አስጠርቶ «ዛሬ ከንጉሡ ጋራ በቆይታ የምነጋገረው ጉዳይ አለኝና ንገርልኝ» አለው። እርሱም በመኳንንት ማረፊያ በተዘጋጀው ቤት ትንሽ ድንክ አልጋ ላይ አሳርፎ ገብቶ «አቶ መተኮ ከንጉሡ ጋራ አገናኝኝ ብሎ መጥቷል። ልጁ ጃራ ግን አባቱ በሽታው ተነሥቶበታልና እንዳታስገባው ብሎ ነግሮኝ ነበር። እንደምን ይሁን? ብሎ ቢነግራቸው «አሁን ለጊዜው ለንጉሡ ማሣረፊያ ፍየል አንባን ሰጥቻለሁ ብለውሃል ብለህ ንገረው» አሉትና ወጥቶ ይህን ቢነግረው «አገናኝተህ አነጋግረኝ አልሁህ እንጂ፤ አገር አሰጠኝ ብዬ መቼ ላክሁህ!» ብሎ በቁጣ ቃል ተናገረው። ግፋውሰንም እንደገና ተመልሶ ገብቶ «ንጉሥ ሆይ! አቶ መተኮ እጅግ ተብቷል። የንጉሡን ቃል ብነግረው «አገናኝኝ አልሁህ እንጂ አገር አሰጠኝ አልሁህ ወይ?» ብሎ ገላመጠኝ። አሁንም ወጥቼ እጁን ብይዘው ይሻላል» ቢላቸው፤ «ተው! አይሆንም ኃይለኛ ነውና አትቸለውም ይገድልሃል» አሉት። «መተኮን እንደዚህ ያኮሩት እርስዎ ነዎት እንጂ፤ አንድ የገባር ልጅ አይደለምን። አሁንም ሣህለ ሥላሴ ይሙት እጁን ሳልይዘው የቀረሁ እንደሆነ» ብሎ ፎክሮ ወጥቶ «ተያዝ! ብለውሃል» ቢለው «ቶክቻ ፈርዳ!» ብሎ ፎክሮ ከተቀመጠበት ተነስቶ በታጠቀው ጉዳ /ጩቤ/ ትክክልን ወጋው።

ከዚህም በኋላ ገስግሶ ገብቶ ንጉሡን ለመግደል ሲሄድ ግፋውሰን ነፍሱ አልወጣችም ነበርና «አበላሽቶኛል! አያምልጣችሁ!» ብሎ ስለጮኸ አቶ መተኮ መለስ ብሎ «አንተ ውላጅ ሞተሃል መስሎኝ ነበር እንጂ!» ብሎ እንደተመዘዘ በያዘው ስለታም ጉዳ አንገቱን ቢለው ራሱ ለብቻው ተሽከርክሮ ወደቀ። ይህንም ካደረገ በኋላ በደም የተነከረ ጉዳውን በእጁ እንደያዘ ወደ አልፍኝ በር ቢገሰግስ አቶ ጠንቀኛ

ሌላ ማምለጫ

የሚባለው አይቶ «ምነው የቦርጃ ልጅ ማበድህ ነውይ?» እያለ ካቡን ተጠግቶ ሁለቱንም ቋንቋውን በጉራዴ መታው።

ከተመታም በኋላ እንደ ፊጋ በፊ ሸለል ሸለል እያለ ንጉሡ ወዳለብት እልፍኝ ለመግባት ሲጣጣር በአደባባይ ያለ ሰው ሁሉ በበትርም በደንጋይም ቀጥቶ ገደለውና ወደቀ። ውሾች እንኳ ሳይቀሩ እየጮሁ መጥተው እጁን ገነጣጥለው ጣሉት ይባላል።

ንጉሡም የቤቱን መስኮት ከፍተው ሁለት አፍ ግንጥል ጠመንጃቸውን አነጣጥረው ሲጠባበቁት ነበርና መሞቱን ቢነግሯቸው ምንም እንኳ ባጋፋሪያቸው በግፋውስን ሞት ቢያገዝኑም በመተኮ ሞት እጅግ ደስ አላቸው።

ከዚህም በኋላ «አጋም ተጠግቶ የበቀለ ቁልቁል ሲያለቅስ ይኖራል» እንደሚባለው ባቶ መተኮ የክፋት ሥራ ወንድሙ አቶ ኃይሉ ስለፈራ ወደ አብቹ ሄዶ ወዳጅ ግርሜ የተባለ የጋላ /የኦሮሞ/ ባላባት ሎሌ ሆኖ ተቀመጠ። ወዳጅ ግርሜም አቶ ኃይሉን በማር ወልዶ የሞጋሳ ልጅ አደረገው። ነገር ግን ምንም ቢሆን ልክስክስነቱን አይተውምና የሞጋሳ ልጁን ያቶ ኃይሉን ሚስት ውሽማ አድርጎ ስለያዛት አቶ ኃይሉ በዚህ ነገር ተቀይሞ ወደ ቡልጋ ገዥ ወደ አቶ ብርቁ ዘንድ ሄዶ እባክህ ከንጉሡ ጋራ አስታርቀኝ ብሎ ለመነው። አቶ ብርቁም ንጉሡ «መተኮ እኔን እገድላለሁ ብሎ በገዛ ሥራው ሞተ እንጂ፤ እኔ ምን አልሁት? ኃይሉስ ምን በደለኝ?» እያሉ ዘወትር ሲናገሩ ሰምቻለሁና አስታርቅህለሁ» አለው።

አቶ ኃይሉም «ናገሩ እንደዚህ ከሆነ መልካም እመጣለሁ። ስመጣም ያ ጋላ /ኦሮሞ/ ሚስቴን ስለቀማኝ ገድየው እመጣለሁና በዚህ ቀን በዚህ ሥፍራ እንድትጠብቀኝ» አለው።

አቶ ብርቁም ይህን ነገር በሰማ ጊዜ «መግደሉንስ አዘንግተህ በድንገት ትገድለዋለህ። ነገር ግን ከገደልከው በኋላ ያብቹን ፈረስ እንደምን አምልጠህ ትመጣለህ?» ቢለው «በቀጠሮው ቀን ጠብቀኝ እንጂ ላገዳደሉና ለማምለጡ አታስብ» ብሎት ሄደ። ከድቶ ለመሄድም ባሰበበት ቀን ወዳጅ ግርሜ ብዙ ጥማድ አስጠምዶ ያሳርስ ነበርና አሽከሮቹን «ፈረሶች ጫኑና ተከተሉኝ። እኔም ከወዳጅ ግርሜ ጋር ቆሜ ስነጋገር ያያችሁ እንደሆነ ፈረሶቹን አራግፋችሁ እንከባኝቸውና በቶሎ መልሳችሁ ጫኟቸው። ቅናቱም እንዳይላላ አጥብቁ ከሰውም ጋራ ስጣላ ብታዩ አትደንግጡ!» ብሎ ምክር ሰጥቶ እርሱ ቀድሞ ወደ እርሻው ሥፍራ ሄደ።

ጋና በዚያ ወራት ሎ ወደ አንጉለላ ተበት ነበርና ወደ አሳቡና አኳኋኑ የነገረህ እንደሆነ

ሻቃ ግፋውስንን ገርልኝ» አለው።
ይሄ አሳርፎ ገብቶ ነ አባቱ በሽታው ይሁን?! ብሎ ነሃለሁ ብለውሃል ስጋግረኝ አልሁህ ው። ግፋውስንም ፡ የንጉሡን ቃል ብሎ ገላመጠኝ።
፡ ኃይለኛ ነውና እርስዎ ነዎት ይመጡ እጁን ፡ ቢለው «ቶክቻ ጌቤ/ ትክሻውን

ግፋውስን ነፍሱ ቶ መተኮ መለስ ተመዘዘ ቢያዘው ይህንም ካደረገ ገስ አቶ ጠንቀኛ

ወዳጅ ግርማም በገበሬዎቹ መካከል ወዲያና ወዲህ እየተመላለሰ እርሻውን ሲያይ አቶ ኃይሉ ጠጋ ብሎ ያነጋግረው ጀመር። ጋላውም /ኦሮሞውም/ ለክፉ ነገር ያስበኛል ብሎ አልጠረጠረም ነበርና ወደ «አንትህ ባል ወደ አቶ ብርቁ ሄደህ ነበር አሉ፤ ለምን ሄደህ ኑርዋል? አለው። እርሱም ከሣህለ ሥላሴ ከድቼ ስመጣ ያደራ ፍየሉኝ አስቀምጬበት ነበርና ንጉሥ የሰሙ እንደሆነ ይጣሉኛልና ውሰድልኝ ብሎ ቢልክብኝ ነገሩን ለመነጋገር ሄጄ ነበር አለው።

ከዚህ በኋላ ገበሬዎቹ ጥማዳቸውን አከታትለው ፊታቸውን አንድ ወገን አዘረው ሲያርሱ አይቶ በያዘው ጦር መኻል ደረቱን ወግቶ ጣለው። ወዳጅ ግርማም ተጣጥሮ የኃይሉን ልብስ ቢይዝበት የርሱን ልብስ ወርውሮ ጥሎለት የጋላውን /የኦሮሞውን/ ልብስ ነጥቆ የወርቅ ቀለበቱን ከጣቱ ላይ በጥርሱ አውልቆ በጉንጨ እንደያዘ በፈረሱ ጋልቦ ሄደ።

ነገር ግን ልብሱን ለወዳጅ ግርማ ወርውሮ ጥሎ የወዳጅ ግርማን ልብስ ለብሶ ነበርና ፈረሱ የጋላ /የኦሮሞ/ ልብስ ቢሸተው ጠረን ስለተለወጠበት አላስወጣ ብሎ እየዘለለ ካስቸገረው በኋላ በብዙ ማባበልና በማዘንጋት ተቀምጦት ሄደ። ገበሬዎችም ሁሉ የወዳጅ ግርማን ሞት ያቶ ኃይሉን መሸሽ አይተው ይጮሁ ነበርና የየመንደሩ ጋላ /ኦሮሞ/ ጩኸት እየሰማ ሲመጣ አቶ ኃይሉን በመንገድ እያገኘ ምንድነው? እያለ ሲጠይቀው ገበሬዎቹ ባንድ ምክንያት እርስ በርሳቸው ተጣልተው ይሆናል እያለ አለፈ።

አንዳንድ ጋሎች /ኦሮሞች/ ግን ከእርሻው ሥፍራ እየደረሱ ነገሩን ካወቁት በኋላ በፈረስ ተከታትለውት ነበርና ፈረሱን ዘወር አድርጎ «አባቶቻችሁ! ዓይናችሁን አጥፍቼ እጃችሁን ቆርጫ ሸሽቻለሁ። እንግዲህ ሞቱን የወደደ ይቅረብኝ!» እያለ ድምጡን እያሰማ ስለተናገረ «በሚስትህ ነገር መበደልህን እናውቃለንና እግዚአብሔር ያውጣህ!» እያሉት ተመለሱ።

አቶ ኃይሉም ከአቶ ብርቁ ጋራ ወደ ተቃጠሩበት ሥፍራ ሄዶ «ያንን ጋላ /ኦሮሞ/ ገደልሁት!» ብሎ ፎክረለትና በጉብዝናው እጅግ ተደነቀ።

ከዚህም በኋላ አቶ ብርቁ ወደ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ገብቶ አቶ ኃይሉ ወዳጅ ግርማን ገድሎት መጣ ብሎ ቢነግራቸው ወሰንሰገድ ይሙት! የቁሮ ገደል ሥላሴን! ይህ ነገር አይደረግም ውሸት ነው! መግደሉንስ ይግደለው ያብቹን ጋላና /ኦሮሞና/

ላለሰ እርሻውን
ም/ ለክፉ ነገር
ጌቱ ሄደህ ነበር
ስመጣ ያደራ
ወሰድልኝ ብሎ

ን አንድ ወገን
ባለው። ወዳጅ
ውሮ ጥሎለት
ፕርሱ አውልቆ

ግርጫን ልብስ
በበት አላስወጣ
ኮምጦት ሄደ።
ይጮሁ ነበርና
መንገድ እያገኘ
ው ተጣልተው

ነገሩን ካወቁት
ች! ዓደናችሁን
ቅረቡኝ!» እያለ
እናውቃለንና

ይ «ያንን ጋላ

፤ ኃይሉ ወዳጅ
ገደል ሥላሴን!
ነና /አሮጥና/

ፈረስ እንደምን አምልጦ መጣ አሉት። አቶ ብርቁም መልሶ «ወሰንሰንድ ይመት! እመቤቴን ማርያምን ገድሎት ነው የመጣው» አላቸው።

ሁለቱም ወሰንሰንድ ይመት ማለታቸው ለንጉሠ-ም አባታቸው ላቶ ብርቁም ጌታ ስለሆኑ ባገራችን በኢትዮጵያም ልጅ በአባቱ ሎሌ በጌታው ስም መማል ልማድ ስለሆነ ነው። ደግሞ ንጉሠ የቁሮ ገደል ሥላሴን ማለታቸው አቶ ብርቁም እመቤቴን ማርያምን ማለቱ ባገራችን በኢትዮጵያ በሚወዱትና ባደጉበት አገር ታቦት መማል ልማድ ስለሆነ ነው።

ንጉሠ-ም አቶ ብርቁ ምሎ ከነገራቸው በኋላ «የቦርጃ ሽንት /ዘር/ ምንድነው ትለኛለህ? መተኮ እኔን እገድላለሁ ብሎ ሞተ። ያንተም ሚስት ጠባቂዋን በፍልጥ ደብድባ ገደለች። ኃይሉ ደግሞ ወዳጅ ግርጫን የሚያህል ስመ ጥሩ ባላባት ጋላ /አሮጥ/ ገድሎ ካብቹ ጋላና /አሮጥና/ ፈረስ አምልጦ መምጣቱ እጅግ የሚያስደንቅ ነገር ነው። አሁንም አምጣው እታረቀዋለሁ።» አሉት።

በቀጠሮውም ቀን አቶ ብርቁ አቶ ኃይሉን አመጣውና በንጉሠ ፊት እጅ በነሣ ጊዜ «ወንድምህ መተኮ እኔን ካልገደልሁ ብሎ በገዛ ሥራው ሞተ እንጂ፤ እኔ ግደሉት ብዬ አላዘዝሁም ነበር። ምናልባት ወዳጅ ግርጫ ባንተ እጅ እንዲጠፋ ከእግዚአብሔር የታዘዘ ነገር ቢኖር ሄደህ ይሆናል እንጂ፤ ምሬሃለሁና እንደ ቀድሞው ሎሌዬ ሆነህ ኑር» ብለው ታረቁት።

ምዕራፍ ፲፪

በንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ዘመን የውጭ አገር

ሰዎች ወደ ሸዋ ስለ መምጣታቸው

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ባንድ ወገን ሥራቸውን ሁሉ በዕውቀትና በጥበብ በመሥራታቸው በሁለተኛም ወገን የቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ተወላጅ በመሆናቸው ዝናቸው በውጭ አገር ተሰምቶ ነበርና ከውጭ አገር ሰዎች አንዳንዱ አገር ለማየትና የንግድ ሥራ ለመጀመር፤ አንዳንዶቹም የወንጌል መላክተኞች እየሆኑ፤ አንዳንዱም ከየመንግሥታቸው እየተላኩ ወደ ሸዋ መምጣት ጀመሩ።

ከነዚህም ዋነኞቹ በ፲፰፻፴፪ ዓ.ም ከእንግሊዝ ቤተክርስቲያን ተልከው የመጡ ዶክተር ክረጽፍና ምስተር ኢዘምበርግ/አይዘምበርግ/ ነበሩ። ከነዚህም ቀጥሎ በ፲፰፻፴፬ ዓ.ም ከእንግሊዝ ንግሥት ከቪክቶሪያ ተልከ መጥቶ የንግድና የወዳጅነት ውል

ንጉሥ ሣህለሥላሴ
በበቅሎ ተቀምጦው ሲጓዙ

ንጉሥ ሣህለሥላሴ
በፍርድ ችሎት ላይ ሆነው

(ሥዕሎቹ ኢትዮጵያ ኤገራቸው ከተባለው የፊቻርድ ፓንክሽንስት መጽሐፍ የተወሰዱ)

ተዋውሎ አንድ ዓመት ከ፤ ወር ያህል ከንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ጋር በአማራውም በጋላውም /በኦሮሞውም/ አገር እየተዘዋወረ ቆይቶ ወደ ሀገሩ የተመለሰው ሀሪስ ነው። የተዋዋለውም የውሉ ቃል ከዚህ ተጥሎ ያለው ነው።

የወዳጅነትና የመነገድ አንድነት።

ሣህለ ሥላሴ የሸዋና የይፋት የጋሎችም /የኦሮሞዎችም/ ንጉሥ። ካፒቴን ሀሪስ እርሱም ከዐምቢ /ዐምቢይ/ መኩንን በታች የሚሆን፤ በቪክቶሪያም በታላቅ ብሪታንያ በኢርላንድም በሕንደኬም ንግሥት ስም የሚናገር በዚህ ጦማር የመነገድና የወዳጅነት አንድነት አደረጉ። እንዲህም እርስ በርሳቸው ተጋጠሙ ተስማሙም።

መነገድ ለሕዝብ ሁሉ እርስ በርሱ በወዳጅነት በፍቅርም ለሚገጥም የታላቅ ባለጠግነትና ደህንነት ምንጭ ነውና በሸዋና በብሪታንያ መካከል ውትሮ የሚኖር ወዳጅነት፤ የመነገድም አንድነት እንዲሆን በቀደም ይጠቅማል ብለው ፈልገዋልና፤ ደግሞም የወዳጅነት፤ የደህና ፈቃድም የፍቅርም ምልክት በቀደም በሸዋ ንጉሥ፤ በብሪታንያም ንግሥት መካከል ተሰጣጥተዋልና አሁን በምን ነገር ስለ መነገድ አንድነት ሁለት ገዥዎች እንደተስማሙ ማወቅ ይፈለጋልና ስለዚህ በዚህ ጦማር ነገሩ ይታወቅ ዘንድ ይቆረጥም ይስማሙም ዘንድ ይወዳሉ። እንደዚህ ሲሉ።

፩ኛ። ጽኑ፤ ቅንም፤ ወትሮም የሚኖር ወዳጅነት ይሁን። በሣህለ ሥላሴ በሸዋ ንጉሥና ከርሱ ዘር የሚመጡ ምትኮች። በቪክቶሪያም በብሪታንያም ንግሥት ከርስዋም ዘር በሚመጡ ምትኮች መካከል።

፪ኛ። ይህ እርስ በርሳቸው የተደረገ ወዳጅነት እንዲጠባበቅ እንዲጸናም የሸዋ ንጉሥ ምትኮችም የብሪታንያ ወይስ የእንግልጣር ንግሥት ምትኮችም የሚልኩትን እንደኔ /እንደራሴ/ ወይስ መላክተኛ በሚገባው መዓርጉ ክብሩ ይቀበላሉ። ይወዱታልም።

፫ኛ። እንዲህም ደግሞ የብሪታንያ ንግሥት ምትኮችም የሸዋ ንጉሥ ምትኮችም የሚልኩትን እንደኔ ወይስ መላክተኛ በሚገባው ክብሩና መዓርጉ በደህና ይቀበላሉ። ይወዱታልም።

፬ኛ። የመነገድም አንድነት በሸዋና በብሪታንያ ማኻል እንዲህ ይሁን።

፭ኛ። የሸዋ ንጉሥ ምትኮችም የእግሊዝ ነጋዴዎች ከብታቸውን ወደ ሸዋ የሚያመጡ፤ በሸዋም ከሚሸጡትም ነገር ሁሉ ከመቶው አምስት ቀረጥ ይወስዳሉ ይቀበላሉም።

ሥላሴ
ት ላይ ሆነው

፳ የተወሰዱ)

፲፭ኛ። ይህ ከመቶው የሚወጣ የአምስት ቀረጥ እንደ ከብቱ ዋጋ መጠን በልዩ አምባ ገበያ ይቀረጥ፤ ይከፈልም። ወይስ በብር ወይስ በከብቱ ዓይነት ነጋዴ እንደሚወድ መጠን።

፲፮ኛ። ነጋዴ ይህን የከብቱን ቀረጥ በሥራት ከከፈለ በኋላ ከብቱን ወይስ በሸዋ ወዲያ ይዞ ይሸጥ ዘንድ ይችላል። ማንም ሳያስቸግረው ዕቃውንም የሚገዙትን ሳይከለክል።

፲፯ኛ። የብሪታንያ ነጋዴዎች ወይስ በሸዋ ወይስ ከሸዋ ወዲያ የተገኘ ነገር ሁሉ ቢወዱት ይዝ ዘንድ ያለ ቀረጥም ወደ ሀገራችው ይወስዱት ዘንድ ይችላሉ።

፲፰ኛ። እንዲህም ደግሞ የሸዋ ነጋዴዎች ወደ ብሪታንያ የሚመጡ ሌላ ቀረጥ አይከፍሉም። የብሪታንያ ሰዎች በጊዜው ከሚከፍሉት በቀር ይህ ነው።

፲፱ኛ። አሁን በሸዋና በብሪታንያ መካከል የተደረገ የመነገድ አንድነት ያድግ ዘንድ ይበዛና ይጸና ዘንድ የሸዋ ንጉሥ ምትኮቹም ነጋዴዎቹን ሁሉ ያመለክታሉ። ልብንም ያደርጉላቸዋል። ካፍሪካ ውስጥ በሸዋ መንገድ አልፈው ከብታቸውን ያመጡ ዘንድ ከሁሉም ይልቅ በእንግሊዝ ገበያ ነጋዴዎች ከሚሹትና ከሚወዱት ነገር ጋራ ይነግዱ ዘንድ እንዲወዱ።

፳፬ኛ። እንዲሁም ደግሞ የብሪታንያ ንግሥት ለነጋዴዎቿ ልብ ያደርጋሉ። እርሳቸው በሸዋ ገበያ የተወደደውን የተፈለገውንም ነገር ያመጡ ዘንድ።

፳፭ኛ። ዳሩ ግን ነጋዴዎች መንገድ ያደርጉ ዘንድ እንዲችሉ ምንምን በመንገዳቸው እንዳይገዱ የሸዋ ንጉሥና የብሪታንያ ንግሥት ምትኮቻቸውም ኃይላቸውን ሁሉ ይዘው በጣም ይጋደላሉ። ከባሕር ዳርቻ ወደ ኢትዮጵያ የሚወስደውን መንገድና መግባት ይከፍቱ ያበጁም ይጠብቁትም ዘንድ።

፳፮ኛ። ከብሪታንያ ወደ ሸዋ የሚመጡ መንገደኞች በተግባራቸው በመንቀሳቀሳቸውም በሸዋ ወይም በመሄዳቸው ከሸዋ ወዲያ ወደ ሌላ አገር አይከለክልም።

፳፯ኛ። እነዚህ መንገደኞች ለመሸጥ ያላመጡትን ዕቃቸውን ቀረጥ አይሰጡም። እንደ ነጋዴዎች አልተቆጠሩምና ዕቃቸው የራሳቸው ነው ማንም ሳይነካው።

፳፰ኛ። እንደዚህ ደግሞ ሸዋዊ መንገደኛ ወደ ብሪታንያ ንግሥት ግዛት ቢመጣ እንደ ፈቃዱ ይቀመጥ። ወይስ ከብሪታንያም ንግሥት ምትኮቿም እርስ በርሳቸው በስማቸው በቃላቸውም ይዋላሉ። ይህን የወዳጅነታቸውን አንድነት

፤ ዋጋ መጠን
ዓይነት ነጋዴ

ከብቱን ወይስ
ነም የሚገዙትን

ያ የተገኘ ነገር
ነድ ይችላሉ።

ጠላ ሌላ ቀረጥ
።

አንድነት ያድግ
ያመለክታሉ።

ኑ ከብታቸውን
ፋ ከሚወዱት

ላብ ያደርጋሉ።
።

፤ችሉ ምንምን
ምትከቻቸውም

ወደ ኢትዮጵያ
።

በተግባራቸው
ወደ ሌላ አገር

ቸውን ቀረጥ
ነው ማንም

ንግሥት ግዛት
ትኮቿም እርስ

አንድነት

ወትሮ እንደችሉታቸው በጣም ይጠብቁት ዘንድ እንዲወዱ ለጽል ምክንያት ሳይሰጡ ለፍቅርና ለወዳጅነት እንጂ።

እንደዚህ ተደረገ፤ በዚህም ጦማር ተጻፈ። ተቆረጠም። ባንጉላላ ከተማ በወርቃ ጎዳር በ፲ ዕለት ፲ወ፻፲ወ፴ወ፱። ሣህለ ሥላሴ በነገሡ በ፳፱ ዓመት።

በእጅና በማኅተም

ካፒቱን ሀሪስ ፊርማ። የሣህለ ሥላሴ የሸዋና የይፋት የጋሎችም /የአሮሞዎችም/ ንጉሥ ማኅተም።

ይህ ውል በተጻፈበት ሰሌዳ በአርእስቱ ላይ የሦስቱ ሥላሴ ሥዕል ተስለብታል። በስተቀኝ የአንበሳ በስተግራም የርግብ ሥዕል አለበት።

አማርኛው ቋንቋ እጅግ አልተጣራም። ምናልባት ከእንግሊዝኛ ወደ አማርኛ ቋንቋ የተረገጠው ስለነበር። ከእርሱ አስቀድሞ መጥተው በሸዋ የሚኖሩ የወንጌል መላክተኞች ዶክተር ክራጽፍና ምስተር ኢዘንግበርግ /አይዘንበርግ/ ሳይሆኑ አይቀሩም።

ቢሆንም የአማርኛ ቋንቋ ለሚያውቅ ሰው አሳብ የተሰወረ አይደለም።

ከዚህም ቀጥሎ ፲፱፻፴፯ ዓ.ም የፈረንሳዊ ንጉሥ የታላቁ ሉዊ ፊሊፕ መላክተኛ መሰረ ሮሽ መጥቶ አንድ ዓመት ከ፷ ወር ያህል በሸዋ በሌሎችም ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ በሚዛወሩባቸው አገሮች ሁሉ አብሮ እየሄደ ከቆየ በኋላ የንግድና የወዳጅነት ውል ተዋዋለ። የውሉም ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

ደብዳቤውንም፤ ሥራውንም ንግዱንም ለታላቁ ሉዊ ፊሊፕ የፈረንሲስ ንጉሥ። ሣህለ ሥላሴ የሸዋ ንጉሥ የሀበሻ መንግሥት በልጅዎ በልጅ ልጅዎ ይረጋል።

ሣህለ ሥላሴ የሸዋ ንጉሥ ከታላቁ ሉዊ ፊሊፕ ጋር ፍቅር ጀምረዋል።

ባቶ ሮሽ ዲሬክር በረከት ተላልከው አሁን ወዳጅነት እንዲበረታ በሸዋ ንጉሥና በፈረንሲስ ንጉሥ መካከል ንግድ እንዲጠና መሃል ይፈልጋሉ። ይህን መልዕክት የነገሩን አቶ ሮሽ ናቸው ንጉሥ እንደ ሻለቆች የእሸለሟቸው።

፩ኛ ክፍል።

የሸዋ ሰዎችና የፈረንሲስ ሰዎች በሃይማኖት አንድ ሊሆኑ ተቃርበዋል። በሸዋ ንጉሥ ላይ ሌላ ጠላት ፈረንጅም ቢሆን እስላምም ቢሆን የተነሣበት እንደሆነ የፈረንሲስ ንጉሥ ይጠላቸዋል። የሸዋም ንጉሥ በዚያን ጊዜ ደስ ይለዋል።

ንጉሥ ሣህለሥላሴ በካፒቴን ሀሪስ የተመሩትን የእንግሊዝ መልእክተኞች ሲቀበሉ

ሣህለሥላሴ ንጉሠ ሸዋ ከፈረንሳይ ንጉሥ ሉዊ ፊሊፕ የተበረከቱላቸውን የንጉሡን ምስልመድፍና ጠመንጃ ሲመለከቱ

የንጉሥ ሣህለሥላሴ ባለቤት ወይዘሮ በዛብሽ የፈረንሳይ መልእክተኛ ሮሺ ደሐሪኩር የሰጡዋቸውን ጃንፕላ ዘርግተው ከደንገጡሮቻቸው ጋር ሆነው ሲመለከቱ

(ኢትዮጵያ ኤንግሬሽን ከተባለው የሪፖርተር ፓንክቪረስት መጽሐፍ የተወሰዱ)

፪ኛ ክፍል።

ኢየሩሳሌም በፈረንሲስ ንጉሥ ጥላ ተጠብቃለችና የሽዋ ልጆች ወደ ኢየሩሳሌም መሄድ ቢፈልጉ የፈረንሲስ ንጉሥ ሹሞች በያገሩ ሁሉ እንደ ፈረንሲስ ልጆች ይጠብቋቸዋል።

፫ኛ ክፍል።

የሽዋ ንጉሥ የፈረንሲስን ልጆች ከሌላ አገር እንግዳ በላይ ያደርጉዋቸዋል። ለሌላውም እንግዳ ፈቃድ የሰጠ እንደሆነ ለእኛ ከፍ ያለ ፈቃድ ይሰጠናል።

፬ኛ ክፍል።

የፈረንሲስ ዕቃ ለንግድ የመጣ እንደሆነ በሽዋ ከመቶው ሦስት ሰጥቶ እንደ ልብህ ሽጥ ብለው ሊጠብቁት ነው።

፭ኛ ክፍል።

የፈረንሲስ ነጋዴዎች በሽዋ ንጉሥ አገር ሁሉ እንደልባቸው እንዲነግዱ ይሁን።

፮ኛ ክፍል።

የፈረንሲስ ሰዎች በሽዋ ቤትም ምድርም ቢገዙ እንዳይበደሉ ንጉሥ ይጠብቋቸዋል። ቢሸጡም ቢለውጡም እንደፈቃዳቸው ያደርጉት።

፯ኛ ክፍል።

የተጻፈው ሁለት ነው። አንዱ እኔ ዘንድ ቀረ። አንዱን ለፈረንሲስ ንጉሥ ላክሁት። በግንቦት ፱ ቀን የዮሐንስ ዕለት በአንገላ ተጻፈ። ፲፱፻፱ / ፲፱፻፱ / ዓ.ም ያቶ ሮሽ ፊርማ። የሣህለ ሥላሴ የሽዋ ንጉሥ ማኅተም።

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ በዚህ ውል የተዋዋሉት በዛሬ ዘመን እንደሚደረገው የመተማመንና የመረዳዳት ውል ጭምር ነው እንጂ፤ የወዳጅነትና የንግድ ውል ብቻ አልነበረም። ደግሞ የኢትዮጵያ ነገሥታት መቸም ቢሆን ለክርስቲያንነት ለሃይማኖታቸው ቀናተኞች ናቸውና በሁለተኛው ክፍል ስለኢየሩሳሌም መንገደኞች የጻፉት ቃል ለኋላ ትውልድ እጅግ የሚጠቅም ስለመሆኑ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴንም ከልብና ልናመሰግናቸው ይገባናል።

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ለጊዜው ለሽዋ ለኋላውም ለሙሉ ኢትዮጵያ ጥቅም የሚሆን ሥራ ለመሥራት በማሰባቸው በፊትም የውጭ አገር ነጋዴዎችና የወንጌል መላክተኞች በከተማቸው እንዲኖሩ አድርገው ነበር። በኋላም የእንግሊዝ ንግሥት

፪ኛ ክፍል፡፡

ኢየሩሳሌም በፈረንሲስ ንጉሥ ጥላ ተጠብቃለችና የሸዋ ልጆች ወደ ኢየሩሳሌም መሄድ ቢፈልጉ የፈረንሲስ ንጉሥ ሹሞች በያገሩ ሁሉ እንደ ፈረንሲስ ልጆች ይጠብቋቸዋል፡፡

፫ኛ ክፍል፡፡

የሸዋ ንጉሥ የፈረንሲስን ልጆች ከሌላ አገር እንግዳ በላይ ያደርጉዋቸዋል፡፡ ለሌላውም እንግዳ ፈቃድ የሰጠ እንደሆነ ለእኛ ከፍ ያለ ፈቃድ ይሰጠናል፡፡

፬ኛ ክፍል፡፡

የፈረንሲስ ዕቃ ለንግድ የመጣ እንደሆነ በሸዋ ከመቶው ሦስት ሰጥቶ እንደ ልብህ ሽጥ ብለው ሊጠብቁት ነው፡፡

፭ኛ ክፍል፡፡

የፈረንሲስ ነጋዴዎች በሸዋ ንጉሥ አገር ሁሉ እንደልባቸው እንዲነግዱ ይሁኑ፡፡

፮ኛ ክፍል፡፡

የፈረንሲስ ሰዎች በሸዋ ቤትም ምድርም ቢገዙ እንዳይበደሉ ንጉሥ ይጠብቋቸዋል፡፡ ቢሸጡም ቢለውጡም እንደፈቃዳቸው ያደርጉት፡፡

፯ኛ ክፍል፡፡

የተጻፈው ሁለት ነው፡፡ አንዱ እኔ ዘንድ ቀረ፡፡ አንዱን ለፈረንሲስ ንጉሥ ላክሁት፡፡ በግንቦት ፱ ቀን የዮሐንስ ዕለት በአንገላላ ተጻፈ፡፡ ፲፮፻፴፯ /፲፮፻፵፫/ ዓ.ም ያቶ ሮሼ ፊርማ፡፡ የሣህለ ሥላሴ የሸዋ ንጉሥ ማኅተም፡፡

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ በዚህ ውል የተዋዋሉት በዛሬ ዘመን እንደሚደረገው የመተማመንና የመረዳዳት ውል ጭምር ነው እንጂ፤ የወዳጅነትና የንግድ ውል ብቻ አልነበረም፡፡ ደግሞ የኢትዮጵያ ነገሥታት መቸም ቢሆን ለክርስቲያንነት ለሃይማኖታቸው ቀናተኞች ናቸውና በሁለተኛው ክፍል ስለኢየሩሳሌም መንገደኞች የጻፉት ቃል ለኋላ ትውልድ እጅግ የሚጠቅም ስለመሆኑ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴንም ከልብና ልናመሰግናቸው ይገባናል፡፡

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ለጊዜው ለሸዋ ለኋላውም ለሙሉ ኢትዮጵያ ጥቅም የሚሆን ሥራ ለመሥራት በማሰባቸው በፊትም የውጭ አገር ነጋዴዎችና የወንጌል መላክተኞች በከተማቸው እንዲኖሩ አድርገው ነበር፡፡ በኋላም የእንግሊዝ ንግሥት

የቪክቶሪያ መላክቲኛና ቀጥሎም የፈረንሳይ ንጉሥ የትልቁ ሱዊ ፊሊፕ መላክቲኛ እንዲመጡ ፈቀዱ። ከመጡም በኋላ በአንብባርና በደብረብርሃን በአንገራለላም ከተሞቻቸው በየጋላውም /በየኦሮሞውም/ አገር ሲሄዱ እያስከተሏቸው ይሄዱ ነበር። ሆኖም በሆነ ጊዜ እነዚህ የውጭ አገር ሰዎች እንደ ሀገራቸው ልማድ የማደኛ ጠመንጃቸውን እየያዙ ወደ ዱር እየገቡ ቆቅና ዳክዬ ዝይም እነዚህንም የመሳሰሉትን የባሕር አሞሮች ሁሉ እየገደሉ በግልጥ በሕዝቡ ሁሉ ፊት ይበሉ ነበርና በዚህ ዘመን የነበረች ግጥም አዋቂ ሴት እንደዚህ ብላ ገጠመችባቸው።

ኧረ አይገባም ነበር በነጋሢ ፊት

ኧረ አይገባም ነበር በወይዘሮ ፊት

የሚበላ ሰው ቁራና ጭልፊት

ምታተኛ ነው ጥበበኛ ነው ብለው ይሉታል።

ይህ ሲሰነብት ጥሉም ያቅታል።

የርስዎስ ጋሻ አይደፈርም።

እንዲህ ያለ ወዳጅ ለልጅ አይሆንም።

የሚበላ ሰው ቁራና ጭልፊት ማለቷ ግን በወሬ ሰምታ ነው እንጂ፣ ባይኗ አይታ አይደለምና ቁራና ጭልፊት መብላታቸው እርግጥ ነው ለማለት አይቻልም።

ምዕራፍ ፲፮

ንጉሥ ሣህለሥላሴ ቅብዓ መንግሥት ተቀብተው

የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ለመሆን ስለማሰባቸው

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ከላይ የንግሥት ሳባና የቀዳማዊ ምኒልክ ከታችም የአጼ ልብነ ድንግልና የአቡቱ ያዕቆብ ዘር መሆናቸውን ስለአወቁ አሳባቸው ቅብዓ መንግሥት ተቀብተው ንጉሠ ነገሥት ለመባል ነበር እንጂ፣ የሸዋ ንጉሥ ብቻ ተብለው ለመቅረት አልነበረም።

ይህንንም የሚያስረዳ ነገር ከዚያ ዘመን አስቀድሞ የጳጳሳት መኖሪያ በጉንደርና በትግሬ /በትግራይ/ ስለነበረ ጳጳስ ለማግኘት ችግር ሆኖባቸው ነበር።

በመካከሉም ትግሬንና /ትግራይን/ ለሚንን አንድ አድርገው ሲገዙ የነበሩት ደጃዝማች ወብ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ለመሆን አስበው ወደ እስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት ተላልከው አቡነ ሰላማን ማስመጣታቸው ተሰማና የሸዋ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴና የቤጌምድሩ መስፍን ራስ አሊም ባንድነት ገጥመው ከሌላ አገር ጳጳስ ለማስመጣት መላላክ ጀምረው ነበር።

ከሌላ አገርም ጳጳስ ለማስመጣት መላላክ የጀመሩት ምክንያቱ ከሸዋ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴና ከቤጌምድሩ መስፍን ከራስ አሊ በፊት የነበሩት ራስ ጉግሣ

መላክተኛ
ነም ከተሞቻቸው
ሠፈርም በሆነ ጊዜ
ውን እየያዙ ወደ
ች ሁሉ እየገደሉ
ባቱ ሴት እንደዚህ

እንጂ፣ ባይኗ
ት አይቻልም።

ኮው
ችም የአጼ ልብነ
ሥት ተቀብተው
አልነበረም።

ጳላት መኖሪያ
ው ነበር።

ሲገዙ የነበሩት
በክንድርያ ሊቀ
ንጉሥ ሣህለ
ኣ አገር ጳጳስ

ቱ ከሸዋ ንጉሥ
ማሣ

በዘመናቸው ከነበሩት ከአጪጌ ወልደዮና ጋር በሦስት ልደት ሃይማኖት ስለገጠሙ ወልድ ቅብዕ በሉ እያሉ የገዙቱትን አቡነ ቄርሎስን ከጉንደር አስወጥተው ወደ ትግሬ /ትግሬይ/ ሰደዋቸው ነበርና የእስክንድርያው ሊቀ ጳጳሳት በዚህ ነገር መቀየሙ አይቀርምና ጳጳስ አይልክልንም በማለት ፈርተው ይመስላል።

ነገር ግን በማናቸውም ቢሆን ከሌላ አገር ጳጳስ ለማስመጣት ያሰቡት አሳብ ስላልተፈጸመላቸው ቅብዓ መንግሥት ተቀብተው ንጉሠ ነገሥት ለመባል ያሰቡት አሳብ ሳይፈጸምላቸው ቀረ።

ከዚህም በኋላ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ በደግነትና በጥበብ እየተመሰገኑ ሸዋን ፴፬ ዓመት ገዝተው በጥቅምት ፲፪ ቀን ፲፰፻፴፰ ዓ.ም በደብረ ብርሃን አረፉና በአንክበር እርሳቸው በሠሩት በቅዱስ ሚካኤል ቤተክርስቲያን ተቀበሩ። በዚህም ቀን ባለ ቅኔ እንደዚህ ብሎ ተቀኘ።

ደብረ ሚካኤል ብክይ በላዕለ አንብዕኪ ደመ።

ሣህለ ሥላሴ ተስፋኪ እስመ ተፈጸመ።

ወኃልቀ ለዝለፉ ወኢይትመየጥ ዳግመ።

ወልበ ግፉዓን አስተሐመመ።

ፈታሒ በጽድቅ ልሳኑ አምጣነ በሞት ተነትመ።

ወእምተናግሮ አፋሁ አርመመ።

ከመ ሕልመ ሌሊት ሞትክ ይመስለኒ ንጉሠ መግቦ ዓለመ።

ሣህለ ሥላሴ ልብክ ሐላዊ ደብረ ሊባኖስ ዳግመ።

በደዌ ኃይልክ እምድነረ ደክመ።

እንዘ ትብልሂ አሐውር እምጌሠም ጌሠመ።

ከመ ዓውሎ ሞትክ ቀደመ።

በደጋም በቆላም ያለው የሸዋ ሰው ሁሉ የንጉሥ ሣህለ ሥላሴን ሞት በሰማ ጊዜ እንደ አባትና እንደ ወንድም ያህል አለቀሰላቸው ይባላል።

ምዕራፍ ፲፮

ስለ አቤቶ ኃይለ መለኮት

የሸዋ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ከቆላ ባላባቶች ከኮራ ወልዱና ከሞረት ጥዱ ወገን የሚወለዱ ወይዘሮ በዛብሽን አግብተው በ፲፰፻፳ ዓ.ም አቤቶ ኃይለ መለኮትንና አቤቶ ሰይፉን ወይዘሮ በለጥሻቸውን ወለዱ።

ከዚህም በኋላ በ፲፰፻፴፰ ዓ.ም ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ደብረ ብርሃን ላይ ባረፉ ጊዜ አቤቶ ኃይለ መለኮት «የሞትንም እኛ ያለንም እኛ ነንና አይዘነሱን ባለህ እርጋ፤ » የሚል አዋጅ አስነግረው ባባታቸው አልጋ ተቀምጠው ንጉሡ ሸዋ ተባሉ።

ወዲያውም ያባታቸውን ፊሳ ከደብረ ብርሃን አንኮበር ወስደው በነጋሪት በመለኮት አስለቅሰው በቅዱስ ሚካኤል ቤተክርስቲያን አስተባባሩባቸው።

ንጉሥ ኃይለ መለኮት ሰውነታቸው ግዙፍ ጠንካራና ኃይለኛም ነበር። ይህንም የሚያስረዳ ነገር ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

፩ኛ። ዲላማ ለመተኮስ ጠመንጃ አምጦ ብለው በእጃቸው ይዘው አነጣጥረው ቢተኮሱት የዚያን ጊዜው ጠመንጃ በባሩድና በጨርቅ እየተደቀደቀ የሚተኮስ ባለ ከምሱር ስለ ነበር ባሩዱ ከልክ አልፎ ተሞልቶ ኑር ከባሩዱ ኃይል የተነሳ ጠመንጃው ከሁለት ተጉርዶ ግማሹ በቀኝ እጃቸው ደግሞ ግማሹ በግራ እጃቸው ላይ ቀረ።

፪ኛ። ሥጋ የሚበሉበትን ቢላዋ ለጨዋታ ብለው ቢጠመገዙት እንደ ብርሽቦ ተጠቀለለ ይባላል።

፫ኛ። በዚያን ዘመን ፊጋ በፊ ሲታረድ በጉሽ ጠፍር እየተጠለፈ ነበርና ፊጋውን በፊ ቀንዱን ሲጠልፉት አይተው የጠፍሩን ጫፍ ስጡኝ ብለው ቢሰቡት ከበሬውና ከርሳቸው ኃይል የተነሣ ጠፍሩ ተበጥሶ ግማሹ በእጃቸው ላይ ግማሹ በበሬው ቀንድ ላይ ቀረ።

ደግሞ ልቦ ቅንና ርኅሩኅ ነበሩ። ይህንንም የሚያስረዳ ነገር ከእርሳቸው አስቀድሞ የነበሩ ባላባቶች ይልቁንም ሣህለ ሥላሴ ስለአልጋቸው እየፈሩ ወንድሞቻቸውን እየያዙና እያሰሩ በየእስላሙ ቤት ያስቀምጧቸው ነበር።

ንጉሥ ኃይለ መለኮት ግን መኳንንቶቻቸው ቀርበው ወንድሞችዎ አቤቶ ሰይፋና አቤቶ ዳርጌ አያስገዙዎትምና እየያዙ ይሠሩዎቸው ብለው ቢመክሩዎቸው እግዚአብሔርን ከመፍራታቸውና ከርኅሩኃነታቸው የተነሣ «ወንድሞቼን አሥፊ ከማን ጋራ ደስ ሊለኝ ነው? ማናቸውም ነገር ያለ እግዚአብሔር ፈቃድ አይሆንምና እግዚአብሔር ሰጥቶኝ እንደ ሆነ እገባለሁ ለነርሱም ሰጥቷቸው እንደሆነ ይግዙ እንጂ ምንም ቢሆን ወንድሞቼን አላስርም።» ብለው በፍቅርና በመስማማት ያኖሩዎቸው ጀመር።

ሀይላዊ ባረፋ
 ሀይላዊ እርጋ »
 ሀይላዊ።

ሰደው በነጋሪት
 ።።

ይልኛም ነበር።

ሕፃናት ይዘው
 ት እየተደቀደቀ
 ከባሩዱ ኃይል
 ግማሹ በግራ

ዘት እንደ ብር

ተጠለፈ ነበርና
 ሀይላዊ ግማሹ
 ውሃው ሀይላዊ

ገር ከእርሳቸው
 ጋቸው እየፈሩ
 ነበር።

ድምችዎ አቤቶ
 ቢመክሩዎቸው
 ከሞቹን አሥራ
 ኮድ አይሆንምና
 እንደሆነ ይገቡ
 በመስማማት

ንጉሥ ኃይለመስከት

ከዚህም በኋላ የደጋው ጋላ /ኦሮሞ/ ሁሉ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ስለ ሞቱና ንጉሥ ኃይለ መለኮት ኃይል የሌላቸው ስለመሰለው ሁሉም ሽፍቶ ነበርና እየተከታተሉና እየተዋጉ ድል አደረጉት። እስከ አሩሲም ድረስ ዘምተው ነበር።

ከሁሉም የሚያስደንቀው ነገር የጉንደር ነገሥታት አጼ ይባላሉ ሲሉ በሰሙ ሳይቀቡና ዘውድ ሳይጭኑ እንዲያው አጼ ኃይለ መለኮት በሉኝ ብለው አጼ ኃይለ መለኮት መባላቸው ነው።

አሳባቸው ሸዋን ብቻ ለመግዛት አልነበረምና ወደ ቤጌምድር ገዥ ወደ ራስ አሊ እየተላላኩ ወዳጅነት ጀምረው ነበር።

በኋላም ቋረኛው አጼ ቴዎድሮስ ስለተነሱ ራስ አሊ አጼ ቴዎድሮስን በመፍራት ወደ የጁና ወደ ጉጃም እየተዘዋወሩ ቆይተው ነበርና ደራ ላይ ሲደርሱ የደራ ባላባት ዋቄ ዲቦ ይዞ አሠራቸው። ንጉሥ ኃይለ መለኮትም የራስ አሊን መታሠር በሰሙ ጊዜ ስለወዳጅነታቸው ወደ ደራ ዘምተው ከዋቄ ዲቦ ጋራ ተዋግተውና ድል አድርገው እርሱን አሥረው ራስ አሊን ፈትተው በታላቅ ደስታ ወደ አንኮበር ተመለሱ።

በኋላ ግን ወደ ሀገሪ እንድመለስ አሳብ አለኝና ሽኝተው ይስደዱኝ ብለው ቢለምኗቸው የሚሸኙ ብዙ ወታደሮችና ስንቅ ጨምረው ሰጥተው ሰደዷቸው።

ከዚህም በኋላ ንጉሥ ኃይለ መለኮት በነገሡ በስምንተኛው ዓመት አጼ ቴዎድሮስ ከአምባ ጫራ ተነስተው ወሎን እየወጉ ወደ ሸዋ ሊመጡ ነው የማለት ወሬ ስለ ተሰማ ንጉሥ ኃይለመለኮት ከወሎ ገዥ ከወይዘሮ ወርቂት ጋራ ለመመካከር የሸዋን ሰው ሁሉ ካህኑ ሳይቀር ሰብስበው ወንድሞቻቸውን አቶ ሰይፉንና አቶ ዳርጌን አስከትለው ወደ ወሎ ዘመቱ። ሣክ ላይም ሠፍረው ሳሉ ወይዘሮ ወርቂት መጥታ ነበርና አጼ ቴዎድሮስ ሊመጡ እርስዋ ከወደ ኋላ ንጉሥ ኃይለ መለኮት ግንባር ለግንባር ገጥመው እንዲዋጓቸው ተመካከረው ተለያዩ።

አጼ ቴዎድሮስም እየገፉ መጥተው ነበርና አቶ ሰይፉ አንድ ሰላይ ወደ አጼ ቴዎድሮስ ልከው ኑሮ ያያታቸው የወይዘሮ ዘንበወርቅና የባለ አደራው ያቶ በድሉ መላክተኞች ወደ አጼ ቴዎድሮስ ገብተው ሲወጡ አይቶ ተመልሶ በነገራቸው ጊዜ ምሥጢራቸው እንደተገለጠባቸው አወቁ። አጼ ቴዎድሮስም ከነአቶ በድሉ እንደተላከባቸው ወደ ኋላቸው አፈግፍገው አያታ በሚባል አገር ላይ ብርቱ ምሽግ የሆነ በር ይዘው ተቀመጡ።

ንጉሥ ኃይለ መለኮትም በወሎ ጦርነት ከማድረግ በሀገሪ በሸዋ ላይ ሆኖ ብዋጋ ይሻለኛል ብለው አጼ ቴዎድሮስን ወደ ኋላቸው ትተው ወደ ሸዋ ተመለሱ።

ሰለ ሞቱና ሽፍቱ ነበርና ተው ነበር።

ላሉ ሲሉ ቢሰሙ በለው አጼ ኃይለ

ር ንሽር ወደ ራስ

አጼ ቴዎድሮስን ረራ ላይ ሲደርሱ ም የራስ አሊን ከዋቁ ዲቦ ጋራ ታ በታላቅ ደስታ

ይስደዱኝ ብለው ነደዱቸው።

ው ዓመት አጼ ሰው የማለት

ወርቁት ጋራ ሞቻቸውን አቶ ሠፍረው ሳሉ ወደ ጎሳ ንጉሥ ተለያዩ።

ሰላይ ወደ አጼ ራው ያቶ በድሉ በነገራቸው ጊዜ ከነአቶ በድሉ ይ ብርቱ ምሽግ

በሸዋ ላይ ሆኜ ሸዋ ተመለሱ።

አጼ ቴዎድሮስም ወይዘሮ ወርቁትን ብቻዋን ስለአገኘችት ድል አድርገው ክረምቱንም በመቅደላ ከረሙ። ከክረምትም በጎሳ ወደ ሸዋ በመጡ ጊዜ ከሸዋ መኳንንት ብዙዎቹ ገቡላቸው። ይልቁንም ከንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ጀምሮ ከብሮ የሚኖረው የኤፍራታው ገዢ አቶ በድሉና አያታቸው ወይዘሮ ዘነበወርቅ እየረዱና መንገድ እየመሩ አምጥተዋቸው ቁንዲ ላይ ሲደርሱ ጳጳሱን አቡነ ሰላማን ከጓዝ ጋራ ትተው ወደ ደብረ ብርሃን ገሰገሱ።

ንጉሥ ኃይለ መለኮትም ከወሎ እንደተመለሱ ታመው ነበርና በሽታቸው እንደጸናባቸው ስላወቁ ወንድሞቹን ሰይፉንና ዳርጌን ጥሩልኝ ብለው ወደ ቆላ መላክተኞች ቢልኩ በዚያ ወራት በደብረ ብርሃንና በቆላው አገር መካከል ያለው ያብቹ ጋላ /ኦሮሞ/ የኃይለ መለኮትን መታመምና የአጼ ቴዎድሮስንም መምጣት ስለሰማ ሽፍቱ ነበርና አቤቶ ሰይፉ በሽፍታው ጋላ /ኦሮሞ/ አገር አቋርጠው ለመሄድ የማይቻላቸው ቢሆን አንተ ተራ ሰው መስለህ አንድ አሽከር ብቻ አስከትለህ ወንድማችንን ጠይቀኸው ተመለስ ብለው አቤቶ ዳርጌን ልከው እርሳቸው ቀሩ።

አቤቶ ዳርጌም ብቻቸውን በደረሱ ጊዜ «ወንድሜ ሰይፉም ከዳኝን ?» ብለው በጎዘን ቃል ቢጠይቋቸው «የጋላውን /የኦሮሞውን/ አገር አቋርጦ ለመምጣት የማይቻል ስለሆነበት ነው እንጂ፤ የመክዳት አሳብ የለበትም» በማለት የልባቸውን ነዘን አበረዱላቸው።

ከዚህም በጎሳ የንጉሥ ኃይለ መለኮት ሠራዊት በደብረ ብርሃን አጠገብ አታክልት በሚባል ሥፍራ ተሰልፎ ይጠበቅ ነበረና ከአጼ ቴዎድሮስ ሠራዊት ጋራ ጦርነት ተጋጥመው ሲዋጉ ውለው ድሉ ላንዳቸውም ሳይሆን ጊዜው ስለመሸ ተለያይተው አደሩ።

ነገር ግን ንጉሥ ኃይለ መለኮት በብርቱ ታመው ነበረና ጦርነቱ በተደረገበት ሌሊት ማረፋቸው ስለተሰማ መኳንንቶቻቸው ራሳቸውን ይዘው ሌሊቱን ሲሄዱ አድረው ደብረ በግዕ ላይ ቀበሩዋቸው።

ዘመነ መንግሥታቸው ስምንት ዓመት ነው። ያረፉትም በጥቅምት ፱ ቀን በሺ፰፻፶፯ ዓመተ ምሕረት ነው።

ንጉሥ ኃይለ መለኮትም ካረፉና ከተቀበሩ በጎሳ የሸዋ መኳንንት ባንድነት ሆነው የንጉሡ ልጅ አቤቶ ምኒልክ ገና ሕፃን ስለሆኑ «እርስዎ ከኛ ጋራ ሆነው በጦርነቱም በሌላውም ነገር እየረዱን የንጉሡን ልጅ እናሳድግ ብለው ለአቤቶ ዳርጌ

ቢነግሩዋቸው፡ «እኔ አባቴ ሣህለ ሥላሴ ያዘዙኝ ከወንድሜ ከሰይፉ ጋር እንድናር ስለሆነ ያባቴን ቃል አፍርሼ ከወንድሜ ከሰይፉ ተለይቼ ከናንተ ጋር ለመኖር አይቻለኝም» ብለው በፈረሳቸው ጋልበው ወደ አቤቶ ሰይፉ ተመለሱ።

በዚያን ጊዜ የሸዋ መኳንንት አቤቶ ዳርጌ ከእናንተ ጋር አልኖርም ማለታቸው አቤቶ ሰይፉ እንዲነግሡ አስበው የኃይለ መለኮትን ሞት ለመንገር መሄዳቸው ነው ብለው አምተዋቸው ነበር ይባላል። ነገር ግን ያባታቸውን የሣህለ ሥላሴን ቃል ለመጠበቅ ይሁን ወይም ለአቤቶ ሰይፉ አድልተው ይሁን የዚህን ነገር የሚያውቅ እግዚአብሔር ብቻ ነው። እስከ ሥሩ ጠልቆ ለሚመረምረው ሰው ግን የአቤቶ ምኒልክ የኋለኛው ዕድላቸው ነው ለማለት ይቻላል።

ምዕራፍ ፲፯

ሰለ አቤቶ ምኒልክ

የሸዋ ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ወይዘሮ በዛብሽን አግብተው አቤቶ ኃይለ መለኮትንና አቤቶ ሰይፉን ከወለዱ በኋላ ሁለቱም ባባታቸው ቤት ባንድነት ያድጉ ነበር። ለወይዘሮ በዛብሽም ወይዘሮ እጅግአየሁ የሚባሉ ደንገጡር ነበሩዋቸው። ይህም እንደ ዛሬው እንደ አውሮጳ ልማድ ዳም ደ ኦነር /የክብር እመቤት/ የምትባለዋ ነች። ወይዘሮ እጅግአየሁም በወይዘሮ በዛብሽ እልፍኝ ሲኖሩ ወዲያው እንደ ሞግዚትም ሆነው አቤቶ ኃይለመለኮትንና አቤቶ ሰይፉን ይጠብቁ ነበረና አቤቶ ኃይለመለኮት የጉልማላነት ፈቃድ ስለአሸነፋቸው ከወይዘሮ እጅግአየሁ ጋራ ተገናኝተው አቤቶ ምኒልክ ተፀነሱ።

ከዚህም በኋላ የተሠራ ሳይነገር የሞተ ሳይቀበር አይቀርምና ወይዘሮ እጅግአየሁ መፀነሳቸውን ወይዘሮ በዛብሽ በሰሙ ጊዜ በፊታቸው አቅርበው በብዙ ምርመራ መረመርዋቸው።

አንደኛው ምርመራ ይህ ዕንሰ ምናልባት ከንጉሥ ሣህለ ሥላሴ እንደሆነ ብለው ባላቸውን በመጠራጠር ነበር።

ሁለተኛው ምርመራ ዕንሱ ከአቤቶ ኃይለ መለኮትና ከአቤቶ ሰይፉ ከማናቸው መሆኑን ለይተው ለማወቅ ነበር።

ወይዘሮ እጅግአየሁ ግን ከአቤቶ ኃይለመለኮት መሆኑን አስረድተው ስለነገሩዋቸው እየፈሩና እየተንቀጠቀጡ ገብተው ለንጉሥ ሣህለሥላሴ

ራሷን እንድናር
ጋር ለመኖር
፡፡

ጋር አልኖርም
ሞት ለመንገር
ታችውን የሣህለ
ኦን የዚህን ነገር
ዓረው ሰው ግን

አቤቶ ኃይለ
ባንድነት ያድጉ
፡፡ ነበሩባቸው፡፡
ነበር እመቤት/
ወዲያው
ቁ ነበረና አቤቶ
ጅግአየሁ ጋራ

ርምና ወይዘሮ
ነቅርበው በብዙ

ሣላሴ እንደሆነ

ከአቤቶ ሰይፉ

ን አስረድተው

አስታወቋቸው፡፡ መፍራታቸውና መንቀጥቀጣቸው «በወግ በማዕርግ ሚስት አግብቶ እንዲወልድ ሳትጠብቁው ለምን ቀረሽ? ብለው ይቆጠኛል» በማለት ነበር፡፡

ንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ግን በደስታ እግዚአብሔርን አመሰግኑ እንጂ፤ በእናቲቱ ወይም በልጃቸው በአቤቶ ኃይለመለኮት ላይ ምንም የቁጣ ቃል አልተናገሩም፡፡ ዘጠኝ ወርም ከሆነ በኋላ «ወንድ ልጅ ተወለደ!» ብለው ለንጉሥ ሣህለ ሥላሴ ቢነግሩዋቸው «ስሙን ምኒልክ ብየዋለሁ!» ብለው ተናገሩና በቃቸው ቀን በአንገሉ ላይ በኪዳነ ምሕረት ቤተክርስቲያን ክርስትና ተነስተው በሞግዚት እንዲያድጉ ጠምቆ ወደሚባል አገር ወሰድዋቸው፡፡

ምዕራፍ ፲፮

ሰለ አጼ ቴዎድሮስና ሰለ አቤቶ ምኒልክ

አቤቶ ምኒልክ በተወለዱ በአሥር ዓመታቸው በጥቅምት ወር በ፲፰፻፵፯ ዓ.ም አጼ ቴዎድሮስ ወደ ሸዋ በመጡ ጊዜ አባታቸው ንጉሥ ኃይለመለኮት በደብረ ብርሃን አጠገብ አታክልት በሚባል አገር ስለሞቱ «ያለንም እኛ! የሞትንም እኛ! ነንና ባለህ እርጋ!» የሚል አዋጅ አስነግረው በአባታቸው በኃይለ መለኮት አልጋ ተቀመጡ፡፡ አጼ ቴዎድሮስ ግን የንጉሥ ኃይለመለኮትን ማረፍ ገና አልሰሙም ነበርና በግስጋሴ ሲከታተሉ በመንገድ ላይ አርፈዋል ብለው ስለነገርዋቸው ወደ ፊት እየገፉ ሲሄዱ ጋላው /ኦሮሞው/ የኃይለ መለኮትን ማረፍ ለምቶ ኑሮ ከወደ ግንባር መጥቶ ከኃይለመለኮት መኳንንት ጋር ጦርነት ገጥሞ ሊዋጋ በመነጽር ያዩ ነበር፡፡ የመኳንንቱንም አርበኝነት በፈረስ ሆነው ጦር አወራወራቸውን በማየት እጅግ አደነቁ፡፡ በመጨረሻውም «እኔ ቴዎድሮስ ለጋላ /አኦሮሞ/ እርዳታ አልመጣሁም!» ብለው ድንኳን አስተክለው በመነጽር እያዩ ዝም ብለው ተቀመጡ፡፡

መኳንንቱም ጌታቸው ቢሞቱ ጋላ /ኦሮሞ/ አሸነፋቸው ተብሎ እንዳይሳቅባቸው በርትተው ስለተዋጉ ጋላውን /ኦሮሞውን/ ድል አደረጉት፡፡

አጼ ቴዎድሮስም አቶ በድሉን ጠርተው «ንጉሡ ሞተዋል ብለሽኝ አልነበረምን? ጌታቸው ከሞቱ እነዚህ መኳንንቱ እንደ እሳት ነበልባል፤ እንደ አራስ ነበር፤ ላም እንዳየ አንበሳ ሆነው እንደምን ለመዋጋት ይችሉ ነበር?» ብለው ቢጠይቁት መቃብራቸው በደብረ በግዕ ነውና ላሳይ ብሎ ስለተናገረ እንደ ገና ወደ ደብረ በግዕ ሄደው መቃብሩን አስቆፍረው አይተው ሞታቸውን በእርግጥ ካወቁት በኋላ ወደ አንኮበር ተመለሱ፡፡

ዳግማዊ አጼ ቴዎድሮስ ንጉሠነገሥት ዘኢትዮጵያ

የሸዋ መኳንንት ግን አቤቶ ምኒልክን ይዘው ወደ ምንጃር የሄዱ መስለው አረርቲ ሲደርሱ ወደ በረከት ወረዱ።

በዚያንም ጊዜ ከአቤቶ ምኒልክ ጋር የነበሩ የንጉሥ ኃይለመለኮት መኳንንቶች ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

አቶ አንዳርጋቸው ከነልጆቹ

አቶ ሸሽጉ

አቶ በሀብቱ

ያቶ በሀብቱ ልጅ አባ ኢሬ

አቶ በዛብህ

አቶ አባ ውርጂ

አቶ አቦዬ

አቶ አንተን ይስጠኝ

ያንተን ይስጠኝ ልጅ ከተማ

አቶ ወልደ ገብርኤል

አቶ ገርማሚ

አቶ ወልደ ጻድቅ

አቶ ናደው

አቶ አባይነህ

ሌሎችም ብዙ ነበሩ።

አጼ ቴዎድሮስም አንኮበር ሆነው ራስ እንግዳን የጦር አበጋዝ አድርገው አቤቶ ምኒልክን ለማስያዝ ሠራዊታቸውን ሰደው ነበርና በጎዳር 1 ቀን በረከት ላይ ከአቤቶ ምኒልክ መኳንንት ጋር ጦርነት ገጥመው ከሁለቱም ወገን ብዙ ሰዎች አለቁ። አቶ በዛብህም ቆስሎ ተማረከ። በዚያንም ጊዜ በመኳንንቱ እንደዚህ ተብሎ ተገጠመባቸው።

ቁርጡን አወቁና አለመኖርህን

በረከት አገቡት ጌታዬ ልጅህን

ከጦርነቱም በኋላ የሸዋ መኳንንት የጌታቸውን ልጅ ይዘው ወደ ምንጃር ተመለሱ። ስለሆነም የአጼ ቴዎድሮስን ሠራዊት ብዛት የጦርነቱንም ብርታት አይተው ነበርና እኩሉ ጌታችንን አቤቶ ምኒልክን ይዘን ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አገር እንሸሽ ብለው መከሩ። እኩሉ ግን ይህን ሕፃን ንጉሥ በጋላ /ኦሮሞ/ አገር ከማንከራተትና አጼ ቴዎድሮስ ተከታትለው ከሚወስዱበት በፊቃዳችን ብንሰጣቸው

ፊትዮጵያ

ይሻላል ብለው መከሩ። እኩሉ ግን ምንም ሕፃን ቢሆኑ የንጉሥ ልጅ ናቸውና አሳባቸውን እንጠይቃቸው ብለው «ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አገር ከመሄድና ወደ አጼ ቴዎድሮስ ከመግባት ማናቸውን ይመርጣሉ?» ብለው ቢጠይቋቸው «ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አገር ይሳቸሁኝ ብትሸሹ ይሻለኛል» ብለው ተናገሩ።

በዚህ መካከል አጼ ቴዎድሮስ አንክበር ላይ ሆነው «አባት ያለህ ያባትህን እስጥሃለሁና አባትህን መርቅ። አባት የሌለህ ግን አባትህ እኔ ነኝና ደጅ ጥናኝ» የሚል አዋጅ ስለነገሩ ብዙ ሰዎች ያባታቸውን አገርና ሹመት እናገኛለን እየመሰላቸው መግባታቸው ተሰማ። አቶ አንዳርጋቸውም ወደ አቤቶ ምኒልክ ቀርቦ «ይኸው እንደዚህ የመሰለ አዋጅ ተነገረ። ንጉሡም ቃል ኪዳናቸውን የማያፈርሱ ቆራቢ ናቸው፤ አቡነ ሰላማም ደግ ጳጳስ ናቸው ይባላልና የአባትዎን አልጋ አይነሱዎትም። ያባትዎን አልጋ ካገኙ ሌላ የሚፈልጉት ነገር የለም።» እያለ ለአቤቶ ምኒልክና ለመኳንንቱም ካስረዳ በኋላ ወደ አጼ ቴዎድሮስ ይዘዋቸው ገቡ።

አጼ ቴዎድሮስም በደስታና በክብር ተቀበሏቸው። ነገር ግን የበረከት ጦርነት በተደረገበት ቀን ባንድ ወገን አምልጠው የሄዱት የሸዋ መኳንንት ደክሞም ታሞም ቱንዲ ላይ የቀረውን የአጼ ቴዎድሮስን ሠራዊት ፈጅተውት ነበርና ወደ አንክበርም ገስግሰው መጥተው ነጥቀው ይወስዱብኛል በማለት ስለፈሩ በአቤቶ ምኒልክና በመኳንንቱም ሠንሠለት አግብተውባቸው አደሩ።

አቤቶ ምኒልክም መከራን ሳያዩ በጌትነት ያደጉ ገና የአሥር ዓመት ልጅ ነበሩና ሠንሠለት ስለገባባቸው ደንግጠው ሌሊቱን ሁሉ ሲያለቅሱ አድረው ነበር። በማግስቱም የማልቀሳቸውን ነገር ለአጼ ቴዎድሮስ ቢነግርዋቸው ሠንሠለቱን አውልቀለት ብለው አዘዙ።

ከዚህም በኋላ የሸዋን አልጋ ላንደኛው ለሣህለ ሥላሴ ልጅ ለመርድ አገዛማች ኃይለማኅኤል አበጋዝነቱን ላቶ አንዳርጋቸው ሰጥተው አቤቶ ምኒልክንና ጥቂቶች የሸዋ መኳንንት ይዘው በሰላሌ ተጉዘው በጃርሶ በኩል ዓባይን ተሻግረው በጉጃም ዞረው ደብረ ታቦር ገቡ።

ቢሆንም በዚያ ዘመን ፈንግል የሚባል በሽታ ተነስቶ ነበርና ከባላገሩም ከዘመተውም ሠራዊት ብዙ ሰዎች ሞቱባቸው።

አቤቶ ምኒልክንም በወግ በማዕርግ አሳድገው ልጃቸውን ድረውላቸው በደብረ ታቦርና በመቅደላ አሥር ዓመት ያህል ተቀመጡ።

ምዕራፍ ፲፱

አቤቶ ዳርጌ ወደ አጼ ቴዎድሮስ

ስለመሄዳቸውና ስለመታሰራቸው

አጼ ቴዎድሮስ አቤቶ ምኒልክን ይዘው ከሸዋ ወደ ቤጌምድር ከተመለሱ በኋላ አቤቶ ሰይፉ በጋላው /በኦሮሞ/ አገር እየተዘዋወሩ ቆይተው ነበርና በሸዋ የአጼ ቴዎድሮስ እንደራሴ ሆነው የተሾሙት መርድ አዝማች ኃይሌ ስለባላንጣነታቸው አስፈልገውና አሲዘው በአግር ብረት አስረው አስቀመጧቸው።

አቤቶ ሰይፉና አቤቶ ዳርጌ ከወንድማማችነታቸው በላይ እንደ ዳዊትና እንደ ዮናታን ጽኑ የሆነ ፍቅር ነበራቸውና አቤቶ ዳርጌ በወንድማቸው መታሰር አዝነው አቤቱታቸውን ለአጼ ቴዎድሮስ ለመንገር ወደ ቤጌምድር ሄዱ።

አጼ ቴዎድሮስም በፊታቸው አቅርበው «ወደዚህ የመጣህበትን ነገር ንገረኝ» ቢሏቸው፤ «የመጣሁበት ነገር መርድ አዝማች ኃይሌ ወንድሜን ሰይፉን ይዞ አስሮታልና በባላንጣው እጅ ታስሮ እንዳይሞት ይፍቱልኝ ለማለት ነው። ወንድሜ በጃንሆይ ላይ ምንም ክፉ ሥራ እንዳይሠራ እኔ እንደ ዋስና እንደ መያዣ ሆኜ እዚህ አቀመጣለሁ» ብለው ተናገሩ።

አጼ ቴዎድሮስም ከአቤቶ ዳርጌ አፍ ይህን ነገር በሰሙ ጊዜ «ወንድምህ እንዲፈታ አደርግልሃለሁ» የሚል የተስፋ ቃል ብቻ ነግረዋቸው ተስፋው እንዲፈጸምላቸው ደጅ እየጠኑ ተቀምጠው ሳሉ ለአቤቶ ሰይፉ ወይዘሮ ገበያነሽ የሚባሉ ሚስት ነበርዋቸውና በባላቸው መታሰር እጅግ ስላዘነ በመካከሉ ካንድ ሠራተኛ ቤት ሞረድ አስፈልገው በርጥብ ሥጋ ውስጥ አግብተው ሰደውላቸው ነበርና አቤቶ ሰይፉ ሥጋውን እየቆረጡ ሲበሉ ሞረዱን በውስጡ ስላገኙት እግር ብረቱን እየሞረዱ ቆርጠው አመለጡ።

መርድ አዝማች ኃይሌም የአቤቶ ሰይፉን መታሰር ለአጼ ቴዎድሮስ አስቀድሞ እንዳስታወቁ እግር ብረትም ሰበረው ማምለጣቸውን ለማስታወቅ መላክተኛ ልከው ነበርና አጼ ቴዎድሮስ በሰሙ ጊዜ «ለካ ዳርጌ የመጣው ሊሰልልና ሊያታልለኝ ኖርዋል!» ብለው በቁጣ ቃል አሲዘው እንዲታሠሩ አደረጉ።

በኋላ ግን ነገሩን ሁሉ መርምረው አቤቶ ዳርጌ ወደ ቤጌምድር የሄዱት አቤቶ ሰይፉ ገና ሳያመልጡ መሆኑን በተረዱት ጊዜ እስራቱን ፈትተው በቁም እስር አድርገው አስቀመጡአቸው።

ሁሉን ናቸውና ሄድና ወደ አጼ ቸው «ወደ ጋላ

ያለህ ያባትህን ነና ደጅ ጥናኝ» መት እናገኛለን ቶ ምኒልክ ቀርቦ ውን የማያፈርሱ አባትዎን አልጋ የለም።» እያለ ዘዋቸው ገቡ።

የበረከት ጦርነት ደክሞም ታሞም ወደ አንክበርም አቤቶ ምኒልክና

ጎር ዓመት ልጅ አድረው ነበር። ው ሠንሠሉቱን

መርድ አዝማች ልክንና ጥቂቶች ነግረው በጉጃም

ነርና ከባላገሩም

ን ድረውላቸው

ነገር ግን በሌላ ሰው ክፉ ሥራ የሚሠራ ሰው ቢውል ቢያድር እንጂ፣ በድሩን መቀበሉ አይቀርምና መርድ አገማች ኃይሌ ጊዜ አገኘሁ ብለው ወንድማቸውን አቤቶ ሰይፉን አስረው ሲያጉላሏቸው ነበር። በኋላ ግን ሸዋን ሦስት ዓመት ያህል ገዝተው የብድር መቀበያቸው በደረሰ ጊዜ ሊሸፍቱ ነው ተብሎ ተወራባቸውና አጼ ቴዎድሮስ ወደ ወሎ አስጠርተውና አስረው በኮላሽ አምባ አስቀመጧቸው።

ለሸዋም አበጋዝነት አቶ በዛብህን ለአፈንጉሥነት አቶ አቦዬን ሾመው ሰደዱ።

አቤቶ ሰይፉም እግር ብረት ሰብረው ከመርድ አገማች ኃይሌ እጅ ካመለጡ በኋላ በየጋላው /በየኦሮሞው/ አገር እየተዘዋወሩ ቆይተው ነበርና አጼ ቴዎድሮስ መርድ አገማች ኃይሌን አስረው የሸዋን አልጋ ላቶ በዛብህ እንደሰጡት በሰሙ ጊዜ «የወንድሜን የኃይለ መለኮትን ልጅ ምኒልክን መልሰው ባባቱ አልጋ ያስቀምጡታል መስሎኝ ነው እንጂ፣ ለባዕድ ለበዛብህም ከሰጡት ለምን ዝም አላለሁ» ብለው ከምንጃር እስከ ኤፍራታ ያለውን ምሥራቅ ምሥራቁን አገር እያስገበሩና እያሳበሩ አንክበር ወጥተው በአባታው በሣህለ ሥላሴ አልጋ ተቀመጡ።

አቶ በዛብህና አቶ አቦዬም ከአቤቶ ሰይፉ ጋር ለመዋጋት የማይችሉ መሆናቸውን አውቀው ይድረሱልን ብለው ወደ አጼ ቴዎድሮስ መላክተኞች ሰደዱ።

አጼ ቴዎድሮስም በዚህ ነገር ስለተናደዱ መምጣታቸው ሳይሰማ በግስጋሌ አንክበር ደርሰው ከአቤቶ ሰይፉ ጋር ጦርነት ገጠመ። የአቤቶ ሰይፉም ሠራዊት እጅግ ብዙ ነበርና ከአፄ ቴዎድሮስ ወገን ሠራዊቱ አለቀባቸው።

አቤቶ ሰይፉ ግን ከአጼ ቴዎድሮስ ተልኮ የመጣ አንድ የጦር አበጋዝ መስሏቸው ነበር እንጂ፣ አጼ ቴዎድሮስ መምጣታቸውን አላወቁም ነበርና አንድ ምርኮኛ ተይዞ ቀርቦ የጦር አበጋዙ ማነው? ብለው ቢጠይቁት «ራሳቸው ጃንሆይ ናቸው» ብሎ ቢነግራቸው ከአንክበር ወጥተው እየሸሹ ወደ ይቱ /ጨርጨር/ ወረዱ።

ወደ ሐረርጌም ለመወረድ አስበው ሳሉ ነገርው አሚር እንደማይቀበላቸው ስለአወቁ ወደ መርሐቤቱ ተመለሱ። ነገር ግን የገዛ እንደራሴአቸው አቶ ክብረት ስለሸፈተባቸው እርዳታ ለመለመን ወደ ቦረናው ገዢ ወደ ዓመሮ አሊ ሑዱና የተቻቸውን ያህል ረዳት ጦር ሰጥቷቸው ሜዳ ላይ ከአቶ ክብረት ጋር ገጥመው ሲዋጉ በጦር ወግቶ ገደላቸውና በዚያው በሜዳ ተቀበሩ።

ኃር እንጂ፤
አገኝሁ ብለው
ግን ሸዋን ሦስት
ኋቱ ነው ተብሎ
በኮላሽ አምባ

አቦዬን ሾመው

ሌ እጅ ካመለጡ
አጼ ቴዎድሮስ
ጡት በሰሙ ጊዜ
ጋ ያስቀምጡታል
እላለሁ» ብለው
ነገበሩና እያሳበሩ

ጋት የማይችሉ
ክተኞች ሰደዱ።

ይፋም ሠራዊት

የጦር አበጋዝ
ም ነበርና አንድ
ራሳቸው ጃንሆይ
ኃቱ /ጨርጨር/

ንደማይቀበላቸው
ው አቶ ክብረት
ሮ አሊ ሑዱና
ጋር ገጥመው

በአንክበር ጦርነት ግን አቤቶ ሰይፉ ጠንክረው ሲዋጉ አጼ ቴዎድሮስ አይተው ነበርና «እነዚህስ ሰዎች አስቀድሞ ግሼ ላይ አግኝተውኝ በነበረ ወደ ሸዋ እያስገቡኝም ኖርዋል» እያሉ ጦርነቱን በማድነት ሲናገሩ ነበር ይባላል።

ቢሆንም የሸዋ መኳንንት አቤቶ ሰይፉን ምክንያት አድርገው ስለመሸራታቸው ተናደው ነበርና አቶ በዛብህን አስጠርተው «ከመኳንንቱም ከወታደሩም ወገን የከዳ የከዳኝን እየለየህ አሳየኝ» ብለው ስለአዘዙት «እገሌም ከድቶናል! እገሌም ወግቶናል!» እያለ እየተናገረ ከመኳንንቱም ከወታደሩም ከሊቃውንቱም አምስት መቶ የሚሆኑ ሰዎች እጅና እግራቸውን ተቆረጡ። የአቤቶ ሰይፉ ሚስት የወይዘሮ ገበያነሽ አባት አቶ ሰሙ ንጉሥ ግን እንደ ተቆረጡ ወዲያውኑ ሞቱ።

ከሊቃውንቱም እነ አለቃ አሥራት እነ አለቃ ወልደ ሥላሴ እየተቀጡ ሞቱ። ሊቃውንቱ የተቀጡበት ምክንያቱ በዚያን ዘመን በሸዋ ከነበሩት ሊቃውንቶች ብዙዎቹ በሦስቱ ልደት ሃይማኖት ከአቤቶ ሰይፉ ጋር አንድነት ነበራቸውና ለአቤቶ ሰይፉ ረድተዋል ተብሎ ነው።

አጼ ቴዎድሮስ ወደ በጌምድርም በሚመለሱበት ጊዜ የአንክበርን ቤተክርስቲያን ንዋየ ቅድሳትና መጻሕፍት ሁሉ እየዘረፉ ይዘውት ሄዱ። እጅና እግርም ስለመቆረጣቸው እንደዚህ ተብሎ ተገጠመባቸው።

እነ አጼ ቴዎድሮስ ምነው ተዋረዱ?

የሸዋን ሰው ሁሉ እጅ ነስተውት ሄዱ።

ከዚህም በኋላ በደብረ ታቦርና በመቅደላ እየተመላለሱ ሦስት ዓመት ያህል ቆይተው እንደራሴውን አቶ አቦዬንና የሸዋን መኳንንት ሁሉ አስጠርተዋቸው ነበርና በ፲፰፻፶፮ ዓ.ም የተሾመውም እንዳይሻር ያልተሾመውም እሾማለሁ እያለ አንድም ሳይቀር ሄደ። አቶ በዛብህ ብቻ ሸዋን ጋላ /ኦሮሞ/ እንዳያጠፋው ጠብቅ ተብሎ ቀርቶ ነበር።

የሸዋም መኳንንት በደረሱ ጊዜ አጼ ቴዎድሮስ ሙሉ ግብር አግብተውላቸው ሲበሉ ሲጠጡ አዝማሪ ቆሞ እንደዚህ ብሎ ገጠመ።

ጃንሆይን /ቴዎድሮስን/ ባል ብሎ ማን አምኖ ይቆርባል?

ሴለኛውን ገብዝ ያራቱን ማዕዘን ባል።

በዚህም ጊዜ « ፈረሴን አቅርብ! » ብለው በፈረስ ሆነው ስለጩካ ተቀምጦም የሚበላው ቆሞሞ የሚያየው ሁሉ በፍርሃት ተንቀጠቀጠ ይባላል።

አቶ በዛብህ ግን በሸዋ የነጋሢ ዘር አለመኖሩን አይቶ ከአብቹ ጋላ /ኦሮሞ/ ካቶ ጉብና ዳጪ ጋራ ተማክሮ ከአጼ ቴዎድሮስ ለመክዳት ቁርጥ አሳብ ስለአደረገ አብደላ አማን በሚባል አገር አጠገብ አዙ ዋሻ የሚባለውን አስጠርጉ ዕቃውንና ገንዘቡን የምግብም ዓይነት ሁሉ ከሰልና እንጨት ሳይቀር ማግባት ጀመረ።

ከዚህም በኋላ በኅዳር ወር በ፲፰፻፶፯ ዓ.ም ወልደ ትንሣይ ከሚባለው ከተማው ተነስቶ ወደ ደብረ ብርሃን ወጥቶ « የሸዋ ሰው ከቴዎድሮስ መገዛት የማድንህ ገዥህ እኔ ነኝና ባለህ እርጋ ባትገዛልኝ ግን ብርቱ ቅጣት እቀጣለሁ » የሚል አዋጅ አስነግሮ ነገሠ። ደብዳቤም ሲጻፍ «ዛቲ ጦማር ዘተፈነወት እምነበ አቶ በዛብህ ንጉሠ ሸዋ» ይባል ጀመር። በቅዳሴም ጊዜ «አግርር ፀር፣ ወዕቀብ ገግሦ ወሠራዊቶ ለንጉሥነ ወልደ ኪሮስ» እየተባለ ስሙ ይጠራ ጀመር።

ነገር ግን የሸዋ ሰው ስለናቀው በያውራጃው እየሸፈተ የማይገዛለት ሆነ። ጋላውም /ኦሮሞውም/ ሁሉ ከዳ።

አቶ ጉብናም አዙ ዋሻ ጉብቶ አቶ በዛብህ የሰበሰበውን ገንዘብ ሁሉ ይዞ ሸፈተ።

እጼ ቴዎድሮስም ገስግሰው በመጡ ጊዜ አፍቀራ አምባው ላይ ወጥቶ ስለተቀመጠ ለጦርነት የማይመች ሆነባቸውና የመንገዱን ሰው ፈጅተው ከብቱን ዘርፈው ተመለሱ።

አቶ በዛብህም ከአፍቀራ ወርዶ አልገዛልህም ያለውን አማራውንም ጋላውንም /ኦሮሞውንም/ እየፈጀ በንጉሥነት ዘጠኝ ወር ያህል ሸዋን ገዛ።

ምዕራፍ ፩

አቤቶ ምኒልክ ከመቅደሳ አምልጠው

ወደ ሸዋ ስለመመለሳቸው።

አቤቶ ምኒልክ የአጼ ቴዎድሮስን ልጅ አግብተው ምንም ስንኳ በክብር ቢቀመጡም አሳባቸው ወደ ሸዋ ተመልሰው በአባታቸው አልጋ ተቀምጠው ንጉሥ ለመባል ነበርና፤ በመቅደሳ ሳሉ ወደ ሸዋ መኳንንት በምስጢር መላላክ ጀመሩ። ከአቶ በዛብህም በቀር መኳንንቱ ሁሉ ባንድ ቃል ሆነው «የጌታችን የኃይለ መለኮት ልጅ ከመጡልን በደስታ እንቀበልዎታለን» እያሉ አስታወቋቸው። ከዚህም በኋላ

ሆ. ስለፎክሩ
፤ ይባላል።

ቸ፤ ጋላ /አሮሞ/
አሳብ ስለአደረገ
በርጉ ዕቃውንና
ጀመረ።

ባለው ከተማው
የማድንህ ገዥህ
የሚል አዋጅ
ነበ አቶ በዛብህ
ማሃ ወሠራዊቶ

ገይገዛለት ሆነ።

ንዘብ ሁሉ ይዞ

ው ላይ ወጥቶ
፤ ከብቱን

አማራውንም
ገዛ።

ስንኳ በክብር
ምጠው ንጉሥ
ወላላክ ጀመሩ።
የኃይለ መለኮት
ህም በኋላ

በሰኔ ፳፬ ቀን ፲፰፻፶፯ ዓ.ም ሌሊት ከመቅደላ ተነስተው በአሊ በር ወጥተው ወደ ወረሃመኑ ተጓዙ።

በዚያም ሌሊት አጼ ቴዎድሮስ አቤቶ ምኒልክ ማምለጣቸውን ገና ሳይሰሙ ልባቸው ስለፈራባቸው ሦስት ጊዜ ያህል እየፎከሩ ወጥተው ዘበኞቹ «ጃንሆይ ምንም የለም ደህና ነው፤ » ይሏቸው ነበር። ከነጋ በኋላ ግን አቤቶ ምኒልክ ማምለጣቸው ስለታወቀ በመቅደላ ትልቅ ሽብር ሆነ። አጼ ቴዎድሮስም በአቤቶ ምኒልክ ማምለጥ ስለተናደዱ በመቅደላ ወህኒ እያሠሩ ያስቀመጡትን የባላባት ልጅ ሁሉ ገደል ያስጥሉት ጀመር።

አቤቶ ምኒልክም የወረሃመኑ ገዥ ወደ ነበረችው ወደ ወይዘሮ ወርቂት መላክተኞች ልከው «ከዚህም ቀድሞ ያባቱ የኃይለመለኮት ወዳጅ ነበርሽና ያባት ወዳጅ ለልጅ ስለሆነ መጣሁ ተቀብይኝ፤ ተቀባይም ስደጅልኝ» ብለው ስለአስታወቁት ለጊዜው ብዙ ሠራዊት ልካ ተቀበለቻቸው። ዳሩ ግን አጼ ቴዎድሮስ ልጅዋን አስረው በመቅደላ አነረውት ነበርና አቤቶ ምኒልክን ለውጥ ሰጥታ ልጅዋን ለማስፈታት ስለአሰበች ከነመኳንንቶቻቸው በዘበኞች አስከብባ አስቀመጠቻቸው። ወዲያውም ከሐይቅ ገዳም መነኮሳት አስጠርታ የምኒልክን እጅ ይገፍ ልስጥዎትና ልጄን ይፍቱልኝ ብላችሁ ንገሩልኝ ብላ አስጠንቅቃ ላክቻቸው። ነገር ግን የእግዚአብሔርና የሰው አሳብ እንደ ሰማይና ምድር የተራራተ ነውና የተላኩት መነኮሳት አሊ በር ሲደርሱ አጼ ቴዎድሮስ በአቤቶ ምኒልክ ማምለጥ ተናደውና ተቆጥተው የባላባቱን ልጅ ሁሉ ገደል ሲጥሉ የወይዘሮ ወርቂትንም ልጅ ገደል ጥለውታል የሚል ወሬ ስለሰሙ ተመልሰው መጥተው ለወይዘሮ ወርቂት ቢነግሩዋት ብርቱ ለቅሶ ካለቀሰች በኋላ «ምኒልክን እግዚአብሔር ወደ ሀገሩ ሊያገባው ቢፈቅድ ይሆናል» በማለት የሚሸኙ ወታደሮች ሰጥታ አሰናበተቻቸው። ወዲያውም «የሸዋ ሰው ሆይ! የጌታህ የኃይለመለኮት ልጅ ምኒልክ መጥቶልሃልና በደስታ ተቀበለው» የሚል አዋጅ አስነገረችላቸውና ወደ ሸዋ ገብ ጀመሩ።

ምዕራፍ ፳፩

ስለ አቤቶ ምኒልክና ስለ አቶ በዛብህ ጦርነት

አቶ በዛብህ አበጋዝነቱን ትቶ በሸዋ አልጋ ተቀምጦ እንደ ንጉሥ ይገዛ ነበርና ወይዘሮ ወርቂት «የሸዋ ሰው የጌታህ ልጅ ምኒልክ መጥቶልሃልና በደስታ ተቀበለው፤ » ብላ አዋጅ ማስነገርዋን በሰማ ጊዜ እንደገና ይዘሽ እሠራልኝ ብሎ ሁለት ሺህ ብርና ብዙ ፈረሶች በቅሎችም ጨምሮ ሰደደላት። ነገር ግን የአቤቶ

ምኒልክ ወደ ሸዋ መግባትና መንገሥ የእግዚአብሔር ፈቃድ ሆኖ ነበርና ያቶ በዛብህ መላክተኞች ወደ ወይዘሮ ወርቂት ሳይደርሱ አቤቶ ምኒልክ በግስጋሴ የወሎን ወሰን አልፈው ወደ ግሼ ገቡ። የግሼና የአንጾኪያም ገዢዎች በደስታ ተቀበሏቸው። በወይዘሮ ወርቂትም ትእዛዝ ለመሸናት የመጡት ወታደሮች ወደ ወረሂመኑ አንመለስም ብለው ከአቤቶ ምኒልክ ጋር ይጓዙ ነበርና ላቶ በዛብህ ሥጋት አልነበረባቸውም። ከግሼም በኤፍራታ አድርገው በነሐሴ ፲፫ ቀን ግድም ደረሱ።

አቶ በዛብህም አቤቶ ምኒልክ እንደመጡና የሸዋም መኳንንት እንደተቀበሏቸው በሰማ ጊዜ የሸዋ ሰው የሚአብርሱት መስሎት «ምኒልክ መምጣቱ በአጼ ቴዎድሮስ ፈቃድ ስለሆነ እኛን እያሠረ ለቴዎድሮስ እያላለፈ እጅና እግራችንን ለማስቆረጥ ነውና የሸዋ ሰው ለራሱ ስትል በርትተህ ተዋጋ! » የሚል አዋጅ አስነግሮ ወደ ጋዲሎ ተጓዘ።

በዚያም ጊዜ ወደ ጋዲሎ የሚጓዘውን ያቶ በዛብህን ሠራዊት ያየች ሴት እንደዚህ ብላ ገጠመች።

«ማነው ብላችሁ ነው ጋሻው መወልወል?»

ማነው ብላችሁ ነው ጦራችሁ መሾሉ?»

ማነው ብላችሁ ነው ካራችሁ መሳሉ?»

የጌታችሁ ልጅ ነው ሽረ በስመአብ በሉ። »

ከዚህም በኋላ በነሐሴ ፲፮ ቀን ፲፰፻፶፯ ዓ.ም ጋዲሎ ላይ ጦርነት ገጥመው ሲዋጉ ከአቶ በዛብህ ጋር የተሰለፉት የሚበዙት የኃይለ መለኮት አሸከሮች ነበሩና «በጌታችን በኃይለ መለኮት ልጅ ላይ አንተኩስም» እያሉ ጠመንጃቸውን ወደ ሰማይ ከተኮሱ በኋላ በፍጥነት እየዞሩ ከአቤቶ ምኒልክ ጋር ተቀላቀሉ። አቶ በዛብህም ሠራዊቱ እንደከዳው ባዩ ጊዜ ባንድያ ፈረሱ ሽሽቶ አመለጠና አፍቀራ ገባ።

አቤቶ ምኒልክም ከጋዲሎ ተነስተው ምሥራቅ ምሥራቁን ተገዘው ወደ አባቶቻቸው ከተማ ወደ እንክበር ገብተው የሸዋ ንጉሥ ተብለው ነገሡ።

አቶ በዛብህ ከአሥር ዓመት አስቀድሞ አጼ ቴዎድሮስ ወደ ሸዋ በመጡ ጊዜ የጌታዬን የኃይለ መለኮትን ልጅ ምኒልክን አላስማርክም ብሎ ከቀሩት ከሸዋ መኳንንት ጋራ ወደ በረከት ይዞ ሄዶ በረከት ላይ ከአጼ ቴዎድሮስ ሠራዊት ጋራ ሲዋጋ ቆስሎ ተማርኮ ነበርና አሁን እርሱ ለጌታው ልጅ ጠላት ሆኖ ጋዲሎ ላይ መዋጋቱን ያየች ሴት እንደዚህ ብላ ገጠመች።

«የበረከት ለታ ከሸንጡ ተወግቶ፤

ከሻንቅላ ጋራ አብሮ ተቆራኝቶ፤

ነበረ ያቶ በዛብህ
 ላሉ የወሎን ወሰን
 ታ ተቀበሏቸው።
 ወደ ወረሃመኑ
 በዛብህ ሥጋት
 ኔም ደረሰ።
 የም መኳንንት
 ምኒልክ መምጣቱ
 እጅና እግራችንን
 » የሚል አዋጅ

ዊት ያየች ሴት

በግሩ ገጥመው
 አስበሮች ነበሩና
 ውን ወደ ሰማይ
 ፡ አቶ በዛብህም
 ፡ ገባ።
 ን ተጉዘው ወደ
 ሡ።
 ሽዋ በመጡ ጊዜ
 ከቀሩት ከሽዋ
 ነ ሠራዊት ጋራ
 ያኖ ጋዲሎ ላይ

አገር ለምኒልክ እያለ ቆይቶ፤
 ሊወጋቸው ሂደ የሰው ነገር ሰሞቶ።
 አንተም አደረግኸኝ የመነኩሴ ፈራጅ፤
 የሙት ልጅ ሲቀበል እንዲህ ነወይ ወዳጅ? »
 ንጉሥ ምኒልክም በአንክበር ጥቂት ወራት ከተቀመጡ በኋላ ወደ ደብረ
 ብርሃን ወርደው የልቶን ከተማ እየሠሩ ተቀመጡ።

ምዕራፍ ፳፻

ሰለ አቶ በዛብህ የሞት ፍርድ

አቶ በዛብህ ከጋዲሎ ጦርነት አምልጦ አፍቀራ አምባ ገብቶ ነበርና የሽዋ
 መኳንንትና ሠራዊት ንጉሥ ምኒልክን በደስታ መቀበሉን አገሩም መርጋቱን አይቶ
 ይማሩኝ ብሎ መላክተኛውን ወደ ንጉሥ ምኒልክ ላከ። ነገር ግን ለሰው ምንም
 ቢሆን አንዳንድ ጠላት አይጠፋለትምና በዚያው በአፍቀራ ከእርሱ ጋር የነበረ አንድ
 ሰው «አቶ በዛብህ ይማሩኝ ብሎ ሲልክ ሰሞቶ ይማሩኝ ማለቱ በከተማም ሆኖ
 ሠራዊትዎን እያባበለና እያሴረ የረጋውን አልጋዎን ሊያፈርስ ነው እንጂ፤ ለዕርቅ
 ብሎ አይደለምና እንዳይዘነጉለት» ይሁን ብሎ ልከባቸው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክ ግን በማናቸውም ቢሆን አቶ በዛብህን እጅ ካደረጉ በኋላ
 የሚያደርጉበትን ያውቁ ነበርና «ሰለ እግዚአብሔር ብዬ ምሬሃለሁ!» ብለው
 አስመጥተው በልቶ ከተማ አጠገብ በአባ ሞቱ አገር አስቀመጡት።

ስለሆነም የሽዋ መኳንንት አቶ በዛብህ ካልሞተ በሰላም ለመኖር እንዳይችሉ
 ተረድተውት ነበርና በዛብህ ከአፍቀራ ቢወጣም በአባ ሞቱ አገር ቢቀመጥም
 በንጉሡ ላይ ማሴሩንና ሰው ማባበሉን አልተወም እያሉ ያስወሩበት ጀመሩ።

ደግሞ አምባውን አፍቀራን አስረክብ ተብሎ ስለታዘዘ አስረክቡ ብሎ ወደ
 አሽከሮቹ ቢልክ አሽከሮቹ የጌታችንን መጨረሻ ሳናይ አናስረክብም ብለው እምቢ
 ብለው ነበርና እርሱ አታስረክቡ ብሎ ቢልክባቸው ነው እየተባለ ይወራ ጀመረ።

በዚያም ሆነ በዚህም ሆነ ለቅናት የለውም ጽናት እንደሚባል ጉልማሳ
 በሚሰቱ፤ ንጉሥ በመንግሥቱ የሚሰማውን ክፉ ወሬ ሐሰት ነው ለማለት
 አይችልምና አቶ በዛብህ ይያዝ ተብሎ በሠንሠለት ታስሮ ወደ ወህኒ ገባ። በወህኒም
 ታስሮ ክፉ ሕልም አይቶ ኑሮ ባጠገቡ ላለው ሰው «ዛሬ ሌሊት ክፉ ህልም

አይቻለሁና ፈርቻለሁ» ብሎ ቢነገረው «አይዞዎ ምንም የለብዎ! አይፍሩ! » እያለ ያጽናናው ጀመር።

አቶ በዛብህ ግን የሰውዬውን ነገር ሰምቶ «እንደምን አይዞህ ትለኛለህ? ንጉሡ ተውት ምሬዋለሁ እንዳይሉ ልጅ ናቸውና የልባቸውን የሚያሠራቸው የለም። ባጠገባቸውም ያሉት መኳንንቶች ብንለቀው ምን ያደርገናል? የማይሉ ፈሪዎች ናቸው። ስለዚህ ይገድሉኛል እንጂ ምንም ቢሆን አልተርፍም» ብሎ መለሰለት።

ከዚህም በኋላ «የጠሉት ይወርሳል የፈሩት ይደርሳል» የሚባል ተረት አለና አቶ በዛብህ እንደፈራው ሊቃውንቱና መኳንንቱ ይፍረዱበት ተብሎ በችሎት አቀረቡት። በችሎትም የተነበበው የማስፈረጃው ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነበር።

«መጀመሪያ። አቶ በዛብህ የማያገባውን በአባቴ አልጋ ተቀምጦ ከመቅደላ አምልጪው በመጣ አላስገባም ብሎ ጋዲሎ ላይ ተዋጋኝ።

ሁለተኛም። አምባውን አፍቀራን አስረክበኝ ብለው በአሽከሮቹ እያመካኝ ሳያስረክበኝ ቀረ።

ሦስተኛም። ማረኝ ብሎ ከማርሁት በኋላ በከተማዬ ተቀምጦ ያሴርብኝ ጀመር። ስለዚህ ሊቃውንቱም መኳንንቱም ፍረዱ » የሚል ነው።

መኳንንቱና ሊቃውንቱም አቶ በዛብህ ገና ምላሽ ሳይሰጥ እየተነሱ መፍረድ ጀመሩ። እንደ ሕጉ ቢሆን በትልቁ ሰው ባቶ በዛብህ ይቅርና በማንም ተራ ሰው እንኳ ቢሆን የሞት ፍርድ ሲፈረድ ለተከሰሰበት ወንጀል ሁሉ ምላሽ ከሰጠና ካስረዳ በኋላ ነበር።

መጀመሪያ። በአሽከሮቹ እያመካኝ አፍቀራን አምባውን አላስረክብም ብሏል ለተባለው ነገር እርሱ አምባውን አትልቀቁ ብሎ አሽከሮቹን ለማዘዙ አንድም ማስረጃ አልቀረበም ነበር።

ሁለተኛም። በከተማ ተቀምጦ ያሴራል ስለተባለው ነገር ጠላቶቹ የሆኑ ሰዎች በመሰከሩበት ነው እንጂ፤ እርሱ ይህን ነገር በቃሉ አላመነም ነበር። ዳሩ ግን ማሩኝ ብሎ ምሕረት አግኝቶበታል ማለት ነው እንጂ ያቶ በዛብህ ዋናው ጥፋቱ ንጉሥ ምኒልክ ከመቅደላ አምልጠው ሲመጡ አላስገባም ብሎ መዋጋቱ ብቻ ነበር።

ከዚህም በኋላ ሊቃውንቱና መኳንንቱ በየተራ እየተነሱ ይሙት በቃ እያሉ ሲፈርዱ ከመኳንንቱ መካከል አንዱ አቶ ሠራዊቱ የሚባለው ተነስቶ የቆመበትን

ነይሁኑ! » እያለ

ይዞህ ትላኛለህ?

የሚያሳራቸው

ገናል? የማይሉ

ተርፍም» ብለው

ባል ተረት አለና

ተብሎ በችሎት

ጎሎ ነበር።

ምጦ ከመቅደላ

ከሮቹ እያመካኘ

ምጦ ያሰርብኝ

መፍረድ

ጎም ተራ ሰው

ከሰጠና ካስረዳ

ጎረቤትም ብሏል

ማዘዙ አንድም

ጠላቶቹ የሆኑ

ነበር። ዳሩ ግን

ዋናው ጥፋቱ

ጋቱ ብቻ ነበር።

ሁሉ በቃ እያሉ

የቆመበትን

ንጉሥ ምኒልክ ከመኳንንቶቻቸው ጋር

መሬት በእግሩ እየረገጠ «አንተ ያልሞትህ ማን ይሞት ኖርዋል?» ትሞታለህ! ብሎ ፈርዶ ሲቀመጥ፤ አቶ በዛብህ ሰውዬው በጦርነት ላይ ፈሪ ነው እየተባለ መጠርጠሩን ያውቅ ነበርና ዓይኑን ወደ አቶ ሠራዊቱ ቀና አድርጎ «እኔ ስሞት የአማራ የጋላ /የኦሮሞ/ የእስላም ጀግኖች ተጨምረው ፈርደው እሞታለሁ እንጂ፤ እንደ አንተ ያለው ፈሪ ብቻ ፈርዶ እሞታለሁን? አንተ የመግደያው ጦር ማመሙንና አለማመሙን ወዴት ታውቀዋለህ? » እያለ አሳቀበት።

ግራዝማች ባዩ የሚባለው ብቻ «አቶ በዛብህ እንደ እኔ አድርጎ ያጠቃውና ያዋረደው የለም፤ ቢሆንም በዛብህን የመሰለ ጀግና ለክፉ ቀን የሚሆን ነውና ይሙት በቃ ብዬ አልፈርድም» ብሎ ተናገረ።

ነገር ግን ከእግዚአብሔርና ከንጉሥ ቁጣ የሚያመልጥ የለምና እንደ ፍርዱ ቃል ግደሉት ተብሎ ታዘዘና ወደ መግደያው ሥፍራ ወስደው በጠመንጃ ገደሉት።

ከሁሉም ይልቅ የሚያሳዝነው በዚያ ዘመን የነበረው ጠመንጃ በባሩድና በጨርቅ እየተደቀደቀ በክምስር የሚተኮስ ነበርና ከባሩዱ ኃይልና ብዛት የተነሳ የለበሰው ልብስ ተያይዞ ስለነደደ ሥጋውና አጥንቱ መቃጠሉ ነው። ትራፊውንም ባለወጡት እንስተው ወደ ደብረ ብርሃን ወስደው ቀበሩት። በዚያንም ጊዜ እንዲት አልቃሽ እንደዚህ ብላ ገጠመች።

አንተም ጨካኝ ነበርህ ጨካኝ አዘዘብህ፤

እንደ ገና ዳቦ እሳት ነደደብህ።

ጋላም /ኦሮሞም/ አርፈህ ተኛ አውልቀው ዳባህን፤

አማራውም ተንፍስ አራግፍ ኮርቻህን፤

በሳት አቃጠሉት የሚያባንንህን።

ምዕራፍ ፳፫

በለ አጼ ቴዎድሮስ ዕረፍት

ከዚህም በኋላ አጼ ቴዎድሮስ ከእርሳቸው ጋራ ያለውን የእንግሊዝን መንግሥት ቆንሲልና ሌሎችንም የውጭ አገር ሰዎች እያሠሩ በመቅደላ ስለ አስቀመጧቸው፤ በ፲፰፻፱ ዓ.ም በሎርድ ናፒየር አበጋዝነት ከእንግሊዝ ንግሥት ከቪክቶሪያ የታዘዙ የሕንድ ወታደሮች ወደ ኢትዮጵያ መጡ። ከኢርትራም ባሕር ጠረፍ ጀምሮ ምንም ችግር እንዳያገኛቸው የዋጉ ደጃዝማች ጉበዜና የትግሬው /የትግራይ/ ደጃዝማች ካሣ መሪና ረዳት እየሰጡ እስከ መቅደላ አደረሷቸው።

ትኩታለህ! ብሎ ነው እየተባለ ጎረቤት «እኔ ስሞት ምታለህ እንዲ፣ ምግደያው ጦር

ርግ ያጠቃውና ነውና ይመስሉ

ና እንደ ፍርዱ ምንጃ ገደሉት።

መንጃ በባሩድና ፣ በዛት የተነሳ ። ትራፊውንም ም ጊዜ አንዲት

ን የእንግሊዝን በመቅደላ ስለ ንግሊዝ ንግሥት ፈርትራም ባሕር ዘዜና የትግራው ጊዜ።

አጼ ቴዎድሮስም በዚህ ዓመት በሚያዝያ ፮ ቀን መቅደላ ላይ ከእንግሊዝ ወታደሮች ጋር ጦርነት ገጥመው ሲዋጉ ከመኳንንቶቻቸውና ከወታደሮቻቸው ብዙዎች እየከዱ በያገራቸው መሄዳቸውን ባዩ ጊዜ የታጠቁ ጌታ በነዚህ በነጮች እጅ ከመያዝና ከመማረክ ሞት ይሻለኛል ብለው፤ በገዛ እጃቸው ሽጉጣቸውን ጠጥተው ሞቱ። ስለዚህም እንዲህ ተብሎ ተገጠመላቸው።

አንበሳው መቅደላ ወድቆ አገኘሁት፤ ሰው እያየው መሸሽ ነውር ሆኖበት። መቅደላ አፋፉ ላይ ጨሽት በረከተ፤ የሴቱን አናውቅም ወንድ አንድ ሰው ሞተ።

ከድሉም በኋላ የእንግሊዝ ጦር አበጋዝ ሎርድ ናፒየር የጦር መሣሪያውንና መንግሥቱንም ይቀበሉኝ ብሎ ለደጃዝማች ጉበዜ ቢልክባቸው የላስታንና የዋግን ባላባቶች ሰበሰበው «እንደዚህ ተብሎ ተላኩበኝ ምን ማድረግ ይሻላል?» ብለው ምክር ቢጠይቁቸው «ምናልባት እጅዎን ይዞ የወሰደዎ እንደሆነ ኋላ ፀፀት ይሆናልና አይሄዱ ይቅሩ እግዚአብሔር ሰጥቶዎ እንደሆነ ይገዛሉ ባይሰጥዎትም ይቀራል» ብለው ስለመከሩዋቸው ሳይሄዱ ቀሩ።

ሎርድ ናፒየርም ሁለት ሳምንት ያህል ከጠበቀ በኋላ ምላሽ ሳያገኝ ስለቀረ ጉዞውን ጀመረና ሰንዓፌ ሲደርስ የትግራው /የትግራይ/ ደጃዝማች ካሣ በዘ መስተንግዶ አስደግሰው በታላቅ ደስታና ክብር ተቀበሉት። እርሱም አራት መቶ ያህል ጠመንጃና ሦስት መድፎች ሰጥቷቸው ሄደ።

ከዚህም በኋላ ንጉሥ ምኒልክ በሸዋ፤ ደጃዝማች ጉበዜ በአማራው አገር፤ ደጃዝማች ካሣ በትግራ /በትግራይ/ ሆነው እነዚህ ሦስቱ ትልልቅ ጌቶች የኢትዮጵያን ንጉሠ ነገሥት መንግሥት ለማግኘት መሸቀዳደም ጀምረው ነበርና የአማራው ገዥ ደጃዝማች ጉበዜ ኃይለና ዕድል አግኝተው በ፲፱፻፳፩ ዓ.ም ጳጳስ ስለሌለ በአጩ እጅ ተቀብተው አጼ ተክለጊዮርጊስ ተብለው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሆኑ። እርሳቸውም ሦስት ዓመት ያህል እንደ ነገሡ የትግራው /የትግራይ/ ደጃዝማች ካሣ ከእንግሊዞች በተቀበሉት የጦር መሣሪያ ኃይል አግኝተው ነበርና በአድዋ አጠገብ ከአጼ ተክለጊዮርጊስ ጋር ተዋግተው ድል አድርገው ከያዙዋቸው በኋላ በ፲፱፻፳፪ ዓ.ም ዮሐንስ ተብለው በአቡነ አትናቴዎስ እጅ ቅብዓ መንግሥት ተቀብተው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሆኑ።

የደጃዝማች ካሣ ምርጫ (በጊላ አጼ ዮሐንስ ፩ኛ የሆኑት) መልእክተኞች አጼ ቴዎድሮስን ለመውጋት የመጣውን የአንግሊዝ ጦር በአዲግራት እንደተቀበሉት

የደጃዝማች ካሣ ምርጫ (በጊላ አጼ ዮሐንስ ፩ኛ) መልእክተኛ መርሻ ወርቁ ከአንግሊዝ የጦር አዛዦች ጋር ሆኖ

የአንግሊዝ ጦር ወደ መቅደላ ለመገስገስ በዝግጅት ላይ እንዳለ

(ኢትዮጵያ ኤገራቸድ ከተባለው ከሪፖርተር ፓንክቪሪስት መፍሐፍ የተወሰደ)

ምዕራፍ ፳፱

ንጉሥ ምኒልክ የሸዋን መንግሥት

አደላድለው ስለመያዛቸው

መርዕድ አዝማች ኃይለሚካኤል ከአጼ ቴዎድሮስ ሲከዱ አጼ ቴዎድሮስ አሲዘው በመርሐ ቤቴ አምባ በኮላሽ አግብተው ጉንደሬ የሚባለውን የቁጥር ጦር በደጃዝማች ወልደሚካኤል ውስጥ አድርገው ያስጠብቋቸው ነበርና ንጉሥ ምኒልክ በግንቦት ፳፩ ቀን ፲፰፻፶፱ ዓ.ም ከልቼ ወርደው የመርሐቤቴን አምባ ኮላሽን ከበው ስለያዙት በውስጡ ያለው ጉንደሬ የሚባለው ጭፍራ እስረኛውን መርድ አዝማች ኃይሌንና መድፉንም ሌላውንም የጦር መሣሪያ አውጥቶ ለንጉሥ ምኒልክ አስረከበ። ንጉሥ ምኒልክም ወደ ልቼ ተመልሰው ጥቂት ቀን ከቆዩ በኋላ ላኩታቸው ለመርድ አዝማች ኃይሌ የቡልጋን ግዛት ሰጧቸው።

ከዚህም በኋላ በሚያዝያ ፯ ቀን ፲፰፻፷ ዓ.ም አጼ ቴዎድሮስ ማረፋቸው ስለተሰማ ንጉሥ ምኒልክ ወደ ወሎ ዘምተው ቀድሞ ከመቅደላ በወጡ ጊዜ የተቀበለቻቸውን ወይዘሮ ወርቂትን ከወረሂመኑ ሽሽታ በሸዋ ድንበር ተቀምጣ የነበረችውን ባለ ወሮታ ስለሆነች ወደ ወረሂመኑ መለስዋት። ወይዘሮ መስታወት ግን ለንጉሥ ምኒልክ አልገዛም ብላ ነበርና እርሷን ድል አድርገው አምባውን መስቀላን እጅ አደረጉባት። የቀሩትንም የወሎ ባላባቶች ካስገበሩ በኋላ የወረደሉን ከተማ ቆርቁረው ወደ ሸዋ ተመለሱ።

እንደዚህም ወደ ወረደሉና ወደ ሸዋ እየተመላለሱ ቆይተው ሳሉ ለይማሙ አባ ዋጠው ወሎን ጠቅለው ሰጥተው ወደ ቤጌምድር ለመጓዝ አሰቡና መንገድ ሲጀምሩ አባ ዋጠው ከወደ ኋላ ከዳቸው።

ከሸዋም ፊታውራሪ ናደው የግሼን ጦር ሁሉ ሰብስቦ ከአባ ዋጠው ጋራ ይጓዝ ነበርና አባ ዋጠው እርሱን አሥሮ ሠራዊቱን ሁሉ ዘረፈው። ንጉሥ ምኒልክም ይህን ወሬ ሰምተው ከፊተኛው እሥራቱ በሰዎቹ ምክር በመፍታታቸው አዘኑ። ይፈታም ብለው የመከሩ መኳንንቶች አፈሩ።

በዚህም ምክንያት ወደ ቤጌምድር መዝመታቸውን ትተው ወደ ወረደሉ ተመለሱ። እንደኛውም የወሎ ባላባት መሐመድ አሊ ገባላቸውና በክብር ተቀበሉት። ወዲያውም ይማሙ ብለው ወሎን በሙሉ ሰጡት። ለመተማመኛም ሲባል የወይዘሮ ባፈናን ልጅ ወይዘሮ ማናለብሽን ዳሩለት። ያልተጠመቀ እስላም የተጠመቀችዬን ክርስቲያን ማግባት ያልተለመደ ነበርና ለጊዜው ሕዝቡ ሁሉ በጣም ጎረመው።

ተወሰደ)

አባ ዋጠውም ፊርቶ መቅደላ አምባ ገባ። ንጉስ ምኒልክም ተከታትለው ስለደረሱበት በመቅደላ እግር ብርቱ ጦርነት ተደረገና ከሁለቱም ወገን ብዙ ሰዎች ሞቱ። ይልቁንም ግራዝማች ባቡ የሚባል በሸዋ አንድ ተብሎ የሚቆጠር ጀግና በውጊያው ሞቶ ነበርና በንጉሥ ምኒልክ ሠፈር ትልቅ ንዘን ሆኖ ነበር።

የትግራው /የትግራይ/ ደጃዝማች ካሣም በሐምሌ ፱ ቀን ፲፰፻፷፱ ዓ.ም ከአጼ ተክለጊዮርጊስ ጋር ተዋግተው ድል ስለአረደረጉ ዮሐንስ ተብለው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሆነው ነበርና የቤጌምድሩ ገዥ ራስ ወልደማርያም ወደ ንጉሥ ምኒልክ መግባቱን ስለሰሙ ከትግራ ተነስተው በሰሜን አድርገው ወደ ቤጌምድር ገቡ። ከዚያም ወደ ጉጃም ተሻግረው ራስ አዳልን አባረው ራስ ደስታ ተድላን ሾመው ወደ ቤጌምድር ተመልሰው ሳሉ ራስ አዳል ራስ ደስታን ገድለው ቤጌምድር ላይ ለአጼ ዮሐንስ ታጥቀው ገቡላቸው።

አጼ ዮሐንስም ወደ ሸዋ ለመምጣት ዘቢጥ ሲደርሱ አባ ዋጠው ከመቅደላ ወርዶ ታጥቆ ገባላቸው። ዳሩ ግን ከወደ ጎሳ የቱርክ ጦር መጣ የሚባል ወሬ ስለተሰማ በየጁ አድርገው ወደ ትግራ/ትግራይ/ ስለተመለሱ ለንጉሥ ምኒልክ ትልቅ ደስታ ሆነ። ከዚያም በጎሳ የአጼ ዮሐንስና የንጉሥ ምኒልክ ብድር መመላለስ ተጀመረ።

ራስ ወልደማርያም ከአፄ ዮሐንስ ከድቶ ወደ ንጉሥ ምኒልክ ስለገባ አጼ ዮሐንስ ራስ አዳልን አዘው አስገደሉት።

ይማሙ አባ ዋጠውም ከንጉሥ ምኒልክ ከድቶ ወደ አጼ ዮሐንስ ስለገባ ንጉሥ ምኒልክ የጁ ቃሊም ላይ ደረሱበትና እጁን አሲዘው በእነዋሪ እንዲታሰር ወደ ሸዋ ሲደዱት። በየጁም ባላባቱን ደጃዝማች ወሌን ሾመው ወደ ወረደሉ ተመልሰው ክረምቱን በወረደሉ ክርመው ነበርና በመስከረም ለመስቀል በዓል ትልቅ ሰልፍ አድርገው የወሉን ሰው ግብር በማብላት ሽልማት በመስጠት ደስ አሰኝተውት ዋሉ። በዚህም ቀን መሸሻ ሰይፉ ከድቶ ወደ ሸዋ መጥቶ በደጃዝማች ጉብና ቤት ጉብቶ ነበርና ደጃዝማች ጉብና ተላልከው አስታረቁት።

ከዚህም በጎሳ ወደ ሸዋ ተመልሰው በጥቅምት ፳፩ ፲፰፻፷፱ ዓ.ም ወደ ቸሀ ዘምተው ነበርና ከዘመቻው ተመልሰው እነዋሪ ሲደርሱ አቤቶ መሸሻ ሰይፉን እንደታሰረ ወደ ጉንች ሲደዱት።

ከጥቂትም ወራት በጎሳ ወደ ቤጌምድር ሊዘምቱ አስበው ነበርና «የሸዋን እንደራሴነት ለደጃዝማች ገርማሚ ሰጥቻለሁና ገበሬ እረስ! ነጋዴም ነግድ!» የሚል አዋጅ ነግረው በዚህ ዓመት በጥር ወር ወደ ወረደሉ ተጓዙ። በወረደሉም ሳሉ

ከታትለው
ገን ብዙ ሰዎች
ሚቆጠር ጀግና
ር።

፪፻፩ ዓ.ም ከአጼ
ኢትዮጵያ ንጉሠ
ንጉሥ ምኒልክ
ኔጌምድር ገቡ።
ነን ሾመው ወደ
ድር ላይ ለአጼ

ጠው ከመቅደላ
የሚባል ወሬ
ምኒልክ ትልቅ
ድር መመለሰስ

እክ ስለገባ አጼ

የሐንስ ስለገባ
አንዲታሰር ወደ
ኋላ ተመልሰው
ትልቅ ሰልፍ
ስ አሰኝተውት
ፃች ጉብና ቤት

ዓ.ም ወደ ቸሀ
መሸሻ ሰይፉን

ነበርና «የሸዋን
ግድ!» የሚል
ሉም ሳሉ

የጉጃሙ ራስ አዳል ወደቤጌምድር ተሻግረው ነጋሽ ወሬኛን ድል አድርገው ነፍጡን ወስዱበት የሚል ወሬ ስለሰሙ በፍጥነት ተነስተው በግስጋሴ ደብረ ታቦር ገቡ።

ደጃዝማች ወሌም ከጌታው ጋራ ለመገናኘት ከየጁ ወደ ደብረታቦር ሲገሰግስ ዘመዶቹ የሆኑ ሰባት ደጃዝማችዎች ከድተዋል የሚል ወሬ ቢሰማ እንደገና ተመልሶ የጁ ላይ ጦርነት ገጠማቸው። እንደ አንድ ወታደር ሆኖ ጠጣው በሚባል ፈረሱ ተቀምጦ ሲወጋና ሲያዋጋም ውሎ ነበርና የገደላቸውን ገድሎ የተረፉትን ማረካቸው። በዚያንም ጊዜ አዝማሪ እንደዚህ ብሎ ገጠመለት።

ሰባት ደጃዝማች አስር ፊታውራሪ የጠመቀውን፤

የወሌ ፈረስ ጠጣው ብቻውን።

ንጉሥ ምኒልክም በደብረታቦር ሳሉ አጼ ዮሐንስ በግስጋሴ መምጣታቸውን በሰሙ ጊዜ ከብዙ ፈረስ በቀር እንደ አጼ ዮሐንስ ብዙ ነፍጥ እንደሌላቸው ያውቃሉና በጌምድርን ለቀው ወደ ጉጃም ለመሻገር ጉዞ ጀመሩ።

ራስ አዳልም ንጉሥ ምኒልክ ወደ ጉጃም ለመሻገር ጉዞ መጀመራቸውን ሰምተው በዓባይ ዳር እግር በር በሚባለው ሥፍራ ሠራዊታቸውን አስልፈው ይጠባበቁ ነበር። ነገር ግን የንጉሥ ምኒልክን ሠራዊት ብዛት ሰላይ አይቶ ነግሮዋቸው ነበርና እግር በርን ትተው ወደ ዳሞት ስለተመለሱ ንጉሥ ምኒልክ ዓባይን ተሻግረው ሞጣ ላይ ሠፈሩ። ባላገሩም ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ለመዋጋትና መንገድ ለመከልከል አስቦ ነበርና አንዲት ሴት እንደዚህ ብላ ገጠመች።

ሞጣ ላይ ተከለ ሸዋ ድንኳኑን።

ተራዳ ጉጃሜ ትችል እንደሆነ።

ራስ አዳልም አገራቸው ነውና በቆላና በደጋ ዳሞት እየተዘዋወሩ ስለተቀመጡ ንጉሥ ምኒልክ ለጦርነት የማይመች መሆኑን አውቀው ጉጃምን ትተው በሊቦን ወርደው ዓባይን ተሻግረው ወደ ሸዋ ተመለሱ።

ምዕራፍ ፳፩

ስለ ወይዘሮ ባፈና መከዳት

የወይዘሮ ባፈና ትውልዳቸው በመርሐቤቴ ቆላ ከረመሸት ባላባት ከበርበሬ ወገን ነው። ከንጉሥ ምኒልክ አስቀድሞ ሦስት ባሎች ፈትተዋል። ከነዚህም ከፊተኞች ባሎቻቸው ሦስት ወንዶችና ሁለት ሴቶች ልጆች ነበሯቸው። የወንዶቹ ልጆች ስም አመንሸዋ፣ ኃይሌና ግዛው የሴቶቹ ልጆቻቸውም ማናለብሽና እርመጃቸው ይባል ነበር። የወይዘሮ ባፈና ዕድሜ ከንጉሥ ምኒልክ በብዙ ይበልጥ

ነበር። ቢሆንም በንጉሥ ምኒልክ ዘንድ እጅግ የተከበሩና የተወደዱ በመሆናቸው ሰው ሁሉ ይፈራቸው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክ ወደ በጌምድር ዘምተው በዚያው ወደ ጉጃም በተሻገሩ ጊዜ ወይዘሮ ባፈናም አብረው ዘምተው ነበር። ነገር ግን የቀድሞ ዘመን ወይዘሮችና መኳንንት ፈንጣጣ መከተብ እየፈሩ ባገር ውስጥ የፈንጣጣ በሽታ ገባ ሲባል ከሰው እየተለዩ ለብቻቸው ይቀመጡ ነበርና ንጉሥ ምኒልክ ጉጃም በደረሱ ጊዜ በሠፈራቸው የፈንጣጣ በሽታ ስለገባ ወይዘሮ ባፈና እንደ ልማዱ ሠፈራቸውን ለይተው ለብቻቸው ይጓዙ ጀመር። በኋላ ግን ወደ ሸዋ ቢመለሱ ይሻላል ተብሎ ተመክረና ወደ ሸዋ ተመለሱ።

ወደ ሸዋም ሲመለሱ ንጉሥ ምኒልክን ለመከዳት ከአማቻቸው ከይማሙ መሐመድ አሊ ጋራ ተማምለው ነበርና ለሥራቸው ሁሉ እንዲመቻቸው ወደ ሸዋም በገባሁ ጊዜ ሹሞችዎ ይህን ስጦት ይህን አድርጉልኝ ስላቸው እምቢ እያሉ እንዳያስቸግሩ ደረቅ ማህተም ይስጡኝ እያሉ በማታለል ለመናቸው። ደረቅ ማህተም ማለትም ቃሉ ሳይጻፍ ማህተሙ ብቻ እየታተመ በእምነት የሚሰጥ ነው። ንጉሥ ምኒልክም በወይዘሮ ባፈናና በይማሙ መሐመድ አሊ መካከል የተደረገውን ስምምነትና መሀላ አያውቁም ነበርና ሳይጠረጥሩ እያተሙ ሰጧቸው።

በዚያንም ዘመን በንጉሥ ምኒልክ ላይ ብዙ ጠላቶች ስለተነሱባቸው በየሥፍራው ከጂው በዝቶ ነበር። የወሎ ጋላ /ኦሮሞ/ እየወጣ ግድምንና ኤፍራታን ይወጋ ጀመር። ደግሞ ከሁሉ የባሰና የክፋ ነገር መርድ አዝማች ኃይሌ ሸፍተው አንኮበርን ይዘው ነበርና አዛዥ ወልደጻድቅ ከእርሳቸው ጋራ ያለውን ወታደር ይዘው ጉረቤላ ከጓሳው ላይ ጦርነት ቢገጥሙአቸው አዛዥ ወልደጻድቅ ድል ሆነው እየሸሹ ፍቅሬ ግምብ ገቡ። ሰልፍ ለማስተማር ተቀጥሮ የነበረው ፖቲ የሚባለውም ፈረንሳዊ ሰልፍ ያስተማራቸውን መቶ ወታደሮች ይዞ ከአዛዥ ወልደጻድቅ ጋራ ተሰልፎ ነበርና እርሱም በዚያው በጦርነቱ ውስጥ ሞተ።

እንደራሴው ደጃዝማች ገርማሚና አፈ ንጉሥ በዳኔ ግን ወደ እንጦጦ ወርደው ነበርና ከእንጦጦ ተመልሰው በድሉ ለት ልቼ ገቡ። በዚህም ቀን ንጉሡ ከጉጃም በደህና መመለሳቸውን ወይዘሮ ባፈናም ቀድመው መምጣታቸውን የሚያወሩ መላክተኞች ልቼ ገብተው ነበር።

መርድ አዝማች ኃይሌም ድል ካደረጉ በኋላ አንኮበር ገብተው ሹም ሽር ሲያደርጉ እነ ደጃዝማች ገርማሚና የንጉሡ መላክተኞች ልቼ መግባታቸውን ስሙና ምክራቸው ሁሉ ፈረሰባቸው።

ፊት ለመሆናቸው

ም በተሻገሩ ጊዜ
ወይዘሮችና
ገባ ሲባል ከሰው
በደረሱ ጊዜ
ዱ ሠፈራቸውን
ይሻላል ተብሎ

ቸው ከይማሙ
ቸው ወደ ሽዋም
እምቢ እያሉ
ወደቀው። ደረቅ
የሚሰጥ ነው።
ከል የተደረገውን
።

ስለተነሱባቸው
ኤፍራታን
ኃይሌ ሽፍተው
የለውን ወታደር
ድቅ ድል ሆነው
ቴ የሚባለውም
ወልደጸድቅ ጋራ

ወደ እንጦጦ
ገም ቀን ንጉሠ
መምጣታቸውን

ተው ሹም ሽር
መግባታቸውን

ከዚህም በኋላ ከአንክበር ተነስተው ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ ለመግባት ሚጣቅ ሲደርሱ ደጃዝማች ገርማሚ አፈ ንጉሥ በዳኔና፤ አቶ አንተን ይስጠኝን፤ አቶ ቸርነትንና፤ አቶ ይገዙን፤ አቶ ድልነሣሁን ረዳቶች አድርገው በማዚያ ፳፮ ቀን ከልቼ በግሥጋሴ ሄደው ሚጣቅ አፋፍ ላይ ጦርነት ገጠሟቸው። በጦርነቱም ወስጥ አፈ ንጉሥ በዳኔ ፎክረው ቀርበው በጦር ከጭናቸው ላይ ጠቆም አድርገው ያዙዋቸውና ድሉ ለነደጅአዝማች ገርማሚ ሆነ።

ከዚህም በኋላ ደጃዝማች ገርማሚ አቤቶ መሸሻ ሰይፉን ከጉንጉ አውጥተው ከመርድ አዝማች ኃይሌ ጋራ በእነዋሪ አስረው አስቀመጧቸው። ምክንያቱም ሁለቱም የንጉሥ ምኒልክን አልጋ ፈላጊዎች ስለመሆናቸው ነበር።

ወይዘሮ ባፈናም እነዋሪ ገብተው ነበርና ስለ ድሉ ነገር ካንገት በላይ ትልቅ ደስታ አደረገ። በኋላ ግን ከአማቻቸው ከይማሙ መሐመድ አሊ ጋራ የተማከሩበትንና የተማማሉበትን ነገር ለማድረግ ወደ አጼ ዮሐንስ መላላክ ጀምረው ነበርና ከእነዋሪ ወደ ልቼ ወጥተው የንጉሡን ባሩድና ከባሕር ማዶ ያስመጡትን ማለፊያ ማለፊያ ዕቃ ብሩንና ሌላውንም ዕቃ ሁሉ ዘርፈው ወደ እነዋሪ ተመለሱ።

ከጥቂትም ቀን በኋላ አቤቶ መሸሻ ሰይፉንና ይማሙ አባ ዋጠውን ደጃዝማች ዘገየንም ከእስራታቸው ፈትተው ከእነዋሪ ወደ ታሞ ተጓዙ።

መሸሻ ሰይፉን ያስከተሉበት ምክንያት ባንድ ወገን መርሐቤቱ የአቤቶ ሰይፉ ግዛት ስለነበረ የመርሐቤቱ ሰው ለጌታው ለአቤቶ ሰይፉ ልጅ ሲል እንዲቀበላቸውና እንዲረዳቸው ነው። በሁለተኛውም ወገን የንጉሥ ምኒልክ ባላንጣ ስለሆነ ንጉሥ ምኒልክ ከመሸሻ ሰይፉ ጋራ ሲዋጉ ወደ ይማሙ መሐመድ አሊ መዝመታቸው እንዲቀር ብለው ነው። ይማሙ አባ ዋጠውን ወደ ታሞ መውሰዳቸው አባ ዋጠው ለይማሙ መሐመድ አሊ ባላንጣ ነውና ምናልባት ንጉሥ ምኒልክ ከጉጃም ሲመለሱ ወደ ወሎ እንዳይሰዱትና መሐመድ አሊን እንዳይወጋ ስለፈሩ ነው።

ወደ ታሞም ለመሄድ ገረን በሚባለው አገር ሲደርሱ ባላገሩ ተሰብስቦ ወይዘሮ ባፈና ከንጉሥ ምኒልክ ከድተው መጥተዋልና እንዳያመልጡህ እያለ ለፈፈና የያዙትን ዕቃና ገንዘብ ዘረፈባቸው። እርሳቸው ግን በጭንቅ አመለጡ። አቤቶ መሸሻም ባንድ ሥፍራ ተደብቶ ነበርና አንድ ባላገር አግኝቶ «አንተ ማነህ?» ቢለው «መሸሻ ሰይፉ ነኝ» ብሎ ስለተናገረ «አንተስ የጌታዬ ልጅ ነህ» ብሎ ሸኝቶ ሰደደውና ከወይዘሮ ባፈና ጋራ ተቀላቅሎ ወደ ታሞ ገባ። ከጥቂት ወራትም በኋላ ወይዘሮ ባፈና ይማሙ አባ ዋጠውንና ደጃዝማች ዘገየን አስረው አቤቶ መሸሻ ሰይፉን የኮላሽን አምባ ይዘህ ተጠባበቅ ብለው ሰደዱት።

ንጉሥ ምኒልክ

ንጉሥ ምኒልክም በሰኔ ወር ከጉጃም ተመልሰው ሰላሌ ሲደርሱ ነገሩን ሁሉ አላወቁም ነበርና ይማሙ መሐመድ አሊን አሰናብተው ወደ ሀገሩ ሰደዱት። እርሱ ግን ከወይዘሮ ባፈና ጋራ የመከዳት ምክሩን ለማጽናት ሲል በመርሐቤቱ በኩል ወደ ታሞ ወጥቶ ከወይዘሮ ባፈና ጋራ ተነጋግሮ ባህያ ፈጅ በኩል ወረይሉ ገባ።

ንጉሥ ምኒልክም እነዋሪ በገቡ ጊዜ በወይዘሮ ባፈና ሥራ ሁሉ እጅግ አዘነ። በኋላ ግን አስታራቂዎች ልከው መሸሻ ሰይፉን እጁን ይዘው ከሰጡ እርሳቸውን በቂም ላይገድሏቸውና ላይጣሏቸው ስለተዋዋሉ ተቀባይ ይምጣ ተባለና መሸሻ ሰይፉን የሚቀበሉ አቲክም መንገሻ ከጉንደራ ጦር ጋራ እ፫ ነፍጠኛ ከባሻ ተንጉዳጓጅ ጋራ ደጃዝማች ወልዴ፤ አቶ ሀብተሥላሴ፤ አፈ ንጉሥ በዳኔ ተልከው ወደ ታሞ ወረዱ።

ወይዘሮ ባፈናም መሸሻ ሰይፉን ከኮላሽ አስጠርተው ባጠገባቸው አኑረውት ነበርና አኳኋናቸውን ባየው ጊዜ ስለፈራ በዚያ ያሉትን ወታደሮች በምስጢር አድርጎ ምክር ቢጠይቃቸው «ወይዘሮ ባፈና በፊት ከኔታችን አስከዱን አሁን ደግሞ አንተንም የሚይዙህ ከሆነ እኛንስ እየያዙ መታረቂያ ሊያደርጉን አይደለምን? ከእንግዲህ ወዲህ ምንም ቢሆን ለሴት አንገዛምና እርሳቸውን ይዘን ማሠር ይሻለናል፤» በማለት ምክራቸውን ስለቆረጡ ወይዘሮ ባፈና የቁም እስር ሆነ። መሸሻ ሰይፉም በታሞ የተገኙትን ወታደሮች ይዞ ሊወስዱት ከመጡት መኳንንቶች ጋራ ጦርነት ቢገጥም ባንድ አፍታ ድል አደረጋቸው። ባሻ ተንጉዳጓጅና ሌሎችም ብዙ ሰዎች በጦርነቱ ውስጥ ሞቱ። የተቀሩትም እንደ ትቢያ ተበተኑ። ከዚህም በኋላ አምባውን ታሞን አጠንክሮ ያዘ። ይማሙ አባ ዋጠውንና ደጃዝማች ዘገየንም እየፈታ ለቀቃቸው።

ንጉሥ ምኒልክም የመሸሻ ሰይፉን መበርታትና የወይዘሮ ባፈናን መታሰር በሰሙ ጊዜ ከአምባው እየወጣ አገር እንዳያጠፋና ሠራዊት እንዳያበዛ ታቹን በቆላው በቆፍና በኩል አጎታቸውን ልዑል ደጃዝማች ዳርጌን ላዩን በዶባ በኩል ያክስታቸውን የልዕልት ተናኘ ወርቅን ባል ደጃዝማች ወልደ ሚካኤልን አስቀምጠው ያስጠብቁ ጀመር። የወይዘሮ ባፈና ልጆች ግን ንጉሥ ምኒልክን ይወዱ ነበርና ከመሸሻ ሰይፉ እየከዱ ወጡ።

ይማሙ መሐመድ አሊም ከወይዘሮ ባፈና ጋራ እንደ ተማከረው ምክር በወረይሉ ያለውን የንጉሡንና የመኳንንቱን ገንዘብ ሁሉ ዘርፎ ከተማ ጠባቂዎቹን ፈጅቶ ለማዳ አንበሶች ሳይቀሩ ገድሎ ከተማውን አቃጥሎ ወደ ቤቱ ሄደ።

ንጉሥ ምኒልክም ይህን ወሬ በሰሙ ጊዜ በግስጋሴ ተነስተው እየተከታተሉ የውል ላይ ደረሱበት።

እርሱም የነገሩን አኳኋን አይቶ ፊት ለፊት ጦርነት ለመጋጠም የማይችል መሆኑን ስለአወቀ ባንደኛው ፈረሱ ሽሹቶ አመለጠ። ንጉሥ ግን ስለተናደዱ ከተማውን ደሴን አቃጠሉት።

ከዚያም ተመልሰው በወረይሉ ከተማ ሳሉ የእናታቸውን የወይዘሮ እጅግአየሁን ሞት ተረዱና በጎዘን ሰነቡቱ። መዋዕለ ኅዘናቸውም ሲፈጸም መሐመድ አሊ ያቃጠለውን የወረይሉን ከተማ እንደገና ሠርተውና አድሰው ደጃዝማች ወልዴን ጠባቂ ደድርገው ወደ ልቼ ከተማ ተመለሱ።

አጼ ዮሐንስም ደብረታቦር ላይ ነበሩና ከሸዋ በሦስት ወገን መላክተኛ ይመጣላቸው ነበር።

በአንደኛው ወገን። አቤቶ መሸሻ ሰይፉ እርስዎ ከመጡ ከሸዋ ሰው የሚበዛው የእኔ ወገን ነውና ለንጉሡ ምኒልክ ምንም የሚያስጋም ነገር የለም እያለ የደጃዝማች ገርማሚን ልጅ አቶ ሰሙ ንጉሥን ልኮ ነበር።

በ፪ኛው ወገን የሁለት ልደት ሃይማኖት ወገኖች እርስዎ መጥተው የማርቆስን ሃይማኖት ቢያቀኑልን ነው እንጂ ንጉሥ ምኒልክም ባንድ ወገን አባ ማስያስ የሚባል ጳጳስ በአዳል አገር በኩል አስመጥተዋል። በሁለተኛውም ወገን ከሦስት ልደቶች ጋራ ተፋቅረዋል እያሉ ይልኩባቸው ነበር።

በ፫ኛው ወገን ከወይዘሮ ባፈናና ከመርድ አዝማች ኃይሌ ጋራ የመከሩ ሰዎች ጃንሆይ በቶሎ ካልደረሱልን ንጉሥ ምኒልክ ያጠፋናል እያሉ ይልኩባቸው ነበርና፤ አጼ ዮሐንስ ወደ ሸዋ ለመምጣት ቁርጥ ሀሳብ ማድረጋቸው የታወቀ ሆነ። በዚያን ጊዜ ጠላት መጥቶ አክሱምን ከቧታል ብለው ቢነግርዋቸው ስንኳ ወደ ትግሬ /ትግራይ/ ለመመለስ አያስቡም ነበር ይባላል።

ንጉሥ ምኒልክ አጼ ዮሐንስ ወደ ሸዋ ለመምጣት ቁርጥ ሀሳብ ማድረጋቸውን በሰሙ ጊዜ በጥቅምት ወር በ፲፰፻፱ ዓ.ም ወደ ወሎ ተሻግረው ጅፋ ላይ ሠፈሩ። መሐመድ አሊም ሽሹቶ ወደ አጼ ዮሐንስ ገባ። ይማሙ አባ ዋጠው ግን ከንጉሥ ምኒልክ ጋር ታርቆ ስለገባ የወሎን ግዛት መልሰው ሾሙት። ወደ ወሎ የተሻገሩበት ግን መሐመድ አሊን ለማባረር አባ ዋጠውን ለመሾም አልነበረምና ጅፋ ላይ ሆነው ወደ አጼ ዮሐንስ መኳንንቶች በምስጢር እየተላላኩ የአጼ ዮሐንስን አሳብ ሁሉ እርግጡን አገኙት።

የመሸሻ ሰይፉም መላክተኛ አቶ ሰሙ ንጉሥ አጼ ዮሐንስ ባቋራጭ መንገድ በሳይንት አድርገው ወደ ሸዋ እንዲመጡ ይመክር ነበር። ነገር ግን ንጉሥ ምኒልክ የላኩባቸው የአጼ ዮሐንስ መኳንንት በበሽሎ በረሀ በንዳድ የምናልቀው ስለምን ነው። ላዩን በየጁ ዞረን እህልና ሣር ሳንቸገር ብንሄድ ይሻለናል ብለው ስለመከሩ አጼ ዮሐንስ ወደ ጨጨሆ አመሩ።

ጋራ የማይችል ግን ስለተናደዱ

ፍውን የወይዘሮ ፈጸም መሐመድ ጃዝማች ወልዴን

ወገን መላክተኛ

ኑ የሚበዛው የእኔ ጃዝማች ገርማሚን

የተው የማርቆስን ያስ የሚባል ጳጳስ ጋራ ተፋቅረዋል

ኑ ጋራ የመከሩ ማዕከላቸው ኑ ሮታወቀ ሆነ። ፍው ስንኳ ወደ

ብ ማድረጋቸውን ሆፈሩ። መሐመድ ሂልክ ጋር ታርቆ መሐመድ አሊን ተንስ መኳንንቶች

ፀረ-ጭ መንገድ ንጉሥ ምኒልክ ስልቀው ስለምን በለው ስለመከሩ

ንጉሥ ምኒልክም የአጼ ዮሐንስን መንገድ አረዛዘም አይተው በጎዳር ወር መጨረሻ ከጅፋ ተነስተው ወደ መርሐቤቱ ወርደው መሸሻ ሰይፉ ያለበትን ታሞን ከበው ይዋጉ ጀመር። ከሁለቱም ወገን ብዙ ሰው አለቀ። ንጉሥ ምኒልክም የታሞን አምባ ጽናት የመሸሻ ሰይፉን ብርታት አይተው እዚህ ከመሸሻ ሰይፉ ጋራ ስዋጋ አጼ ዮሐንስ መጥተው አገሬን ያጠፋታልና ዕርቅ ማድረግ ይሻለኛል ብለው የደብረ ሊባኖስና የጀር የአቡነ ዜና ማርቆስ ገዳማት መነኩሳት ገብተው የዕርቁን ነገር እንዲጠይቁት አደረጉ።

መነኩሳቱም ወደ መሸሻ ሰይፉ ገብተው አፄ ዮሐንስን ያህል ጠላት መጣ ሲባል እናንተ እርስ በእርሳችሁ ለምን ትጣላላችሁ? ያባትህን አገር ሸዋን የትግራ /የትግራይ/ ሰው ከሚያጠፋው ወንድምህ ንጉሥ ምኒልክ ቢበድሱህ ይሻላል ብለው ቢመክሩት እጅን ላይዘኝ የማሉልኝ እንደሆነ ታርቁ እገባለሁ አላቸው።

ከዚህም በኋላ ከኮራ ታቦተ ማርያምን አምጥተው በሥጋና በደሙ አማምለው መሸሻ ሰይፉን ወይዘሮ ባፈናንም አስታረቋቸውና ሁሉም ወደ ልቼ ገቡ። ወዲያው መሸሻ ሰይፉን ዛሬ አዲስ አበባ በተባለው በጉለሊ ደጃዝማች ብለው ሾሙትና እርሱም ከተማውን የካ ላይ አደረገ።

ምዕራፍ ፳፯

አጼ ዮሐንስ ወደ ሸዋ ስለመምጣታቸው

አጼ ዮሐንስ ከአጼ ተክለጊዮርጊስ ጋራ ተዋግተውና ድል አድርገው ለጊዜው የያዙት ከበሽሎ ወዲያ ያለውን አገር ነበረና ንጉሥ ምኒልክ በጉልበት ወደ ቤጌምድርና ወደ ጉጃም በመዝመታቸው ምክንያት በሁለቱ ነገሥታት መካከል ጠብ ስለተጀመረ አጼ ዮሐንስ ባባቱ አገር በየጁ የተሾመውን ወሌን ለማባበል ሲሉ «ከጨጨሆ በላይ ያለውን አገር እስጥሃለሁና ከንጉሥ ምኒልክ ከድተህ ወደኔ ና» እያሉ ይልኩበት ጀመሩ። ደጃዝማች ወሌም ወራቱ ክረምት ስለሆነ ወደ ሸዋ ለመገስገስ የማይመች ቢሆንበትም እምቢም እሺም ሳይል ወዝ እየሰጠ ክርሞ ክረምቱ ሲያልፍ የየጁን ባላባቶች ሁሉ ሰብስቦ ወደ ሸዋ መጣ።

ከዚህም በኋላ በአጼ ዮሐንስና በንጉሥ ምኒልክ መካከል ያለው ጠብ እየተገለጠና እየሰፋ ይሄድ ጀመር። የዚህም ወሬ በያውራጃው ሁሉ በተሰማ ጊዜ ላገራቸው የሚያስቡ አንዳንድ መነኩሳት የክርስቲያን ደም ለምን በከንቱ ይፈሳል? በማለት ወደ አጼ ዮሐንስና ወደ ንጉሥ ምኒልክ እየተመላለሱ የእርቁን ድርድር ከደረደሩ በኋላ የእርቁን ነገር የሚጨርሱ ከአጼ ዮሐንስ ወገን በጅሮንድ ለውጤ ከንጉሥ ምኒልክም ወገን ፊታውራሪ ናደው ተመረጡ።

አጼ ዮሐንስ ፬ኛ ንጉሠነገሥት ዘኢትዮጵያ
(ኢትዮጵያ ኤገራሽድ ፎቶግራፍድ)

የእርቁም ድርድር አጼ ዮሐንስ ከበሽሎ ወዲህ ያለውን አገር በጭራሽ ለንጉሥ ምኒልክ እንዲለቁ ነበርና «ከበሽሎ ወዲህ ያለውን አገር እሺ አለቃለሁ። ነገር ግን ለማናቸውም ቢሆን ተገናኝተን ቃል በቃል ካልተነጋገርን ዕርቁ አይጸናምና ይህንኑ ንገሩት» ብለው በጅሮንድ ለውጤንና ፊታውራሪ ናደውን መልሰው ሰደዷቸው። ቢሆንም ንጉሥ ምኒልክ ለመገናኘት አይመጡም በማለት ይጠራጠሩ ነበርና እነ በጅሮንድ ለውጤን ከሰደዱ በኋላ በየካቲት ወር በ፲፰፻፩ ዓ.ም ተከታትለው መጥተው መንዝ ደረሱ።

አመጣጣቸውም ራስ አዳልንና መሐመድ አሊን ፊታውራሪ፣ ቤጌምድርንና ሰሜንን ላስታንና የጁን ወበ /ደጀን/ ትግሬን /የትግራይን ጦር/ ከባቢ ዘበኛ አድርገው አገሩን እያጠፉ ቀኝና ግራ እየወረሩ ከብቱን እየማረኩ ነበር። ወደራ ላይ በሠፈሩበት ቀን የወይዘሮ አትሞችሆኖን ከተማ ሰላድንጋይን አቃጠሉት።

ንጉሥ ምኒልክም ዕርቅ ፈልገው ነበርና አጼ ዮሐንስ የዕርቅ ወዝ እያሳዩ ወደ ፊት እየገፉ በመምጣታቸው ተናደው በአንጉላላ ሠራዊታቸውን ሁሉ ሰብስበው ሰልፍና ግባት አሳዩ። በዚያንም ቀን የሸዋ መኳንንቶች ሲፎክሩ «ለአምስት ሲናድር እገሌ ተዋሰኝ! ለአስር ሲናድር እገሌ ተዋሰኝ!» እያሉ ይናገሩ ነበር። እንደዚህም ማለታቸው ከዚያ አስቀድሞ በንጉሥ ምኒልክ ሠራዊት እጅ የነበረው ጠመንጃ በባሩድና በጨርቅ እየተደደቀ በከምሱር ወይም በቋያ የሚተኮስ ነበር እንጂ፣ በአጼ ዮሐንስ ሠራዊት እጅ እንዳለው በዘመኑ ማለፊያ እንደሚባለው እንደ ሲናድር ያለ ጠመንጃ ስለ አለመኖሩ ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ተዋግተንና ድል አድርገን ሲናድር ጠመንጃ እየማረከን እናመጣለን ማለታቸው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክ ግን ከጦርነቱ ይልቅእርቁን ፈልገው ነበርና ከአንብባር አለቃ ስነጊዮርጊስን፣ አለቃ ምላትን፣ አለቃ እሸቱን፣ ከሚጣቅ አለቃ ሐሄቱንና ሌሎችንም መነኮሳት ጨምረው ወደ አጼ ዮሐንስ ሰደዷቸው። እነዚህም ሊቃውንቶች ወደራ ላይ ከአዲስ ዮሐንስ ጋራ ተገናኝተው የዕርቁን ውል ተነጋግረው ጨረሱ። ውሉም ስለ ሁለት ነገር ብቻ ነበረ።

፩ኛው ነገር ንጉሥ ምኒልክ ወደ አጼ ዮሐንስ ሄደው ላይገቡና ላይገናኙ በአጼ ዮሐንስም ላይ ጠላት ቢነሳ ንጉሥ ምኒልክ የጦር አበጋዛቸውን እየላኩ ሊረዱ እንጂ፣ ራሳቸው ወደ ዘመቻ ላይሄዱ ነው።

፪ኛውም ነገር በሃይማኖት አንድ ሊሆኑና አባ ማስያስ የሚባሉትን የካቶሊክ ጳጳስ ካገራቸው አስወጥተው ሊሰዱ ነው። የቀረው ትንንሹ ነገር ግን የሚያስቸግር አልነበረም።

እነዚህም አስታራቂዎች ወደ ንጉሥ ምኒልክ ተመልሰው የዕርቁን ድርድር ገና ሳይናገሩና ሳያስወድዱ የአጼ ዮሐንስ ሠራዊት ወራሪው ጦር የጭሬደንን ወንዝ ተሻግሮ ብቅ ባለ ጊዜ የንጉሥ ምኒልክ ሠራዊት ይልቁንም የፈረስ ዘበኛው ፈንድቶ ወጥቶ ጦርነት ተጋጠሙና ከሁለቱም ወገን ብዙ ሰው ሞተ።

በዚያንም ጊዜ የንጉሥ ምኒልክ የአክስታቸው ልጅ አቡቶ በሻህ አቦዬ ብዙ ትግሮች /ትግራዎች/ ገድሎ ብዙ ሲናድር ማርኮ እየፎከረ ተመልሶ ነበረና ማታውን እንደዚህ ተብሎ ተገጠመለት።

ለአምስት ሲናድር ለአስር ሲናድር ዋስ የጠራችሁ፤

በሻህ አቦዬ ከፈለላችሁ።

ከዚህም በኋላ አጼ ዮሐንስ የዕርቁን ውል ለማጽናት ሲሉ «ከወንድሜ ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ታርቁአለሁና ከእንግዲህ ወዲህ አገር ያጠፋህ ከብት የዘረፍህ ወታደር ትተጣለህ» የሚል አዋጅ ነገሩ። ወታደሩ ግን ያዋጁን ቃል እምቢ ብሎ ከብት እየዘረፈ ሲመጣ ባዩት ጊዜ እያስያዘ በጠመንጃ አስደበደቡት። አንዳንዱንም እጁን ቁረጡት ብለው ካዘዙ በኋላ ፊታውራሪ ናደው ለጊዜው በዚያው ነበርና «ጃነሆይ ወታደር መብሉን እንጂ ሞቱን አያስብምና በግርፋት ይቀጣ እንጂ መቆረጡን ይማሩት» ብሎ ስለአማለደ እየተገረፉ ተለቀቁ።

አጼ ዮሐንስም ምንም እንኳን የዕርቁን ነገር ቢጨርሱም ሸዋ ደርሰው ደብረ ሊባኖስን ሳይሳለሙ ለመመለስ አላስቡምና ወደ ደብረ ሊባኖስ ተጓዙ። ስለሆነም የዕርቅ ውል ከተነጋገሩና ካጨረሱ በኋላ ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ፊት ለፊት ሳይተያዩና ቃል ለቃል ሳይነጋገሩ በመቅረታቸው ስለ ተፀዱ «ተገናኝተን በፍቅርና ባንድነት ብንኖር መልካም ነው» የሚል ቃል ጽፈው መስቀልና ሥዕል ጨምረው በደጃዝማች ዋህድና በመምህር ግርማ ሥላሴ እጅ ወደ ንጉሥ ምኒልክ ልከው ወደ ፊት ይጓዙ ጀመር።

መላክተኞቹም ደብዳቤውን ለንጉሥ ምኒልክ ባስረከቡ ጊዜ ከመኳንንቶቹ ጋራ መክፈ ምላሹን እነግራችኋለሁ ብለው አሳደርዋቸው።

በማግሥቱም ደጃዝማች ጉብና ደጃዝማች መንገሻ አቲክምና ሊቀ ካህናት ኪዳነወልድ እየተጠሩ ጉብተው ከተመከረ በኋላ፤ አጼ ዮሐንስ በእኔ ላይ ክፉ ሥራ ላይሆኑ የማሉና የተገዙቱ እንደሆነ ምላሹን ስትልኩብኝ መጥቼ እገናኛለሁ ብለው ለአጼ ዮሐንስ ባለወርቅ አልጋና ባለወርቅ ወንበር ለእጩ ቴዎፍሎስም ባለወርቅ ወንበር ብቻ ገጸ በረከት ጨምረው ሰደዷቸው።

አጼ ዮሐንስም ጥንቱንም ቢሆን ወደ ሸዋ ሲመጡ ንጉሥ ምኒልክ ለእኔ አይታጠቅም ብለው ስለጠረጠሩ ነበር እንጂ ይህ ከሆነ በኋላ ክፉ ሥራ

ዕለቱን ድርድር
ጭሬደንን ወንዝ
ዘበኛው ፈንድቶ

በሻህ አቦዬ ብዙ
ተመልሶ ነበረና

ሉ «ከወንድሜ
ከብት የዘረፍህ
ል እምቢ ብሎ
፡፡ አንዳንዱንም
በዚያው ነበርና
ይቀጣ እንጂ

ደብረ ሊባኖስን
ርቅ ውል
የና ቃል ለቃል
፡ መልካም ነው»
መምህር ግርማ

ከመኳንንቶቹ

፤ ሊቀ ካህናት
ላይ ክፉ ሥራ
ነኛለሁ ብለው
ሰም ባለወርቅ

ምኒልክ ለእኔ

እሠራባቸዋለሁ የማለት አሳብ አልነበራቸውምና ንጉሥ ምኒልክ የጠየቁትን የመሃላ
ቃል እሺ ብለው ተቀበሉ፡፡

ንጉሥ ምኒልክም ምላሹ ከተላክላቸው በኋላ በመጋቢት ፲፪ ቀን ከልቼ ከተማ
ተነስተው ወደ አጼ ዮሐንስ ጉዞ ጀመሩና ጅጅጋ ላይ ደረሱባቸው፡፡ መምጣታቸውም
በተሰማ ጊዜ ዋግሹም ብሩና ደጃዝማች ማሩ ደጃዝማች ተሰማና ደጃዝማች ዋህድ
ንጉሥ ምኒልክን ለመቀበልና አጅቦ ለመምጣት ተልከው ሄዱ፡፡ አጼ ዮሐንስም
ልብሰ መንግሥት ለብሰው ዘውድ ጭነው በትረ መንግሥት ይዘው ወታደሩን ቀኝና
ግራ እሠልፈው መድፍ እያስተኮሱ እምቢልታና መለከት እያስነፉ በታላቅ ክብር
ተቀበሏቸው፡፡ ከዚህም በኋላ በባለወርቅ ዙፋን ተቀምጠው ቃል ለቃል እየተነጋገሩ
ከቆዩ በኋላ ተሰናብተው ወደ ሠፈራቸው ተመለሱ፡፡ በማግሥቱም ተመልሰው
ሄደው ወደራ ላይ የተደረገውን የዕርቁን ውል ቃል ለቃል ተነጋግረው ስለጨረሱ
በሁለቱም መካከል ትልቅ ደስታ ተደረገ፡፡

ከዚህም በኋላ አጼ ዮሐንስ ለንጉሥ ምኒልክ ዘውድና ሙሉ ልብሰ
መንግሥት ሸለጧቸው፡፡ እስከዚህም ቀን ድረስ አጼ ምኒልክ ይባሉ ነበር፡፡
በደብዳቤም ንጉሠ ነገሥት ምኒልክ እያሉ ያትሙ ነበር፡፡ አጼ ዮሐንስ ወደ ሸዋ
መጥተው የንጉሥነት ዘውድ ከሸለጧቸው በኋላ ግን አጼ ምኒልክ መባላቸው ቀረና
ንጉሥ ምኒልክ ይባሉ ጀመር፡፡

በዚያንም ጊዜ አዝማሪ እንደዚህ ብሎ ገጠመ፡፡

እንዴት ያለ ነው ጭንቅ ያለው መንገድ፤

አሻቅቦ ወጥቶ ወደ ታች መውረድ፡፡

ይህም ሁሉ ከተደረገ በኋላ በወደራ በተደረገው የዕርቅ ውል እንዲፈጸም ስለታሰበ
በደብረ ሊባኖስ የሚኖሩ ለክርስቶስ ሦስተኛ ልደት አለው የሚሉ ዋልድቤ እንግዳና ዙራምቤ
እንግዳ ተክለ አልፋም እጃቸው ተያዙ፡፡ አጼ ዮሐንስም በመጋቢት ፳፭ ቀን ከደብረ ሊባኖስ
ተነስተው በፍቼ አድርገው በደራ በኩል ወደ ወሎ ለመሄድ ጉዞ ጀመሩ፡፡ ንጉሥ ምኒልክም
እስከ ቃሮዳ ሸኝተው ተመለሱና በእነዋሪ በኩል ወደ ልቼ ከተማ ገቡ፡፡

ምዕራፍ ፳፯

ስለ ሃይማኖት ክርክር ነገር

የሃይማኖት ክርክር የሚደረገው ቦሩ ሜዳ ላይ መሆኑን አጼ ዮሐንስና
ንጉሥ ምኒልክ ተነጋግረውና ተስማምተውበት ነበርና ንጉሥ ምኒልክ በልቼ ከተማ
አንድ ወር ያህል ከቆዩ በኋላ፤ የሸዋን ሊቃውንትና ካህናት በአዋጅ አስከትተው

በግንቦት ፳ ፲፮፻፱ ዓ.ም ክልቺ ተነስተው ወደ ወሎ ተጓዙ። ከአጼ ዮሐንስም ጋራ ቦሩ ሜዳ ላይ ከተገናኙ በኋላ የሃይማኖት ክርክር እንዲጀመር ተፈቀደና ሁለቱም ነገሥታት ቀኝና ግራ በተዘረጋላቸው ዙፋን ተቀመጡ።

በጉባኤውም የነበሩ ትልልቅ ሰዎች እጩጌ ቴዎፍሎስና ራስ አዳል ገና ያልተጠመቁት ይማሙ አባ ዋጠውና ይማሙ መሐመድ አሊም ነበሩ። ከሸዋም ወገን እነ ደጃዝማች ወልደ ሚካኤልና እነ ፊታውራሪ ናደው ሌሎችም ብዙ መኳንንቶች ናቸው።

ከሁለት ልደት ወገን አፈ ጉባኤው መልአክ ብርሃን ወልደ ዮሐንስ ከሦስት ልደት ወገን አለቃ ወልደሃና ነበሩ። የሁለት ልደት ወገን አፈ ጉባኤ የጥያቄ ቃል እያመጡ መላልሰው ከጠየቁ በኋላ የሦስት ልደት ወገን አፈ ጉባኤ እንደ ሁለት ልደት አፈ ጉባኤ የጥያቄ ቃል እያመጣ እየመላለሰ ለመጠየቅ ቢጀምር አጼ ዮሐንስም መኳንንቱም ለተጠየቁት ነገር አጉራህ ጠናኝ ወይም አገባ በል እንጂ ተጠየቅ ማለት አይገባም አሉት።

በዚህም ጊዜ ደጃዝማች ወልደ ሚካኤል ተነስተው ጃንሆይ በእኛ በሸዋ ሥርዓት ከሳሹ ተጠየቅ እያለ ከተሟገተ ተከላሽም በተራው ተጠየቅ እያለ ለመከራከር አይከለክልም ብለው ስለተናገሩ አለቃ ወልደሐናም ተጠየቅ እያለ እንዲከራከር ተፈቀደለት።

ቢሆንም ለክርስቶስ ሦስተኛ ልደት አለው የሚል ከቅዱሳት መጻሕፍት ምስክር ስላልተገኘ የሁለት ልደት ወገን ረታ። የሦስት ልደት ወገን ተረታ። ስለዚህ በጉባኤው የነበረው ሰው ሁሉ ሃይማኖቱ ሁለት ልደት ነው እያለ ተገዘተ። ከደብረሊባኖስ እየተያዙ የሄዱት ዋልድቤ እንግዳና ዙራምቤ እንግዳ ተክለ አልፋ የሚባሉት ግን ለክርስቶስ ሦስት ልደት አለው ማለታችንን አንተውም ስለማለታቸው በጉባኤው ከተቀመጡት አንዱ ተነስቶ አሁን ይህን የኑፋቂ ሃይማኖት ይዛችሁ መንግሥተ ሰማይ ልትገቡ ነውን? ቢላቸው ዋልድቤ እንግዳ የሚባሉት የማይፈሩ ተናጋሪ ነበሩና ምናልባት ያን ጊዜ ንጉሠ ነገሥቱ አጼ ዮሐንስ ሊጋባው አሉላ ይከለክሉን ይሆንን? ብለው በድፍረት ተናገሩ። በማናቸውም ቢሆን ምላሳቸውን ይቆረጡ ተብሎ ተፈረደና የሦስቱንም ምላሳቸውን እየቆረጡ ቀጧቸው። ዋልድቤ እንግዳ ያንግዜውን ሞቱ። ዙራምቤ እንግዳ ተክለ አልፋ ግን ከቦሩ ሜዳ ጉባኤ በኋላ ብዙ ዘመን ኑረው ሞቱ። ከዚህም በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለው የሃይማኖት አዋጅ ተነገረ።

ክርስቶስ እምቅድመ ዓለም ከአብ፤ ድሀረ ዓለም ከንጽህት ማርያም ስለተወለደ ሁለት ልደት ብቻ አለው። በሰውነቱ አምላክ ነው። በሰውነቱ እንደ አብ እንደ መንፈስ

ም ጋራ ቦሩ ፈቀደና ሁለቱም

ራስ አዳል ገና ነበሩ። ከሸዋም ሌሎችም ብዙ

ንስ ከሦስት ልደት ቁቃል አያመጡ ልደት አፈ ገባኤ ስም መኳንንቱም አይገባህም አሉት። ሆይ በእኛ በሸዋ ተጠየቅ እያለ ተጠየቅ እያለ

ሳት መጸሐፍት ታ። ስለዚህ እያለ ተገዝተ። ግዳ ተክለ አልፋ ንን አንተውም ንጉሳቂ ሃይማኖት ርንግዳ የሚባሉት ዮሐንስ ሊጋባው ናቸውም ቢሆን ውን እየቆረጡ ተክለ አልፋ ግን ህ ቀጥሎ ያለው

ርያም ስለተወለደ ንደ መንፈስ

ቅዱስ ያውቃል ወልድ ቅብዕ ነው። ወለወልዳ ሰጊድ በአምልኮት ይባል እንጂ፤ ዘምስለ ወልዳ ሰጊድ ወአምልኮት አይባል የሚል ነው።

ይህም ስለ ሃይማኖት የተደረገው የአካል ቅጣት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከአስተማረው ትምህርት ፈጽሞ የተለየ ስለሆነ ዛሬ ታሪክ አንባቢዎችን በጣም ሳያሳዝናቸው አይቀርም። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሲያስተምር ወንድምህ ቢበድልህ በመጀመሪያ ብቻህን ሆነህ ምክረው። ባይሰማህም በሁለተኛው አንድ ወይም ሁለት ሰዎች ጨምረህ ምክረው። እነዚህንም ባይሰማቸው በሦስተኛው ለቤተክርስቲያን ንገርበትና ማኅበሩ ሁሉ ይምክሩት። የቤተክርስቲያን ማኅበር የመከሩትን ባይሰማቸው ግን እንደ አረማዊ እንደ መጽብህዊ ይሁን ብሎ አስተማረ እንጂ አካሉን ቅጡት ገንዘቡን ውረሱት ርስቱን ንቀሉት ብሎ አላስተማረም።

በኋላም ዘመን የተነሱ ነገሥታትና ሊቃውንት እንደዚሁ እንደ ጌታችን ቃል አድርገዋል። አርዮስ ወልድ ፍጡር ብሎ በተነሳ ጊዜ ሠለስቱ ምዕት አውግዘው ከቤተክርስቲያን ለዩት እንጂ ቆስጠንጢኖስ እጅና እግሩን ወይም መላሱን አልቆረጠውም።

ንስጥሮስም ሁለት አካል ሁለት ባሕርይ ብሎ በተነሣ ጊዜ ሊቃውንቱ አውግዘው ከቤተክርስቲያን ለዩት እንጂ፤ ንጉሡ ቴዎዶስዮስ ከሸመቱ ከመሻር በቀር የአካል ቅጣት አልቀጣውም።

መቅደንዮስም መንፈስ ቅዱስ ከአብና ከወልድ ያንሳል /ሕፁዕ ነው/ ብሎ በተነሳ ጊዜ እንደዚሁ ተወግዞ ከቤተክርስቲያን ተለየ እንጂ የአካል ቅጣት አልተቀጣም።

በአውሮጳ ግን የመካከለኛው ዘመን በሚባልበት ጊዜ የካቶሊክ ሃይማኖት ጸንቶና ሰፍቶ ብዙ ዘመን ከኖረ በኋላ በጀርመን አገር ፕሮቴስታንት የሚባለው አዲስ የሃይማኖት ባህል ስለተጀመረና ስለሰፋ በእንግሊዝም በፈረንሳይም በጀርመንም በሌሎችም አገሮች ያሉት ነገሥታቱ ትምህርትና ዕውቀት ያልነበራቸው ስለሆኑ በሮማ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት አሳብ እየተማሩ የአካል ቅጣት እየቀጡ የብዙ አልፍ አዕላፍ ሰዎችን ደም ካፈሰሱ በኋላ ቆይቶም በየነገሥታቱ ልብ የወንጌል ብርሃን ስለበራ ጳጳሳቱም የሚጣሉበት ምክንያቱ ሃይማኖት መስሎ ውስጡ ሹመትና ክብር መሆኑ ስለታወቀ በመንግሥታቸው የሚኖር ሰው ሁሉ በየሃይማኖቱ በነጻነትና በሰላም እንዲኖር አደረጉ።

በኢትዮጵያም እስከ አጼ ሱስንዮስ ዘመን በሃይማኖት ነገር የአካል ቅጣት አልነበረም። በአጼ ሱስንዮስ ዘመን ግን ጄዝዊት /ኢየሱሳውያን/ የሚባሉ የፖርቱጋልና የእስጳንያ ካቶሊካዊያን ከጳጳሳቸው ከአባ አልፎንሶ ጋራ ወደ ኢትዮጵያ

በመጡ ጊዜ አጼ ሱስንዮስን ወደ ካቶሊክ ሃይማኖት መልሰውት ስለነበረ ወደ ካቶሊክ ሃይማኖት ለመግባት ያልወደደውንና የካቶሊክንም ሃይማኖት የሚቃወመውን ሰው ሁሉ የአካል ቅጣት እንዲቀጣው በአንዳንዱም የሞት ፍርድ እንዲፈርድበት ይመክሩት ነበርና በሃይማኖት ነገር ብዙዎቹን ሰዎች የአካል ቅጣት እንደቀጣ በታሪክ ተጽፎ ይገኛል።

በካቶሊክ ሃይማኖት ውስጥ ጄዝዊት /ኢየሱሳውያን/ ፈረንሲስካን፣ ካፑችካን አውጉስቲካን የሚባሉ ልዩ ልዩ ማኅበሮች አሉ። ከነዚህም መካከል ጄዝዊት የሚባሉት ማኅበር ለካቶሊክ ሃይማኖት ፋናቲኮች /ወይም አክራሪዎች/ ናቸውና ስለ ካቶሊክ ሃይማኖት ሰውን በማናቸውም ዓይነት ቅጣት ቢቀጡት በእግዚአብሔር ዘንድ ጽድቅ ሆኖ ይቆጠራል እያሉ የሚያስተምሩ ለሰው ርኅራኄ የሌላቸው ናቸው።

እነዚህም ጄዝዊት የሚባሉት ካቶሊካውያን ይህን የመሰለ እሾህ በኢትዮጵያ ከዘሩ በኋላ አጼ ሱስንዮስ ሞተና ልጁ ፋሲል ሲነግሥ «በቆፈሩት ጉድጓድ ይወድቃሉ፤ በቆረጡት ጨንገር ይመታሉ» የሚባል ተረት አለና አጼ ፋሲል ወደ ኦርቶዶክስ ሃይማኖት አንመለስም ያሉትንና ለኦርቶዶክስ ሃይማኖቱ ተቃዋሚ የሆኑትን ካቶሊካውያንን ሁሉ እየያዘ እነሱ እንዳደረጉት በአካል ቅጣትም በሞትም እየፈረደ አጠፋቸው።

ከአጼ ፋሲል በኋላ በትግራይ /በትግራይ/ እስከ ነገሡት እስከ ፱ኛ አጼ ዮሐንስ ዘመን በሃይማኖት ነገር ሰደትና እሥራት ነበር እንጂ፤ የአካል ቅጣትና የሞት ፍርድ አልነበረም። አጼ ዮሐንስ ግን ትምህርት የሌላቸውና ለሰው ነፍስ የማይራሩ መነኮሳትና ካህናት እንደ ገና ተነሥተው የጭካኔና የክፋት ምክር ስለመከሩዋቸው በካህናቱ ምክር ብቻ የአካል ቅጣት እስከ መቅጣት ደረሱ።

አጼ ዮሐንስም በቦሩ ሜዳ በተደረገው የሃይማኖት ክርክር ሦስት ልደት የሚሉትን ወገኖች ምላሳቸውን ስለማስቆረጣቸው ከብዙ ዘመን በኋላ የውጭ ሀገር ሰዎች ስማቸውን እያከፉ የክርስቲያን ሥራ አይደለም እያሉ ጽፈውባቸው ነበርና ያንን መጽሐፍ ያነበበ የትግራይ /የትግራይ/ ተወላጅ የሆነ ነጋድራስ ገብረሕይወት ባይከዳኝ የሚባለው ካህናቱ መነኮሳቱ ሦስት ልደት የሚሉትንና እስላሞችን የአካል ቅጣት ቢቀጧቸው ይጸድቃሉ እንጂ አይኮነም እያሉ እየመከሩ አስገመዱ፤ አስገመዱና እሁን ከእነዚያ ከካህናቱና ከመነኮሳቱ ያንደኛው እንኳ ስሙ በክፉ ሳይነሳ የደጉና የእውነተኛው ንጉሥ የዮሐንስ ስም በክፉ ሲነሣ መኖሩ ያሳዝነኛል እያለ በገዝንና በቁጣ ቃል ሲናገር ሰምቼዋለሁ።

ስለነበረ ወደ
ሃይማኖት
የሞት ፍርድ
የአካል ቅጣት

ስካን፣ ካፑቸካን
ካክል ጄዝዊት
፣/ ናቸውና ስለ
በእግዚአብሔር
ላቸው ናቸው።

ሾህ በኢትዮጵያ
ፈሩት ጉድጓድ
አጼ ፋሲል ወደ
ገናቱ ተቃዋሚ
ጣትም በሞትም

አጼ ዮሐንስ
ቅጣትና የሞት
ነፍስ የማይራሩ
ስለመከሩዋቸው

ር ሦስት ልደት
ላ የውጭ ሀገር
ውባቸው ነበርና
ስ ገብረሕይወት
ስላሞችን የአካል
ገሩ አስገመዱ፤
ነኳ ስሙ በክፉ
ጦኖሩ ያሳዝነኛል

በቦሩ ሜዳም የሃይማኖት ክርክር ከተጨረሰ በኋላ አጼ ዮሐንስ የወሎን ባላባት ይማሙ መሐመድ አሊን ክርስትና አንሥተው ስሙ ሚካኤል ተባለ።

ንጉሥ ምኒልክም ወረይሉ ሲደርሱ ሁለተኛውን የወሎ ባላባት ይማሙ አባ ዋጠውን ክርስትና አንሥተው ስሙ ኃይለማርያም ተባለ። ስለዚህም የወሎን እስላም ለማስተማርና ወደ ክርስትና ለመመለስ መምሕር አካለ ወልድን ሾመው በሰኔ ወር መጨረሻ በ፲፰፻፸፪ ዓ.ም ወደ ሸዋ ተመለሱ።

አጼ ዮሐንስም እስላሙና ጋላውም /ኦሮሞውም/ ሁሉ በግድ እንዲጠመቅና እንዲቆርብ አዋጅ አስነግረው የቦሩ ሜዳን ቤተክርስቲያን እያሠሩ አልጠመቅም ያለውንም እስላም እየቀጡ ወሎ ከረሙ።

ከእስላም ወገን በሃይማኖቱ የጸናውና ጉልበት ያለው ወደ መተማ እየተሰደደ ከደርቡሽ ጋር ተደባለቀ። እኩሉም ወደ ሐረርና ቀቤና ወደ ጂማም ተሰደደ። በዚሁም ምክንያት በያውራጃው ሁሉ ሽፍታ ብቻ ሆነ በየጅረቱም ሁሉ መጋደልና የሰው ደም መፍሰስ ሆነ።

ንጉሥ ምኒልክም እስላሙንና ጋላውንም /ኦሮሞውንም/ በግድ ማጥመቅና ማቁረብ ሁከት የሚያስነሣ መሆኑን አይተው ይህን ነገር ለጊዜው ብናቆየው ይሻላል ብለው ወደ አጼ ዮሐንስ ቢልኩባቸው «ግራኝ መሐመድ የኢትዮጵያን ሕዝብ በግድ ለማስለም በሰይፍና በእሳት ፈጅቶአቸዋልና፤ እኔም ደማቸውን እበቀልላቸዋለሁ» የሚል ዕውቀትና ትምህርት የሌላቸውን ሰዎች ብቻ ደስ የሚያሰኝ ምላሽ መለሱላቸው።

ንጉሥ ምኒልክ ከወሎ ተመልሰው አንኮበር ከገቡ በኋላ፤ የአጼ ዮሐንስን ትእዛዝ ለመፈጸም ሲሉ የይፋትንና የአርጉባን እስላም የአብቹንና የገላንን ጋላ /ኦሮሞውን/ በግድ እንዲጠመቅና እንዲቆርብ አደረጉ። ይልቁንም ካህናቱ ጋላውን /ኦሮሞውን/ ካልተገረዘ አናጠምቅም ይሉ ነበርና ጋላው /ኦሮሞው/ እንደ አባቶቹ ሕግ ገዳ የሚባለው የሚገረዝበት ዘመኑ ሳይደርስ በመገረዙ ትልቅ ጭንቀት ሆኖበት ነበር።

ራስ አዳልም በበኩላቸው ወደ ጉጃም ሄደው እንደ ንጉሥ ምኒልክ የአጼ ዮሐንስን ትእዛዝ ለመፈጸምና ደስ ለማሰኝት ቅብዓት የሚባለውንም ሃይማኖት የያዙትን ሰዎች ማስገዘት ጀመሩ። በዚያ ዘመን በኢትዮጵያ እስላምና አረማዊ በነበረው ሕዝብ ላይ የደረሰበትን መከራና ጭንቀት ባይናቸው ያዩ ሰዎች ሲነግሩን ሁሉም ኢትዮጵያውያን ስለመሆናቸው ልባችን ያዝናል።

ምዕራፍ ፳፮

አጼ ዮሐንስ ለራስ አዳል ዘውድ ሰጥተው

ሲያነግሡ ንጉሥ ምኒልክን ስለመጥራታቸው።

አጼ ዮሐንስ አሳባቸው ሁሉ ኢትዮጵያ ኃይል አግኝታ በነፃነቷ ተጠብቃ እንድትኖር ነበርና የሸዋ መንግሥት ለንጉሥ ምኒልክ ከላይ ከቀዳማዊ ምኒልክ ከታችም ከአጼ ልብነ ድንግል ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ ተያይዞ የመጣላቸው መሆኑ ምንም እንኳን የታወቀ ቢሆንም በዘመኑ ኃይል አግኝተው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት የሆኑት አጼ ዮሐንስ ስለሆኑ ለሸዋ ባላባት ለንጉሥ ምኒልክ ዘውድ እንደሰጡ ለጎጃምም ባላባት ለራስ አዳል ዘውድ ለመስጠት ቁርጥ ሀሳብ አድርገው ይህንኑ አሳባቸውን ከዚህ ቀጥሎ ባለው ደብዳቤ ለንጉሥ ምኒልክ አስታወቋቸው።

«መልእክት ዘሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን፣ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ። ይድረስ ከንጉሥ ምኒልክ በአማን እሥራኤላዊ ዘአልቦ ጽልሁት። ሰላም ለከ ወሰላመ እግዚአብሔር የሁሉ ምስሌክ እኔ በእግዚአብሔር ቸርነት በእምነ ጽዮን አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይክበር ይመስገን ደህና ነኝ። ምህረቱ ለዘላለም ነውና።

«ራስ አዳልን በጥምቀት ዕለት የምሾመው የማነግሠው ነኝ። ሲሆን ቢሰላ አብረን ሁነን መሾም ይገባኝ ነበር። ቀኑ የሚያጥር የማያዳርስ እንደሆነ አንድ ደህና ሰው ሁኔታውን ሁሉ የሚያይ ገስግሶ ለጥምቀት እንዲገባ ይሁን። እኔ ይህን ማለቴ ንጉሠ ነገሥት ተብዬ እኮራለሁ ብዬ አይደለም። አንድ ጊዜ ስሙም ወጥቶልኛል። የእግዚአብሔር ሃይማኖቱ እንዲጸናና እንዲሰፋ አሕዛቦች እንዲጠፉ ብዬ ነው። ለኢትዮጵያ ምቀኛዋ ብዙ ነውና ጸላቶቻችን እንዲደክሙና እንዲያፍሩ ብዬ ነው።

ደግሞ ይህንን ጉዳይ ካደረግኝ በኋላ ወደ አምናችን የምመጣ ነኝና መምጣቱ የሚቸግር እንደሆነ ከዚያው እንድንገናኝ ይሁን።

የኢጣልያ ንጉሥ አምና በረከት ሰዶልኝ ነበር። ዕቃውን አኑሮ ሰዎቹን መልሶ ወሰዳቸው። ፍቅር ጀምሮ ሰዎቹን መልሶ መውሰዱ ብልሃቱ ጠፍቶኛል። የዚህ ነገሩ ወደእርስዎ ይገኛል ይሆንን?

ተጽሕፈ በእምባጫራ ከተማ። አመ ስሙኑ ለታኅሣሥ በ፲ወ፳፻፳ ወ፣ ዓ.ም

ንጉሥ ምኒልክ ይህን ደብዳቤ ካዩ በኋላ «ይህማ ትልቅ ነገር አይደለምን? እንደምን አድርጌ እቀራለሁ ብለው» በግስጋሴ ተነሥተው ወደ ደብረ ታቦር ሄዱ።

ው።
በነፃነቷ ተጠብቃ ተዳማዊ ምኒልክ ጠባባቸው መሆኑ የ ንጉሠ ነገሥት ሰውድ እንደሰጡ ሊደርገው ይህንኑ ፋው።

ንጉሠ ነገሥት አልቦ ጽልሁት። ፡ ቸርነት በእምነ ሥህረቱ ለዘላለም

ኛ። ሲሆን ቢሰላ ሂሞ አንድ ደህና እኔ ይህን ማለቴ ም ወጥቶልኛል። በፉ ብዬ ነው። ሩ ብዬ ነው። ነኝና መምጣቱ

አኑሮ ለዎቹን ሃቱ ጠፍቶኛል።

፳፻፪ ወ፣ ዓ.ም
ገር አይደለምን? ታቦር ሃዱ።

የጎጃም ንጉሥ ተክለሃይማኖት (የቀድሞው ራስ አዳል)
(ኢትዮጵያ ፎቶግራፍክ ከሚለው ከሪቻርድ ፓንክርስት መጽሐፍ የተወሰደ)

አጼ ዮሐንስም ከአምባ ጫራ ወደ ደብረ ታቦር መጥተው በጥር ፲፩ ቀን ለራስ አዳል ዘውድ ሰጥተው በከፋ /በከፊቸ/ እና በጉጃም ላይ አነገሡዋቸው። ስመ መንግሥታቸውም ተክለ ሃይማኖት ተባለ።

ምዕራፍ ፩፱

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት

ጠብ ስለመጀመራቸው

አጼ ዮሐንስ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን አንግሥው ንጉሥ ምኒልክን አሰናብተው ወደ ትግሬ ከተመለሱ በኋላ ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለሃይማኖት በኢትዮጵያ ምዕራብ ያለውን የጋላውን /የኦሮሞውን/ አገር ለመያዝና ለማቅናት መሽቀዳደም ጀመሩ። የንጉሥ ምኒልክ የጦር አበጋዝ ራስ ጉብና የንጉሥ ተክለ ሃይማኖትም የጦር አበጋዝ ራስ ደረሶ ነበሩ። እነዚህም ሁለቱ የጦር አበጋዦች እጅግ ስመ ጥሩ ጀግኖች ነበሩ። ስለሆነም ራስ ደረሶ ወደ ጋላ /ኦሮሞ/ አገር መዘመትና ማቅናት የጀመሩት ከራስ ጉብና በፊት ስለሆነ ወለጋን ነቀምትን ጉማን አሞሩን ሆሮን ጉድሩን ግንደበረትን ጅማን እጅ አድርገውት ቆይተው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክም በ፲፰፻፳፩ ዓ.ም የተጀመረውን የእንጦጦን ከተማ ሲሠሩ የጉጃም ጦር አበጋዝ ራስ ደረሶ አባጃቢር ከሚባለው ከጉማ ባላባት ጋራ ተዋግቶ ገደለው የሚል ወሬ ሲሰሙ ራስ ጉብናን በግስጋሴ ልከው ልዑል ራስ ዳርኔን ከተማ ጠባቂ አድርገው እርሳቸው ወደ አሩሲ ዘመቱ።

የአሩሲንም ጋላ /ኦሮሞ/ ወግተው ድል አድርገው ከብቱን ማርከው ሲመለሱ አዋሽ ላይ የራስ ጉብና ደብዳቤ ደረሰላቸው። ቃሉም እንደዚህ የሚል ነበር።

«ከራስ ደረሶ ጋራ ጉማ ላይ ተገናኝተን ከባላገር በግብር የተቀበሉትን ከብት ሁሉ አስመለስናቸው። ወደፊትም ንጉሥ ምኒልክ በፈቃዳቸው ከሰጧችሁ አገር በቀር ወደሌላ እንዳታልፉ ይሁን ብለን አምለንና አስገዝተን ሰደናቸዋል። «እኔም ወደዚያው ወደ ንጉሥ መምጣቴ ነው» የሚል ነው።» ንጉሥ ምኒልክም ምናልባት ሁለቱ ዐርበኞች /ራስ ጉብናና ራስ ደረሶ/ ጦርነት የተጋጠሙ እንደሆነ የብዙ ክርስቲያን ደም ሳይፈስ አይቀርም እያሉ ሲሠጉ ነበርና፤ ነገሩ ያለ ጦርነት በመጨረሱ ደስ ብሏቸው ወደ እንጦጦ ከተማ ተመለሱ።

፡፡ ር ፲፩ ቀን
ሠቃቸው፡፡ ስመ

ምዕራፍ ፱

ሰለ እምባቦ ጦርነት

ንጉሥ ምኒልክ አጼ ዮሐንስ ለንጉሥ ተክለሃይማኖት ማድላታቸውን ስለተረዱት ይሠጉ ነበርና ንጉሥ ተክለሃይማኖት በጋላው /በኦሮሞው/ አገር የሚሠሩትን ሥራ ሁሉ እየጻፉ ተበዳይ እየመሰሉ አቤቱታቸውን ቢልኩባቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ምላሽ መጣላቸው፡፡

«መልእክት ከሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን፤ ወንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ፡፡ ይድረስ ከንጉሥ ምኒልክ በአማን እስራኤላዊ ዘአልቦ ጽልሁት፡፡ ሰላም ለከ ወሰላመ እግዚአብሔር የሀሉ ምስሌከ፤ እኔ በእግዚአብሔር ቸርነት በእምነ ጽዮን አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይክበር ይመስገን ደህና ነኝ፤ ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፡፡ ደብዳቤውም ደረሰኝ፤ ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ከዚህ በፊትም ልኬለሁ እንግዲህም እሽ እልካለሁ፡፡ ደግሞ ለእየራሳችሁ አንዳንድ ሰው አለመስደዴም ወደ ሽዋ የሔደው ለሽዋ ወደ ጉጃም የሄደውም ለጉጃም ያደላልና ነገሩ አያምርም ብዬ ነው፡፡ ነገር ግን አንድ ጳጳስ ሶስት ኤጲስ ቆጶላት አራት ሁነው ሲወጡ በኢትዮጵያ ተደርጎ የማያውቅ ሐዲስ ነገር ሲደረግ የረከሰ በሚቀደስበት የተጣላ በሚታረቅበት ጊዜ እናንተ ትጣላላችሁን? እኔም ለሠራዊቴ ስንቅ አስይዝ ብዬ ነው እንጂ ምን አደርጋለሁ? ይኸው መጣሁ ተነስቼአለሁ፡፡ ሲሆን ወይ ከዋድላ ወይ ከቤጌምድር ላይ ከእኔ ስንገናኝ አለያያችኋለሁ፡፡ አትቸኩሉ እስክመጣ ድረስ ቆዩ፡፡ የቸኮላችሁ እንደሆነ ግን ካለሁበት ድረስ እየራሳችሁን የሚለያይ አንድ አንድ ሰው ስደዱ፡፡ የሚመጣው ሰው ግን በጥንተ ውሉ ተጋጥሞ የሚለያይ ነው፡፡ ተጽሕፈ በመቀሌ ከተማ አመ ፪ወ፪ ለጎዳር በ፲ወ፻፱ወ፻ ዓመተ ምሕረት፡፡»

ለዚህም ደብዳቤ ምላሽ ንጉሥ ምኒልክ የጻፉትን ቃሉን አላገኘውም እንጂ ምላሽ መጻፋቸውን ከዚህ ቀጥሎ ያለው የአጼ ዮሐንስ ደብዳቤ ያስረዳል፡፡

«መልእክት ዘሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን፤ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ፡፡ ይድረስ ከንጉሥ ምኒልክ፡፡ በአማን እስራኤላዊ ዘአልቦ ጽልሁት፡፡ ሰላም ለከ ወሰላመ እግዚአብሔር የሀሉ ምስሌከ፤ እኔ በእግዚአብሔር ቸርነት በእምነ ጽዮን አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይክበር ይመስገን ደህና ነኝ፡፡ ምሕረቱ ለዘላለም ነውና፡፡

ደብዳቤውም ደረሰኝ ከዚህ በፊትም የሁለታችሁን መልዕክት በደብዳቤ አመላልሳለሁ፡፡ አትጣሉብኝ ተፋቀሩልኝ፡፡ እንደ ሽማግሌ እንደ እናት፤ እንደ አባት

ንጉሥ ምኒልክን
ተክለሃይማኖት
ያዝና ለማቅናት
የንጉሥ ተክለ
አበጋዞች እጅግ
ነገር መዝመትና
ጉማን አሞሩን

ከተማ ሲሠሩ
፡፡ ተዋግቶ
ል ራስ ዳርጌን

ብቱን ማርከው
እንደዚህ የሚል

ቀበሉትን ከብት
ከሰጧችሁ አገር
ቸዋል፡፡ «እኔም
እክም ምናልባት
እንደሆነ የብዙ
፡፡ ያለ ጦርነት

እመክራለሁ፤ እገላግላለሁ እንጂ፤ እንደ ንጉሥ ይህ ይሁን ብዬ ያዘዝሁት ነገር የለኝም። አሁንም የአሕዛብና የሰይጣን መሳለቂያ እንዳንሆን ከባሕር ወዲህ ከባሕር ወዲያ ብዙ ጠላት ሳለን እርስ በርሳችን ስንዋጋ የክርስቲያን ደም በከንቱ ቢፈስ ለክርስቶስ ጎዘን ነው። አሁንም የሁለታችሁ ጦር አይገናኝ ከተገናኝ ዘንድ ከመዋጋት ይደርሳል። እኔ እስከመጣ ድረስ ታገሡኝ ጦራችሁ በያለበት ይቆይ። ደግሞ እኔ ፊቴን ወደ ትግሬ /ትግራይ/ ብመልስ በወረባቦ በአርጉባ በወሎ ብዙ ነገር ይደረጋል። ማኅተቡን ይቆርጣል ሲሉ እሰማለሁ። ከቀድሞውም ያጠፋ ያባዋጠው ምክር ይሆንን ብዬ ነበር። አሁንም ቢመክርበት ይሻላል። ነገር ግን እኔ ባጠፋው ቸግሮኝ አይደለም ከወንድሜ ጋራ እንዳልከፋ ብዬ ነው እንጂ። ተጽሕፈ በጭኒ ሠፈር አመ ፩ ለጥር በ፲ወ፳፻፸ወ፯ ዓ.ም።

ደግሞ ንጉሥ ተክለሃይማኖትም በበኩላቸው የተጠቀሱ የተበደሉ እየመሰሉ ወደ አጼ ዮሐንስ ይልኩ ነበርና ከዚህ ቀጥሎ ያለው ቃል ተጽፎላቸው ነበር።

«መልዕክት ዘሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ይድረስ ከንጉሥ ተክለሃይማኖት በአማን እስራኤላዊ ዘአልቦ ጽልሁት ሰላም ለክ ወሰላመ እግዚአብሔር የሃሉ ምስሌክ፤ እኔ በእግዚአብሔር ቸርነት በእምነ ጽዮን አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይክበር ይመስገን ደህና ነኝ ምህረቱ ለዘላለም ነውና።

ደብዳቤውም ደረሰኝ እኔም የሁለታችሁን ነገር እየሰማሁ መከራ እየተቀበልሁ ተቀምጫለሁ። ነገር ግን ኢትዮጵያ በእኩይ አላ በገቢረ ሠናይ ነው። እንኳን በቅርብ ያለውን ጠላቴን በሩቅ ያለውን ጠላቴን እንኳን እግዚአብሔር በቸርነቱ ይጎዳልኛል እንጂ፤ የተገፋ ሰው ምን ተጎድቶ ያውቃል። ለሁሉም እኔ ወደዚያ መጣሁ ሁሉም ስንገናኝ ይሆናል። ተጽሕፈ በአድዋ ከተማ አመ ፪ወ፻፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት።»

ንጉሥ ምኒልክ ግን በምዕራቡ ጋላ /ኦሮሞ/ አገርና ንጉሥ ተክለሃይማኖት የተነሱበትን ከፋን /ከፊሾን/ በሙሉ ስለአሰቡ ራስ ጉብናን ወደዚያው ግፋ ብለዋቸው ነበርና የንጉሥ ተክለሃይማኖት የጦር አበጋዝ ራስ ደረሰና ሌሎችም መኳንንቶች በአንድነት ሆነው ከራስ ጉብና ጋራ ለመዋጋት አስበው ነበር። ነገር ግን ራስ ጉብና የንጉሥ ምኒልክን አገር ለቃችሁ ትሄዱ እንደሆነ ሂዱ ያለዚያ እናንተም ወደ ጌታችሁ ላኩ እኔም ወደ ጌታዬ እልካለሁ እንጂ፤ ከእናንተ ጋር አልዋጋም ብለው የኩራት ቃል ስለላኩባቸው ተመልሰው ወደ ጉጃም ሂዱ ነገሩንም ለንጉሥ

ጋት ነገር
ወዲህ ከባሕር
በከንቱ ቢፈስ
ነገድ ከመዋጋት
ይ፡፡ ደግሞ እኔ
ሎ ብዙ ነገር
ጠፋ ያባዋጠው
ኔ እኔ ባጠፋው
ተጽሕፈ. በጭኒ

ፀደሉ እየመሰሉ
ነበር፡፡

ንጉሠ ነገሥት
ፀሐይ ጽልሁት
ብሔር ቸርነት
ና ነኝ ምህረቱ

መከራ
ሠናይ ነው፡፡
እግዚአብሔር
ለሁሉም እኔ
ካመ ፎወፕለጥር

ተክለሃይማኖት
ግፋ ብለዋቸው
መኳንንቶች
ግን ራስ ጉበና
እናንተም ወደ
ላዋጋም ብለው
ጉሥ

ራስ ጉበና ዳጩ (አባ ጥጉ)

(በደብረ ሊባኖስ ከመቃብራቸው ሐውልት ላይ የተገኘ ምስል)

ተክለሃይማኖት ቢያስታውቋቸው ተቆጥተው ራስ ደረሶን ብዙ ሠራዊት ጨምረው መልሰው ከሰደዱቸው በኋላ እርሳቸው «ምታ ነጋሪት! ይከተት ሠራዊት!» ብለው ለዘመቻ አዋጅ አስነገሩ።

ንጉሥ ምኒልክም ንጉሥ ተክለሃይማኖት ለዘመቻው አዋጅ ማስነገራቸውን በሰሙ ጊዜ እርሳቸውም በበኩላቸው «ምታ ነጋሪት! ይከተት ሠራዊት!» ብለው አዋጅ አስነግረው ነበርና በመጋቢት ፲፫ ቀን ፳፻፲፪ ዓ.ም ከእንጦጦ ከተማ ተነሱ።

ራስ ጉብና በጋላው /ኦሮሞው/ አገር ወዲያና ወዲህ እየተዘዋወሩ አገሩን ሲያቀኑ ስለመንገዱ ርቀት ወራያቸው ጠፍቶ ነበረና፤ ንጉሥ ምኒልክ ጥቁር መሬት ሲደርሱ ከጅማ የመጣ አንድ ነጋዴ ተገኝቶ ወሬ ቢጠየቅ «ራስ ጉብና ወደ ንጉሥ ለመምጣት ጊቤን ተሻግረዋል፤ ከጉጃሞችም ጋራ ጦርነት አልገጠመም እንጂ ጉጃሞቹ አገሩን ሁሉ ማጥፋት ጀምረዋል» ብሎ ተናገረ። ኖኖም ሲደርሱ ራስ ጉብና መጥተው ተገናኙና ታላቅ ደስታ ሆነ።

ወዲያውም በእርሳቸውና በራስ ደርሶ መካከል የሆነውን ነገር ሁሉ ያገሩንም አኳኋን እያስረዱ ከተናገሩ በኋላ በአንድነት ሆነው ወደፊት ጉዞ ጀመሩ።

የወሎ ባላባት ወይዘሮ መስታወትም የወሎን ሠራዊት ይዛ እንድትመጣ ታዛ ነበርና ንጉሥ ምኒልክ ሊቃ ላይ ሲደርሱ በሰልፍ ገብታ የወሎን ሠራዊት አሳየች።

እንደዚህም እየገሰገሱ ሲጓዙ ንጉሥ ምኒልክ ሴሴ በሚባል ወንዝ ዳር መስፈራቸውን ጉጃሞች ሳያስቡት በድንገት ስለሰሙ የጉጃም ሠራዊት ደንግጠው ወደ ንጉሥ ተክለሃይማኖት መልዕክተኞች ላኩ። ንጉሥ ተክለሃይማኖትም ገና ዓባይን አልተሻገሩም ነበርና ከመኳንንቱ ጋር ተማክረው ፊታውራሪ ይመር የሚባለውን አሽከራቸውን ጠርተው ወደ ንጉሥ ምኒልክ ሄደህ ይህ አሁን እርስዎ ያለብት አገር በአጼ ዮሐንስ ፈቃድ ያቀናሁት የኔ ግዛት ስለሆነ የክርስቲያን ደም በከንቱ እንዳይፈስ ትተው ይመለሱ ብለህ ንገር ብለው ልከውት ነበርና ወደ ንጉሥ ምኒልክ ገብቶ ቢነግራቸው «ለንጉሥ ተክለሃይማኖት ከዓባይ ወዲህ ምን ግዛት አለው? እኔ ስለወዳጅነትና ስለ ፍቅር ብዬ አሞሩን፤ ሆሮን፤ ጉድሩን፤ ግንደበረትን፤ የቀዲሳን አገር እንዲያቀና ብለጠው እያለፈ ሌላውን አገር ሁሉ ይይዝ ጀመር። አሁን ግን በፈቃዴ የሰጠሁትን አገር ወስጃለሁና ከዓባይ ወዲህ ያለው የእርሱ ሠራዊት እየተመለሰ እንዲሻገር ይሁን» የሚል ቃል ነግረውት ተመልሶ ሄደ።

ከዚህም በኋላ ንጉሥ ምኒልክ የንጉሥ ተክለሃይማኖት ሠራዊት ባቀናው በጋላው /በኦሮሞው/ አገር ሹም ሽር አድርገው ወደ እንጦጦ ለመመለስ ሆር ጀሬ

ፊ. ጨምረው ራዊት! » ብለው

፡ ማስነገራቸውን ራዊት! » ብለው ተማ ተነሱ።

ተዘዋወሩ አገሩን ክ ጥቁር መሬት ብና ወደ ንጉሥ ገጠሙም እንጂ ፡ ሲደርሱ ራስ

፡ ሁሉ ያገሩንም ሩ።

፤ ዛ እንድትመጣ ወሉን ሠራዊት

፲ ወንዝ ዳር ዊት ደንግጠው ይማኖትም ገና ውራራ ይመር እርስዎ ያሉበት ከንቱ እንዳይፈስ ብቶ ቢነግራቸው ነትና ስለ ፍቅር ብሰጠው እያለፈ ገር ወስጃለሁና ከ» የሚል ቃል

ራዊት ባቀናው ነስ ሆር ጀራ

ከሚባል ሥፍራ ሲደርሱ በግንቦት ፳፩ የንጉሥ ተክለሃይማኖት መላክተኞች መጡ ተባለና ንጉሥ ምኒልክ አስጠርተው «ደብዳቤ ይዛችሁ እንደሆነ ስጡኝ የቃል መልዕክትም እንደሆነ ንገሩኝ» ቢሏቸው መኳንንቱ ሁሉ ካልተሰበሰቡ ለባቸው እንዳንገግር ታዘናል አሉዋቸው። መኳንንቱንም ሁሉ ሰበስበው «እንግዲህ ንገሩኝ» አሏቸው።

ጌታችን ንጉሥ ተክለሃይማኖት ንገሩ ያሉን ቃል ይህ ነው። «ምነው እርስዎ እኔን ሁልጊዜ ያዋርዱኛል። ከዚህ ቀድሞ በኃይል መጥተው አገሬን ጐጃምን አጥፍተውት ሄዱ። አሁን ደግሞ ያቀናሁትን የጋላውን /የኦሮሞውን/ አገር እያጠፉ ሹም ሽር አደረጉበት። ከእንግዲህስ ወዲህ መጣሁ አይሂዱ ከጉድፍና ከሐሮ ከጅማና ከጨለያ በወደዱት አገር የጠራ ሜዳ ይዘው ይቆዩኝ። ይህንንም ቃል በደብዳቤ አለመላኬ ደብዳቤውን ብቻዎን አይተው ቀደውጥለው ሰምተው እንዳልሰማ ሆነው ሸሽተው ይሄዳሉ። በቃል የሆነ እንደሆነ ግን ይህን ሰምተው ቢሸሹ አሽከሮቻቸው ይታዘቡዎታልና በቃል መላኬ ስለዚህ ነው ብለዋል» እያሉ ተናገሩ።

ንጉሥ ተክለሃይማኖት «ኢይትመካህ ኃይል በኃይሉ። ኢይድኅን ንጉሥ በብዝሃ ሠራዊቱ» ያለውን ሳያስቡ ይህን የትዕቢት ቃል በመናገራቸው እግዚአብሔር በንጉሥ ምኒልክ እጅ የጣላቸው ይመስላል።

ንጉሥ ምኒልክም ይህን ቃል በሰሙ ጊዜ «ምንም ቢሆን ንጉሥ ተክለሃይማኖት ይህን የመሰለ ኃይል ቃል አይልክብኝም። ቢልክብኝም በማኅተሙ ይልክብኝ ነበር እንጂ፤ በቃል አይልክም። ስለዚህ ሀሰተኞች ናችሁና ተይዛችሁ ቆዩ» ብለው አሲያዟቸው። እነዚያ ግን ይህ ቃል የጌታችን መልክት ያልሆነ እንደሆነ በአካላችን እንቀጣ እያሉ ከማሉና ከተዘዙ በኋላ እንግዲያውስ ከእናንተ አንዱ ሄዶ «አዎን ልኬአቸዋለሁ የሚል ባለ ማኅተም ደብዳቤ ይዞ ይምጣ እናንተ ግን እንደተያዛችሁ ቆዩ» ብለው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የቃል መልዕክት ጨምረው አንዱን ሰደዱት።

«እኔ ለአንተ ጦርነት ሰግቼ ሸሽቼ አልሄድም። ነገር ግን ከኔ ጋራ ለመዋጋት ከአጼ ዮሐንስ ፈቃድ አግኝተህ እንደሆነ ፈቃድ ማግኘትህን በደብዳቤ እንድትልክልኝ ብዬ ነው እንጂ፤ ለጦርነቱስ እዚያው አገርህ ደረቤ ሜዳ ላይም ቢሆን እመጣልሃለሁና አንተን መንገድ አይምታህ፤ ይህንም በደብዳቤ አለመላኬ አንተ ደብዳቤውን ስትጠላው ዓይቼ ነው ብለህ ንገር» ብለውት ሄደ።

ከዚህም በኋላ ደጃዝማች ወልዴን ጠርተው «ንጉሥ ተክለሃይማኖት ለጦርነት መምጣቱ እውነትም ሀሰትም እንደ ሆነ በግስገሳ ሄደህ ወደ ዓባይ አፋፍ ዘልቀህ ዓይተህ አስታውቀኝ።» ብለው ሰደዱትና በግስጋሴ ሄዶ በመነጽር ተመልክቶ

ሲመለስ «ከዓባይ ወዲህ ብዙ የድንኳን ሠፈር አይቻለሁ» ብሎ ስለነገራቸው ከሠፈሩበት ተነሥተው ወደ ጉድፋ ተጓዙ። ይላለም በደረሱ ጊዜ በግንቦት ፳፮ ቀን በጠራ ሜዳ ላይ ሠራዊታቸውን አሰልፈው ሰልፉን ሲያዩ ዋለ።

በግንቦት ፱ ቀን በማለዳ ተነሥተው ተጉዘው እምባቦ ሜዳ ሲደርሱ የጉጃም ሠልፍ ፊታውራሪ ፊት ለፊት ታየና ንጉሥ ምኒልክ በፈረስ ሆነው ወዲያና ወዲህ እየተዘዋወሩ ወታደሩን በየአለቃው አሰልፈው ከቀኑ ፩ ሰዓት ሲሆን ጦርነት ገጠመ። የሁለቱም ወገን ሠራዊት ክርስቲያን ስለሆነ በተቀላቀለ ጊዜ እርስ በርስ እንደጋደል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ርቶት በየሠልፉ ተለፎ ነበር።

የማን ነህ?

የአባ ዳኛው።

ዳኛው ምን አለ?

ስለበው አለ።

ንጉሥ ተክለሃይማኖትም ስመ ጥሩ ጀግና ነበሩና «በደጀን ሆነው ያዋጉ» ቢሏቸው አይሆንም ብለው እንደ ተራ ወታደር በፈረስ ሆነው መኻል ለመኻል ገብተው ሁለት ሰዓት ያህል እንደተዋጉ ቆስለው ተያዙ።

ነገር ግን ከእምባቦ ጦርነት አስቀድሞ ከማገበሬ ሥላሴ መጥተው ከንጉሥ ተክለሃይማኖት ጋር የሚኖሩ በኋላ እጩንነት የተሾሙ አባ ወልደጊዮርጊስ የሚባሉ መነኩሴ ከንጉሡ ጋራ ወደ ዘመቻው መጥተው ነበርና ንጉሡ ተማርከዋል ማለትን ቢሰሙ ከራስ ደረሰ ጋራ ሆነው ሰይፋቸውን መዘው «የሸሸህ ገዝቼሃለሁ!» እያሉ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ሲያዋጉት ዋሉ እንጂ ንጉሡ እንደተያዙ ጉጃሞች ድል አልሆኑም ነበር። ቢሆንም የጦርነት ነገር አውራው ከተያዘ በኋላ ምንም ያህል ብርታት አይገኝምና ዘጠኝ ሰዓት ሲሆን ድል ሆነው የሞተው ሞቶ የሚበዛው ተማረከ።

በማግስቱም ንጉሥ ምኒልክ በጦርነቱ ላይ የሞተውን የሸዋንም የጉጃሙንም ዋና ዋናውን እያስፈለጉ አስቀብረው ቁስለኛውንም አስነሥተው ለጊዜው በየመኳንንቱ ሠፈር አሳድረው በጅማ በፊታውራሪ ቀንዲዳ አገር እየተመራ እንዲታመምና እንዲድን አደረጉ። በሦስተኛውም ቀን ለምርኮኛው ሁሉ ባልደረባ ራስ ጉብናን ሰጥተው ዓባይ ድረስ ሸኝተሃቸው ተመለሱ ብለው አዘዙላቸው።

ንጉሥ ተክለሃይማኖትም በበትሎ ለመጓዝ የማይችሉ ሆነው ነበርና በአልጋ

ላንገራቸው በግንቦት ፳፮ ቀን

ተኝተው ሰው በየተራ እየተሸከመ ያገኘቸው ነበር። ቁስላቸውንም ንጉሥ ምኒልክ ራሳቸው በመድኃኒት እያጠቡ በሻሽ ያስሩላቸው ነበር። እንደዚህም በቀስታ ሲጓዙ ለንብተው በሰኔ ፳፱ ቀን እንጦጦ ከተማ ገቡ።

ምዕራፍ ፴፩

ስለ ንጉሥ ምኒልክና ስለ ንጉሥ ተክለሃይማኖት ዕርቅ

አጼ ዮሐንስ በማናቸውም ቢሆን ንጉሥ ምኒልክን የሚወዷቸው በመፍራትና በሥጋት በመጠራጠርም ነበር። ንጉሥ ተክለሃይማኖትን ግን ባለመፍራትና ባለመስጋት በማመንና ወገኔ በማለት ይወዷቸው ነበር ይባላል።

ስለዚህ ንጉሥ ተክለሃይማኖት ከንጉሥ ምኒልክ ጋር ጦርነት ለማድረግ ባለቡ ጊዜ «እኔ ወደ ደብረታቦር ሳልዘልቅና ተዋጋ ብዬ ሳላስታውቅህ ምንም ቢሆን ጦርነት እንዳትገጥም» የሚል ቁርጥ ቃል ጽፈው ልከውባቸው ነበርና ራስ ደረሶ ደብዳቤውን ከመልዕክተኛው ተቀብለው ባዩት ጊዜ አትዋጋ የሚል ሆኖ ስላገኙት ንጉሥ ደብዳቤውን ያዩ እንደሆነ ከጦርነቱ ይቀራሉ በማለት ሳያሳዩዋቸው አስቀርተውት ነበር።

ደግሞ በዚያው ዘመን አጼ ዮሐንስ አራት ጳጳሳት ከምድረ ግብፅ አስመጥተው ነበርና ሁለቱ ነገሥታት እንዳይዋጉና የክርስቲያን ደም በከንቱ እንዳይፈስ የውግዘትና የርግማን ቃል ላኩባቸው ብለው ስለአዘዙዋቸው ወደ ሁለቱም ነገሥታት የውግዘት ቃል ልከው ነበርና የጳጳሳቱ ደብዳቤ ዘግይቶ ከጦርነቱ በኋላ ደረሰላቸውና ንጉሥ ምኒልክ በእንጦጦ ከተማ ሆነው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ምላሽ በደብዳቤ ጽፈው ልከው ነበር።

«ትብጻህ ገብ ልዑላን ወኅሩያን በገብ እግዚአብሔር አቡነ ጴጥሮስ ወአቡነ ማቴዎስ አቡነ ማርቆስ ወአቡነ ሉቃስ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ ብርሃናተ ዓለም ወሐዋርያቲሁ ለእግዚአን ኢየሱስ ክርስቶስ ወውሉዱ ለማርቆስ ወንጌላዊ።»

የተላከ ከንጉሥ ምኒልክ። እኔምሳክሙ በአምኃ መንፈሳዊት ወአኃሥሥ በረከተክሙ ዘትረድእ ለኩሉ ፍጥረት አነ ዳህን ወሰላም በጸጋሁ ለእግዚአን ወመኃኒነ ወበስእለታ ለእግዝትነ ወላዲተ ሕይወት። ሰኔ ፱ ቀን የተጻፈ ደብዳቤያችሁ በተዋጋን በ፳ ቀን ደረሰልኝ። እኔም ንጉሥ ተክለሃይማኖትን ለመውጋት አልፈለግሁም ነበር፤ እርሱ ፎክሮ ከወደ ኋላዬ ገሥግሶ ቢመጣብኝ አልሞት ባይተጋዳይ እንደሚባለው ዙሬ ተዋጋን። እኔ ግን ለመውጋት ፈልጌው እንደሆነ ያወገዛችሁትም

ኢደርሱ የጉጃም ወዲያና ወዲህ ሲሆን ጦርነት ሲዘከር በርሱ

ሆነው ያዋጉ» ውኃል ለመኃል

ጥተው ከንጉሥ ዮርጋስ የሚባሉ ፍጡራ ማለትን ፎሃለሁ። እያሉ ጉጃሞች ድል ምንም ያህል ጦቶ የሚበዛው

ሥ የጉጃሙንም ተው ለጊዜው ገር እየተመራ ሁሉ ባልደረባቸው።

ነበርና በአልጋ

የረገማችሁትም ይድረስብኝ። ደግሞ ክርስቲያን ለክርስቲያን በመዋጋታችን ጃንሆይን አስቀይመን ይሆናል። የጃንሆይም ልቡና እንዳይለወጥብኝ ሰለ ሥላሴ ብላችሁ አስምሩኝ እንጂ በደለኛውንስ እኔ በጥቢ ስመጣ እዚያው ከጃንሆይ ፊት ታገኙታላችሁ። ሐምሌ ፩ ቀን ፲፰፻፸፱ ተጻፈ።

አጼ ዮሐንስም ደብረታቦር ሳሉ ሁለቱ ነገሥታት ተዋግተው ጉጃሞች ማለቃቸውን በሰሙ ጊዜ መኳንንቶቻቸውን ሰብስበው «ከክረምት በኋላ ወደ ሸዋ እንዘምታለንና ከብታችሁን እያጠነከራችሁ ክረሙ» ብለው ቢነግሩዋቸው ከመኳንንቱ የሚበዙት «ንጉሥ ምኒልክ እንኳን የጉጃምን መሣሪያ ጨምረው እንዲያውም የሚያስፈሩ ሆነዋልና አሁኑኑ ቁስለኛው ሳይሸር፤ የደከመው ሳይበረታ፤ ገመምተኛው ሳይነሣና ሳይጠነክር ብንደርስባቸው ይሻላል እንጂ ክረምት ውጭስ እንችላቸውም፤» ብለው ስለመከርዋቸው ሰኔ ሲያልቅ ሐምሌ ሲገባ ከደብረ ታቦር ተነሥተው በአምሐራ ሳይንት በኩል ተጓዙ።

ሳይንት ሲደርሱ ንጉሥ ምኒልክ አሰረው በአትሮንሰ ማርያም ያስቀመጡትን ደጃች መሸሻ ሰይፉን ፈትተው አውርደው እርሱን መንገድ መሪ አድርገው ለጋምቦንና ወሎን እያጠፉ ወረይሉ ገቡ።

ደጃች መሸሻ ሰይፉን ከታሰረበት ፈትተው ማምጣታቸው የንጉሥ ምኒልክ ባላንጣ መሆኑን ያውቃሉና ማስፈራሪያ እንዲሆናቸው ነበር።

ቢሆንም ንጉሥ ተክለሃይማኖት ባንድ ወገን ንጉሥ ምኒልክ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት እንዲሆኑ በየሰው አፍ ንግር መንገሩን ያውቁ ስለነበረ በሁለተኛውም ወገን ጠብ ፈላጊው ራሳቸው እንጂ ንጉሥ ምኒልክ አለመሆናቸውን ስለተረዱት ወደ አጼ ዮሐንስ ለመሄድ ገና ከእንጦጦ ሲነሡ ተራርቀው አንድ ልብ ሆኑ።

ስለታረቁም ንጉሥ ምኒልክ ያጼ ዮሐንስ ልብ ወደ ንጉሥ ተክለሃይማኖት ማዘንበሉን ያውቃሉና አስቀድሞ ነገሩን ማስታወቅ ይሻለኛል ብለው በእርሳቸውና በንጉሥ ተክለሃይማኖት መካከል የሆነውን ነገር ሁሉ ለአጼ ዮሐንስ የሚያስረዱ መላክተኞች ልከው ምላሹን ሲጠብቁ አጼ ዮሐንስ ክረምት እስቲያልፍ ልቆይ ሳይሉ በወሀ መላት በበረዶና በጭቃ ሠራዊታቸው እያለቀ ወደ ወሎ መምጣታቸውን ቢሰሙ እጅግ አደነቁ።

ቢሆንም መላክተኞቻቸው እስቲመለሱ በትዕግሥት ይጠብቁ ነበረና ከጥቂት ቀን በኋላ መልክተኞቹ ከአጼ ዮሐንስ ደብዳቤ ይዘው ደረሱላቸው። የደብዳቤውም ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

ጋ. ን ጃንሆይን
ሥላሴ ብላችሁ
ፃንሆይ ፊት

ግተው ጉጃሞች
በኋላ ወደ ሸዋ
ቢነግሩዋቸው
ሃሪያ ጨምረው
፲፭፣ የደከመው
እ እንጂ ክረምት
ሌ ሲገባ ከደብረ

ም ያስቀመጡትን
መሪ አድርገው
የንጉሥ ምኒልክ

ል የኢትዮጵያ
ረ በሁለተኛውም
ውን ስለተረዱት
ብ ሆኑ።

ተክለሃይማኖት
ው በእርሳቸውና
ነንስ የሚያስረዱ
ፍ ልቆይ ሳይሉ
መምጣታቸውን

ነበረና ከጥቂት
፡፡ የደብዳቤውም

«መልእክት ዘሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን፣ ንጉሠ ነገሥት
ዘኢትዮጵያ፡፡ ይድረስ ከንጉሥ ምኒልክ በአማን እስራኤላዊ ዘአልቦ ጽልሑት ሰላም
ለክ ወሰላመ እግዚአብሔር የሀሉ ምስሌክ እኔ በእግዚአብሔር ቸርነት በእምነ ጽዮን
አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይክበር ይመስገን ደህና ነኝ ምሕረቱ ለዘለዓለም ነውና፡፡

ቤጌምድር ሳለሁ ሁለቱ ነገሥታት ተዋግተው ድሉ ለንጉሥ ምኒልክ ሆነ፡፡
ንጉሥ ተክለሃይማኖትንም ይዘው ወደ ሸዋ ተጓዙ ሲሉ ብሰማ እግዚአብሔር
የፈቀደውን ሠርቷል ብዬ የክርስቲያን ደም በማይረባ ነገር በመፍሰሱ የእናንተን
ደብዳቤ ስጡበት ደብረታቦር ላይ ወር ሙሉ ተቀመጥሁ፡፡ ኋላ ግን ወሬያችሁ
ቢጠፋብኝ ይህስ ነገር አለበት ብዬ ስመጣ ሳይንትን ሳልፈው የንጉሥ ወረቀት
ደረሰልኝ፡፡ ደብዳቤውንም አይቼ መዘግየቱ በመንገዱ እርዝመት እንጂ ሌላ ተንኮል
አለመኖሩን ባውቅ ወደ በጌምድር ለመመለስ አሰብሁ፡፡ ነገር ግን ክረምቱ ተጭኗልና
ሠራዊቱ የሚጉዳብኝ ሆነ፡፡ ስለዚህ በወሎ እንድከርም ፈቃድ ይደረግልኝ፡፡ እኔም
አገር አልበድልም፡፡ በጥቢ ተገናኝተን ሁሉንም ነገር ተማክረን ወደ በጌምድር
መመለስ ይሻላል ብዬ ነው እንጂ ሌላ ጉዳይ ኖሮኝ አይደለም፡፡ ደግሞ ይህ
የሚያሳዝን ነገር ቢሆን ተመልሼ ሠራዊቱ በውሀ ሙላትና በጭቃ ያለቀው አልቆ
የተረፈውን ይገዢ መመለስ ይሻለኛል፡፡ ሐምሌ ፪ ቀን ፲፰፻፸፬ ዓ.ም፡፡»

በአጼ ዮሐንስ ደብዳቤ ከሥር እስከ ጫፉ የተጻፈው ቃል የዲፕሎማቲክ ንግግር
ነው እንጂ በንጉሣዊ አነጋገርና በእውነት የተጻፈ አይመስልም፡፡ ይልቁንም በወሎ
እንድከርም ይፈቀድልኝ የሚለው የሚያሳዝን ሲሆን ግን ሠራዊቱ በውሀ ሙላት ያለቀ አልቆ
ወደ ቤጌምድር መመለስ ይሻለኛል የሚለው ቃል የአንበሳ ልመና ጋማ ይዞ እንደ ማለት
ነው እንጂ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከመንግሥቱ አገር ባንዱ አውራጃ ለመክረም
ማስታወቅ ብቻ ይበቃ ነበር እንጂ ፈቃድ መጠየቅና መለመን አያስፈልግም፡፡

ንጉሥ ምኒልክም ደብዳቤውን አይተው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ጽፈው
በግሥጋሴ ላኩ፡፡

«ጃንሆይ መጥተው ወደ ወሎ ከቀረቡ ሳንገናኝ አንከርምምና ወደዚያው
አመጣለሁ፡፡ ከድንኳንም ቤት ይሻላልና ወረይሉ ከእኔ ቤት ገብተው ቢከርሙ
ይሻላል ሐምሌ ፲ ቀን ፲፰፻፸፬ ዓ.ም እንጦጦ ከተማ ተጻፈ፡፡»

ከዚህም በኋላ ንጉሥ ምኒልክ በሐምሌ ፲፬ ቀን ከእንጦጦ ተነሥተው ንጉሥ
ተክለሃይማኖትን ይዘው በደብረ ብርሃን አድርገው ደጋ ደጋውን ተጉዘው በነሐሴ ፮
ቀን ወረይሉ ደረሱና አጼ ዮሐንስ በታላቅ ሠልፍና ክብር ግባት እየተተኮሰ
ተቀበሏቸው፡፡

አጼ ዮሐንስም ከሁለቱ ነገሥታት አንደኛው ከላሽ ሆኖ ነገሩ በፍርድ የሚፈጸም መስሏቸው ይጠብቁ ነበር። ነገር ግን ሁለቱ ነገሥታት ገና ከእንጦጦ ሲነሡ በምሥጢር ተራርቀው ነገራቸውን በመሃላና በግዝት ጨርሰው ነበርና የክስ ነገር የሚያቀርብ አልተገኘም። ስለዚህ በሁለቱም ላይ ተቆጥተው «ከንጉሥ ምኒልክ የወሎን ግዛት፤ ከንጉሥ ተክለሃይማኖትም የአገውን ግዛት ስለመቀጫ ወስኝለሁ» ብለው ለሁለቱም ነገሥታት አስታወቋቸው።

አንዳንድ ጊዜም አጼ ዮሐንስ ለንጉሥ ተክለሃይማኖት የሚያደሉ ስለመሆናቸው ንጉሥ ምኒልክ በጦርነቱ ላይ የማረኩትን መድፍና ሲናድር ጠመንጃ ሁሉ ለራስ አሉላ እንዲያስረክቡ አዘዟቸውና «የሞትሁበትን መሣሪያ ለምን ለራስ አሉላ አስረክብ ይሉኛል»? በማለት እጅግ አዘኑ። ቢሆንም የንጉሥ ቃል ረዘመ ብሎ አያሳጥሩት፤ አጠረ ብሎ አያስረዝሙት የሚባል ነገር አለና መድፉንም ሲናድሩንም በሙሉ ለራስ አሉላ አስረክቡ።

ይልቁንም አጼ ዮሐንስ መድፉንና ሲናድሩን ሁሉ ራስ አሉላ እንዲረክቡ ማዘዛቸው በኋላ ለንጉሥ ተክለሃይማኖት ሊመልሱላቸው ነው እየተባለ ይወራ ነበርና የሸዋ መኳንንት በሙሉ አዝነው ነበር።

ምዕራፍ ፱

ስለ ልዑል ራስ አርአያና

ስለ ልዕልት ወይዘሮ ዘውዲቱ ጋብቻ

ከዚህ በኋላ አጼ ዮሐንስ መቼም ቢሆን ለኢትዮጵያ የሚያስቡት አሳብ ሁሉ መሠረት ያለው ነበረና የንጉሥ ምኒልክ ኃይላቸው እየበረታ ሠራዊታቸው እየበዛ መሄዱን አይተው «ከእንግዲህ ወዲህ ለእኔም ያለኝ አንድ ወንድ ልጅ ብቻ ነው። ለንጉሥ ምኒልክም ያላቸው አንዲት ሴት ልጅ ብቻ ናትና የእኔ ወንድ ልጅ የንጉሥ ምኒልክን ሴት ልጅ ያገባ እንደሆነ እኛም በሞት ብናልፍ የሁለታችንም ዘር በአልጋው እንዲቀመጥ ሴት ልጅዎን ለልጄ ይስጡኝ» ብለው ራስ አሉላን፤ ራስ ገብረኪዳንን፤ ቢትወደድ ገብረመስቀልን ወደ ንጉሥ ምኒልክ ላኳቸው።

ንቡረ እድ ገብረሥላሴ በጻፉት ታሪክ ግን አጼ ዮሐንስ መሃላና ግዝት አፍርሰው ወደ ወሎ ስለመጡ ኃፍረት ሆኖባቸው ቢቸግራቸው ልጅዎን ወይዘሮ ዘውዲቱን ለልጄ ይስጡልኝ ብለው ላኩ ተብሎ ተጽፎዋል።

አጼ ዮሐንስ ወደ ወሎ ለመግባት በሐምሌ ፪ ቀን በ፲፱፻፱ ዓ.ም በተጻፈ ደብዳቤያቸው ከንጉሥ ምኒልክ በደብዳቤ ጠይቀውና አስፈቅደው ነው እንጂ፤

በፍርድ
ገና ከእንጦጦ
ው ነበርና የክስ
ከንጉሥ ምኒልክ
ቀጫ ወስዷለሁ»

የት የሚያደሉ
ኒናድር ጠመንጃ
ያ ለምን ለራስ
ቃል ረዘመ ብሎ
ነም ሲናድሩንም

ሰላላ እንዲረከቡ
እየተባለ ይወራ

ቡት አሳብ ሁሉ
ዊታቸው እየበዛ
እጅ ብቻ ነው።
ድ ልጅ የንጉሥ
ብታችንም ዘር
፤ አሉላን፤ ራስ
።

መሃላና ግዝት
፤ጅዎን ወይዘሮ

፩ ዓ.ም በተጻፈ
እንጂ፤

አጼ ዮሐንስና ልጃቸው ራስ አርአያ

(ኢትዮጵያ ፎቶግራፍድ ኮሚሰው ከሪቻርድ ፓንክሽሪት መጽሐፍ የተወሰደ)

በኃይል አልገቡምና ወደ ወሎ መግባታቸው ልጅ ለመነጥ የተባለውን ዘመናዊ ንግግር ይመስላል።

ንጉሥ ምኒልክም ይህን የጋብቻውን ነገር በሰሙ ጊዜ የልጁቱ ዕድሜ ገና ፯ ዓመት ስለሆነ ሕፃን በመሆኗ ብቻ ነው እንጂ ጋብቻው እጅግ ያማረ ነውና ጃንሆይ ፈቃዳቸው ከሆነ የእኔም ፈቃዴ ነው ብለው ተናገሩና አጼ ዮሐንስ አሳባቸው በመፈጸሙ ደስ አላቸው። ወዲያውም ስለ እምባባ ጦርነት መቀጫ ከንጉሥ ምኒልክ የተወሰደባቸው የወሎ ግዛት ለራስ አርአያ እንዲሆን ተማክሩና አዋጁ ተነገረላቸው።

ከዚህም በኋላ በመስከረም ፪ ቀን ፲፱፻፳፪ ዓ.ም አጼ ዮሐንስ ከወረደሉ ተነሥተው ከሁለቱ ነገሥታት ጋራ ባንድነት ወደ ቦሩ ሜዳ ሄዱ።

ንጉሥ ምኒልክም በመስከረም ፮ ቀን ወደ ቦሩ ሜዳ ሄደው የሠርጉን ነገር ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ተመካክረው ወደ ወረደሉ ተመለሱና የሠርጉ ድግስ ተጀመረ።

በጥቅምት ፲፫ ቀን ልዑል ራስ አርአያ ልዕልት ወይዘሮ ዘውዲቱን በተክሊልና በቁርባን አገቡ። የሠርጉ ማማርና የሽልማቱ ብዛት ሊነገር አይቻልም።

የሠርጉም ወራት ካለፈ በኋላ ንጉሥ ምኒልክ ከወረደሉ ተነሥተው ባንድ ቀን ግስጋሴ ቦሩ ሜዳ ገብተው ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ተገናኙ።

የትግሬ /የትግራይ/ መኳንንቶችም የንጉሥ ምኒልክን አኳኋንና የሠራዊታቸውን ብዛት በማየታቸው ሥጋት ስለአደረባቸው ክፉ ምክር ይመክሩባቸው ጀመር።

አጼ ዮሐንስም ንጉሥ ምኒልክን ለማስቀናት ሲሉ ባላንጣቸውን ደጃች መሸሻ ሰይፉን እጅግ ያከብሩት ጀመር። በዚህም ምክንያት ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለሃይማኖት «በቶሎ እየተሰናበትን በየሀገራችን ብንገባ ይሻላል» ብለው ተማክሩና በፊት ንጉሥ ተክለሃይማኖት ወደ አጼ ዮሐንስ ገብተው «እባክዎ ጃንሆይ ወደ ሀገሪ እንድንባ ይፍቀዱልኝ ብለው ቢለምኗቸው» «ወደ ሀገሪ ልግባ የምትለኝ መቼ ማርሁህና ነው?»

«አሁንም ስለ ጥፋትህ ሁሉ ምሕረት እንዳደርግልህ ንጉሥ ምኒልክን አማላጅ ላክብኝና ከዚያ በኋላ አሰናብትሃለሁ» አሏቸው። ንጉሥ ተክለሃይማኖትም ወደ ንጉሥ ምኒልክ ሄደው ወደ ሀገሪ እንድንባ ከጃንሆይ ጋራ ክልብ ያስታርቁኝ ብለው ወደቁባቸው። ንጉሥ ምኒልክም በአጼ ዮሐንስ ልብ የታሰበውን ነገር ሳያውቁ «እባክዎ ጃንሆይ ንጉሥ ተክለሃይማኖትን ክልብዎ ይታረቁትና ወደ ሀገሩ ይግባ» ብለው ቢለምኗቸው፤ «እኔ ባንግሠው እርሱ በጥጋቡ ለቆታልና መንግሥት አይገባውም ነበር። ነገር ግን ንጉሥን አማላጅ ከላክ ምን ይደረጋል። ትናንትና

ነቱ ነቁ ንግግር

ፊቱ ዕድሜ ገና ፤
 ሀረ ነውና ጃንሆይ
 ሐንስ አሳባቸው
 ከንጉሥ ምኒልክ
 ጁ ተነገረላቸው።
 ሐንስ ከወረደሉ

ኑ የሠርጉን ነገር
 ግስ ተጀመረ።
 ጌዘሮ ዘውዲቱን
 ር አይቻልም።
 ተነሥተው ባንድ

እክን አኳኋንና
 ክፉ ምክር

ዑን ደጃች መሸሻ
 ምኒልክና ንጉሥ
 በለው ተማከሩና
 ንሆይ ወደ ሀገራ
 የምትለኝ መቼ

ጉሥ ምኒልክን
 ተክለሃይማኖትም
 ልብ ያስታርቁኝ
 ን ነገር ሳያውቁ
 ደ ሀገሩ ይግባ»
 እና መንግሥት
 ፡ ትናንትና

ወይዘሮ ዘውዲቱ ምኒልክ

(በጊላ ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱ)

ንጉሥ አድርገን ዛሬ ብንሸረው ለእኛም አያምርልንምና ምሬዋለሁ። ዳሩ ግን ንጉሥ ሆኖ ያለ መሣሪያ በጀሌ ወታደር ታጀቦ ወደ ሀገሩ ቢገባ ውርደቱ ለእኛው ነውና «የተማረከበት መድፋም ነፍጡም እንዲመለስለት ይሁን» አሏቸውና ንጉሥ ምኒልክ በድንጋጤ አዘነ። የሸዋ መኳንንትም ይህን ወሬ በሰሙ ጊዜ «ጥንቱንም የፈራነው ይህንኑ ነበር። መቸስ አሁን ምን እናደርጋለን ይልቅስ የባለ ነገር ሳያገኘን ተሰናብተን ብንመለስ ይሻለናል» በማለት ምክራቸውን ጨረሱ።

በማናቸውም ቢሆን ንጉሥ ምኒልክ መከፋታቸው እንዳይታወቅባቸው ሥራቸውን ሁሉ በፖለቲካ እየሠሩ ሦስት ወር ያህል ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ቆይተው ጳጳሱን አቡነ ማቴዎስን ለሸዋ ጳጳስ ተቀብለው በየካቲት ፪ ቀን ከቦሩ ሜዳ ተነስተው በየካቲት ፳፬ ቀን ልቼ ከተማ ገቡ። ወዲያው ወደ ደብረብርሃን ወጥተው ልብሰ መንግሥት ለብሰው ዘውድ ጭነው ጳጳሱም የጳጳስናቸውን ልብስ ለብሰው ታላቅ የክብር በዓል ተደረገ።

ምዕራፍ ፴፫

ስለ ወይዘሮ ጣይቱ ትውልድና ንጉሥ ምኒልክ

ወይዘሮ ጣይቱን ስለማግባታቸው

አጼ ሱስንዮስ ገና ሳይነግሥ ከአጼ ያዕቆብ ሸሽቶ በስደት ወደ ሸዋ መጥቶ ሳለ የሸዋና የጋላው /የኦሮሞው/ አገር ሕዝብ በጣም ረድቶት ነበረና እንደገና ተመልሶ ከአጼ ያዕቆብ ጋራ በጉጃም ደብረዘይት ላይ ተዋግቶ ከገደለውና በዙፋኑ ላይ ተቀምጦ ከነገሠ በኋላ በስደቱ ጊዜ የረዱትን የሸዋን ሰዎች ለማክበርና ደስ ለማሰኘት ሲል ከወግዳ ተከትሎት ለሄደው ኤሎስ ለሚባለው የሰሜንን ግዛት ሰጥቶት ይገዛ ነበረ። ኤሎስም ቄርሎስን ወለደ፣ ቄርሎስ ኤራቅሊስን፣ ኤራቅሊስ ተስፋን፣ ተስፋ ማርትን /ማርታ/ ይወልዳሉ።

ማርት የአበርገሌውን ደጃች ወልደ ሩፋኤልን አግብታ ገብሬን፣ ገብሬ ኃይለማርያምን ይወልዳል፣ ኃይለ ማርያም የራስ ጉግሣን ልጅ ወይዘሮ ኒሩትን አግብቶ መርሶን፣ ብጡልን የውበዳርን ይወልዳል። ብጡል ጣይቱንና ወሌን፣ አሉላንና ደስታን ይወልዳል። ብጡልም ደጃዝማች ተብሎ ሲገዛ ኑሮ ከሞተ በኋላ ልጆቹ ልጅ ወሌና፣ ልጅ አሉላ ለአጼ ቴዎድሮስ ሎሌዎች ሆነው መቅደላ ይኖሩ ነበርና ከአቤቶ ምኒልክ ጋራ ተዋውተው ባንድነት አደጉ።

ልጅ ወሌና ልጅ አሉላም ጣይቱ የምትባል ቆንጆ እጎት አለችን እያሉ ለአቤቶ ምኒልክ ሎሌ ላቶ ናደው ይነግሩት ነበርና እርሱ ለአቤቶ ምኒልክ

ዳሩ ግን ንጉሥ
: ለእኛው ነውና
ንጉሥ ምኒልክ
ቱንም የፈራነው
ነገር ላያገኘን

ነዳይታወቅባቸው
ነ ጋራ ቆይተው
ሜዳ ተነስተው
ወጥተው ልብሰ
ሉብሰው ታላቅ

ዐደ ሸዋ መጥቶ
ነ ፡ እንደገና
ደለውና በዙፋኑ
ለማክበርና ደስ
የሰሜንን ግዛት
ስን፣ ኤራቅሊስ

ጉብሬን፣ ጉብሬ
ዐይዘሮ ጎሩትን
ይቱንና ወሌን፣
ሮ ከሞተ በኋላ
መቅደላ ይኖሩ

አለችን እያሉ
ነቱ ምኒልክ

ወይዘሮ ጣይቱ ብጡል

አጼ ምኒልክና ወይዘሮ ጣይቱ

(ኢትዮጵያ ፎቶግራፍድ ከተባለው ከሪፖርተር ፓንክሽኒስት መጽሐፍ የተወሰደ)

ለማጋባት አስቦ አሳቡን ቢገልጥላቸው አጼ ቴዎድሮስ አልጋውን የወሰዱት ከእኛ ወገኖች ከራስ አሊና ከደጃዝማች ውቤ ላይ ስለሆነ እኛን እንደ ባላንጣ ያዩናል፤ ስለዚህ አሁን እንታችንን ከአቤቱ ምኒልክ ጋራ ያጋባናት እንደሆነ በጥርጣሬ ሁላችንንም ያጠፋናልና እግዚአብሔር የፈቀደ ጊዜ ይሁን እንጂ ለዛሬው አይሆንም ቢሏቸው ወይዘሮ ጣይቱን ትተው የአጼ ቴዎድሮስን ልጅ አጋብተው አስቀመጧቸው።

ከዚህም በኋላ አቤቱ ምኒልክ ከመቅደላ አምልጠው ወደ ሸዋ በገቡ በሁለተኛው ዓመት ልጅ ወሌና ልጅ አሉላም ከአጼ ቴዎድሮስ እየከዱ ወደ ሸዋ መጥተው ለንጉሥ ምኒልክ ሎሌዎች ሆነው ልጅ ወሌ ደጃዝማች ልጅ አሉላም ፊታውራሪ ተብለው በክብር ይኖሩ ነበረና ወይዘሮ ጣይቱ የቀድሞ ባላቸውን ፈትተው ወንድሞቹን አያለሁ ብለው ወደ ሸዋ መጥተው በወንድማቸው በደጃዝማች ወሌ ቤት ተቀመጡ።

ንጉሥ ምኒልክም ወይዘሮ ባፈና አቤቱ መሸሻ ለይፉን ይዘው ታሞ ገብተው በመሸፈታቸው አዝነው ለመፍታት ያስቡ ነበር። ነገር ግን ባንድ ወገን የሚወድዋቸው ስለመሆናቸው በሁለተኛውም ወገን አጼ ዮሐንስ ይታረቁልኝ ብለው ስለመናገራቸው ታርቀው ሲኖሩ በኋላ ደግሞ አጼ ዮሐንስ ከሚስትዎ ከወይዘሮ ባፈና ጋራ ቢቆርቡ መልካም ነው ብለው ስለመከሩዋቸው እንቁረብ ብለው ፈቃድ ቢጠይቋቸው እምቢ አልቆርብም አሉ። ወይዘሮ ባፈና ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ አልቆርብም ያሉበት ምክንያቱ አልታወቀም። ከዚህም በቀር ወይዘሮ ባፈና ታሞ ገብተው ከሸፈቱና ከወጡ ወዲህ በመካከላቸው እውነተኛ ፍቅርና አንድነት አልተገኘም ነበርና ንጉሥ ምኒልክ ወይዘሮ ባፈናን ፈትተው በሺ፰፻፳፬ ዓ.ም ወይዘሮ ጣይቱን አግብተው ሥጋ ወደመ ተቀበሉ።

ምዕራፍ ፴፬

የንጉሥ ምኒልክና የኢጣልያኖች ወዳጅነት አጀማመር

ከዚህ ቀድሞ በ፳፻፲ ገጽ እንዳስረዳነው አጼ ቴዎድሮስ ከሞቱ በኋላ ደጃዝማች ካሣ በትግሬ /በትግራይ/፤ ደጃዝማች ጉበዜ በዋግ፤ ንጉሥ ምኒልክ በሸዋ ሆነው የኢትዮጵያን ንጉሠ ነገሥትነት ለማግኘት ይሸቀዳደሙ ነበርና እንደየዕድላቸው መጀመሪያ የዋግ ደጃዝማች ጉበዜ ተክለጊዮርጊስ ተብለው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሆኑ። ቀጥሎም የትግሬው /የትግራይ/ ደጃዝማች ካሣ ዮሐንስ ተብለው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሆኑ። የሸዋው ንጉሥ ምኒልክ ግን የኢትዮጵያን ንጉሠ ነገሥትነት ገና አላገኘም ነበረና ይህንኑ ለማግኘት ሲሉ በኋላ በኢትዮጵያ ላይ የሚመጣውን አደጋና ችግር ሳያስቡ አጼ ዮሐንስን ብቻ ጉድተው የሚቀሩ

...ገዳት ከእኛ ባላንጣ ያዩናል፤ ደሆነ በጥርጣሬ ዛሬው አይሆንም እጅ አጋብተው

በገቡ በሁለተኛው ጥተው ለንጉሥ ተብለው በክብር ያለሁ ብለው ወደ

ታሞ ገብተው ባንድ ወገን ታረቁልኝ ብለው ከወይዘሮ ባፈና ብለው ፈቃድ ምኒልክ ጋራ ፈና ታሞ ንድነት አልተገኘ ወይዘሮ ጣይቱን

ደር በኋላ ደጃዝማች ክ በሸዋ ሆነው እንደየዕድላቸው ትዮጵያ ንጉሠ ዮሐንስ ተብለው ትዮጵያን ንጉሠ ነገሥት ነገሥት ላይ ው የሚቀሩ

መስሏቸው ከኢጣልያኖች ጋራ ወዳጅነት ለመጀመር አስበው በ፲፰፻፳፩ ዓ.ም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ለኢጣልያ ንጉሥ ጻፉት፡፡

«ይድረስ ከኢጣልያ ንጉሥ ክልዑል ዑምቤርቶ ጆኛ፡፡ ዑምቤርቶ ሆይ! በእግዚአብሔር ቸርነት ሰላምታዬን እልክልሃለሁና ልዑል ግርማዎ የወዳጅነቴን ሰላምታ ይቀበሉኝ፡፡ ጤናዎን እንደምን ነዎት? እኔ እግዚአብሔር ይመስገን ደህና ነኝ፡፡»

«ልዑል ሆይ! ከዚህ በፊት ያልጻፍኩልህት መንገዱ በእስላሞች ተዘግቶብን ስለነበረ ነው፡፡ አሁን ደህን የተዘጋውን መንገድ ከፍቻለሁና ወደ ልዕልናዎ መጸፌ እጅግ ደስ አለኝ፡፡ ወደዚህ የመጡት አንዳንድ የኢጣልያ መኪንቶች ወደ ልዑል ግርማዎ ለመጻፍ መልካም ምክር ይመክሩኛል፡፡ ልዑል ሆይ ክልዑል ግርማዎ የምነጋገረው ብዙ ነገር አለኝ፡፡ ነገር ግን በፊት ወዳጅነትዎን ለማግኘት በትጋት እመኛለሁ፡፡ ወዳጅነቴን ለመጀመር ብዬ ከዚሁ ደብዳቤ ቀጥሎ መልእክተኛዬን ጨምራ እልክልሃለሁ፡፡ ሁለት አንበሶች ወንድና ሴት ለግርማዎ እጅ መንሻ አቀርባለሁ፡፡ ወዳጅዎ የሸዋ ንጉሥ ምኒልክ ሰኔ ፲፩ ቀን ፲፰፻፳፩ ዓመተ ምሕረት አንክበር፡፡»

በኢጣልያ አገር ሩባቲኖ የሚባለው ከምጋንያ በእስላሞች አማካይነት ወደ አሰብ ገዥ ተላልኮ በ፲፰፻፳፪ ዓ.ም አገሩን ስለገዛው ሌላም መሬት እየጨማመረ አሥራ ሰባት ዓመት ያህል ከያዘው በኋላ በ፲፰፻፳፪ ዓ.ም ለኢጣሊያ መንግሥት አሳልፎ ሽጠለትና የኢጣሊያ ባንዲራ ተተክለበት፡፡ ንጉሥ ምኒልክም ለንጉሥ ዑምቤርቶ ደብዳቤ የላኩት በዚሁ መንገድ ነበረ፡፡

በዚያንም ዘመን የነበረው የኢጣሊያ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በንግድ አስመስሎ አንድ ውል ተዋውሎ ከአሰብ ወደ ኢትዮጵያ ደጋ ለመውጣት ስለአሰበ መቼም የኢትዮጵያ ነገሥታት በካህናት በኩል እንዲታለሉ ያውቃሉና አባ ማስያስን መካከለኛ አድርጎ ወደ አጼ ዮሐንስ ልኳቸው ነበር፡፡ አባ ማስያስም ይህ ነገር የኢጣሊያ ጥቅም መሆኑን ስለተረዱት የመጡበትን የክርስቶስን መንግሥት ማስፋት ትተው በመንግሥት ፖለቲካ ውስጥ ገብተው የምድራዊ ንጉሥ መንግሥት እንዲሰፋ ይጥሩ ነበርና፤ ስለዚህ ነገር አንድ የፍቅርና የወዳጅነት ውል ረቂቅ ጽፈው ለአጼ ዮሐንስ ቢያቀርቡላቸው «በዚህ ውል ሀገሬ ኢትዮጵያ ጥቅም አታገኝምና ምንም ቢሆን ማሳተሚያ አላትምም» ብለው እምቢ አሏቸው፡፡ ኢጣልያኖችም በአጼ ዮሐንስ በኩል ለማግኘት ያለቡት ነገር አለመፈጸሙን ባወቁት ጊዜ ከዚያው በትንሹ በረሃ በአሰብ ሆነን ወደ ፊት ጊዜውን መጠበቅ ይሻለናል በማለት ምክራቸውን ቆረጡ፡፡

ከዚህም በኋላ በ፲፰፻፸፬ ዓ.ም ኮንት ጴጥሮስ አንቶኔሊ የሚባል ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ለመነጋገርና በአጼ ዮሐንስ ላይ ክፉ ስብከትን /ፕሮፓጋንዳ/ ለማድረግ ወደ ሸዋ ተልኮ በአሰብ በኩል ወደ አንከበር መጣና ንጉሥ ምኒልክ በታላቅ ክብር ተቀበሉት። ወዲያውም አጼ ዮሐንስ ከኢጣልያ መንግሥት ጋራ የንግድ ውል ለመዋዋል እምቢ ማለታቸውን እያስረዳ በነገራቸው ጊዜ ከኢጣልያ መንግሥት ጋራ ተፋቅረው አጼ ዮሐንስ እንዲቀኑና እንዲያዝኑ ለማድረግ ሊሉ እርሳቸው በሸዋ መንግሥትና በራሳቸው ስም ሆነው ኮንት አንቶኔሊ በኢጣልያ መንግሥት ስም ሆኖ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የንግድና የወዳጅነት ውል ተዋዋሉ።

፩ኛ። በሸዋ መንግሥትና በኢጣልያ መንግሥት መካከል በመኳንንቶቻቸውና በተከታዮቻቸው በሕዝቦቻቸውም መካከል የማይነቀል ዘላለማዊ ፍቅርና ሰላም ይሆናል።

፪ኛ። ከሸዋ መንግሥትና ከኢጣልያ መንግሥት ታምኖ የተላከ ሰው በሁለቱም መንግሥት መዝገብ የተጻፈ ቆንሲል ተብሎ ይጠራል። ሁለቱም መንግሥቶች በተዋዋሉበት ውል ሁሉ ሊያስማማቸው ይችላል። እርሱም በየተቀመጠበት ሥፍራ ቆንሲል ተብሎ ሊጠራ ይችላል።

ስለ ንግድ ዋነኝነትም ደግሞ ወደ ሁለቱ አገር እየተመላለሱ በየተቀመጡበት ቦታ የንግድ ተጠባባቂ ወይም ቆንሲል ተብለው ሊጠሩ ይችላሉ። በመኳንንትና በሕዝብ ደግሞ እንደ ሀገር ሥርዓት ሊከበሩ ይገባቸዋል። ከርሳቸው ጋር የሚኖሩ ሰዎች ደግሞ አንድ ወንጀል ቢሠሩ እንደ ሀገር ሥርዓትና ልማድ ይቀጣሉ።

፫ኛ። የሸዋ ሰዎችና የኢጣልያ ሰዎች ሁለቱም በትክክል በነፃነት ወደ ሸዋና ወደ ኢጣልያ አገር ሊመላለሱ ይችላሉ። እየተመላለሱም የንግድ ሥራ ሲሠሩ በሁለቱም አገር ወዲህና ወዲያ ገንዘባቸውን ሊያመላልሱ ይችላሉ። በየብስም በባሕርም ቢሆን ደግሞ ለመንግሥት የሚጠቅም የንግድ ሥራ ስለሠሩ በሆነው ነገር ሁሉ እነርሱ በመንግሥት ሥልጣን ይጠበቃሉ።

፬ኛ። የሸዋ ሰዎች ወደ ኢጣልያ፣ የኢጣልያም ሰዎች ወደ ሸዋ በነፃነት እየተመላለሱ ትክክል እንደ ባላገሮች በሥርዓት እንዲከበሩ በሁለቱም አገር የንግድና የእርሻ ሥራ ሲሠሩ የጥበብም ሁሉ ትምህርት ሲማሩ ሕግ አይከለክላቸውም።

፭ኛ። በሸዋ አገር ከዚህ በፊት ከመንግሥት ሃይማኖት በቀር ሌላ ሃይማኖት እንዳያስተምሩ ክልክል ነበር። ከእንግዲህ ወዲህ ግን በሁለቱም አገር የሃይማኖት ትምህርት በነፃነት ያለ ፍርሃት እንዲማሩ በትልልቁ በመንግሥት ሥልጣን በግልጽ ተፈቅዶአል።

የሚታወቅ ከንጉሥ
'ጋንዳ/ ለማድረግ
ህ በታላቅ ክብር
ፈ የንግድ ውል
መንግሥት ጋራ
እርሳቸው በሸዋ
ግሥት ስም ሆኖ

ጠኪንንቶቻቸውና
ፍቅርና ሰላም

የተላከ ሰው
ሰራል። ሁለቱም
ሳል። እርሱም

በየተቀመጡበት
፡፡ ሳመኪንንትና
ወ...ር የሚኖሩ
ነቀጣሉ።

ነፃነት ወደ ሸዋና
፡ ሥራ ሲሠሩ
ላሉ። በየብስም
ነሩ በሆነው ነገር

ወደ ሸዋ በነፃነት
ወ አገር የንግድና
ላቸውም።

የት በቀር ሌላ
በሁለቱም አገር
ቁ በመንግሥት

፳፻፱፡፡ የኢጣልያ ሰው በሸዋ አገር ቢሞት የሀገሩ ገዥ እንደ ኢጣልያ ቆንሲል አሳብና ፈቃድ ገንዘቡን ሁሉ በጥንቃቄና በፍጥነት ይጠብቀዋል። ገንዘቡንም ከኢጣልያ መንግሥት ታምኖ የተላከ ሰው ተቀብሎ ሊወስደው ይችላል። እንደዚሁም ደግሞ የሸዋ ሰው በኢጣልያ አገር በድንገት የሞተ እንደሆነ ያገሩ ገዥ በትክክል በፊት እንደተባለው ገንዘቡን ይጠብቃል።

፳፻፱፡፡ እስካሁን ድረስ ከኢጣልያ ወደ ሸዋ መመላለስ ችግር እንደነበረ የታወቀ ነውና ከእንግዲህ ወዲህ ንጉሥ ምኒልክ ውል ገብተው ከኢጣልያ ሰው በትክክል እንዲመላለስ ፈቅደዋል። የሚመላለሰውም የንግድ ሥራ ለመሥራት ነው። ደግሞ ለዚሁ ያንድነት ንግድ ግድነት ለሚሆን መሣሪያና የነጋዴዎችን ደመወዝ ዋና ሆኖ የሚያስብ የኢጣልያ ሰው ይሆናል።

፳፻፱፡፡ የኢጣልያ ነጋዴዎች በሸዋ በር ሲወጡና ሲገቡ አንድ ጊዜ እንደሚዘነጉ ሂሳብ በመቶው አምስት ብር ይከፍላሉ። የሸዋ ነጋዴዎች ግን በኢጣልያ በር ሲወጡና ሲገቡ በአሰብ እንኳ ቢሆን ምንም አይከፍሉም።

፳፻፱፡፡ በሁለቱም መንግሥቶች ወገን የተዋዋሉበትን ነገር ሁሉ በየጊዜው ከንግድ የሚገኘው ትርፍ ምን ያህል እንደሆነ የገንዘቡን ድምር ያስታውቃል። /ትርጓሜውም የሸዋ መንግሥት የብሩን ትርፍ ገልጦ እንዲያስታውቅ ተስማምተዋል ማለት ነው።

ደግሞ የኢጣልያ መንግሥት በዚሁ ኮሎኒያና በባሕር ውስጥ አንድ ሰው እንዳይገዛ በጥንቃቄ ይጠብቃቸዋል። የሸዋ መንግሥትም ደግሞ በወገኑ ነጋዴዎችን እስከ ባሕር ጠረፍ ድረስ እየላከ ኪራያቸውንም እየከፈለ በሀገር ዋና መንገድ በመሣሪያው ይጠብቃቸዋል።

፳፻፱፡፡ የሸዋ መንግሥት ኢጣልያኖች በሸዋ አገር ለጉዳያቸው ካንዱ መንደር ወደ አንዱ መንደር ሲመላለሱ ማንም ባላገር እንዳይበድላቸው ይጠብቃቸዋል። በድንገትም ቢበደሉ በሚገባ ሥርዓት ነገሩን መርምሮ ይፈርድላቸዋል። ደግሞ እስከ አውሳ ሠልጣን መሐመድ አንፋሪ አገር እስከሚወርደው ወንዝ ይጠብቃል። በዚህም አገር አንዳንድ በጥቅም ትርፍ በዓመት እንዳገኘው ነገሩን ገልጦ አንድ ደንብ አድርጎ በደንክሌዎችና በሰማሌ ያለ መካከለኛ መንገድ እየጠበቀ ለሁለቱም አገር አላፊ ሆኖ እንዳይገዛ ድንገትን ያደርጋል።

፳፻፱፡፡ የኢጣልያ መንግሥት ደግሞ የሸዋ ሰው ከሀገሩ ተነሥቶ ወደ አሰብ በመጣ ጊዜ ለማረፊያ ቤትም ቢፈልግ ለዘወትር የሚቀመጥበት ቤት ለመሥራት አንድ ቦታ አለዋጋ ይሰጣል።

፳፻፱፡፡ የሸዋ መንግሥት በኢጣልያኖች መካከል ገብቶ በነገራቸው ለመፍረድ አይችልም። የኢጣልያኖችም ነገር ሁሉ በቆንሲላቸው ወይም በተከታዩ

/በወኪሉ/ ይፈረዳሉ። እንደዚሁም የኢጣልያ ቆንሲል በሸዋ መንግሥት መካከል ገብቶ ዳኛ ሆኖ ሊፈርድ አይችልም። የሸዋ ሰው ሁሉ ነገሩ ባገሩ ገዥ ይፈረዳል።

ደግሞ በሸዋ ሰውና በኢጣሊያ ሰው መካከል አንድ የጠብ ነገር ቢደረግ በሸዋ አገር ባለው የኢጣልያ ቆንሲል ወይም በወኪል ይፈረዳል። ነገር ግን ያገሩ ገዥ ፍርዱ በሚፈረድበት ጊዜ በፍርዱ ሽንገራ ተቀምጦ ነገሩን እየጠበቀ ያስፈርዳል።

በኢጣልያ ሰውና ባንድ በሌላ በውጭ አገር ሰው መካከል አንድ ጠብ ቢደረግ በኢጣልያ ቆንሲል ይፈረዳል። ተከላሽም ቆንሲል ያለው እንደሆነ ግን በቆንሲሉ ይፈረዳል። ቆንሲልም ከሌለው በጭራሽ በኢጣልያ ቆንሲል ይፈረዳል።

፲፫ኛ። የሸዋ መንግሥት ከኢጣሊያ መንግሥት በአሰብ ላይ ከተሾመው ገዥ ፈቃድ ጠይቆ ወደ አውሮጳ ነገሥታት መተዋወቅና አንዳንድ ዕቃ ማስመጣት ደብዳቤም መጻጻፍ ይችላል። እንደዚህም መሆኑ በአሰብ ለተሾመው የኢጣሊያ ገዥ አስታውቆ የጻፈ እንደሆነ የሸዋ መንግሥት የላከው ደብዳቤ በዓለም ባሉ ነገሥታት ሁሉ የታወቀና የታመነ እንዲሆን ነው።

ደግሞ በኢጣሊያ መንግሥት ጥግነት ተመሥርቶ በሥልጣኑና በፈቃዱ የተስማማ እንደሆነ የተስማማው ነገር እርግጠኛ ሆኖ ይገኛል።

የሸዋ ሕዝብም አንድ ነገር ወደ አውሮጳ ለመላክና ከአውሮጳ ለማስመጣት ቢፈልጉ እንደ መንግሥታቸው አስቀድመው ከኢጣልያ ቆንሲል ፈቃድ ጠይቀው በሥልጣኑና በጥገኝነቱ ለመላክና ለማስመጣት ይችላሉ። ራሳቸውም ቢሄዱ በየሄዱበት አገር በኢጣልያ ሥልጣን ይጠበቃሉ።

፲፬ኛ። ሁለቱ አገሮች በንግድ እየተመላለሱ በመልዕክትም እየተስማሙ ያገር ልማትና ፍቅር ያደርጋሉ። ከዚያም በኋላ ከሁለቱ አንዲቱ አገር መንግሥትን የሚጠቅም አንዳንድ የበለጠና የተከበረ ዕቃ ላንዲቱ አገር ትሰጣለች። ደግሞ መሣሪያና ሌላም እንደዚሁ የመሰለ የተከለከለ የንግድና ሌላም የሚጠቅም ዕቃ ሁሉ ያለ ችግር፣ ያለ ጭንቅ፣ ያለ ፍርሃት ካንዲቱ አገር ወደ አንዲቱ ለመተላለፍ ይችላል።

፲፭ኛ። የኢጣልያን መንግሥትና የሸዋን መንግሥት የሚያጣላ አንድ በመካከላቸው የተገኘ እንደሆነ በወንድሞቻቸው /በባልንጀሮቻቸው/ ነጋዴዎች ይገላገላሉ። የማይቻል የሆነ እንደሆነ ግን በሥርዓት ወደ መካከለኛ ዳኛ ይቀርባል። እርሱም መካከለኛ ሆኖ ሁለቱንም በትክክል ያስታርቃቸዋል። በዚሁም የማይስማሙ ቢሆኑ በሁለቱም ወገን ወደታመነና ወደ ታወቀ ባለሥልጣን ትልቅ ዳኛ ቀርበው እርሱ በፈረደው ፍርድ ነገሩ ይጨረሳል።

ት መካከል ገና ይፈረዳል።

ነገር ቢደረግ በሸዋ ፡ ግን ያገሩ ገዥ ያስፈርዳል።

ነገሩ ጠብ ቢደረግ ዋነ ግን በቆንሊሉ ል።

ላይ ከተሸመው ዕቃ ማስመጣት ፡ የኢጣሊያ ገዥ ሞ ባሉ ነገሥታት

ልጣኑና በፈቃዱ

ሮጳ ለማስመጣት ፈቃድ ጠይቀው ላ ም ቢሄዱ

ም እየተስማሙ ነገር መንግሥትን ሰጣለች። ደግሞ ጠቅም ዕቃ ሁሉ ዲቱ ለመተላለፍ

የሚያጣላ አንድ ቸው/ ነጋዴዎች ፣ ዳኛ ይቀርባል።

ም የማይስማሙ ላቅ ዳኛ ቀርበው

፲፯ኛ። ይህ ውል በአማርኛና በኢጣልያ ቋንቋ ተጽፎ ይኖራል። ሁለቱም መዝገብ በሁለቱ ቤተመንግሥቶች ይቀመጣል።

የሁለቱም አገር መኳንንቶች ይህንኑ መዝገብ ይዘው በሆነው ነገር ሁሉ በፍጹም እየተስማሙ በትክክል ነገሩን በሰላም ለመቋቋም ይችላሉ።

፲፰ኛ። ይህ ውል ከተጻፈበት ጀምሮ አሥር ዓመት ድረስ የጸና ይሆናል። ከአሥር ዓመት በኋላም ከሁለቱ መንግሥት አንዱ ለማደስ ቢፈልግ ካንድ ዓመት በፊት የፈለገውን ነገር ገልጦ ላንዱ መንግሥት ያስታውቃል። ዓመቱም ሲጨረስ ሁለቱ ባንድነት ሆነው ነገሩን መርምረው ለማደስ ይችላሉ።

፲፱ኛ። ይህ ውል በሸዋ ታውቋል። እንደዚሁ ደግሞ ወደ ሮማ በቶሎ እናስታውቃለን።

በሆነውም ነገር እስከ ፩ ወር ሳይታወቅ እንዳይቆይ እናደርጋለን። ለዚሁም ለ፲፰ቱ ክፍል ውል ንጉሥ ምኒልክና ፔዩትሮ ኮንት አንቱኔሊ በግንቦት ፲፱ ፲፰፻፸፩ ዓ.ም በአንኮበር ላይ ተፈራርመዋል። ኮንት አንቱኔሊም በኢጣልያ መንግሥት ስም ሆኖ የንግድና የወዳጅነት አስመስሎ በሸዋ መንግሥት ላይ ትልቅ ጉዳት የሚያመጣውን ይህን ውል ከተፈራረመ በኋላ በልጥ ማረፊያ ቦታ ሶስት ወር ያህል ቆይቶ በመጣበት በአውሳ (በአፋር) መንገድ ወደ ኢጣሊያ ተመለሰ።

አጼ ዮሐንስም ንጉሥ ምኒልክና ኮንት አንቱኔሊ አንድ ውል መዋዋላቸውን በሰሙ ጊዜ እጅግ አድርገው አዘነ። ከማዘናቸውም የተነሣ «ከኢጣሊያ መንግሥት ጋራ መዋዋላቸው እኔን የጉዳ መስሏቸው ይሆናል። እኔ ግን የምታመነው በእንዚአብሔርና በእምነ ጽዮን ስለሆነ የነሱ መዋዋል ምንም አይገዳኝም። ዳሩ ግን የጫሩት እሳት የኋላ ኋላ ንጉሥ ምኒልክን ሳይፈጃቸው አይቀርም» የሚል እንደ ትንቢት የመሰለ ቃል ተናገሩ ይባላል።

ቢሆንም ሰው ሆኖ የማያስብና የማይሰጋ የለምና «የንጉሥ ምኒልክ አሳብ በእኔ ላይ እንደዚህ ከሆነ እኔም በእንግሊዝ መንግሥት አማካይነት ከምስሮች ጋራ ተዋውዬ ንጉሥ ምኒልክ እንዲቀኑና እንዲያገዝኑ አደርጋለሁ» ብለው በሰኔ ፳፩ ቀን ፲፰፻፱ ዓ.ም ከምስሮች ጋራ የንግድና የወዳጅነት ውል ተጽጽፈው በአድዋ ከተማ ተፈራረሙ።

በዚያን ዘመን የደርቡሽ ጦር ቱርኮችን ስለአስጨነቃቸው ከመተማ እየወጡ ወደ ምጥዋ ሲሄዱ አጼ ዮሐንስ እርዳታ እንዲያደርጉላቸው በእንግሊዝ አማካይነት ምስሮች ስለለመዷቸው የሚቻላቸውን ሁሉ እያደረጉ በመርዳታቸው ምስሮች በአጼ ዮሐንስ ወዳጅነት ለጊዜው በጣም ደስ ብሏቸው ነበር።

ምዕራፍ ፱

ሰለ አጼ ዮሐንስና ሰለ ምስሮች /ሰለ ግብጾች/ ጦርነት።

የኢትዮጵያና የምስር /የግብጽ/ ነገሥታት ከቀድሞ ከፈርዖኖች ዘመናት ጀምሮ በአገር መፋለም እየተጣሉ ጦርነት ያደርጉ ነበር። በዚህም በሚያደርጉት ጦርነት አንዳንድ ጊዜ ኢትዮጵያውያን እያሸነፉ የላይኛውን ምስርን ሁሉ ይገዙ ነበር። አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ምስሮቹ ኢትዮጵያን እያሸነፉ እስከ ደጋው ኢትዮጵያ ድረስ ይገዙ ነበር።

ከአጼ ዮሐንስም ዘመን አስቀድሞ ምስሮች ከምጥዋ ጀምሮ የባሕሩን ዳር ሁሉ እስከ ሐረርጌ ድረስ ይዘውት ነበር። ዋና አሳባቸው በነጭ ዓባይ በኩል ብዙ ወታደሮች ካሰናዱ በኋላ በትግራም (የትግራይም) በሐረርም በኩል ኢትዮጵያን ከበው ወደ መኻል ኢትዮጵያ ለመግባትና ወደ ምስር እስከሚወርደው እስከ ዓባይ ምንጭ ለመድረስ ነበር ይባላል።

በምጥዋም ያለው የምሥራት ሱዳን ገዥ አድርገውት የነበረው የስዊዘርላንድ ሰው ዊርነር ሙሲንጄር /ሙዚንገር/ የሚባለው ቦጉስ የሚባለውን አገር እንዲይዙ ስለመከራቸው ከምጥዋ መጥተው ይዘውት ነበር። ይህንንም ማድረግ ሳይበቃቸው ስለቀረ ምናልባት ቦጉስን የለቀቅን እንደሆነ ችግር እንዳያገኝን ሐማሴንንም መያዝ ያስፈልገናል ብለው ለመያዝ ገና ሲሰናዱ አጼ ዮሐንስ ለምተው በኅዳር ወር በሺ፰፻፺፯ ዓ.ም ዘመቱባቸው። የቦጉስ ገዥ ልጅ የነበሩት ራስ ወልደ ሚካኤልም ለአጼ ዮሐንስ ረዳት ሆነው ነበርና በመራብ አጠገብ ጉንዳጉንዲ በሚባል ሥፍራ ጦርነት ገጥመው ለወሬ ነጋሪ አንድ እንኳ ሳያመልጥ ሁሉንም ፈጅተው ወደ አድዋ ተመለሱ።

የምስርም ከደዊ (ኩዲቭ) ወታደሮቹ ድል ሆነው ማለቃቸውን በሰማ ጊዜ ብድር ለመመለስብሉ ባመቱ ከፊተኛው የሚበልጡ ፲፱፻፲፱ ወታደሮች አሰናድቶ ሰደደ።

አጼ ዮሐንስም የምስር ከደዊ (ኩዲቭ) ሌሎች ወታደሮች አሰናድቶ መስደዱን ለምተው ተጠንቀቀው ይጠብቁት ነበርና በመጋቢት ፲፯ ቀን በሺ፰፻፺፰ ዓ.ም ጉራዕ ላይ ሲደርስ አደጋ ጥለው ድል አድርገው ፈጁት። የጦር አለቃ የነበረው ሐሰንና ሌሎችም ሽማምንቶች ተማረኩ።

ከዚህም በኋላ አጼ ዮሐንስ ልብሰ መንግሥት ለብሰው በመንበረ መንግሥት ተቀምጠው የምስሮች ምርኮኞች ሁሉ እየታሠሩ በፊታቸው ሲያልፉ ሐሰንን ባዩ ጊዜ ወደዚህ አቅርበው ብለው በእጁ ላይ የመስቀል ምልክት አስነቀሱበት።

ነርነት።

ርዎች ዘመናት ምስጢርን ሁሉ ይገዙ ነው ኢትዮጵያ

የባሕሩን ዳር ባይ በኩል ብዙ ጉል ኢትዮጵያን ኔው እስከ ዓባይ

ዎ የስዊዘርላንድ አገር እንዲይዙ ረግ ሳይበቃቸው ገሴንም መያዝ ዎ በነዳር ወር ል ሚካኤልም ሚካኤል ሥፍራ ተው ወደ አድዋ

ዎን በሰማ ጊዜ ሰናድቶ ሰደደ። ሮች አሰናድቶ በሺ፳፻፲፮ ዓ.ም አለቃ የነበረው

ብረ መንግሥት ፋ ሐሰንን ባዩ በት።

አጼ ዮሐንስም ለክርስቲያን ሃይማኖት ቀናዒ በመሆናቸው ለጊዜው በአሳባቸው ይህን አደረጉ እንጂ እርሱ ግን ወደ ሀገሩ ሲመለስ የመስቀሉን ንቅላት ባንድ ምክንያት ሳያጠፋው አይቀርም።

በዚህም ጦርነት ሃ መድፍና ሄ ሺህ ጠመንጃ ከብዙ ጥይት ጋራ ተማርኮ ነበር። ነገር ግን ምስጢር ድል ሆነው ቦጉስን በጭራሽ ለቀቁት ተብሎ ቢወራ ውርደቱን ስለፈሩ እንደገና አጼ ዮሐንስን ተለማምጠው «በያመቱ ስምንት ሺ ብር ግብር እየሰጠን እንደ ገባር ሆነን እንቀመጥ ይፍቀዱልን» ብለው ስለለመኑ ለጊዜው ተፈቀደላቸው።

ደግሞ ያው ዊርነር ሙሲንጆር /ሙዚንገር/ የሚባለው ምስጢር በታጁራ በኩል ወደ ወሎ እንዲሄዱና በዚያ አውራጃ ያለውን የእስላሙን አገር እንዲይዙ ስለመከራቸው ፪፻ የሚሆኑ የሱዳን ወታደሮችን ስንት ጨምረው ሰጡትና አለቃ ብሩ የሚባለውን ከአጼ ዮሐንስ አስከድቶ የግራዝማች ዮሴፍን ወንድም ገብረሥላሴ ንጉሤ የሚባለውን አስተርጓሚ አድርጎ በባሕሩ ዳር እየተጓዘ ሲሄድ ከመሐመድ አንፋሪ አገር በደረሰ ጊዜ መሐመድ አንፋሪ የንጉሥ ምኒልክ ወዳጅ መሆኑን ያውቅ ነበርና መድፍና ጠመንጃ ይዘን ወደ ንጉሥ ምኒልክ እንዲላክ እያለ በአለቃ ብሩ አፍ ያስወራ ጀመር።

መሐመድ አንፋሪም ይህን ነገር በሰማ ጊዜ «እንደዚህማ ከሆነ ንጉሥ ምኒልክ እስቀድመው ሳይልኩበኝ መቼ ይቀሩ ነበር? ስለዚህ ወደ ንጉሥ ምኒልክ እንዲላክ ማለታችሁ በሐሰት ነው። እንዲያውም ሰላዮች ትመስላላችሁ» ብሎ ዊርነር ሙስንጆርንና /ሙዚንገርን/ አለቃ ብሩን ከነተከታዮቻቸው በጨቤ እየቆራረጠ ገደላቸው። ገብረሥላሴ ንጉሤ ግን እንደምን እንዳመለጠ ሳይታወቅ ወደ ታጁራ ሄዶ ላገኘው ሰው ሁሉ የሆነውን ነገር ተናገረ።

አንዳንድ ሰዎች አለቃ ብሩን ከአጼ ዮሐንስ አስከድተው ሙሲንጆር /ሙዚንገር/ ባሻን ይዞ ወደ ሸዋ እንዲመጣ ያደረጉ ንጉሥ ምኒልክ ነበሩ። ነገር ግን ባለመጠንቀቅ ለመሐመድ አንፋሪ ሳያስታውቁት ስለቀሩ ይህ ሁሉ አደጋ ደረሰባቸው እያሉ ይናገራሉ። የዚህንም እውነቱን የሚያውቅ አግቢክብሐር ብቻ ስለሆነ እውነት ነው ወይም ሐሰት ነው ብለን ለመፍረድ አንችልም።

ከዚህም በኋላ የእንግሊዝ መንግሥት በምስጢርና በአጼ ዮሐንስ መካከል ሆኖ ለማስታረቅና ጠቡን ለማብረድ ስለአሰበ ጉርዶን ባሻ የሚባለውን የሱዳንን ዋና ገዥ ወደ አጼ ዮሐንስ ልኮ ሰደደው።

ጉርዶን ባሻም ወደ አጼ ዮሐንስ ቀርቦ የእርቁን ነገር ቢያነሣባቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ግዴታ እንዲገቡላቸው ጠየቁ።

፳ኛ። ምስጢር የምጥዋን በር በሙሉ እንዲለቁላቸው ጠየቁት።

፪ኛ። የምጥዋን በር በሙሉ ለመልቀቅ የማይቻል የሆነ እንደሆነ ግን ለዕቃ መውጫና መግቢያ ከምጥዋ በር አንድ ክፍል እንዲሰጡዋቸው።

፫ኛ። ቀድሞ የኢትዮጵያ ግዛት የነበረውን ኋላ በአጼ ቱዎድሮስ ዘመን ቱርኮች የወሰዱትን የኢትዮጵያን መሬት እንዲመልሱ።

፬ኛ። በጉንዳጉንዴና በጉራዕ ስለተደረገው ጦርነት ምስክሮችን ካሣ እንዲከፍሉ ነው።

ይህም አራቱ ነገር የሚፈጸም የሆነ እንደሆነ ዕርቁን አታረቃለሁ የሚል ምላሽ ቢሰጡት ማስታረቁ ይቅርና የተላከበትንም ጉዳይ ጨርሶ ሳይነጋገር በቁጣ ተነስቶ ወደ ሀገሩ ተመለሰ።

ምዕራፍ ፴፯

በአጼ ዮሐንስና በእስላምች መካከል

ስለተነሳው ሁከት።

በሺ፳፫ ዓ.ም ከተነሣው ከግራኝ መሐመድ ጦርነት ጀምሮ በኢትዮጵያ የእስላም ሃይማኖት እየበዛና እየሰፋ ሄዶ ነበር። ይልቁንም በወሎ አውራጃና በትግሬ /በትግራይ/ ዙሪያ ባሉት አገሮች የሚኖሩት እስላሞች በሃይማኖታቸው የጸኑ ፋናቲኮች ነበሩ።

ንጉሥ ምኒልክ በሀገራቸው የሃይማኖት ሁከት እንዲነሣ አያስቡም ነበርና በወሎ ግዛታቸው ውስጥ የሚኖረውን እስላም እንደ ሃይማኖቱ ጠብቀው ያኖሩት ነበር። አጼ ዮሐንስ ግን በ፲፰፻፱ ዓ.ም ወደ ሸዋ መጥተው ሲመለሱ ስለ ሁለት ልደትና ስለ ሦስት ልደት ሃይማኖት በወሎ አውራጃ በቦሩ ሜዳ ላይ ክርክር ካደረጉና የዚህ ነገር ከተጨረሰ በኋላ እስላምን ምን ማድረግ ይሻላል? ብለው ላንዳንድ ያልተማሩ መነኮሳት አሳባቸውን በገለጡላቸው ጊዜ አያስተማርን በፈቃዱ ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት እንዲመለስ እናደርገዋለን በማለት ፋንታ ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት ገብተህ ያልተጠመቅህና ያልቆረብህ እስላም ሁሉ ትቀጣለህ የሚል አዋጅ ይንገሩ ብለው ስለመከርዋቸው በዚህ ነገር እግዚአብሔርን ደስ የሚለው መስጧቸው የመነኮሳቱን ምክር ተከትለው ባገሬ በኢትዮጵያ የምትኖር እስላም ሁሉ ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት እየተመለሰህ ሳትጠመቅና ሳትቆርብ የቀረህ እንደሆነ ትቀጣለህ የሚል አዋጅ በ፲፰፻፱ ዓ.ም አስነገሩ።

መከራውን የፈሩት እስላሞች በልባቸው ሳያምኑ ባፋቸው ብቻ አምነናል እያሉ ተጠመቁ። ሥጋ ወደሙም ከተቀበሉ በኋላ በሰውር ካፋቸው አያወጡ እስከ መጣል ድረስ። መከራውን ያልፈሩ እስላሞች ግን ክርስቲያን ከመሆን ሞት

ኣገ... ነ ግን ለዕቃ

ቲዎድሮስ ዘመን

ን ካሣ እንዲከፍሉ

ኣሁ የሚል ምላሽ
ባ ተነስቶ ወደ ሀገሩ

ምሮ በኢትዮጵያ
አውራጃና በትግራይ
ግኖታቸው የጸኑ

አያስቡም ነበርና
በ ው ያኖሩት
ግለሰብ ስለ ሁለት
ዳ ላይ ክርክር
ይሻላል? ብለው
ተማርን በፈቃዱ
ወደ ክርስቲያን
ህ የሚል አዋጅ
ለው መስፈቸው
ላም ሁሉ ወደ
ንደሆነ ትቀጣለህ

ብቻ አምነናል
እያወጡ እስከ
ን ሞት

ይሻለናል እያሉ እኩሉ በሞት፤ እኩሉም በአሥራት፤ እኩልም በመወረስ እኩሉም ካገር እየወጡ በመሰደድ ተቀጡ። ከነዚህም ጉልበት ያላቸው ወደ ምስር፤ ወደ መተማ ደርቡሽ፤ ወደ ዓረብ አገርና ወደ ሌላውም ወራው ለአጼ ዮሐንስ ወደ ማይሰማበት አገር ተበተኑ። በየተበተኑበትም አገር ሆነው ለአጼ ዮሐንስ ጠላት የሚሆን ይፈልጉ ጀመር።

ወደ ምስርም የወረዱት ወደ ከደዊ (ኬዲቭ) እየገቡ ግፋቸውንና ችግራቸውን ሁሉ በነገሩት ጊዜ የእስክንድርያውያን ሊቀ ጳጳሳት አቡነ ቂርሎስን አስጠርቶ «በቀድሞ ዘመን አይሁድና ክርስቲያኖች ባንድነት ሆነው በዓረብ አገር የሚኖሩትን እስላሞች ባስጨነቋቸው ጊዜ እስላሞቹ እየተሰደዱ ወደ ኢትዮጵያ መጥተው ነበርና በዚያ ዘመን የነበረው የኢትዮጵያ ንጉሥ በመልካም አቀባበል ተቀብሎ የሚረፈያ ሥፍራ እየሰጠ በደስታ እንዲኖሩ ማድረጉን በታሪክ እንሰማ ነበር። ያሁኑ የኢትዮጵያ ንጉሥ አጼ ዮሐንስ ግን ባገሩ ውስጥ በሚኖሩ እስላሞች ላይ ልዩ ልዩ መከራ እያመጣ ስለአስጨነቃቸው እርዳታ ለምነውኛልና የአደራ ደብዳቤ ጽፈው ይላኩበት» ብሎ ቢነግራቸው ገዥያቸው ነውና ፈርተው «እባክህን ልጄ ሆይ! ባገርህ ውስጥ የሚኖሩት እስላሞች በወደዱት ሃይማኖት እንዲኖሩ አድርግልኝ» የሚል ደብዳቤ ጽፈው ወደ አጼ ዮሐንስ ላኩ። አጼ ዮሐንስም ደብዳቤውን ካዩ በኋላ ለንጉሥ ምኒልክ ለማስታወቅ ሲሉ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል በደብዳቤ ጻፋቸው።

«መልእክት ዘሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ። ይድረስ ከንጉሥ ምኒልክ በአማን እስራኤላዊ ዘአልቦ ጽልሁት ሰላም ለከ ወሰላመ እግዚአብሔር የሃሉ ምስሌክ። እኔ በእግዚአብሔር ቸርነት በእምነ ጽዮን አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይከበር ይመስገን ደህና ነኝ። ምሕረቱ ለዘላለም ነውና። »

«ይህ እስላም ኃይል ቢያጣ ነው እንጂ ተንኮሉን አልተወንም። ይህም ሊታወቅ የምስሩ ከደዊ /ገዥ/ ሊቀ ጳጳሳቱን ጠርቶ ምነው የእናንተ ልጆች እስላሙን ሃይማኖትህን ትተህ በእኛ ሃይማኖት ግባ እያሉ ካለፈቃዱ ያስቸግሩታል?» ብሎ ነግሮአቸው ኑሮ ሊቀ ጳጳሳቱ «ምነው ልጄ ብትተውልኝና በየወደደው ሃይማኖት ቢኖር። ከዚህ ያለነው አባቶችህ እንዳንቸገር» ብለው ላኩባቸው። እንደዚህም ማለታቸው የወዲያኞቹን እስላሞች ነገር ፈርተው ነው እንጂ እስላሙ ወደ ክርስትና ቢመለስ ጠልተው አይደለም።

እኛም እንግዲህ ይህ ስለሆነ የተመለሰውም እንዲጸና ያልተመለሰውም እንዲመለስ በረቂቅ እያደረግን ሥራችንን እንዳንፈታ ይሁን። ተጽሕፈ በአስመራ ከተማ አመ. ፱ ለማዚያ በ ፲ወ፳፻፲ወ፳ ዓ.ም።»

አጼ ዮሐንስ የእስላም ሃይማኖት እንዲጠፋ አስበው የተነሡበት ጉዳይ ስለሆነ ባንድ ወገን የአቡነ ቄርሎስ ልመና እንዳይቀርባቸው በሁለተኛውም ወገን እስላም ሳይማር በግድ እንዲያምንና እንዲጠመቅ የነገሩት አዋጅ እንዳይፈርስባቸው በረቂቅ እያደረገን ሥራችንን እንዳንፈታ ይሁን የሚል ደብዳቤ ለንጉሥ ምኒልክ ጻፋቸው።

የዚህም ትርጓሜ ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት የማይመለሰውን እስላም ላይ ላዩን በሌላ ምክንያት እያስመሰልን ውስጥ ውስጡን ግን ስለሃይማኖት እያደረገን እስላሙን ማስጨነቃችን እንዳይቀር ይሁን ማለት ነው።

አጼ ዮሐንስ የአቡነ ቄርሎስ የልመና ደብዳቤ በመጣባቸው ጊዜ ለማድረግ የሚገባቸው ልመናቸውን ተቀብለው እስላሙ ሁሉ በየሃይማኖቱ በነፃ እንዲኖር ማድረግ ወይም የአዋጃቸውን ቃል አጽንተው አልጠመቅም ያለውን መቅጣት ነበር እንጂ በረቂቅ እያደረገን ሥራችንን እንሥራ ማለትና በሌላ ምክንያት እያስመሰሉ እስላሙን መቅጣት ትክክለኛ የንጉሥ ሥራ ነው ማለት አይቻልም።

ደርቦሾችም ባንድ ወገን አጼ ዮሐንስ ለእንግሊዞችና ለምስሮች ረድተው ቱርኮችን በመቀበላቸውና ባገራቸውም በኢትዮጵያ እያሳለፉ ወደ ምጥዋ ስለመሰደዳቸው በሁለተኛውም ወገን የሃይማኖት ወንድሞቻቸውን በኢትዮጵያ የሚኖሩትን እስላሞች ስለማስጨነቃቸው የክፋት ብድር ለመመለስ ሲሉ ከመተማ ወደ ኢትዮጵያ ግዛት እየወጡ አገር ማጥፋት ቤተክርስቲያን ማቃጠል ጀመሩ።

አጼ ዮሐንስ እስላሞችን ወደ ክርስቲያን ሃይማኖት ለመመለስ ትቀጣለህ ብለው አዋጅ መንገራቸውና መቅጣታቸው ቀርቶ በትምህርትና በፍቅር አድርገውት በነበረ ትምህርትና ፍቅር የማይስበው የለምና በፈቃዳቸው እያመኑ ይጠመቁ ነበር። በመንግሥታቸውና በራሳቸው ላይ ጠላትና ባላጋራ አይነሣባቸውም ነበር።

ምዕራፍ ፴፯

ንጉሥ ምኒልክ እንደገና ወደ ወሎ ስለመሄዳቸው።

ንጉሥ ምኒልክ በ፲፰፻፳፯ ዓ.ም ከዋያት በመለስ ያለውን ሠራዊታቸውን ሰብስበው የእንጦጦን ከተማ ሲያድሱ ቆይተው ወደ ደብረ ብርሃን ወጥተው ነበርና በዚያ ምታ ነጋሪት! ይከተት ሠራዊት! ብለው አዋጅ አስነግረው በግንቦት ፳ ቀን ተነሥተው ወደ ወሎ ተጓዙ።

ምክንያቱም በዚሁ ዘመን የእንግሊዝ ንግሥት የግርማዊት ቪክቶሪያ መላክተኛ አድሚራል ሰር ውሌም /ዊሊያም/ ሂወት የሚባል መጣ ስለተባለ አጼ

፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ጉዳይ ላተኛውም ወገን ንዳይፈርሰባቸው ነንጉሥ ምኒልክ

ኑን እስላም ላይ ሃኖት እያደረግን

፯ዜ. ለማድረግ በነፃ እንዲኖር መቅጣት ነበር ያት እያስመሰሉ

ነበሮች ረድተው ወደ ምጥዋ ኑን በኢትዮጵያ ሲሉ ከመተማ ፈጠሩ።

መለስ ትቀጣለህ ቅር አድርገውት ይጠመቁ ነበር። ነበር።

፫ው። ሠራዊታቸውን ወጥተው ነበርና በግንቦት ፳ ቀን ሃዊት ቪክቶሪያ ነለተባለ አጼ

ዮሐንስ ከደብረ ታቦር ወደ ትግሬ /ትግራይ/ ሲወርዱ ምናልባት የእንግሊዝ ንግሥት መላክተኛ በስተኋላው ጦር አስከትሎ መጥቶ ይሆናል በማለት ስለሠጉ መምጣቱን ለንጉሥ ምኒልክ በደብዳቤ አስታውቀዋቸው ነበርና ጦርነት የተደረገ እንደሆነ ለአጼ ዮሐንስ ለመርዳት ነበር። በስተኋላው ጦር አለማስከተሉ ከታወቀ በኋላ ግን የትግሬ /የትግራይ/ አገር ለሁላችን ስንቅና ለከብት ሣር ለመስጠት አይችልምና የንጉሥ መክረሚያ ወሎ ላይ ቢሆን ይሻላል የሚል የአጼ ዮሐንስ ደብዳቤ ስለመጣ ንጉሥ ምኒልክ ወሎ ቦሩ ሜዳ ላይ ለመክረም ቁርጥ አሳብ አደረጉ።

አድሚራል ሰር ውሊም /ዊሊያም/ ሂውትም አመጣጡ አማካይ ሆኖ አጼ ዮሐንስንና ምስሮችን ለማስታረቅ ነበርና እርሱ ስለ እንግሊዝ ንግሥት ስለ ግርማዊት ቪክቶሪያ፤ ማለን ቢ ስለ ምስር ከደዊ (ኬዲቭ) ስለ መሐመድ ቶውፊቅ ሆኖ ንጉሠ ነገሥት ዮሐንስ በራሳቸው ስም ሆነው ፍሬ ነገሩ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ውል ተዋዋሉ።

፩ኛ። በምጥዋ በር ወደ ኢትዮጵያ የሚገባውና ከኢትዮጵያ ወደ ወጭ አገር የሚወጣው ማናቸውም ዕቃ ጠመንጃና ጥይትም በነፃ ይተላለፋል።

፪ኛ። ምስሮች የቦጉስን አገር በጭራሽ ለቀው በዚያውም ያለውን ዕቃና የጦር መሣሪያ ሁሉ ለንጉሠ ነገሥት ያስረክባሉ።

፫ኛ። በክሰላ ያሉት የምስር ወታደሮች በኢትዮጵያ ግዛት ያልችግር ወደ ምጥዋ እንዲያልፉ ጃንሆይ ንጉሠ ነገሥት ፈቅደዋል።

፬ኛ። ጃንሆይ ንጉሠ ነገሥት ከምስር አገር ጳጳስ ሲያስመጡ የምስር ከደዊ (ኬዲቭ) ምንም ችግር እንዳያደርግ ውል ገብቷል።

፭ኛ። ወንጀል የሠሩ ሰዎች እየሸሹ ካንዱ ግዛት ወደ አንዱ ግዛት የገቡ እንደሆነ ሁለቱም ወገኖች እጃቸውን እየያዙ ለመስጠት ተስማምተዋል።

፮ኛ። ይህን ውል ከተዋዋሉ በኋላ በመካከላቸው የሚነሣው ጠብ ሁሉ በእንግሊዝ መንግሥት አማካይነት ይጨረሳል።

፯ኛ። ይህን ውል ግርማዊት የእንግሊዝ ንግሥትና ልዑል የምስር ከደዊ (ኬዲቭ) መቀበላቸውን አድዋ ላይ እናረጋግጣለን።

አሁንም ለጊዜው ንጉሠ ነገሥት ዮሐንስ አትመውበታል። አድሚራል ሰር ውሊም /ዊሊያም/ ሂውትና ማለን ቢ ፈርመውበታል። ግንቦት ፳፯ ፲፰፻፲፱ /በአውሮጳውያን ሰኔ ፫ ፲፰፻፲፱።/

ይህንንም የወዳጅነት ውል ተዋውሎ ሲጨርስ በኢትዮጵያ የባርነት ነገር እንዲቀር ነገሩን ሁሉ ለአጼ ዮሐንስ አስረድቶ ሁለተኛ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ውል ተዋዋለ።

ቪክቶሪያ በጸጋ እግዚአብሔር የታላቋ ብሪታንያና የአይርላንድ ንግሥት የህንደክ ቄሣርይት፣ ሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ወክሎ አድያሚሃ በእንግሊዝ ቤተመንግሥትና በኢትዮጵያ ቤተመንግሥት የባርያ ንግድ እንዲቀር። ባርያ እንዳይሸጥ በፈቃዳችን ተዋደን ውል አድርገናል። ለዘላለም በኢትዮጵያና በእንግሊዝ መንግሥት ለነገሠ ይሁን። ነገር ግን ሊጨርስ የመጣ ምስላኔያቸው ሪዮር አድሚራል ሰር ውሌም /ዊሊያም/ ሂወት የሕንደክ የጦር መርከብ ደምሳሽ ነው። ከትልቅ ብሪታንያና ከአየርላንድ ንግሥት የሕንደክ ቄሣርይት የተላከ።

፩ኛ። ጃንሆይ በግዛትዎ ባሪያ እንዳይሸጥ እንዳይለወጥ ሊከለክሉ።

፪ኛ። ጃንሆይ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ባርያ ከሌላ አገርም መጥቶ ከአገርዎም ከግዛትዎም እንዳይሸጥ ወደ ሌላ አገር ወጥቶም እንዳይሸጥ ወደው ይህን ውል አድርገናል።

፫ኛ። ጃንሆይ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ነፃ የወጣውን ባሪያ ማንም ወደ ባርነቱ እመልሰዋለሁ ብሎ የያዘው እንደሆነ በብርቱ ቅጣት ሊቀጣ ፈቅደዋል።

፬ኛ። የብሪታንያ ንግሥት ከሌሎች ነገሥታት ጋራ ሁሉ ባሪያ እንዳይሸጥ ቀድሞ ውል አድርጋለች። ስለዚህም በባሕር ያሉ ሽማምንቶችዋን ጡብቁ ብላ አዛለች። በመርከብ ሲሄዱ ባርያ ቢያዝ ወደ ንጉሠ ነገሥት ወደ አገሩ ይመለስ ብላ ንግሥት አዛለች።

፭ኛ። ይህ የዕርቅ ውል ቶሎ ብሎ ታትሞ አድዋ ድረስ ይመጣል። ደግሞ ስለ ምስክርነት ሪዮር አድሚራል ሰር ውሌም /ዊሊያም/ ሂወት የብሪታንያ ንግሥት የሕንደክ ቄሣርይት ምስላኔና ሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ለዚህ ውል ሁሉም በገዛ እጃቸው ማሳተማቸውን አትመዋል። ተጽሕፈ በአድዋ ከተማ አመ ሣልሱ ለጁን በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም በእንግሊዝ ቁጥር /በ በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም አመ ፳፱ ለሰኔ በኢትዮጵያ ቁጥር።/

ይህንንም ከተዋዋለና ከተፈራረመ በኋላ ተሰነባብቶ ወደ ሀገሩ ተመለሰ።

ንጉሥ ምኒልክም ለአጼ ዮሐንስ እርዳታ ወደ ወሎ ሲሔዱ ራስ ጉብና የሸዋ አበጋዝ ሆነው ወረይሉ ላይ ሠፍረው እንዲጠባበቁ ታዘው ነበርና ከራስ ሚካኤል ሰዎች ጋራ በአምባ ጓሮ ተጣልተው ሁለት ሰዎች ቢሞቱባቸው በዚህ የተነሳ ለገገጉራንና ለገ ሂዳን አሊ ቤትን እስከ ልንት ወራሪ ሰደው አገሩን ስለአጠፉት ንጉሥ ምኒልክ በዚህ ነገር ተቆጥተው ሳይገናኙ ወደ ሸዋ መለሷቸው። እርሳቸው

ያ ገብርኤት ነገር ሎ ያለውን ውል

ንግሥት የህንደክ ዘኢትዮጵያ ወክሎ 'ንግድ እንዲቀር። የጽያና በእንግሊዝ 'ር አድሚራል ሰር ኮልቅ ብሪታንያና

ነክሉ። አገርም መጥቶ ንዳይሸጥ ወደው

ገሪያ ማንም ወደ ፈቅደዋል።

ባሪያ እንዳይሸጥ ጠብቁ ብላ ገሩ ይመለስ ብላ

ጣል። ደግሞ ስለ ንግሥት የሕንደክ ንግሥት ዘኢትዮጵያ ፈ በአድዋ ከተማ ፦ አመ ፳ወ፤ ለሰኔ

፦ ተመለሰ።

ራስ ጉብና የሸዋ ከራስ ሚካኤል ዑ በዚህ የተነሳ ለሩን ስለአጠፉት ዑ። እርሳቸው

ግን ክረምቱን በወሎ ከርመው እስከ ታህሣሥ ወር ቆይተው ለልደት በዓል እንጦጦ ከተማ ገቡ።

በ፲፰፻፳፮ ዓ.ም በጎዳር ወር ራስ ጉብና ከሌቃ መጥተው ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ተገናኝተው ብዙ ግብርና ገፅ በረከት አቀረቡ። በዳር አገር ያሉት ባላባቶች ሁሉ ከጌራ ንግሥት በቀር አንድ ሳይቀር ራስ ጉብናን ተከትለው መጥተው ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ተገናኙ። የጌራ ንግሥትም ያልመጣችበት ምክንያቱ ልጅዋ ገና ሕፃን ስለሆነባት ነበር።

ከዚህም በኋላ ንጉሥ ምኒልክ በአማራውና በሸዋ አገር ብቻ ፲፪ ዓመት ሙሉ ተሠሪ ሆኖ የኖረውን ጉንደሬ ነፍጠኛ የሚባለውን ጭፍራ ለየመኳንንቱ አካፍለው ራስ ጉብና በአቀኑት በዳር አገር ሁሉ ከዚህ እንደሚከተለው ሹም ሽር አደረጉበት።

- ለደጃች ወልዴ አሻግራ ሶዶን አጨበርን ጉራጌን።
- ለፊታውራሪ ተክለ ማርያም /ጉልላቴ/ ሚጫን።
- ለደጃዝማች ኃይለማርያም ወልደሚካኤል ተኬን ቦተርን እስከ ጊቤ ማዶ።
- ለደጃች ደስታ ዳርጌ ጨልያን።
- ለደጃች በሻህ አቦዬ ጌራን ጉማን።
- ለደጃች ወልደጊዮርጊስ አቦዬ ሊሙን።
- ለደጃች ተሰማ ናደው ጉማን ይሉባቦርን።

የእነዚህንም ሁሉ ሰበርና የበላይነት ለራስ ጉብና ሰጡ። ከዚህም በኋላ ራስ ጉብና ወደ ሌቃ ተመልሰው ወርደው ከዚያ ደግሞ በደጃች ጆቱ መሪነት ወደ ዐረብ ሻንቅላ /ቤኒሻንጉል/ አገር ዘመቱ።

ምዕራፍ ፴፩

አጼ ዮሐንስ ወደ ወሎ ስለመምጣታቸውና

ንጉሥ ምኒልክም ለመገናኘት ወደ ወሎ ስለመሄዳቸው።

ንጉሥ ምኒልክ ራስ ጉብና ባቀኑት በምዕራቡ አገር ሹም ሽር ካደረጉበት በኋላ ፊታቸውን ወደ ደቡብ አገር ወደ አሩሲ ለማዞር አስበው ሳሉ አጼ ዮሐንስ ከትግሬ /ከትግራይ/ ወደ ወሎ መምጣታቸው ስለተሰማ ሌላውን አሳባቸውን ሁሉ ትተው ወደ ወሎ ለመሄድ ቁርጥ አሳብ አደረጉ።

አጼ ዮሐንስም ወደ ወሎ የመጡበት ምክንያቱ የወሎ ገዥ ራስ አርአያ ነበሩና የትግሬ /የትግራይ/ ወታደሮች በየምክንያቱ ባላገሩን እየዘረፉ አስለቅሰውት ነበር። ይልቁንም በክርስትና ምክንያት ካልተጠመቅህ ካልቆረብህ እያሉ ገንዘቡን በግፍ እየወረሱ ግብሩንም ባገሩ ያልተለመደውንና ያልተወሰነውን በግድ አምጣ

እያሉ ጥቃትና ውርደት አብዝተውበት ነበር። በዚህም ላይ ደግሞ የተኹለደሬውን ባላባት አመዴ ሰዲቅን በግፍ አስገደሉት። ከሁሉም የባለ ነገር ንጉሥ ምኒልክ ከአጼ ዮሐንስ ክድተዋል እያሉ ያስወሩ ነበርና በዚህ ሁሉ ምክንያት የወሎ አገር ተናጠ። ስለዚህም አጼ ዮሐንስ ወደ ወሎ ዘምተው እስከ ጨለና እስከ ኤፍራታ ወራሪ ሰደው አስጠፉት። ወደ ሸዋም ለመምጣት ማሰባቸውን ንጉሥ ምኒልክ በሰሙ ጊዜ በጦር ኃይል እመልሳቸዋለሁ እንዳይሉ ሠራዊታቸውን በሹም ሽር ምክንያት በየዳር አገሩ በትነውት ነበርና በቅርብ የተገኘውን ጥቂቱን ሠራዊታቸውን አስከትለው ብዙ ግብርና ገጸ በረከት ይዘው በጥር ወር በ፲፮፻፲፭ ዓ.ም ወደ ወሎ ገሰገሱና ኮምቦልቻ ላይ ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ተገናኙ።

ንጉሥ ምኒልክም ከአቀረቡት ግብርና ገጸ በረከት የሚበዛው ሠንጋ /የሥጋ ክብት/ ነበርና የትግሬ /የትግራይ/ ወታደር ከንጉሥ ምኒልክ ሠፈር ሠንጋውን እየዘረፈ ወስዶ በየድንኳኑ ያርድ ጀመር።

አጼ ዮሐንስም ወታደራቸው ሠንጋ እየዘረፈ ማረዱን በሰሙ ጊዜ በጣም ስለተቆጡ ሁለት አፍ ግንጥል ጠመንጃቸውን ይዘው በፈረስ ተቀምጠው በሠፈሩ መካከል እየጋለቡና እየተኮሱ ብዙ ሰዎች ገደሉ። ምክንያቱም ለግብር የመጣውን ሠንጋ በኃይል እየወሰዱ ስለማረዳቸው ነው። ሁለተኛውም የሁዳይ ጾም ገብቶ ነበርና በጾም ለምን ሠንጋ አረዳችሁ ብለው ነው።

ከዚህም በኋላ አጼ ዮሐንስና ንጉሥ ምኒልክ በነገረ ሠሪ በመካከላቸው የተነሣውን ሁሉ ተገላልጠውና ተነጋግረው ስሕተቱንም አርመው ሲጨርሱ አጼ ዮሐንስ ወደ ዞብል ሄዱ። ምኒልክ ግን በማዚያ ወር ለፋሲካ በዓል ወደ እንጦጦ ተመለሱ።

ወዲያውም ተጀምሮ የቆየውን ሹም ሽር ለመጨረስ ለልዑል ራስ ዳርጌ አሩሲን፣ ለደጃዝማች ወልደገብርኤል ይቱን /ጨርጨርን/ ሰጥተው የአሩሲ ጋላ /ኦሮሞ/ እጅግ ኃይለኛ መሆኑን ያውቃሉና ራስ ዳርጌን እንዳያስቸግራቸው ብለው ባንድነት ዘመቱ። ጋላም /ኦሮሞ/ ምንም እየመላለሰ አደጋ ቢጥል ለማሸነፍ አልቻለምና ለራስ ዳርጌ ከተማ የሚሆን ለጋላ /ኦሮሞ/ ጦር መጠባበቂያ የሚመች አዙሊ የሚባል ሥፍራ መርጠው በሰኔ ወር መጨረሻ ወደ እንጦጦ ተመለሱ።

ምዕራፍ ፱

በአጼ ዮሐንስና በኢጣሊያኖች

መካከል ጠብ ስለመጀመሩ

ከኢጣሊያኖች አስተዳደር ፈረንሳዮች በምጥዋ ቆንሲል አስተምጠው ነበርና ቆንሲሉ ቢሆንለት የምጥዋን በር ባይሆንለትም በዚያው አጠገብ ያለውን የዙላን በር ለማግኘት ከአጼ ዮሐንስ ጋራ በመላላክ ቃል ለቃልም በመነጋገር የወዳጅነት ሥራ ጀምሮ ነበር። አጼ ዮሐንስ ግን ከቀረበላቸው የውል አሳብ አንዳንዱን ካለመቀበላቸው የተነሣ ማናቸውንም ውል ሳያትሙለትና አሳቡን ሳይፈጽሙለት ቆይተው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክም ወደ አጼ ዮሐንስ የተጠጋውን ሁሉ በወዳጅነት እየላቡ ወገን ለማድረግ ይጣጣሩ ነበርና ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ወዳጅነት ለጀመረው ለፈረንሳዊ ቆንሲል ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ጽፈው ላኩለት።

«የተላከ ከንጉሠ ነገሥት ምኒልክ ዘኢትዮጵያ። ይድረስ ከቆንሲል ፈረንሳዊ ደሳርዘክ። እጅጉን እንዴት አለ? በዝና የእኔንም ደህንነት ቢጠይቁ እግዚአብሔር ይመስገን ከነሠራዊቱ ደኅና ነኝ። ከዚህም ሰላምታ በኋላ ደብዳቤ ልሰድልም አሰብሁኝ። የፍቅር ምልክት። የእርስዎንም ደግነት ርእሰ መማክርት ጊዮርጊስ ነገረኝ። ስለዚህም ነገር ፍቅርዎን ፈለግሁኝ። ከኢውሮጳ ነገሥታት ሁሉ እንዲያፋቅሩኝ። ብርሃን በኢትዮጵያ እንድትገባ እንዲጥሩልኝ። እኔም በችሎቱ ምክርዎን አስማለሁኝ። በክርስቲያን ሥራት ይርዱኝ። በተቻለዎት ሁሉ ደብዳቤዎ አይለየኝ። ነጋዶችንም ሠራተኞችንም በርስዎ ደብዳቤ ሁሉ የመጣውን አቀበላለሁኝ።

ደግሞም ቢሆንልዎ ቤተመንግሥትን የሚያጠና ተግባር ይፈልጉልኝ። እኔም ወረታዎን እመልሳለሁ። ወደ ፓሪስ የሚሄደውን ወረቀት አይተው ቃሉን አስተርጉመው ያድርሱልኝ። ሌላ አይወቀው። ምላሹ ቶሎ ይምጣልኝ። እግዚአብሔር ለመገናኘት ያብቃን።

በ፲ወ፳፻፳፱ ዓ.ም በጥር ፳፱ ቀን ወሎ በሀገረ ማሻ ተጻፈ።»

ንጉሥ ምኒልክ አጼ ቴዎድሮስ ከሞቱበት ከ፲፮፻፳ ዓ.ም ምኒልክ ንጉሠ ነገሥት እያሉ ይጽፉ ነበርና አጼ ዮሐንስ ወደ ሸዋ እስከመጡበት እስከ ፲፮፻፳ ዓ.ም ምኒልክ ንጉሠ ነገሥት እያሉ እንዳይጽፉ ስለከለከሏቸው ንጉሥ ምኒልክ የዲፕሎማቲክ ዕውቀት ነበራቸውና በምጥዋ ላለው ለፈረንሳዊ ቆንሲል ሲጽፉ የተላከ ከንጉሠ ነገሥት ምኒልክ ዘኢትዮጵያ ብለው ጻፉለት እንጂ፤ ምኒልክ ንጉሠ ሸዋ ብለው አልጻፉም።

ሱለደሬውን
ሠ ምኒልክ ከአጼ
ሎ አገር ተናጠ።
ኤፍራታ ወራሪ
ኒልክ በሰሙ ጊዜ
ምክንያት በየዳር
አስከትለው ብዙ
ሰገሉና ኮምቦልቻ

ሠንጋ /የሥጋ
ሃፈር ሠንጋውን

ሙ ጊዜ በጣም
ምጠው በሠፈሩ
ብር የመጣውን
ዳዶ ጸም ንብቶ

በመካከላቸው
ሲጨርሱ አጼ
እ ወደ እንጦጦ

ጋል ራስ ዳርጌ
ዑ የአሩሲ ጋላ
ገራቸው ብለው
ጥል ለማሸነፍ
በቂያ የሚመች
ተመለሱ።

እንግዲህ ወደ መጀመሪያው አሳባችን እንመለሳለን። አጼ ዮሐንስና የፈረንሳዊ ቆንሲል ባንድነት ቃል ሳይስማሙ ቀርተው አንድ ውል እንኳ ሳይጸጸፉና ሳይቀባበሉ በመካከሉ የእንግሊዝ መንግሥት ከምስር መንግሥት ጋር ሁሉ ደርቡሽን ከሱዳን አገር ለማስወጣት ስለአሰበ፣ በዓባይ ወንዝና በአትባራ ወንዝ ዳርዳር ብዙ ወታደሮች አስቀምጦ ነበርና ለዚህ ሥራው ረዳት የሚሆነውን ከፈረንሳዊ ይልቅ ኢጣልያን መርጦ እኛ በከሰላ በኩል ወደ ምሥራቃዊ ሱዳን መግባታችን ነውና እናንተም ፈረንሳይ ሳይዘው የምጥዋን በር በቶሎ ብትይዙ ይሻላል ብሎ ለኢጣልያኖች ቢያስታውቃቸው ኢጣልያኖች ከአሰብ በቶሎ አልፈው ቤይሉል የሚባለውን የባሕር ጠረፍ ያዙ።

ከዚህም በኋላ በጥር ፳፮ ፲፱፻፱ ዓ.ም የምጥዋን በር ይዘው ወዲያው ምጥዋን የያዝነው በእንግሊዝና በምስር መንግሥት በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ፈቃድ ነው የሚል አዋጅ አስነገሩ። ቀጥለውም ከኢጣልያ አገር ብዙ ወታደር እንዲመጣና እንዲጨመርላቸው አደረጉ።

በዚያ ዘመን በእንግሊዝና በፈረንሳዊ መንግሥት መካከል የነበረውን ፖለቲካ ለማወቅ አልቻልንምና የእንግሊዝ መንግሥት የምጥዋን በር ከፈረንሳይ ይልቅ ኢጣልያ እንዲይዘው የወደደበትን ገልጠን ለማስረዳት ባለመቻላችን እናዝናለን።

አጼ ዮሐንስም ኢጣልያኖች የምጥዋን በር መያዛቸውን በሰሙ ጊዜ እጅግ አዘኑ። ንጉሥ ምኒልክም ኢጣልያኖች ምጥዋን ይይዛሉ ብለው አላሰቡም ነበርና በጣም ደነገጡ። ይልቁንም በአጼ ዮሐንስ ላይ ከምስር መንግሥት ጋር የሚላላኩት በምጥዋ በር ነበርና ምጥዋ በኢጣልያኖች እጅ ከሆነ ከምስር መንግሥት ጋራ ለመላላክ የማይመች መሆኑን ስለተረዱትም ነው።

ምዕራፍ ፱

ንጉሥ ምኒልክ ወደ ሐረርጌ ስለመዝመታቸው

ቱርኮች ምስርን ሁሉ ከያዙ በኋላ በኤርትራ ባሕር ዳር ያሉትን አገሮች ሁሉ ሲይዙ ሐረርንም ይዘውት ይኖሩ ነበርና አጼ ዮሐንስ ከቱርኮች ጋራ እየተዋጉ በኢትዮጵያ ሰሜን ያለውን አገር ማስለቀቅ በጀመሩ ጊዜ ንጉሥ ምኒልክም በስተምሥራቅ ያለውን ሐረርን ከቱርኮች እጅ እንዲያስለቅቁ አስታውቀዋቸው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክም ወደ ሐረር ለመዝመት ባለቡ ጊዜ በሐረርጌ ያለው የቱርኮች እንደራሴ አሚር አብዱላሂ የዘመቻውን ወሬ እንዳይለማና ለጦርነት እንዳይሰናዳ ብለው ዘመቻውን ወደ አሩሲ አስመስለው በኅዳር ፩ ቀን ፲፰፻፱ ዓ.ም

ሴ. ሮሐንስና
እንኳ ሳይጸጸፉና
ር ሁሉ ደርቡሽን
ነዝ ዳርዳር ብዙ
ፈረንሳዊ ይልቅ
ግባታችን ነውና
ይሻላል ብሎ
ሰፈው ቤይሉል

ነዲያው ምጥዋን
ህት ፈቃድ ነው
ኔር እንዲመጣና

ብረውን ፖለቲካ
ፈረንሳይ ይልቅ
ካናዛናለን።

ነገ ጊዜ እጅግ
ነካሙም ነበርና
ጋር የሚላላኩት
ወንግሥት ጋራ

ው

የሉትን አገሮች
ጋራ እየተዋጉ
ሥ ምኒልክም
ተዋቸው ነበር።

ሐረርጌ ያለው
ማና ለጦርነት
፳፻፱ ዓ.ም

የሐረር ከተማ

አሚር አብዱላሂ የሐረሩ ገዥ

(ኢትዮጵያ ፎቶግራፍክ ከተባለው የሪፖርተር ፓንክቪሊስት መጽሐፍ የተወሰደ)

ከእንጦጦ ከተማ ተነሡ። በአሩሲም ዞረው በጨርጨር አድርገው ሲጓዙ በታኅሣሥ ፳፭ ቀን ጨለንቆ ላይ ሠፈሩ።

አሚር አብዱላሂም ንጉሥ ምኒልክ ለጦርነት መምጣታቸውን ሰምቶ ሠራዊቱን ሰብስቦ የጦር መሣሪያውን አሰናድቶ ይጠብቅ ነበረና በዓለ ልደት እንደ ቀረበ አውቆ ልደት የክርስቲያኖች ትልቅ በዓል ስለሆነ ሠንጋ እያረዱና እየበሉ ጠጅ እየጠጡ የሚወሉበት ቀን ነውና ቢሆንም ባይሆንም በልደት በዓላቸው ጦርነት ብገጥማቸው ይሻለኛል ብሎ በታኅሣሥ ፳፱ ቀን ፭ ሰዓት ሲሆን አደጋ ጥሎ ጦርነት ተጀመረ። ጥቂት ሰዓትም እንደተዋጋ ብዙ ሠራዊት አለቀበትና ድል ሆነ። እርሱ ግን በፈረስ ሽሽቶ ወደ ሐረር ገባና ከዚያ ደግሞ ሚስቶቹንና ልጆቹን ይዞ በሌሊት ወጥቶ ሄደ።

ንጉሥ ምኒልክም ከጨለንቆ ተከታትለው ሄደው አቦከር ላይ ሠፍረው ነበርና በማግስቱ የአሚር አብዱላሂ አገራት አሊ አቡበከርና ዩሱፍ ቦርከሌ፣ ቃዲ አብደላና ሌሎችም ብዙ ሽማግሎች ወደ ንጉሥ ምኒልክ መጥተው አሚር አብዱላሂ በሌሊት ወጥተው ሄደዋልና ግንቡን /ከተማውን/ ይረከቡን እንጂ ሕዝቡን በከንቱ እንዳያጠፉት እንለምናለን ብለው ተናገሩ። ንጉሡም ይህን በሰሙ ጊዜ ለዕቃውና ለከተማው መረከብ በጅሮንድ አጥናፈን፣ የከተማውን በር ለመጠበቅ የሻቃ ተክሌን፣ ባለምባራስ ዳምጠውን የሻቃ አድጉን የሻቃ ገበየሁን አዘው በፎቱ በር ሁሉ የኢትዮጵያ ባንዲራ እንዲቆምበት አደረጉ።

በ፫ኛውም ቀን ልብሰ መንግሥት ለብሰው ሠራዊታቸውን አሰልፈው የመድፍና የጠመንጃ ግባት እየተተኮሰ ወደ ሐረር ከተማ ገቡ። የከተማውም ሕዝብ ገንዘቡ እንዳይዘረፍበት የሚጠብቁ ዘበኞች አዝዘው ነበር።

ስለ ሐረር ከተማ ጥንታዊነት

የሐረር ከተማ በሺ፩፻ ዓ.ም ከተነሣው ከግራኝ መሐመድ አስቀድሞ የተሠራ ነው። ምንም እንኳን ሥፍራው ጉድጓዳ ቢሆንም በቀኝና በግራ ፈሳሽ ውሃ ስላለበትና በዙሪያውም ላይን የሚታየው ሥፍራ ሁሉ ለምለም አታክልት ስለሆነ ደስ ያስኛል። ለጤናም የተስማማ ነው።

ንጉሥ ምኒልክም የሐረርን ከተማና ግዛቱንም ሁሉ እጅ ካደረጉ በኋላ ወደ ሸዋ ለመመለስ ባለቡ ጊዜ በሐረርጌ ተሾሞ ለመቅረት መኳንንቱን ደስ እንዳይላቸው ስለጠረጠሩ በተዘዋዋሪ እያደረጉ ቢያስታውቋቸው በግድ ካልሆነብን በዚህ በእስላም አገር ላይ ተሾመን ለመቅረት ፈቃድ የለንም እያሉ ተናገሩ ይባላል።

ሲገቡ በታኅሣሥ

ነታቸውን ሰምቶ
ነፃል ልደት እንደ
ዱና እየበሉ ጠጅ
ነፃላቸው ጦርነት
ኒጋ ጥሎ ጦርነት
ድል ሆነ። እርሱ
ቼን ይዞ በሌሊት

፡ ላይ ሠፍረው
፡ በርከሌ፤ ቃዲ
አሚር አብዱላሂ
ሕዝቡን በከንቱ
፡ ጊዜ ለዕቃውና
፡ የሻቃ ተክሊን፤
በቼቱ በር ሁሉ

ውን አሰልፈው
ተማውም ሕዝብ

ስቀድሞ የተሠራ
፤ ውሃ ስላለበትና
ያነ ደስ ያለኛል።

ደረጉ በኋላ ወደ
ኒስ እንዳይላቸው
፤ በዚህ በእስላም

በኋላ ግን ንጉሡ ባላምባራስ መኮንንን ለብቻ አድርገው «እዚህ ሾሜ ብተውህ ይከፋሃል ወይ? » ብለው ቢጠይቁት «የኔታዬ ፈቃድ ከሆነ ደስ ይለኛል እንጂ ለምን ይከፋኛል?» ቢሏቸው በእምነት ለማገልገል የቆረጡ መሆናቸውን ስለተረዱ በጥር ፳ ቀን ፲፰፻፳፱ ዓ.ም ነጋሪት አስወጥተው «ሐረርጌን ለልጄ ለወዳጄ ለደጃዝማች መኮንን ሰጥቸዋለሁ» ብለው አዋጅ ነገሩላቸው።

ከዚህም በኋላ በሐረርጌ ከተማ ዙሪያ እየተዘዋወሩ አንድ ወር ያህል ቆይተው የአሚር አብዱላሂ የነበሩትን ሁለት ትልልቅ መድፎችና ሁለት ሚልዮን የሲናድር ጥይት አስጭነው በየካቲት አንድ ቀን ተነሥተው ወደ ሸዋ ተጉዘው በየካቲት ፳፮ ቀን እንጦጦ ከተማ ገቡ።

ምዕራፍ ፵፩

**ራስ አሉላ ከኢጣልያኖች ጋር
ተዋግተው ድል ስለማድረጋቸው**

ኢጣልያኖች ምጥዋን ስለመያዛቸው አጼ ዮሐንስ በጣም ተናደው ነበርና ራስ አሉላ የእናታቸው የኢትዮጵያና የኔታቸው የአጼ ዮሐንስ ፍቅር ስለአደረባቸው በምጥዋ ላለው ማርኮፖሎ ቤይ ለሚባለው ለቱርኮች እንደራሴ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ጻፉለት።

የተላከ ከራስ አሉላ ዝውእቱ ቱርክ ባሻ።

«ይድረስ ከክቡር ማርኮፖሎ ቤይ። ኢጣልያኖች መጥተው ምጥዋ ሲገቡ ለምን ዝም አላችኋቸው? ይህም አመጣጣቸው በምስር ከደዊ (ከዲቭ) ፈቃድ እንዳልሆነ በኢትዮጵያና በምጥዋ መካከል ያለውን መንገድ እኔ እዘጋዋለሁ። እናንተስ ለምን ፈቃድ ሰጣችኋቸው? ባገሩ ዋና ሰው የለበትምና ወደ ፊት ለመያዝ እንዳይመቻቸው አባሩዋቸው ይህችም ሥፍራ የኢትዮጵያ ግዛት መሆኗንና ኢጣልያኖችም እንዲቀመጡባት አለመፈቀዱን በስመ ንጉሠ ነገሥት ዮሐንስ አስታውቃችኋለሁና ወደ ሀገራችው ይመለሱ። ሐምሌ ፫ ቀን ፲፰፻፳፮ ዓ.ም።»

ራስ አሉላ በእንግሊዝ መንግሥት አማካይነት ቱርክና ኢጣልያ መስማማታቸውን ዘንግተው ለቱርኮች እንደራሴ ለማርኮፖሎ ቤይ ይህን ደብዳቤ ጻፉለት እንጂ ኢጣልያኖችስ ምጥዋን መልቀቃቸው ይቅርና እንደገና ከኢጣልያ አገር ብዙ ወታደሮች መጥተው እንዲጨመሩላቸው አደረጉ።

ራስ አሉላም በዚህ ነገር እጅግ ስለተናደዱ አገራችንን ልቀቁ የሚል ደብዳቤ ጽፈው በቀጥታ ጄኔራል ጄኔ ለሚባለው በምጥዋ ላለው ለኢጣልያ ሹም ቢልኩለት

ራስ አሉላ አባነጋ የዶጋዓሊው ባለድል

(ኢትዮጵያ ፎቶግራፍክ ከተባለው የሪፖርተር ፓንክኸረስት መጽሐፍ የተወሰደ)

«ምጥዋን ለቀን ለመሄድ ከመንግሥታችን አልታዘዝንም» የሚል ምላሽ ጻፈላቸውና ወዲያው በፍጥነት ወደ ሰሐጢ ወጥቶ እርድ ይሠራ ጀመር።

ራስ አሉላም ጄኔራል ጄኔ የጻፈላቸውን ደብዳቤ አይተው «እኛ ከኢጣልያኖች ጋር ጠብ ለማንግነትና ለመዋጋት አላሰብንም ነበር። እነሱ ፈልገውና ጠብ እንሥተው ከመጡ ለምን ዝም ብለን እንጠብቃለን» ብለው ሠራዊታቸውን በአዋጅ እንዲሰበሰብ አደረጉ። ከዚህም በኋላ ወደ ሰሐጢ ወርደው በጥር ወር በ፲፰፻፲፱ ዓ.ም ዶጋዓሊ በሚባል ሥፍራ ላይ በኢጣልያኖች ላይ አደጋ ጥለው ፈጽከው።

አጼ ዮሐንስም ራስ አሉላ ከኢጣልያኖች ጋር ተዋግተው ድል ማድረጋቸውን በሰሙ ጊዜ «ይህ ጦርነት የተደረገው በራስ አሉላ መቸኮል ነውና ወደፊት በመካከላችን ፍቅርና ሰላም እንዲሆን አደርጋለሁ» የሚል ቃል ወደ ኢጣልያኖች ቢልኩባቸው «ይህ ንግግር የፖለቲካ ንግግር ነው እንጂ ይህን የሚያህል ትልቅ ጦርነት ምንም ቢሆን ንጉሠ ነገሥቱ ሳይሰሙትና ሳይፈቅዱ አይደረግም።» በማለት ነገራቸውን ሳይቀበሏቸው ቀሩ። እንዲያውም እንደገና ወታደር ሰብስበው ወደ ፊት እየገፉ ሰሐጢን መያዛቸው ስለተሰማ አጼ ዮሐንስ ለጦርነት ይሰናዳ ጀመር።

ኢጣልያኖች ንጉሥ ምኒልክ ከእርሳቸው ጋር ሆነው አጼ ዮሐንስን በሚወጉበት ጊዜ ንጉሥ ምኒልክ ይረዳናል በማለት ተስፋ ነበራቸውና አሁን ከአጼ ዮሐንስ ጋር ሆነው ኢጣልያኖችን ለመውጋት ተማምለዋል የሚል ወሬ በመስማታቸው እጅግ አዘኑ። ንጉሥ ምኒልክ ግን በዲፕሎማቲክ መንገድና ዕውቀት እኔ አስታርቃችኋለሁ እያሉ ወደ ኢጣልያኖች ይልኩ ነበር።

ምዕራፍ ፵፪

የእንግሊዝ መልክተኛ ሰር ፖርታል የሚባለው

ወደ አጼ ዮሐንስ ስለመምጣቱ

ራስ አሉላ በሰሐጢ አጠገብ ቱዳዓሊ በሚባል ሥፍራ ፳፫ በሚሆኑ ኢጣልያኖች ላይ አደጋ ጥለው ስለፈጅዋቸው የኢጣልያ መንግሥት ሰሐጢንና ዊዓ የሚባለውን አገር በጦርነት ለመያዝ እንደገና መሰናዳት ስለጀመረ አጼ ዮሐንስ በበኩላቸው ለጦርነት መሰናዳት ጀመሩ።

ስለዚህም የእንግሊዝ መንግሥት ላይ ላዩን በአጼ ዮሐንስና በምስሮች መካከል ስላለው ነገር አስመስሎ ውስጡን ግን በአጼ ዮሐንስና በኢጣልያኖች መካከል የታሰበውን ጦርነት ለማስቀረት ሲል ሰር ፖርታል የሚባለውን ዋና መልክተኛ አድርጎ ወደ አጼ ዮሐንስ ላከው። ይህንንም የሚያስረዳው ነገር በንግሥት ቪክቶሪያ

ማኅተምና ፊርማ የመጣው ደብዳቤ በአጼ ዮሐንስና በምስሮች መካከል ያለውን ነገር የሚናገር ነው። በማስታወሻ የቀረበው መልእክት ግን ስለ ኢጣልያኖች ጉዳይ የሚናገር ነበር።

በማኅተምና በፊርማ የመጣው የንግሥት ቪክቶሪያ ደብዳቤ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

ቪክቶሪያ በእግዚአብሔር ጸጋ የታላቂቱ ብሪታንያ ዩናይትድ ኪንግደምና የአየርላንድ ንግሥት። የህንድ ንግሥተ ነገሥት የዛይማኖት ጠባቂ።

ለወዳጆችን ዮሐንስ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ። ግርማዊነትም በጤና እንዳለ ተስፋ እናደርጋለን። እኛ በእግዚአብሔር ቸርነት ደህና ነን።

ከሁለት ወር በፊት ሰላምታችንን ለግርማዊነትም በደብዳቤ ልክን ነበረ። ለግርማዊነትም ደህንነትና ለመንግሥትም ሰላምና ልማት ክልብ የሆነ ምኞታችንን በዚህ ደብዳቤ ገልጸን ነበር።

የግርማዊነትም ግዛት አዋሳኝ በሆኑትና በልዑል ከደዊ (ኬዲቭ) መንግሥት በሚገዙት ባንዳንድ አውራጃዎች ምክንያት አንዳንድ ነገር ስለተነሣ ከግርማዊነትም ጋራ በዝርዝር ለመነጋገር የሚያስፈልግ ሆነ።

ስለዚህ ነዋሪነቱ በካይሮ ሌጋሲዮናችን የሆነ የታመነ ሹም ሚስተር ገራልድ ፖርታል ይህን ደብዳቤ ይዞ ወደ ግርማዊነትም እንዲመጣ የሚያስፈልግ መስሎ ታየን።

ሙሉ እምነታችንን በእርሱ ላይ አድርገን ከዚህ በላይ የተመለከተውን ጉዳይና በየጊዜው በግርማዊነትምና በእኛ መካከል በተላኩት ደብዳቤዎችም የተመለከተውን ሌላውን ነገር ሁሉ ከግርማዊነትም ሚኒስትሮች ጋራ እንዲነጋገር ሥልጣን ሰጥተነዋል።

ይህንንም የታመነና የተከበረ መላክተኞችን እንዲጠብቀውና ደስ እንዲያሰኝ ው ግርማዊነትምን አደራ እንላለን።

ለግርማዊነትም ጤናና ደስታ ለግዛትም ልማት እንዲሆን የማያቋርጥ ምኞታችንን እንገልጽልዎታለን።

ጥቅምት ፲፪ ቀን ፲፰፻፹ ዓ.ም። በነገሥን በ፶ ዓመት በባልሞራል ቤተመንግሥታችን ተሰጠ /ተጻፈ/

የግርማዊት ንግሥት ቪክቶሪያ ፊርማና ማኅተም። የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር የሚስተር ሳልስበሪ ፊርማ።

ከል ያለውን ነገር
ጣልያኖች ጉዳይ

በኢ ከዚህ ቀጥሎ

ትድ ኪንዳደምና

ግድነትም በጤና

በልክን ነበረ።

ሆነ ምኞታችንን

ዲቭ) መንግሥት

ከግርማዊነትም

ሹም ሚስተር

ግያስፈልግ

የተመለከተውን

ደብዳቤዎችም

ጋራ እንዲነጋገር

ደስ እንዲያሰኝ

የን የማያቋርጥ

ት በባልሞራል

የውጭ ጉዳይ

ሰር ገራልድ ሑርበርት ፖርታል

የእንግሊዝ መንግሥት መልክተኛ

ስለ ኢጣልያኖች ጉዳይ በማስታወሻ አድርጎ በራሱ ፊርማ ፈርሞ ያቀረበው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

ባለፈው ጥር ወር ራስ አሉላ ባስገደሏቸው አራት መቶ አምሳ ኢጣልያኖች ሞት ግርማዊት ንግሥት ቪክቶሪያ እጅግ አዝነዋል።

ደግሞ ወዳጃቸው ግርማዊ ንጉሠ ነገሥት ዮሐንስ ከኢጣሊያ ንጉሥ ጋራ ጦርነት ለማድረግ በመታሰቡ በጣም ተጨንቀዋል።

ይህም የታሰበው ጦርነት በኢትዮጵያ እንዳይደረግ ለማስቀረት ሲሉ ለትልቅ ጦርነት መሰናዳት ይቅርና በመካከላችሁ ሰላምና ወዳጅነት ቢሆን መልካም ነው ብለው የኢጣልያን መንግሥት ቢጠይቁ የኢጣልያ ንጉሥ ከኢትዮጵያ ንጉሥ ጋራ በሰላምና በወዳጅነት ንግድን በማስፋት ለመኖር ፈቃዴ ነውና ለጦርነት መሰናዳታችን የሚቀረው ንጉሥ ዮሐንስ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የውል አሳብ ለመቀበል የፈቀዱ እንደሆነ ነው። የውሉም አሳብ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

፩ኛ። በአሳውርታና በሀባብ የሚኖሩ የዓረብ ነገዶች የኢጣልያ ጥገኞች ሆነው መኖራቸው የታወቀ ይሆናል።

፪ኛ። ሰሐጢና ዊዓ በዙሪያቸውም እስከ ፫ ቀን መንገድ ያሉት አገሮች ሁሉ የኢጣሊያ ግዛት ይሆናሉ።

፫ኛ። ወደፊትም በወሰን ነገር ጠብ እንዳይነሣ ወሰኑ ሁሉ በግምብ ዓምድ ይመለከታል። የወሰኑንም ዐጥታ የኢትዮጵያን ጥቅም የሚጠብቅ በእንግሊዝ አማካይነት ኢጣልያና ኢትዮጵያ ተስማምተው ይጨርሳሉ። ጊንዳ ግን የኢትዮጵያ የወሰን ከተማ ሆኖ ይኖራል።

፬ኛ። ሲንሂት በኢጣልያኖች እጅ ይሆናል።

፭ኛ። ወደፊት በኢትዮጵያና በኢጣልያ መካከል የሰላምና የወዳጅነት የንግድም መስፋፋት ውል ይዋዋላሉ የሚልና ሌላም ይህን የመሰለ አንዳንድ ነገር ያለበት ነው።

ራስ አሉላም የሚስተር ፖርታልን መምጣት በሰሙ ጊዜ የመጡበትን ምክንያቱን የሚጠይቁና ወዲያውም የደጃች ደብብን ነገር በደብዳቤ የሚያመለክቱ መኳንንቶች ልከው ሰደዱ።

የደብዳቤውም ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

መልእክት ዘራስ አሉላ ዝውእቱ ቱርክ ባሻ።

«ይድረስ ከገፍራልድ ፖርታል የእንግልትራ ንግሥት መላክተኛ። እንዴት ሰነበትህ። እኔ እግዚአብሔር ይመስገን ደህና ነኝ። የቀድሞውን ዕርቃችንን ታውቀዋለህ። ከእናንተም ወደ ኢትዮጵያ አለፈቃዳችሁ ሰዋችሁ ሲመጣ አስረን

ፈረሰው ያቀረበው

ምሳ ኢጣልያኖች

ኢያ ንጉሥ ጋራ

ት ሲሉ ለትልቅ

መልካም ነው

ጽያ ንጉሥ ጋራ

ውና ለጦርነት

የውል አሳብ

ው ነው።

ጥገኞች ሆነው

ት አገሮች ሁሉ

በግምብ ዓምድ

አማካይነት

ወሰን ከተማ ሆኖ

ዳጅነት የገገድም

በት ነው።

ዜ የመጡበትን

የሚያመለክቱ

ከተኛ። እንዴት

ውን ዕርቃችንን

ጣ አስረን

ልንሰጥ። እናንተም ከእኛ አለፈቃዳችን ከኢትዮጵያ ወደ እናንተ ሰዎችን ሲመጣ አስራችሁ ልትሰዱልን ይህ ነው ዕርቃችን።

አሁንም ከሁለታችንም ቤተመንግሥት መካከል ጠብ የለንም፤ የምንጣለበትና ነጋዴም የተከለከለበት በዚህ ደብብ የሚባል ሽፍታ ነው እንጂ በሁለታችን ሌላ ጠብ የለንም። አሁንም ደብብ ያለው በምጥዋ ውስጥ ነውና እንደ እርቃችን እንደ ፍቅራችን ደብብን እንድትይዝ ይሁን። ከኢጣልያኖች ጋርም ያጣላን ደብብ ነው።

ይህንም ማለቴ ከሁለት ቤተመንግሥት መካከል ያለ አመጠኛ ቢጠፋ የቤተመንግሥት ፍቅር ይጠናል ። ነጋዴም እንደወትሮው ይነግዳል ብዬ ነው። ግን ይህን ማለቴ የፍቅራችንን አይቼ ነው እንጂ የትእዛዝ አይደለም። ተጽሕፈ አመ ፎወጅ ለጥቅምት ፲፭፻፹ ዓ.ም።»

ደጃች ደብብ የትልቁ የራስ አርአያ ልጅ ነው። በአምባገሮ አንድ ሰው ስለገደለ አጼ ዮሐንስ ፈርቶ በሽፍትነት ሲዞር በኋላ ወደ ኢጣልያኖች ገብቶ በምጥዋ ተቀምጦ ነበርና እርሱን እንድትይዝ ይሁን ያሉበት ምክንያቱ ስለዚህ ነው። እርሱ ግን በኋላ ለኢትዮጵያ የሠራውን ትልቅ ሥራ ከሥፍራው ስንደርስ እንጽፈዋለን።

ራስ አሉላ በዚህ ደብዳቤያቸው ቀድሞ አጼ ዮሐንስና የእንግሊዝ መንግሥት የምሥርም ከደዊ (ኬዲቭ) የተዋዋሉትን ውል ጠቅሰው መጻፋቸው ኢጣልያኖች ምጥዋን መያዛቸውን አለመቀበላቸውን ለማስረዳት ይመስላል።

ሚስተር ፖርታልም ወደ አሥመራ ከደረሰ በኋላ ወደ አጼ ዮሐንስ ለመሄድ ቢያስብ ራስ አሉላ ልዩ ልዩ ምክንያት እያደረጉ በወታደር አያስከበቡ ብዙ ቀን አቆዩት። በኋላ ግን አጼ ዮሐንስ ፈቅጀለታለሁና ይምጣ የሚል ደብዳቤ ስለላኩባቸው ሂድ ብለው አሰናቡት። ቢሆንም «ወደ ንጉሠ ነገሥቱ የተጻፈውን የእንግሊዝን ንግሥት ደብዳቤ ሳታሰየኝ አልሰድህም» ስላሉት ደብዳቤውን አሳይቶ ተሰናበተ።

ወደ አጼ ዮሐንስም በደረሰ ጊዜ በታላቅ ማዕርግና ክብር ተቀበሉትና ከግርማዊት ንግሥት ቪክቶሪያ ያመጣውን ደብዳቤና ማስታወሻውን አስረከቡ።

አፄ ዮሐንስም ስለ ኢጣልያኖች ጉዳይ ሚስተር ፖርታል ባማርኛ ቋንቋ አስተርጉሞ ያቀረበላቸውን የውል ማስታወሻ አስነብበው ከሰሙ በኋላ በነገሩ እጅግ አዝነው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል መለሱለት።

«ጦርነት ማድረግ መልካም ነገር አይደለም። ይልቁንም ክርስቲያን ከክርስቲያን መዋጋት የማይገባ ነገር መሆኑን አውቃለሁና እርቅና ሰላም ለማድረግ ፈቃዴ ነው። ለኢጣልያኖች አገር ይስጧቸው ስለማለትህ ግን አገር መስጠቴ ይቅርና አንድ ስንዝርም መሬት አልሰጣቸውም። አሁንም ያሉበት ምጥዋ እንኳ የሚገባው ለእኔ ነው። ኃይልና ድል ማድረግ በኢየሱስክርስቶስ ነውና ኢጣልያኖችን

የምፈራበት ነገር የለኝም» የሚል ቁርጥ የሆነ ቃል ነገሩትና አሳቡ ሳይፈጸምለት በመቅረቱ እጅግ አዘነ።

ነገር ግን የመጣበትን ነገር ከአጼ ዮሐንስ ተነጋግሮ ሳይጨርስ ኢጣልያኖች ወደ ሰሐጢ ወጥተው አገሩን መያዛቸው ስለተሰማ አጼ ዮሐንስ ቁጣቸው እየበረታ ሂደና ለጦርነት ወደ ሰሐጢ ለመውረድ ቁርጥ አሳብ አደረጉ። ስለዚህም ለእንግሊዝ ንግሥት ለግርማዊት ቪክቶሪያ መልክተኛ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ጽፈው ሰጡት።

« በስመ እግዚአብሔር ወኢየሱስ ክርስቶስ። እስመ ለዓለም ምሕረቱ።

ከሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ።

ለወዳጃችን ለትልቂቱና ለደገኛይቱ ንግሥት ቪክቶሪያ። በእግዚአብሔር ጸጋ የታላቋ ብሪታንያና የአይርላንድ ንግሥት የህንድ ንግሥተ ነገሥት። የሃይማኖት ጠባቂ። ከጻፍሁልዎ ወዲህ እንደ ምነም? እኔ ራሴና መንግሥቴም በእግዚአብሔር ቸርነትና በእምነ ጽዮን አማላጅነት አምላክ ቅዱሳን ይክበር ይመስገን ደህና ነን። ምሕረቱ ለዘላለም ነውና።

በጥቅምት ፲፪ ቀንና ደግሞ ከኢጣልያኖች ጋራ ታረቁ የሚል በጎዳር ፲፪ የተጻፉት ደብዳቤዎችዎ ደርሰውኛል። በእርስዎም ላይ በቱርኮችም /በምስርት/ ላይ ምንም አለማድረጌንና ክፉ ሥራ አለመሥራቴን በእውነት ገልጼ እነግሮታለሁ። በእኔና በእንግሊዝ በምስርም መካከል የተደረገው ውል እኔ ሳልፈቅድ አንድ እንኳ መሣሪያ በምጽዋ በኩል እንዳይወጣ ነበር። እነርሱ ግን ውሉን አፍርሰው መሣሪያ አምጥተው ለሺሆ /ሳሆ/ ጉሣ ሸጠዋል። ሺሆም ጉሣ ባገሬ ላይ ትልቅ ሁከት አስነሥቷል።

ኢጣልያኖች ተበድለናል ስለማለታቸው ግን ጥፋቱ የነሱ ነው እንጂ፤ የእኛ አይደለም። የኢትዮጵያን ነጋዴዎች በመከልከላቸውና ሰሐጢንና ዊዓን በመያዛቸው ጠብ የጀመሩ እነሱ ናቸው። ንግዱን ስለምን ከለከለ? ወደ ሀገራስ ስለምን ገቡ? እኔም በንግሥት ቪክቶሪያ ፈቃድ መጥታችሁ እንደሆነ ማሳተም አሳዩኝ አለዚያ አገራን ልቀቁ ብዬ ጻፍሁላቸው። እነሱ ግን እምቢ ስላሉ በዚህ ምክንያት ከራስ አለላ ጋራ ጦርነት ገጥመው ከሁለቱም ወገን ብዙ ሰዎች ሞቱ። እርስዎስ ኢየሱስ ክርስቶስ የሰጠኝን አገር እንደምን ለኢጣልያኖች ልቀቅ ይሉኛል? ልቀቅ እንኳ ቢሉኝ ያልተገባ ነገር ነው።

የእርስዎ አሳብ በመካከላችን እርቅ ለማድረግ እንደሆነ ይህ እርቅ የሚሆነው እነሱም ባገራቸው እኔም ባገራ ሆነን ነው። አሁን ግን በሁለታችንም ወገን ፈረስ ተጭኗል፤ ጉራዴም ተመዟል፤ ቁጥሩም እንደ አሸዋ የሆነ ወታደራ ለጦርነት ተዘጋጅቷል። ኢጣልያኖችም ጦርነት ማድረግ ፈልገዋል።

ሳይፈጸምለት

ስ ኢጣልያኖች ወደ ው አየበረታ ሃደና ህንግሊዝ ንግሥት ነ፡፡

ዎ ምሕረቱ፡፡ ኑ ዘኢትዮጵያ፡፡ አግዚአብሔር ጸጋ ህት፡፡ የሃይማኖት ም በአግዚአብሔር ዐስገን ደህና ነን፡፡

ሚል በኅዳር ፲፮ ዓ/በምስረት/ ላይ ጌ አነግሮታለሁ፡፡ ቅድ አንድ እንኳ ደ ው መሣሪያ ይ ትልቅ ሁከት

ው እንጂ፤ የእኛ በመያዛቸው ጠብ ? እኔም በንግሥት ገሬን ልቀቁ ብዬ ጦርነት ገጥመው ናን አገር እንደምን

እርቅ የሚሆነው ንም ወገን ፈረስ ታደሬ ለጦርነት

ቢሆንም ኃይል የኢየሱስ ክርስቶስ ነውና የፈቃዳቸውን ያድርጉ፡፡ እኔ ግን በሕይወት ሥጋ እስካሁን ድረስ እነሱን ፈርቼ በጉድጓድ ውስጥ ተደብቄ ለመኖር አልችልም፡፡»

በኅዳር ፳፱ ቀን ፲፰፻፹፫ ፡፡ በአሸንጌ ከተማ ተጻፈ፡፡ »

ደግሞ ግርማዊት ንግሥት ቪክቶሪያ በዚሁ በሚስተር ፖርታል እጅ አንድ ጉራዴና አንድ ትልቅ መነጽር እንደ ገጸ በረከት አድርገው ልከውላቸው ነበርና ስለዚህም የምስጋና ቃል ለብቻው በሌላ ደብዳቤ ጽፈው ከሰጡት በኋላ እስከ መቀሌ ተከትሎ ሐዶ የደጃዝማች ማዕርግ ሽልማት ሽልመው አሰናበቱት፡፡

ምዕራፍ ፵፫

ንጉሥ ምኒልክ በአጼ ዮሐንስ

ፈቃድ ወደ ወሎ ስለመሄዳቸው፡፡

ንጉሥ ምኒልክ በመስከረም ፳፩ ፲፰፻፹፫ ዓ.ም በእንጦጦ በተሠራው ቤተክርስቲያን ታቦተ ማርያም እንዲገባበት ስለአደረጉ ልብስ መንግሥት ለብለው ዘውድ ጭነው ታላቅ በዓል ካደረጉ በኋላ ሦስት ቀን ሙሉ ለመሳፍንቱና ለመኳንንቱ ለወታደሩና ለካህናት ግብር አብልተው ነበርና በዚሁ ሰሞን አጼ ዮሐንስ ከኢጣልያኖች ጋራ ጦርነት ለማድረግ ወደ ሰሐጢ መውረዱ ስለሆነ በፍጥነት እንዲመጡ ይሁን የሚል በደብረ ታቦር ከተማ የተጻፈ ደብዳቤ ለአቡነ ማቴዎስ ደረሰላቸው፡፡ ለንጉሥ ምኒልክ ግን የቃልም የደብዳቤም መልዕክት አልተላከም ነበርና ለንጉሥ ምኒልክ ትልቅ ሥጋት ሆኖባቸው ነበር፡፡

ይህንንም እጅግ የከበደ ወሬ ሰምተው ዝም ብለው ለመቀመጥ የማይቻላቸው ስለሆነ ብዙ ግብርና ገጸ በረከት አሰናድተው «ጃንሆይ ወደ ሰሐጢ ለመውረድ ማሰብዎን ሰምቻለሁና እኔም ለጦርነቱ እርዳታ እንድመጣ ይፍቀዱልኝ፡፡» የሚል ደብዳቤ ጽፈው በአቡነ ማቴዎስና በደጃች መሸሻ ወርቁ በበጅሮንድ አጥናፌ እጅ ላኩ፡፡ እንደዚህም ማለታቸው ጃንሆይ አጼ ዮሐንስ የሚመልሱላቸውን ለማወቅ ነበር እንጂ ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ወደ ሰሐጢ ለመዝመት አሳብ እንዳልነበራቸው በብዙ ሰዎች አፍ ሲነገር ሰምተናል፡፡

መላክተኞቹም ዋድላ ላይ ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ተገናኝተው ግብሩንና ገጸ በረከቱን ከደብዳቤው ጋራ አስረከቡ፡፡ ነገር ግን አጼ ዮሐንስ ከአቡነ ማቴዎስ በቀር ሁለቱን መኳንንቶች እንደ ሰላይ እንጂ እንደ መላክተኞች በመልካም ዓይን አላዩዋቸውምና በደስታ ሳያነጋግርዋቸው ቀሩ፡፡

ከዚህም በኋላ አቡነ ማቴዎስን ከርሳቸው ጋር ወደ ትግሬ /ትግሬይ/ እንዲሄዱ አድርገው ሁለቱን መኳንንቶች አሰናብተው መለሷቸው። አቡነ ማቴዎስንም የወሰዱበት ምክንያቱ ሰው እግዚአብሔር ፈቅዶ የሚያደርገውን ለማስቀረት አለመቻሉን ምንም ልቡ ቢያውቅበትም ማሰቡና መሞከሩ አይቀርምና ወደ ሰሐጢ ወርደው ከኢጣልያኖች ጋራ ተዋግተው ድል የሆኑ እንደሆነ ልጃቸው ራስ አርአያ በአልጋቸው ሲቀመጥ ንጉሥ ምኒልክ በጳጳሱ በአቡነ ማቴዎስ እጅ ተቀብተው ንጉሠ ነገሥትነቱን እንዳይወስዱበት ለማድረግ አስበው ነው ይባላል።

ለጦርነቱ እርዳታ ልምጣ ብለው ስለጻፉት ደብዳቤ ግን «ለኢጣልያ ጦርነት እኔ አልሰንፍምና ደርቡሽ ከመተማ ወጥቶ ጉንደርን እንዳያቃጥለው ለመጠባበቅ ለመላላክም እንዲቀርቡን ወደ ቦሩ ሜዳ ብት ብሎ መቆየት ይሻላል። ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትንም በቤጌምድር ተቀምጦ ጠብቅ ብየዋለሁ፤» የሚል ምላሽ ጽፈው ልከውላቸው ነበር።

ንጉሥ ምኒልክ ግን ደብዳቤውን አይተው «ጃንሆይ ለጦርነቱ እርዳታ አትምጣ ማለታቸው ከኢጣልያኖች ጋራ ምክር አለው በማለት ቢጠረጥሩ ይሆናል እንጂ ሌላ ምክንያት ያለው አይመስለኝም። ነገር ግን ለማናቸውም ቢሆን ወደ ወሎ ብት ማለቴ መልካም ሳይሆን አይቀርም» በማለት ሠራዊታቸውን በአዋጅ ሰብስበው በታኅሣሥ ፲፮ ፲፮፻፹ ዓ.ም ከእንጦጦ ከተማ ተነሥተው በጥር ፳፪ ወሎ ገቡ። የተከተላቸውም ሠራዊት እጅግ ብዙ ነበርና ሠፈሩ ካርዲቦ ባሕር እስከ ሐይቅ ባሕር ደረሰ።

ምዕራፍ ፵፩

አጼ ዮሐንስ ከኢጣልያኖች ጋራ

ለመዋጋት ወደ ሰሐጢ ስለመውረዳቸው

አጼ ዮሐንስ የእንግሊዝን ንግሥት መላክተኛ ሚስተር ፖርታልን አሰናብተው በመቀሌ ሳሉ ኢጣልያኖች ወደፊት እየገፉ የመምጣታቸው ወሬ እርግጥነቱ በተሰማ ጊዜ መኳንንቱና ከሕዝቡም ትልልቆቹ ወደ አጼ ዮሐንስ ገብተው ጃንሆይ ሁላችንም እስከ ምጥዋ ወርደን ኢጣልያኖችን ከእናታችን ከኢትዮጵያ ምድር እንድናስወጣቸው ይፍቀዱልን ቢሏቸው፤ በመኳንንቶቻቸው የጀግንነት ንግግር ደስ ስለአላቸው ቀጥሎ ያለውን ቃል ተናገሩ።

ትግሬ /ትግራይ/ ሲቸው። አቡነ የሚያደርገውን ነኑ አይቀርምና ነገረሆነ ልጃቸው ነ ማቴዎስ እጅ ሰው ይባላል።

ኢጣልያ ጦርነት ሰው ለመጠባበቅ ። ንጉሥ ተክለ ምላሽ ጽፈው

ጦርነቱ እርዳታ በረጥሩ ይሆናል ቢሆን ወደ ወሎ አዋጅ ሰብስበው ይሰሩ ገቡ። ር እስከ ሐይቅ

ር ፖርታልን ጣታቸው ወሬ ፤ አጼ ዮሐንስ ፣ን ከእናታችን ሙኳንንቶቻቸው

«መኳንንቶቹ ልጆቹና ሕዝቦቹ ሆይ! እኔም ስለ እናቴ ስለ ኢትዮጵያ ሕይወቴን ልሰዋላት ሙሉ ፈቃድ» አለች። ደግሞ በእኔ ልብ ያለው አሳብ በትክክል በእናንተም ልብ ስለመታሰቡ በጣም ደስ ብሎኛል።

እንግዲህ አሳባችን አንድ ከሆነ ጠንክሩ እንጂ አትፍሩ። ለዘመቻውም አዋጅ እነግራለሁና አይዟችሁ በርቱ እያሉ የወንድነት ቃል ከነገርዋቸው በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለው አዋጅ ተነገረ።

«ሀገሬ ሆይ ስሜ! መኳንንቶቹ ወታደሮቹ ሕዝቦቹ ስሙ! በመጋቢት ፳፭ ቀን በምጥዋ መንገድ እቅንተህ ለጦርነት እንድትገሰግስ የኢትዮጵያ መንግሥት በጽኑ ያዝሃል። ወደፊት ገሰግስ እንጂ ወደ ኋላ አትቅር።

የኢትዮጵያ ልጅ ሆይ ልብ አድርገህ ተመልከት! «ኢትዮጵያ የተባለችው አንደኛ እናትህ ናት፤ ሁለተኛ ዘውድህ ናት፤ ሦስተኛም ሚስትህ ናት፤ አራተኛም ልጅህ ናት፤ አምስተኛም መቃብርህ ናት፤ እንግዲህ የእናት ፍቅር። የዘውድ ክብር። የሚስት ደግነት። የልጅ ደስታ። የመቃብር ከባቲነት እንደዚህ መሆኑን አውቀኸው ተነሣ።»

ይንንንም አዋጅ ካስነሩ በኋላ በመጋቢት ፳፭ ፲፱፻፳፩ ዓ.ም ወደ ሲሐጢ ተጓዙ።

የጦር ፊታውራሪውም ኢጣልያኖች ወደ አሰብት ሥፍራ በደረሰ ጊዜ ኢጣልያኖች ለማፈራራት ሲሉ በአየር ላይ የሚወረወር የኤሌክትሪክ መብራት እየወረወሩ ሲያሳዩት በዚያን ዘመን የኤሌክትሪክ ብርሃን እንደ ዛሬ በሀገሪቱ አልተለመደም ነበርና በሰማይ መብረት የወደቀበት እየመሰለው ሠራዊቱ ሁሉ ወደ ኋላው መሸሽ ጀመረ። ስለሆነም አጼ ዮሐንስ ይህን ፈርተው ለመመለስ አላለቡም ነበር። ነገር ግን ኢጣልያኖች ከእርዳቸው (ከምሽጋቸው) ውስጥ ወጥተው ጦርነት የማይገጥሟቸው መሆኑን ስለተረዱት በእርዳም ውስጥ ገብተው እንዳይዋጉ ሠራዊታቸው በመድፍና በመትረየስ የሚያልቅ መሆኑን ስለአወቁ ምናልባት ከእርዳቸው ወጥተው ጦርነት ይገጥሙ ይሆናል በማለት አንድ ወር ሙሉ ተቀመጡ። ሠራዊታቸውም ቁጥሩ ብዙ ነበርና አገሩ በረሃ ስለሆነ በእህልም በሣርም ችግር ሆኖ ነበር።

ከዚህም በቀር እጅግ የሚያሳዝን ሁለት ወሬ አጼ ዮሐንስ ስለደረሰላቸው ከኢጣልያኖች ጋራ ጦርነት ማድረጋቸውን ትተው ለመመለስ ቁርጥ ሀሳብ አደረጉ።

፳ኛው ወሬ። ደርቡሽ ወደ ቤጌምድር መላክተኞች ልኮ በአዘዞ ላይ ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ በምሥጢር ስለተነጋገረ በጦርነት ወጥቶ ቤጌምድርን ሊያጠፋው ይሰናዳል የሚል ነው።

ጀኛው ወሬ። ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ከጃንሆይ ሊከዱ ወደ ኢጣልያም ሊላላኩ ተማምለው ተለያዩ የሚል ነው።

በዚህም ሁሉ ምክንያት ከኢጣልያኖች ጋራ ሰነፍ እርቅ አድርገው ወደ መቀሌ ተመለሱ። ሰነፍ እርቅ ማለት ጸንቶ የማይቆይ ለጊዜው ብቻ ጡብን የሚያበርድ ማለት ነው።

መቀሌም እንደ ገቡ ልዑል ራስ አርአያ ሥላሴ ስለሞቱ በመሉ ትግሬ /ትግሬይ/ ትልቅ ንዝን ተደረገ። ይልቁንም አጼ ዮሐንስ ሌላ ልጅ አልነበራቸውምና አልጋዩን ለመውረስ በሥፍራዬ ለመቆም ደረሰልኝ እያሉ ደስ ሲላቸው ይህን የመሰለ ትልቅ አደጋ ስለደረሰባቸው ጽኑ ንዝን አዘኑ።

ምዕራፍ ፵፩

ንጉሥ ምኒልክ ከወሎ ቤጌምድር ሄደው

በጉጃም አደርገው ወደ ሸዋ ስለመመለሳቸው

አጼ ዮሐንስ በ፲፰፻፹ ዓ.ም ከኢጣልያኖች ጋራ ጦርነት ለማድረግ ወደ ሰሐጢ ሲወርዱ የደርቡሽ አኳኋን አስገቷቸው ነበርና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ወደ ቤጌምድር ብቅ ብለህ እኔ እስትመለስ የደርቡሽን አኳኋን እየተጠባበቅህ እንድትቆይ ይሁን ብለው አዘዋቸው ነበር። ስለዚህም ወደ ቤጌምድር ተሻግረው በሰቀልት ላይ ሠፍረው ሲጠባበቁ ደርቡሽ በዚሁ ዓመት በጥር ፲ ቀን ከብዙ ሠራዊት ጋራ መጥቶ በደምቢያ አጠገብ ሣር ውሀ በሚባል ሥፍራ ከንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ጋራ ጦርነት ተጋጥመው ሲዋጉ ለጊዜው ንጉሥ ተክለሃይማኖት ድል ያደረጉ መሰሉ ነበር። በኋላ ግን ድሉ ለደርቡሽ ሆነና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ከልጃቸው ከራስ በተበህ ጋራ በፈረስ ሽሽተው በደንገል በር አድርገው ጉጃም ገቡ። ሁለተኛውም ልጃቸው ደጃዝማች በለው ጳጳሱን አቡነ ሉቃስን ይዞ በፎገራ መንገድ ሽሽቶ ወደ ጉጃም ገባ። ሴቲቱ ልጃቸው ወይዘሮ ምንትዋብ ግን ተማረከች። ከሠራዊታቸውም ብዙዎቹ በሰይፍ እየታረዱ እኩሉ ደርቡሽ ሲያባርራቸው ወደ ጣና ባሕር እየተወረወሩ አለቁ።

ደርቡሽም ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ድል ካደረገ በኋላ ወደ ጉንደር ወጥቶ አብያተ ክርስቲያናቱንና ከተማውን አቃጥሎ ሽሽተው ካመለጡት በቀር ሕዝብ ክርስቲያኑን አርዶ ሴቶችንና ሕፃናትን ለባርነት ማርኮ ወደ ሀገሩ ተመለሰ።

ንጉሥ ምኒልክ በወሎ ሳሉ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ከደርቡሽ ጋራ ተዋግተው ድል ሆነው ወደ ጉጃም መመለሳቸውን በሰሙ ጊዜ ደርቡሽ እንደ ገና

ኔሱ ሊከዱ ወደ

አድርገው ወደ
ው ብቻ ጠብን

በሙሉ ትግራ
አልነበራቸውምና
ሲላቸው ይህን

ው
ረግ ወደ ሰሐጢ
ይማኖትን ወደ
ነቅህ እንድትቆይ
ኑ በሰቀልት ላይ
ነት ጋራ መጥቶ
ት ጋራ ጦርነት
መስሎ ነበር።
ራስ በዛብህ ጋራ
ውም ልጃቸው
ወደ ጉጃም ገባ።
ውም ብዙዎቹ
ር እየተወረወሩ

ጉንደር ወጥቶ
ኑ በቀር ሕዝብ
መለሰ።
ከደርቡሽ ጋራ
ሽ እንደ ገና

ገስግሶ ወጥቶ ጉንደርን ሁለተኛ እንዳያጠፋው ለመጠባበቅ ሊሉ ከቦሩ ሜዳ በየካቲት
፯ ቀን ተነሥተው በመጋቢት ፩ ቀን ደብረ ታቦር ከተማ ገቡ። በዚያም ጥቂት ቀን
ቆይተው ወደ ጉንደር ተጓዙና በሚያዝያ ፲፩ ቀን በአዘዞ ትልቅ ሰልፍ አድርገው
ግባት ሲያስተኩሱ ዋሉ። ራሳቸውም በፈረስ ተቀምጠው በመሰለፋቸው መኳንንቱም
ወታደሩም እጅግ አደነቀ። ንጉሥ ምኒልክ ከነገሡ ጀምሮ ይህን የመሰለ ትልቅ
ሰልፍ አላደረጉም ነበር ይባላል።

የደርቡሽም መላክተኞች መጥተው ነበርና የሰልፉን አኳኋን የሠራዊቱን
ብዛት አይተው ትልቅ ፍርሃት አደረባቸው። ከዚህም ወደ አምባጫራ ወርደው
የደርቡሽን አኳኋን እያዳመጡ ተቀመጡ። ደርቡሽም የንጉሥ ምኒልክን ሠራዊት
ብዛት ከመላክተኞቹ አፍ ስለሰማ በዚያው በመተማ ምሽጉን እየመሸገ ተቀመጠ
እንጂ ወደ ጉንደር ለመውጣትና አገር ለማጥፋት አልደፈረም።

አጼ ዮሐንስም ከሰሐጢ ተመልሰው መቀሌ ገብተው ነበርና የደርቡሽ መላክተኞች
ወደ ቤጌምድር መጥተው ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ተገናኝተው የምሥጢር ነገር
መነጋገራቸውን በሰሙ ጊዜ «በእኔ ላይ ከኢጣልያኖች ጋራ መዋዋል አልበቃ ብሎ ደግሞ
ከደርቡሽ ጋራ መመሣጠር ከተጀመረ የንጉሥ ምኒልክ አሳብ ከእኔ ጋራ ለመጣላት ሳይሆን
አይቀርም» ብለው «ከእንግዲህ ወዲህ በመጣችሁበት መንገድ ወደ ሀገራችሁ ተመለሱ»
የሚል ደብዳቤ ወደ ንጉሥ ምኒልክ ላኩባቸው።

ንጉሥ ምኒልክ ግን የተላከባቸውን ደብዳቤ አይተው አጼ ዮሐንስ ለጠብ
እንደፈለገባቸው ተረዱትና በብርቱ ካሰቡበት በኋላ «በመጣሁበት መንገድ ስመለስ
ገስግሰው መጥተው ቢቆዩኝላ? ዳግመኛ እጅ ልነሣ? ያውም ለወቀሳ ለክስ ይህስ
የማይሆን ነገር ነው ብለው እባክዎ ጃንሆይ በጉጃም አድርጌ ወደ ሸዋ እንድመለስ
ይፍቀዱልኝ» የሚል ደብዳቤ ጽፈው በግስጋሴ ላኩ። አጼ ዮሐንስም
ከመኳንንቶቻቸው ጋራ መክረው «ንጉሥ ምኒልክ በጉጃም አድርገው ወደ ሸዋ
ለመመለስ ቁርጥ አሳብ አድርገው እንደሆነ በመጡበት ይመለሱ ብንላቸው
አይመለሱልንም። ብንገሰግስም አንደርስባቸውም ወዲያውም ሠራዊታችን በሰሐጢ
ዘመቻ ተጉድቷልና እንችላቸውም። ስለዚህ በጉጃም እንዲሄዱ ቢፈቀድላቸው
ይሻላል» ተባለና ይሂዱ የሚል ፈቃድ መጣላቸው። ወደ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትም
ለንጉሥ ምኒልክ መንገድ አትከልክል ስንቅም ስጥ የሚል ትእዛዝ አለፈላቸው።

ንጉሥ ምኒልክም ከአምባጫራ ተነሥተው ዓባይን ተሻግረው ጉጃምሲደርሱ
ንጉሥ ተክለሃይማኖት እንደ መጠርጠር ብለው መሸሽ ጀምረው ነበር። በኋላ ግን
የፍቅር ምልክት ስለተላከባቸው ተመልሰው በደስታና በፍቅር ተቀበሏቸው። ቢሆንም

ሲገናኙ እንደ ወንድም ተገናኙ እንጂ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ታጥቀው እጅ አልነሱም ነበር። በሚቀመጡበትም ጊዜ ሦስት ዙፋን እየተዘረጋ አንደኛው ለንጉሥ ምኒልክ ሁለተኛ ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ሆነ። መካከለኛው ግን አምሮ ተነጥሮ የንጉሠ ነገሥት ዮሐንስ ዙፋን ነው ይባል ነበር።

ንጉሥ ምኒልክ በጉጃም በሚዘዋወሩበትና በሚያደሩበት ሥፍራ ሁሉ በየመንገዱም ሕዝቡ በደስታና በክብር ተቀበላቸው። ካህናቱም በወረብ ንጉሥ ምኒልክ አጼ የሚባሉበት ጊዜ ደረሰ ለማለት «ናሁ በጽሐ ጊዜህ ለሣህለ ማርያም» እያሉ ሴቶችም በዘፈን እያሞገሱ ትንቢት ይናገሩላቸው ነበር።

ከዚህ በኋላ ሁለቱ ነገሥታት በአጼ ዮሐንስ ላይ ለማድረግ ያሰቡትን በምሥጢር ተነጋግረው ሲጨርሱ ከደርቡሽ ጋራ ስትዋጋ የጦር መሣሪያህ ተማርኮብሃልና ስለ እርጥባን ነው ብለው ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ሁለት መድፍና ሁለት መቶ አምሳ ጠመንጃ ሰጧቸው።

እንደዚህም በተደላና በደስታ ሰንብተው በሚለያዩበት ጊዜ በመካከላቸው የሚዘረጋውን የአጼ ዮሐንስ ዙፋን የሚባለውን አስቀርተው ሁለት ዙፋን ብቻ እንዲዘረጋ በማድረጋቸው የጉጃምና የሸዋ ሰው ሲያደንቅ ሰነበተ። ጉዳያቸውንም ከጨረሱ በኋላ ተሰነባብተው ንጉሥ ምኒልክ በግንቦት ወር መጨረሻ በሰላሌ አድርገው እንጦጦ ተመለሱ።

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ከአምባቦ ጦርነት ጀምረው በምስጢር መስማማታቸው እርግጥ ነው። ነገር ግን አሁን አጼ ዮሐንስን ለመክዳት ቁርጥ አሳብ ማድረጋቸው በሁሉ ዘንድ ግልጥ ሆኖ ይወራ ነበር።

ንጉሥ ምኒልክ ወደ ሸዋም ከገቡ በኋላ የልዑል ራስ አርአያ ሥላሴን ሞት ተረዱና ትልቅ ኀዘን ተደረገ።

ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትም «ያረዝዝች ታስታውቅ፤ ከደረቷ ትታጠቅ» እንደሚባለው እህሉንና ማሩን ቅቤውንና ይህንንም የመሰለውን ሁሉ እየሰበሰቡ ወደ መተራ አምባ ያስገቡ ጀመር።

ምዕራፍ ፱፻

አጼ ዮሐንስ ጉጃምን ስለማጥፋታቸው

አጼ ዮሐንስም ስለ ልጃቸው ስለ ራስ አርአያ ሥላሴ ሞት መዋዕለ ኀዘናቸው ከተፈጸመ በኋላ ወደ ቤጌምድር ገሰገሱ። የገሰገሱበትም ምክንያቱ ወሬውን ገና ሰሐጢ ሳሉ እንደ ሰሙት ደርቡሽ በዚህ ዓመት በሰኔ ፲፮ ወጥቶ ሠፈሩን በተንክል ሜዳ አድርጎ አገር ማጥፋቱን ቤተክርስቲያን ማቃጠሉንና ሕዝብ ክርስቲያኑን ማረዱን ስለሰሙ ነው።

ቀው አጅ
ነደኛው ለንጉሥ
አምሮ ተነጥፎ

ሥፍራ ሁሉ
በወረብ ንጉሥ
ሣህለ ማርያም»

ትን በምሥጢር
እና ስለ አርጥባን
አምላ ጠመንጃ

በመካከላቸው
ብቻ እንዲዘረጋ
ከጨረሱ በኋላ
ቦጦ ተመለሱ።

ርነት ጀምረው
ለመከዳት

ሥላሴን ሞት

፡ቷ ትታጠቅ»
እየሰበሰቡ ወደ

ሞት መዋዕለ
ነንያቱ ወሬውን
ዐጥቶ ሠፈሩን
በሉንና ሕዝበ

ደርቡሽም አጼ ዮሐንስ በግስጋሴ መምጣታቸውን በሰማ ጊዜ በፍጥነት
ድንኳኑን ነቅሎ በሽሽት ወደ መተማ ወረደ።

ከዚህም በኋላ አጼ ዮሐንስ በቤጌምድር አውራጃ አሞራ ገደል ከሚባለው
ሲደርሱ ከመኳንንቶቻቸው ጋራ ምክር አድርገው «ደርቡሽ ወደ ጉንደር ለመውጣት
የመሰናዳቱን እርግጠኝነት አግኝተነዋል። ቢሆንም በመጀመሪያ ወደ ጉጃም ሄደን
ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ወግተን ደርቡሽ ጊዜ የሚሰጠን ሲሆን ንጉሥ ምኒልክን
ለመውጋት ወደ ሸዋ እንዘምታለን። ጊዜ የማይሰጠን የሆነ እንደሆነ ከጉጃም ወደ
መተማ ወርደን ደርቡሽን መውጋት ይሻለናል» በማለት ምክሩ ተቆረጠና
ከቤጌምድር ወደ ጉጃም ተጓዙ።

የልዑል ራስ አርአያ ሥላሴ ሚስት የነበሩት ልዕልት ዘውዲቱም ወደ ሸዋ
ለመመለስ ከአጼ ዮሐንስ ጋራ ይጓዙ ነበር። ስለዚህም የትግራይ /የትግራይ/ መኳንንት
ባንድነት ሆነው «ንጉሥ ምኒልክ ከእኛ መከዳታቸው እርግጥ ከሆነ ልጃቸው
ልዕልት ዘውዲቱ እንደ መያዣ ይሆኑናልና ወደ ሸዋ እንዳይመለሱ ብናቆያቸው
ይሻላል» ብለው መክረው ነበር። አጼ ዮሐንስ ግን «በአባቷ በደል አርስዋን
አልቀጣምና ምንም ቢሆን ይህን ምክራችሁን አልቀበልም» አሏቸው።

ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት የአጼ ዮሐንስን መምጣት በሰሙ ጊዜ ሙተራ
ወደሚባለው አምባ ወጥተው ተቀመጡ። አፄ ዮሐንስም የሙተራን አምባ በመድፍ
ለማፍረስ ቢሞክሩ በዚያን ዘመን የነበረው መድፍ እንደዛሬው ዘመን መድፍ በሩቅ
ሄዶ ሥራ አይሠራም ነበርና አምባውን ለማፍረስ የማይችሉ ሆኑ። በዚህም ነገር
እጅግ ስለተናደዱ አገሩን ጉጃምን ያጠፉት ጀመር። በሌላው ሥፍራ ይቅርና
ጉጃሜው ከመክራው የሚድን እየመሰለው ገንዘቡን እየያዘ በየቤተክርስቲያኑ
እየተማጠነ ሲገባ የትግራው /የትግራይ/ ወታደር በጋይል እየገባ ገንዘቡን እየቀማ
እምቢ ያለውንም እየገደለው ይወጣ ነበር።

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት አጼ ዮሐንስን ለመከዳት ሲማማሉ
አጼ ዮሐንስ ወደ ጉጃም የሄዱ እንደሆነ ንጉሥ ምኒልክ በስተጀርባ በወሎ ዞረው
ቤጌምድር ላይ ሆነው ሊረዱ፤ ወደ ሸዋም የመጡ እንደሆነ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት
በቤጌምድር ዞረው በስተጀርባ መጥተው ሊረዱ ነበር።

ነገር ግን አጼ ዮሐንስ ጉጃም ገብተው አገሩን እየዞሩ ሲያጠፉ ንጉሥ
ምኒልክ ሠራዊታቸውን በአዋጅ ሰብስበው ከደራ አስከ ወለጋ በዓባይ ዳር ዳር
አሠልፈው እርሳቸው በእንጦጦ ከተማ ሆነው ይጠባበቁ ነበር እንጂ በወሎ ዞረው
ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ለመርዳት አላሰቡም ነበር።

ቢሆንም ንጉሥ ምኒልክ የዲፕሎማቲክ ዕውቀት ያላቸው ነበሩና «ጃንሆይ አገርዎን ጉጃምን ለምን ያጠፋታል? ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትም በድሎ ተገኝቶ እንደሆነ ይማሩት። ለዚሁም ነገር እኔ እንዳስታርቃችሁ ይፍቀዱልኝ» እያሉ ይጽፋ ነበር።

አጼ ዮሐንስ ግን ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ያስከዱ ንጉሥ ምኒልክ መሆናቸውን ያውቁ ነበርና የሚልኩባቸውን ነገር ሁሉ አምነው አይቀበሏቸውም ነበር።

ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት አጼ ዮሐንስ ጉጃምን እንዳጠፋት ንጉሥ ምኒልክም ለእርዳታ እንዳልመጡላቸው አይተው ከመታረቅ በቀር ሌላ የሚሻል ነገር አላገኝም ብለው እንዳያስሩአቸው ቃል ኪዳን አስገብተው ከሙተራ አምባ ወርደው በዕርቅ ገቡ።

ምዕራፍ ፵፯

አጼ ዮሐንስ በንጉሥ ምኒልክ ስለመቀየማቸውና ወደ ልዑል ራስ ዳርጌ የወቀሳ ቃል ስለመላካቸው።

ንጉሥ ምኒልክ ግን ታርቀው ለመግባት አሳብ አልነበራቸውምና የአጼ ዮሐንስን አሳብ ለማወቅ ብቻ አንዳንድ ደብዳቤ እየጻፉ ይልኩላቸው ነበር።

አጼ ዮሐንስም ንጉሥ ምኒልክ ለመታረቅና ለመግባት አለማስባቸውን ከተረዱት በኋላ እርሳቸው ንጉሥ ምኒልክን አለመበደላቸውንና መሃላም አለማፍረሳቸውን እያስረዱ ለልዑል ራስ ዳርጌ እየጻፉ መላክ ጀመሩ። የተላላኩትም የወቀሳ ቃል ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

መልዕክት ዘሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ። «ይድረስ ከራስ ዳርጌ እንዴት ሰነበቱ? እኔ ከሠራዊቴ ጋር እግዚአብሔር ይመስገን ደህና ነኝ። ፲፩ ዓመት ሙሉ በፍቅር ተጸምደን በሃይማኖትና በምግባር አንድ ሁኑን መንግሥታችንን አጽንተን እንኳን የኢትዮጵያ ሰው የወዲያ አገር ነገሥታት እንኳ እየቀኑብን ከእግዚአብሔርና ከሰው ተስማምተን እስካሁን ተቀመጥነ። አሁን ዲያቢሎስ ጸላኤ-ሠናዖት ነውና የአሕዛብ መሳለቂያ ሊያደርገን ከሁለታችን ከወንድማማቾች መካከል እንዲህ ያለ ነቅ አገባብነ። ደግሞ ዝምድናችን እንዲፀና እንድንበረታ ብዬ ምንም እግዚአብሔር ቢያሳፍረን ልጅ ከልጅ አጋባሁ ምክር መክርሁ። ሃይማኖት አስተማርሁ። ሥላሴ እንኳን የማያደርጉትን ከመንግሥቴ ከፍቼ

ኃ. ነበሩና «ጃንሆይ
ም በድሉ ተገኝቶ
ልኝ» እያሉ ይጽፉ

ጉሥ ምኒልክ
አይቀበሏቸውም

ጉሥ ምኒልክም
ሽል ነገር አላገኝም
ባ ወርደው በዕርቅ

ቸውና

ካቸው።

ብራቸውምና የአጼ
ር።

ት አለማሰባቸውን
ቸውንና መሃላም
ጠሩ። የተላላኩትም

ኣን ጉሠ ነገሥት

ኣ ከሠራዊቱ ጋር
ምደን በሃይማኖትና
የጽያ ሰው የወዲያ
ስማምተን እስካሁን
ጠላላቂያ ሊያደርገን
ደግሞ ዝምድናችን
ገልጾ አጋባሁ ምክር
ከመንግሥቱ ከፍቼ

ራስ ዳርጌ ሣህለሥላሴ

ወንድሜን ለመንግሥት አበቃሁ እንጂ እኔ በንጉሥ ክፉ ያደረግሁ አልመሰለኝም ነበር። አሁንከ በትውልድ አባት ነዎ። በዕድሜ ሽማግሌ ነዎ። ሰይጣን ባልሆኑ ሰዎች አድሮ ነገር ሲያበላሽ እያዩ ምነው ዝም ይላሉ? ምንም ፈቃዱ የእግዚአብሔር ስለሆነ እኔ አሳላፊ ነኝ። በጉጃም መምጣቴ ነው የሚያሳዝነኝ አህጉረ ኢትዮጵያን ሁሉ ከፍጹ ሰጥቼ ትግሬንና /ትግራይን/ ቤጌምድርን ይገፍ ብቀመጥ በቤጌምድር ሽም ሽር ተደረገበት። በትግሬም /በትግራይም/ የንጉሥ ደብዳቤ አልመጣ እንደሆነ ነው እንጂ የመኳንንቱ ደብዳቤ በሀገሩም በሠፈሩም ያልመጣበት በመልዕክት ያልተባበለ፤ ወርቅ ያልተቀበለ ሰው አይገኝም። የመጣውንም ደብዳቤ ሎሌ ለጌታው ያየውን የሰማውን አይሰውረውምና ከሰዎቹ እጅ ደብዳቤውን አግኝቼ ነው እንጂ ሳላገኘው በሀሰት አልጻፍኩም። እንግዲህ ግን ደርቡሽ ወጥቶ የክርስቲያን ደም ቢያፈስ ቤተክርስቲያን ቢተኩስ የዚህ ፍጻሜ ንጉሥ ምኒልክን ነው እንጂ እኔን አያገኘኝም። ከልቤ እንኳ ብርቱ ምስጢር ቢኖር ከወንድሜ ከንጉሥ ምኒልክ ሰውሬ የማስቀረው አልነበረኝም። በፊትም አብረን ሳለን እየተባበለ የትግሬ /የትግራይ/ ጦር ሁሉ ሄደ። አሁንም በኋላ አምባጫራ ወርዳችሁ ሳለ በደምቢያም በቤጌምድርም ያለ ሁሉ ጀግናውም ፈላሻውም ሴቱም የቀረ የለም እየተባበለ ከናንተ ጋራ ባንድ ሄደ።

ሳይጠፋኝ ይህን ሁሉ እየሰማሁ ዝም ብል በመጨረሻው ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን አባብላችሁ አስከዳችሁት። ስለከዳ ግን አገሩ ጠፋበት፤ ተጉዳ እንጂ አሁን እግዚአብሔር ምህረት አውርዶ ታርቆ ገባ። ደግሞ እኔ የእግዚአብሔር የትህትና ደካማ ነኝ እንጂ የሰው ደካማ አይደለሁም። የኔን አገር የሚገዛው የለም።

ይህን ሁሉ እያደረገ እናንተንና እኔን ሰይጣን ሆኖ የሚያፋጀውን መንግሥት ሊያፈርስ የሚጥር የዓለምን ሁሉ ቋንቋ ሲያጠና የሚኖር ነፍስ አባት አይሉት የሰው አገር ሰው ቤጌምድሬ መሸሻ ወርቁ የሚሉ መካር አበጅታችሁ የተንኮሉ ሁሉ ምንጭ አርሱ ነው እንጂ፤ የንጉሡም የእናንተም ይህን ያህል እንደሌለ አውቃለሁ። አሁንም እኔ ግድ የለኝም አስተውላችሁ ብትመክሩበት ይሻላል። ደብዳቤውንም እርስዎ አይተው ወደ ልጅዎ ወደ ንጉሥ ይስደዱት። ተጽህፈ በዳሞት ሠፈር አመ ፲ወ፳ ለጎዳር በ፲ወ፳፻፩ ዓመተ ምሕረት።»

ልዑል ራስ ዳርጌም የአጼ ዮሐንስን ደብዳቤ ባዩ ጊዜ በነገሩ እጅግ ስለደነገጡ በቶሎ ወደ ንጉሥ ምኒልክ ላኩባቸው።

ንጉሥ ምኒልክም ሳያስቡት ይህ እጅግ የበረታ የወቀሳ ቃል ወደ ራስ ዳርጌ ስለመጣ አጼ ዮሐንስ ቃላቸውን የሚያምኑላቸው ስለመሰላቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ጽፈው በልዑል ራስ ዳርጌ በኩል ወደ አጼ ዮሐንስ ላኩ።

ሀ) ለመሰለገጥም ሰይጣን ባልሆኑ ምንም ፈቃዱ ው የሚያሳዝነኝ ሌጌምድርን ይገፍ ራይም/ የንጉሥ ነፍም በሠፈሩም ው አይገኝም። ራውምና ከሰዎቹ ። እንግዲህ ግን ዚህ ፍዳ ንጉሥ ምስጢር ቢኖር ም አብረን ሳለን ለጫራ ወርዳችሁ ኩም የቀረ የለም

• ንጉሥ ተክለ ፣ ጶዳ እንጂ የእግዚአብሔር ሂገዘው የለም። ራውን መንግሥት ሉት የሰው አገር ምንጭ እርሱ ነው እኔ ግድ የለኝም ወደ ልጅዎ ወደ ሙተ ምሕረት።»

ካጅግ ስለደነገጡ

ወደ ራስ ዳርጌ ከዚህ ቀጥሎ ነኩ።

«ይድረስ ከሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ የተላከ ከንጉሥ ምኒልክ። ወደ ራስ ዳርጌ የመጣው የጃንሆይ ደብዳቤ ደረሰልኝ። ሰይጣናት በሰው አድረው በእኔና በጃንሆይ መካከል ነቅዕ ስለአገቡበን ደብዳቤውን አይቼ እጅግ አዘንሁ።

እኔም ከመሥጋቴ በቀር ከያዝሁት መንግሥት ፈልጌ እንደሆነ ጃንሆይንም ጠልቼ የጃንሆይ መንግሥት እንዲናወጥ አድርጌ እንደሆነ እግዚአብሔር ምስክራ ነው። ደግሞ እስካሁን በጃንሆይ ትዕግሥት በጃንሆይ ልበ ጥሩነት ነው እንጂ ሠራዊቱማ የሚያወራብኝ ብዙ ነው። ፊት ደርቡሽን አመጡ ተብዬ ነበር። ኋላም ኢጣልያ ቢመጣ ይህንኑ አለኝ። እኔ ግን ይህ ሁሉ ቢወራ ግድ የለም ከጦርነቱና ከሞቱ የተለየሁ እንደሆነ ያን ጊዜ ሁሉም ይታወቃል ብዬ ሠራዊቴን አስከትቼ ብመጣ ጃንሆይ ወደ ደርቡሽ አዘዘኝ።

እኔም ደስ ብሎኝ እግዚአብሔር ኃይል ቢሰጠኝ የክርስቲያንን ደም እመልሳለሁ፤ ብሞትም ሰማዕትነት አቀበላለሁ፤ ብዬ ሄድሁ። በእግዚአብሔር ቸርነት በጃንሆይ ሀብት ጠላታችን ሸሽቶ ቢሄድ ታርቀው ሄዱ እያለ ያወራል አሉ።

ዳግመኛ ጃንሆይ ባዘዘኝ ቃል ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት መልካም አድርጎ ቢቀበለኝ ደስ ብሎኝ ክርስቲያን ለክርስቲያን፤ ወንድም ለወንድሙ፤ መርጠብ ይገባል መስሎኝ ሁለት መድፍና ፪፻፶ ጠመንጃ ረጥቤው መጣሁ።ይህ ነውር ሆኖብኝ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ያስከዱ ጉጃምን ያስጠፉ ንጉሥ ምኒልክ ናቸው ይለኛል አሉ።

ደግሞ የጃንሆይ ደብዳቤ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን አባብላችሁ አስከዳችሁት ይላል።

ከእንግዲህ ወዲህ የዚህን ነገር ብናገር ሀሰት እንጂ እውነት አይመስልም። ካልጠፋ መንገድ በጉጃም መምጣቴ ነው የሚያሳዝነኝ።

ነገሩንም እግዚአብሔር ባወቀ ይግለጻል። «እኔማ ወይለበክ ወንጌለ መንግሥተ ሰማያት ውስተ ኩሉ ዓለም። ከመ ይኩን ስምዓ ላዕለ ኩሉ አሕዛብ» ያለው በጃንሆይ ጊዜ ደርሶ ሊፈፀም ነው ብዬ ሳለሁ የኛን አንድነት ሰይጣናት አፍርሰው የመሐመድ ቁራን በኢትዮጵያ ሊነገርበት ይሆን ብዬ አዝኜ ነበርሁ። አሁንም የፈራሀብትን ነገር ከምሕረትዎ ጋራ ላባታችን ለአቡነ ማቴዎስ ነግራለሁ። ለራስ ዳርጌም ጽፌአለሁ። በታገሣሥ በ፲፭ ቀን ፲፰፻፩ ዓመተ ምሕረት በእንጦጦ ከተማ ተጻፈ።»

ልዑል ራስ ዳርጌም አጼ ዮሐንስ ለጻፉላቸው የወቀሰ ቃል ምላሽ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ጽፈው ከንጉሥ ምኒልክ ደብዳቤ ጋራ ባንድነት አድርገው ለአጼ ዮሐንስ ላኩላቸው።

«ይድረስ ከሥዩመ እግዝአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ»

«ወደ እኔ የተላከው የጃንሆይ ደብዳቤ ደረሰልኝ። እኔን ሽማግሌ አድርገው አስበው ስለላኩብኝ እግዚአብሔር በምሕረት ልቡናው ያስብዎ። ደብዳቤውንም እኔ ዓይኔ ወደ ንጉሥ ምኒልክ ሰደድሁት።

ሰይጣን ባልሆነ ሰዎች አድሮ ነገር ሲያበላሽ እያዩ ምነው ዝም ይላሉ ብለው የላኩብኝንም ነገሩን ማወቁ ጃንሆይ ጉጃምን ከረገጡ ወዲህ ነው እንጂ ከዚያ በፊት የሰማሁት ነገር አልነበረም።

ነገር ግን የጃንሆይ ልብ ጥሩ ነውና ይህን ደብዳቤ ስለላኩብኝ እጅግ ደስ አለኝ። ከንጉሥ ምኒልክም የመጣልኝን ማኅተም ነገሩ የተንኮል የክፋት እንዳልሆነ ባየው ከንጉሥ ሳላስፈቅድ ጃንሆይ እንዲያየት ብዬ ይኸው ሰድጄዋለሁ።

አሁንም ደግነትና ምሕረት ልማድም ነውና ከልብዎ ይማሩት። መግባቱን ግን ሥጋት ከሆነበት ጃንሆይ የሰይጣናትን ክንፍ ይስበሩት። ጎላም ነገሩ እየተመረመረ እንደዚህ ቀደሙ ፍቅርዎ ስቦት ቶሎ እንዲገባ አውቃለሁ።

እግዚአብሔር ምክሩንና ጥበቡን ይግለጽልዎ።

የተላከ ከራስ ዳርጌ። ክርስቶስ ጤና ይስጥልኝ ብዬ እጅ እነሣለሁ። በታኅሣሥ ፲፭ ቀን በ፲፰፻፹፩ ዓመተ ምሕረት ተጻፈ።»

አጼ ዮሐንስም የንጉሥ ምኒልክንና የልዑል ራስ ዳርጌን ደብዳቤዎች ካነበቡ በኋላ ምላሹን እንደ ፊተኛው ለልዑል ራስ ዳርጌ ጻፉላቸው እንጂ ለንጉሥ ምኒልክ ምንም አልጻፉም። ምክንያቱም በነገሩ በጣም ስለአዘነብትና ንጉሥ ምኒልክንም ስለአለማመናቸው ይመስላል።

መልዕክት ዘሥዩመ እግዝአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ። ይድረስ ከራስ ዳርጌ እንዴት ሰነቡቱ? እኔ ከሠራዊቴ ጋራ እግዚአብሔር ይመስገን ደህና ነኝ። አመ ፲ወ፭ ለታኅሣሥ የተጻፈውም ደብዳቤዎ ደረሰልኝ። ኢጣልያ የመምጣቱ ወሬ የመጣልኝ በሐረርጌ በደጃዝማች መኮንን በኩል ነው። ኢጣልያንን ንጉሥ ምኒልክ አመጡት እያሉ በደጅ ይጫወቱ እንደሆነ እንጂ ፊቴ ደፍሮ እንዲህ ያለ ነገር የሚናገር የለም። ከዚያ በኋላም መምጣቱ ከታወቀ

ላ ምላሽ ከዚህ ባንድነት አድርገው

የን ንጉሠ ነገሥት

ሽማግሌ አድርገው ፡ ደብዳቤውንም እኔ

ዝም ይላሉ ብለው እንጂ ከዚያ በፊት

ለላኩበኝ እጅግ ደስ ላ የክፋት እንዳልሆነ ኖሮለሁ።

ይማሩት። መግባቱን ራት። ጎላም ነገሩ ዑቃለሁ።

ዬ እጅ እነሣለሁ።

ደብዳቤዎች ካነበቡ ጂ ለንጉሥ ምኒልክ ንጉሥ ምኒልክንም

የን ንጉሠ ነገሥት

ከሠራዊቱ ጋራ ጸፈውም ደብዳቤዎ ማች መኮንን በኩል ወቱ እንደሆነ እንጂ ምጣቱ ከታወቀ

ወዲያ ጃንሆይ የጦሩ ዕለት እንዳልለይ ያድርጉልኝ የሚል የንጉሥ ቃል በአቡነ ማቴዎስ መጣልኝ። እሺ ብዬ ወደ ንጉሥ ላክሁኝ። ከዚያ ወዲያ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ድል ሆኖ ነበርና ዳግመኛ ሕዝብ ክርስቲያኑን ደርቡሽ ወጥቶ ይፈጀዋል ብዬ ቢያሳዝነኝ በእግዝአብሔር ፈቃድ ለኢጣልያው እኛ እንበቃዋለን አምባጫራ ላይ ሆኖ እርሱን መጠበቅ ይሻላል ብዬ ወደ ንጉሥ ላክሁኝ። ይህም ሆነ አልቀረም። በምጥዋም በመተማም ያለውን ጠላታችንን እግዚአብሔር አሳፈረው።

ንጉሥ ምኒልክ ከደርቡሽ ጋራ ተላልከዋል ብለው የደምቢያና የቤጌምድር ሰዎች ይጫወቱ እንደሆነ እንጂ ከእኔ መኳንንቶች አፍ እንዲህ ያለ ነገር አይወጣም። እኔም መቅደላ እከርማለሁ ብዬ ሳለሁ ደርቡሽ ወጣ ቢሉኝ ክርስቲያኑን ይፈጀዋል ብዬ ወደ ቤጌምድር ወርጄ አሞራ ገደል ሠፍሬ ሳለሁ ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት አሲረው ከድተዋል። ተማምለዋል። ወደ ኢጣልያም እኛና እናንተ አንድ ነን ብለው ጽፈው አትመው ሰደዋል። ጃንሆይንም ነገሥታቱ ከድተዋቸዋል። በወዲያም ደርቡሽ መጥቶባቸዋል እንግዲህ ምን ኃይል አላቸው እያሉ ኢጣልያኖች ይላለቱበቃል የሚሉ ወሬ ሰማሁ። በዚህ ምክንያት ጉጃም ተሻገርሁ።

በእኔም በድጋውም ኃጢአት እንደሆነ አይታወቅም አገሩን ሳጠፋው ከረምሁ። ጎላም ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ታርቆ ገባ። ከገባ ወዲያ ይህንኑ ቃል እውነት ልካችኋል ወይ? ብዬ ብጠይቀው አዎ አለኝ። መክዳቱንስ እውነት ተማምላችሁ ከድታችሁኛል ወይ? ብለው ከጃንሆይ ጋራ ውጊያ አልዋጋም ብያለሁ እንጂ መሃላውንስ እሺ ብዬ ምያለሁ ብሎ ነገረኝ። ከዚህ ወዲያ ግን ወደ እርስዎ ደብዳቤ የጻፍሁ ከዚህ የተነሳ ነው።

የመተማመኑ ነገር ግን እኔ አልከዳሁ፤ መሃላ አላፈረስሁ፤ አፍርሼ እንደሆንሁ ክርስቲያን አልባልም። ዳግመኛስ የምንተማመነው የፊቱን ማን አፍርሶት ነው። በእኔም በንጉሥም ፈርሶ እንደሆነ ከዚህ ከእኔ ጋራ ብዙ መኳንንት በወዲያም ብዙ መኳንንት አሉና በያሉበት ሆነው መርምረው እገሌ ከድቷል እገሌ መሃላውን አፍርሷል ይበሉኑ። ከዚያ ወዲያም ወደ ቁም ነገራችን እንሄዳለን።

ተጽሕፈ በዳሞት ሠፈር። አመ ፎወኝ ለታኅሣሥ በ፲፱፻፲፩ ዓ.ም.ሕ።»

ልዑል ራስ ዳርጌም ይህን ደብዳቤ ካነበቡ በኋላ ለንጉሥ ምኒልክ ልከውላቸው ነበርና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት በመካከላቸው የነበረውን ምሥጢር ለእጼ ዮሐንስ በማውጣታቸው ንጉሥ ምኒልክ ስለተናደዱ እርሳቸውም በበኩላቸው የንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን ምሥጢር እያወጡ ጽፈው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደብዳቤ ለእጼ ዮሐንስ ላኩላቸው።

ይድረስ ከሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን፤ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ፡፡ የተላከ ከንጉሥ ምኒልክ፡፡

«ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትን እውነት ልትከዱኝ ተማምላችሁ ኑርዋልን? ወደ ኢጣልያስ ልካችሁ ኑርዋልን? ብዬ ብጠይቀው ከጃንሆይ ጋራ አልዋጋም ብያለሁ እንጂ መሃላውንስ ተማምያለሁ አለኝ የሚል አገኘሁ፡፡ መከዳቱን ከድቻለሁ መዋጋት ግን አልዋጋም ማለት ይህ ስንፍና ነው እንጂ መቼ ትሕትና ነው? ነገሩም ሐሰት መሆኑ በዚህ ይታወቃል፡፡

መሃላ ተማምለን ነበር ወደ ኢጣልያም ተላልከን ነበር፤ ያለውን ግን አሁን እኔ ብናገር እውነት አይመስልም፡፡ ነገር ግን «አልቦ ክዱን ዘኢያስተርኢ፡፡ ወአልቦ ንቡዕ ዘኢይትከሠት» እንዳለ እግዚአብሔር ይግለጠው፡፡ እኔ ግን የማልሁት መሃላ እንደዚህ ብዬ ነው፡፡

ካምባጫራ ተነሥቼ ፎገራ ስደርስ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ቺ መነኮሳት ላኩብኝ፡፡ የመጣችሁበት ነገሩ ምንድነው ብዬ ብጠይቃቸው «ባገራ ላይ ሊመጡብኝ ነውና ንጉሥን አስታምኑልኝ» ብለዋል ብለው ቢነግሩኝ ቀድሞ «ጃንሆይ አማምለውና አገዛዝተው አስታርቀውናል፡፡ አሁን ደግሞ ከጠረጠረኝ መጥቶ አይገናኝኝ እንጂ ቢሻው አምባው ይግባ አለዚያም ከፈቀደው ቦታ ይቀመጥ፡፡

እኔ ጃንሆይ ባዘዙኝ መንገዴን እሄዳለሁ ብዬ ለጊዜው ተቆጣሁ፡፡ በኋላ ግን ነገሩ ይህ አይደለም የማጫውትዎ ብርቱ ምሥጢር አለኝ፡፡ ይህንን ለሰው እንዳያስወጡብኝ አስታምኑልኝ ያሉት ስለዚህ ነው ቢሉኝ ለዚህም ምን ከፋኝ ብዬ ታመንሁ፡፡ ወዲያው ጉጃም ገባሁ፡፡

ከርሱ ከተገናኝን በኋላ ምን ጠርጥረኸኝ ነው ማል ተገዘት ብለህ መነኮሳት የላክሁብኝ? ብዬ ጠየቅሁት፡፡ ራስ አርአያ ሥላሴ ደጃች ሥዩምን ይዞ እንደሰጠ እኔንም ጃንሆይ ይያዙት ብለዎ እንደሆነ ብዬ ነው የሰጋሁት አለኝ፡፡

በምን ምክንያት ምን አጠፋህና እንደዚህ ያለ ነገር ይደረጋል? ይህስ እውነት አይመስለኝም አልሁት፡፡

እርስዎም ኢጣልያን አመጡ ተብሎ ታምተዋል፡፡

እኔንም የኢጣልያ መንግሥትና የጉጃም መንግሥት አንድ ነው ብለህ ጽፈሃል ብለው ጠልተውኛል፡፡ከገባንም ሁለታችንም አይተውንም ይይዙናል አለኝ፡፡

ይህ በምን ይታወቃል ብለው አሁን መጥተው ጉጃም ይከርማሉ፡፡ እኔም ከዚያ ከድንጋዩ ገብቼ እሞታለሁ እንጂ አልገባም አለኝ፡፡ ሰይጣናት በፍቅር ይቀናሉ

ሠ ነገሥት

• ኑርዋልን? ወደ ልዋጋም ብያለሁ ድቻለሁ መዋጋት ? ነገሩም ሐሰት

ለውን ግን አሁን ነተርኢ። ወአልቦ የማልሁት መሃላ

፫ት ፫ መነኮሳት ላይ ሊመጡብኝ ድም «ጃንሆይ ረጠረኝ መጥቶ ቀመጥ።

ጣሁ። በኋላ ግን ስን ለሰው ምን ከፋኝ ብዬ

ብለህ መነኮሳት ይዞ እንደሰጠ

? ይህስ እውነት

ነድ ነው ብለህ ይዙናል አለኝ።

ነርማለ። እኔም ነፍቅር ይቀናሉ

የኛን አንድነት ለመለየት ነው እንጂ ጃንሆይስ እንዲህ ያለ ነገር አያደርጉም። አሁንም ወደ ጉጃም የመጡ እንደሆነ ነገሩ ተገልጦ እንዲምሩህ እንድትታረት ወደ ጃንሆይ ደብዳቤ አልክልሃለሁ ብዬው መጣሁ።

ወዲያው ደግሞ ንጉሥ ምኒልክ ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት መድፍና ብዙ ነፍጥ ሰጥተው ተማምለው መጡ ተብሎ ይህን ጃንሆይ ሰምተው ራስ አሉላ በሰሜን በኩል ተጓዙ ጃንሆይ መምጣታቸው ነውና ይጠንቀቁ ብሎ እዚያ ያለ ወዳጄ ላኩብኝ።

ወዲያው ደግሞ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ከዳኝ ወደ ጉጃም ተሻገርኩ የሚል የጃንሆይ ደብዳቤ መጣልኝ።

እኔም ፊት እንደላከሁት ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ለኔም ነግሮኛል ጃንሆይ ተናደው አገርዎን እንዳያጠፉት ብዬ ወደ ጃንሆይ ላከሁ።

የዚህም ምላሽ ይልቅስ በእኛ በሁለታችን ሰይጣን አይግባብነ፤ እግዚአብሔር እንደሞቱትና እንዳሉት አድርጎ አይለያየን፤ ባገሩም ጥፋት እግዚአብሔር በፈረደው ይፍረድ የሚል ደብዳቤ መጣልኝ።

እንዲህ መታረቁ ሳይቀር ሰይጣን አበርዳለሁ አስታርቃለሁ ብዬ ብልክ የኔ ቃል ሳይሰላልኝ ቀረ። ከዚያ ወዲያ ግን የሆነ ያልሆነውን ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ጻፍሁለት በታኅሣሥ ፳ ቀን በ፲፰፻፹፩ ዓመተ ምሕረት በእንጦጦ ከተማ ተጻፈ።»

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት በአጼ ዮሐንስ ላይ የሠሩት ሥራ ምንም ለየራሳቸው ጥቅም ቢሆንም በመካከላቸው ጽኑ መሃላ መደረጉን ሁለቱም ወገኖች መስክረዋል።

ይልቁንም ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት የማጫውትዎ ብርቱ ምሥጢር አለኝና ይህን ለሰው እንዳያወጡብኝ ይታመኑልኝ ብሎ ሦስት መነኮሳት ቢልኩብኝ እሺ ብዬ ታመንሁለት ብለው ንጉሥ ምኒልክ በደብዳቤያቸው መስክረዋል።

ስለዚህ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትም ንጉሥ ምኒልክም በመካከላቸው የተደረገውን መተማመን አፍርሰው ምስጢራቸውን ለአጼ ዮሐንስ መናገራቸው የማይገባ መሆኑን አእምሮ ያለው ሰው ሁሉ ሊያስተውለው ይችላል።

ስለሆነም አጼ ዮሐንስ በዚህ ወራት ንጉሥ ምኒልክ ለሚጽፉላቸው ደብዳቤ ምላሽ በቀጥታ ለመጻፍ ስለአልፈቀዱ ምላሹን የሚልኩት ወደ ልዑል ራስ ዳርጌ ነበር። ራስዳርጌም ምንም አድራሻው ወደ እርሳቸው እየሆነ ቢጻፍም ምላሹ ለንጉሥ ምኒልክ መሆኑን ያውቁ ነበርና አጼ ዮሐንስ በታኅሣሥ ፳፯ ቀን በ፲፰፻፹፩ ዓ.ም

የጻፉላቸውን ደብዳቤ ለንጉሥ ምኒልክ ስለላኩላቸው ንጉሥ ምኒልክ እንደገና ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ጽፈው ልከው ነበር።

ይድረስ ለሥዩመ እግዚአብሔር ዮሐንስ ንጉሠ ጽዮን ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ የተላከ ከንጉሥ ምኒልክ።

«ዳግመኛ የማይተማመን የፊቱን ማን አፍርሶ ነው? በኔም በንጉሥም ፈርሶ እንሆነ ከዚህም ከእኔ ጋራ ብዙ መኳንንት ከወዲያም ከሸዋ ብዙ መኳንንት አሉ።

በያሉበት ሆነው መርምረው እገሉ ከድቷል እገሉ አፍርሷል ይበሉና የሚል ቃል አገኘሁ። ነገር ግን መጀመሪያ የተማመነን ጊዜ ካልተገናኘን ወሎን እወስዳለሁ የተገናኘን እንደሆነ ግን ለሌላ ሰው አልሰጥም አሉኝ። እኔም ከጃንሆይ የምገባ ነኝ ብዬ ለሰዎቹ ባማክራቸው ከገባንም ከበሽሎ ወዲህ ላለው አገራችን አስታምነን እንግባ ቢሉኝ ለእጄ ብቻ ይታመኑልኝ እንጂ ከገባሁስ አጼ ቴዎድሮስ ሳይሞቱ ጀምሮ ያቀናሁትን አገሬን ወሎን ይነሱኛል ብዬ አልጠረጠርኩም፤ አላምልም ብዬ ገባሁ።

ጃንሆይም በተናገሩት ቃል ከበሽሎ ወዲህ ሰጥቼሃለሁ ብለው አዋጅ ነግረውልኝ ደስ ብሎኝ ተቀምጬ ሳለሁ ወዲያው ደግሞ ራስ ሚካኤል ከፋኝ አለ። ወረሂመኑን ልቀቅለት አሉኝ። ለቀቅሁ።

ደግሞ የማኖርበት ሥፍራ ሳላጣ ጃንሆይን በማመኔ ደጃች መሸሻን ሳይንት ሳይ ባሥር ፈትተው ወሰዱብኝ። ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት አገሬ ላይ መጥቶ ቢወጋኝ እግዚአብሔር ረድቶኝ እርሱንም መኳንንቱንም ይገፍ ብገባ ነፍጡን መልስለት አሉኝ፤ እሺ ብዬ መለስሁ። ደግሞ ወዲያው ወሎን ለኔ አደርገዋለሁ ሐዋርያ እሆንበታለሁና ልቀቅልኝ ቢሉኝ ለራስ ሚካኤል የሰጡብኝ እንደሆነ ይከፋኛል እንጂ ለጃንሆይ ከሆነ እሺ ብዬ ለቀቅሁ።

ኋላ ግን ለራስ አርአያ ሥላሴ ቢሰጡት ጥጃ ጠባ፤ ከሆድ ገባ፤ እንዲሉ ለልጄ ከሆነ ብዬ ደስ አለኝ። ወዲያው አይስጡብኝ ላልሁት ለራስ ሚካኤል መልስወ ቢሰጡት እየኖረ ፍቅር እየጨመረ ይሄዳል እንጂ ይጉድላልን ብዬ በዚህ ከፋኝ።

እምነትና ፍቅር ፈረሰብኝ አላልሁም። ባገሬማ እኔ ባልገባ ተማምዬበት አልቆ ነበር። ኋላ ግን ፍቅር እጨምራለሁ ወሎንም አገኛለሁ ብዬ ገባሁ። አሁን ግን ቢቀርብን በቀደመው ውሌ አለሁ ማለቴ ስለዚህ ነው።

እኔስ ለጃንሆይ ሽማግሌ ምን አስፈልገውኝ? ይህን ደብዳቤ በብሩህ ልቡናዎ ተመልክተው ይህ ያስከፋዋል፤ ይህ አያስከፋውም፤ ብለው ጃንሆይ ይፍረዱት።

ደግሞ ይህንን ሁሉ መጻፌ የመድፈሬ አይደለም ጃንሆይ ከፈቀዱልኝ ብዬ ነው እንጂ።

ህክ...ንደገና ከዚህ

ንጉሠ ነገሥት

በንጉሥም ፈርሶ
ሁኋንንት አለ።

በሉና የሚል ቃል
ወስዳለሁ የተገናኘን
ነኝ ብዬ ለሰዎቹ
ቢሉኝ ለእጅ ብቻ
ትን አገሪን ወሎን

ብለው አዋጅ
ነኤል ከፋኝ አለ።

መሸሻን ሳይንት
ገራ ሳይ መጥቶ

ባ ነፍጡን
ሰኔ አደርገዋለሁ
እንደሆነ ይከፋኛ

ድ ገባ፤ እንዲሉ
ጊካኤል መልሰው
ዝህ ከፋኝ።

ገባ ተማምዬበት
ባሁ። አሁን ግን

በብሩህ ልቡናዎ
ይፍረዱት።

ከፈቀዱልኝ ብዬ

«በጥር ፲ ቀን ፲፰፻፹፩ ዓመተ ምሕረት እንጦጦ ከተማ ተጻፈ።»

አጼ ዮሐንስም ከ ፲፰፻፹፩ አስቀድሞ በየጊዜው ወደ ንጉሥ ምኒልክ የጻፉትን ደብዳቤዎች ስንመለከት የፍቅርና የወዳጅነት የመተማመንና የትሕትና ቃሎች አግኝተንባቸዋል። በሐምሌ ፮ ቀን ፲፰፻፹፱ ዓመተ ምሕረትና በጎዳር ፲፮ ቀን ፲፰፻፹፩ ዓ.ም በተጻፉት ደብዳቤዎች ውስጥ ግን እጅግ የረቀቁና የሚያስገርሙ ሦስት የፖለቲካ ቃሎች ተጽፈው መገኘታቸው ለታሪክ እንባቢዎች በጣም ሳይደንቃቸው አይቀርም።

፩ኛው ቃል ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት እምባቦ ላይ በተዋጉ ጊዜ አጼ ዮሐንስ ደብረ ታቦር ላይ ነበሩና የሁለቱ ነገሥታት ወሬ ቢጠፋባቸው ወደ ሸዋ ለመምጣት በቁጣ ተነሥተው ወረደሉ ሲደርሱ የንጉሥ ምኒልክ መላክተኛ ፊታውራሪ ናደው ደርሶ ንጉሥ ምኒልክ ድል ማድረጋቸውን ቢነግራቸው አፍረው ወደ ቤጌምድር ለመመለስ ክረምቱ ተጭኗልና ሠራዊቱ በውሀ መላትና በጭቃ ያለቀው አልቆ የተረፈውን ይገዢ መመለስ ይሻለኛል ያሉት ነው።

ሁለተኛው ቃል። ንጉሥ ምኒልክ ኢጣልያን አምጥቷል እየተባልኩ እታማለሁ ብለው ቢጽፉላቸው ኢጣልያን ንጉሥ ምኒልክ አመጡት እያለ በደጅ ይጫወት እንደሆነ ነው እንጂ በፊቱ ደፍሮ እንደዚህ ያለ ነገር የሚናገር የለም ያሉት ነው።

ሦስተኛው ቃል ንጉሥ ምኒልክ ከደርቡሽ ጋራ ተላልከዋል እየተባልኩ እታማለሁ። ብለው ቢጽፉላቸው ንጉሥ ምኒልክ ከደርቡሽ ጋራ ተላልከዋል እያሉ የደምቢያና የቤጌምድር ሰዎች ይጫወቱ እንደሆነ ነው እንጂ ከእኔ መኳንንት አፍ ይህን የመሰለ ነገር አይወጣም ያሉት ነው።

አጼ ዮሐንስ በጉጃም ንጉሥ ምኒልክ በእንጦጦ ሆነው ጉዳያቸውን ሁሉ በደብዳቤ ሲላኩ ልዕልት ዘውዲቱ በዚያው በአጼ ዮሐንስ ሠፈር ነበሩና አባታቸው ታርቀው ለመግባት ፈቃድ እንደሌላቸው በሰሙ ጊዜ «ባሌ ራስ አርአያ ባልሞቱ ጃንሆይና አባቱ ሳይታረቁ አይቀሩም ነበር» የሚል እጅግ የሚያሳዝን ቃል ስለተናገሩ አጼ ዮሐንስ ይህን ሰምተው ራስ አርአያ እንደሞቱበት ቀን መኳንንቱ ሁሉ ተሰብስቦ ትልቅ ልቅሶ ተደረገ ይባላል።

ከዚህም በኋላ በማዕርግና በክብር አድርገው የሚሸኙ መካንንቶች ጨምረው በሰላሌ በኩል ስለሰደዱቸው መኳንንቱ ወደ እንጦጦ አድርሰው ለአባታቸው ለንጉሥ ምኒልክ አስረከቧቸው።

የሸዋ መኳንንት ግን አጼ ዮሐንስ ልዕልት ዘውዲቱን ለንጉሥ ምኒልክ መያገፍና ማስፈራራያ አድርገው የሚያስቀሩዋቸው ይመስላቸው ነበርና ሁሉም አጼ ዮሐንስን አመሰገኑ።

ምዕራፍ ፵፮

ስለ አጼ ዮሐንስ ዕረፍት

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለሃይማኖት በአጼ ዮሐንስ ላይ ተማምለው ስለከዱ አጼ ዮሐንስ ጉጃምን ካጠፉት በኋላ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ታርተው ገቡ። ንጉሥ ምኒልክ ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ሳይረዱ ወይም ወደ አጼ ዮሐንስ ሳይገቡ ሠራዊታቸውን በአዋጅ ሰብስበው በዓባይ ወንዝ ዳር ለዳር በሰላላ በግንደ በረትና በጉድፋ ላዩንም ከደራ ጀምሮ እስከ ሳይንት ድረስ አሰልፈው የዲፕሎማቲክ /የማታለል/ ቃል እየጻፉ ወደ አጼ ዮሐንስ እየላኩ በእንጦጦና በአዲስ አበባ ከተማ እየተመላለሱ ወደ ፊት የሚሆነውን ነገር ይጠባበቁ ነበር።

አጼ ዮሐንስም ምንም እንኳን በንጉሥ ምኒልክ ሥራ ቢናደዱም ደርቡሽ ወደ ኢትዮጵያ ወሰን ሊመጣ ይሰናዳል ማለትን ሰምተው ነበርና እርሱ ሳይወጣ እርሳቸው ወደ መተማ ወርደው ለመዋጋት ሊሉ ፊታቸውን ወደ መተማ አዘዙ።

ንጉሥ ምኒልክም አጼ ዮሐንስ ፊታቸውን ወደ መተማ ማዞራቸውን እርግጡን ካገኙት በኋላ በአዋጅ የተሰበሰበው ሠራዊት ሁሉ ወደ እንጦጦ እንዲመለስ አዘዘ።

አጼ ዮሐንስም ፊታቸውን ወደ መተማ ስለማዞራቸው አንዳንድ ሰዎች አጼ ዮሐንስ ሽዋ መጥተው ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ለመዋጋትና ሽዋንም እንደ ጉጃም ለማጥፋት ካሰቡ በኋላ የንጉሥ ምኒልክን ሠራዊት ብዛት ቢሰሙ ፈርተው ተመለሱ እያሉ ይናገራሉ።

አንዳንዱ ደግሞ አጼ ዮሐንስ ወደ ሽዋ ለመምጣት ሲነሡ በምሥጢር ከንጉሥ ምኒልክ የተላኩ መነኮሳት መጥተው «ወደ ሽዋ የሄድህ እንደሆነ ንጉሥ ምኒልክን ድል ታደርጋለህ፤ በነፍስህ ግን ትጉዳለህ። ወደ መተማ የሔደህ እንደሆነ ግን በሰማዕትነት ትሞታለህ፤ በነፍስህ ትጠቀማለህ፤ ቢሏቸው በሥጋዬ ተጠቅሜ በነፍሴ ከምጉዳ ሞት ይሻለኛል ብለው ወደ መተማ ሄዱ» እያሉ ይናገራሉ።

አንዳንዱ ደግሞ ደርቡሽ ለጦርነት መሰናዳቱን ሰምተው ነበርና አሁን ወደ ሽዋ የሄድሁ እንደሆነ ደርቡሽ በፍጥነት ወጥቶ የቤጌምድርን አገር ያጠፋዋል ሕዝቡ ክርስቲያኑን ያርደዋል ቤተክርስቲያኑንም ያቃጥለዋልና እግዚአብሔር ቢረዳኝ በፊት ደርቡሽን ወግቼ ድል ካደረግሁ በኋላ ወደ ሽዋ እዘምታለሁ ብለው መተማ ተጓዙ እያሉ ይናገራሉ።

ስለዚህ ይህን ከዚህ በላይ የተጻፈውን በእውነተኛ ልብ ስንመረምረው ይህ ሦስተኛው የተነገረው ቃል እውነት ነገር ይመስላል።

ላይ ተማምለው
 'ት ታርተው ገቡ።
 ጼ ዮሐንስ ሳይገቡ
 ሌ በማንደ በረትና
 ው የዲፕሎማቲክ
 አዲስ አበባ ከተማ

 ዱም ደርቡሽ ወደ
 እርሱ ሳይወጣ
 መተማ አዘሩ።
 ተማ ማዘራቸውን
 ኑ ወደ እንጦጦ

 ለዎች አጼ ዮሐንስ
 " ለማጥፋት ካለቡ
 ራሱ።
 ነሡ በምስጢር
 እንደሆነ ንጉሥ
 የሔደህ እንደሆነ
 ሥጋዬ ተጠቅሜ
 ኔናገራለሁ።
 ነበርና አሁን ወደ
 ያጠፋዋል ሕዝበ
 ሠር ቢረዳኝ በፊት
 ኑ መተማ ተጓዙ

 ንመረምረው ይህ

ከዚህም በኋላ አጼ ዮሐንስ ከጉጃም ተነሥተው በአገው ምድር አልፈው ወደ ደምቢያ ወርደው ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትና ደርቡሾች ወደ ተዋጉበት ሣር ውሀ ወደሚባለው ሥፍራ ሲደርሱ በጦርነት ውስጥ የሞቱትን የሕዝበ ክርስቲያን አጥንት በዛቱን አይተው እጅግ አዘኑ። ልባቸውም እንደ እሳት ተቃጠለ።

ከሞትም የተረፉት የጉንደር ሊቃውንት ከዳዊት መዝሙር ጀምሮ ጠቅለው «እግዚአብሔር በሕይወት ውስጥ ርስትክ። ወክርከሱ ጽርሐ መቅደስክ። ወረሰይዋ ለጉንደር ከመ ልገተ ዐቃቤ ቀምሕ። ወረሰዩ ኡብድንቲሆሙ ለአግባብቲክ መብልዓ ለአዕዋፊ ሰማይ። ወሥጋሆሙኒ ለጻድቃኒክ ለአራዊተ ገዳም። ወከዓው ደሞሙ ከመ ማይ ዐውዳ ለሀገረ ደምቢያ። ወነጥኡ ዘይቀብሮሙ፤» ብለው ጽፈውላቸው ነበርና ይህን በማንበባቸው የተነሣ ልባቸው በገዝን እሳት ተቃጠለ።

ከዚያም ወደ መተማ ገሠገሡ። አሳባቸውም በፊት መተማን አጥፍተው ቢመቻቸው ወደ ትልቁ ከተማ ወደ አምዱርማን ለመሄድ ነበር። ከአጼ ዮሐንስም ጋራ የዘመቱ መኳንንቶች ትልቁ ራስ አርአያ ቢትወደድ ገብረ መስቀል፣ ራስ ሚካኤል፣ ራስ ኃይለ ማርያም፣ ራስ አለላ፣ ራስ መንገሻ፣ ራስ ሀገሥ ነበሩ። የዘመተውም ሠራዊት ሁሉ ቁጥሩ ፻፶፯ ነበር።

ከዚህም ከ፻፶፯ ፳ውሺ ፈረሰኛ ነው። ይህም ወሬ በመተማና በአምዱርማን በተሰማ ጊዜ ሽብርና ድብልቅልቅ ሆነ። የደርቡሽ የጦር አበጋዝ ጀግናው አቡ አንጋ ከሞተ በኋላ ዜኤ ከማል የሚባል ሰው የጦር አበጋዝ ሆኖ ተሾሞ ነበርና እርሱ የወታደር አለቆችን ሁሉ ሰብስቦ «ጠላቶቻችንን እንዴት ሆነን እንቆያቸው? በውጭ ወይስ በቅጥር ውስጥ?» ብሎ ምክር ቢጠይቅ ቃዲ አህመድ የሚባለው «በሜዳ ተሰልፈን የቆየናቸው እንደሆነ ሐበሾች ፈረሰኞች ናቸውና በፈረስ አጉዳ ይጥሱናል። ስለዚህ እዚሁ አጥራችን ውስጥ ተሰልፈን ብንቆያቸው ይሻለናል» ብሎ መከረ። ዜኤም ሠራዊቱን ቢያስቆጥረው ፹፭ሺ ሆነ።ይህን አጥር ውስጥ አሠለፈው። በተረፈ በየገበያውና በየመንደሩ አዋጅ ነጋሪ እየሰደደ ነጋዴውን ከንግዱ ላይ ገበሬውን ከእርሻው እያሰነሳ የጦር መሣሪያ እያሰያዘ አሠለፈው። ወደ ከሊፋም መልክት ልኮ «እዘንልኝ! ረዳትም ሰደድልኝ ወደ ሀበሾችም ሰላይ ልኬ ነበርና ብዛታቸው እንደ ሰማይ ኮከብ እንደ ባሕር አሸዋ ነው። ሲጓዙም ከብዛታቸው የተነሣ የምድሩ ትቢያ እንደ ደመና ሆኖ ፀሐይን ይከልላታል ብሎ ካርቱም ድረስ ይመጣሉ ፈረሶቻቸውም እስከ እምቢያቸው ድረስ በሰው ደም እየተነከሩ በነጭ ዓባይ ዳር በበቀለው ዛፍ ይታሠራሉ የሚባል ንግር አለና ይኸ ሁሉ ያስፈራኛል» ብሎ ላከበት። ከዚያም አጼ ዮሐንስ የየካቲት ወር ሲያልቅ መተማ ደረሰ። ለጦሩ አበጋዝ ለዚኤም «መጣሁበህ

ተዘጋጅተህ ቆየኝ። እንደ ሌባ በድንገት መጣብኝ እንዳትለኝ መምጣቴም የክርስቲያንን ደም ለመበቀል ነው። ብለው ላኩት።

በመጋቢት ፩ቀን ፲፰፻፳፩ ዓ.ም ቅዳሜ ጦርነት ተጋጠመ። ከሠራዊቱም ብዛት የተነሣ ትቢያው እንደ ደመና እየሆነ ሰውና ሰው ፍፁም አይተያይም ነበር።

በዚያን ጊዜ በከተማው ውስጥ ያሉት የሴቶቹ፣ የሕፃናቱ፣ የሽማግሌው፣ የባልቴቱ ጩኸትና ልቅሶ፣ ጅግናው ሲፎክርና ሲያቅራራ ድምጹ እየተደባለቀ የክረምት ነገድንድ ይመስል ነበር ይባላል። በብርቱ ጦርነት ከተዋጉ በኋላ ግን የከተማውን ቅጥር ባንድ ወገን ጥሰውት ገቡ። በከተማውም ውስጥ ያለ ሰው ሁሉ እየሸሸ እንዲወጣ ብለው ቤቱንና ቅጥሩን አቃጠሉት። ባንድ ወገንም ዘልቀው ግምጃ ቤቱን ያዙት። ያቡ አንጋንም አጽም ለማቃጠል ቤቱን ሁሉ ይቀሰቅሱ ጀመር። ይህንንም ያሰቡበት ምክንያት አቡ አንጋ ጉንደርን አጥፍቶ ሊቃውንቱን ሁሉ በእሳት አቃጥሏቸው ነበርና የዚያን ብድር ለመመለስ ነበር። ነገር ግን አጼ ዮሐንስ ምንም ጠንክረው ቢዋጉ ድል ማድረጋቸው ያለ እግዚአብሔር ፈቃድ አይሆንምና ድል ለማድረግ ጥቂት ሲቀራቸው አጼ ዮሐንስም በጠመንጃ ቆሰሉና ወሬው ያንጊዜውን በየሠልፉ ውስጥ ተሰማ። መኳንንቱም ወታደሩም ከቅጥሩ ውስጥ እየወጡ መሸሸ ጀመሩ።

አጼ ዮሐንስም ከመቁሰላቸው የተነሣ ሰውነታቸው መድከሙን ስለተረዱ የወንድማቸውን የደጃች ጉማሣን ልጅ ራስ ኃይለ ማርያምን አልጋ ወራሽ ለማድረግ አስበው ጳጳሱንና እጩጌውን ለጊዜውም ባጠገባቸው የተገኙትን ትልልቆች መኳንንቶች ሰብስበው «ራስ ኃይለማርያምን ጥሩት!» ቢሉ በጦርነቱ ስለቆሰሉ ለመምጣት አይችሉም አሏቸው። እርሳቸው ግን አይችልም ያሉኝ ቢሞት ነው ብለው በጣም አዘኑ። ቀጥሎውም ወንድሙ ራስ መንገሻ ነውና ለርሱ ተገዙ ብለው የነብዘቱ ቃል ተናገሩና በማግሥቱ አረፉ።

ያጼ ዮሐንስን ራሳ በሣጥን ውስጥ አግብተው ይዘው ወደ አትባራ ወንዝ ፊታቸውን መልሰው ሸሹ። ጳጳሱ አቡነ ጴጥሮስና እጩጌ ቴዎፍሎስም ከመኳንንቱ ጋራ አብረው ሸሽተው አመለጡ። ንጉሡና ወታደሮቹ ስለ ሃይማኖታቸው እየፎከሩ በሠልፍ ወስጥ እየገቡ ሲሞቱ ጳጳሱና እጩጌው ሞት ፈርተው በመሸሻቸው እስካሁን ድረስ የኢትዮጵያ ሰው ሁሉ ይገርመዋል።

ደርቡሾቹም በጦርነት ውስጥ የሞቱትን የኢትዮጵያ መኳንንቶች ሁሉ ራሳቸውን እየቆረጡ አምዱርማን ድረስ ለከሊፋ አብደላ ላኩለት። በማግስቱም

ኛ መምጣቱም

ራዊቱም ብዛት ነበር።

የሽማግሌው፣ ቡ እየተደባለቀ ዋጉ በኋላ ግን ያለ ሰው ሁሉ ዘልቀው ግምጃ ሰቅሎ ጀመር። ታውንቱን ሁሉ ለን አጼ ዮሐንስ ድ አይሆንምና ያለሉና ወሬው ከቅጥሩ ውስጥ

መሥራት ስለተረዱ ለማድረግ ትን ትልልቆች ርነቱ ስለቆሰሉ ኛ ቢሞት ነው ተገዙ ብለው

አትባራ ወንዝ ሆኖ ከመኳንንቱ ቸው እየፎከሩ ተ በመሸሻቸው

ቶች ሁሉ ገግስቱም

ሐበሾች እንደገና ተመልሰው አደጋ ይጥሉብናል እያሉ ሲፈሩ አደሩ። ነገር ግን ሰላይ ልከው ነበርና ሰላዩ ተመልሶ ፊታቸውን ወደ አትባራ ወንዝ አድርገው ይሸሻሉ እንጂ አንድ መኮንን እንኳ ተዳፍሮ ወደ እኛ ወገን ፊቱን ያዞረ የለም ብሎ ተናገረና በዚያን ጊዜ የጦር አበጋዙ ዛቢካማል ሠራዊቱን ሁሉ ሰብስቦ በድንገላ ፈረሰና በግመል ጠያር እየሆነ እግር ለእግር ተከታተላቸው።

በመጋቢት ፫ ቀን የአጼ ዮሐንስን ሬሳ ይዘው የሚጓዙትም መኳንንቶች በአትባራ ወንዝ ዳር ሠፍረው ደረሰባቸውና አደጋ ጥሎ ተዋጋቸው።

የአጼ ዮሐንስ አሽከሮችና መኳንንቶች ግን በድንኳን ዙሪያ ተሠልፈው እርስ በርሳቸው እየተፈከሩ ጠንክረው ተዋጉ። የጌታችንን ሬሳ ሳንሞት አናስማርክም ብለው በዚያው በድንኳን በር በሬሳው ላይ የሞቱት ሰዎች ትልቁ ራስ አርአያ ቢትወደድ ገብረመስቀል፣ የዘበኞች አለቃ ደጃች ተድላ፣ ብላታ ገብረማርያም፣ አዛዥ ወንድምሁነኝ፣ አዛዥ ላዕክ ድራግ-ማሰሬ ዘሚካኤል፣ መምህር ወልደ አረጋዊ፣ መምህር ክንፈ ኪሩብ፣ ቄሰ ገበዝ ሰላማ ናቸው።

ከዚህ በኋላ ደርቦሾቹ በድንኳን ውስጥ አንድ ትልቅ ሣጥን አገኙ። ሣጥኑም በሰም ተመርጎ ነበር። በመጀመሪያ ገንዘብ ያለበት መስሏቸው ነበር። ቢከፍቱት ግን የሰው ሬሳ ሆኖ አገኙት ወዲያው ከምርኮኞቹ አንዱን ሰው አቅርበው ቢጠይቁት የአጼ ዮሐንስ ሬሳ ነው አሏቸው። በሳጥኑም አጠገብ ከሬሳው ጋራ በብራና የተጻፈ ገበታው በባህር ዓረብና በወርቅ የተለበጠ አርባዕቱ ወንጌል፣ የዕለት፣ የሳምንት፣ የወር፣ የዓመት ቁጥር የሚቆጥር የወርቅ ሰዓት። ትልቅ መነጥር ከንግሥት ቪክቶሪያ የመጣላቸው የሰላምታ ደብዳቤና አንድ ባለ ፈርጥ መስቀል ተገኙ። ደርቦሾችም የአጼ ዮሐንስ ሬሳ መሆኑን ከተረዱ በኋላ ራሳቸውን ቆርጠው ለከሊፋ ኦብዱላሂ ወደ አምዱርማን ሰደዱለት። ከሊፋ ኦብዱላሂም ያንን ባዩ ጊዜ የደስታ ነጋሪት እንዲመታ መለከት እንዲነፋ አድርጎ የከተማው ሰው ሁሉ ይህንን በመስማት ደስ አለው። ከሦስት ቀን በኋላ የአጼ ዮሐንስን ሬሳ በእንጨት ላይ ሰክቶ በግመል ጀርባ ላይ አድርጎ ገበያ ለገበያ መንደር ለመንደር እያዞረ ለትልቅ ለትንሹ ለሴት ለወንዱ ሲያሳየው ዋለ ይባላል።

ከሁለቱም ጦርነት እየሸሹ ያመለጡት ጳጳሱ አቡነ ጴጥሮስና አጩ ቴዎፍሎስ ከመኳንንቱም ብዙዎቹ በሠፈር ወገን እየለዩ ይጓዙ ነበር። ምክንያቱም አጼ ዮሐንስ ከልዑል ራስ አርአያ ሥላሴ በቀር ሌላ ልጅ አልነበራቸውም። የወንድሞቻቸውን ልጆች የደጃች ጉግሣ ምርጫ ልጅ ራስ መንገሻ፣ የደጃች ማሩ

ፊስ መንገሻ ዮሐንስ

ምርጫ ልጅ ደጃች መሸሻ፣ የትልቁ ራስ አርአያ ልጅ ደጃች ቦጋለ አልጋ ወራሽ እንሆናለን በማለት ገና አስቀድሞ እርስ በርሳቸው ይቀናኑ ነበረ።

ነገር ግን አጼ ዮሐንስ ገና ሳይሞቱ አልጋ ወራሹ ራስ መንገሻ ነው ማለታቸውም ከዘመቻውም አስቀድሞ የራስነት ማዕረግ ሰጥተው በክብር አብልጠው የሚወዷቸው ራስመንገሻ ጉግሣ መሆናቸውን የሚያውቁ ከመኳንንቱም ከሠራዊቱም ብዙዎቹ ወደ ራስ መንገሻ ወገን ሆነው ነበር። ስለዚህም ጳጳሱ አቡነ ጴጥሮስና እጩጌ ቴዎፍሎስ ራስ አሉላና ራስ ሀጉስ ራስ ሚካኤልና ፊታውራሪ ለውጤ እነዚህንም የመሰሉት ሁሉ ባንድነት ተሰብስበው «የእነዚህ የጃንሆይ ዘመዶች አኳኋን እጅግ የሚያስጋ ነው። ራስ ወልደ ሥላሴ ከልጃቸው ከደጃች ነጋሽ ጋራ በሰሜን ሆነው፣ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት በጉጃም ሆነው፣ ንጉሥ ምኒልክ በወሎ ሆነው ይጠባበቁናል በዚህ ላይ ደግሞ በመካከላችን ስምምነት ካልተገኘ ወደ ሀገራችን ለመግባት እንኳ መቸገራችን አይቀርምና የአጼ ዮሐንስን የኑዛዜ ቃል ለመኳንንቱም ለሠራዊቱም በአዋጅ ብናስታውቅ ይሻላል» ብለው ምክራቸውን ጨረሱ።

ከዚህም በኋላ መካንንቱንም ሠራዊቱንም ሰብስበው «ጃንሆይ አልጋ ወራሹ ልጅ ራስ መንገሻ ነውና እኔ ካረፍኩ በኋላ ለርሱ ተገዙ ብለው ተናዘዋል» የሚል የአዋጅ ቃል ተነገረና ከደጃች መሸሻ በቀር ሁሉም አሜን ብሎ ተቀበለ።

ደጃች ቦጋለና ደጃች መሸሻ ግን «ለጃንሆይ ልጅ የላቸውም። በወንድም ልጅነት የሆነ እንደሆነ ግን ሁላችንም እኩል ነንና አገራችን ከገባን በኋላ እግዚአብሔር ለሚሰጠው ይሰጠዋል» እያሉ ልብሳቸውን በአፍንጫቸው ላይ እያደረጉና እያጉረመረሙ ወደ ሠፈራቸው ተመለሱ ይባላል።

ከብዙ ዘመን በኋላ የአጼ ዮሐንስን ታሪክ ያነበበ አንድ ኢትዮጵያዊ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የምሥጢር ግጥም ገጠመላቸው።

አጼ ዮሐንስ ሞኝ ናቸው።

እኛም ሁላችን ናቅናቸው።

ንጉሥ ቢሏቸው በማኻሉ።

ወሰን ጠባቂ ልሁን አሉ።

አጼ ዮሐንስ ይዋሻሉ።

መጠጥ አልጠጣም ይላሉ።

ሲጠጡ አይተናል በርግጥ።

ራስ የሚያዞር መጠጥ።

ምዕራፍ ፵፱

ንጉሥ ምኒልክ ወደ ወሎ ሲሄዱ

የአጼ ዮሐንስን ዕረፍት ስለመስማታቸው

ንጉሥ ምኒልክና ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ተማምለው ከአጼ ዮሐንስ መከዳታቸው መጀመሪያ ለጉጃም አገር ጥፋት ሆኑ። ቀጥሎም ለአጼ ዮሐንስ ሞት ምክንያት በመሆኑ አዕምሮ ያለውን ኢትዮጵያዊ ሁሉ የሚያሳዝን ሆኑ። ቢሆንም ንጉሥ ምኒልክ ንጉሠ ነገሥትነት የሚገባኝ ከቀዳማዊ ምኒልክ ዘር ለተወለድሁ ለእኔ ነው በማለት ይህንኑ ለማግኘት ነበር። ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ግን ይገባኛል የሚሉ አልነበሩምና አጼ ዮሐንስን ለመከዳት የደረሱበት ምክንያቱ ለማንም አልተገለጠም።

ነገር ግን የንጉሥ ምኒልክና የንጉሥ ተክለ ሃይማኖት አደራረግ የኢጣልያና የደርቡሽ ጦርነት ከተጨረሰ በኋላ ተደርጎ በነበረ ለኢትዮጵያ ታሪክ ጸሐፊዎች የተመቸ ሆኖ ታሪክ አንባቢዎችን ሁሉ እጅግ ደስ የሚያሰኝ ይሆን ነበር። ምን ይሆናል። ቀረና።

የኢትዮጵያ አንበሳ አጼ ዮሐንስ ወደ መተማ ወርደው የኢትዮጵያን ጠላት ደርቡሽን ለመውጋት ቀርጥ አሳብ አድርገው ከጉጃም ተነስተው ጉዞ ሲጀምሩ ንጉሥ ምኒልክም በየካቲት ፲፮ ፲፱፻፲፩ ዓ.ም ከእንጦጦ ተነስተው ወደ ወሎ ጉዞ ጀመሩ። ወደ ወሎም ለመሄድ ያሰቡበት ምክንያቱን ምን አልባት አጼ ዮሐንስ መተማ ላይ ከደርቡሽ ጋራ ሲዋጉ ድል የሆኑ እንደሆነ ደርቡሽ ተከታትሎ ወጥቶ የቤጌምድርን አገር እንዳያጠፋና ሕዝቡ ክርስቲያንንም እንዳይገድል በወሎና በቤጌምድር ወሰን ሆነው ለመጠባበቅ ነበር።

ንጉሥ ምኒልክም ቀወት በሚባል አገር ሲደርሱ በመጋቢት ፲፯ ቀን የአጼ ዮሐንስን ሞት ተረድተው ነበርና አራት ቀን ያህል በነዝን ሰነቡ።

አፄ ዮሐንስ የሞቱት በመጋቢት ፮ ቀን ነው። ንጉሥ ምኒልክ በመጋቢት ፲፯ ቀን ከተረዱ ከመተማ እስከ ቀወት ወሬው በ፲፱ ቀን መድረሱ ነው።

በዚያን ጊዜ የኢጣልያ መንግሥት መላክተኛ ኮንት አንቶኒሊ ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ ይጓዝ ነበርና ለኢጣልያ ንጉሥ እንዲልክላቸው በመጋቢት ፲፮ ፲፱፻፲፩ ዓ.ም የተጻፈ አንድ ደብዳቤ ሰጡት። በደብዳቤውም ውስጥ የተጻፈው ዋና ዋናው ቃል ቀጥሎ ያለው ነው።

፩ኛ። አንበሳው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዮሐንስ ከደርቡሽ ጋራ ሲዋጉ ድል ሆነው አረፉ የሚል።

፪ኛ፡፡ ከኢትዮጵያ መንግሥት እየከዱ ከትግራይም /ከትግራይም/ ወጥተው በበረሃ የሚኖሩ አይታጡምና በምጥዋ ያሉት የእርስዎ መኳንንቶች የነዚያን ቃል እንዳይሰሙና እንዳያምኑ የጦር መሣሪያም እንዳይሰጧቸው ያስታውቋቸው የሚል፡፡

፫ኛ፡፡ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ለመሆን የተገባኝ ስለመሆኔ ከብዙ ዘመን ጀምሮ ምኞቴ ነውና ይህ ምኞቴ በትክክል እንዲፈጸምልኝ ወደ እግዚአብሔር ይለምኑልኝ የሚል ነው፡፡ ሌላውም ትንንሹ ነገር በረጅሙ ሆኖ ተጽፎ ሰጡትና በአሰብ በኩል በፍጥነት ላክላቸው፡፡

ከዚህም በኋላ ወደ ወሎ ተጉዘው ከዚያም በዋድላ አውራጃ ቋና ከሚባል አገር ሲደርሱ ከንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ተገናኙ፡፡ በዚያውም ትልቅ ሹም ሽር ተደረገና ለንጉሥ ተክለ ሃይማኖት በያዙት አገር ላይ ከፋን ጨመሩላቸው፡፡ ደጃዝማች ወሌን ራስ ብለው ከጨጨሆ በላይ ያለውን የየጁን ግዛት የቤጌምድርንና የደምቢያን ቆራጭነት፣ ለዋግሹም ብሩ የዋግን ዋግሹምነት፣ ለጃንጥራር አስፋው አምባሰልን፣ ለራስ ወልደ ሥላሴ ሰሜንን፣ ለራስ መሸሻ ቴዎድሮስ ደምቢያን ሰጥተው የቀሩትን የቤጌምድርን መኳንንቶች እንደያዛችሁ ቆዩ አሏቸው፡፡

ራስ መንገሻ ግን መጥቼ ልገናኝ ብለው ሳይልኩ በመቅረታቸው አጼ ምኒልክ እስከ ትግሬ /ትግራይ/ ብቅ ለማለት አስበው ነበር፡፡ ነገር ግን ባንድ ወገን በኢትዮጵያ የከበት በሽታ ገብቶ ከብቱ ሁሉ በማለቁ በሁለተኛውም ወገን የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ጭነው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሳይባሉ ወደ ትግሬ /ትግራይ/ መሄድ ደስ ስላላሰኛቸው የትግሬን /የትግራይን/ መንገድ አሳባቸውን ለጊዜው አቆይተው ወደ ሽዋ ለመመለስ ቁርጥ አሳብ አደረጉ፡፡

ቢሆንም አጼ ምኒልክ በጣም የፖለቲካ ዕውቀት ነበራቸውና ራስ መንገሻ ሙሉ ትግሬ /ትግራይ/ መቸውንም የእኔ ግዛት ነው ብለው በኋለኛው ሹም ሽር እንዳያስቸግርዋቸው በሚመጣው ዓመት እመለሳለሁና እስከዚያ ሙሉ ትግሬን /ትግራይን/ እየጠበቅህ ቆይ የሚል ትእዛዝ አሳለፉላቸው፡፡

ው ከአጼ ዮሐንስ ለአጼ ዮሐንስ ሞት ዝን ሆነ፡፡ ቢሆንም ከ ዘር ለተወለድሁ ፃኖት ግን ይገባኛል ምክንያቱ ለማንም

ደራረግ የኢጣልያና ታሪክ ጸሐፊዎች ይሆን ነበር፡፡ ምን

ኖያን ጠላት ደርቡሽን ንጉሥ ምኒልክም ሠረ ወሎም ለመሄድ ራ ሲዋጉ ድል የሆኑ ኩዝበ ክርስቲያኑንም

ቢት ፲፯ ቀን የአጼ ፡

ልክ በመጋቢት ፲፯ ፡

አንድኔሊ ከንጉሥ ዐጋቢት ፲፮ ፲፮፻፳፩ ጻፈው ዋና ዋናው

ርቡሽ ጋራ ሲዋጉ

ምዕራፍ ፲

በአጼ ምኒልክና በኢጣልያ መንግሥት መካከል

በውጫሌ ሠፈር ስለተደረገው ውል፡፡

ኮንት አንቶኒሊ ንጉሥ ምኒልክ በአጼ ዮሐንስ ላይ እንዲነሱ ለማድረግ ከብዙ ዘመን ጀምሮ ሲጣጣር ነበርና አሁን በአጼ ዮሐንስ ሞት አሳቡ ሁሉ የሚቃናሉት ስለመሰለው ንጉሥ ምኒልክ በአምባሰል አውራጃ ውጫሌ በሚባል አገር ሠፍረው ሳሉ አስቀድሞ ያዘጋጀውን የውል አሳብ ይዞ ቀርቦ «እንግዴህ የአጼ ዮሐንስ ነገር ከተጨረሰልን ከብዙ ዘመን ጀምሮ ልናደርገው አስበን የቆየውን በሁለቱ መንግሥቶች መካከል ጸንቶ የሚኖር የወዳጅነት ውል እንድንዋዋልና እንድንፈራረም ፈቃድዎ ይሁንልኝ» ብሎ ስለአመለከታቸው በኢጣልያ ቋንቋ የተጻፈውን ቃል በጥንቃቄ ሳይመረምሩ በኮንት አንቶኒሊና በአስተርጓሚው በግራዝማች ዮሴፍ ንጉሤ እምነት እሺ ብለው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ውል ተፈራረሙ፡፡

የኢጣልያ ንጉሥ ዑምቤርቶ በስም መጀመሪያ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዳግማዊ ምኒልክ ዘኢትዮጵያ መንግሥት ለኢጣልያ መንግሥት የሚጠቅም ለልጅ ልጅ የሚኖር ሰላምና ዕርቅ ለማድረግ የፍቅርና የንግድ ውል ተዋዋሉ፡፡

የኢጣልያ ንጉሥ ኮንት አንቶኒሊን በኢጣልያ መንግሥት ዘውድ ኒሻን ከማንዳቶፊ ተብሎ የተሾመ፤ በአልዛርና በሞሪስ ኒሻን ካባልዬሬ ተብሎ የተሾመ፤ ተመርጦ እንደራሴ ሆኖ ወደ ንጉሠ ነገሥት ምኒልክ ሙሉ ሥልጣን ተቀብሎ የተላከ፤ የተቀበለውንም ሙሉ ሥልጣን በንጉሠ ነገሥት ምኒልክ ፊት በርግጥ የተቀበለ ስለሆነ ንጉሠ ነገሥት ምኒልክ የኢትዮጵያን አልጋ የወረሱ እርስዎ ስለሆኑ ይኸን ከዚህ ቀጥሎ የተጻፈውን ውል ከኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ምኒልክ ጋራ ተዋዋልን፡፡

መጀመሪያ ክፍል

በኢጣልያ ንጉሥና በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መካከል በወራሾቻቸውና በሕዝቦቻቸውም፤ እነዚህንም በተጠጉ ሕዝብ መካከል ሰላምና ፍቅር ሳይገድል ለዘወትር ለልጅ ልጅ ይኖራል፡፡

ገሰል

ነዲነሱ ለማድረግ
ጦት አሳቡ ሁሉ
ፊሉ በሚባል አገር
«እንግዲህ የአጼ
የቆየውን በሁለቱ
ና እንድንፈራረም
የተጻፈውን ቃል
ግች የሴፍ ንጉሤ

? ንጉሠ ነገሥት
የሚጠቅም ለልጅ
:

ት ዘውድ ኒሻን
ተብሎ የተሾመ!
ሠልጣን ተቀብሎ
ክ ፊት በርግጥ
እርስዎ ስለሆኑ
ት ምኒልክ ጋራ

በወራሾቻቸውና
ፎቅር ሳይጉድል

፪ተኛ ክፍል።

እነዚህ ሁለቱ አሁን የተዋዋሉት በየሀገራቸው በየምስላኔዎቻቸው ይነጋገራሉ። አንዱ ካንዱ አገር ቆንሲልም የቆንሲል ወኪልም መሾም ይቻላቸዋል። እነዚህም ሹሞች እንደ ኤውሮፓ ነገሥታት ሥርዓት መታፈርና መከበር አይጉድልባቸውም።

፫ተኛ ክፍል።

በነዚህ በ፪ ነገሥታት ወሰን ጠብና ክርክር እንዳይነሣ በዕውቅ የተመረጡ ከ፪ቱ ወገኖች ሁለት ሽማግሌዎች ልከው በማይጠፋ ምልክት የግዛቱን ድምበር ይወስናሉ። ከድምበሩ ወዲህ የሚጨመሩት አገሮች እነዚህ ናቸው። የደጋው አፋፍ ከኢትዮጵያና ከኢጣልያ መሃል ወሰን ይሆናል። ከራፋሊ ጀምሮ ሐላይና፣ ሰገነይቲ አሥመራ ሦስቱ የኢጣልያ መንግሥት መንደር ይሆናሉ። ዳግመኛ በበገስ በኩል አዲ ነፋስና ዓዲ ዋንስ በኢጣልያ ድምበር ውስጥ ይሆናሉ። ከአዲ ዋንስ መንደር ጀምሮ ከምሥራቅ ወደ ምዕራብ ባቀና ይከፈላል።

፬ተኛ ክፍል።

የደብረ ቢዘን ገዳም ከነጉልቱ ከነርስቱ የኢትዮጵያ መንግሥት እንደሆነ ይቀራል። የጦር አምባ መሆን ግን አይቻለውም።

፭ተኛ ክፍል።

ከምጥዋ የሚወጣ የንግድ ዕቃ የሚገባም የንግድ ዕቃ ከመቶ ፳ በገቢ ዕቃ እየተገመገመ በገቢ አንድ ጊዜ ይከፈላል።

፮ተኛ ክፍል።

የጦር መሣሪያ ንግድ በምጥዋና በኢትዮጵያ መካከል የሚመላለሰው ለንጉሠ ነገሥት ብቻ ይፈቀድልዎታል። ሲያስመጡም ባለ ማኅተም ደብዳቤዎን ለኢጣልያ ሹማምንት እየላኩ ያስመጣሉ። ነፍጡንም የያዘውን ሠፈር ከምጥዋ ጀምሮ እስከ ኢትዮጵያ ድምበር ድረስ የኢጣልያ መንግሥት ወታደሮች ዘበኛ ሁነው ይሸኛሉ።

፯ተኛ ክፍል።

የነዚህ የ፪ቱ ውል ያደረጉ ነገሥታት ዜጎች የንግድ ዕቃቸውን ይዘው አንዱ ካንዱ አገር መሄድና መምጣት ይቻላቸዋል። በየመንግሥቱና በየወረዳው ባለው ሹም ጥግነት ደስ ብሏቸው ይመላለሳሉ። ነገር ግን ከ፪ቱም ወገኖች የጦር መሣሪያ

የያዘ ብዙ ሆኖ ከ፩ዱ ድምበር ወደ አንዱ ድምበር መተላለፍ ተከልክሏል። እንዲህም ማለት ፩ዱ ያ፩ዱን ከብት እንዳይዘርፍ በሁሉ ነገር እንዳይነካካ ተከልክሏል።

፩ተኛ ክፍል።

የኢጣልያ ሰዎች በኢትዮጵያ። የኢትዮጵያ ሰዎች በኢጣልያ፤ የኢጣልያ መንግሥት በሚገዛው አገር ቢሆንም እንዳገሩ ልማድ መግዛት መሸጥ መከራየት ይቻላቸዋል።

፪ተኛ ክፍል።

የነዚህ የቺቱ ነገሥታት ዜጎች ፩ዱ ካንዱ አገር ቢሄድ በየሃይማኖታቸው ይኖራሉ።

፫ኛ ክፍል።

የኢጣልያ ሰውና የኢጣልያ ሰው የተካሰሱ እንደሆነ እነዚያ በመረጡት ዳኛ ለዚያውም ተያይዘው ምጥዋ ወርደው ይዳኛሉ። የኢትዮጵያና የኢጣልያ ሰው የተጣላ እንደሆነ ግን የኢትዮጵያ መንግሥት ወኪልና የኢጣልያ የምጥዋ ሹም አንድነት ሁነው ይዳኛሉ።

፬ኛ ክፍል።

የኢጣልያ ሰው በኢትዮጵያ የሞተ እንደሆነ የኢትዮጵያ ሰው በኢጣልያ አገርና የኢጣልያም መንግሥት በሚገዛው አገር የሞተ እንደሆነ ከሟቹ መንግሥት ወገን ገንዘቡን የሚቀበል ሰው እስኪመጣ ድረስ የቺቱ ነገሥታት ሹማምንት ገንዘቡን ጠብቀው ያስቀምጣሉ።

፭ተኛ ክፍል።

በማናቸውም ኃጢአት ተከሶ የተያዘ የኢጣልያ ሰው በኢጣልያ ሹማምንት ይዳኛል። ስለሆነ ግን ታላቅ ኃጢአት ሠርቶ የተገኘውን የኢጣልያን ሰው ፈጥኖ ይዘው ለምጥዋ ሹማምንት መስጠት ነው። ደግሞ በኢጣልያ መንግሥት ግዛት የኢትዮጵያ ሰው ታላቅ ኃጢአት ሠርቶ የተገኘ እንደሆነ በኢትዮጵያ ዳኛ ይዳኛሉ።

ነክሏል። እንዲህም
ልክሏል።

ባልያ! የኢጣልያ
መሸጥ መከራየት

በየሃይማኖታቸው

፡ በመረጡት ዳኛ
ኢጣልያ ሰው
የ የምጥዋ ሹም

ሰው በኢጣልያ
ሚቹ መንግሥት
ማምንት ገንዘቡን

ባልያ ሹማምንት
ያን ሰው ፈጥኖ
መንግሥት ግዛት
ዳኛ ይዳኛሉ።

የኢጣልያ ንጉሥ ኡምቤርቶ ቀዳማዊ
ክፍራቴሊ ትሬገስ መጽሐፍ

የኢጣልያው ንጉሥ ቀዳማዊ ዑምቤርቶ

፲፫ተኛ ክፍል።

የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥትና የኢጣልያ ንጉሥ ብርቱ ኃጢያት የሠራ ሰው ካንዱ ግዛት ወደ አንዱ ግዛት ሸሽቶ የሄደ እንደሆነ ሁለቱም አያሠሩ ይልካሉ።

፲፬ተኛ ክፍል።

የባሪያ ንግድ በክርስቲያን ሃይማኖት የተከለከለ ስለሆነ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት በሚቻላቸው ነገር ሁሉ ባገራቸው ባሪያ እንዳይነገድ ይከለክላሉ።

፲፭ተኛ ክፍል።

ይህ አሁን የተጻፈው ውል ለኢትዮጵያ መንግሥት ሁሉ ውል ነው።

፲፮ተኛ ክፍል።

ይህ ውል በተደረገ ከፎት ዓመት በኋላ ከሁለቱ መንግሥት አንዳቸው ውል ለመጨመር ወይም ለመለወጥ የፈለጋቸው እንደሆነ ከዓመት በፊት አስቀድሞ መናገር ይገባቸዋል። ነገር ግን የንግድ ውል ብቻ ማረም ማስጠንቀቅ ይቻላቸዋል እንጂ፤ ዛሬ የተለየውን የድንበር ወሰን ማፍረስ አይቻላቸውም።

፲፯ተኛ ክፍል።

የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከኤውሮፓ ነገሥታት ለሚፈልጉት ጉዳይ ሁሉ በኢጣልያ መንግሥት አጋኝነት መላክ ይቻላቸዋል።

፲፰ተኛ ክፍል።

የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከሌላ መንግሥት ሰዎች ጋራ የጥበብ የንግድ ነገር ለመዋዋል የፈለጉ እንደሆነ ከ፪ ቱም ውል አንድ እንደሆነ ለኢጣልያ ሰው ይሰጡታል።

፲፱ተኛ ክፍል።

ይህ አሁን የተደረገው ውል በአማርኛና በኢጣልያ ቋንቋ ትክክል ሆኖ ተገልብጦ ሲያበቃ የታመነ ምስክር ይሆናል።

፳ኛ ክፍል።

ይህ አሁን የተጻፈው ውል ለሮማ ከተማ ፈጥኖ ይጠነቀቃል። ነገር ግን ይህን ውል ኮንት ፒየትሮ አንቶኒኒ በኢጣልያ ንጉሥ ስም ከንጉሠ ነገሥት ምኒልክ ጋራ ተዋውለው አትመው ጨርሰዋል። በሚያዝያ በ፳፭ ቀን በ፲፰፻፹፩ ዓ.ም በውጫሌ ሠፈር ተጻፈ።

ጢያት የሠራ ሰው
ሦሩ ይልካሉ።

የኢትዮጵያ ንጉሠ
ነጻነት።

ውል ነው።

ት እንዳቸው ውል
በፊት አስቀድሞ
በንቀቅ ይቻላቸዋል

ት ጉዳይ ሁሉ

ፈ የጥበብ የንግድ
ነ ለኢጣልያ ሰው

ንቋ ትክክል ሆኖ

ቀቃል። ነገር ግን
ነ ነገሥት ምኒልክ
፳፻ ዓ.ም በውጫሌ

የውጫሌውን ውል የተዋዋለው ፒዩትሮ አንቶኒሊ፤

እኔ ምኒልክ በውጫሊ ላይ ከኮንት አንቶኔሊ ጋራ ውሉን ተፈራርመው በቋና ላይ የሹም ሽሩን ነገር ከጨረሱ በኋላ ወደ ሽዋ ተመልሰው በሐምሌ ፱ ቀን እንጦጦ ከተማ ገቡ።

ደርቡሽ ግን አዲስ ምኒልክ ወደ ሽዋ መመለሳቸውን ስለሰማ በነሐሴ ወር እንደገና ወደ ጉንደር ወጥቶ ከቀድሞው አደጋ የተረፉትን ሽማግሌችን ሁሉ በሰይፍ ገደላቸው።

ከነዚህም መካከል የጥቂቶቹን ስም እንጽፋለን። መምሕር ወልደሚካኤል የሚባሉት የሐዲስ መጻሕፍት ስመ ጥሩ መምሕር ነበሩና በጉባዔ ተቀምጠው ሲያስተምሩ ደርቡሽ መጣ ሲሉ ቢሰሙ ከእናንተ መካከል የፈራ ቢኖር ወጥቶ ይሸሽ ያልፈራ ግን ከእኔ ጋራ ይቆይ እያሉ ለደቀ መዛሙርቶቻቸው ሲናገሩ ወዲያው ደርቡሽ ሰይፉን መሆኑ «አላህ ኢላላህ መሐመድ ረሱል አላህ!» እያለ ገብቶ በጉባዔው መካከል ቆመ። መምሕር ወልደሚካኤልም ከሰባቱ ደቀ መዛሙርቶቻቸው ጋራ «ነእምን በክርስቶስ እምላክን» እያሉ በሰማዕትነት አረፉ።

ደግሞ አንጣጭ ፈንታ የሚባል ልጁን በክንዱ እንደታቀፈ ደርቡሽ መጣ ቢሉት «ልጄ ሆይ! መቸም ሞት አይቀርልንምና ዛሬውኑ እንወረደው» እያለ የክርስቶስን ስም እየጠራ በሰማዕትነት አረፈ።

ሦስተኛም አዕምሮ የሚባል ለጉንደር በዓታ መሪቷ በድምጽ መልካምነቱና በዜማው እጅግ ስመጥሩ ነበር። ደርቡሽም በመጣ ጊዜ ሸሽቶ ካመለጠ በኋላ «ሚስትህ ተማረክች!» ብለው ቢነግሩት «እግዚአብሔር አንድ ያደረገውን ሰው አይለየውም» ብሎ እንደገና ተመልሶ ወደ ደርቡሽ ሠፈር ገባ። በዚያም ሚስቱን አግኝቶ ከእርሷ ጋራ ለባርነት ወደ መተማ ወረደ። ነገር ግን ትምህርቱ የዜማ ትምህርት ነበር እንጂ መጻሕፍትን ተምሮ የእግዚአብሔርን ትዕግሥትና ኃይል አያውቅም ነበርና «እግዚአብሔር እኔን ክርስቲያኑን ለእስላም አሳልፎ መስጠቱ ከክርስቲያን እስላምን ቢወድ አይደለምን?» ብሎ ማተቡን በጥሶ ቁርዓን ተምሮ የእስልምና ሃይማኖት መምሕር ሆኖ ሲኖር በዚያው አረፈ።

ን ተፈራርመው
በሐምሌ ፱ ቀን

ግ በነሐሴ ወር
፡ን ሁሉ በሰይፍ

ወልደሚካኤል
ገዴ ተቀምጠው
ር ወጥቶ ይሸሽ
.ናገሩ ወዲያው
ገብቶ በገባዬው
ፈታቸው ጋራ

ደርቡሽ መጣ
ኒው» እያለ

በ መልካምነቱና
ካመለጠ በኋላ
'ደረገውን ሰው
ዚያም ሚስቱን
ምህርቱ የዜማ
ገሥትና ኃይል
ነልፎ መስጠቱ
ቁርዓን ተምሮ

የውጫን ውል የተረገመት ግራዝማች የሴፍ

ምዕራፍ ፶፩

ልዑል ደጃዝማች መኮንን በአጼ ምኒልክ ተልከው

ወደ ኢጣልያ አገር ስለመሄዳቸው

ኮንት አንቱኔሊ ከአጼ ምኒልክ ጋራ በኖረበት ዘመን ሁሉ በአጼ ዮሐንስና በንጉሥ ምኒልክ መካከል አንድነትና ፍቅር እንዳይሆን በሚቻለው ሁሉ ይጥር ነበርና አጼ ዮሐንስን በንጉሥ ምኒልክ ላይ ለማስቆጣት ሲል አንድ መላክተኛ ወደ ኢጣልያ አገር እንዲልኩ እያለ ለንጉሥ ምኒልክ እየመላለሰ ይመክራቸው ነበር። ንጉሥ ምኒልክም ምክሩን ተከትለው መላክተኛ ለመላክ ፈቃዳቸው ሆኖ ሳለ አጼ ዮሐንስን በመሥጋት አሳባቸውን ሳይፈጽሙ ቆይተው ነበር። አሁን ግን የአጼ ዮሐንስ ነገር ሁሉ በሞት ስለተጠቃለለና የኢትዮጵያንም መንግሥት አደላድለው የመያዛቸውን እርግጥነት ካወቁት በኋላ ከመሳፍንቶቻቸውና ከመኳንንቶቻቸው መካከል ልዑል ደጃዝማች መኮንንን መርጠው ወደ ኢጣልያ አገር ለመላክ ቁርጥ አሳብ አደረጉ።

በኢትዮጵያ በቀድሞ ነገሥታት ዘመን ወደ ውጭ አገር መላክተኛ ለመላክ የታሰበ እንደሆነ በሊቅነቱ የታወቀ ከቤተክህነት ወገን አንዳንድ ሰው እየተመረጠ ይላክ ነበር እንጂ ከመሳፍንትና ከመኳንንት ወገን ተልኮ አያውቅም። ይኸውም በአጼ ያዕቆብ ዘመን ወደ ሮሜ አቡነ ኒቆሊሞስ በአጼ ልብነ ድንግል ዘመን ወደ ፓርቱጊዝ ጸጋ-ዘአብ እንደ ተላኩት ነው።

አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ለንግድም ለሌላ ጉዳይም ወደ ኢትዮጵያ እየመጡ የሚኖሩ የውጭ አገር ሰዎች አይታጡም ነበርና ከነዚያ መካከል በንጉሡ ዘንድ በጣም የታወቀውና የተለመደው እየተመረጠ ይላክ ነበር። ይኸውም በአጼ ልብነ ድንግል ዘመን ማቴዎስ የሚባል የአርመን አገር ሰው፣ በአጼ-ሠርፀ ድንግል ዘመን ጴጥሮስ የሚባል የእስፓንያ አገር ሰው እንደተላኩት ነው።

አሁን ግን በአጼ ምኒልክ ዘመን ጥቂት ጥቂት የሥልጣኔ ሥራ ስለተጀመረ የነጋሢነት ዘር ያላቸውን ያክስታቸውን የልዕልት ተናኘወርቅን ልጅ ልዑል ደጃዝማች መኮንንን መርጠው በመላካቸው የኢጣልያ መንግሥት የአጼ ምኒልክን የወዳጅነት መልዕክት ከፍ አድርጎ ገምቶት ነበር።

ልዑል ደጃዝማች መኮንን የነጋሢ ተወላጅ በመሆናቸው ላይ ድሯ ኢንተርናሽናል የሚባለውን የዓለም መንግሥታት የተሰማሙበትን ደንብና ሕግ ከውጭ አገር ሰዎች በመስማት ስለለመዱ በጣም የታወቁ ነበሩና አጼ ምኒልክ

ው

ኮ በአጼ ዮሐንስና
 ላው ሁሉ ይጥር
 ድ መላክተኛ ወደ
 ምክራቸው ነበር።
 ው ሆኖ ሳለ አጼ
 አሁን ግን የአጼ
 ሥት አደላድለው
 ከመኪንንቶቻቸው
 ር ለመላክ ቁርጥ

መላክተኛ ለመላክ
 ሰው እየተመረጠ
 ።። ይኸውም
 ንግል ዘመን ወደ

ትዮጵያ እየመጡ
 ለ በንጉሡ ዘንድ
 ውም በአጼ ልብነ
 ፤፱ ድንግል ዘመን

ሥራ ስለተጀመረ
 ኮን ልጅ ልዑል
 ፡ የአጼ ምኒልክን

ቸው ላይ ድሯ
 ኮን ደንበና ሕግ
 ና አጼ ምኒልክ

ደጃዝማች መኮንንና ተከታዮቻቸው በሮማ

ማናቸውንም የውጭ አገር ጉዳይ በልዑል ደጃዝማች መኮንን በኩል እንዲጨረስ ያደርጉ ነበር። ይህም አደራረግ በዚያ ዘመን በአገራችን ስላልተለመደ ነው እንጂ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር እንደ ማለት ነው።

ልዑል ደጃዝማች መኮንን በዲፕሎማቲክና በፖለቲካ ሥራ በጣም የሰለጠነ በጦርነትም ረገድ ስመ ጥሩ ዐርበኛ በመሆናቸው ላይ ለአጼ ምኒልክ በልዩ ታማኛ ቸው ነበሩ።

ከኢትዮጵያ ሰዎችም አልፎ በውጭ አገር ሰዎች ዘንድ እጅግ የተመሰገኑ ነበሩ።

የውጭ አገርም ሰዎች የደጃዝማች መኮንንን ዕውቀትና ረቂቅ የሆነ ሥራቸውን እያዩ ንጉሥ ምኒልክ ቢሞቱ እንኳን አልጋውን ለመውረስ የሚገባቸው ደጃዝማች መኮንን ናቸው እያሉ ይናገሩላቸው ነበር።

ይህም ሁሉ ሲሆን የነጋሢ ተወላጅ ወይም የንጉሥ ባለሟል ነኝ በማለት በማንም ላይ ኩራትና ትዕቢት አልነበራቸውም።

ወደ ኢጣልያም አገር የተላኩት በዚህ ሁሉ ዕውቀታቸውና ታማኝነታቸው ስለተመረጡ ነው። ተልከው ሲሄዱ የውጫሌን ውል የተረጉመው ግራዝማች ዮሴፍ ንጉሤ አስተርጓሚ ሆኖ ሂዶ ነበር። ከመኳንንቶቻቸውም ወገን ተከትለው የሂዱት ቀኛዝማች ገነሚ፣ ቀኛዝማች ቆለጭ፣ ቀኛዝማች ተገኔ፣ ባላንባራስ አሰግድ፣ መምህር ወልደ ሚካኤል ነበሩ። ደጃዝማች መኮንንም ከሐረር ተነስተው ወደ ኢጣልያ ዋና ከተማ ወደ ሮማ በደረሱ ጊዜ በታላቅ ማዕርግና ክብር ተቀበሏቸው።

ከዚህ ምኒልክም «ደጃዝማች መኮንንን በቃል ልኬዋለሁና ይነግርዎታል» የሚል የሰላምታ ደብዳቤ ብቻ ለግርማዊ የኢጣልያ ንጉሥ ጽፈው ነበርና ልዑል ደጃዝማች መኮንን የሰላምታውን ደብዳቤ ካስረከቡ በኋላ በንጉሡ ፊት ቆመው በቃል የተላኩትን አራቱን ጉዳዮች በግራዝማች ዮሴፍ አስተርጓሚነት ተናገሩ።

፩ኛው ጉዳይ። የኢትዮጵያ መንግሥትና የኢጣልያ መንግሥት ማናቸውንም ነገር ለመጠያየቅ ፍቅራቸው የተገለጠ እንዲሆን ነው።

፪ኛው ጉዳይ። በኮንት አንቶኔሊ በፊትም በፍቅር የተደረገው ውል እንዲታደስ ነው።

፫ኛው ጉዳይ። የኢትዮጵያና በአሥመራ ያሉት የኢጣልያ መኳንንቶች ሁኔታ ሰላምናፍቅር እንዲሆንና በውጫሌም የተደረገውን የድንበር ውል እንዲጠብቁ ነው።

፬ኛው ጉዳይ። የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከኢጣልያ መንግሥት ተስማምቶ ላገሩ ጥቅም የሚሆነውን የንግድ ሥራ ከማስፋት በቀር ሌላ አሳብ እንደሌለው ለማረጋገጥ ነው።

አንዲጨረስ ያደርጉ
ንጂ የውጭ ጉዳይ

• በጣም የሰለጠነ
ልክ በልዩ ታማኛ

መሰንገሱ ነበሩ።

ኮና ረቂቅ የሆነ
ዑረስ የሚገባቸው

ሟል ነኝ በማለት

ና ታማኝነታቸው
ማች ዮሴፍ ንጉሤ
ሣዱት ቀኛዝማች
ር ወልደ ሚካኤል
፤ ሮማ በደረሱ

ገርዎታል» የሚል
ደጃዝማች መኮንን
'ተላኩትን አራቱን

ህት ማናቸውንም

'ተደረገው ውል

ኳንንቶች ሁኔታ
ነዲጠብቁ ነው።

እያ መንግሥት
ነቀር ሌላ አላብ

የአጣልያም ንጉሥ ደጃዝማች መኮንን የተናገሩትን ቃል ሰምተው «ምላሹን አስበን ወደ አገርዎ በሚመለሱበት ጊዜ እናስታውቃለን» ብለው ለማረፊያ ወደ ተዘጋጃላቸው ሥፍራ ሰደዷቸው።

በሚመለሱበትም ጊዜ በነገሩ ሁሉ ተስማምተው በውሉም የሚጨመረው ተጨምሮ የሚታደሰውም ታድሶ ተፈራርመው ክሮማ ተነሡ።

ነገር ግን ገና ወደ ኢትዮጵያ ሳይደርሱ በአሥመራ ያለው ጄኔራል ባልዴሣራ የሚባለው በውጫሌ በተፈረመው በ፫ኛው ክፍል የተጻፈውን የወሰን ውል አፍርሶ ወደ መረብና ወደ ሙና ወደ በለሳም ወጥቶ የኢጣልያንን ሰንደቅ ዓላማ አቆመበት።

ይህንንም ማድረጉ አልበቃውምና አጼ ምኒልክን ለማስቆጣት ሲል ራስ መንገሻ በራስ አሉላ ረዳትነት ከእርስዎ ጋራ ተዋግተው በትግራ /በትግራይ/ በአባታቸው አልጋ ለመቀመጥ ጦር ያሰናዳሉ እያለ ወደ አጼ ምኒልክ ይልክ ጀመር።

አጼ ምኒልክም ነገሩ እውነት መሆኑን ለመረዳት ሲሉ የራስ መንገሻን አኳኋን አሰልለው የራስ መንገሻ አሳብ ለአጼ ምኒልክ ታዛዥ ሆነው በኢትዮጵያ ጠላት እንዳይገባበት ከመከላከል በቀር ሌላ አሳብ እንደሌላቸው አውቀው ዝም አሉ።

ጄኔራል ባልዴሣራ ግን ፖለቲካው ሳይዝለት በመቅረቱ እጅግ አዘነ።
ከዚህም በኋላ አጼ ምኒልክ ከቋና ተነስተው በደሴ አድርገው በሐምሌ ፱ ቀን ፲፰፻፳፩ ዓ.ም ወደ እንጦጦ ከተማ ገቡ።

ምዕራፍ ፶፪

አጼ ምኒልክ የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ስለመጫናቸው።

አጼ ምኒልክ ከላይ የቀዳማዊ ምኒልክ ከታችም የልብነድንግል ዘር በመሆናቸው ከብዙ ዘመን ጀምሮ ሲመኙት የነበረውን የኢትዮጵያን ንጉሠ ነገሥትነት ስለአገኙ እንደ ሕጉ በሊቀ ጳጳሱ በአቡነ ማቴዎስ እጅ ቅብዓ መንግሥት ለመቀባትና የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ለመጫን ለሥርዓተ ንግሥ የሚያስፈልገው ሁሉ እንዲዘጋጅ አዘዙ። ሥርዓተ ንግሡም የሚፈጸምበት በጥቅምት ፳፭ ቀን ፲፰፻፹፪ ዓ.ም በእንጦጦ መንበረ ፀሐይ በተባለ በእመቤታችን ቤተክርስቲያን እንዲሆን ተወስኖ ነበርና ጃንሆይ ዳግማዊ ምኒልክና እቴጌ ጣይቱ፤ ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስ፤ እጩ ገብረሥላሴ ሌሎችም መኳንንቱና ወይዛዝሩ ወደ ቤተክርስቲያን እየሄዱ አደሩ። ሊቃውንቱና መዘምራኑም እንደ ሥርዓቱ ለሥርዓተ ንግሥ የሚገባውን ፀሎት ሲጻልዩ አድረው ዘጠኝ ሰዓት ሲሆን በሊቀ ጳጳሱ በአቡነ

አጼ ምኒልክ በንጉሠ ነገሥትነት ልብሰ መንግሥት

ማቴዎስ እጅ ቅብዓ መንግሥት ተቀብተው የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ጫኑ። ሥርዓተ ንጉሡም ከተፈጸመ በኋላ ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስ ገባሬ ሰናይ ሆነው ቀድሰው ሥጋ ወደሙ አቀበሏቸው።

ከጧቱ 4:00 ሰዓት ሲሆን አጼ ምኒልክ ዘውድዎን እንደ ጫኑ ልብስ መንግሥትዎን እንደለበሱ በትረ መንግሥትዎን እንደያዙ ራሶች በቀኝና በግራ፣ ሊቀመኳሶች በፊትና በኋላ ሆነው ካህናቱ «ቡሩክ አንተ ንጉሠ እስራኤል» እያሉ አንድ ጊዜ ዑደት ከተደረገ በኋላ በዚያ በቅጽረ ቤተክርስቲያን ግቢ ምንጣፍ ተነጥፎ ዙፋኑን ተዘርግቶ ነበርና በምንጣፉ ላይ ቆመው «አርቶዶክሳዊ ንጉሣችሁ እኔ ነኝ! .. የሚል ቃል ተናግረው በዙፋኑ ላይ ተቀመጡ።

በዚያን ጊዜ ትንሹም ትልቁም በአንድ ቃል «ሺህ ዓመት ያንግሥዎ!» እያለ በእልልታና በደስታ ይመርቅ ጀመር።

ቀጥሎም «ዕዳ ያለብህ ነፃ ብየሃለሁ! በዱር በገደልም ያለህ ወንጀለኛ ምሬሃለሁና ግባ» የሚል አዋጅ አስነግረው በወርቅ ኮርቻና በወርቅ ዕቃ ባጌጦች በቅሉ ተቀምጠው ወደ እንጦጦ ቤተመንግሥት ጉዞ ተጀመረ።

በስተፊትም ነጋራቱ እየተጉሰመ እምቢልታውና መለኮቱ እየተነፋ ሕዝቡ በቀኝ የሰሌን ቅጠል /የዘንባባ ዝንጣፊ/ እየያዙ «ሺህ ዓመት ያንግሥዎ!» እያሉ በእልልታና በደስታ ወደ ቤተመንግሥት ደርሰው በዙፋኑ ሊቀመጡ ፻፩ ጊዜ መድፍ ተተኮሱ። ከዚያም በኋላ ለመሳፍንቱና ለመኳንንቱ ለወታደሩና ለካህናቱ ትልቅ ግብዣ ተደርጎ ዋለ።

ምዕራፍ ፶፫

ስለ እቴጌ ጣይቱ ዘውድ መጫን።

በሠለጠነው ዓለም ንጉሥና ንግሥት ዘውድ የሚጭኑበት በቤተክርስቲያን በአንድ ቀን ነው። በኢትዮጵያ ግን አሁን አጼ ኃይለ ሥላሴ እስቲያድሱት ድረስ እንደ ልማድ ሆኖ ንጉሥ ቅብዓ መንግሥት በተቀባና ዘውድ በጫነ በ፫ኛው ቀን በቤተመንግሥቱ ውስጥ ንጉሥ ለእቴጌይቱ ዘውድ ይጭንላት ነበር።

ምክንያቱንም ስንመረምር የእቴጌይቱ ክብር ከንጉሡ ክብር እንዳይስተካከል ስለ ክብርዋ ማነስ የተደረገ ይመስላል።

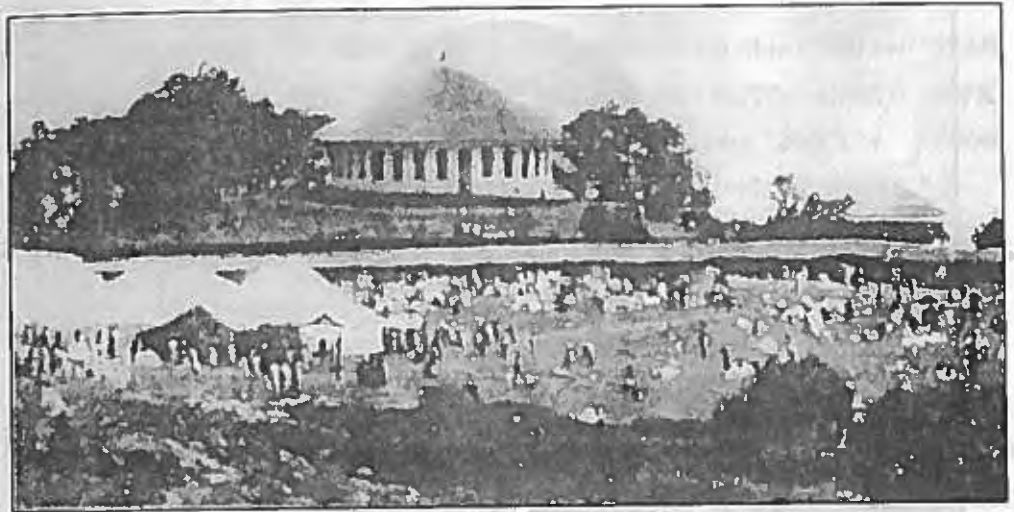
በዚህም ልማድ አጼ ምኒልክ ቅብዓ መንግሥት ተቀብተው ዘውድ በጫኑ በሦስተኛው ቀን በዚያው በተሰናዳው በሰፊው ዳስ ውስጥ የንጉሠ ነገሥቱ ዙፋን

ሥት

እቴጌ ጣይቱ የእቴጌነት ዘውድ ከጫኑ በኋላ

አጼ ምኒልክ የነገሠበት የእንጦጦ ማርያም
በመጀመሪያ የተሠራው ቤተክርስቲያን

የእንጦጦ ማርያም ቤተክርስቲያን በኋላ
የተሠራውና እስከ አሁንም ያለው።

ሊቀጳጳሳቱ አቡነ ማቴዎስ

ተዘርግቶ ነበርና አጼ ምኒልክ በዙፋናቸው ሲቀመጡ እቴጌ ጣይቱም በስተቀኝ በተዘረጋው አነስተኛ ዙፋን ላይ ተቀመጡ።

በዚያን ጊዜ ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስ የእቴጌይቱን ዘውድ ከንጉሠ ነገሥቱ ተቀብለው በራሳቸው ላይ ጫኑላቸው። በዚህም ጊዜ ካህናቱ «አክሊለ ተቀጸላ ታንሶሱ» እያሉ በከበሮና በጸናጽል ሲያመሰግኑ መሳፍንቱና መኳንንቱ እየተነሡ በፊታቸው እየቀረቡ እጅ ነሡ። ቀጥሎም ፶፩ ጊዜ መድፍ ተተክሰ።

በ፯ኛውም ቀን ለመምሕር ገብረ ሥላሴ የእጨጌነት ሹመት ተደረገላቸውና የንግሥ በዓሉ ተጨረሰ።

ምዕራፍ ፶፬

አጼ ምኒልክ ወደ ትግራ /ትግራይ/ ስለመሄዳቸው።

አጼ ምኒልክ የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ጭነው ኢትዮጵያን አደላድለው መያዛቸውን ከተረዱት በኋላ የኢትዮጵያ ባላገር አጼ ዮሐንስን የሚጠላበትን ነገር ሁሉ ያውቁት ነበርና አጼ ዮሐንስ እንኳን ሞቱ፤ አጼ ምኒልክ እንኳን ነገሡ፤ የሚባሉበትን ሥራ ሁሉ በአዋጅ አስታወቁ።

፩ኛ። አጼ ዮሐንስ የተጠሉበት ዋናው ነገር ባልተማሩ መካከላት ምክር እየተመሩ እስላሙን ፈላሻውን አረመኔውን ሳይማር እንዲያው በግድ ተጠመቅና ክርስቲያን ሁን እያሉ አዋጅ በመንገራቸውና፤ አንጠመቅም፤ ክርስቲያንም አንሆንም፤ ያሉትን በሞትም በስደትም በእሥራትም በልዩ ልዩ መከራና ስቃይም በመቅጣታቸው ነበር። አጼ ምኒልክ ግን ተምሮ በፍቃዱ ተጠምቆ ክርስቲያን ካልሆነ በቀር እንደ አባቱ ሃይማኖት እንዲኖር እንጂ በግድ እንዳይጠመቅ አደረጉለት።

፪ኛ። አጼ ዮሐንስ የተጠሉበት ሌላው ዋና ነገር ማንም ሰው በመሬቱ ላይ ትንባሆ እንዳይዘራና እንዳይጠጣ አዋጅ በመናገራቸውና በመሬቱ የዘራ መሬቱን ይነጠቃል። ባፋም የጉረሰ ከንፈሩን ይቆረጥ፤ ሰረትም በአፍንጫው የጠጣ አፍንጫውን ይፎነን፤ በማለታቸው ነበር።

አጼ ምኒልክ ግን ትምባሆ መጠጣት እንደጠላ እንደ ጠጅ ልማድ ነው እንጂ፤ በመጽሐፍ የተከለከለ በነፍስም የሚያስከንን አለመሆኑን አውቀው በትምባሆ ነገር ሰው ሁሉ እንደ ልማዱ እንዲኖር አደረጉለት።

፫ኛ። አጼ ዮሐንስ የተጠሉበት አንዱም ዋና ነገር ካንዱ አገር ወደ አንዱ አገር ሲዘዋወሩ ለወታደራቸው ሁሉ ነፃነት እየሰጡ በየባላገሩ ቤት ተሠሪ እየሆነ እየገባ የባላገሩን እንጀራውን ወጡን ጠላውን ሥጋውን ይህንንም የመሳሰለውን ሁሉ

በግድ እንዲወስድበት ስለአደረጉ ነበር። አንዳንዱም የባላገሩን ሚስት በግድ እየያዘ በባሏ ፊት ያስነውራት ነበር ይባላል። አጼ ምኒልክ ግን «ለኋላው ሁሉንም አስቀርልሃለሁ። አሁን ለጊዜው ግን ባላገር የሆኑ እንደአቅምህ እህል እያወጣህ ለወታደር ቀለብ ስጥ እንጂ ወታደር በቤትህ አይግባብህ» የሚል አዋጅ ነገሩለት። ይህንንም የመሰለውን አንዳንድ የከበደ ሽክም ከባላገሩ ጫንቃ ስለአወረዱለት ደስ አለው።

ከዚህም በኋላ ትግራን /ትግራይን/ በሙሉ ጠቅለው ለራስ መንገሻ መስጠት ለኋላ ጉዳት የሚያመጣ መስሎ ስለታያቸው በትግራይ /ትግራይ/ ሹም ሽር ለማድረግ ሲሉ ለእንጦጦ ከተማ ጠባቂ ልዑል ራስ ዳርጌን ትተው በታኅሣሥ ፱ ቀን ፲፰፻፹፪ ዓ.ም ወደ ትግራይ /ትግራይ/ ተጓዙ።

ሐውዜንም በደረሱ ጊዜ የትግራን /የትግራይን/ አውራጃ ከሦስት ከፍለው ሹም ሽር አደረጉበት።

፩ኛ በስተ ምሥራቅ ያለውን አጋሜን ለደጃች ሥዩም፣ ፪ኛ በስተደቡብ ያለውን ዋናውን ከተማ መቀሌን ጨምረው ለራስ መንገሻዮላንስ፣ በራስ መንገሻና በደጃዝማች ሥዩም ግዛት መካከል ያለውን አድዋን ራስ መንገሻንና ደጃዝማች ሥዩምን ኢጣልያኖችንም እንዲጠባበቅ ብለው ለደጃች መሸሻ ወርቁ ሰጡት።

ከዚህም በኋላ ከብዙ ዘመን ጀምሮ ወደ ሸዋ መጥቶ አጼ ዮሐንስና አጼ ምኒልክ የሚለያዩበትን ሥራ ሲሠራ የሚኖር ኮንት አንቶኔሊ አጼ ምኒልክ ወደ ትግራይ /ትግራይ/ መሄዳቸውን ስለሰማ ተከታትሎ እስከ ሐውዜን ሲመጣ አመጣጡ ለወዳጅነት ጉዳይ አለመሆኑን አውቀዋልና ፊት ነሡት እንጂ እንደ ጥንቱ በማዕርግና በክብር አልተቀበሉትም። ይልቁንም በውጫሌ ከእርሱ ጋራ ከተዋዋሉት ውል በ፲፯ኛው ክፍል የተጻፈው ቃል የኢትዮጵያን ነፃነት የሚነካ መሆኑን ተረድተውት ነበርና በዚህ ሁሉ ነገር ኮንት አንቶኔሊን በመልካም ዓይን አላዩትም ነበር። ቢሆንም ጥቅሙን የሚፈልግ ሰው መታገስ የሚገባው መሆኑ የታወቀ ነውና ኮንት አንቶኔሊ አጼ ምኒልክ እርሱን አለመውደዳቸውን እያወቀ እንደአላወቀ መስሎ በተጓዙበት ሥፍራ ሁሉ አንድም ጊዜ እንኳ ሳይለይ ይጓዝ ነበር።

ልዑል ደጃዝማች መኮንንም የተላኩበትን ጉዳይ ለኢጣልያ ንጉሥ አድርሰው ከኢጣልያ ሲመለሱ ከናፖሊ ወደ ኢየሩሳሌም የባሕር ጠረፍ ወደ ያፋ በሚሄድ መርከብ ተሳፍረው ያፋ ሲደርሱ በምድር ባቡር ወደ ኢየሩሳሌም ሄዱ። በኢየሩሳሌም የሚኖሩ የኢትዮጵያ መነኮሳት በታላቅ ክብር ተቀብለው የተቀደሱትን

ነት በግድ እየያዘ በባሏ ምስክርና ለሰብአዊነት፡፡ አሁን ደር ቀለብ ስጥ እንጂ ሰለውን እንዳንድ የከበደ

ራስ መንገሻ መስጠት / ሹም ሽር ለማድረግ ጥላሥ ፱ ቀን ፲፱፻፹፪

ራጃ ከሦስት ከፍለው

፡ም፡ ፪ኛ በስተደቡብ ንስቺኛ በራስ መንገሻና መንገሻንና ደጃዝማች ጋርቁ ሰጡት፡፡

አጼ ዮሐንስና አጼ ሊ አጼ ምኒልክ ወደ ፪ን ሲመጣ አመጣጡ እንጂ እንደ ጥንቱ ገሰ፡ ጋራ ከተዋዋሉት ት የሚነካ መሆኑን ሳም ዓይን አላዩትም መሆኑ የታወቀ ነውና ፡ እንደአላወቀ መስሎ ፡፡፡

እያን ጉሥ አድርሰው ፡ ወደ ያፋ በሚሄድ ኢየሩሳሌም ሄዱ፡፡ ብለው የተቀደሱትን

ሥፍራዎች ሁሉ ካሳዩዋቸው በኋላ አርባዕቱ እንሰሳ በሚባለው በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ሥጋ ወደሙ ተቀብለው እንደገና ወደ ያፋ ተመልሰው ወደ ምጥዋ የሚሄድ መርከብ ተሳፈሩ፡፡ ከምጥዋ በግስጋሴ መጥተው መቀሌ ላይ ካጼ ምኒልክ ጋራ ተገናኝተው ለተላኩበት ጉዳይ ከንጉሥ ዑምበርቶ የተላኩትን ምላሽ እያስረዱ ተናገሩ፡፡ ከዚህም በኋላ አጼ ምኒልክ ወደ ሸዋ የሚመጡበት ጊዜ ደርሶ ነበርና በወሎ ዋና ከተማ በደሴ ሲደርሱ ለደጃዝማች መኮንን የራስ ወርቅ ሰጥተው በራስነት ማዕረግ ስለሾሟቸው «ይገባዋል! ይገባዋል!» ተባለላቸው፡፡ አጼ ምኒልክም ከጥቂት ሳምንት በኋላ ወደ እንጦጦ ከተማ ሲገቡ ልዑል ራስ መኮንን ክረምቱን ክርመው በጥቢው ወደ ሐረር ወረዱ፡፡

ምዕራፍ ፱

በውጫሌ በተደረገው ውል በ፲፯ኛው ክፍል በተጻፈው ቃል

በአጼ ምኒልክና በኢጣልያ መንግሥት መካከል ክርክር ስለመነሳቱ፡፡

አጼ ምኒልክ በ፲፰፻፹፪ ዓ.ም ወደ ትግሬ /ትግራይ/ ደርሰውና ሹም ሽር አድረገው ወደ ሸዋ ከተመለሱ በኋላ በውጫሌ ውል በ፲፯ኛው ክፍል የተጻፈው ቃል ታርሞ እንዲታደስ ቢሆን ይሻላል እያሉ አሳባቸውን ለኮንት አንቶኒሲ ይነግሩ ነበር፡፡ እርሱንን አሳባቸውን የተቀበለ ለመምሰል የኢጣልያም መንግሥት ይህ ቃል ታርሞ ቢታደስ ፈቃዱ ነው እያለ የማታለል ቃል ከነገራቸው በኋላ ምሥጢሩ ያልተገለጠ አንዳንድ ምክንያት እየፈለገና እየፈጠረም ስለአስቀረባቸው እጅግ ተናደዱ፡፡

በውጫሌ ላይ በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥትና በኢጣልያን መንግሥት መካከል የተደረገውን ውል ከኢጣልያንኛ ወደ አማርኛ ቋንቋ የተረጎመው በፊት በአሥመራ በካቶሊክ ሚሲዮን ቤት እየተማረ ያደገ በኋላ ግን ለአጼ ምኒልክ ሎሌ የሆነ ግራዝማች ዮሴፍ የሚባለው ነበር፡፡

በውሉም በ፲፯ኛው ክፍል በኢጣልያንኛ ቋንቋ የተጻፈው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከሌሎች ነገሥታት የሚፈልጉትን ጉዳይ ሁሉ በኢጣልያ መንግሥት በኩል ለመላላክ ፈቅደዋል ይል ነበር፡፡

ግራዝማች ዮሴፍ ግን አጼ ምኒልክን በመፍራት ይሁን፣ ወይም የኢጣልያንኛ ቋንቋ አጥርቶ ባለማወቁ ይሁን ምክንያቱ አልታወቀም እንጂ ወደ አማርኛ ቋንቋ ሲተረጎም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከሌሎች ነገሥታት የሚፈልጉትን ጉዳይ ሁሉ በኢጣልያ መንግሥት አጋዥነት ለመላላክ ይችላሉ ብሎ ተርጉሞት ነበርና አጼ ምኒልክ ለጊዜው ጉዳያቸውን ሁሉ ያውም ግዴታ ሳይኖርባቸው ቢፈቅዱ በኢጣልያ

ራስ መኮንን ወልደሚካኤል የራስ ወርቅ አድርገው በራስነት ማዕረግ

መንግሥት አጋዥነት ይልካሉ ማለቱ መስሏቸው ነበር እንጂ የኢጣልያ ጥገኝነት መሆኑን አላወቁም ነበር። በኋላ ግን አንዳንድ የውጭ አገር ወዳጆቻቸው የዚህ ትርጓሜው ኢትዮጵያ የኢጣልያ ጥገኛ ነች ማለት ነው እያሉ ስለነገርዋቸው ይህ ሺኛው ክፍል እንዲሰረዝ መላልሰው ቢጠይቁ የማይሆንላቸው ሆነ።

ይህም በውሉ በሺኛው ክፍል የተጻፈው ቃል የኢትዮጵያን ነፃነት የሚነካ ዋና ነገር መሆኑ ከታወቀ በኋላ በውጭ በደደባባዩ በውስጥም በቤተመንግሥቱ ትልቁም ትንሹም ነገሩን እያነሳ ይነጋገረው ነበርና እኩጌ ጣይቱ በነገሩ ስለተናደዱና ስለ አዘኑ ከኮንት አንቶኔሊ ጋራ ክርክሩ በአልፍኝ በፊታቸው እንዲሆን ከአጼ ምኒልክ አስፈቀዱ።

ኮንት አንቶኔሊም ወደ አልፍኝ ድረስ እየተጠራ እየገባ ብዙ ክርክር ከተደረገ በኋላ ለሺኛው የውሉ ክፍል ለውጥ የሚሆን ሌላ የውል አሳብ እንዲያቀርብ ተስማምተው ተለያዩ።

በማግሥቱም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የውል አሳብ ጽፎ አቀረበ።

ይኸውም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከመሬቱ አንድ ክፍል ወይም በሺኛው የውል ክፍል የተባለውን ጥገኝነት ለሌላ ለውጭ አገር መንግሥት እንዳይሰጥ ግዴታ የገባ እንደሆነ ሺኛውን ክፍል ለመለወጥ ይቻላል የሚል ነበር።

በዚያንም ጊዜ አጼ ምኒልክና ልዑል ራስ መኮንን ጥንት አንቶኔሊ ያቀረበው የውል አሳብ መልካም መስሎ ታይቷቸው ነበርና፤ በዚህ ለመስማማት ፈለጉ። እኩጌ ጣይቱ ግን «እኛ ባለፈው ውል ስንፀፀት አሁን እንደገና ከመሬታችን ክፍል ወይም ጥገኝነትን ለሌላ ለውጭ አገር መንግሥት ለመስጠት ፈቃድ የለንም። ነገር ግን ብንሰጥም ባንሰጥም በእኛው ፈቃድ ብቻ ይሆናል እንጂ ኮንት አንቶኔሊ ሊጠይቀን አይገባውም። እኛም ለዚህ ነገር ግዴታ መግባት አያስፈልገንምና ይህ ቃል በውሉ ውስጥ ሲገባ አይታየኝም» ብለው አሳባቸውን ገልጠው ተናገሩ።

ኮንት አንቶኔሊም እኩጌ በተናገሩት ነገር እጅግ ስለተቆጣ «የውሉን አሳብ እኩጌ ጽፈው ያቅርቡና እናየዋለን» ብሎ የድፍረት ቃል ተናገራቸው።

እኩጌም «አሺ መልካም ነው። እኛም እንጽፋለን አንተም ሌላ ጻፍና አምጣ» ብለው ተለያዩ።

በማግሥቱም እኩጌጣይቱ በውጫሌ ውል በሺኛው የውሉ ክፍል የተጻፈው ቃል በጭራሽ ተፍቆ ቀርቷል የሚል ቃል ብቻ ጽፈው ቢያቀርቡለት፤ ለሺኛው ክፍል ለውጥ ለኢጣልያ መንግሥት ጥቅም የሚሆን ሌላ ቃል ካልተጨመረበት የፊተኛው ውል እንደጸና ይቆያል እንጂ አይለወጥም ብሎ ተቆጥቶ ወጣ።

ጥቅም ላይ የዋለው ማዕረግ

ግርማዊት እቴጌ ጣይቱ

ወደ ቤቱም ከገባ በኋላ «አጼ ምኒልክ ሥልጣናቸውን ሁሉ ለሴት ለቀው ያላገጡብናል» እያለ ለባልንጆሮቹ ነገራቸው። ወደ ሮማ ከተመለሰ በኋላ ግን የአቴጌ ጣይቱን ብርታትና ዕውቀት እያመለከተ «አቴጌ ጣይቱ ባይኖሩ አጼ ምኒልክ ንጉሠ ነገሥት ለመሆን ብዙ ችግር ሳያገኛቸው አይቀርም» እያለ ለየወዳጆቹ ሲናገር ነበር ይባላል።

በዚያን ጊዜ ለአጼ ምኒልክና ለልዑል ራስ መኮንን የታያቸው በዚህ ምክንያት ጦርነት እንዳይደረግና የክርስቲያን ደም እንዳይፈስ ጥገኝነቱ ከቀረልን ለሌላ መንግሥት አንስጥም ብለን ብንዋዋል ጉዳት አይደለም ማለት ነበር።

ለአቴጌ ጣይቱ የታያቸው ኮንት አንቶኔሊ እንዳቀረበው አሳብ ብንዋዋል ባገራችን የፈቀድነውን ካልሠራን ያው ነፃነትን ማጣት ነው ማለት ነበር።

በማናቸውም ቢሆን ስምምነት ሳይደረግ ኮንት አንቶኔሊ ወደ ኢጣልያ አገር ተመልሶ ሄደ።

ምዕራፍ ፶፩

ስለ ራስ መንገሻና ስለ ኢጣልያኖች የወዳጅነት ውል።

ኢጣልያኖች በፊት በአጼ ዮሐንስና በንጉሥ ምኒልክ መካከል ጠብ እንዲነሳና እንዲዋጉ ለማድረግ በብዙ ይጥሩ ነበር።

ንጉሥ ምኒልክም ለጊዜው የታያቸው በጦርነትም በማናቸውም አደራረግ ቢሆን የአጼ ዮሐንስን ኃይል አድክመው አርሳቸው የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ለመባል ብቻ ነበርና የጦር መሣሪያ ለማግኘት ሲሉ ከኢጣልያኖች ጋራ ያላቸውን ወዳጅነት ለማጽናት በብዙ ይጥሩ ነበር።

ኢጣልያኖች የጦር መሣሪያ በመስጠት ለንጉሥ ምኒልክ የረዱትን እርዳታ ያውቃሉና ንጉሥ ምኒልክ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ሲሆኑ ከኢትዮጵያ የሚፈልጉትን ጥቅም ሁሉ የሚሰጧቸው ስለመሰላቸው እስከዚህ ጊዜ ድረስ ከራስ መንገሻ ጋራ ለመላላክና የወዳጅነት ሥራ ለመጀመር አላሰቡም ነበር።

በኋላ ግን አጼ ምኒልክ በውጫሌው ውል በ፲፯ኛው ክፍል የተጻፈው ቃል ባለመታረሙና ባለመሰረዙ ምክንያት መቀየማቸውን ስለአወቁት ፖለቲካው ሁሉ እንደፈረሰባቸው ተረድተው በፊት በአጼ ዮሐንስና በአጼ ምኒልክ መካከል እንዳደረጉት አሁንም በአጼ ምኒልክና በራስ መንገሻ መካከል ጉብተው ለማጣላትና ለማለያየት ሲሉ ከራስ መንገሻ ጋራ የወዳጅነት ሥራ ለመጀመር ቁርጥ አሳብ አደረጉ።

ከዚህም በኋላ ከኢጣልያ መንግሥት አንድ ነገር ቢፈልጉ በምጥዋ ወደሚኖረው አገረ ገዥ እየጻፉ ቢያስታውቁ ለማግኘት ይችላሉ የሚል ደብዳቤ

ከኢጣልያ ንጉሥ ከግርማዊ ዑምቤርቶ ለራስ መንገሻ መጣላቸው። ራስ መንገሻም ደብዳቤውን አይተው ለጊዜው ከወዳጅነት በቀር ከኢጣልያ የምፈልገው ነገር የለኝም። ስለ አሳባቸው ግን እግዚአብሔር ይስጥልኝ የሚል ምላሽ ጽፈው ነበር። በኋላ ግን ከኢጣልያ መንግሥት ጋራ የፍቅርና የወዳጅነት ብቻ ውል ለመዋዋል ፍቃዱ ነው ብለው አስታውቋቸው።

የአሥመራ ገዢ ጄኔራል ጋንዶልፊ የሚባለው ይህን ነገር በሰማ ጊዜ ከአሥመራ በቶሎ ወደ መረብ ወጥቶ ራስ መንገሻም እስከ መረብ ሄደው ተገናኙና ቃል ለቃል ከተነጋገሩ በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ውል ተጽጽፈው ተፈራረሙ።

፩ኛ ውል። ለኢጣልያ መንግሥት ራስ መንገሻን የሚጠላ ጠላቱ ነው፤ ራስ መንገሻን የሚወድ ወዳጁ ነው፤ ራስ መንገሻን ይወደዋልና ያከብረዋል። የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ልጅ እንደመሆኑ ሁሉ ያውቀዋል። ራስ መንገሻን የሚያሳዝን ትንሽ ነገር ስንኳ ምንም እንዳያደርግ ምሏል።

፪ኛ ውል። ራስ መንገሻ የኢጣልያን መንግሥት የሚጠላ ጠላቱ ነው፤ የኢጣልያን መንግሥት የሚወድ ወዳጁ ነው፤ የኢጣልያ መንግሥትን ይወደዋልና ያከብረዋል። የኢጣልያ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን እንደ መሆኑ ያውቀዋል። ደግሞ በሐማሴን የሚቀመጥ እንደራሴ ጐብርኤር እንደመሆኑ ያውቀዋል። የኢጣልያን መንግሥት የሚያሳዝን ምንም ትንሽ ነገር ስንኳ እንዳያደርግ ምሏል።

፫ኛ ውል። ራስ መንገሻና ጄኔራል ጋንዶልፊ በዚሁ ውል ተስማምተው ሁለት አጃቸውን በአንድነት ዘርግተው በመስተልና በወንጌል ላይ ጭነው ተማምለዋል።

፬ኛ ውል። ከእንግዲህ ወዲህ በትግራ ሰዎችና በኢጣልያ ሰዎች መካከል ሰላምና ፍቅር ሆኖዋል። ከዚህም በቀር ሌላ የሚዋዋሉበት ነገር የለም። መረብ ላይ ኅዳር ፳፱ ፲፰፻፹፱ ዓመተ ምሕረት።

በዚያንም ወራት አጼ ምኒልክ የቀኙንም የግራውንም ለማዳመጥ ደሴ ላይ ቆይተው ነበርና በዚያው ሳሉ ራስ መንገሻ ከኢጣልያኖች ጋራ ይላላካሉ ማለትን ቢሰሙ እርግጡን ለማወቅ ሲሉ «እስከ ደሴ መጥተህ ማናቸውንም ጉዳይ ተነጋግረን ትመለሳለህ» ብለው ቢልኩባቸው ለጊዜው ያህል እሺ እመጣለሁ የሚል ምላሽ ሰጥተው ነበርና ከትግራ /ከትግራይ/ የሚነሱበትና ደሴ የሚገቡበት ቀን እየተቆጠረ ይጠበቅ ነበር። ለራስ መንገሻና ለትግራ /ለትግራይ/ መኳንንቶችም የሚሆነው ልዩ ልዩ ሽልማት በብዙ ይሰናዳ ነበር።

ኢጣልያኖች አጼ ምኒልክ ልጃቸውን ወይዘሮ ሽዋረጋን ለራስ መንገሻ ሊድሩላቸው ነው እያሉ ያስወሩ ነበር። ባንድ ወገንም ደግሞ አሁን ከእኛ ጋራ

ፍው። ራስ መንገድም
የምፈልገው ነገር
ምላሽ ጽፈው ነበር።
በቻ ውል ለመዋዋል

ነን ነገር በሰማ ጊዜ
ራስ ሄደው ተገናኝና
ው ተፈራረሙ።

በላ ጠላቱ ነው፤ ራስ
ብረዋል። የኢትዮጵያ
ና የሚያሳዝን ትንሽ

ሚጠላ ጠላቱ ነው፤
ማሥትን ይወደዋልና
መሆኑ ያውቀዋል።
መሆኑ ያውቀዋል።
ያደርግ ምሏል።

ተስማምተው ሁለት
ገምለዋል።
ገልጾ ሰዎች መካከል
፡ የለም። መረብ ላይ

ለማዳመጥ ደሴ ላይ
ራ ይላላካሉ ማለትን
ማናቸውንም ጉዳይ
ሺ እመጣለሁ የሚል
ሴ የሚገቡበት ቀን
'ራይ/ መኳንንቶችም

ኒጋን ለራስ መንገድ
ሁን ከእኛ ጋራ

በመረብ ከራስ መንገድ ጋር የተዋዋለው
ጄኔራል ጋንዶልፊ

የወዳጅነት ውል መዋዋልም የታወቀ እንደሆነ ወደ ደሴ ሲደርሱ መታሰርም አይቀርም እያሉ ያስፈራርዋቸው ነበርና ይህን ምክንያት አድርገው ወደ ደሴ ሳይመጡ ቀሩ።

አጼ ምኒልክም ራስ መንገዱ በእርግጥ ከኢጣልያኖች ጋራ የወዳጅነት ውል ተዋውለዋል ማለትን ሰምተው ነበርና ወደ ደሴ ሳይመጡ በመቅረታቸው እርግጡን ስለአገኙት እርሳቸው ከኢጣልያኖች ጋራ ሆነው በአጼ ዮሐንስ ላይ የሠሩትን ሥራ ሁሉ ያውቃሉና ራስ መንገዱም ብድር ለመመለስ ሲል ከኢጣልያኖች ጋራ ሆኖ ሳያስቸግረኝ አይቀርም በማለት በጣም አዘነ።

ከዚህም በኋላ ልጃቸውን ወይዘሮ ሸዋረጋን ለራስ ሚካኤል ድረው ለትግራይ /ለትግራይ/ መኳንንት የተሰናዳውን ሽልማት ለወሎ መኳንንት ሽልመው ወደ ሸዋ ተመለሱ።

በዚህም ወራት የቤጌምድሩ ገዥ ራስ ዘውዴ ስለሸፈተ ራስ ወሌ ታዘው ሄደው ድል አድርገው ይዘውት ነበርና አጼ ምኒልክ ደሴ ላይ ሰንበተው ያገኙት ደስታ ይህ ብቻ ነበር።

ወደ ሸዋም ስለተመለሱ በዚያ ዘመን በሁለትና በሦስት ቀን ብቻ የሚገድል የነፋስ ደዌ /ኮሌራ/ የሚባል በሽታ ተነስቶ ነበርና አጼ ምኒልክ አዲስ አበባን ለቀው ወደ እንጦጦ ከዚያም ወደ አንኮበር ሸሽተው ቢሄዱም በሽታውም እየተከታተለ ብዙ ሰዎች ሞቱባቸው። ነገር ግን ሰው ሁሉ ካንዱ ሥፍራ ወደ አንዱ ሥፍራ እንዳይተላለፍ አስከልክለው ነበርና በሽታው እየበረደ ይሄድ ጀመር። ከዚህም በኋላ ክረምቱን በዚያው በአንኮበር ከርመው በመስከረም ፲፩ ቀን ፲፰፻፹፪ ዓ.ም ከአንኮበር ተነስተው በመስከረም ፳፫ ቀን እንጦጦ ከተማ ገቡ።

ቢሆንም የነፋስ ደዌ በረደ ሲባል ሌላ የነገር ደዌ ተነስቶ ደጃዝማች መሸሻ ወርቁና አለቃ አድማሱ ሌሎችም መኳንንቶችና የአልፍኝ አሽከሮች በአንድነት አጼ ምኒልክን ገድለው የመርድ አዝማች ኃይሌን ልጅ ፊታውራሪ ጉልላቴን /ተክለ ማርያምን/ ለማንገስ ሲያሴሩ ተገኝተው ነበርና እየተያዙ ቢመረምሩ «አዎን ለመግደል መክረናል» እያሉ በቃላቸው ስለአመኑ የሞት ፍርዱን በእስራት ለውጠውላቸው ፊታውራሪ ጉልላቴ ወደ ልዑል ራስ ዳርጌ፣ ደጃች መሸሻ ወርቁ ወደ ደጃዝማች ወልደጊዮርጊስ፣ አለቃ አድማሱ ወደ ደጃች ወልዴ እየሄዱ በግዞት ቤት ተቀመጡ። አጼ ምኒልክን ከደርብ ላይ ገፍቶ ለመጣልና ለመግደል ተዘጋጅቶ የነበረው የአልፍኝ አሽከራቸው ልጅ አበበ ግን እጅና እግሩ ተቆረጠ።

፤ርሱ መታሰርዎ
ርገው ወደ ደሴ

የወዳጅነት ውል
ታቸው አርግጡን
የሠሩትን ሥራ
ያኖች ጋራ ሆኖ

፤ ድረው ለትግሬ
ልመው ወደ ሸዋ

ራስ ወሌ ታዘው
፤ንብተው ያገኙት

ን ብቻ የሚገድል
ኃ አበባን ለቀው
፤ ተከታተለ ብዙ
አንዱ ሥፍራ
፤ ከዚህም በኋላ
፤ ዓም ከአንኮበር

ደጃዝማች መሸሻ
፤ በአንድነት አጼ
ጉልላቴን /ተክለ
፤ ሚኒስቴር «አዎን
ርዱን በእስራት
ች መሸሻ ወርቁ
አየሄዱ በግዞት
፤ ግደል ተዘጋጅቶ
፤

ምዕራፍ ፱

ራስ መንገሻ ባለፈው ሥራቸው ተጸጽተው

ከአጼ ምኒልክ ጋራ ስለመታረቃቸው

ራስ መንገሻ ወደ መረብ ሄደው ከኢጣልያኖች ጋራ የወዳጅነት ውል ሲዋዋሉ ራስ አሉላ አልሄዱም ነበር። ምክንያቱም በዶጋዓሊ በተደረገው ጦርነት ከኢጣልያኖች ጋራ ፍቅር ስለአልነበራቸው ነው። ቢሆንም አጼ ምኒልክ በአጼ ዮሐንስ ዘመን ከኢጣልያኖች ጋራ ወዳጅ ሆነው አጼ ዮሐንስን በማስቀናታቸው ሲያዝኑ ይኖሩ ነበርና ራስ መንገሻ ከአጼ ምኒልክ ቢሸፍቱ ደስታቸው ስለሆነ ራስ መንገሻን አነግሳለሁ እያሉ የትግሬን ሕዝብ ይሰብኩት ጀመር።

ራስ መንገሻም ለጊዜው ነገሩ የሚፈጸምና የሚነግሱ ስለመሰላቸው የራስ አሉላን ምክር ተቀብለው ነበር። ስለዚህም በ፲፰፻፹፭ የትግሬን ሕዝብ በሐውዜን ላይ ሰብስበው ከአጼ ምኒልክ መከዳታቸውንና ለመንገሥ ማሰባቸውን አስታወቁ። ሕዝቡም እውነት ነው ብሎ እንዲቀበላቸው እንደ ንጉሥ ቀይ ጥላ ይዘው ታዩለት። ወዲያው ባለ አንበሳ ማኅተም አሠርተው በደብዳቤያቸው መጀመሪያ ያትሙ ጀመር።

የአጋሜው ገዢ ደጃዝማች ስብሐት ግን ከዚህ አስቀድሞ ከራስ መንገሻ ጋራ አይዋደዱም ነበርና ራስ መንገሻን የጉዳ መስሏቸው የትግሬንና /የትግሬይን/ የራስ መንገሻን ወሬ ለኢጣልያኖች እያቀበሉ ወዳጅ ሆነው ነበር። ራስ መንገሻም ደጃዝማች ስብሐትን በጦርነት ለመያዝ ካለበ በኋላ የማይመቻቸው ሆኖ ቆይቶ ነበር። ከራስ አሉላ ጋራ ግን የልብ ወዳጅነት ነበራቸውና የወንድማቸውን የባሻ ገብረማርያምን ልጅ ድረውላቸው ነበር። ቢሆንም ፍቅራቸውን ራስ መንገሻ እንዳያውቁባቸው ሁለቱም የተጣሉ እየመሰሉ ካንገት በላይ ብቻ ይናገሩ ነበር።

አሁን የራስ መንገሻ መንገሥ በታሰበ ጊዜ ደጃዝማች ስብሐት በራስ አሉላ ፍቅር ተሰበው ከአጋሜ ወደ ሐውዜን መጥተው ለራስ መንገሻ ታጥቀው ገቡላቸው። እርሳቸውም በነገሩ ደስ ስላላቸው ወዲያው የራስነት ማዕረግ ሰጥተው ራስ ስብሐት አሰጁቸው።

አንዳንድ ሰዎች ራስ መንገሻ መረብ ላይ ከኢጣልያኖች ጋራ የወዳጅነት ውል በመዋዋላቸው እታሠራለሁ ብለው ስለፈሩ ወደ አጼ ምኒልክ አልመጣም አሉ እንጂ መንግሥት ፈልገው አይደለም እያሉ ይናገራሉ። ነገር ግን በማን ዘመን?

ራስ መንገሻ ዮሐንስ

በየትኛውስ ጊዜ? ራሱ ራስ ሆኖ ሌላውን ራስ ብሎ ይሾማል? ቀይ ጥላ መያዝና ባለአንበሳ ማጎተምስ ላንድ ራስ በማን ዘመን ተፈቅዶ ያውቃል? አጼ ዮሐንስ ሲሞቱ አልጋ ወራሼ ራስ መንገሻ ነው ብለው አስታውቀውላቸው ነበርና ለመንገሥ አስበው ሳለ የእግዚአብሔር ፈቃድ ስላልሆኑላቸው ቀረባቸው ተብሎ ቢነገር ይሻል ነበረ እንጂ ለመንገሥ አላሰቡም ብሎ የሐሰት ነገር መናገር አያስፈልግም ነበር።

በኋላ ግን ራስ መንገሻ በመረብ ላይ ከኢጣልያኖች ጋራ መዋዋላቸው ኢትዮጵያን ለመክዳት አጼ ምኒልክን ለማሳዘን የአጼ ዮሐንስንና የትግራይን /የትግራይን/ ሕዝብ ስም ለማጥፋት ነው ተብሎ እንደተተረጎመባቸው ባወቁ ጊዜ ባለፈው ሥራቸው ሁሉ ስለተጸጸቱ በ፲፰፻፹፮ ዓ.ም ይማሩኝና ልግባ የሚል ደብዳቤ ጽፈው በሹም አጋሜ ተስፋዬ እጅ ወደ አጼ ምኒልክ ላኩ።

በዚህ ዓለም አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔርንና ንጉሥን የማይበድል ሰው አይገኝም። ነገር ግን በደለኛ መሆንን አውቆ በሥጋውና በነፍሱ ከእግዚአብሔር ምሕረት የሚለምን ሰው እንደ ዋና በደለኛ አይቆጠርምና የለመነውን ያገኛል።

አጼ ምኒልክም ራስ መንገሻ ባለፈው ሥራቸው ተጸጽተው ምሕረት ለመለመን ሹም አጋሜ ተስፋዬን መላካቸውን አይተው «ቀድሞውንም ቢሆን የኢትዮጵያ ጠላቶች አስመስለው ቢነግሩት ይሆናል እንጂ እርሱ ከልቡ አንቅቶ ይህን ሥራ እንዳልሠራው አውቁዋለሁ፤ ብለው ባለፈው ጥፋተህ ሁሉ ምራሃለሁና ወደ አዲስ አበባ እንድትመጣ ይሁን» የሚል ምላሽ ላኩባቸው።

ራስ አሉላ ግን በአጼ ምኒልክ ላይ ያሰቡት ክፉ አሳብ እንዳልተፈፀመላቸው ባዩ ጊዜ ከራስ መንገሻ ተለይተው ባንድ ሥፍራ ስለተቀመጡ ሽፍተዋል እየተባለ ተወራባቸውና በነገሩ ደንግጠው «ከመረብ መለስ ያለውን የወሰኑን አገር ይሹሙኝ ብዬ ሳይሹሙኝ ቢቀሩ አኩረፌ ነው እንጂ ጌታዬን ራስ መንገሻን አጼ ምኒልክንም አልከዳሁምና አስታርቁኝ» ብለው አማላጅ ልከው ታረቁ።

ራስ ስብሐትም ከራስ አሉላ ጋራ ለመሸፈት መክረዋል ተብለው ስለተጠረጠሩ ነገሩን ለመነጣጠር ወደ መቀሌ ተጠርተው ነበርና መቀሌ ሲደርሱ መሣሪያቸውን ሁሉ ተቀብለው ከነልጆቻቸው ይዘው በአምባ ሰላማ አሠርዋቸው።

ከዚህም በኋላ ራስ መንገሻ በሚያዚያ ወር በ፲፰፻፹፮ ዓ.ም ከትግራይ /ትግራይ/ ተነሥተው በግንቦት ወር አዲስ አበባ ገብተው እጅግ ደስ የሚያሰኝ የክብር አቀባበል ተደረገላቸው። ከርሳቸውም ጋራ የመጡት ትልልቁ መኳንንቶች ራስ አሉላ፣ ራስ ሀጉስ፣ ሹም አጋሜ ተስፋዬ ነበሩ።

በአዲስ አበባ አንድ ወር ያህል ቆይተው ወደ ትግሬ /ትግሬይ/ በሚመለሱበት ጊዜ ከዘውድ በቀር ለንጉሥ የሚገባ ሽልማት ተሸልመው ከተሰናበቱም በኋላ በሰኔ ፮ ቀን ከአዲስ አበባ ተነሥተው ወደ ትግሬ /ትግሬይ/ ተመለሱ። ራስ አሉላ ግን እዚሁ ቀሩ።

በዚሁም ዓመት ከራስ መንገሻ አስቀድሞ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖትና ዋግሹም ብሩ ወደ አዲስ አበባ መጥተው ነበርና በቤተ መንግሥቱ ታላቅ ደስታ ተደርጎ ነበር።

ምዕራፍ ፶፮

አጼ ምኒልክ በኢትዮጵያ ያሉት ኢጣልያኖች

እየወጡ ወደ ሀገራቸው እንዲመለሱ ስለማዘዛቸው።

አጼ ምኒልክ በውጫሌ ውል በ፲፯ ኛው ክፍል የተጻፈው የጥገኝነቱ ነገር ተፍቆ ሌላ ቃል እንዲጻፍበት ወይም በጭራሽ እንዲቀር ለማድረግ ራሳቸው ከኮንት አንቱኒሊና ከዶክቶር ትራቪርሲ ጋራ ተነጋግረው ወደ ሮማም ተላልከው እንዳልሆኑላቸው ከተረዱት በኋላ በኢትዮጵያና በራሳቸው ላይ ትልቅ ጉዳት የሚያመጣ ይህን የመሰለ ውል በውጫሌ ስለመዋዋላቸው አጥብቀው ተጸጸቱ። ይልቁንም በዚያ ወራት ወደ አውሮጳ ነገሥታት ደብዳቤ ልከው ነበርና የእንግሊዝ፣ የጀርመን፣ የፈረንሳይ፣ የመስኮብ፣ የአውስትሪያ /የንምጎ/ ነገሥታት የኢትዮጵያ ንጉሥ በውጫሌ ውል የኢጣልያ ጥገኛ ሆኗልና በኢጣልያ በኩል ካልመጣልን የምኒልክን ንጉሠ ነገሥትነት አናውቅም ብለዋል እየተባለ በአውሮጳ ጋዜጦች እየታተመ መውጣቱን ስለሰሙ አጅግ አዘኑ።

በዚህም ሁሉ ነገር ቁጣቸው እንደ እሳት ስለተቃጠለ ከእንግዲህ ወዲህ በሀገሪ በኢትዮጵያ የሚኖሩ ኢጣልያኖች ሁሉ እየወጡ ይሂዱ ብለው ለየመኳንንቶቻቸው አስታወቁ።

በሸዋም የኢጣልያ መንግሥት ተላላኪ ሆኖ የተቀመጠውን ዶክቶር ትራቪርሲን ወደ ሀገርህ ሂድ ብለው አሰናበቱት።

የኢጣልያም የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ግን አጼ ምኒልክ ኢጣልያኖች ከሀገሪ ይውጡልኝ ወደፊትም አይምጡብኝ ብለው የጻፉትን ደብዳቤ ተመልክቶ ምክንያቱ በውጫሌ የተደረገው ውል የ፲፯ ኛው ክፍል ባለመታረሙ መሆኑን ስለተረዳው ከዶክቶር ትራቪርሲ በቀር ነገሩን የሚያውቀው ሌላ መላክተኛ አናገኝምና

ትግራ /ትግራይ/ ልማት ተሸልመው ደ ትግራ /ትግራይ/

ይማኖትና ዋግሹም ላቅ ደስታ ተደርጉ

ደኖች

ዘዛቸው።

ው የጥገኝነቱ ነገር ረብሻቸው ከኮንት ሮማም ተላልከው ላይ ትልቅ ጉዳት ነጥብቀው ተጸጸቱ። ህብርና የእንግሊዝ፣ ሥታት የኢትዮጵያ በኩል ካልመጣልን በአውሮጳ ጋዜጦች

ከእንግሊዝ ወዲህ ይሂዱ ብለው

የመጠውን ዶክተር

ኢጣልያኖች ከሀገሪ ተመልክቶ ምክንያቱ ምሆኑን ስለተረዳው ናገኝምና

ጄኔራል ባራቱሪ አድዋ መጥቶ ከተከበበ በኋላ ስለማምለጡ

የውጫሌን ውል ስለማረምና ስለመለወጥ እንዲነጋገር እንደገና እርሱን ለመላክ ግድ ሆነብን ብሎ ሁለት ሚሊዮን ጥይት ገጸ በረከት ጨምሮ መልሶ ወደ ሸዋ ሰደደው።

አጼ ምኒልክም ከዶክተር ትራቪርሲ ጋራ በተገናኙ ጊዜ «እኔ በማናቸውም ቢሆን ከኢጣልያ መንግሥት ጋራ የጀመርሁትን ወዳጅነት ለመተው አሳብ አልነበረኝም። እናንተ ግን አሳባችሁ ሁሉ ለጠብ እንጂ ለፍቅር አለመሆኑን ከዚህ ቀጥሎ ያለው ሥራችሁ ይመስክራል።

መጀመሪያ ስለ ወሰን ነገር በውጫሌ ውል በ፫ኛው ክፍል የተጻፈውን ከኮንት አንቶኔሊ ጋራ ተስማምተን ካደሰነው በኋላ የታደሰውን ውል አፍርሳችሁ እስከ መረብና እስከ ሙና እስከ በለሳም ወጥታችሁ ሰንደቅ አላማችሁን አቆማችሁ።

ሁለተኛም በዚያው በውጫሌ ውል በ፲፮ ኛው ክፍል የተጻፈውን እንለውጣለን ካላችሁ በኋላ ምክንያት እያበዛችሁ ነገ ከነገ ወዲያ እያላችሁ እስካሁን አቆያችሁት።

ሦስተኛም ከሁሉ የሚብስና የሚከፋ ነገር አሁን በቅርቡ ጄኔራል ጋንዶልፊ እኔን ለማሳዘን ሲል ወደ መረብ ወጥቶ እኔ ሳልሰማ ከራስ መንገሻ ጋራ የወዳጅነት ውል ተዋዋለ።

ይህም የጠላትነት እንጂ የወዳጅነት ሥራ አለመሆኑ የታወቀ ነው።» እያሉ ነገሩን እየገለጡ ነገሩት። ነገር ግን አጼ ምኒልክ አዋቂና የዲፕሎማቲክ ሰው ስለነበሩ ያመጣላቸውን ሁለት ሚሊዮን ጥይት አልቀበልም ብለው ቢመልሱለት እርሳቸው ጠብ ፈላጊ ይባሉ ነበርና ከኢጣልያ አገር ድረስ ያመጣሸውን ጥይት አልቀበልም ብዬ ብመልሰው ግርማዊ የኢጣልያ ንጉሥ ወዳጅነታቸውን የጠላሁ መስሏቸው እንዳያዝኑብኝ ስል ተቀብያለሁ። እግዚአብሔር ይስጥልኝ ብለው አሰናበቱት።

ምዕራፍ ፲፱

ጄኔራል ባራቱሪ አድዋ መጥቶ በወታደር

ከተከበበ በኋላ በእጩ ቴዎፍሎስ አማላጅነት ስለማምለጡ

ዶክተር ትራቪርሲ ከኢጣልያ አገር ተልኮ የመጣበትን ጉዳይ ከአጼ ምኒልክ ጋር ተነጋግሮ ሳይቃናለት ስለተመለሰ ኢጣልያኖች በአጼ ምኒልክ በኩል እናገኛለን ብለው ሲያስቡት የኖሩትን ተስፋቸውን ቆረጡና ከራስ መንገሻ ጋራ የጀመሩትን ወዳጅነት ለማስፋትና በአጼ ምኒልክ ላይ እንዲነሡ ለማድረግ ይጣጣሩ ጀመር። ራስ መንገሻ ግን «በመረብ ከእናንተ ጋር የወዳጅነት ውል መዋዋሉ ጉረቤት ስለሆነን

ከጡብ ፍቅር ይሻላል ብዬ ነው እንጂ አገሪን ኢትዮጵያንና ንጉሤን አጼ ምኒልክን ከድቼ ከእናንተ ጋራ ለመሆን የተዋዋልሁት ውል የለኝም» ብለው እምቢ አሏቸው።

አንዳንድ የኢትዮጵያ ጠላቶችም እርስዎ የአጼ ዮሐንስ ልጅ ሆነው ለአጼ ምኒልክ መገዛት ትልቅ ውርደት ነው እያሉ ራስ መንገሻን ይመክሩ ነበር።

ራስ መንገሻ ግን የኢትዮጵያን ሰንደቅ ዓላማ ይዘው ከውጭ ጠላት ጋራ ለመዋጋት ከማሰብ በቀር በአጼ ምኒልክና በኢትዮጵያ ላይ ጉዳት የሚሆን ሥራ ለመሥራት ለጊዜው ምንም አሳብ አልነበራቸውምና ምክራቸውን አልተቀበሏቸውም።

ከዚህም በኋላ ደርቡሽ ከኢጣልያኖች ጋራ ጦርነት ለማድረግ በክላሳ በኩል መጣ የሚባል ወሬ ስለተሰማ ራስ መንገሻ ደስ አላቸውና በወሰን ላይ ሆነው ከሐማሴንና ከሠራዬ ከያውራጃውም ሁሉ ኢጣልያኖችን እየከዳ የሚመጣውን ሠራዊት በደስታ እየተቀበሉ ተቀመጡ። ደጃች ሐገሥ ተፈሪ የሚባለው ግን ራስ መንገሻንና ሹም አጋሜ ተስፋዬን የጉዳ መስሎት ከኢትዮጵያ መንግሥት ከድቶ ወደ ጀኔራል ባራቴሪ ገባና በኢጣልያኖችም ወገን ታላቅ ደስታ ሆነ። ከዚያም በፊት ራስ መንገሻ ራስ ስብሐትን አሥረው በአምባ ላይ አስቀምጠዋቸው ነበርና ጀኔራል ባራቴሪ ከራስ መንገሻ ጋራ ተዋግቼ ራስ ስብሐትን ከእስር ቤት አወጣቸዋለሁ እያለ የራስ ስብሐት ቤተዘመዶችን ይሰብክላቸው ጀመር።

ወዲያው ራስ መንገሻ እንዳይጠረጥሩና እንዳይዘጋጁ ለማድረግ ሲል «እኔ ራሴ ወደ አድዋ መጥቼ መረብ ላይ በተደረገው ውል ተዋቅሰን ብንታረቅ ይሻላል እንጂ እንዲያው በከንቱ የሰው ደም ቢፈስ ምን ጥቅም አለው?» የሚል ቃል ጽፎ ላክላቸው።

ከእርሱም ጋራ ያለው የኢትዮጵያ ተወላጅ የሆነ ሰው ሁሉ እንዳይከዳው «እኔ ዛሬ ወደ አድዋ መሔዴ ከዚህ ቀድሞ በመረብ ላይ ከራስ መንገሻ ጋራ ያደረግነውን የወዳጅነት ውል ለማደስና ለማጽናት ነው እንጂ ለጦርነት እንዳይመስላችሁ» እያለ የማታለል ስብከት ከሰበክላቸው በኋላ በታኅሣሥ ፲፱ ፲፭፻፹፯ ዓ.ም ከሠራዬ ተነሥቶ ጥቂቶች ወታደሮች ይዞ ወደ አድዋ ገሠገሠ። ወደ አድዋም በደረሰ ጊዜ የአድዋ ካህናት በፍቅር የመጣ መስሏቸው ልብሰ ተክህኖ ለብሰው መስቀል ይዘው ተቀበሉት። እርሱም ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋር ወዳጅ ለመምሰል እንደ ሀገሩ ልማድ ከፈረሰ ወርዶ መስቀሉን ተሳለመ።

በዚያንም ጊዜ የጀኔራል ባራቴሪ ዋና ሐሳቡ ራስ ስብሐት ወደ ታሠሩበት ሥፍራ ሄዶ በድንገት አደጋ ጥሎ ወዳጁን ራስ ስብሐትን ፈትቶ ለመውሰድ ነበር።

፪ን አጼ ምኒልክን
እምቢ አሏቸው።
ልጅ ሆነው ለአጼ
ነበር።

ዑጭ ጠላት ጋራ
ት የሚሆን ሥራ
፤ ምክራቸውን

ረግ በከሰላ በኩል
ዐሰን ላይ ሆነው
ዳ የሚመጣውን
ጊባለው ግን ራስ
ጋንግሥት ከድቶ
። ከዚያም በፊት
ኑ ነበርና ጄኔራል
ወጣቸዋለሁ እያለ

ድረግ ሲል «እኔ
ብንታረቅ ይሻላል
የሚል ቃል ጽፎ

ኑሉ እንዳይከዳው
ስ መንገሻ ጋራ
እንጂ ለጦርነት

ነሣሥ 1፱ 1፻፲፱፯
፡፡ ወደ አድዋም
ተክህኖ ለብሰው
ወዳጅ ለመምሰል

ወደ ታሠሩበት
ገዢነት ነበር።

ነገር ግን ያገሩ ሰው እንዳይጠረጥርና እንዳያውቅበት ፊታውራሪውን ወደ አኩስም
አቅንቶ እንዲሄድ ትእዛዝ አሳልፎ እርሱ ገና ከአድዋ ሳይነሣ የራስ መንገሻ ሠራዊት
በድንገት ወደ አድዋ ደርሶ ስለከበበው እጅግ ተጨነቀ።

ስለዚህ ወዲያው በፍጥነት በፈረስ ሆኖ እነዚያን ጥቂቶች ሠራዊቱን ያሠልፍ
ጀመር። ቢሆንም የጦር አለቃ የሆነው ሰው ዝም ብሎ መሞት አይገባውምና ነው እንጂ
በዚያ ጊዜ ተዋግቼ አሸንፋለሁ የማለት አሳብ አልነበረውምና በፍጥነት ወደ አድዋ ካህናትና
ቄሶች ቀርቦ እኔ የመጣሁት ለፍቅርና ለዕርቅ ነው እንጂ ለጦርነት አይደለምና ቢሆን ከራስ
መንገሻ ጋራ አስታርቁኝ ለዕርቁም ፈቃዳቸው ባይሆን ለቀውኝ አስመራ እንድሄድ አማልዱኝ
እያለ ይለምናቸው ጀመር።

በመካከላቸው እጩ ቴዎፍሎስ ነበሩና «እርሱ እንደዚህ እያለ በፍቅር ነገር ሲናገር
እናንተ ለምን ጠብ ትፈልጋላችሁ?» እያሉ በቀጣ ቃል ስለተናገሩ መቼም ቢሆን የኢትዮጵያ
መኳንንት የካህናትን ቃል ያከብራሉና «አሁን በቶሎ አገራችንን ለቆ ከሄደልን እሺ እንደ
አባታችን ቃል እናደርጋለን» ብለው ለቀቁትና ወደ ቀኝም ወደ ግራም ሳይል በቀጥታ ወደ
አዲኳላ ተመለሱ። የአድዋ ቀላውስትና ካህናት እንደዚህ ማለታቸው የመጣሁት ለዕርቅና
ለሰላም ነው ስላላቸው በሞኝነታቸው አውነት መስሏቸው ነበር።

እጩ ቴዎፍሎስ ግን እጅግ ተከብረውና ተፈርተው የኖሩበት የአጼ ዮሐንስ
መንግሥት ወደ አጼ ምኒልክ በማለፉ ደስ አላላቸውም ነበርና የማታልፈውን
ኢትዮጵያን ሳያስቡ አጼ ምኒልክን ብቻ የሚጉዱ ስለመሰላቸው የራስ መንገሻን
መኳንንት አማልደው ጄኔራል ባራቴሪን አዳኑት እንጂ የእርሱ አመጣጥ ለእርቅና
ለሰላም አለመሆኑን ፈጽመው ያውቁ ነበር ይባላል።

ከዚያም አስቀድሞ ዋጋው እጅግ ብዙ የሆነ ባለወርቅ ጥልፍ ካባ ከአስመራ
ልኮላቸው እንደነበረና ወዳጅነትም ጀምረው እንደነበረ የአክሱም ካህናትና በከተማው
የሚኖሩ ትልልቅ ሰዎች ሁሉ ያውቃሉ።

ምዕራፍ ፩

ሰለ ራስ መንገሻና ሰለ ኢጣሊያኖች ጦርነት

ጄኔራል ባራቴሪ በእጩ ቴዎፍሎስ እርዳታ የራስ መንገሻን መኳንንቶች
አታሉ ከአድዋ ወደ አዲኳላ ከተመለሰ በኋላ እንደገና ብዙ ወታደሮች አዘጋጅቶ ወደ
ኮዓቲት ሰደደ። በአድዋም ያለው የራስ መንገሻ ሠራዊት ጄኔራል ባራቴሪ እንደገና
ጦር መስደዱን በሰማ ጊዜ በእጩና በካህናት እርዳታ ተለማምጦ ሄዶ አሁን
ተመልሶ እንደዚህ ማድረጉ እጅግ ያሳዝናል እያለ እጩ ቴዎፍሎስንም እያማረረ
ይናገር ጀመር።

ራስ መንገሻም መኳንንቶቻቸውንና ወታደሮቻቸውን ሰብስበው «ስለሀገራችን ነፃነት ተዋግተን ቢሆን ድል እናደርጋለን፤ ባይሆንም ደማችንን ረግጦ ይገባል እንጂ እንዲያው አይገባምና አይዟችሁ አትፍሩ። የዮሐንስና የምኒልክ አምላክ ይረዳናል» እያሉ የሚያጽናና ቃል ስለተናገሩ ሁሉም በፊታቸው ይፏከሩ ጀመረ። ከዚህም በኋላ ወደ ኮዳቲት ጉዞ ጀመሩ። ኮዳቲት በተፈጥሮው ምሽግ የሆነ ተራራና ዱር ነው። ስለዚህ ራስ መንገሻ ኢጣልያኖች ሳይዙት አስቀድመው ገስግሰው ኮዳቲትን ያዙት።

ጀኔራል ባራቴሪም በበኩሉ ራስ መንገሻ የኮዳቲትን ተራራ የያዙበትን እንደሆነ ማስቸገሩ አይቀርምና በግሥጋሴ ሂዱ ብሎ ሠራዊቱን አዝዞ ነበር። ነገር ግን ራስ መንገሻ ቀድመው ስለያዙት አሳቡ አልተፈጸመለትም።

የኢጣልያኖችም ጦር አመጣጡ በብዙ ሠራዊት ነበር። ማጆር ኪዳልጉ ደጀን፤ ማጆር ቶዞሊ ፊታውራሪ፤ ማጆር ሳሌቤ በቀኝ፤ ቲኒንቲ ሳፎኔቲ በግራ ሆነው ጦርነት ተጀመረ።

ራስ መንገሻም ሠራዊታቸውን ማኻል ለማኻል አሠልፈው እርሳቸው ደጀን ሆነው ያዋጉ ነበር። ምንም ኮዳቲት ጫካና ዱር ቢሆንም እንኳ የራስ መንገሻ ሠራዊት እንደ ወፍ በየዱሩ ውስጥ እየተባረረ ወደ ኢጣልያኖች ሠልፍ እየገባ በጉራዴ እየመታ ይገድል ጀመር። ኢጣልያኖችም ድል ሆነው መሸሽ ሲጀምሩና የራስ መንገሻ ሠራዊት በስተጀርባ ዞረው ለመክበብ ሲዘጋጁ ጀኔራል አሪሞንዲ ብዙ ሠራዊት ይዞ በሩቅ ይጠባበቅ ነበርና የኢጣልያ ጦር ድል ሆኖ መሸሹን በመነጥር ዐይቶ በፍጥነት ደረሰና ተጋጠማቸው። ቢሆንም ጊዜው መሸቶ ነበርና ድሉ ለሁለቱም ወገን ሳይሆን አደረ።

በማግሥቱም እንደዚሁ ብርቱ ጦርነት ሆኖ ውሎ ነበር። በሦስተኛው ቀን ግን አንድ ፈሪና መዓት አውሪ የሆነ ሰው ለኢጣልያኖች ስንቅ አቀባይ ብዙ አጋሰስ ተጭኖ ሲመጣ አይቶ ነገሩን ሳያረጋግጥ ለኢጣልያኖች የመጣላቸው ረዳት ቁጥሩ እንበጣ ነው ብሎ ስለአወራ የራስ መንገሻ ሠራዊት በፍጥነት ኮዳቲትን ለቀው ወደ ሰንዓፌ ጉዞ ጀመሩ። ደግሞም እንደ አጋጣሚ ከኢጣልያኖች የተማረከ አንድ ምርኮኛ አምልጦ ወደ ኢጣልያኖቹ ሠፈር ገብቶ ነበርና ራስ መንገሻ ወደ ሰንዓፌ መሸሻቸውን በተናገረ ጊዜ ጀኔራል አሪሞንዲ እንደ ገና ጥሩምባ አስነፍቶ ከርሱ ጋር ያለውን ወታደር ሁሉ አስከትሎ ወደ ሰንዓፌ ገሰገሰ።

ራስ መንገሻም በሰንዓፌ ሜዳ ድንኳን አስተክለው ግብር ሲያበሉ ኢጣልያኖች በአምባ ታሪክ ላይ ሆነው በድንገት የመድፍ ሩምታ ለቀቁባቸው።

ነው «ስለሀገራችን
ነጦ ይገባል እንጂ
ነምላክ ይረዳናል»
ረ። ከዚህም በኋላ
ራሱና ዱር ነው።
ዓቲትን ያዙት።

የያዙበትን እንደሆነ
። ነገር ግን ራስ

ማጆር ኪዳልጉ
፤ ሳፎኔቲ በግራ

እርሳቸው ደጀን
፤ የራስ መንገሻ
፤ ሠልፍ እየገባ
፤ ሲጀምሩና
፤ አሪሞንዲ ብዙ
ወሽሽን በመነጥር
፤ ነበርና ድሉ

በሦስተኛው ቀን
ባይ ብዙ አጋሰስ
ው ረዳት ቁጥሩ
ቲትን ለቀው ወደ
የተማረክ አንድ
ነገሻ ወደ ሰንዓፌ
ነፍቶ ከርሱ ጋር

ግብር ሲያበሉ
ተቁባቸው።

የራስ መንገሻም ሠራዊት የድንገት አደጋ ስለሆነባቸው ድንኳናቸውን ሳይነቅሉ እየሸሹ ሄዱ።

ኢጣልያኖችም ከአምባ ታሪክ ወደ ራስ መንገሻ ሠፈር ወርደው ነጋሪቱን መለከቱን ጥቂትም ጠመንጃና ጥይት፣ ስንቅና ልብስ ይህንንም የመሳሰለ የዘመቻ ዕቃ ዘርፈው በጄኔራል አሪሞንዲ ፊት እየፎከሩ አለፉ።

ከሁሉም ይልቅ አጼ ምኒልክና ራስ መንገሻ፣ ራስ መንገሻና የሐማሴን መኳንንቶች በጣልያኖች ላይ ሲላላኳቸው የነበሩት ብዙ ደብዳቤዎች ባገልግል ውስጥ ሆነው በራስ መንገሻ ድንኳን ስለተገኙ ከድሉ ይልቅ በደብዳቤዎቹ መገኘት ትልቅ ደስታ አደረጉ ይባላል።

የራስ መንገሻ ሠራዊት ፲፬ ሺ ባለ ጠመንጃ። ፩ ሺ ባለ ጦርና ባለ ጋሻ። በድምሩ ፲፮ ሺ ነበር። በከዓቲትና በሰንዓፌ ጦርነት ስለሀገራቸው ደማቸውን አፍሰሰው የሞቱ ፩ሺህ፩ ከነዚህም ትልልቁ ደጃዝማች ተድላ፣ ደጃዝማች በየነ፣ ደጃዝማች ካሣ፣ ቀኛዝማች አንዳርጋቸው ናቸው።

የቆሰሉም ሁለት ሺ ይሆናሉ። ከነዚህም ዋናው ሹም አጋሜ ተስፋይ ነው።

ምዕራፍ ፳፩

አጼ ምኒልክ ኢጣልያኖች የውጫሌን ውል ፲፯ኛውን ክፍል

አንፍቅም ካሏቸው በኋላ ውሉን ለማፍረስ ቁርጥ

አሳብ ስለማድረጋቸው።

አጼ ምኒልክ ከላይ የቀዳማዊ ምኒልክ ከታችም የአጼ ልብነድንግል ዘር የአቤቶ ያዕቆብ ተወላጅ ስለመሆናቸው የቀዳማዊ ምኒልክ ዙፋንና ዘውድ ከሌሎቹ ይልቅ የሚገባቸው ለእርሳቸው መሆኑን ከማወቃቸው የተነሣ የሚገባቸውን ለማግኘት በብዙ ይጥሩ ነበር። በአጼ ዮሐንስም ላይ ከኢጣልያኖች ጋር የተስማሙባቸው ይህንኑ የሚገባቸውን ዙፋንና ዘውድ ለማግኘት ኃይል የሚያገኙበትን የጦር መሣሪያ ለማምጣት ነበር እንጂ በእውነት አገራቸውን ኢትዮጵያን አሳልፈው ለኢጣልያኖች ለመስጠት ምንም አሳብ አልነበራቸውምና ውሉን ለማፍረስ ማሰባቸው ስለዚህ ነው።

ምናልባት አንዳንድ ሰዎች በአጼ ዮሐንስ ዘመን በንጉሥ ምኒልክና በኢጣልያኖች መካከል የነበረውን የስምምነትና የወዳጅነት ነገር ሲያስቡ በአጼ ምኒልክ ያገኙ ይሆናል። ነገር ግን በዚያን ጊዜ የነበረው የአጼ ምኒልክ አሳብ በቅን ልብና ቢመረመር አጼ ዮሐንስ በኃይል የወሰዱትን የአባቶቻቸውን ዙፋንና ዘውድ

ለማግኘት ብቻ መጣጣራቸውን ያስረዳል እንጂ ሌላ ነገር ነበረበት ለማለት አይቻልም።

ይህንንም የመሰለው አሳብ የሙሉ ኢትዮጵያ ሕዝብ አሳብ ነው እንጂ የነገሥታቱ ብቻ አይደለም።

ውሻና ውሻ በሥጋና ባጥንት ተጣልተው ሲናከሱ በመካከላቸው አንድ ጅብ የመጣ እንደሆነ የራሳቸውን ጠብ ትተው ባንድነት ሆነው ጅቡን ያባርራሉ እንደሚባለው የኢትዮጵያም ዐርበኞች እንደዚሁ ናቸው።

ይህንንም ለመረዳት አሁን በቅርቡ ዘመን የነበሩትን የደጃዝማች ደብብንና የደጃዝማች ባሕታን የራስ ስብሐትንና የደጃች ሀገሥትን ታሪክ ብቻ ማንበብ ይበቃል።

ሰለ ደጃዝማች ደብብ።

ደጃዝማች ደብብ የታላቁ ራስ አርአያ ልጅ ነው። እርሱም ከአጼ ዮሐንስ ከድቶ በምጥዋ አጠገብ አገመዳ የሚባል በረሃ ተቀምጦ ሳለ «አኔ ከአጼ ዮሐንስ ከድቶ መጥቻለሁና የኢጣልያ ሎሌ ለመሆን እፈልጋለሁ። ነገር ግን የጦር መሣሪያ የለኝምና በቶሎ ላክልኝ» ብሎ በምጥዋ ወደ አለው ወደ ጄኔራል ማርዛኖ ቢልክ ሁለት ሺህ ያህል መሣሪያና ገንዘብ ጨምሮ ላክለት።

ከዚህም በኋላ ኢጣልያኖች ወደ ደጋው አገር ወደ አሥመራ ለመውጣትና አገር ለመያዝ አስበው ከማርዛኖ ጋራ ተቀላቅለው እንድትወጣ ብለው ቢልኩበት አሽከሮቹን ሰብስቦ «እንደዚህ የሚል መላክት መጣብኝ እንደምን እናድርግ?» ብሎ ምክር ቢጠይቃቸው ባንድ ቃል ሆነው «አገራችንን አሳልፈን ከመስጠት ደማችንን በላይዋ እፍስስን ረግጠው ቢወስዱት ይሻላል» ብለው ተናገሩና ደጃዝማች ደብብ ምክራቸውን በደስታ ተቀብሎ በፍጥነት ወደ ሰገነይቲ ወጥቶ አሽከሮቹን አሰልፎ ምቹ ሥፍራ ይዞ ይጠባበቃቸው ጀመር።

ኢጣልያኖችም ይህን ሰምተው ፳፫ ወታደሮች በካፒቴን ክርናንኪያ አዛዥነት አድርገው ደጃች ደብብን ውጉና ያዙ ብለው ቢልኩ ደጃች ደብብ በየመንገዱ ሰላይ አስቀምጦ ነበርና ኢጣልያኖቹ የሰገነይቲን መንገድ ይዘው ሲጓዙ ለአሽከሮቹ ምልክት በሰጣቸው ጊዜ በሩምታ ተኩሰው ፈጁዋቸው።

ሰለ ደጃዝማች ባሕታ

ደጃዝማች ባሕታ ልጅ አምባየ የሚባለውን የታላቁን ራስ አርአያ ልጅ በአምባጓሮ ሰለ ገደለ ሽፍታ ሆኖ በምጥዋና በሀብብ በረሃ እየተመላለሰ ይኖር ነበርና አጼ ዮሐንስ መሞታቸውን ቢሰማ ኢጣልያኖችን እየመራ አምጥቶ ወደ ሰገነይቲ አገባቸው። ፩ ዓመትም ያህል በኢጣልያኖች ዘንድ እንደ አንድ መኮንን ተቆጥሮ

አይቻልም።
ሳብ ነው እንጂ

ላቸው አንድ ጅብ
ጅቡን ያባርራሉ

ዳዝማች ደብብንና
ግንብብ ይበቃል።

ም ከአጼ ዮሐንስ
ነጌ ከአጼ ዮሐንስ
ን የጦር መሣሪያ
እ ማርዛኖ ቢልክ

ጦራ ለመውጣትና
ብላው ቢልክበት
ናድርግ?» ብሎ
ወስጠት ደማችንን
ደጃዝማች ደብብ
ሽከሮቹን አሰልፎ

፡ናንኪያ አዛዥነት
በየመንገዱ ሰላይ
፤ንዘሉ ለአሽከሮቹ

ራስ አርአያ ልጅ
ጠሰ ይኖር ነበርና
ቶ ወደ ሰገነይቲ
ነን ተቆጥሮ

በክብር ተቀመጠ።በኋላ ግን ኢጣልያኖች የኢትዮጵያን ሰው ሲያዋርዱትና እያስተኙ
ም ሲገርፉት በማየቱ ስለአዘነ «የሀገሬን ሰው እንደዚህ እየተዋረደ ከማየው ሞት
ይሻለኝ ነበር» እያለ በግልጥ መናገር ጀመረ።

ቀጥሎም የኢጣልያኖች አሳብ ወሰን እየገፉ ለመሄድና አገር ለመያዝ
መሆኑን ስለተረዳው «አገሬ ትግሬ /ትግራይ/ በኢጣልያ እጅ ገብታ ከማይ አስቀድሞ
አምላኬ ያጥፋኝ /ልሙት/ » እያለ ለአሽከሮቹ ይነግር ጀመር።

ኢጣልያኖችም የደጃዝማች ባሕታን አሳብ ስለአወቁ «ከዚህ ቀድሞ
ደጃዝማች ደብብ የእናንተ ሎሌ ነኝ ብሎ አታሎ መሣሪያ ተቀብሎ በገዛ መሣሪያችን
ወግቶ ፖለቲካችንን አስናክለብን። አሁን ደግሞ ደጃች ባሕታ እንደዚህ ያለ ሀሳብ
እንዳለው ተረድተነዋል፤ ሳይጠረጥር በድንገት ይዘን ወደ አሰብ ብንሰደው ይሻላል»
ብለው መከሩበት።

ደጃች ባሕታም በሽፍትነት ምክንያት ወደ ምጥዋ ከሄደ በኋላ በካቶሊካውያን
ሚሲዮን ቤት ተምሮ ካቶሊክ ሆኖ ነበርና በአንድ ካቶሊካዊ በኩል የተመከረበትን
ክፉ ምክር ስለሰማው ሳይቀድሙኝ ልቅደማቸው ብሎ አንዱን የኢጣልያ ሹም ይዞ
በሠንሠለት አድርጎ ለራስ መንገሻ ላከላቸው። ወዲያውም በቶሎ ይድረሱልኝ ብሎ
አስታውቆ እርሱ በዚያ ያለውን ስልክ በጣጥሶ ዕቃውንም ሁሉ ሰባብሮ ያገሬ ሰው
እርዳኝ ብሎ አዋጅ ቢነግር ባንድ ሰሞን ሺ፩፻ ባለጠመንጃ ወታደሮች ገቡለት።
እነዚህንም ይዞ በሰገነይቲ ሆኖ ራስ መንገሻን ሲጠብቅ አሥመራ ያለው ማጆር
ቶዜሊ የተደረገውን ሁሉ ሰምቶ በግስገሣ ተነሥቶ በሰገነይቲ አጠገብ ማዕረባ
በሚባል አገር ደረሰባቸው።

ደጃች ባሕታም ማጆር ቶዜሊ መምጣቱን ራስ መንገሻ መቅረታቸውን አይቶ
እጅግ ተጨነቀና ከዚያ ሽሽቶ ወደ ኃይላይ ወጣ። በኃይላም የነበረውን የኢጣልያ
ካፒቴን እገድላለሁ ብሎ አስቦ ሳለ በዚያ ያሉት አንተም በእጅህ ያለውን መሣሪያና
ዕቃ አስረክብ ብለው የእርቅ ነገር ቢጀምሩ ካፒቴኑ ማጆር ቶዜሊ እስኪደርስለት
ሰዓቱ እየደረሰ ባየ ጊዜ በእጅ ያለውን መሣሪያና ዕቃ የማስረክባቸው ሰዎች ላክልኝ
ብሎ ወደ ደጃች ባሕታ ቢልክበት እውነት መስሎት ከወታደሮቹ ጀግና ጀግናውን
መርጦ ሰደደና ካፒቴኑ ሁሉንም እየያዘ ሠንሠለት አገባባቸው። ወዲያው ማጆር
ቶዜሊ ወታደሮቹን አሰልፎ በደጃች ባሕታ ላይ አደጋ ጣለበት።

ደጃች ባሕታም ምንም እንኳ ለመዋጋት ባይችልም ኢትዮጵያዊ ሆኖ ፊትን
አዙሬ አልሸሸም ብሎ ባንድ ሥፍራ ቆሞ እየተታኮሰ ፲፩ ሰው ያህል ከገደለና ፩ ሰው
ያህል ካቆሰለ በኋላ በ፫ ጥይት መቱትና ሞተ።

ስለ ራስ ስብሐት

ራስ መንገሻ ራስ ስብሐትን አሥረው አግዘዋቸው አጋሜን ያጸ ዮሐንስ የእልፍኝ አሸከር ለነበረ ለደጃች ተስፋይ ሰጡት። ከዚያም በኋላ ኢጣልያኖች ከራስ መንገሻ መኳንንት ጋር በአላጌ ተዋግተው ድል ካደረጓቸው በኋላ ራስ ስብሐትን ከታሰሩበት ፈትተው ወስደው በታላቅ ክብር ያኖሩዋቸው ጀመር። ወዲያውም የራስ መንገሻ ጠላት መሆናቸውን ያውቁ ነበርና በራስ መንገሻ ላይ የሚናገሩትን ሁሉ በእምነት ይቀበሏቸው ነበር። የእንደርታንና የሁለት አውላሎንም ግዛት ሰጥተዋቸው ነበር።

በኋላ ግን በየካቲት ወር ፲፱፻፹፮ ዓ.ም አጼ ምኒልክ ከኢጣልያኖች ጋራ ለመዋጋት በተቃረቡ ጊዜ እነዚህ ሁለቱ ክርስቲያን ዐርበኞች ከባድ ጋራ ሆነን ንጉሣችንን አጼ ምኒልክን ከምንወጋና አገራችንን ትግራን /ትግራይ/ በኢጣልያ እጅ ገብታ ከምናያት ከአጼ ምኒልክ ጋራ ሆነን ስለ ሀገራችን ደማችንን ማፍሰስ ይሻለናል ብለው ከኢጣልያኖች እየከዱ ወጥተው ባይናቸው ያዩትን የኢጣልያኖችን ምሥጢር ሁሉ ለአጼ ምኒልክ ተናግረው ወዲያውም እኛ ባወቅነው ባገራችን ባጋሜ ዙረን በስተኋላ እንገጥማቸዋለን ብለው እንደቃላቸው ባጋሜ ዙረው ስልኩን ቆራርጠው ስንቅ አቀባዩን ሁሉ በመፍጀታቸው ለንጉሣቸውና ለኢትዮጵያ አገራቸው ለልጅ ልጅ የማይረሳ ትልቅ ሥራ ሠርተዋል።

ስለ ራስ መንገሻ

አጼ ዮሐንስ ከሞቱ በኋላ አጼ ምኒልክ ወደ ትግራ /ትግራይ/ ሄደው ራስ መንገሻን በትግራ /በትግራይ/ ሾመው ተመልሰው ነበር። ነገር ግን በ፲፱፻፹፮ ዓመተ ምሕረት ኢጣልያኖች ከአጼ ምኒልክ ሳያስፈቅዱ አታለው የወዳጅነት ውል ተዋውለዋቸው ነበርና በኋላ ግን የኢጣልያኖች አሳብ ትግራን /ትግራይ/ ለመውሰድ መሆኑን ስለተረዱት «አሳባችሁ እንደዚህ ከሆነስ እኔ የዮሐንስ ልጅ ነኝና ከናንተ ጋራ ሆኜ አጼ ምኒልክን ከመውጋት አገራንም በእናንተ እጅ ሆና ከማያት ሞት ይሻለኛል» ብለው የተዋዋሉትንም ውል አፍርሰው አጼ ምኒልክ ከሸዋ እስተደርሱላቸው ድረስ ከኢጣልያኖች ጋር ብዙ ጦርነት አድርገዋል። እነዚህንም የመሳሰሉ ብዙ አሉ።

አጼ ምኒልክም በውጫሌ ውል በ፲፯ኛው ክፍል የተጻፈውን የጥገኛነቱን ነገር ለመፋቅ ኢጣልያኖች እምቢ ማለታቸውን ከተረዱት በኋላ መኳንንቶቻቸውን ሰብስበው ከእንግዲህ ወዲህ ከኢጣልያኖች ጋራ የነበረኝን ወዳጅነት ትቻለሁ። የውጫሌንም ውል አፍርሻለሁ። ለጦርነት ግን እነርሱ እየገፉ ወሰን እያለፉ ካልመጡብኝ እኔ ገፍቼ ሄጄ ለመዋጋት አሳብ የለኝም ብለው አስታወቀው ወደ ፊት ኢጣልያኖች ለማድረግ የሚያስቡትን እየተጠባበቁ ተቀመጡ።

ምዕራፍ ፳፪

ኢጣሊያኖች ወሰን አልፈው ወደ አጋሜ ስለመግባታቸው፡፡

ጀኔራል ባራቴሪ ራስ መንገሻን በሰንዓፌ ድል ካደረገ በኋላ ላገር ጥበቃ ማጽር ጋሊያኖን በሰንዓፌ፣ ደጃች ሐጉስ ተፈሪን በአጋሜ ትቶ እርሱ ወደ አሥመራ ተመለሰ፡፡ ከዚያም ወደ ምጥዋ ወርዶ በወታደር ሠልፍና በካህናት ቅዳሴ የድሉን በዓል አከበረ፡፡ ከዚህም በኋላ ክረምቱን ሲዘጋጅ ከርሞ በመስከረም ፳፩ ፲፱፻፳፯ ዓ.ም ከአሥመራ ተነሥቶ ወደ አጋሜ ከተማ ወደ አዲግራት ገብቶ ተቀመጠ፡፡ ከዚያም ወደ መቀሌ መጥቶ እንደገና ከራስ መንገሻ ጋራ ጦርነት ሊገጥም ነው እየተባለ ይወራ ነበርና ራስ መንገሻ በቶሎ ወደ አዲስ አበባ ልከው ለአጼ ምኒልክ አስታወቁ፡፡

አጼ ምኒልክም በዚሁ ዓመት በገዳር ወር ወደ ወላሞ /ወላይታ/ ዘምተው በጥር ወር ተመልሰው ነበርና ሦስት ወር ያህል ቆይተው በግንቦት ወር ወደ ወሎ ጉዞ ጀመሩ፡፡ ምክንያቱም ራስ መንገሻ ኢጣሊያኖች እየገፉ ወደ ማኻል ትግራ ለመምጣት ማሰባቸውን ልከውባቸው ነበርና ወደ ወሎ ብቅ ብለው ኢጣሊያኖች እየገፉ መምጣታቸው በእርግጥ ቢሆን ወደ ትግራ /ትግራይ/ ለመዝለቅ ይህም ባይሆን የግሼንን ቤተክርስቲያን ሥራ አይተው ለመመለስ ነበር፡፡

ኢጣሊያኖች አጼ ምኒልክ ወደ ወሎ ብቅ ማለታቸውን በሰሙ ጊዜ ወደፊት መግፋታቸውን ትተው በዚያው በአዲግራት ቆይተው ነበርና ራስ መንገሻ ይህንኑ ወደ አጼ ምኒልክ ልከው ስለአስታወቁ ቢሆንም ባይሆንም ክረምቱን አዲስ አበባ ላይ ሆኖ ማዳመጥ ይሻላል ተባለና ነገሩ በዚሁ ተቆረጠ፡፡

የኢጣሊያኖችም ዋና አሳባቸው የኢትዮጵያን መኳንንት ከአጼ ምኒልክ እያስከዱ ኃይላቸውን ለማድከም ነበርና ወደ ዋግሹም ብሩ ይላላካሉ ማለትን አጼ ምኒልክ ስለሰሙ ዋግንና ላስታን ለልጃቸው ለደጃች ጓንጉል ሰጥተው ዋግሹም ብሩ ወደ አዲስ አባ እንዲመጡ ተደረገ፡፡

አጼ ምኒልክም ወደ አዲስ አበባ ለመመለስ ቁጥር አሳብ ባደረጉ ጊዜ ምናልባት ኢጣሊያኖች በክረምት አደጋ ጥለው ራስ መንገሻን ብቻውን እንዳይወጉ ብለው ከትግራ /ከትግራይ/ መጥተው በዳር አገር ተቀምጠው ይኖሩ የነበሩትን ፊታውራሪ ንጉሤን፣ ቀኛዝማች ኃይለማርያምን፣ ባለምባራስ በየነን ጦርተው ወደ ሀገራችሁ ወደ ትግራ /ትግራይ/ ሄዳችሁ ከራስ መንገሻ ጋራ ሆናችሁ ኢጣሊያኖችን ስትጠባበቁ ከረሙ ብለው አስናብተው ለደጃቸው፡፡ ከዚህም በኋላ በሰኔ ፳፱ ቀን አዲስ አበባ ገብተው ክርምቱን የጦርነት ምክር ሲያስመክሩ ከረሙ፡፡

ሜን ያጼ ዮሐንስ ጣልያኖች ከራስ ላ ራስ ስብሐትን ወዲያውም የራስ ሚናገሩትን ሁሉ ገዛት ሰጥተዋቸው

ች ጋራ ለመዋጋት ን ንጉሳችንን አጼ ታ ከምናያት ከአጼ ኢጣልያኖች እየከዱ ምኒልክ ተናግረው የማቸዋለን ብለው ሉ በመፍጀታቸው ጋርተዋል፡፡

ደው ራስ መንገሻን ፤ ዓመተ ምሕረት ውለዋቸው ነበርና ሆኑን ስለተረዱት ጊዜ አጼ ምኒልክን ው የተዋዋሉትንም ጋር ብዙ ጦርነት

የጥገኛነቱን ነገር መኳንንቶቻቸውን ፤ጅነት ትቻለሁ፡፡ ወሰን እያለፉ ወቀው ወደ ፊት

ምዕራፍ ፩

የመስኮብ መልእክተኞች ወደ ኢትዮጵያ ስለመምጣታቸውና

የኢትዮጵያም መልእክተኞች ወደ መስኮብ ስለመመለሳቸው

መስኮቦች ከኢትዮጵያ መንግሥት ጋራ መቀራረብና መገናኘት ስለፈለጉ በሺ፰፻፳፰ ዓ.ም ኒኮላይ ኢባንክሊች አብኖፍ የሚባል መልእክተኛ ካንድ ቄስ ጋራ ወደ እጼ ዮሐንስ መጥቶ ነበር። ቄሱም መስኮቦች በሃይማኖት ኦርቶዶክሳውያን መሆናቸውን ለእጼ ዮሐንስ በነገራቸው ጊዜ ደስ አላቸውና በአድዋ አጠገብ ገዳምና ቤተክርስቲያን የሚሠራበት አንድ ቦታ ሰጡት። ዋናው መልእክተኛ ኒኮላይ ኢባንክሊች አብኖፍንም በጣም አከበሩት። የመስኮብንም መንግሥት ትልቅነት የሕዝቡን ብዛት ሲነግራቸው በደስታ ያደንቁ ነበር።

በመስኮብም አገር የጦር መሣሪያ ፋብሪካ መኖሩን በነገራቸው ጊዜ ብዙ ወታደሮች አሉኝና ለነዚህ የሚሆነኝ አምላ ሺ ጠመንጃና፣ ዓርባ መድፍ፣ አምስት ሺ ሺጉጥ፣ ለዚህ የሚበቃ ጥይት ደግሞ አምላ ሺ ጉራዴ ጨምረህ ከመስኮብ አገር እንድታመጣልኝ ውል እንዋዋል ብለው ተዋውለውት ነበር። ነገር ግን በዚያው ዓመት ኢጣልያኖች የምጥዋን በር ስለያዙት የውሉ አሳብ ሳይፈጸም ቀረ።

መስኮቦች በምጥዋ ወደ ትግራ /ትግራይ/ ወጥተው ከእጼ ዮሐንስ ጋራ የጀመሩት ጉዳይ በኢጣልያኖች ምክንያት ስለተሰናከለባቸው አሳባቸውን ወደ ሸዋ አዙረው ከንጉሥ ምኒልክ ጋራ መላላክ ጀመሩና የወዳጅነት መሠረት ተመሠረተ። ይህንንም በመላላክ የተጀመረውን ወዳጅነት ለማስፋትና ለማጽናት ስለአሰቡ በሺ፰፻፹፯ ዓ.ም ሊዎንቴፍ የሚባል መልእክተኛ በጅምግራሬያ ማኅበር ስም ተልኮ ወደ ሸዋ መጣ።

ጂቡቲም መድረሱ በተሰማ ጊዜ ከጅቡቲ ጀምሮ እስከ አዲስ አበባ ያለ ችግር እንዲመጣ እጼ ምኒልክ ወደ ልዑል ራስ መኮንን ትእዛዝ አሳልፈው ነበርና ራስ መኮንን በክብር ተቀብለው ወደ አዲስ አበባ ሰደዱት። ከሊዎንቴፍም ጋራ አንድ ሐኪምና አንድ የመድፈኞች አለቃ አንድ ቄስ ነበሩ። በአዲስ አበባም የተደረገላቸው የክብር አቀባበል እጅግ ያማረ ነበር። ሙሴ ሊዎንቴፍም ከንደኞቹ ጋር የሚያርፍበት እንደ ዘመኑ የተሠራ መልካም ቤት ተዘጋጅቶለት ነበርና በአዲስ አበባ የቆየባቸውን ቀኖች ሁሉ በታላቅ ደስታ አሳለፋቸው።

ባታቸውና

ሔዳቸው

ግናኝት ስለፈለጉ ድ ቁስ ጋራ ወደ ኦርቶዶክሳውያን ለመገባት ገዳምና ሙላክተኛ ኒኮላይ ገሥት ትልቅነት

ራቸው ጊዜ ብዙ መድፍ፣ አምስት ሄምረህ ከመስኮብ ባር... ነገር ግን ለሥራም ቀረ።

ጼ ዮሐንስ ጋራ ቸቸውን ወደ ሸዋ ረት ተመሠረተ። ገጽናት ስለአሰቡ ስም ተልኮ ወደ

አበባ ያለ ችግር ፈው ነበርና ራስ ፍም ጋራ አንድ ም የተደረገላቸው ከጓደኞቹ ጋር ርና በአዲስ አበባ

ወደ ሀገሩም በሚመለስበት ጊዜ እጹ ምኒልክም በበኩላቸው የመስኮብን ክላር /ንጉሠ ነገሥት/ ደስ ለማሰኘት ሲሉ ፊታውራሪ ዳምጠውን ዋና መላክተኛ አድርገው፣ ቀኛዝማች ገነሜንና መምሕር ገብረ እግዚአብሔርን ጨምረው ከሙሴ ሊምንቴፍ ጋር ወደ መስኮብ አገር እንዲሄዱ አደረጉ።

ለንጉሠ ነገሥት ኒኮላና ለእቴጌይቱ ለአሌክሳንድራ በያይነቱ የተላከው ገጸ በረከት እጅግ ደስ የሚያሰኝና ያማረ ነበር።

መላክተኞቹም ወደ መስኮብ አገር በደረሱ ጊዜ ፊታውራሪ ዳምጠውን በወርቅ ሠረገላ አስቀምጠው ወደ ቤተመንግሥት ሲወስዷቸው የተደረገላቸውን የክብር አቀባበል ጽፈው በፖስታ ለእጹ ምኒልክ ልከው ነበርና በአዲስ አበባ የሰማው ሰው ሁሉ በመስኮብ መንግሥት ወዳጅነት በጣም ደስ አለው። መላክተኞቹም በሰኔ ወር ከመስኮብ አገር ተነሥተው በሐምሌ ወር ጂቡቲ ገብተው ሐረር ላይ ከልዑል ራስ መኮንን ጋራ ተገናኝተው ወደ አዲስ አበባ ተመለሱ።

ምዕራፍ ፳፱

ራስ መንገሻ መቀሌን ለቀው ወደ ሕንጣሉና ወደ

ደብረኃይላ ስለመሄዳቸው

እጹ ምኒልክ ከወሎ ወደ አዲስ አበባ ከተመለሱ በኋላ ኢጣልያኖች ከአዲግራት ተነሥተው ወደ መቀሌ መጥተው ራስ መንገሻን ለመውጋት ቁርጥ አሳብ ማድረጋቸው በተሰማ ጊዜ ራስ መንገሻ ባንድ ወገን ከእጹ ምኒልክ ሳያስፈቅዱ ከኢጣልያኖች ጋራ ሲዋጉ እንደ ሰንዓፌ ጦርነት ድል የሆኑ እንደሆነ ለክብራቸው ትልቅ ወርደት የሚያመጣ መሆኑን ስለተረዱት ከመቀሌ ወጥተው ወደ ሕንጣሉ ተጓዙ። ኢጣልያኖች ራስ መንገሻ ከመቀሌ መሄዳቸውን በሰሙ ጊዜ ከአዲግራት መጥተው ያላንድ ችግር መቀሌን ይዘው ምሽግ እየመሸጉ ተቀመጡ። ጅኔራል አሪሞንዲና ማጀር ቶዞሊ የሚባሉት ግን ራስ መንገሻን እየተከታተሉ እንዲወጉ ታዘው ነበርና አውራውን መንገድ ትተው የባላገሮች መሪ ይዘው ባቋራጭ መንገድ ወደ ሕንጣሉ ገሰገሱ። ራስ መንገሻም የኢጣሊያ ወታደሮች እንደተከታተሏቸው በሰሙ ጊዜ በፍጥነት ከሕንጣሉ ተነሥተው ወደ ደብረኃይላ ተጓዙ። በደብረ ኃይላም ከራስ መንገሻ ጋራ የነበሩ መኳንንቶች ምክር አድርገው «ከእንግዴህ ወዲህ ለእኛ መሸሽ አይገባንምና ለኢትዮጵያ እንሞታለን። ነገር ግን ራስ መንገሻ ቢማረኩም ቢሞቱም ለሰማቸውና ለሀገራቸው ውርደት ለኢጣልያኖች ትልቅ ደስታ ይሆናልና ከሸዋ ጦር እስቲመጣ ወደ ራስ ወሌ ግዛት ተጠግተው ቢቆዩ ይሻላል» ተባለና ከደብረ ኃይላ ወጥተው ወደ ሰልዋ ሄዱ።

ማጆር ኢሚሊዮ የሚባለው ግን ብዙ ወታደሮች ይዞ ሲገሰግስ ደብረ ኃይላ በደረሰ ጊዜ ራስ መንገሻን ሳያገኝ ቀረና በደብረ ኃይላ ከቀሩት መኳንንቶቻቸው ጋር ጦርነት ገጥሞ ድል አደረገ። ከነዚህም መካከል ቀኛዝማች ኃይለ ማርያም የሚባለው ቆስሎ ስለተማረከ ትልቅ ንዝን ተደረገ። የቀሩት መኳንንቶች ግን እየተታኮሱ አምልጠው ከራስ መንገሻ ጋራ ተቀላቀሉ።

ቀኛዝማች ኃይለማርያምም እጅግ ስመ ጥሩ ጀግና ስለመሆኑ የኢጣልያኖቹ የጦር አለቃ ከወደቀበት አስነሥቶ በመልካም ሥፍራ አስተኝቶ በሐኪም እያሳከመ ካዳነው በኋላ ወደ አሥመራ ሰደደው።

ከደብረ ኃይላም ገስግሰው አምባ አላጌ ሲደርሱ ራስ መንገሻን አላገኙባቸውም ነበርና በጣም አዘነ። ስለሆነም የቀድሞ ወዳጃቸው ራስ ስብሐት ከነልጆቻቸው የታሠሩት በዚያው በአምባ አላጌ ነበርና እርሳቸውን በማግኘታቸውና በመፍታታቸው ትልቅ ደስታ አደረጉ። ራስ ስብሐትም ወደ ጆኔራል ባራቴሪ ሄደው በተገናኙ ጊዜ የእንደርታን ግዛት ሰጥቶ ደስ አሰኛቸው።

ምዕራፍ ፳፭

አጼ ምኒልክ ከኢጣልያኖች ጋር ለመዋጋት ቁርጥ

አሳብ ካደረጉ በኋላ አዋጅ ስለመንገራቸው።

አጼ ምኒልክ ኢጣልያኖች እስከ ደብረ ኃይላና እስከ አምባ አላጌ መጥተው አገር መያዛቸውን በሰሙ ጊዜ «እንደዚህም እየገፉ ከመጡ በእግዚአብሔር ኃይል ሄጄ እዋጋለሁ እንጂ አዲስ አበባ ከተማዬ እስቲገቡ ዝም እላለሁን?» ብለው ለዘመቻው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን አዋጅ ነገሩ።

«ያገሬ የኢትዮጵያ ሰው ሁሉ ስማ!»

እግዚአብሔር በቸርነቱ እስካሁን ድረስ ጠላት አጥፍቶ አገር አስፍቶ አኖረን። እኔም እስካሁን ገዛሁ። ከእንግዲህ ወዲህ ግን ስለ ሀገሬ ስለ ኢትዮጵያ ብሞትም ሞት የሁሉ ነውና አላዝንም። ደግሞ እግዚአብሔር እስካሁን በጠላት ፊት አሳፍሮኝ አያውቅምና ወደፊትም ያሳፍረኛል ብዬ አልጠራጠርም።

አሁንም እግዚአብሔር በባሕር ወስኖ የሰጠንን አገር የሚያጠፋ፣ ሃይማኖት የሚለውጥ፣ ጠላት መጥቶብናልና ስንቅህን እያሰናዳህ ተከተለኝ። ያገሬ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሆይ! እስካሁን የበደልሁህ በደል ያለ አይመስለኝም።

ስለዚህ ለሀገርህ ለሚሰትህ ለልጅህ ለሃይማኖትህ ስትል ጉልበት ያለህ በጉልበትህ፣ ገንዘብ ያለህ በገንዘብህ፣ ጉልበትም ገንዘብም የሌለህ ግን በገዝንህ እርዳኝ። ይህን አዋጅ ከሰማህ በኋላ ወስልተህ ከዘመቻው ብትቀር ትቀጣለህ።

ነግስ ደብረ ኃይለ
ንንቶቻቸው ጋር
ኃይለ ማርያም
መኳንንቶች ግን

ኑ የኢጣልያኖቹ
ሐኪም እያሳከመ

ነ አላገኙዋቸውም
ቻቸው የታሠሩት
ው ትልቅ ደስታ
የአንደርታን ግዛት

ፎርፕ

::

ላጌ መጥተው
ፊክብሔር ኃይል
ለሁን?» ብለው

አገር አስፍቶ
ስለ ኢትዮጵያ
ኮን በጠላት ፊት

ጠፋ፤ ሃይማኖት
ኀሬ የኢትዮጵያ

ጉልበት ያለህ
ጋ ግን በኀዘንህ
ቀጣለህ::

የአጼ ምኒልክ ሠራዊት ጉዞ ወደ አድዋ

«አኔም በጥቅምት ወር ከአዲስ አበባ እነሳለሁና የሸዋ ሰው እስከ ጥቅምት እኩሌታ ወረደሉ ግባ። የጉጃም፣ የቤጌምድር፣ የደንቢያ፣ የቋራ፣ ከጨጨሆ በላይ ያለህ አሸንጌ ላይ፤ የሰሜን የወልቃይት የጠገዴ ሰው መቀሌ ላይ ላግኝህ» የሚል ነው።

ከዚህም በኋላ የሐረርና ያውራጃዎቿ ሁሉ ገዥ ልዑል ራስ መኮንን በመስከረም ፲፮ አዲስ አበባ ገቡ። ከጊቤ በታችም ያለው የዳር አገሩ ጦር በወለጋው ገዥ በፊታውራሪ ተክሌ ጠቅላይነት ገባ። ራስ ወልደ ጊዮርጊስና ደጃዝማች ተሰማ ብቻ የግዛታቸው አገር ሩቅ ስለሆነና ወዲያውም በክረምቱ ምክንያት ወንዙ ሁሉ ስለሞላ ወደ ኋላ ቆይተው ነበር።

ደግሞ በዚያን ዘመን የዳር አገሩ ሁሉ አዲስ የሚቀና ነበርና ምናልባት አረማዊው ሕዝብ የንጉሡን መዝመት ለምቶ ከዘመቻ የቀረውን ሽማግሌውን ሴቱንና ሕጻናቱን እንዳይገድል ተብሎ ወደ ሸዋ እየተመለሱ እንዲቆዩ አዋጅ ስለተደረገ ካህናቱ ከነታቦቱ ሽማግሌው ከነሕፃናቱ ወደ ሸዋ እየተመለሰ በየርስቱና በየዘመዱ እየተጠጋ ተቀመጡ።

አጼ ምኒልክም ይህን ሁሉ ድርጅት ከጨረሱ በኋላ ለአዲስ አበባ ከተማና ለሀገሩም ሁሉ ጠባቂ ልዑል ራስ ዳርጌን አድርገው ረዳቶችም ደጃዝማች ኃይለማርያምንና ወህኒ አዛዥ ወልደ ጻድቅን ጨምረው በጥቅምት ፪ ቀን ፲፰፻፹፮ ዓ.ም ከአዲስ አበባ ተነሡ።

እቱጌ ጣይቱም ከኮንት አንቶኒሊ ጀምሮ ኢጣልያኖች የኢትዮጵያን ነፃነት ለማጥፋት መጣጣራቸውን እያዩ በነገሩ ሲናደዱ ይኖሩ ነበርና ምንም ቢሆን ከዘመቻው አልቀርም ብለው የግል ሠራዊታቸውን በአዛዥ ዛማኔል አስከትተው ከጃንሆይ ጋራ ባንድነት ተነሡ።

በጥቅምት ፮ ቀን ጊዳ ላይ ሠፍረው ሳለ ከጧቱ በ፪ ሰዓት ያህል በአየሩ ላይ እንደ ቀስተ ደመና ኅብር ያለው በስተምዕራብ በኩል ታየና ወዲያው ድምጡ እንደ መብረት ሲጮህ በሙሉ ኢትዮጵያ ተሰማ። ጢሉም አረንጓዴ መስሎ አሥር ደቂቃ ያህል እየታየ ቆየና ጥቂት በጥቂት እያለ ጠፋ። ምክንያቱ ግን ምን እንደሆነ በእርግጥ አልታወቀም። አንዳንድ ሰዎች ኢጣልያኖች የአጼ ምኒልክን ሠራዊት ለማስደንገጥ ወደ አየር የወረወሩት የእርትፊሼል ሮችት ነው ይሉ ነበር። አንዳንዱም ከመሬት መዞር የተነሣ በማግኔት የተሳበ ማዕድን ፈንድቶ ነው ይሉ ነበር። አንዳንዱ ደግሞ አጼ ምኒልክ ድል ለማድረጋቸው እግዚአብሔር ያደረገው የታምራት ምልክት ነው ይሉ ነበር። ስለዚህ የዚህን ዕውቀት ለእግዚአብሔር ብቻ ትተነው ብናልፍ ይሻላል።

አጼ ምኒልክም ከጊዳ ተጉዘው በጥቅምት ፲፯ ቀን ወረደሉ ገብተው የዘመቻውን ነገር ሲያደራጁ ሰነበቱ። የድርጅቱም ነገር ከዚህ እንደሚከተለው ነበር።

ጥቅምት አኩሪታ
ያህ አሸንፎ ላይ፤

ል ራስ መኮንን
፡ ጦር በወለጋው
ደጃዝማች ተሰማ
ነያት ወንዙ ሁሉ

ነበርና ምናልባት
ውን ሽማግሌውን
እንዲቆዩ አዋጅ
መለሰ በየርስቱና

ስ አበባ ከተማና
ችም ደጃዝማች
፡ ፪ ቀን ሺ፰፻፹፰

፲ትዮጵያን ነፃነት
ና ምንም ቢሆን
ኬል አስከትተው

በአየሩ ላይ እንደ
ጡ እንደ መብረቅ
ቂቃ ያህል እየታየ
ገጥ አልታወቀም።

አየር የወረወሩት
በማግኔት የተሳበ
ል ለማድረጋቸው
የዚህን ዕውቀት

ዐረይሉ ገብተው
ሂከተለው ነበር።

፩ኛ። ግርማዊነታቸው መኻል ሠፋሪ የሚባውን ጭፍራ ብቻ አስቀርተው በወሎ አውራጃ ሆነው እየተጠባበቁ እንዲቆዩ ነው።

፪ኛ። ልዑል ራስ መኮንንን የጦር አበጋዝ አድርገው ራስ ሚካኤልን፣ ራስ ወሌን፣ ራስ መንገሻ አቲክምን፣ ራስ አሉላን፣ ደጃዝማች ወልዴን፣ ፊታውራሪ ገበየሁን፣ ፊታውራሪ ተክሌን፣ ሊቀ መኳከል አድነውን፣ ቀኛዝማች ታፈሰን ወደፊት እንዲሰዱ ነው።

፫ኛ። ልዑል ራስ መኮንን የሚቻል ቢሆን ከኢጣልያኖች ጋር የዕርቅ ነገር እንዲጀመር የማይቻል ቢሆን ግን የጦር አበጋዝ ሆነው እንዲያዋጉ ነው።

፬ኛ። ልዑል ራስ መኮንን የኢጣልያኖችን አኳኋን መርምረው ምናልባት እጅግ ብዙ መሆናቸውን የተረዱት እንደሆነ ወደ አጼ ምኒልክ እንዲልኩና እስቲደርሱላቸው ጦርነት እንዳይጀምሩ ነበር።

የዳር አገርም ባላባቶች የጅማ ባላባት አባ ጅፋር፣ የወላሞ/ወላይታ/ ባላባት ካዎ ጦና፣ የወለጋ ባላባት ደጃች ጆቱ፣ የሌቃ ባላባት ደጃች ገብረአግዚአብሔር እስከ ወረይሉ ተከትለው ሄደው ነበርና እየተመለሳችሁ አገር ጠብቁ ብለው አራቱንም አሰናበቷቸው።

ልዑል ራስ መኮንንና የቀሩትም ራሶች ከጃንሆይ እየተሰናበቱ ወደፊት ከተጓዙ በኋላ አጼ ምኒልክም ከወረይሉ ተነሥተው ወደ ደሴ ተጓዙ።

ኢጣልያኖች መሐመድ አንፋሪን አስከድተውታል እየተባለ ገና አስቀድሞ ተወርቶ ነበር። አጼ ምኒልክ ግን እርግጡ እስቲታወቅ በማለት ጦር ሳይሰዱበት ቆይተው ነበርና አሁን ከደሴ ተጉዘው ውጫሌ ሲደርሱ የመሐመድ አንፋሪን መክዳት እርግጡን ስለአገኙት በክረምቱ ምክንያት ወደ ኋላ ለቆዩት ለራስ ወልደጊዮርጊስና ለደጃዝማች ተሰማ ወደ እኛ መምጣታችሁ ቀርቶ በዚያው በአንክበር አድርጋችሁ ወደ አውላ ዘምታችሁ መሐመድ አንፋሪን ውጉ የሚል ትእዛዝ አሳልፈው ወደ ፊት ይጓዙ ጀመር።

መሐመድ አንፋሪ የአውሳና የአዳል /የአፋር/ አገር ባላባት ነው። እርሱም ከብዙ ዘመን ጀምሮ ለሸዋ ንጉሥ እየገበረና እያገለገለ በእምነት የሚኖር ነበር። በአጼ ዮሐንስ ዘመን አለቃ ብሩ የሚባለው ያመጣውን ባሻ ምስጋናን /ሙዚንገርን/ ከነተከታዮቹ በገደለ ጊዜ ከእርሱ የማረከውን የጦር መሣሪያ ሁሉ ወደ ሸዋ ልኮ ለንጉሥ ምኒልክ አስረክቦ ነበር። በኋላም አጼ ዮሐንስ ወደ ጉራሌ /ጉራሌ/ በዘመቱ ጊዜ አውሳን /አፋርን/ ለመውጋትና አገሩን ለማጥፋት ቢያስቡ ለጊዜው ንጉሥ ምኒልክ በዚያው ነበሩና ከፈቃዳችን ወጥቶ የማያውቅ ዜጋችን ነው ብለው አስረድተው አገሩን ከጥፋት አድነውለት ነበር።

በኋላ ግን አብድርሁማን የሚባል አማች ነበረውና ኮንት አንቶኔሊ በአሰብ እየመጣ በአውሳ /በአፋር/ ሲመላለስ ከአብድርሁማን ጋራ ተዋውቆ ገንዘብና የጦር መሣሪያ እየሰጠ ልቡን ስለሰበው፤ እርሱም መሐመድ አንፋሪን እያታለለ የኢጣልያኖች ወገን ስለአደረገው ባሁኑ ዘመቻ ጊዜ ከአጼ ምኒልክ መክዳቱ የተገለጠ ሆነ። ስለዚህም ራስ ወልደጊዮርጊስና ደጃዝማች ተሰማ ሄደው እንዲወጉት ታዘዙ። ለሁለቱም የጦር አበጋዝ የሆኑት የወህኒ አዛዥ ወልደጻድቅ ነበሩ። ምክንያቱም ሁለቱ ትልልቅ መኳንንቶች በጦር አበጋዝነቱ እንዳይቀናኑ ሥራቸውንም በፍቅር እንዲሠሩ ለማድረግ ነበር። አጼ ምኒልክም ከውጫሌ ተጉዘው በየጁ አውራጃ መርሳ ከሚባለው አገር ሲደርሱ ደጃዝማች ጓንጉል ዘገየ ከበረሃ መጥቶ ይማሩኝ ብሎ ገባላቸው።

ወደ በረሃም የገባበት ምክንያቱ በየጁ ተወላጅነቱ የራስ ወሌ ተወዳዳሪ ስለሆነ እቴጌ ጣይቱ አይወዱትም ነበር። በዚህም መካከል የአጼ ምኒልክን ልጅ ልዕልት ዘውዲቱን ላገባ ነው እያለ አስወርቶ ነበርና እንኳን የጃንሆይን ልጅ አግብቶ እንዲያውም ቢሆን በራስ ወሌ ላይ ክፉ ነገር ያስባልና ይታሠርልኝ እያሉ እቴጌ ለአጼ ምኒልክ ያመለክቱ ነበር። ደጃዝማች ጓንጉልም እቴጌ ጣይቱ በጠላትነት እንደተነሡበትና እንደሚያሸንፉትም ስለአወቀ ተይዜ ከመታሠር በበረሃ መኖር ይሻለኛል ብሎ ከአዲስ አበባ ገስግሶ በየጁ በረሃ ገብቶ ተቀምጦ ነበር።

ነገር ግን የኢትዮጵያ ሰዎች ምንም አንዳንድ ጊዜ እርስ በርሳቸው ቢጣሉም ያገራቸውን ነፃነት የንጉሣቸውን ክብር የሚጉዳ ነገር በመጣ ጊዜ ደማቸውን ለማፍሰስ ቆራጦች ናቸውና ኢጣልያ አላጌ ድረስ መጥቶ አጼ ምኒልክ ከአዲስ አበባ ድረስ መጥተው በሚዋጉበት ጊዜ በጌታዬ ፊት ቢሆን እንድላለሁ ባይሆንም እሞታለሁ እንጂ ተለይቼ አልቀርም በማለት ከበረሃ ወጥቶ ገባላቸው። በዚያንም ጊዜ በአጼ ምኒልክና በመኳንንቱም ሁሉ ልብ የተደረገውን ደስታ ማንም ሊናገረው አይችልም ነበር።

ምዕራፍ ፳፯

ልዑል ራስ መኮንን በጦር አበጋዝነታቸው

አላጌ ላይ ከኢጣልያኖች ጋር ስለመዋጋታቸው

ልዑል ራስ መኮንን የጦር አበጋዝ ስለሆኑ እንደ ሥርዓቱና እንደ ልማዱ እርሳቸው ከራስ ሚካኤል ጋራ ደጀን ሆነው ራስ መንገሻንና ራስ አሉላን በቀኝ፤ ራስ ወሌን በግራ፤ ፊታውራሪ ገበየሁን በግምባር አድርገው ሲጓዙ አሸንጌን ካለፉ በኋላ ጦርነት ሳይደረግ ኢጣልያኖች የአላጌን አምባ በእርቅ እንዲለቁ ለማድረግ አስበው

አንቶኒሊ በአሰብ ቆ ገንዘብና የጦር ንፋሪን እያታለለ መከዳቱ የተገለጠ ነዲውጉት ታዘዘ። ሥክንያቱም ሁለቱ በፍትር እንዲሠሩ መርሳ ከሚባለው ገባላቸው።

ወሌ ተወዳዳሪ ሌ ምኒልክን ልጅ 'ይን ልጅ አግብቶ ልኝ እያሉ እቴጌ ባይቱ በጠላትነት ር በበረሃ መኖር

ጋላቸው ቢጣሉም ጊዜ ደማቸውን ልክ ከአዲስ አበባ ፡ላለሁ ባይሆንም ሆቸው። በዚያንም ማንም ሊናገረው

ው የው ፡ና እንደ ልማዱ ሉላን በቀኝ፣ ራስ ንጌን ካለፉ በኋላ ድረግ አስበው

ራስ መኮንን ወልደሚካኤል በዋና የጦር አበጋዝነት አለባበስ

ለኢጣልያ የጦር አለቃ ለማጆር ቶዞሊ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ላኩበት። «ምንም ለጦርነት ታዝገፎ ብመጣ የክርስቲያን ደም በከንቱ እንዳይፈስ እርቅ ማድረግ ይሻላል ብዬ ወደ ጠቅላዩ የጦር አለቃ ወደ ጄኔራል ባራቴሪ የወዳጅነት ቃል ልኬ ነበር። ነገር ግን እስካሁን ምላሽ ስላልመጣልኝ ወደፊት ለመጓዝና ጦርነት ለማድረግ ግድ ይሆንብኛል። ንጉሠ ነገሥቱም አሸንጌን አልፈው ወደዚህ መጥተዋልና ከዚህ ለመቆየት የማይቻል ነው። ኅዳር ፳፻ ሺ ፳፻፱ ዓ.ም።»

ማጆር ቶዞሊም ከዚህ የሚከተለውን ቃል መለሰላቸው። «እጅግ ክቡር ራስ መኮንን ሆይ! ወደ ጄኔራል ባራቴሪ የጻፉትን ደብዳቤ በዚሁ ወር አሳልፌለሁታለሁ። ነገር ግን ይህን ከጻፉ በኋላ ወደፊት መገስገስዎ ጦርነት እንጂ እርቅ አለመፈለግዎን ያስረዳል። ሰው እንደዚህ አደርጋለሁ ብሎ ያስባል እንጂ ፍጻሜው በእግዚአብሔር እጅ ነውና በጦርነት የሚያመጣውን ጉዳት ማንም ሊያውቀው አይችልም» እያለ የማስፈራራት ቃል ጨምሮ ላከባቸው።

ልዑል ራስ መኮንንም የማጆር ቶዞሊን ደብዳቤ ከተቀበሉ በኋላ በደብዳቤው ውስጥ ለእርቅ የሚበቃ ምልክት ባያገኙበትም በግስጋሴ ሄደው በኅዳር ፳፮ ቀን አላጌ ደረሱ። ፊታውራሪ ገበየሁም በግምባር እየተጓዘ ሠፈሩም ከደጅኑ እየራቀ ነበርና በኅዳር ፳፮ ቀን ሌሊቱን በ፲፩ ሰዓት ከማጆር ቶዞሊ ዘበኞች ጋራ ተገናኝተው ተኩስ በተጀመረ ጊዜ የራስ መንገሻ ሎሌ ሹም አጋሜ ተስፋይ በፍጥነት ወደ ልዑል ራስ መኮንን ሄዶ ይህ አሁን ያለንበት ሥፍራ ከአምባ አላጌ ለሚተኮሰው መድፍ የተመቸ ነውና በዚህ ሥፍራ ጦርነት መግጠማችን ቀርቶ በሌላ ወገን ዞረን ብንገጥም ይሻላል ብሎ አመለከተ። ነገር ግን ፊታውራሪ ተክሌና ቀኛዝማች ታፈሰ የተኩሱን ብዛት እየሰሙ ገና ሳይታዘዙ ወደ ፊታውራሪ ገበየሁ ሄደው ስለተቀላቀሉ ጦርነቱን ለማገድ የማይቻል ሆኖ ነበርና ልዑል ራስ መኮንን የቀሩትን ራሶች በቀኝና በግራ አሠልፈው እርሳቸው በማካል ሆነው ወደ አምባው ቀርበው ተጋጠሙት። አንድ ሰዓት ያህል እንደተዋጉ በግራ የተሰለፉት ራስ ወሌ በግምባር የገጠማቸውን ድል ስለአደረጉት እየሸሸ ላይኛው አምባ ገብቶ መድፍ ይተኩሰባቸው ጀመር።

የራስ መኮንንና የራስ ሚካኤልም ሠራዊት መካል ለመካል ገብተው በጉራዴ ስለተጋጠሙት ራስ መንገሻና ራስ አሉላም በስተጀርባ ዞረው ስለገቡበት ወደ ኋላው ለመሸሽ ከአምባው መውረድ ጀመረ። ማጆር ቶዞሊ ግን ስመ ጥሩ ጀግና ነበረና ምንም ቢሆን አልማረክም ብሎ በብርቱ ሲዋጋ በሠልፉ ላይ ሞተ።

የጦርነትም ነገር ዋናው ከወደቀ መፈታቱና መፍረሱ አይቀርምና የኢጣሊያ ሠራዊት በቀኝም በግራም ሲሸሹ ከብቱና ሰውም ስለተደበላለቀና መንገዱ ስለጠበበ

ኦል ላኩበት። «ምንም
ኃፊስ እርቅ ማድረግ
የወዳጅነት ቃል ልኬ
ዘና ጦርነት ለማድረግ
ህ መጥተዋልና ከዚህ

፡፡ «እጅግ ክቡር ራስ
ዐር አላልፌለታለሁ።
እርቅ አለመፈለግዎን
ሜው በእግዚአብሔር
ው አይችልም» እያለ

በሉ በኋላ በደብዳቤው
፡ በጎዳር ፳፮ ቀን አላጌ
ገደጅኑ እየራቀ ነበርና
፡ ተገናኝተው ተኩስ
፡ ስት ወደ ልዑል ራስ
ለሚተኮሰው መድፍ
ቶ በሌላ ወገን ዞረን
ሌና ቀኛዝማች ታፈሰ
፡ ሄደው ስለተቀላቀሉ
፡ ቀሩትን ራሶች በቀኝና
ቀርበው ተጋጠሙት።
፡ ግምባር የገጠማቸውን
፡ ሰባቸው ጀመር።

ል ለመኻል ገብተው
፡ ርባ ዞረው ስለገቡበት
፡ ግን ስመ ጥሩ ጀግና
ላይ ሞተ።

አይቀርምና የኢጣሊያ
ና መንገዱ ስለጠበበ

ርዝመቱ ፱፻ ሜትር በሚያህል ገደል እየተወረወሩ አለቁ። በጠመንጃም ከሞቱት
በጉራዴ እየተመቱ የሞቱት ይበዛሉ። ከጦር አለቆቹም እኩሉ በሠልፉ ውስጥ
ሞቱ፤ እኩሉም ተማረኩ እኩሉም እየሸሹ አመለጡ። በአላጌ ጦርነት ያለቁት
የኢጣልያ ሠራዊት ነጮች ጥቁሮችም ባንድነት ሆነው ፻ ፲፱፻፳፩ ይሆናሉ።
ከኢትዮጵያም ሠራዊት ወገን ከሺ የሚበልጡ ሞተዋል።

ፊታውራሪ ገበየሁም በጉዞው ላይ ጥቂት ታሞ ለንብቶ ነበር። ቢሆንም
ጦርነቱን የጀመረ እርሱ ለመሆኑ ላገሩና ለንጉሡ ለስሙም ክብር ሲል ጠመንጃህን
ትተህ በጉራዴ በለው እያለ በጀግንነት ሲዋጋ ስለዋለ እንኳን በኢትዮጵያ ሠራዊት
ፊት በኢጣልያም ሠራዊት ፊት እጅግ የተመሰገነ ሆነ። ካሁን ዘመቻ አስቀድሞ
ጉበዝ አየሁ የሚባል አዲስ ነፍጥ ወጥቶ ነበርና፤ «ከነፍጥ ጉበዝ አየሁ ከአሽከር
ገበየሁ» እየተባለ ተዘፈነለት።

የኢጣልያም ሠራዊት የሞተው ሞቶ የሸሸው ሸሽቶ የተማረከው ተማርኮ
ድሉ ለልዑል ራስ መኮንን ከሆነ በኋላ ሠራዊቱ በየሠፈሩ ገብቶ ለሞተው
ወንድሙና ዘመዱ ለባልንጀራውም ያለቅስ ጀመር።

ልዑል ራስ መኮንንም የሠራዊቱን ልቅሶ በሰሙ ጊዜ በመኳንንቱና
በሠራዊቱ መካከል ቆመው «ወንድሞቼ ሆይ! ዛሬ ስለ ሀገራችን ነፃነትና ስለ
ንጉሣችን ክብር ብንሞት ለእኛ ደስታና ክብራችን ነው እንጂ ሞት አይባልምና ግዳይ
ጣሉ እንጂ አታልቅሱ!» ብለው ስለተናገሩ እንደ ሀገሩ ልማድ እኩሉ በፈረስ
እኩሉም በእግር እየሆነ የሠራውን ጀብዱ እየተናገረ በፊታቸው ይፎክር ጀመር።

ከዚህም በኋላ እንደ ሠለጠነው ዓለም ጦርነት አደራረግ ይህ የኢትዮጵያ
ነው ይህ የኢጣልያ ነው ሳይሉ የሞተውን ሁሉ እያስነሡ ያስቀብሩ ጀመር።
የቆሰለውንም በየባላገሩ ቤት እያስመሩ እንዲታመም ምርኮኛውም ሳይገላላ በክብር
እንዲቀመጥ አደረገ። የማጆር ቶዞሊንና የጦር አለቆቹንም ፊሳ አስነሥተው
በማዕርግ በታላቅ ሠልፍና አጀብ ወስደው እርሳቸውም በዚያው ቆመው
አስቀበሩዋቸው።

ልዑል ራስ መኮንን ድሯ ኢንተርናሲዮናልን /የዓለም መንግሥታትን ሕግ/
አውቀው ከጠላት ወገን የሞቱትን በማስቀበራቸው የቆሰሉትን በማስታመማቸው
የተማረኩትንም ባለማጉላላታቸው በኢጣልያ አገር እንኳ ሲመሰገኑ ይኖሩ ነበር።

ደግሞ ምንም ድሉ ለኢትዮጵያ ቢሆንም መጀመሪያ ፊታውራሪ ገበየሁ
ቀጥሎም ቀኛዝማች ታፈሰ ሳይታዘዙና ሳያስፈቅዱ ከኢጣልያ ጋር ጦርነት

መግጠማቸው በወታደር ደንብና ሕግ ያልተፈቀደ ስለሆነ ነገሩን ለአጼ ምኒልክ እስቲያስታውቁና ይለቀቁ የሚል ትእዛዝ እስቲመጣላቸው የቁም እሥር እያደረጉ አስቀመጧቸው። ከዚህም በኋላ በአላጌ የተማረከውን መድፋን ጠመንጃውን ጥይቱን ሌላውንም የጦርነት ዕቃ ሁሉ አስነሥተው የሚቻለውን ይዘው የማይቻለውን በዚያው በአላጌ ዙሪያ ባለው በየባላገሩ ቤት ትተው ወደ አጼ ምኒልክም የጦርነቱን አኳኋንና የድሉን የምስራች ጽፈው ወደ መቀሌ ጉዞ ጀመሩ።

አዲስ ምኒልክም በአላማጣ ጥግ ሠፍረው ሳሉ የድሉ የምስራች ደረሰላቸውና ትልቅ ደስታ ሆነ።

የኢጣሊያ ጠቅላይ የጦር አለቃ ጄኔራል ባራቴሪ ግን በልዑል ራስ መኮንን አበጋዝነት የመጣውን ሠራዊት ብዛት አጼ ምኒልክም ከወደ ኋላ እየገለገሉ መምጣታቸውን ስለሰማ ጄኔራል አሪሞንዲ የሚባለውን ዋና አድርጎ ማጀር ኤሚሊዮ፣ ማጀር ካቴ፣ ማጀር ጋልያኖ ለሚባሉ የጦር አለቆች ፭ ሺ ወታደሮች ጨምሮ በአላጌ ማጀር ቱዞሊን እርዱ ብሎ ልኮ ነበርና ገና አላጌ ሳይደርሱ የድሉን ወሬ ስለሰሙ ወደ መቀሌ የመመለሳቸውን ነገር ሲመካከሩ ከድሉ በኋላ ፊት ለፊት የሚጓዘው የሸዋና የወሎ የየጁም ወታደር ደረሰላቸውና ተኩስ ተጀመረ። ከኢጣልያኖችም ወገን 1፻ ያህል እንደሞቱ የጄኔራል አሪሞንዲ ፈረሱ ቆሰለና ወደቀ። እርሱ ግን በሌላ ፈረስ ተዛውሮ የቀሩትም የጦር አለቆች ባንድነት ሆነው ወደ መቀሌ አመለጡ።

መቀሌም በደረሱ ጊዜ ጄኔራል አሪሞንዲ በመቀሌ ምሽግ ከመቆየት ወይም ምሽጉን አፍርሶ ትቶ ከመሄድ የሚሻለውን ምክር ቢጠይቃቸው ከጦር አለቆቹ አንዳንዱ የመቀሌን ምሽግ አፍርሰን ወደ አዲግራት ሄደን ኃይላችንን አበርትተን ብንጠባበቅ ይሻላል እያሉ ተናገሩ።

ማጀር ጋልያኖ የሚባለው ግን «የመቀሌን ምሽግ አፍርሰን መድፋችንንና ወታደራችንን ይዘን መሄድ ለኢጣልያ ሰንደቅ ዓላማ ወርደት ነውና ምሽጉን ባናፈርሰው ይሻላል። እንዲያውም እኔ ራሴ በዚህ ዋና የጦር አለቃ ሆኜ ለመቅረት ፈቃዴ ነው» ብሎ የጀግንነት ቃል ስለተናገረ ሁሉም በዚህ ተስማምተው ማጀር ጋልያኖ ከወታደሮቹ ጋራ ቀረና ጄኔራል አሪሞንዲ የቀሩትን የጦር አለቆች ይዞ ወደ አዲግራት ተጓዘ። አዲግራት ማለት የአጋሜ ዋና ከተማ ነው። ለጊዜው ብርቱ ምሽግ ስለመሸጉበት በቀኝም በግራም በፊትና በኋላም ላለው ለኢጣልያ ሠራዊት መስብሰቢያና መገናኛ አድርገውት ነበር።

ን ለአጼ ምኒልክ
አሥር እያደረጉ
ፋን ጠመንጃውን
ጊቻለውን ይዘው
ትተው ወደ አጼ
ቀሌ ገዙ ጀመሩ።

ነራች ደረሰላቸውና

እውል ራስ መኮንን
ደ ጎላ እየገለገሉ
አድርጉ ማጀር
ቱ ቼ ሺ ወታደሮች
ሳይደርሱ የድሉን
ቦ በጎላ ፊት ለፊት
ተኩስ ተጀመረ።
ፈ. ቆለለና ወደቀ።
ነድነት ሆነው ወደ

ገ ከመቆየት ወይም
ው ከጦር አለቆቹ
ጌላችንን አበርካተን

ርሰን መድፋችንንና
ት ነውና ምሽጉን
ለቃ ሆኜ ለመቅረት
ተስማምተው ማጀር
ዛ አለቆች ይዞ ወደ
ድ። ለጊዜው ብርቱ
ለኢጣልያ ሠራዊት

አጼ ምልክም ከአሸንፌ ተጉዘው መኻን-ሕዝባ ከሚባለው አገር ሲደርሱ
ውሎ አድርገው ነበርና ላዩን በቤጌምድር አድረገው ሲጓዙ የነበሩት የጉጃሙ ንጉሥ
ተከላሃይማኖት መጥተው ተገናኙ። ከዚያም ተጉዘው ጨለቆት ሲደርሱ ራስ
መኮንንና በርሳቸው አበጋዝነት ቀድመው በአላጌ ተዋግተው ድል ያደረጉት ራሶች
ሁሉ በታገሣሥ ፳፮ ቀን ከአጼ ምኒልክ ጋራ ተገናኙ። በአላጌም ከተማረከው መድፍ
ማለፊያ ማለፊያውን ይዘውት ይጓዙ ነበርና አቅርበው ካላዩ በጎላ ለዛሬው ጦርነት
የእኛ መድፎች ይበቁናል ተብሎ የተማረኩት መድፎች ወደ ሸዋ እንዲላኩ ተደረገ።

በዚያም ዘመን ልደት በ፳፮ ቀን ውሎ ነበርና በዓለ ልደትን በጨለቆት
አክብረው በ፳፱ ቀን መቀሌ ገቡ።

ምዕራፍ ፳፯

ስለ መቀሌ ጦርነት

መቀሌ የእንደርታ ዋና ከተማ ነው። ኢጣልያኖች ራስ መንገሻን በሰንዓፌ
ድል ካደረጉ በጎላ እየተከታተሉ መጥተው አድዋንም መቀሌንም ይዘውት ነበር።
በከተማውም አጠገብ በጉብታው ላይ ከተሠራው ከእንዳ ኢየሱስ ቤተክርስቲያን
ታቦቱን አስወጥተው ብርቱ ምሽግ ጀምረው ሳሉ ራስ መንገሻ ወደ ጎላ እያፈገፈጉ
ስለሄዱባቸው የምሽጉን ሥራ ሳይጨርሱ ወደ ደብረኃይለና ወደ አላጌ ገስግለው
ነበር።

አሁን ግን በአላጌ የነበረው የኢጣልያ የጦር አለቃ ማጀር ቶዞሊ ተዋግቶ
ድል ከሆነና ከሞተ በጎላ ጄኔራል አሪሞንዲ ለእርዳታ መጥቶ ነበርና ከአላጌ ጦርነት
እየሸሹ ያመለጡት ሁሉ ከጄኔራል አሪሞንዲ ጋር ተቀላቅለው ወደ መቀሌ ተጉዘው
በምሽጉ ውስጥ ገቡ። በመቀሌም ዙሪያ ካለው አገሩን ኢትዮጵያን እየከዳ
ለኢጣልያኖች በገንዘብ እየተቀጠረ የገባው ሰው ሁሉ እየፈራ ሚስቱን ልጆቹን
ከብቱንም እየያዘ ወደ ምሽጉ ስለገባ ምሽጉ ጠቧቸው ነበር። ሳይጨረስም የቆየውን
የምሽጉን ሥራ እጅ በእጅ ብለው ጨረሱት።

ከአላጌ የመጣውን ቁስለኛ ግን አንድ እንኳ ሳይቀር ወደ አዲግራት
ሰደዱት። ምክንያቱም በመቀሌ /በእንዳ ኢየሱስ/ ምሽግ ያለው ወታደር ቁስለኞቹን
እያየ ፍርሃት እንዳያድርበት ነው።

ልዑል ራስ መኮንንና የቀሩትም ራሶች ከአላጌ እየተከታተሉ ሄደው መቀሌ
ሲደርሱ የመቀሌን /የእንዳ ኢየሱስ/ ምሽግ ከበው ተቀመጡ። ከአላጌ አስከ መቀሌ
ርቀቱ ፳ ኪሎ ሜትር ነው።

ልዑል ራስ መኮንን በማናቸውም ቢሆን ጦርነቱ ቀርቶ ነገሩ ሁሉ

በስምምነትና በወዳጅነት እንዲጨረስ ያስቡ ነበርና ይህንን አሳባቸውን በደብዳቤ አድርገው ለጠቅላይ የጦር አለቃው ጄኔራል ባራቱሪ ወደ አለበት ወደ አዲግራት ልከው የዚያን ምላሽ ሲጠባበቁ ለዚህ ጉዳይ ሊያተናኙት ፓርቲኒ የተባለ አንድ የወታደር አለቃ ይመጣል ስለተባለ ለእርሱ ተቀባይ ብላታ እንግዳ ተሰማ የተባለ ወደ ምሽጉ ተልኮ ሄደ። ሊያተናኙት ፓርቲኒም በመጣ ጊዜ ልዑል ራስ መኮንን ከቀሩት ራሶች ጋር ባንድነት ሆነው በወዳጅነት ተቀብለው የዕርቁን ሀሳብ ነግረው አሰናቡት።

አጼ ምኒልክም ከጨለቆት ተነሥተው ወደ መቀሌ በገቡ ጊዜ ከምሽጉ ራት ያለ ሥፍራ ላይ ሠፈር አድርገው ወዲያው ከንጉሥ ተክለሃይማኖት ጋራ ከፍ ባለ ሥፍራ ላይ ተቀምጠው የእንዳ ኢየሱስን ምሽግ በመነጽር ሲያዩ አመሹ።

ምሽጉ በጣም የጠነከረ ነበር። ዙሪያውን በረድፍ በረድፍ እየሆነ በግምብና በካብ ተሠርቷል። በስተውጭም ፈረሰኛና እግረኛ ጥሶ እንዳይገባ በሽቦ ታጥርኳል። በካቡም ጥግ አፈርና አሸዋ በጆንያ /በከረጢት/ እየተመላ ተደርድሮበታል። ከዚህም በቀር በሚያሠጋው ሥፍራ ዲናሚትና ባሩድ ሌላም ይህን የመሰለ የሚፈነዳ ነገር ቀብረውበት ነበር። አጼ ምኒልክም የምሽጉን መጠንከር የዲናሚቱን መቀበር በሰላይና በወሬ ሰምተውት ስለነበረ ወታደሮች ወደ ምሽጉ እንዳይቀርቡና እንዳይዋጉ አስለፍፈው ነበር። ዋና አሳባቸውም በዚህ በመቀሌ ምሽግ ሠራዊታቸውን ከማድከም ወደ አጋሜ አልፈው በዚያው በኩል ወደ አሥመራ ሄደው ዋናውን ጦርነት በአሥመራ ላይ ለማድረግ ነበር።

ነገር ግን አሳብን የሚጨርሰው ጊዜ ነው እንጂ፤ ሰው ብቻ አይደለምና አንድ ወታደር ስንቁንና ዕቃውን በአጋሠሠ ጭኖ ወደ ሠፈር ገብቶ አጋሠሠን ሲያራግፍ በቅሎው ደነበረችና በሠፈር መካከል ፈርጥጣ ስትሄድ በሠፈሩ ያሉት ሌሎችም በቅሎዎች እየደነበሩና እየፈረጠጡ የኢጣሊያኖቹ ከብቶች ወደተሰማሩበት አቅንተው ስለሄዱ ወታደሮቹ በቅሎዎቻቸውን ለመመለስ እየተከታተሉ በሮጡ ጊዜ በምሽጉ ውስጥ ያሉ ኢጣሊያኖች የአጼ ምኒልክ ወታደሮች ለጦርነት የመጡ መስሎዎቻቸው መድፍ መተኮስ ጀመሩ።

አጼ ምኒልክ በፍጥነት ሊቀመኳስ አባተንና በጅሮንድ ባልቻን አስጠርተው መድፍና መትረየስ እየጠመዳችሁ ተኩሱ ብለው ሊቀመኳስ አባተን በቀኝ፤ በጅሮንድ ባልቻን በግራ ሰደዱዋቸውና ሲተኩሱ አመሹ።

ከዚህም በኋላ ልዑል ራስ መኮንንና የቀሩትንም ራሶች አስጠርተው የኔ አሳብ ወደ አዲግራት ወደ አሥመራ ሄደን ጦርነቱን በዚያ ለማድረግ ነበር። አሁን

ባቸውን በደብዳቤ
ወደ አዲግራት
ኒፒ የተባለ አንድ
ዳ ተሰማ የተባለ
ጋል ራስ መኮንን
ኔን ሀሳብ ነግረው

ጊዜ ከምሽት ራት
፫ት ጋራ ከፍ ባለ
መሹ።

እየሆነ በግምብና
በሽቦ ታጥርክል።
ፎቦታል። ከዚህም
ለ የሚፈነዳ ነገር
ናሚቱን መቀበር
ጋርቡና እንዳይዋጉ
ሠራዊታቸውን
ሄደው ዋናውን

ብቻ አይደለምና
ጉብቶ አጋሠሡን
፤ በሠፈሩ ያሉት
ኾ ወደተሰማሩበት
ተላላ በሮጡ ጊዜ
ለጦርነት የመጡ

ላቻን አስጠርተው
ቀኝ፣ በጅሮንድ

አስጠርተው የኔ
፣ግ ነበር። አሁን

ግን በዚህ በምሽት ውስጥ ያሉ ኢጣልያኖች መድፍ እየተከሰ ጦርነት ከጀመሩ እንዲህ
ማድረጋቸውን ባይኔ እያየሁ ጠላቱን በስተጋላጭ አድርጌ ወደፊት አልሄድምና ካብ ካባችሁን
አፈር ደልድላችሁ ጠንክራችሁ ተዋጉ። ለመድፉና ለመትረየሱም አባተና ባልቻ ዋና ይሁኑ
ብለው አዘዙና ወዲያው ማታውኑ ጀምሮ ሌሊቱን ሁሉ ለመድፍ ለመትረየሱ መታኮሻ
የሚበቃ ካብ ተክቦ አደረና ከጠዋቱ ጀምረው ቀኑን ሁሉ ሲታኮሱ ዋሉ።

ደግሞ በእንዳ ኢየሱስ ምሽግ ውስጥ የሚበቃ ውሃ እንደሌለና የውሀው
ትልቅ ምንጭ ያለው ከምሽት ውጭ መሆኑን አጼ ምኒልክ ሰምተው ነበረና
የውሀውን ምንጭ ከመያዝና በውሀ ጥም ከማስጨነቅ የሚሻል ሌላ ነገር አይገኝም
ብለው ብዙ ብዙ ጭፍራ ያሏቸውን የእልፍኝ አሽከሮቻቸውን እነልጅ
ገብረጊዮርጊስን፣ እነድልነሴን፣ እነሸዋየን ሌሎችንም ሁሉ በሌሊት ሄዳችሁ
የውሃውን ምንጭ ይዛችሁ ጠብቁ ብለው አዘዙአቸው።

ከእቱን ጣይቱም የጦር ሠራዊት ክፍል በየደንቡ እየታዘዙ ተጨምረውላቸው
ነበር። እነዚህም ለውሀው መጠበቅ የታዘዙ ሰዎች ስለሀገራቸውና ስለጎንጣቸው ፍትር
ምንም ሳይፈሩ በድፍረት እየሄዱ በዚያው በምንጩ ዙሪያ የመታኮሻ ካብ እየካቡ ጠንክረው
ይጠብቁ ጀመር። ኢጣልያኖችም የውሀ ምንጭ ይያዝብናል ብለው አላሰቡም ነበርና
የመያዙን ነገር በሰሙ ጊዜ ለመድፍ መተኮስ የማይመቻቸው ሥፍራ ስለሆነ ከሌሊቱ
በሦስት ሰዓት ተሰልፈው መጥተው እስከ ፩ ሰዓት ጦርነት ገጠመዋቸውና የማይችሉ
ስለሆኑ ተመልሰው ወደ ምሽጋቸው ገቡ። ስለሆነም ከሁለቱም ወገን ብዙ ሰዎች
መሞታቸው አልቀረም። በነጋም ጊዜ ሊቀመኳስ አባተ መድፉን እያነጣጠረ ቢተኩስ የዕቃ
ቤታቸውንና የመኻል ቤታቸውን ያፈርስባቸው ጀመር። በጅሮንድ ባልቻም በበኩሉ በመነጽር
እያየ በመተኮሱና ምሽጉን በመምታቱ ኢጣልያኖቹ በጣም ደንግጠው ነበር።

እንደዚህም አድርገው አሥር ቀን ሙሉ ውሀውን ይዘው ስለአስጨነቁአቸው
እርቅ አስመስለው ለመውጣት ይማከሩ ጀመር። ይህም ሁሉ ሲሆን ራሶቹ ተራ
ጉብተው ማታ ማታ ወታደሮቻቸውን እየላኩ ዘብ ሲያስጠብቁ ያድሩ ነበረና በጥር ፫
ቀን የዘቡ ተራ የልዑል ራስ መኮንን ስለሆነ መኳንንቶቻቸውና ወታደሮቻቸው ለዘብ
ጥበቃ ሄደው ሳሉ «እስከመቼ ከዚህ ስንጠባበቅ እንኖራለን? ቢሆንም ባይሆንም ባንድ
ልብ ባንድ ጉልበት ሆነን እንግባበትና ይለይለት» ተባብለው እየተፎካከሩ ሄደው
የውጭውን የሽቦውን አጥር ቆራርጠው ወደ ካቡ ተጠጉ። ሌሊቱንም ሁሉ መሰላል
ሲሠሩ አድረው ሲነጋ በ፲፩ ሰዓት ጀምረው በመሰላሉ እየተንጠላጠሉ እጅ ለእጅ
እየተያያዙ መውጣት ስለጀመሩ ኢጣልያኖቹ የተመቸ ሥፍራ ይዘው ነበርና
እየተታኮሱ ከመሰላሉ ላይ እየገነጠሉ ይጥሏቸው ጀመር።

ይህንን የመሰለውን ጦርነት በጦር በጉራዴ በሚዋጉበት በቀድሞ ዘመን ነበረ እንጂ በጠመንጃ በሚዋጉበት በዛሬው ዘመን ጦርነት የሚሆን አልነበረምና የልዑል ራስ መኮንን ሠራዊት የስሕተትና የድፍረት ሥራ በመሥራታቸው ትልቅ ጉዳት ደረሰባቸው። ምንም እንኳን ብዙ ኢጣልያኖች ቢገድሉም ከነርሱም ወገን ከመኳንንቱም ከወታደሩም ወገን የሞቱ ከ፺፫ ይበልጣሉ።

በዚያውም ያለ የኢጣልያኖች የጦር አለቃ ማጆር ጋልያኖ ምንም እንኳን ምሽጉ የጠነከረና የማይደፈር መሆኑን ቢያውቀውም ውሀው ስለተያዘበት በዚያ ብዙ ቀን ለመቆየት እንደማይቻል ተረድቶት ነበረና ከርሱ ጋራ ያለውን ሙሴ ፌልተር የሚባለውን ወደ ልዑል ራስ መኮንን ልኮ ሰደደው። ለዚያም መልዕክት ሙሴ ፌልተር የተመረጠበት ምክንያቱ እርሱ ከዚህ ዘመቻ አስቀድሞ የኢጣልያ መንግሥት ሰው መሆኑ ሳይገልጥ በሐረር ከተማ እንደ ነጋዴና እንደ ተራ ሰው መስሉ ከልዑል ራስ መኮንን ጋር ተላምዶ ነበርና ነገሩን አቃንቶ ሳይመለስ አይቀርም በማለት ነው።

ሙሴ ፌልተርም ወደ ልዑል ራስ መኮንን ቀርቦ «የእናንተ ሠራዊት ወደ ምሽጉ እየተረበ ለምን ያልቃል? የኛስ ሠራዊት ለምን በውሀ ጥም ይሞታል? ነገሩ በፍቅር ከሆነ እንኳን መቀሌን አዲግራትንም ለቀን እንሄዳለን» አያለ የማታለል ቃል ተናገረ።

ልዑል ራስ መኮንንም «የእርቱን ነገር ወደፊት እንገጋገራለን እኔም ገና መቀሌ እንደደረሰሁ ይህንኑ የእርቱን ነገር ወደ ጄኔራል ባራቴሪ ልኬ ነበር። አሁን ግን ትናንት የሞቱትን የመኳንንቶቹንና የወታደሮቹን ሬሳ እንዳስቀብር ለማጆር ጋልያኖ ንገርልኝ» ብለው ሰደዱት።

ማጆር ጋልያኖም ይህን በሰማ ጊዜ «በዚህ በምሽጉ አጠገብ በምንጩ ዳር ያለው ወታደር ሁሉ ወደ ሠፈሩ የተመለሰ እንደሆነ፤ የሞቱትን ሰዎች ሬሳ ለመውሰድ ትችላላችሁ» የሚል ምላሽ ሰጥቶ ሙሴ ፌልተርን መልሶ ሰደደው። ራስ መኮንን ግን እንደ ጦርነቱ ሕግ የሁሉም ወገን ሬሳ እስቲቀበር የእኛ ወታደሮች እንኳ ጠመንጃ እንዳይተኩሱ አድርጌ ጦርነቱን ለማቆም አፈቅዳለሁ እንጂ በምሽጉ አጠገብ ያለው ወታደር ወደ ሠፈር እንዲመለስ አላደርግም በማለት አሳባቸውን ስለአጠነከሩ የነገሩ ስምምነት በዚህ ተጨረሰና ሁለቱም ወገኖች የሞቱትን ሰዎች ሁሉ እየወሰዱ አስቀበሩ።

በዚያም ቀን ማታ ኢጣልያኖች በአጼ ዮሐንስ ጊዜ በሰሐጢ እንዳደረጉት የሸዋን ሠራዊት ለማስደንገጥ አስበው በምሽጉ ውስጥ ሆነው ወደ ሰማይ እየተወረወረ የሚተኮስ የኤሌክትሪክ አርቲራሊል መብራት ወደ ሰማይ እየወረወሩ ሲያሳዩ አመሹ። ተወርውሮም ሲፈነዳ ልዩ ልዩ ቀለም እየመሰለ ይታይ ነበር። ነገር ግን የትግራይ /የትግራይ/ ሠራዊት በአጼ ዮሐንስ ጊዜ በሰሐጢ ላይ በዓይኑ ስላየው

በቀድሞ ዘመን ሆነ አልነበረምና ራታቸው ትልቅ ከነርሱም ወገን

ኖ ምንም እንኳን ዝብት በዚያ ብዙ መቀሌ ፌልተር መልዕክት መቀሌ ድም የኢጣሊያ እንደ ተራ ሰው ቃንቶ ሳይመለስ

ራዊት ወደ ምሽጉ ነገሩ በፍትር ከሆነ ነረ።

ም ገና መቀሌ አሁን ግን ትናንት ግንጽፍ ብለው

ንጩ ዳር ያለው ራሳ ለመውሰድ መኮንን ግን እንደ ማጃ እንዳይተኩሱ ታደር ወደ ሠፈር በዚህ ተጨረሰና

ጠ. እንዳደረጉት ው ወደ ሰማይ ሰማይ እየወረወሩ ታይ ነበር። ነገር ንይኑ ስላየው

የሽዋና የሌላውም አገር ሠራዊት የሚጉዳ ነገር አለመሆኑን በወሬ ስለሰማው አንድም የደነገጠ ሰው አልነበረም።

ከዚህም በኋላ ልዑል ራስ መኮንን መቀሌ ፌልተር ያቀረበውን የዕርቅ አሳብ ለአጼ ምኒልክ ባስታወቀቸው ጊዜ ኢጣልያኖች በእውነት እርቅ ከፈለጉ እኔም ፈቃዱ ነው ብለው ስለተናገሩ ይህንን በጽሕፈት አድርገው ለፌልተር ሰጡትና ጀኔራል ባራቴሪ ወደ አለበት ወደ አዲግራት በግሥጋሜ ሄደ። በመቀሌ በእንዳኢየሱስ ምሽግ ውስጥ ያሉት ኢጣልያኖች የውሀው ምንጭ ስተያዘባቸው በውሀ ጥም ለማለቅ መቅረባቸውን አስረድቶ የእርቁን ነገር ወደፊት እንጨርሳለንና አሁን የመቀሌን ምሽግ ለቃችሁና አስረክባችሁ ውጡ የሚል ወደ ማጃር ጋሊያኖም የተጻፈ ደብዳቤ ይዞ ተመለሰ።

ውሀውንም የሚጠብቁት የአጼ ምኒልክ ዘበኞች በምሽጉ ውስጥ ያሉት ኢጣልያኖች ምናልባት እንኳ ኃይል አግኝተው ውሀ ለመቅዳት ቢመጡ እንዳያገኙ ብለው ምንጩን በአፈርና በደንጊያ እየጠቀጠቁ ደፍነውት ነበር። ኢጣልያኖችም በውሃ ጥም ከመጨነቃቸው የተነሣ በቀን ላንድ ሰው የሚሰጡት ውሀ የጠርመሱ እኩሌታ ያውም ድፍርስና መጥፎ ሽታ ያለው ነበር።

ማጃር ጋሊያኖ ግን «ምንም የመቀሌን ምሽግ ለመልቀቅ ብታዘዝ ለዕቃችንና ለመሣሪያችን ለአወጣጣችንም በጽሕፈት የሆነ አንድ ውል መቀበል ያስፈልገኛል ብሎ ስለተናገረ፤ መቀሌ ፌልተር በጀኔራል ባራቴሪ ፈቃድ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የዕርቅ ውል አቀረበ።

፳ኛ ኢጣልያኖች ምሽጉን በመቀሌ ለቀው አጼ ምኒልክ ለሚያዙት ሰው አስረክበው እንዲወጡ።

፳ኛ አጼ ምኒልክም ዕቃቸውንና መሣሪያቸውን እንዳይወሰዱባቸው ወደ አዲግራትም ሲሄዱ ለመኳንንቶቹ /ለመኮንንኖቹ/ መቀመጫ በቅሎዎች፤ ለዕቃቸው መጫኛ አጋሰሶች እንዲሰጡዋቸው።

፫ኛ አስከ አዲግራት የሚሸኑ መኳንንቶች እንዲያዙላቸው ነው።

ይህ ስምምነት ከተደረገ በኋላ በጥር ፲፪ ቀን ወደ ማታ በ፲ ሰዓት በምሽጉ ውስጥ ያሉት የኢጣልያ ወታደሮች መውጣት ጀመሩ። የጦሩ አለቃ ማጃር ጋሊያኖ ግን ከማታው በ፩ ሰዓት ላይ ወጣ። ወታደሮቹም በውሀ ጥም ከመሞት ስለዳኑ መብቃ እየነፉ የደስታ ድምጣቸውን እያሰሙ ወጥተው ለሠፈርም በተፈቀደላቸው በመቀሌ ሜዳ ሠፍረው ነበር።

ይህም ከሆነ በኋላ ኢጣልያኖቹ ምናልባት ወደ አዲግራት ከደረሱና ከጀኔራል ባራቴሪ ከተቀላቀሉ በኋላ የዕርቁን ነገር ያፈርሱ ይሆናል በማለትና በመጠራጠር በእናንተ ወገን አሥር መኳንንቶች ስለመያዣ ሆነው ከእኛ ጋራ

ይቆያሉና የቀሩትን መኳንንቶችና ወታደሮች ይዘህ ሂድ ብለው ለማጆር ጋሊያና ቢያስታውቁት እነዚህም ከቀሩ እንደምን አድርጌ እሄዳለሁ። እገሌም ሐኪማችን ነው፤ እገሌም ዋና ሠራተኛችን ነው እያለ ልዩ ልዩ ምክንያት ያቀርብ ጀመር።

እኔ ምኒልክ ግን የዕርቁን ነገር አርሳቸው ያፈረሱ እንዳይመስሉ ነበር እንጂ እነዚያን አሥሩን መኳንንቶች ይገፍ አስፈራራለሁ ለማለት አሳብ አልነበራቸውምና ራስ መኮንን ተነጋግረው እንዲጨርሱ ፈቃድ ሰጡባቸው። ራስ መኮንንም እንደ ኢንተርናሲዎናል ደንብ ተነጋግረው ሁሉንም ይዞ እንዲሄድ አደረጉለት። ለማጆር ጋሊያናም ባለመደገፊያ ኮርቻ የተጫነች ማለፊያ በቅሎ ሰጡት። ለመኳንንቱም እንደየማዕርጋቸው አንዳንድ በቅሎ ሰጡባቸው። ለዕቃቸውም ማንሻ ፯፻ ያህል ግመሎች ከአንደርታ ዙሪያ በኪራይ አስፈልገው ሰጡባቸውና ኢጣሊያኖች ዕቃቸውንም መሣሪያቸውንም እየጫኑ በጥር ፲፩ ቀን ከመቀሌ ተነሥተው ከልዑል ራስ መኮንን የሚሸኑ መኳንንቶችና ወታደሮች ተቀብለው ወደ አዲግራት ተጓዙ። ከመቀሌ በዕዳጋ ሐሙስ አድርጎ ወደ አዲግራት የመንገዱ ርዝመት ፲፩ ኪሎ ሜትር ይሆናል።

ማጆር ጋሊያናም ወደ አዲግራት በቀረበ ጊዜ ጄኔራል ባራቴሪ ያንድ ሰዓት መንገድ መጥቶ አገገቱን አቅፎ እየሳመ በክብር ተቀበለው።

እኔ ምኒልክም ከመቀሌ ተነሥተው ወደ ፊት እየገፉ ይሔዱ ጀመር። ምክንያቱም ፌልተር የዕርቁን ነገር ከጄኔራል ባራቴሪ ተነጋግሮ እመለሳለሁ ብሎ ከሄደ በኋላ ሳይመለስ ስለዘገየ ነው በጥር ፳፩ ቀን ሐውዜን ላይ ሠፍረው ሳሉ ሙሴ ፌልተር መጥቶ ተገናኘ። ሐውዜን የሐራማት ዋና ከተማ ነው። የተቆረቆረውም በደጃዝማች ውቤ ዘመን ነበር።

ሙሴ ፌልተርም የመጣበትን ምክንያት በተጠየቀ ጊዜ ከመቀሌ የወጡት ኢጣልያኖች ወደ አዲግራት እስቲገቡ ድረስ የዕርቁን ነገር ለመጨረስ አይቻልም ለማለት ነው ብሎ መለሰ።

እኔ ምኒልክም ይህን በሰሙ ጊዜ «በመቀሌ የነበሩትን ኢጣልያኖች ከነዕቃቸውና ከመሣሪያቸውም መስደዴ የዕርቁ ነገር ፈቃዴ መሆኑን ይመለከራል። አሁንም የዕርቁን ነገር ብትጨርሱ መልካም ነው። ጦርነትም ብትፈልጉ ኃይል የእግዚአብሔር ነውና እንደአመጣጣችሁ እቀበላችኋለሁ» ብለው ቢመልሱለት፤ «የዕርቁን ነገር ፈቃድም ከሆነ እኔም ወደ አዲግራት ተመልሼ ከጄኔራል ባራቴሪ ምላሽ ተቀብዬ እስክመጣ ከዚህ ከሠፈሩበት ከሐውዜን ተነሥተው ወደፊት እንዳይጓዙ ቃልዎን ይስጡኝ» አላቸው።

እኔ ምኒልክ ግን ሙሴ ፌልተር እንደዚህ ማለቱ ጄኔራል ባራቴሪ ጦርነት የሚያደርግበትን ሥፍራ እስኪመርጥና እስኪያዘጋጅ ቀኑን ለማስረዘም እንጂ ለዕርቅ

ለማጆር ጋሊያኖ ገሌም ሐኪማችን ርብ ጀመር።

መስሉ ነበር እንጂ እነበራቸውምና ራስ መኮንንም እንደ ለማጆር ጋሊያኖም እንደየማዕርጋቸው ከእንደርታ ዙሪያ ንም እየጫኑ በጥር ንጉሳችን ወታደሮች ጉ ወደ አዲግራት

ራቴሪ ያንድ ሰዓት

ይሐዱ ጀመር። እመለሳለሁ ብሎ ሠፍረው ሳሉ ና ከተማ ነው።

ከመቀሌ የወጡት ጫረስ አይቻልም

ትን ኢጣልያኖች ንን ይመስክራል።

ብትፈልጉ ኃይል ው ቢመልሱለት፤ ከጄኔራል ባራቴሪ ሥተው ወደፊት

እ ባራቴሪ ጦርነት ስም እንጂ ለዕርቅ

አለመሆኑን ልባቸው ስለተረዳው በሐውዜን ለከብት የሚበቃ ሣርና ውሀ የለምና ሣርና ውሀ በሚገኝበት ቦታ ሆኜ ብጠብቃችሁ ይሻላል ብለው አሰናብተው ሰደዱት።

ከሐውዜንም ተነሥተው በወርዕ አልፈው በፈረስ ማይ አድርገው ዛታ ከሚባለው አገር ሲደርሱ ማጆር ሳልሣ የተባለ አንድ የጦር አለቃ ከጄኔራል ባራቴሪ ተልኪአለሁ ብሎ መጣ። ለርሱም በጅሮንድ ባልቻን ባልደረባ ሰጥተው በዚያው ድንኳን አስተክለው በክብር አስቀመጡት። በማግሥቱም ልዑል ራስ መኮንን ከአጼ ምኒልክ አንደታዘዙት ከራስ ቢትወደድ መንገሻና ከአቶ ሀብተጊዮርጊስ ጋራ ሆነው ማጆር ሳልሣ ተልኮ የመጣበትን ጉዳይ ቢጠይቁት የዕርቁን ነገር ተነጋግረው ለመጨረስ ከጄኔራል ባራቴሪ ታዝዘዋል። የዕርቁም አሳብ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

፩ኛ እስካሁን ድረስ ወታደራችን የደረሰበትና ለንደቅ ዓላማችን የተተከለበት እስከ አላጌ ያለው አገር በኢጣልያ ጥግ ሆኖ ለመኖር እንዲፈቀድልን።

፪ኛ አጼ ምኒልክ በትግራ /በትግራይ/ መቆየታቸው ቀርቶ በቶሎ ወደ ሽዋ ተመልሰው እንዲሄዱ ውሉም ለ፩ ዓመት እንዲጸና የሚል ነው።

ልዑል ራስ መኮንንም ይህን እጅግ የሚያሳዝን ቃል ሰምተው ከራስ ቢትወደድ መንገሻና ከአቶ ሀብተጊዮርጊስ ጋራ ሆነው ለአጼ ምኒልክ ባስታወቁባቸው ጊዜ «መቼም ቢሆን ኢጣልያኖች ዕርቅና ሰላም ፈላጊዎች እየመሰሉ እኛን ለማታለልና ቢቻላቸውም አደጋ ለመጣል ነው እንጂ ዕርቅ አለማሰባቸውን ተረድቼዋለሁ። አሁንም እኔ ራሴ ወደ ዘመቻው የመጣሁት ወሰን አልፋችሁ መጥታችሁ የተከላችሁትን ሰንደቅ ዓላማ አስነቅዬ ወደ መጣችሁበት እንድትመለሱ ለማድረግ ነው እንጂ ባገራ በኢትዮጵያ የኢጣልያ ሰንደቅ ዓላማ እንዲተከልባት ለመፍቀድ አይደለምና እንታረቅ ያላችሁ እንደሆነ አዲግራትን ለቃችሁ መረብን ተሻግራችሁ ለነጋዴ መሥፈሪያ ብዬ በሰጠኝችሁ ባሥመራ ተቀመጡ።»

«የውጫሌንም ውል ፲፯ኛውን ክፍል ሰርዙልኝ። ይህን የኔን አንቀበልም ብትሉ ግን ዕርቁ ይቅር እንጂ ሌላ ነገር ለማድረግ አልቻልንም ብለዋል ብላችሁ ንገሩትና ተመልሶ ይሒድ» አሉዋቸው። ከጦርነቱ በኋላ ግን ወሰኑ ያው መረብ ሆነ። ማጆር ሳልሣም የአጼ ምኒልክን የውል አሳብ በሰማ ጊዜ አሳቡ ባለመፈጸሙ እያዘነ ወደ አዲግራት ተመለሰ።

ጄኔራል ባራቴሪም የአዲግራትንም ምሽግ መገናኛና መስብሰብያ አድርጎ የጦርነቱን ሥፍራ ለመምረጥ ወታደሮቹን እያሠለፈ መድፉን መትረየሱን እየጫነ ወደ እንኳጪው ገብ ጀመረ።

ምዕራፍ ፳፯

ራስ ስብሐትና ደጃች ሐገስ ተፈሪ ከኢጣልያኖች

እየከዱ ወደ አጼ ምኒልክ ስለመግባታቸው

ራስ ስብሐት የአጋሜ ባላባት የሰባጋዲስ የልጅ ልጅ ናቸው። ራስ አሉላ ከራስ መንገሻ ጋራ በተኮራረፉ ጊዜ ራስ ስብሐትም በሄራው ውስጥ አሉበት ተብለው ተጠርጥረው ነበር። ባንድ ወገንም ለኢጣልያኖች የትግራይና/የትግራይ/የራስ መንገሻን ወሬ ያቀብላሉ እየተባሉ ይታሙ ነበርና በዚህ ሁሉ ምክንያት ራስ መንገሻ ከነልጆቻቸው አሥረው በአምባ ሰላማ አስቀምጠዋቸው ነበር። ነገር ግን በከፃቲት ጦርነት ጊዜ ኢጣልያኖች ፈትተው እንዳይወስዱዋቸው ካምባ ሰላማ ወደ አላጌ ሄደው እንዲታሠሩ አደረጉ።

ከዚህም በኋላ ጄኔራል አሪሞንዲና ማጆር ቶዞሊ ራስ መንገሻን እያባረሩ አላጌ በደረሱ ጊዜ ራስ ስብሐትን ከነልጆቻቸው ፈትተው ከአላጌ አወረዱዋቸው። ወዲያውም ወደ ጄኔራል ባራቴሪ ሄደው በተገናኙ ጊዜ የእንደርታን ግዛት ሾሜሃለሁ ብሎ ደስ አሰኛቸው። ፊትም በከፃቲት ጦርነት አጋሜን ለደጃች ሐገስ ተፈሪ ሰጥቶት ነበር። ይህም መደረጉ የትግራ መኪንንት እንደነ ራስ ስብሐት እንሾማለን እያሉ ከራስ መንገሻ እየከዱ እንዲገቡለት ለማድረግ ይሆናል እንጂ እንደርታ የራስ ስብሐት፣ አጋሜ የደጃች ሐገስ ግዛት ሆኖ እንዲቀር አልነበረም።

ልዑል ራስ መኮንንም ከቀሩት ራሶች ጋር በግሥጋሜ ወደ አላጌ መምጣታቸው በተሰማ ጊዜ ጄኔራል ባራቴሪ ራስ ስብሐትን የፋኖ ወታደር ሁሉ አለቃ አድርጎ ወደ አላጌ ሰጧቸው ነበርና ከማጆር ቶዞሊ ጋራ ሆነው በአላጌ ሲዋጉ ውለው ድል ሆነው ቶዞሊ ሲሞት እርሳቸው ሸሽተው አመለጡ። እንደዚህም ሆነው ከኢጣልያኖች ጋራ ቆይተው ሳሉ ከመቀሌ ጦርነት ጀምሮ በአጼ ምኒልክና በኢጣልያኖች መካከል የታሰበው ጦርነት ቀርቶ ሰላምና ዕርቅ ሊሆን ነው እየተባለ ሲወራ ነበርና አሁን የዕርቁ ነገር ቀርቶ ሁለቱም ወገኖች ለጦርነት መሰናዳታቸው ቁርጠ በታወቀ ጊዜ ራስ ስብሐትና ደጃች ሐገስ ባንድነት ተማክረው «እኛ ወደ ኢጣልያኖች መግባታችን ራስ መንገሻ ቢያስቀይሙን እርሳቸውን ብቻ የጉዳን መስሉን ነበር እንጂ ያገራችንን የኢትዮጵያን ነፃነት የሚያጠፋ የንጉሣችንን ክብር የሚያዋርድ ጠላትማ ሲመጣ ከጠላት ጋራ ሆነን እንደምን ንጉሣችንን እንወጋለን? እናታችንን ኢትዮጵያንን እንደምን እንከዳለን? እንደዚህም ብናደርግ እግዚአብሔርስ በነፍስና በሥጋችን ይፈርድብን የለምን?» ብለው ከኢጣልያኖች የተቀበሉትን የጦር

ያኖች

ው

ፋው። ራስ አሉላ ውስጥ አሉበት ንና /የትግራይንና/ ሉ ምክንያት ራስ ነበር። ነገር ግን ካምባ ሰላማ ወደ

መንገሻን እያባረሩ አወረዱዋቸው። ነገር ግን ምክንያት ራስ ብሐት እንሾማለን ፤ እንደርታ የራስ

ጋሜ ወደ አላጌ ፋ ወታደር ሁሉ ራ ሆነው በአላጌ ለጡ። እንደዚህም ፡ በአጼ ምኒልክና ሆን ነው እየተባለ ት መሰናዳታቸው ነበረው «እኛ ወደ ጉን ብቻ የጉዳን ግንኙነትንን ክብር ችንን እንወጋለን? ግ እግዚአብሔርስ ተቀበሉትን የጦር

መሣሪያ እንደያዙ የአካሉ ጉዛይን ሰዎች አስከድተው ወደ ማታ በ፲ሰዓት ከሠፈር ተነሥተው እምቢልታ እያስገፉ በግልጥ ይጓዙ ጀመር። የኢጣልያም የጦር አለቆችና ወታደሮች ለመናፈስ ለሽርሽር የሚሄዱ እንጂ በግልጥ እምቢልታ እያስገፉ ከድተው ይሄዳሉ ብለው አልጠረጠሩዋቸውም ነበርና የአጅቡን ማማረና የሚሄዱበትን መንገድ በመነጽር እያዩ ዝም አሉዋቸው። ወዲያውም ቀኑ እየመሸና ሰዓቱ እየጨለመ ሲሄደ ያለ ሥጋት ይጓዙ ጀመር።

ሌሊቱንም ሲጓዙ አድርው ጠዋት ሲነጋ አሌቋ ባለው በኢጣልያ ሠራዊት ላይ አደጋ ጥለው አንድ ሰው እንኳ ሳያመልጥ ሁሉንም ገደሉዋቸው።

ይህም ወሬ በተሰማ ጊዜ ማጆር ባለ የሚባለው ከእንኳጩ ሄዶ እንዲረዳ ታዘዘና በግሥጋሜ ቢሄድ በአሌቋ ያሉት ኢጣልያኖችና ባሽባዙቶች አልቀው እነራስ ስብሐትም አምልጠው ከሄዱ በኋላ ስለደረሰ በጣም አዘነ።

ነገር ግን እንደ አጋጣሚ ከነገር ያልገቡ ከጦርነቱም ያልነበሩ ሐያ ሰባት የሚሆኑ ባላገሮች በዚያው ዙሪያ ስለተገኙ እነዚያን አስይዞ የፊጥኝ እያሠረ በሆዳቸው እያስተኛ በጠመንጃ ሳንጃ ጀርባ ጀርባቸውን እያስወጋ አስገድሉ ቁጭቱን ተወጣባቸው። ከዚህም በኋላ የሞቱትን ሰዎች ሬሳ አስቀብሮ ሲጨርስ ወደ እንኳጩ ተመለሰ።

እነራስ ስብሐት ግን ከአሌቋ አልፈው ሳግራን በሚባል ሥፍራ ላይ ያሉትን ኢጣልያኖች ፈጅተው ወደ ደብረ ተገሠሥ ሲደርሱ ኮሎኔል ክርስቶፎሮ ከሚባለው ጋራ ጦርነት ቢገጥሙ ድል አድርጎ መለሳቸው።

ከዚህም በኋላ ወደ አጼ ምኒልክ ተላልከው እንዲመጡ ከተፈቀደላቸው በኋላ መጥተው ተገናኝተው ከኢጣልያኖች ጋራ ሆነው በሠሩት ባለፈው ሥራቸው መጸጸታቸውን እየገለጡ ተናግረው የጦርነቱንም አኳኋን ተናግረው ሲጨርሱ የማዕርግ ልብስና መሣሪያ ተሸልመው ወደ አጋሜ ተመልሰው ሄዱ።

አጋሜም የኖሩበትና መውጫ መግቢያውን ያወቁት አገራቸው ስለሆነ ካንዱ ወዳንዱ እየተዘዋወሩ ከአዲግራት ወደ እንኳጩ በሚመላለሰው ጓዝ ላይ አደጋ ጥለው ብዙ ሰዎች ፈጅተው ስንት የተጫኑ ፺፫ ያህል ግመሎችና አጋሰሶች ቢያገኙ ሁሉንም በጉራዴ ቋንቋቸውን እየመቱ ጣሉዋቸው።

የተጫነውንም ዕቃ ሁሉ ባላገር እየተዛረፈ ወሰደው። ከዚህም በኋላ በአጋሜ ጀርባ ዞረው ከአሥመራ ከምጥዋ ጋራ የሚያገናኘውን ስልክ ሁሉ እየቆራረጡና እየበጣጠሱ ጨረሱት።

ኢጣልያኖችም ይህን የመሰለ ትልቅ ጉዳት ስለአገኛቸው እነራስ ስብሐትን እየፈለጉ ለመያዝ ምንም እንኳ በብዙ ቢጥሩ ሳይሆንላቸው ቀረ።

አጼ ምኒልክም ከየሃ ተነሥተው ገንደብታ ላይ ሠፍረው ሳሉ ኢጣልያኖች ከእንኳጩ ምሽጋቸው መጥተው አደጋ ይጥላሉ እየተባለ ይወራ ነበረና ስመ ጥሩ

ዐርበኛ አሽከራቸውን ቀኛዝማች ታፈሰን «ወደ አንድ ተራራ ዘልቀህ የኢጣልያኖችን ሠፈር በመነጽር ዓይተህ ተመለስ» ብለው ልከውት ነበርና እርሱ ወደ ረጅም ተራራ ወጥቶ ሲመለከት ብዙ የኢጣልያ ወታደሮች ከምሽጋቸው ወጥተው እርሱ ወደቆመበት ተራራ እግር ሲመጡ ቢያይ ከእርሱ ጋር መቶ ያህል ወታደሮች ነበሩና እነዚያኑ ይህ ወርዶ መታኮስ ሲጀምር እየሸሸ ወደ ምሽጋቸው ተመለሱ።

ቀኛዝማች ታፈሰም ተመልሶ መጥቶ ያየውንና የሠራውን ሁሉ ቢነግራቸው መኳንንቶቻቸውን ሰብስበው የኢጣልያኖች አሳብ በጉድባና በምሽግ እየሆኑ እኛን ብዙ ቀን ለማስቸገር ነው እንጂ በሜዳ ወጥተው ጦርነት ለማድረግ አይመስለኝምና ወደ ሐማሴን መንገድ አቅንታን ብንሄድ ይሻላል በማለት ምክንያታቸውን ቆረጡና ከገንደብታ ተጉዘው አሣይ በሚባለው ከአባ ገሪማ ጉልት አልፈው በየካቲት ፲፩ ቀን አድዋ ከተማ ገቡ። በዚያም ተሠልፈው ቢጠብቁቸው ኢጣልያኖቹ ከምሽጋቸው ሳይንቀሳቀሱ ቀሩ። በማግሥቱም ልዑል ራስ መኮንንና ራስ መንገሻ ዮሐንስ፣ ራስ ቢትወደድ መንገሻ፣ ፊታውራሪ ተክሌ፣ ፊታውራሪ ገበየሁ፣ ሊቀ መኳስ አድነው፣ ወደፊት እስከ መረብ ብቅ ብለው እንዲጠብቁ ታዘው ነበረና መንገድ ከጀመሩ በኋላ ወንዞች ሁሉ በመድረቃቸው ምክንያት ውህ ስለተቸገሩ ግድ ሆነባቸውና ተመለሱ።

በየካቲት ፲፮ ቀን የኢጣልያ ወታደሮች እየተሰለፉ ከምሽጋቸው መውጣት ጀምረዋል ተባለና ደጃች በሻህ አቦዬና ደጃች ወልዴ ወዲያው ተጠግተው ዘብ ሲጠብቁ እንዲያድሩ ታዘዙና ሄዱ። በማግሥቱም አጼ ምኒልክ የፊቱን በፊት፣ የኋላውን በኋላ፣ የቀኙን በቀኝ፣ የግራውን በግራ አሠልፈው እሳቸው በመካከል ሆነው ቢወጡ ኢጣልያኖችም ተመልሰው ወደ ምሽጋቸው ገብተዋል ተባለና በዚህ ነገር እጅግ ተናደዱ። መኳንንቱ ግን ዛሬ በዚህ አድረጎ ነገ ጥዋት ወደ ምሽጉ በኃይል ገብተን እንዋጋለን በማለት ምክር ከጨረሱ በኋላ የትግሬው /የትግራይ/ ገዥ ራስ መንገሻ ይህን ቢሰሙ «ጃንሆይ ጉድባ ጉድባና ምሽግ መሽጉ በተቀመጠ ጠላት ላይ በኃይል ከገባን ሠራዊታችንን ከማስጭረስ በቀር ምንም ጥቅም አናገኝምና ይህ ነገር እንዳይደረግ ጃንሆይን አስምላለሁ» እያሉ ስለተናገሩ መልካም ምክር ነው ተባለና ወደ ሠፈር ተመለሱ።

ከዚያም ቀድሞ የመሐመድ አንፋሪን መከዳት፣ የራስ ወልደጊዮርጊስን፣ የደጃች ተሰማንና የአዛዥ ወልደጻድቅን ወደ አውሳ /አፋር/ መዝመት በቀደምት ገጽ ጽፈን ነበረና እዚያ ከመሐመድ አንፋሪ ጋር ተዋግተው ብዙ ሺህ ሰዎች ገድለው ድል አድርገውት ኖሮ የምስራቹን የያዙ መልአክተኞች በየካቲት ፳፪ ቀን አድዋ

ኮህ የኢጣልያኖችን ወደ ረጅም ተራራ ወጥተው እርሱ ወታደሮች ነበሩና ምለሱ።

ሁሉ ቢነግራቸው ሽግ እየሆኑ እኛን ፤ ግ አይመስለንምና ታቸውን ቆረጡና ኑ በየካቲት ፲፩ ቀን ግኖቹ ከምሽጋቸው ነገሻ ዮሐንስ፣ ራስ መኳስ አድነው፣ ገድ ከጀመሩ በኋላ ፑውና ተመለሱ።

ታቸው መውጣት ተጠግተው ዘብ ግ የፊቱን በፊት፣ እሳቸው በመካከል ዋል ተባለና በዚህ የዋት ወደ ምሽጉ ዑ /የትግራይ/ ገዢ በተቀመጠ ጠላት ም አናገኝምና ይህ እካም ምክር ነው

ወልደጊዮርጊስን፣ ሞት በቀደምት ገጽ ህ ሰዎች ገድለው ፲፪ ቀን አድዋ

ገብተው ለአፄ ምኒልክ ስለተናገሩ በሠፈሩ ሁሉ ትልቅ ደስታ ሆነ። ወዲያው ገዱ ያማረ ነውና እኛም ይቀናናል እየተባለ በየሰው አፍ እንደ ትንቢት ሲነገር አመሸ።

ምዕራፍ ፳፱

ስለ አድዋ ጦርነት

አጼ ምኒልክ ከመቀሌ ጀምሮ የተጀመረው የዕርቁ ንግግር የሚፈጸመው ነገሩ ሁሉ በወዳጅነት ተጨርሶ ወደ ሽዋ የሚመለሱ መስሎዋቸው ነበር። ጄኔራል ባራቴሪ ግን ለነገሩ ወዝ እየሰጠ የተመቸ ቀንና ሥፍራ ፈልጎ አደጋ ለመጣል ነበር እንጂ፤ የእርቁ ነገር እንዲፈጸም አለማሰቡን ስለተረዱት ወደፊት እየገፉ ይሄዱ ጀመር። ቢሆንም ለዘመቻው ከተነሡ ጅኛ ወር ያህል በመሆኑ ለሠራዊታቸው የሚበቃ ስንቅ አልተገኘም ነበር። አድዋም ከገቡ በኋላ ጦርነቱ በመካሉ የሚጀመር ስለመሰላቸው ሁለት ቀን ያህል እየተሠለፉ ቢወጡ ኢጣልያኖች ከምሽጋቸው የማይወጡ ሆኑ። በአዲግራትና በእንኳጫው ወደ ተሠራው ምሽግና ጉድባ ገብተው እንዳይዋጉ በጣም ጠንካራ መሆኑን ሰምተው ነበር። ስለዚህ ከአጼ ምኒልክ ሠራዊት ከሶስት አንዱ ስንቅ ለመፈለግ ወደ ሽሬ ወደ ተምቤን እስከ ጠለምት ድረስ ተበታተነ። አንዳንዱም የአክሱም ፅዮንን ቤተክርስቲያን እንሳለማለን እያለ ወደ አክሱም ሄዶ ነበር።

ይህ እንኳን መደረጉ የጦር አለቆቹ ሳይጠነቀቁ በመቅረታቸው ነው እንጂ በጦርነት ጊዜ አንድ ልብ ሆኖ በየታዘዘበት ሥፍራ ጸንቶ ጠላትን መጠባበቅ ነበር እንጂ ቤተክርስቲያን እሳለማለሁ ገዳምና ደብር አያለሁ ብሎ ያለ ፈቃድ ከሠፈር መሄድ የማይገባ መሆኑ በጦርነት ሕግ የታወቀ ነው።

ቢሆንም የእግዚአብሔር ፈቃድና ረድኤት ሲጨመርበት የከበደው ሁሉ ይቀላልና ኢጣልያኖች በእንኳጫው ሠፍረው ሳሉ ገብረእግዚአብሔርና አውለሉም የሚባሉ ሰላዮችን አበጅተው ነበርና እነዚያ ወደ አድዋ እየመጡ በአጼ ምኒልክ ሠፈር ያዩትንና የሰሙትን ሁሉ እየወሰዱ ለጄኔራል ባራቴሪ ይነግሩ ነበር። ስለሆነም በትውልዱ ኢትዮጵያዊ የሆነ ሰው ሁሉ ላገሩ ነፃነት ለንጉሡ ክብር ተቆርቋሪ ነውና ምንም ከኢጣልያኖች ገንዘብ ቢቀበሉም በልባቸው እናታቸውን ኢትዮጵያን ንጉሣቸውን አጼ ምኒልክን አልከዱም ነበርና ከኢጣልያኖችም ያዩትንና የሰሙትን እያመጡ ለአጼ ምኒልክ መንገር ጀምረው ነበር።

እነዚህም ሁለት ሰላዮች ወደ ጄኔራል ባራቴሪ ሄደው የአጼ ምኒልክ ሠራዊት ስንቅ ስላለቀበት በሽሬ ቡተምቤን በጠለምት በአክሱም ተበትኖ ከአጼ

ምኒልክ ጋር ያለው ሠራዊት እጅግ ጥቂት ነውና ዛሬ ወይም ነገ ጦርነት ብትገጥም ባንድ አፍታ ድል ታደርጋለህ። ብለው ነግረው ባንድ ወገን ደግሞ ወደ አጼ ምኒልክ ልከው «ለጄኔራል ባራቴሪ ረዳቱ ወይም ጠቅላይ የጦር አለቃው መሆኑ ያልታወቀ ጄኔራል ባልዲሠራ የሚባል ከብዙ ሠራዊት ጋራ ከኢጣልያ አገር መጥቶ ምጥዋ ገብቱዋል እየተባለ ይወራልና ዛሬ ወይም ነገ ጦርነት ካልገጠሙ ነገሩ ሁሉ የሚያስፈራ መሆኑን ይወቁት። ለጄኔራል ባራቴሪ የአጼ ምኒልክ ሠራዊታቸው ሁሉ ስንቅ ለመፈለግ ተበትኖ ብቻቸውን ናቸውና ዛሬ ወይም ነገ ጦርነት ብትጀምር ይሻላል ብለን ነግረንዋልና እንዲጠነቀቁበት ይሁን» ብለው ልከው ነበር።

ጄኔራል ባራቴሪም በየካቲት ፳፪ ቀን ፲፱፻፳፭ ማታ በ፲፪ ሰዓት ሠራዊቱን አሠልፎ ከአንኪጨው ተነሥቶ ሌሊቱን ሲጓዝ አድሮ ፲ ሰዓት እንዳልባ ገሪማ ደረሰና ጄኔራሎቹን በደንበና በሥርዓት አሠልፎ ጦርነት እንዲጀመር አደረገ።

የኢጣልያኖች አሰላለፍ ከዚህ እንደሚከተለው ነበር። ጦርነት እንዲደረግበት የተቆረጠው አምባ በሰማያታ ተራራና በሰሎዳ ተራራ መካከል ያለው ተዳፋት ቦታ ነበር።

በስተግራ ጄኔራል አልቤርቶኒ የሚያዝዛቸው መድፈኞችና ወታደሮች ተሠልፈው ነበር።

በስተቀኝ ጄኔራል ዳቦርሚዳ የሚያዝዛቸው መድፈኞችና ወታደሮች ተሠልፈው ነበር።

በመካከል ጄኔራል አሪምንዲ የሚያዝዛቸው መድፈኞችና ወታደሮች ተሠልፈው ነበር።

በደጀን ጄኔራል ኤሌና የሚያዝዛቸው መድፈኞችና ወታደሮች ተሠልፈው ነበር።

ከነዚህም በቀር በየተራራው ላይ እየሆኑ የጦርነቱን አኳኋን እያዩ ለእገሌ ረዳት ጦር ይሂድለት፤ እገሌ ወደፊት ይግፋ እገሌ ወደኋላ ያፈግፍግ እያሉ ትዕዛዝ የሚሰጡ የጦር አለቆች ነበሩ። ትዕዛዝም የሚያቀባብሉ ፈረሰኞች በየሥፍራው እየቆሙ ይጠባበቁ ነበር። የጦር አለቆችም ሲቆስሉ በቶሎ እየወሰዱ የሚያክሙ ሐኪሞች የተለየ ሥፍራ ተደርገውላቸው ነበር።

ይህም ሁሉ ከተሰናዳ በኋላ ጄኔራል አልቤርቶኒ በተሠለፈበት የራስ መንገሻ ዮሐንስ ዘበኞች ባሉበት በኩል ከሌሊቱ በ፲፩ ሰዓት ተኩስ ተጀመረና ሲዋጉ ሁለት

ጦርነት ብትገጥም
ወደ አጼ ምኒልክ
ጋህን ያልታወቀ
፡ መጥቶ ምጥዋ
ነሙ ነገሩ ሁሉ
ሠራዊታቸው ሁሉ
ጦርነት ብትጀምር
ነር።

ሰዓት ሠራዊቱን
አባ ገሪማ ደረሰና
ገ።

ት እንዲደረግበት
ው ተዳፋት ቦታ

ኞና ወታደሮች

ኞና ወታደሮች

ኞና ወታደሮች

ፎች ተሠልፈው

ኒን እያዩ ለአገሉ
፡ግ እያሉ ትዕዛዝ
ኞ በየሥፍራው
ጋሰዱ የሚያክሙ

ነት የራስ መንገሻ
ሲዋጉ ሁለት

እቴጌ ጣይቱ ብጡል

ባሽ ባዙቆች ስለተማረኩ ወሬ ቢጠይቁቸው ጄኔራል ባራቴሪ ከእንኳጫው ያሉትን ጄኔራሎችና የጦር ሠራዊቱን በሙሉ ይዞ መጥቱዋል ብለው ተናገሩ።

አጼ ምኒልክም ትልቁን ዐርበኛ አሽከራቸውን ቀኛዝማች ታፈሰን አዝዘው ከማታው ጀምሮ በሠፈሩ ዙሪያ እየሄደ የዘበኞቹን ትጋት የጠላቶችንም ወሬ ሲጠይቅ አድሮ ነበር። በራስ መንገሻ ሠፈር በኩል ተኩስ መጀመሩን ሰምቶ ወዲያው በፍጥነት መጥቶ ለአጼ ምኒልክ አስታወቀ።

አጼ ምኒልክም በጅሮንድ ከተማንና የፈረስ ዘበኛውን አለቃ በፍጥነት ሄዳችሁ ራስ መንገሻን እርዱ ብለው ላኩና ወዲያው ታጠቅ! እያሉ በየሠፈሩ አስለፈፉ።

፲፪ ሰዓትም በሆነ ጊዜ የጦርነት ልብላቸውን ለብሰው ከድንኳን ብቅ ባሉ ጊዜ በቀኝና በግራ በፊትና በኋላ ያለው ሠራዊታቸው ባንድ አፍታ የጦርነት ልብሱን እየለበሰ ከቀፎ እንደወጣ ንብ መስሎ እየተፋዋከረ ጦርነት ወደ ተጀመረበት ሥፍራ ይሮጥ ጀመር።

የኢትዮጵያ ሕዝብ እንኳን ወታደሩ ባላገሩና ነጋዴውም ካህናቱ ሳይቀሩ ስለአገራቸው ነፃነት ስለንጉሣቸው ክብር ሲሉ ሞታቸውን የማይፈሩ ጀግኖችና ቆራጦች ናቸውና የመድፋንና የጠመንጃውን ተኩስ ሳይፈሩ በሠልፉ ውስጥ ገቡበት።

የፊተኛው ሲወድቅ የኋለኛው ወደፊት ከመገሥገሥ በቀር የወደቀውን ላንሣ ደክሞኛልና ልረፍ አይልም ነበር።

እቴጌ ጣይቱም በክፍላቸው ጅሺ ወታደር ነበራቸውና ምንም ሴት ብሆን በዛሬ ቀን በድንኳን ውስጥ ተቀምጬ አልውልም ብለው በሠልፉ መካከል ሁነው «አይዞህ በርታ!» እያሉ ይሰዱት ነበር።

ሲቀ ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስም ከየደብሩ አለቆችና ከድንባሮ ማርያም ካህናት ጋር ባንድ ሥፍራ ቆመው ወደ ጦርነቱ የሚገባውን ወታደር «እግዚአብሔር ይፍታህ!» እያሉ ያናዝዙ ነበር።

የጦርነቱም አኳኋን አለቃውም ጭፍራውም ፍየል እንደ እየ ነብር በየፊቱ ከመሮጥና ከመግደል በቀር ባንድነት ቆሞ ለመዋጋት አያስብም ነበር። እንኳን የጭፍራ አለቆች ደጃዝማቾችና ራሶቹም ቢሆኑ በፈረስ እየሆኑ አንደኛውን እየጋለቡ ይገድሉ ነበር። በጠመንጃ መግደልንም ከጉብዝና ስላልቆጠሩት በጉራዴ ለመግደል ይሽቀዳደሙ ነበር። ይልቁንም ተራ ወታደር ከመግደል ይልቅ የጦር አለቆችን

ኪጨው ያሉትን
፡፡፡

ታፈሰን አገዘው
በላቶችንም ወሬ
ወጀመሩን ሰምቶ

አለቃ በፍጥነት
እያሉ በየሠፈሩ

ረን ብቅ ባሉ ጊዜ
ጦርነት ልብሱን
ጀመረበት ሥፍራ

ካህናቱ ሳይቀሩ
ይፈሩ ጀግኖችና
ላፉ ውስጥ

የወደቀውን ላንሣ

ንም ሴት ብሆን
መካከል ሁነው

ማርያም ካህናት
«እግዚአብሔር

ነየ ነብር በየፊቱ
ነበር፡፡ እንኳን
ደኛውን እየጋለቡ
ኑራዬ ለመግደል
፡ አለቆችን

በአድዋ ጦርነት የኢጣሊያንን ሠራዊት የመሩት አዛዦች

የተማረከው ጄኔራል ማቴዎስ አልቤርቶኒ
ከማዘኩኒ መጽሐፍ

በዓድዋ ጦርነት የኢጣሊያ ጦር ጠቅላይ
አዛዥ ጄኔራል ባራኒዬሪ

በዓድዋ ጦርነት ላይ የሞተው ጄኔራል ጻቦርሚያ
ከማዘኩኒ መጽሐፍ

በዓድዋ ላይ የሞተው ጄኔራል አሪጥንዲ
ከማዘኩኒ መጽሐፍ

መግደል ጀግንነት ነው እያሉ ተራውን ወታደር እያለፉ በቆቡና በልብሱ የወርቅ ምልክት ያለበትን የጦር አለቃ ይፈልጉ ነበር።

ይህንንም በመሰለ በጀግንነት አኳኋን ፮ ሰዓት ያህል እንደተዋጉ የኢጣልያ ጦር ድል መሆኑን መሸሽ ጀመረ። የአጼ ምኒልክም ሠራዊት እየተከታተለና እየቀደመው የተራራውን ጫፍ ያዘ። ጄኔራል ባራቴሪና ጄኔራል አሪሞንዲ ሌሎችም የጦር አለቆች ሽጉጥ እያጉረሱ ጉራዴ እየመዘዙ የኢጣሊያን ሠራዊት አትሸሽ እያሉ ለማስፈራራት ቢሞክሩም እምቢ ብሎ እየጣሳቸው ሸሸ።

እቴጌ ጣይቱ በማናቸውም ቢሆን ለእርዳታ ይፋጠኑ ነበርና ባንድ ሥፍራ ትልቅ አጅባር ድንኳን አስተክለውና ተቀምጠው ከእርሳቸው ጋራ ያሉትን ዘበኛ ቸውንና ገረዶቻቸውን ሁሉ ወይዛዝሩ ሳይቀሩ በገንቦ በእርኮት ይህንንም በመሰለው ሁሉ ውሀ እያስቀዱ ቁስለኛውን ሁሉ እያስነሡና እያስመጡ ውሀ ያጠጡት ነበር። በዚህም በርኅራኄ ሥራቸው የኢጣልያ ቁስለኞችን እንኳ እያስነሡ ውሀ ያጠጡባቸው ነበርና ትልቅ ምሥጋና አገኙ። ፱ ሰዓትም በሆነ ጊዜ የአጼ ምኒልክ ጀግኖች ቁስለኛቸውንና ከኢጣልያ የማረኩባቸውን ምርኮኞቻቸውን እየያዙ ወደ ሠፈር መመለስ ጀምረው ነበርና እቴጌ ጣይቱ ይህንን አይተው ከእኔ ድንኳን እያሳረፍህ ተመለስ፤ ምርኮኛህንም እኔ በዘበኛ አስጠብቅልሃለሁ እያሉ ያስለፍፉ ነበር።

በስተግራም በኩል ያሉት የኢጣልያ ወታደሮች በርትተው ሲታኮሱ ነበርና አጼ ምኒልክም በዚያ በኩል ያለው የኢጣልያ ወታደር ድል እስቲሆን አልመለስም ብለው በ፲፪ ሰዓት ለጊዜው ተኩሱ ተግ ማለቱን አይተው ከማታው በ፩ ሰዓት ወደ ሠፈር ተመለሱ። ቢሆንም ከሌሊቱ እስከ ፩ ሰዓት ተኩሱ አላቆመም ነበር። ሠራዊቱም ከወገኑ የቆሰለውን በኩብት፣ የሞተውንም በቃሬዛ እየያዘ ወደ ሠፈር ሲገባ አደረ።

ነገር ግን ምንም ድሉ የኢትዮጵያና የአጼ ምኒልክ ቢሆንም ከሚወዱባቸው መኳንንቶቻቸውና አሽከሮቻቸው ብዙ ስለሞቱባቸው በሠፈራቸው ትልቅ ኀዘን ተደርጎ ነበር። የሞቱትም መኳንንቶች ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው።

ደጃዝማች በሻህ አቦዬ

ደጃዝማች ጫጫ /የጉላው ሻለቃ/

ፊታውራሪ ገበየሁ /የጦር ፊታውራሪ/

በልብሱ የወርቅ

በአድዋ ጦርነት የኢትዮጵያ ሠራዊት አዛዦች ዋና ዋናዎቹ

፡ተዋጉ የኢጣልያ
፡ እየተከታተለና
፡ ሪፖርተሩ ሌሎችም
፡ ሠራዊት አትሸሽ

፡ና ባንድ ሥፍራ
፡ ራ ያሉትን ዘበኛ
፡ ገንገም በመሰለው
፡ ያጠጡት ነበር።
፡ እያስነሡ ውሀ
፡ ዜ የአጼ ምኒልክ
፡ ኦን እየያዙ ወደ
፡ ዑ ከእኔ ድንኳን
፡ ያሉ ያስለፍፉ

፡ ሲታኮሱ ነበርና
፡ ሆን አልመለስም
፡ ዑ በ፩ ሰዓት ወደ
፡ ካላቆመም ነበር።
፡ የያዘ ወደ ሠፈር

፡ ከሚወዱዋቸው
፡ ው ትልቅ ጎዘን
፡ ው ነው።

ሻለቃ/
፡ ፊታውራሪ/

ራስ መንገሻ ዮሐንስ

ራስ (በኋላም ንጉሥ) ሚካኤል አሊ

ሊቀመኳስ (በኋላም ራስ) አባተ ጊ ያለው

ራስ ወሌ ብጡል

በጅሮንድ (በኋላም ደጃዝማች) ባልቻ ሳፎ

በአድዋ ጦርነት የሞቱት ተዋጊዎች አፅም

ስለዚህ የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍ ደራሲ ስለ ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ ከዓለም ዙሪያ ልዩ ልዩ ሰዎች የሰጡት አስተያየት ከዚህ ቀጥሎ በተጨማሪነት የመጽሐፉ አካል ሆኖ ቀርቧል። ይህም ከየሰዎች የተሰጠው አስተያየት በሁለት ክፍል ሆኖ ይታያል።

1ኛው/ በክቡር ቢትወደድ ዘውዴ ገብረሕይወት ተዘጋጅቶ የቀረበውና የታላቁን ኢትዮጵያዊ ደራሲ የድርሰት ልዩ ችሎታ የሚያሳይ ሲሆን የተለያዩ ሰዎችም ስለ ደራሲው የሰጡትን ምስክርነት የሚያመለክትም ጭምር ነው።

2ኛው/ ብላቴን ጌታ ኅሩይ ከኢጣሊያ የኢትዮጵያ ወረራ አስቀድሞ የኢትዮጵያ መንግሥት የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በነበሩበትና ለመጀመሪያም ጊዜ ጃፓንን በጉብኝብት ወቅት የተደረገላቸውን አቀባበልና መስተንግዶ የሚገልጽ ጥናታዊ ጽሑፍ ነው። ይህ ጥናታዊ ጽሑፍ ለአይ.ኤስ.ደቡብ (ለኢንተርናሽናል እስተዲስ ደቡብ) መድረክ ክላርክ ጂ.ካልቪት 3ኛ በተባሉ ምሁር የቀረበ ሲሆን ኢትዮጵያ ለዘመናዊ የሥልጣኔ እርምጃዋ የጃፓንን ዓይነት የልማትና የእድገት ጉዳና እንድትከተል ያቀዱት ብላቴን ጌታ ኅሩይ መሆናቸውን ለማሳየት የቀረበ ጥናት ነው።

እነዚህ ሁለት ጽሑፎች የመጽሐፉ አካል ሆነው ታትመው በመቅረባቸው አንባቢያን ጽሑፎቹን ከኢትዮጵያ ታሪክ ጋር ምንስ ያያይዛቸዋል? ብለው ይጠይቁም ይሆናል። በእርግጥም ጽሑፎቹ ከኢትዮጵያ ታሪክ ጋር ምንም ግንኙነት የላቸውም። ነገር ግን ይህን የኢትዮጵያ ታሪክ የደረሱት ብላቴን ጌታ ኅሩይ በውጭ ተመልካቾችና ጥናተኞች ዘንድ ምን ዓይነት ሰው ሆነው ይታዩ እንደነበር ለማሳየት የተደረገ ሙከራ ነው እንጂ።

የመጽሐፉ ዝግጅት ክፍል

ክክቡር ቢትወደድ ዘውዴ
ገብረሕይወት የቀረበ

ስለ ቢትወደድ ዘውዴ ገብረሕይወት

ክክቡር ቢትወደድ ዘውዴ ገብረሕይወት ከልጅነት አንስተው እስከ ሕይወት ፍጻሜያቸው ድረስ ለኢትዮጵያ ሀገራቸው ካበረከቱት ቅን አገልግሎት መካከል በጣም ጉልተው የታወቁባቸው በተለያዩ አገሮችና በተባበሩት መንግሥታት ድርጅት የኢትዮጵያ ቋሚ መልዕክተኛ /አምባሳደር/፣ የአዲስ አበባ ከተማ ከንቲባ፣ የአገር ግዛት ሚኒስትር፣ የሲዳሞ ጠቅላይ ግዛት እንደራሴና የሕግ መወሰኛ ምክር ቤት ፕሬዚዳንት ሆነው ማገልገላቸው ዋና ዋናዎቹ ናቸው። የክክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴን የኢትዮጵያ ታሪክ መጽሐፍ ለማሳተም እቅድ መኖሩን ለምተው ይህን ስለ ብላቴን ጌታ ኅሩይ የልዩ ልዩ ሰዎች አስተያየት አጭር ማስታወሻ አዘጋጅተው የመጽሐፉ አካል እንዲሆን በማለት ለአሳታሚዋ ሰጡ። ከዚያም ምንም ያህል ጊዜ ሳይቆዩ የካቲት ፳፭ ቀን ፲፱፻፺፯ ዓ.ም ከዚህ ዓለም በጥንት ተለዩ።

ከ፪ኛው የኢጣሊያን ወረራ በፊትና በወረራውም ጊዜ የኢትዮጵያ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ስለነበሩት ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ ልዩ ልዩ ሰዎች የሰጡት አስተያየት።

ቢትወደድ ዘውዴ ገብረሕይወት እንዳቀረቡት

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ በሃያኛው መቶ ዓመተ ምስረት መጀመሪያ ላይ በየጥሪአቸው ለአገር አገልግሎት በማበርከት ላይ ይገኙ ከነበሩት የኢትዮጵያ ሊቃውንት አንዱ ናቸው። ከዚህም በላይ ብላቴን ጌታ ኅሩይን ከሌሎች የሞያ ጓደኞች ለይቶ የሚያሳያቸው የውጭውን ዓለም ሊቃውንት የአስተሳሰብ መንገድ የማወቅ ፍላጎታቸው ነው። በዚህ ፍላጎታቸው በመነሳሳት በሚያስደንቅ ትጋት በጥቂት ጊዜ ውስጥ የፈረንሳይና የእንግሊዝ ቋንቋዎችን አጥንተው የቋንቋዎቹ ባለቤት ከሆኑ በኋላ መጻሕፍትን በማንበብ፣ በውጭ ተልዕኮ በተመዛዘነ አስተሳሰብ የተሰናዱ የኢትዮጵያ መጻሕፍት ደራሲ ለመሆን የበቁ፣ ሰማቸው እንደሚያመለክተው ከምርጦች መካከል «ምርጥ» ኢትዮጵያዊ ሊቅ ናቸው። ከእነህ ስመጥር ደራሲ ሥራዎች ለጎትመት የበቁት ቁጥራቸው ከሃያ በላይ ይሆናል። ከነዚህ የመጀመሪያዎቹ መጻሕፍት ያለፉትን ነገሥታት ሥራዎች በታሪክ መልካቸው በማቅረብ የተወሰኑ ሲሆን፣ ሌሎቹ ለሕዝቡ የአዲስ ዘመን ንጋት በማብሰር፣ በማንቃትና በማሰናዳት ላይ ያተኮሩ ነበሩ። ይህንንም በቴአትር መልኩ በማቅረብ የትግሉን ዓይነትና ታጋዮቹን፣ እንዲሁም ቦታውንም ለማሳየት መሞከሩን «ወዳጅ ልቤን» እና የ «ጽዮን ሞገሳን ጋብቻ» ሌሎችንም በምሳሌነት መጥቀስ ይበቃል።

እዚህ ላይ ሊታወቅ የሚገባ ሌላ አንድ እውነት አለ። ከባለታሪኩ ብሩኅ መስተጋልይ የፈለቁት በደራሲነት ሞያቸው ያበረከቱዋቸው ነዋሪ ሥራዎቻቸው ሁሉ የተከናወኑት በትርፍ ጊዜያቸው መሆኑ ነው።

እነህን በምር አሳቢና ብልህ ሰው በየጊዜው ለከፍተኛ የኃላፊነት ቦታና ምርጥ ለሆነ የማዕርግ ስም ባለቤት ለመሆን ያበቃቸው፣ ትጋታቸውንና ሥራቸውን የሚያቀርቡበትን ጊዜና ቦታ ለይቶ የማወቅ ችሎታቸው መሆኑን ማየት ይቻላል። ከሁሉም በላይ ሰውን የሚወድዱ፣ የጊዜን ዋጋና የሥራን ክቡርነት የሚያውቁና በምሳሌነታቸውም ላላወቁ የሚያላውቁ የኢትዮጵያ ውድ ልጅ ናቸው።

ፎ ጉዳይ ሚኒስትር ኒት አስተያየት።

ቲ

መጀመሪያ ላይ ጽሁፍ ሊቃውንት እንዲሆኑና ሚኒስትሮች የውጭ ጉዳይ ጥያቄዎችን በመሰላለፍ ለጥገናው የጥያቄዎች ለስተሳሰብ የተሰናዱ ውስጠኛ መካከል ጥያቄዎችን በቀሪው ሥራዎች በታሪክ በማብሰር፣ በማንቃትና በግዴታና ታሪካዊ ግላን ጋብቻ ሌሎችንም

ነኩ ብሩግ መስተጋልጥ የተከናወነት በትርፍ

፣ ምርጥ ለሆነ የማዕርግ ነገር ጊዜና በታ ለይቶ ረድዳ፣ የጊዜን ጥጋና ጽዮ ውድ ልጅ ናቸው።

ጃንሆይ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ በ፲፱፻፴፫ ዓ.ም በድል አድራጊነት ከስደት ተመልሰው ወደ ኢትዮጵያ ከገቡ በኋላ የብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴን አጽም ከነበረበት ከለንደን አስመጥተው በቅድስት ሥላሴ ካቴድል መካነ መቃብር በክብር እንዲያርፍ ስላደረጉ ቃላቸውን ፈጽመዋል። ይህ ታሪክ በታሪክነቱ ከአንድ ቤተሰብ አባላት አልፎ በጠቅላላው ኢትዮጵያዊ ኅብረተሰብ በተከታታይ ለትውልድ መተላለፍ ያለበት መሆኑን በዚህ ወቅት እንደገና ማሳሰብ ተገቢና የኢትዮጵያዊነት ግዴታ ነው እንላለን።

የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴን በሚያውቁት የውጭ አገር ሰዎች የቀረበ አስተያየት

1. በኢጣልያ ወረራ ጊዜ ከአዲስ አበባ ከተማ ነዋሪዎች መካከል የቅርብ ተመልካች የነበሩ የውጭ አገር ሰዎች የሰጡትን ምስክርነት ተከትሎ ጉርዶን ማክላን የተባለ ጸሐፊ «የመጨረሻዋ አፍሪካ» በሚል ርዕስ ባቀረበው ውዳሴ እንደዘገበው ብላቴን ጌታ ኅሩይ በሥራቸው አፈጻጸም የውጭ አገር ሰዎችን በጨዋነትና በትህትና በመቀበል ጉዳያቸውን ይፈጽሙላቸው እንደነበር በሰፊው አሳይቶ በበኩሉ አድናቆቱን በምስጋና ገልጿል።
2. ቻርልስ ሬይ የሚባል ጸሐፊ በበኩሉ «ያልተሸነፈች የአበሻ ሀገር» በሚል ድርሰቱ የብላቴን ጌታ ኅሩይን ድርሻ፣ ተግባር፣ አፈጻጸምና የደራሲነት ችሎታ በአድናቆት አስታውሶ፣ የውጭ አገር ሰዎች ቆንሲላቸው ሳይኖር በማይገኝበት በዚያን ጊዜ በልዩ ፍርድ ቤት በዳኝነት ሥራ ስለአበረከቱት ድርሻ አድናቆቱን ሲገልጽ በሰፊው ሊታወቁ ይገባል ብሏል።
3. የታወቁት የሰብአዊ መብትና የፍትሕ ጠበቃ፣ የኢትዮጵያ የክፉ ቀን ወዳጅና የሁልጊዜ ረዳት ሚስት ሲልቪያ ፓንክሽርስት ባቀረቡት ውዳሴ ስለብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ የደራሲነት አስተዋጽኦ ብዙ የሚሉት ነገር አላቸው። በተለይም ያደነቁት

ከ፲፱፻፲፪ ዓ.ም ጀምሮ የደረሷቸው መጻሕፍት የኢትዮጵያን ትምህርት ቤቶች ፍላጎት ያሟሉ መሆናቸውን ነው።

4. ሌላው ተመልካች ጆውራይ አርምስዎርዝ የተባለ የእንግሊዝ ደራሲ «አበሻ በአደጋ ፊት» በሚል ድርሰቱ የታላቁን የኢትዮጵያ ሊቅ የብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴን የድርሰት ችሎታ ካወሳ በኋላ በተለይ በዚያን ጊዜ ባቀረቡት የኢትዮጵያ ነገሥታት የሕይወት ታሪክ፣ የፖለቲካ አስተሳሰባቸውን የሚያንጸባርቅ በመሆኑ በዚህና በሌላውም የሕይወት መስክ ጠቃሚ የሥነ ጽሑፍ አዝመራ ትተውልናል ሲል አምግሏቸዋል። ይኸው ጸሐፊ የሌላ ጓደኛውን አስተያየትም ሲያስተጋባ፡-

«አንድ አሜሪካዊ የሰው ዘር ጥናት ተመራማሪ /አንትሮፖሎጂስት/ ወደ ፍልስጥኤም ሲጓዝ እግረ መንገዱን ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ ድሬደዋ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ ኅሩይን አገኛቸው። ስሙም ክሪልቶን ይባላል። ስለ እርሳቸውም «በተፈጥሮአቸው እጅግ በጣም የላቀ የዕውቀት ማሳደር የሆኑና ሰው ወዳድ የነበሩ» ሲል ለአንባብያን የራሱን አስተያየት ሲገልጽ፣ «ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ በኢትዮጵያ ውስጥ በጣም ታዋቂውና ዝነኛው ሰው ነበሩ። መኖሪያ ቤታቸውና የቤት ዕቃቻቸውም በዘመናዊ መልክ የተዘጋጁ ሲሆኑ በኢትዮጵያ ውስጥ የአውሮፓውያንን ምግብ የተመገብንበት ቤት የእርሳቸው ብቻ ነበር» ብሏል።

5. ሮበርት ሙለር የተባለው ደግሞ ስለ ብላቴን ጌታ ኅሩይ ሲመሰክር «ኅሩይ ሀሳባቸውን ያለ ምንም ማመንታት በግልጽ ከመናገር ወደ ኋላ የማይሉ ትዕቢት የሌለባቸው ፣ በፍቅረ ንዋይ ያልተሸነፉ ናቸው ። እንደ ዋና ግዴታቸውም የሚቆጥሩት አገራቸውንና ኢትዮጵያዊ ወገናቸውን መርዳትን

ት የኢትዮጵያን
 ጋ።
 የእንግሊዝ ደራሲ
 የኢትዮጵያ ሊቅ
 ሎታ ካወሳ በኋላ
 ሦታት የሕይወት
 በመሆኑ በዚህና
 ጽሑፍ አዝመራ
 የሌላ ጓደኛውን

ት ተመራማሪ
 ለ መንገዱን ወደ
 ጊዜ ኅሩይን አገኛ
 ለ እርሳቸውም
 ገንደር የሆኑና
 ሳታያየት ሲገልጽ፤
 ኢትዮጵያ ውስጥ
 ቤታቸውና የቤት
 ሆኑ በኢትዮጵያ
 ቤት የእርሳቸው

ጌታ ኅሩይ
 መንታት በግልጽ
 ው፣ በፍቅረ
 ታቸውም
 ውን መርዳቱን

ብቻ ነበር» ይልና ተጨማሪ ምስክርነቱን ሲሰጥ «በዙ ሰዎችን
 የረዱና ሥራ ያስያዙ ቢሆኑም ለውለታቸው ምንም ዓይነት
 አጻፋ እንዲከፈላቸው አይጠብቁም ነበር» በማለት አስተያየቱን
 ገልጿል።

«አበሻ በአደጋ ፊት» በሚለው ርዕስ በተሰናዳው ጽሁፍ ውስጥ
 እንደተጠቀሰው ለበላቴን ጌታ ኅሩይ ወቅታዊ ጥያቄ ቀርቦላቸው
 ሲመልሱም፤ ትንሽ ከተከዙ በኋላ «ምስኪናቹ ኢትዮጵያውያን ወገኖቻችን
 አልጋቸው ላይ እንደተኙ በቦምብና በመርዝ ጋዝ እንዳያልቁ የምንችለውን
 ሁሉ ከማድረግ አናርፍም። ነገር ግን ለሰላም ስንል ልንከፍለው የሚገባን
 ዋጋ ምን ይሆን? «የሰላም ምልክት የሆነውን ነጭ ሰንደቅ ዓላማ
 እያውለበለብን የቀረውን ሕይወታችንን በባርነት ውስጥ ከመጣል ይልቅ
 ለነፃነታችንና ለመብታችን ቆመን እየተዋጋን መሞቱ ይመረጣል» ካሉ በኋላ
 በዚያን ጊዜ ይሰበክ የነበረውን የአሠልጣኝነት ተልዕኮ አውስተው፤
 «በእውነት ኢጣልያ ከጎኖችን ቁማ በእኩልነት ለመሥራት የምትሻ
 ይመስላችኋልን?» የሙሶሊኒን የመጨረሻ ንግግሮቹን አንባባችኋልን?
 ኢጣልያ ከተሸከርካሪዎች፣ ከሐኪሞችና ከሆስፒታሎች የተሻሉ ሌሎች
 የምትሰጠን ነገሮች አሏትን? የኢጣልያን ፖለቲካ፣ ሃይማኖት፣ ታሪክና ግብረ
 ገብነት ፈጽሞ አንሻውም። ባለፉት ሺ ዓመታት የራሳችን በቅቶን
 አልኖርንምን? ሲሉ ጥያቄውን በጥያቄ መልሰዋል።

«ሙሶሊኒ ኢትዮጵያን ድል ቢያደርጋትስ?» ብዬ ለጠየቅሁዋቸው
 ሲመልሱም፤ መሣሪያ ለማንሳት አቅሙ የሚፈቅድለት የኢትዮጵያ ወንድና
 ሴት ጉልማሶች በሀገሪቱ ውስጥ እስካሉ ድረስ ሙሶሊኒ ኢትዮጵያን ድል
 አያደርጋትም። ምናልባትም ኢጣልያ በገንዘብ ሆነ በሕይወት ጉዳዩ ከአቅሟ
 በላይ ይሆንባታል። ሙሶሊኒም አንድ ቀን ከእንቅልፉ ይነቃና ሕልሙ
 እንደጠበቀው የማይሳካለት መሆኑን ይገነዘባል» አሉ። «ዛሬ በምንኖርባት
 ዓለም ይህ ጦርነት በነጭና በጥቁር መካከል እንደሚካሄድ ጦርነት አድርገው

የሚናገሩ እኩያን አሉ።» በማለት ላቀረቡላቸው ተጨማሪ ጥያቄ ደግሞ ሲመልሱ፣ የሽማግሌው ዓይኖች ቦግ ብለው የጨበጡ እጆቻቸውን ከጠረጴዛው ላይ አሳረፉና «በእኔ እምነት ጦርነት የሚካሄደው በግፈኞችና በተበደሉ ወገኖች መካከል ነው። በዓለማችን ላይ የሚገኙ ሕዝቦች በተለይ በመንግሥታት ማኅበሩ ውስጥ የሚገኙት ወዳጆቻችን የኛን ጦርነት እንዲዋጉልን አንሻም፤ ጠላቶቻችንንም አንፈራም፤ ምንም ከእኛ የተሻለ የታጠቁ እና የተደራጁ ቢሆኑም ጦርነቱም እስካልቀረ ጠላታችንን ብቻችንን እንቋቋመዋለን። የመጨረሻው አስቸጋሪ ነገር ከመጣም በዓለም ላይ የሚገኙት የሠለጠኑ ሕዝቦች ሁሉ ጦርነቱን በግብረ ጉብነትና በፍትሕ አንፃር በማየት ግፈኛው የትኛው ወገን እንደሆነ ይፈርዳሉ፤ የሚል እምነት አለን» ሲሉ መልሳቸውን ደመደሙ።

**ከአገር ውስጥ ሊቃውንት ሊቀ ማዕምራን /ፐሮፌሰር/ ታምራት
አማኑኤል ስለ ብላቴን ጌታ ገሩይ የሰጡት አስተያየት
/እንዳለ የተወሰደ/**

ብላቴን ጌታ ገሩይ ሸዌ /1931-1939/ በኢጣልያን ወረራ ወቅት በባዝ ከተማ በእንግሊዝ አገር የነበሩ በኢትዮጵያ ከፍተኛውን ትምህርት ፈጽመው በቤተክህነት ሲያገለግሉ ኑረው ሠላሳ ዓመት ያህል በቤተመንግሥት ልዩ ልዩና ከፍተኛ ተቀብለው ከባድ የሆነ የኃላፊነት ሥራ የፈጸሙ ሰው ናቸው። የአሁኑ ማስታወሻ ስለደራሲነታቸው ብቻ የሚናገር በመሆኑ በሽመታቸው ስላስኬዱት ትላልቅ ሥራ ከዚህ ማንሳት የለብንም። ከድርሰት ሥራዎቻቸውም ዋናዎቹ ሆነው የሚታዩን «ወዳጄ ልቤ» «ጐጎ ጽባሕ» እና «ሀገረ ጃፓን» በመሆናቸው የቀሩት መጻሕፍቶቻቸው ግን ለኢትዮጵያዊ ሕዝብ ስንኳ በብዙው ቢጠቅሙትም አሳባቸውንና ደራሲነታቸውን ግን በሦስቱ መጻሕፍት ማግኘት ስለተቻለ ስለእነርሱ ብቻ በአጭሩ እናመለክታለን። ብላቴን ጌታ ገሩይ በጻፉት ሁሉ ዋና አሳባቸው፤

ጥያቄ ደግሞ
 ለእጆቻቸውን
 ሰው በግፈኞችና
 ሕዝቦች በተለይ
 የኛን ጦርነት
 ከእኛ የተሻለ
 ችግርን ብቻችንን
 ላይ የሚገኙት
 አንፃር በማየት
 ት አለን» ሲሉ

1. ታምራት
 ሁያየት

ራ ወቅት በባዝ
 ህርት ፈጽመው
 መንግሥት ልዩ
 ፡ የፈጸሙ ሰው
 ረናገር በመሆኑ
 ንም። ከድርሰት
 ሉጎ ጽባሕ» እና
 ን ለኢትዮጵያዊ
 ህጋቸውን ግን
 ብቻ በአጭሩ
 ው፤

1. በአርአያ እግዚአብሔር የተፈጠረ ሰው ሁሉ በፈጣሪውና በመንግሥት ዘንድ እኩል መሆኑን ነው። የእውነትም ነው። ሲፈጠር ብልህና ሞኝ ሁንዋል። በሥራ ዕውቀትና ዕድለኛ በመሆን ከሰው የተሠራ አስፈላጊ የሆነ የማዕርግ ክፍተኝነትና ዝቅተኝነት ይህንንም የመሰለ ብዙ ልዩነት አለ። ነገር ግን በምንፈርድለትና በምንፈርድበት ጊዜ መሠረት ልናደርገው የሚገባን ሁሉም ትክክል መሆኑን ነው።
2. በዘርና በሃይማኖት የመጣውን ልዩነት እርስ በርሳችን ተቻችለን እንደሌለ ሁሉ መቁጠር ይገባናል።
3. የክርስቲያን ሃይማኖት በዓለም ከታወቁት ሃይማኖቶች ለመንፈሳዊና ለሥጋዊ ኑሮ የሚስማማ ነው።
4. ሰው በማናቸውም ሰዓት ሞት እንደሚመጣበት ማለብ ይገባዋል።
5. ሰው የልማድ ባርያ ሳይሆን በነፃነት ሕጉንና ሥርዓቱን እያሻሻለ መሄድ አለበት የሚል ሆኖ እናገኘዋለን።

ብላቴን ጌታ ኅሩይ ከጻፍዋቸው መጻሕፍቶች ሕዝቡ ዕድለኛ ሆኖ አንብቦ የማይጠግበው ከሁሉም ይልቅ «ወዳጄ ልቤን» ነው። እንዲህ ያለውን መጽሐፍ የሚጽፍ የእንግሊዙን ደራሲ የዮሐንስ ቡንያን መጽሐፍ ያነበበ ሰው ብቻ መሆኑን የምንረዳው፤ የዚህን ደራሲ «የክርስቲያን መንገድ» የተባለውን መጽሐፉን ስናነብ ነው። ብላቴን ጌታ ኅሩይ ግን ንድፋን /ፕላኑን/ ስንኳ ከእንግሊዙ ደራሲ ቢቀበሉ፤ የጽሑፋቸውን ሕንፃ፤ መልክና ጠባይ በፍጹም ኢትዮጵያዊ፤ ያውም የሚያምር ኢትዮጵያዊ አድርገውታል።

በሀሳባቸው የፈጠሩት «ወዳጄ ልቤ» የተባለው ሰው የርሳቸው የራሳቸው ወይም ክርስቲያን ሁኖ የክርስቲያንን ሕግ ለመጠበቅ የሚታገል ሰው ምሳሌ ነው። ወዳጄ ልቤ ለብቻው ሆኖ የእግዚአብሔርን ህላዌና የሕዝብ-አዳምን ዕጣ ፈንታ በተለይም የነፍስን ሁኔታ በሚያስብበት ጊዜ፣ ወይም እግር ጥሎት ከልዩ ልዩ ሰዎች ጋር ተገናኝቶ ከፋታቸውንና በጉነታቸውን በሚገልጥበት ጊዜ ሥጋ በለበሰ ሁሉ ላይ በተለይም በክርስቲያን ላይ የሚመጣበትን መከራ ሲያስታውስ፣ ተስፋ ሊቆርጥ ሲቃጣና በርትቶም ሲታገል፣ ከባልንጀሮቹ ጋርና ለብቻው መሰንቆውን ይዞ ሲያንጎራጎር፣ በሠርግ አስመስሎ ስለክርስቲያን ሃይማኖት አጀማመርና ድል እየነሣ በሄደበት ዘመን ሁሉ ያለበትን መከራ ሲተርክ ፣ ፍጹም ክርስቲያናዊ ነው።

ወዳጄ ልቤ፣ ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ ካመነ በኋላ ከኃጢያት ላይ ላለመውደቅ ምን ቢሠራ ይሻላል? ብሎ የሚጠይቅ ወይም የዚህን አሳብ የሚያሳድር ሁኖ ይታያል። አንባቢው፣ ቁልፉን ወይም መልሱን አገኘሁ፤ መጽሐፉ ሊነግረኝ ነው ብሎ ሲጓጓ፣ «ብፁአን እለ ተኃድገ ሎሙ ኃጢአቶሙ» /ኃጢአታቸው የተሠረዘላቸው ምስጉን ናቸው።/ ብሎ ያስናብተዋል።

ብላቴን ጌታ ገሩይ ስለ ሃይማኖትና ስለፖለቲካ፣ ስለ ልዩ ልዩ ጉዳይም ያሰቡትን ሁሉ ካንድ ላይ ሰብስበው ጽፈው ያወጡትን መጽሐፍ «ጐጎ ጽባሕ» ብለው ሰይመውታል። ጐጎ ጽባሕ ስለ ሃይማኖት የሚገልጠው አሳብ ንግግሩ ልዩ ቢሆንም ከወዳጄ ልቤ ጋር ይቀራረባል። ሕግንና ልማድን ማሻሻል፣ ብላቴን ጌታ ገሩይ ሥራዬ ብለው የቆሙለት ዋና አሳብ በመሆኑ፣ ስለ ቅዱሳት መጻሕፍት ቁጥር፣ ስለምንኩስናና ስለጋብቻ ሥርዓት፣ ስለ ጸሎትና ስለ ንስሐ ከጻፉት ክፍል፣ የኢትዮጵያ የሃይማኖት ሥርዓት እየተሻሻለ የሚሄድበትን መንገድ መሠረት ባለው አካሄድ አስረድተዋል።

ነው የርሳቸው
በበቅ የሚታገል
በሔርን ሀላዊና
ያስብበት ጊዜ፤
ክፋታቸውንና
ላይ በተለይም
ተስፋ ሊቆርጥ
መሰንቆውን ይዘ
ጀማመርና ድል
ም ክርስቲያናዊ

ከኃጢያት ላይ
የዚህን አሳብ
ልሁን አገኘሁ፤
ተጋድገ ሎሙ
ናቸው።/ ብሎ

ስለ ልዩ ልዩ
ቡትን መጽሐፍ
ት የሚገልጠው
ክፍንና ልማድን
አሳብ በመሆኑ፤
ሥርዓት፤ ስለ
ፃፍት ሥርዓት
ረድተዋል።

ከቤተክህነት፤ ቤተመንግሥትን መምራት ይገባኛል እያለ በመንፈሳዊና በሥጋዊው ጉዳይ ላይ የበላይ አስተዳዳሪ ልሁን የሚል እንደማይጠፋ ስለተረዱት፤ የሁለቱንም ሥልጣን ወስነው ሁሉም በየክፍሉ በየሥራው ኃላፊነት እንዳለበት፤ የሁሉ በላይ ግን መንግሥት መሆኑን አደላድለው ወስነዋል። ወገን ለሌው በዘር በሃይማኖት ለተለየ ሰውና ለእንስሳ ርኅራኄ እንዲገባ በብዙው ሰብከዋል። ለዛሬው ትውልድ ኢትዮጵያዊ እያንዳንዱ ስንኳ የዚህ ዓይነት ምክር ባያስፈልገውም፤ ከአገራችን ሕዝብ ላብዛኛው አዲስ ነገር ሁኖ ሳይታየው የማይቀር ነውና፤ መጽሐፉ ለእነዚህ ያለው ክፍል ብርቱ አሳብ የሚያሳድርበትና ጥቅም ያለውን ክርክር የሚያስነሣ ነው።

ብላቴን ጌታ ገሩይ የመንግሥት መልዕክተኛ ሁነው ገና ወደ ጃፓን አገር ሳይሄዱና ከዚህም በኋላ ከኢትዮጵያ ውጭ ስላዩዋቸው አገሮች ሁኔታ የጻፉዋቸው መጻሕፍት አሉ። በተስተካከለ አማርኛና ያላዩትን አገርና ሕዝብ እንደአዩት ሆኖ የሚያስቆጥር አነጋገር የመንገዳቸውን አኳኋን የገለጡበት መጽሐፍ ግን፤ «ማኅደረ ብርሃን» /ሀገረ ጃፓን/ ብለው የሰየሙት ነው። መጽሐፉ ከማያስፈልግና ከሚያታክት ዝርዝር ሳይገባ በወሬ የምናወቀው የጃፓን አገርና ሕዝቡ፤ ሃይማኖቱ፤ የአገሩ ልማት፤ ሥልጣኔውና አስተዳደሩ ምን እንደሆነ ነግሮ የሚያጠግብ ነው።

ደራሲው የተላኩበት ሥራ ከሕዝብና ከትላልቅ ሰዎች ከንጉሠ ነገሥቱና ከንግሥቱቱ ጋር የሚያገናኝ በመሆኑ፤ የሆቴሉንና የባላገሩን፤ የሚኒስትሮችንና የቤተመንግሥቱን፤ እልፍኝ ከአዳራሽ ወጉንና ሥርዓቱን አይተዋል። ያዩትንም ላላየነው ካየነው እንድንቆጥረው አድርገው ጽፈዋል። ከዚህም ሁሉ ጋር ጃፓን አገርና ሕዝብ መሆን ከጀመረበት ዘመን አንስቶ እስከ ዛሬ ድረስ ያለውን ታሪኩን እንድናውቀው ከሌላ ባለታሪክ እየጠቀሱ በአጭሩ ተርከውልናል። የባሕሩንና የመሬቱን፤ የጫካውንና የአትክልቱን

ሁኔታ የሚነግረው ክፍል ደህና ሥዕል ሣይ በሚስማማ ቀለም ነድፎ ያቀረበው ሠሌዳ ይመስላል።

ክርስቲያኑ ኅሩይ ክርስቲያን ያይደሉትን ወገኖች አምልኮና ባህል የሚያዩት እጅግ ከፍ ባለ አስተያየት ነው። የጃፓን አምልኮም እንደ ሌላው አምልኮ፤ የእግዚአብሔርን ምስጢር ለማግኘት የሚጣጣር ሁኖ ስለታያቸው ያገራችን ሕዝብ ባይቀበለውም ግን በሰፊው እንዲመለከተው አድርገው ገልጠውታል።

ከዚያን በፊት ልዩ ልዩ መጻሕፍትን በመጻፍ ብዙ ትግል ደርሶበት ያየው የብላቴን ጌታ አዕምሮ አማርኛ፤ ሀገረ ጃፓንን በጻፈበት ጊዜ ድርጅቱ ከፍ ካለ ደረጃ የደረሰ ሁኖ ይታያል።

አማርኛ ማሠሪያ አንቀጽን አርቆ፤ ከማኸሉ ልዩ ልዩ አሳብ ጣልቃ ማስገባት የተፈጥሮ ጠባዩ ነው። ብላቴን ጌታ ኅሩይ ግን አብዛኛውን ጊዜ ይህን ሳይከተሉ ንግግሩን በአጭር በአጭሩ ማሰር ልዩ ባሕርያቸው ነው። ከአማርኛ መርማሮች አንዳንድ ሰው ብላቴን ጌታ ኅሩይ አማርኛቸውን የውጭ አገር /በአውሮጳ/ ንግግር ዓይነት እንጂ በተፈጥሮ ጠባዩ አያስኬዱትም ብሎ ጽፎባቸዋል። ነገሩም እውነት ይሆናል፤ ግን ደግሞ ደራሲ መከተልና ማሻሻል የሚገባው የሚጽፍበትን ቋንቋ ጠባይ ነው ስለተባለ፤ ይኸው ደራሲ የሚጽፈው ነገር የንግግር ጣዕም ያለውና በፍጥነት የሚያስተውሉት ከሆነ፤ ከተራው ሕዝብ ተለይቶ ልዩና ማዕርግ ያለው ደራሲ ነው መባልን አያግደውም።

ብላቴን ጌታ ኅሩይ አዕምሮን ለዋጭና ለሕፃናት የሚሆኑ ልዩ ልዩ መጻሕፍት ትተውልናል። እንዲያውም ከመጻሕፍት ዓይነት በጽሕፈት ለመግለጥ ያልሞከሩት ጥቂት ነው ለማለት ይቻላል። በሥራ የተፈተነው የተፈጥሮ ባሕርያቸው ትእግሥተኛ ሲሆን፤ ጽሕፈት ሲልዋቸው ፍጥነታቸው የመኪና ያህል ስለነበረ፤ ከአማርኛቸው በቀር ለወጣቱ

ግ ቀለም ነድፎ

አምልኮና ባህል ኮም እንደ ሌላው ሁኖ ስለታያቸው ከተው አድርገው

ትግል ደርሶበት በት ጊዜ ድርጅቱ

ልዩ አሳብ ጣልቃ ነ አብዛኛውን ጊዜ ገኝቶቻቸው ነው። አማርኛቸውን በተፈጥሮ ጠባዩ ናል፤ ግን ደግሞ ቱንቋ ጠባይ ነው ያለውና በፍጥነት ና ማዕርግ ያለው

የሚሆኑ ልዩ ልዩ ዓይነት በጽሕፈት በሥራ የተፈተነው ከፈት ሲልዋቸው ለወጣቱ

ኢትዮጵያዊ ለአንዳንዱ የጻፉት ታሪክና ልብ ወለድ ታሪክ ሌላውም ሁሉ አብዛኛውን ጊዜ ውዝፍ ሆኖ ይታየዋል። ምክንያቱም በቤተመንግሥት የነበረባቸው ከባድ ሥራ፣ ለሚጽፉት መጽሐፍ የተገባውን ምርመራ ለማጥለቅና ለማስፋፋት ፋታ አልሰጣቸው ስላለና ለአገራቸው ሕዝብ በነበራቸው ፍቅር፣ እርሳቸው ካወቁት ከብዙው ጥቂቱን ሳያስታውቁት ቢቀሩ «ዘደፈነ ወርቅ አግዚኦ» የጌታውን ወርቅ እንደሸሸገ /እንደቀበረ/ አገልጋይ እንዳይሆኑ ሲሉ ይሆናል።

የሂሣብ የፍልስፍና፣ የሕክምናና፣ የሥነ ፍጥረት ይህንንም የመሰለውን ልዩ ልዩ ዕውቀት የተማረ ሰው ካልሆነ በቀር በሌላ ዕውቀትም ሊቅ የሆነ ሰው አያስተውለውም።

አንዳንድ ሰዎች ግን፣ በድርሰት ችሎታቸው እንኳንና የተማረ ሰው ተራውም ሕዝብ ሳይቀር በሚያስተውለው ንግግር ልዩ ዕውቀታቸውን ለመጻፍ ተችሏቸዋል። ቃለ አግዚአብሔር የሚያስተምሩና የሃይማኖትን መጻሕፍት የሚተረጉሙ፣ ስለ ሃይማኖትም የሚጽፉት ሊቃውንት ምስጢሩ ግን እያላቸው ንግግራቸው ወይም አጻጻፋቸው አማርኛው ተለውጦ ለግል ውሎ የማይደፈር ሁኖ ይኖራል። ደግሞም ትምህርት ሲባል ከጥንት እስከ ዛሬ፣ የአገርና፣ የመንግሥት ወሰን የማያግደው፣ አገርና መንግሥቱም ቢለያዩ እንኳ ሰንደቅ ዓላማው፣ ወይም ወገኑ እንድ የሆነ ነው። ለጊዜው ያገራችን ሊቃውንት ግን ከኢትዮጵያ ውጭ ያለው ትምህርትና እውቀት ባዕድ ሁኖባቸዋል።

ቢትወደድ ዘውዴ ገብረሕይወት

ኢትዮጵያን ምዕራባዊነትን ለማሳበስ ምዕራባዊ ያልሆነው የኢትዮጵያ
ዓይነተኛ (ሞዴል) መከራ:- የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ገሩይ ወደ ጃፓን
ያደረጉት የተልዕኮ ጉዞ ፲፱፻፳፫ ዓ.ም

ለአይ ኤስ ደቡብ የቀረበ ሰነድ

፪. ካልቪት ከላርክ 3ኛ

ጃክሰንቪል ዩኒቨርሲቲ

ጃክሰንቪል፣ ፍሎሪዳ (U.S.A)

የጽሑፉ ረቂቅ

እ.ኤ.አ. በ1920ዎቹ ዓመታት ውስጥ አብዛኛዎቹን የምዕራባውያን ኃይሎች በጣም ባስበረገገና ባስደነገጠ መልኩ ጃፓናውያን ጉብኚዎች በጃፓንና በኢትዮጵያ መካከል በተከታታይ ንግድን ለማስፋፋት የፈለጉበት ሁኔታ ታይቷል። ጃፓናውያኑ ተወካዮች በ፲፱፻፳፫ ዓ.ም በአጼ ኃይለሥላሴ የንግሥ በዓል ላይ የተገኙ ሲሆን ወደዚያውም ከኢትዮጵያ ጋር የወዳጅነትና የንግድ ስምምነት ተፈራርመዋል። በተከታታይም ዓመት ኢትዮጵያውያውን ቀደም ሲል እ.ኤ.አ በ1889 ዓ.ም ከወጣውና የጃፓን የሜይገር ሕገ መንግሥት ጋር በጣም ተመሳሳይነት ያለውን ዓይነት ሕገመንግሥት አወጁ። ይኸንንም ቅርበትና ልባዊ ግንኙነት ይበልጥ የተሻለ እንዲሆን በማሰብ ኢትዮጵያን ልክ እንደ ጃፓን ለማድረግ ያሰቡትና ጥሩ ተሰሚነትም የነበራቸው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩ ገሩይ ወልደሥላሴ እ.ኤ.አ በ1931 ዓ.ም መጨረሻ ጃፓንን ጉብኙ። ገሩይ የንግድና የፖለቲካ ትስስሮችንና ወታደራዊ እርዳታን ለማግኘት ፈልገው የነበረበትና ከፍተኛ ም አክብሮት የተመላበት መስተንግዶ የተደረገላቸው ሲሆን ገሩይና አብረዋቸው የሄዱት ኢትዮጵያን አብዛኛዎቹን የጃፓንን የታወቁ የኢንዱስትሪና የወታደራዊ ተቋማትን እየተዘዋወሩ በመጉብኘት ደህና አድርገው መርምረው አይተዋል። የብሔርተኛነት ስሜት ያየለባቸው የጃፓን መሪዎች በነጮች ቅኝ አገዛዝ እና በኢምፔሪያሊዝም ላይ በሚደረገው « የቀለም ሕዝቦች » ትግል በኢትዮጵያ ውስጥ ተፈላጊውን አጋር ለማግኘት ተስፋ በማድረጋቸው ለገሩይና ለተከታታዮቻቸው ከፍተኛ ጉጉት የተመላበትን ሰላምታ አቀረቡላቸው። የገሩይም ጉብኝት ከፍተኛ የትብብር ደረጃን ያመላክተ ጉዳይ ነበር። የዓለምን ኃያላን መንግሥታት ቁጣ በመጋፈጥ ረገድ የጃፓን መንግሥት ፈቃደኛነት ግን ከጃፓናውያን ብሔርተኞች ፍላጎት ያነሰ ነበር። ይህ ሰነድ በእንግሊዝ፤

የኢትዮጵያ

ወደ ጃፓን

ላርክ 3ኛ

ሪፖርተር

፳ሎሬዳ (U.S.A)

የምዕራባውያን
ን ጉብኚዎች
ኔት የፈለጉበት
ለሥላሴ የንግሥ
ዓፄነትና የንግድ
ን ቀደም ሲል
ሁት ጋር በጣም
ቅርብና ልባዊ
ነ ለማድረግ
ጌኒስትሩ ኅሩይ
ኅሩይ የንግድና
በረቦትና ከፍተኛ
ይና አብረዋቸው
ሪና የወታደራዊ
ው አይተዋል።
ቅኝ አገዛዝ እና
ኢትዮጵያ ውስጥ
ለተከታዮቻቸው
ሩይም ጉብኝት
ነለምን ኃያላን
ፈቃደኛነት ግን
ገንጠዝ፤

በፈረንሳይ፣ በኢጣሊያ እና በጃፓን በዋና ዋናዎቹና በሁለተኛም ደረጃ
ምንጮች ላይ ተመስርቶ በሚገባ በሰፊው ስለተነገረለት የታወቀው ጉብኝት
እነሳሽ ምክንያቶቹንና ተከታይ ውጤቶቹን ዘርዘሮ ይገልጻል። በተጨማሪም
በሰፊ ዲፕሎማሲያዊ አድምታው ይህንን የግሎባላይዜሽንና የምዕራባዊነትን
ምሳሌ ምዕራባዊ ባልሆነ አገር አማካይነት ይወክልልኛል በማለት በሰፊው
ተንትኖ አስቀምጦታል።

ፍፁም የተዋጣላቸውና ተራማጅ አስተሳሰብም ያላቸው ኅሩይ
ታሪኮችና ማኅበራዊ ፍልስፍናዎች ያሉዋቸውን ወደ ሃያ ስምንት ያህል
የሚሆኑ መጻሕፍትን በአማርኛ ደርሰዋል። ልዩ የቋንቋ ችሎታ ያላቸውና
እ.ኤ.አ ከ1930 ዓ.ም በኋላ የወጭ ጉዳይ ሚኒስትር የሆኑት ኅሩይ ወደ
ፓሪስ፣ ወደ ጄኔቫ፣ ወደ ጃፓንና ወደ አሜሪካ የዲፕሎማቲክ መልእክተኛ
በመሆን አገልግለዋል። አጼ ኃይለሥላሴና ኅሩይ የጃፓንን የልማትና ዕድገት
መንገድ ከመፈለጋቸውም በላይ የጃፓንናውያን አስተማሪዎችና አለማማጃች
በመሆን አውሮፓውያን የጃፓንን ፈጣን የለውጥ እርምጃ ያመጡ ቀስቃሾች
መሆናቸውን ተገንዝበዋል። በኢትዮጵያ ከነበሩት የፈረንሳይ ጉዳይ ፈጻሚ
ጋር ሲነጋገሩም ኅሩይ የጃፓንን የለውጥ እርምጃ በማሞገስ «ከጃፓን ይልቅ
እዚህ በኢትዮጵያ ከዚህ በፊት ያልተደረጉ ዓይነት ልዩ እርምጃዎችን ያያሉ»
ሲሉ አረጋግጠዋል።

ከጃፓን ጋር የተደረጉትም ቅርርቦች የዲፕሎማቲክ ጠቀሜታዎችን
የያዙ ነበሩ። እ.ኤ.አ በ1930ዎቹ ዓመታት መጀመሪያዎች ላይ የኢትዮጵያ
ፖሊሲ በኢትዮጵያ ላይ የአጭር ጊዜ የጥቅም ፍላጎቶች ለሌላቸው ለምሳሌ
እንደ አሜሪካ ጀርመን ጥቂት የኤውሮፓ ትናንሽ አገሮችና ጃፓንን ለመሳሰሉ
አገሮች ዋና ዋና የንግድ ሥራዎችን ለመስጠት የታሰበበት ትልም ነበር።
በኢንተርናሽናል የፖለቲካ ፋክክርም ቢሆን ጃፓን ባላት ጂዎግራፊያዊ
አቀማማጣ ምክንያት ጃፓንናውያን የኢትዮጵያን ሉዓላዊነት ሊያሠጉ
እንደማይችሉ ኅሩይ በሚገባ ተረድተውት ነበር። ከዚህም በላይ አንድ

አውሮፓዊ ኃይል ኢትዮጵያን የሚያሠጋት ቢሆን ጃፓን በኢትዮጵያ የሚኖራት የኢኮኖሚ ጥቅም ኢትዮጵያን እንድትደግፍ ያስገድዳታል የሚል አስተሳሰብም ነበር። በመጨረሻም በኢትዮጵያ የጃፓን መገኘትና የጃፓንናውያን በብዛትም መግባት የኢትዮጵያን ጎረቤት ቅኝ አገሮች የያዙትን እንግሊዝንና ፈረንሳይን ያዳክማቸውም ይሆናል።

የፈረንሳይ ዲፕሎማቶች ኅሩይ ሥራቸውን እንደጀመሩ ገና ከጠዋቱ ስለኅሩይ በመጀመሪያ መልካም አስተሳሰብ ነበራቸው። እ.ኤ.አ በ1919 ዓ.ም ኅሩይ ወደ ኤውሮፓ በሄዱ ጊዜ የኢትዮጵያን የምሁራን ወገን የሚመሩ ዓይነት ሰው አድርገው ተመልከተዋቸውም ነበር። በፈረንሳይ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር (ኬይዶርሲ) ጥያቄ ኅሩይ የሕዝብ መምሕር (አስተማሪ) የሚል የሽልማት ዓርማ ተሰጣቸው። እ.ኤ.አ በ1922 ዓ.ም በአዲስ አበባ የተቋቋመውና የሀገሪው ዜጎች ያልሆኑትን ሰዎች የሚዳኝ ልዩ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንት ሆነው በመሾማቸው የውጭ አገሮች ዲፕሎማቶች ስለ ሹመቱ እርካታ ተሰምቷቸው ነበር። እ.ኤ.አ ከ1917 እስከ 1923 ዓ.ም ድረስ በኢትዮጵያ የነበረው የፈረንሳይ ለጋሲያን ሚኒስትር ኅሩይ ትክክለኛ ብልህና የልዩ ፍርድ ቤቱ መልካም አሠራር ሳይናጋ እንዲቀጥል የሚያደርጉ ሰው ናቸው የሚልና በኢትዮጵያ የሚገኙ አውሮፓውያን ሁሉ እንደሚተማመኑባቸው ፈረንሳዊው ዲፕሎማት ማመልከታቸው ተረጋግጦአል። እ.ኤ.አ በ1924 ዓ.ም ኅሩይ ተፈሪ መኮንን ይባሉ ከነበሩት የወደፊቱ ንጉሠ ነገሥት ኃይለሥላሴ ከሚሆኑት ጋር በሌላ ጉዞ ወደ ኤውሮፓ አብረው ሄዱ። በዚያንም ጊዜ የፈረንሳይ ለጋሲያን ሌላው ሚኒስትር፡-

« ትልቅ ግምት የሚሰጣቸውና ምናልባትም ልዑሉ ዙፋኑን ከያዙ በኋላ ከዋነኞቹ ታላላቅ ሚኒስትሮች አንዱ መሆናቸው የማይቀርላቸው ኅሩይ ራሳቸውን ለራስ ተፈሪ ፍፁም ታማኝ ያደረጉ ሚዛናዊ አመለካከትና ግልጽ አዕምሮ ያላቸው ሰው ናቸው። ዘመናዊ አስተሳሰቦችን የሚያውቁና ሀገራቸውም እነዚህን ዘመናዊ አስተሳሰቦችን ማወቅ አስፈላጊ መሆኑን

ፓን በኢትዮጵያ
ገደዳታል የሚል
ፓን መገኘትና
አገሮች የያዙትን

ሠሩ ገና ከጠዋቱ
ሐ በ1919 ዓ.ም
ወገን የሚመሩ
ይ የውጭ ጉዳይ
ስተማሪ) የሚል
በአዲስ አበባ
ልዩ ፍርድ ቤት
ቶች ስለ ሹመቱ
3 ዓ.ም ድረስ
ትክክለኛ ብልህና
የፊደር ሰው
ገደብን ሁሉ
ማመልከታቸው
ይባሉ ከነበሩት
በሌላ ጉዞ ወደ
ኦሪጋን ሌላው

ዙፋኑን ከያዙ
ቀርላቸው ጎረይ
ሞላካክትና ግልጽ
ን የሚያውቁና
መሆኑን

የተገነዘቡ ከመንግሥት ዋናዎቹ ኃላፊዎች አንዱም ናቸው » በማለት መስከረውላቸዋል።

ይሁንና ግን ይህ ስለ ጎረይ የተመሰከረው በግ አስተያየት ትንሽ በትንሽ እየተለወጠ ሄደና አዲስ አበባ የሚገኘው የፈረንሣይ ለጋሊዮን ጉዳይ ፈጻሚ እ.ኤ.አ ሐምሌ 25 ቀን 1931 ዓ.ም ባስተላለፈው መልእክት ጎረይ ብልህነት የጎደላቸውና ሥራቸውንም ለይስሙላ ያህል ላይ ላዩን ብቻ በማስመሰል እንደሚሠሩ ዓይነት ገለፅ። ይሁንና ግን የኢትዮጵያ መንግሥት ጎረይን ሳያማክር የሚወስደው ውሳኔ አልነበረም። ጎረይ በንጉሠ ነገሥቱ ዘንድ የነበራቸው ተደማጭነት እጅግ ተፈላጊና ጠቃሚም ሆኖ በመቆየቱ አንድ የፈረንሣይ መንግሥት ተወካይ የኢትዮጵያው ራስፑቲን ብሎ ሲሰይማቸው ሌላው ደግሞ ጎረይ ኃይለሥላሴ በተባለው ስም ሽፋን ንጉሠ ነገሥት የሆኑ ሰው ናቸው በሚል በጋዜጣ ርእስ አንቀጽ ጽፎባቸዋል። ሌላው ተረባሪ ደግሞ ጎረይን ምትሀተኛው ጠንቋይ ሲል ገልጿቸዋል።

ለመሆኑ የጎረይ ዝና በፈረንሣይ ዲፕሎማቶች ዘንድ ለምን እንደዚህ ከፋኛ ሊያሸቆለቁል ቻለ? ምንም እንኳን ፈረንሣይን የሚጠሉ ባይሆኑም በጠቅላላው አውሮፓውያንን የማያምኑና ወደ እንግሊዝና ወደ ስዊድናውያን መቀራረብን የሚፈልጉ ነበሩ። እንደዚሁም ደግሞ ኢትዮጵያን ከሌሎች እያገለለ የሄደውን የጎረይን ያልተላለሱ አክራሪ ፖሊሲዎችን ፈረንሣዮች ይነቅፉ ነበር። በተለይም ደግሞ ብዙዎቹ አውሮፓውያን ፈረንሣዮችን ጨምሮ በኢትዮጵያ ውስጥ ጃፓን ስላደረገችው የመቀራረብ እርምጃ ጎረይን ይወቅሱ ነበር።

የጎረይ ጉብኝት

የጎረይ ጉብኝት ሀሳቡ የተፀነሰው ጃፓን በቱርክ የነበረው አምባሳደሯ እ.ኤ.አ 1930 ዓ.ም በጎዳር ወር በቀዳማዊ ኃይለሥላሴ የንግሥ በዓል ላይ በልዩ መልክተኛነት እንዲገኝ ከማድረግ አንድ ዓመት አስቀድሞ ነበር። አምባሳደር ዮሴፍ ኢሳቡሮ በኢትዮጵያ በነበሩበት ጊዜ አዲስ የወዳጅነትና የንግድ ስምምነት ውል የተፈራረሙ ሲሆን ይህንንም ስምምነት ሁለቱም

አገሮች ከሁለት ዓመት በኋላ አጽድቀውታል። ኢትዮጵያ የጃፓንናውያንን መስመር ተከትላ ዘመናዊነትን ከጃፓን በሞዴልነት መቅሰም ትችል እንደሆነ ለማየት ካደረገባቸው ጉጉት የተነሣ ኅሩይ ግንኙነቶቹን ለማሻሻል አንድ የኢትዮጵያን የልዑካን ቡድን ወደ ጃፓን ለመላክ እ.ኤ.አ ኅዳር 19 ቀን አሳሰቡ። ለዚህም ማሳሰቢያ መልካም ምላሽ በመገኘቱ የኢትዮጵያው ንጉሠ ነገሥት ጃፓን የኢትዮጵያን ባለሙሉ ሥልጣን መልክተኛ እንድትቀበል በማለት በይፋ ጠየቁ። የጃፓን የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤትም አምባሳደር ዮሴፋ ስለቀረበው ጥያቄ በዝርዝር እንዲነጋገሩበት መመሪያ ሰጣቸው። ኅሩይም በመጀመሪያ ያቀዱት በግንቦት ወር ለመሄድ ነበርና ከጃፓን ጉብኝታቸውም በኋላ ወደ አሜሪካ ከዚያም ከአልጋወራሹ ጋር ለመገናኘት ወደ ፈረንሳይ ለመሄድ አቅደውም ነበር። በዚህ ጊዜ ግን ኢትዮጵያውያን ወደ ኤውሮፓ የሚደረገውን የአልጋ ወራሹን የጉብኝት ጉዞ ላልተወሰነ ጊዜ ስላስተላለፉት ኅሩይ ከጃፓን በቀጥታ ወደ ኢትዮጵያ ለመመለስ ወሰኑ። ከጃፓንም ወደ አሜሪካ እንዲሄዱ ንጉሠ ነገሥቱ ለኅሩይ ትእዛዝ የመስጠታቸው ነገር እምብዛም ዕድል አልነበረም። ለማናቸውም ቢሆን ኅሩይ በአዲስ አበባ በሚጠብቃቸው ሥራ ምክንያት ከሦስት ወር በኋላ ለመመለስ አቀዱ።

የንጉሠ ነገሥት ኃይለሥላሴ ልዩ መልእክተኛ የሆኑት ኅሩይ ስለእቅዶቻቸው ለኢጣሊያ መንግሥት ከገለፁ በኋላ እ.ኤ.አ መስከረም 30 ቀን ከአዲስ አበባ ተነሡ። ከእርሳቸውም ጋር በጅቡቲ የኢትዮጵያ ቆንሲል የነበሩት ተፈሪ ገብረማርያም፣ አርአያ አበበና፣ ዳባ ብሩ አብረዋቸው ነበሩ። ሁላቸውም እ.ኤ.አ ጥቅምት 5 ቀን 1931 ዓ.ም ከጅቡቲ በመርከብ ተሳፍረው ወደ ጃፓን ተጓዙ። የወደፊቱንም ጊዜ ገዱን ለማመልከት ከመንገደኞቹ አንደኛው አርአያ አበበ የተባሉት ኩሮዲ ማሳኮ ከተባለች እንዲት ጃፓንናዊት ጋር በጋብቻ ለመተጫጨት ያሰቡ ሲሆን፣ ዳባ ብሩ ደግሞ በኢጣሊያና ኢትዮጵያ ጦርነት ወቅት እ.ኤ.አ በ1935 ዓ.ም እንደገና ወደ ጃፓን ተመልሰው የሚገቡት ሆነው ነበር።

የ ጃፓንናውያንን
 ትችል እንደሆነ
 ለማሻሻል አንድ
 ነ ኅዳር 19 ቀን
 ትዮጵያው ንጉሠ
 ቱኛ እንድትቀበል
 መሥሪያ ቤትም
 ገሩበት መመሪያ
 ለመሄድ ነበርና
 አልጋወራሽ ጋር
 በዚህ ጊዜ ግን
 ነን የጉብኝት ጉዞ
 ወደ ኢትዮጵያ
 ነ ነገሥቱ ለኅሩይ
 ሰዎች ለማናቸውም
 ት ወር በኋላ

የሆኑት ኅሩይ
 አ መስከረም 30
 ኢትዮጵያ ቆንሲል
 ብረዋቸው ነበሩ።
 ምርኮብ ተላፍረው
 ከት ከመንገደኞቹ
 አንዲት ጃፓንዊት
 ግም በኢጣሊያና
 ረገና ወደ ጃፓን

ኅሩይ ከጅቡቲ ወደ ጃፓን በሄዱበት በዚያው ቀን በአዲስ አበባ
 የአሜሪካው መንግሥት ተጠሪ ኤዲሰን ሳውዛርድ የተባሉት ወደ ዋሽንግተን
 አንድ ረጅም መልእክት አስተላለፉ። በመልክቱም ኅሩይ ወደ ጃፓን የሄዱት
 በዋነኛነት በቅርቡ ጃፓንናውያን መልእክተኞች በኢትዮጵያ ለአደረጉት ጉብኝት
 መልካም ምላሹን ለማድረግ፣ ለጋሲዮን ለመክፈት፣ የንግድና የወዳጅነት
 ውል ለመዋዋልና በጃፓን ንጉሥ ሥርዓተ ንግሥ አከባበር ላይ ለመገኘት
 መሆኑን እንደገለፁላቸው አስረድተዋል። ጃፓንናውያን እንዲያውም ካሁኑ
 በኢትዮጵያ ወስጥ በተወዳዳሪነት ያየሉበትን የጥጥ ሥራ ሽቀጣ ሽቀጦችን
 ገበያ በብቸኛነት (በሞኖፖል) ለመያዝ የሚያስችላቸውን ዓይነት ስምምነት
 ለማድረግ ማሳሰባቸውን ሳውዛርድ ያመኑበት መሆኑንም በሪፖርታቸው
 አመልክተዋል። ሳውዛርድ ተረድቼዋለሁ እንደሚሉት ለዚህ በጋራ ስምምነት
 የዋጋ ድርድር ያደረገው አንዱ ጃፓንዊ ድርጅት «ኒሲሺን ቦሴኪ ካቡስኪኪ
 ካይሻ፣ ሶሳይቴ አኖኒም ደፊላቱር ደኮቶን ቶኪዮ ጃፓን» የተባለው ነበር።
 ንጉሠ ነገሥቱ በኢትዮጵያ ውስጥ ከርዳዳ ዓይነቶችን የጥጥ ሥራ ምርቶች
 ለማስመረት ይፈልጉ ስለነበር ጃፓንናውያን የዚህ ዓይነቱን ድርጅት
 በኢትዮጵያ ውስጥ እንዲያቋቁሙ ኅሩይ ሀሳቡን እንደሚያቀርቡ ሁሉ
 ሳውዛርድ ያስቡ ነበር።

ለብዙ ዓመታት ሳውዛርድ ካደረጉዋቸው ውይይቶች ንጉሠ ነገሥቱ
 ጃፓንን በጣም እንደሚያደንቁና ጃፓንናውያን በዓለም የታወቀውን ተደናቂ
 አቋማቸውን ለማግኘት የበቁት የውጭ አገር ተወላጆች የሆኑ አማካሪዎችን
 በመጠቀም መሆኑን እንደሚያምኑበት ማወቃቸውን አረጋግጠዋል።
 ኢትዮጵያም በዚህ ዓይነት በውጭ አማካሪዎቿ አማካይነት ተመሳሳይ የሆኑ
 አስደናቂ ክንውኖችን ለማድረግ የምትጠበቅ መሆኗ ተገቢውም እንደሆነ
 ኃይለሥላሴ ማሰባቸውን ጠቁመዋል። በኢትዮጵያና በጃፓን አገሮችና
 በሕዝቦቻቸው መካከል ያሉትን ሰፊ ልዩነቶችን ችሎታዎቻቸውንና
 ሀብቶቻቸውን እንዲሁም ኢትዮጵያ ካለችበትና መቼም ቢሆን ተስፋ
 ከምታደርገው በላቀ ሁኔታ ጃፓንን ቀዳሚ ሥፍራ በሰጣት ሁኔታ ላይ ንጉሠ
 ነገሥቱ በእርግጥም ምንም ግንዛቤ እንዳልነበራቸው ሳውዛርድ በጥርጣሬ

ዓይነት ጨምረው ገልጸውታል። ሳውዛርድ ለአሜሪካ ወደ ውጭ ጉዳይ አገልግሎት ከመግባታቸው በፊት በሩቅ ምሥራቅ ወስጥ በርካታ ዓመታትን ያሳለፉ በመሆናቸው ጃፓንን ደህና አድርገው ያውቃሉ። ይሁን እንጂ ግን በሁለቱ አገሮችና በሕዝቦቻቸውም መካከል ያለውን ትልቅ ልዩነት ገልጸው ግርማዊ ንጉሠ ነገሥትን ለማሳመን ምናልባትም የማይቻልና ከቶም የማይሞከር አስቸጋሪ ተግባር መሆኑን ከቶም አላሰቡም ካሉ በኋላ ነገር ግን በጃፓን ጉብኝታቸው በተጨማሪ መልኩ ሁኔታዎችን እንዲያነፃፅሩ በማለት ለኅሩይ አፈሊየላዊ ባልሆነና ብልህነት በተዋሀደው ዘዴ ሳውዛርድ አሳስበዋል።

አንድሬ ሬቦን በተባለ መርከብ ተሳፍረው ኅሩይና ተከታዮቻቸው በምዕራብ ጃፓን ኮቤ በተባለው ወደብ ጥቅምት 26 ቀን (እ.ኤ.አ ኖቬምበር 5) ከጠዋቱ ልክ 3 ሰዓት ላይ ደረሱ። ከፍተኛ የጃፓን መንግሥት ባለሥልጣኖች የአንድ ክፍለ ግዛት አገረገዥ ከንቲባውና ከሁለት ሺህ እስከ ሦስት ሺህ የሚገመቱ ጃፓናውያን ዜጎች፣ የወጣቶች ማኅበር አባላትና ቦይስካውቶችንና ተማሪዎችን ጨምሮ እንግዶቹን እንኳን ደህና መጣችሁ በማለት አቀባበል አደረጉላቸው። የእንግዶቹም መሪ ለተቀበላቸው ሕዝብ ስለሁለቱ አገሮች የጋራ ብልፅግና የተቀራረበ ወዳጅነትና የንግድ ትስስር የሚታዩዋቸውን ተስፋዎች ገለፁ። ከዚያም፡-

« በቅርቡ በተደረገው የጃፓንና አቢሲኒያ የንግድ ስምምነት ተደስቼአለሁ። ከ3000 ዓመታት በፊት የተመሠረተው የአቢሲኒያ መንግሥት ግዛት ከጃፓን ንጉሠ ነገሥታዊ ግዛት ጋር የሚያመሳስሉት በርካታ የጋራ ነገሮች አሉት። በንገሥተ ሳባ ሥልጣን የሰሎሞን ልጅ መንግሥቱን የመሠረተ ሲሆን የአሁኑም የኢትዮጵያ ንጉሥ ሲወርድ ሲዋረድ ከመጣው ዘር 127ኛው ነጋሢ ናቸው። ባለፉት የ3000 ዓመታት ታሪክ ውስጥ በክርስትና ሃይማኖት ተከታዮችና በመሐመዳውያን (ሙዝሊሞች) መካከል የሀገሪቱን የባህል ዕድገት በጣም የጉዳ ግጭቶች አጋጥመዋል። አቢሲኒያ በባህልና በሌሎችም እንቅስቃሴዎች ዘግይታም ቢሆን ግን

ደ ውጭ ጉዳይ
 ርካታ ዓመታትን
 ጌሁን እንጂ ግን
 ልዩነት ገልጸው
 ገይቻልና ከቶም
 ብሏል ነገር ግን
 ያነፃፅሩ በማለት
 ዘዴ ሳውዛርድ

፤ ተከታዮቻቸው
 ሌላ ኖቨምበር 5)
 ት ባለሥልጣኖች
 አስከ ሦስት ሺህ
 ቦይስካውቶችንና
 ገማላት አቀባበል
 ከሁለቱ አገሮች
 የሚታዩዋቸውን

ነግድ ስምምነት
 ተው የአቢሲኒያ
 ግዛት ጋር
 በንግሥተ ሳባ
 ሲሆን የአሁኑም
 127ኛው ነጋሢ
 ስጥ በክርስትና
 ሊሞች) መካከል
 አጋጥመዋል።
 ም ቢሆን ግን

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ፈጣን ዕድገትን አሳይታለች። ለምሳሌም ያህል
 ዋና ከተማዋ አዲስ አበባ በአሁኑ ወቅት የባቡር መስመር አላት »
 ብለዋል።

በኋላም ኅሩይ በጉብኝታቸው የገጠማቸውን ሲገልፁ «ጃፓን በደረሰን ጊዜ
 የሰዎችን የደስታ ጩኸት ሰማን። ብዙ ጃፓናውያን ዜጎች የኢትዮጵያንና
 የጃፓንን ሰንደቅ ዓላማዎች እያውለበለቡ ከወደቡ ላይ ጠበቁን። በየሄድንበት
 ሁሉ ተመሳሳይ ሁኔታ ነበር » ብለዋል። ጃፓናውያን በቅርቡ ከሊግ አፍ
 ኔሽንስ (ከመንግሥታት ማኅበር) ስለወጡ ከአፍሪካ የመጣውን በኅሩይ
 የተመራውን የወዳጅነት ተልእኮ ቡድን እንኳን ደህና መጣችሁ ብለው
 ለመቀበል በተለይም ተደስተው ነበር። ከምሳም በኋላ የእንግዶቹ ቡድን ወደ
 ሮኮ ተራራና ወደ ታካራዙካ በመጓዝ በዙይሆገር ቤተመቅደስ በተደረገው
 የሻይ ግብዣም ላይ ተገኝተዋል።

በዚያኑ ዕለት ምሽት ልክ በ3 ሰዓት ላይ የኅሩይ ቡድን ወደ ቶኪዮ
 በሚሄደው ልዩ ባቡር ተሳፍሮ በመጓዝ በማግሥቱ ጠዋት ቶኪዮ ሲደርስ
 የንጉሣዊው ቤተሰብ (የቤተመንግሥት) ሚኒስትሩ ኢፔኪ ኪቶኩሮ፣ የውጭ
 ጉዳይ ሚኒስትሩ ሺዴሃራ ኪጁሮ እና ሌሎችም ከፍተኛ ባለሥልጣኖችና
 የጋዜጠኞች ቡድን በሚያስደስት ሁኔታ ተቀበሉት። ወታደራዊው የቶያማ
 ባንድ (የሙዚቀኞች ቡድን) ትርጓሜን እያሳየ ሳለ ኢትዮጵያዊው መልእክተኛ
 ና ተከታዮቻቸው ለአጭር ጊዜ ዕረፍት በጣቢያው ወደሚገኘው የታዋቂ ልዩ
 እንግዶች ማረፊያ ክፍል ገቡ።

ከዚያም እንግዶቹ በንጉሠ ነገሥታዊው የክብር ዘበኞች ታጅበውና
 በክብረበዓሉ ዋና አዛዥ ዋታናቢ አስተናጋጅነት ወደ ንጉሣዊው ሆቴል
 ተጓዙ። እንደገናም ደግሞ በክብር ዘበኞችና በሞተር ቢስክሌቶች ታጅበው
 ከቤተመንግሥት በተላከላቸው ልዩ ሠረገላ በመሆን ከረፋዱ በ4 ሰዓት ከ20
 ደቂቃ ከሆቴሉ ወደ ንጉሠ ነገሥቱ ቤተ መንግሥት ሄዱ።
 በቤተመንግሥቱም የፌኒክስ አዳራሽ በንጉሠ ነገሥቱ በግርማዊ ሒሮሒቶ
 ፊት ኅሩይ በአማርኛ ቋንቋ የክብረ ሰላምታ ከገለፁ በኋላ የኢትዮጵያን ንጉሠ

ነገሥት ደብዳቤ አቅርበው በኢትዮጵያ ግዛት ከፍተኛ ክብር ያለውን ባለ ጳውሎዊና አበባ ያለበትን የሰሎሞንን ኮርዶን ኒሻን አበረከቱ። በምላሹም ከጃፓን ንጉሠ ነገሥት ተገቢው አንደኛ ደረጃ ሽልማትና የማለዳው የፀሐይ ጀምበር አወጣጥ የተሰኘውን ታላቅ ኮርዶን ኒሻን ተሸለሙ። ከዚያም ጥሩ ኢትዮጵያ ለዘመናዊነት እርምጃዋ የጃፓንን ምሳሌ (ሞዴል) እንደምትመርጥ በማረጋገጥ ሲናገሩ «ንጉሠ ነገሥታችን የኢትዮጵያ መሪ በጃፓን ውስጥ ባለፉት ስድሣ ዓመታት የተደረገውን አስደናቂና ታላቅ ዕድገት በጣም አድንቀዋል። የጃፓን ንጉሠ ነገሥት ግዛት በአጭር ጊዜ ውስጥ እንዲህ ዓይነቱን ትልቅ ተግባር አሳክታ በማከናወኗ የኛ ንጉሠ ነገሥት በጣም በመገረም ስለተመሰጠብት የጃፓን ግዛት ለኢትዮጵያ እጅግ መልካም ምሳሌ (ሞዴል) እንድትሆን በዚህ አቅጣጫ ለማነቃቃት ወስነዋል። » በማለት ገልፀው የጃናፓኑ ንጉሠ ነገሥት ባለፈው የፀደይ ወራት በግርማዊ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ የንግሥ በዓል ላይ በወኪላቸው አማካይነት ተካፋይ በመሆናቸውና ራሳቸውን ጥሩይንም የጃፓን እንግዳ በማድረግ እየሰጧቸው ስላለው ክብር ምስጋናቸውን አቅርበውላቸዋል። የጃፓኑ ንጉሠ ነገሥትም በበኩላቸው ሲናገሩ ስለተሰጣቸው የኒሻን ሽልማትና ከሩቅ አገርም መጥተው ጃፓንን ስለገቡላቸው የተሰማቸውን ደስታና ምስጋና ገልፀዋል። ከዚያም ጥሩ በእቴጌይቱ ዘንድ አቀባበል ስተደረገላቸው የኢትዮጵያን ታላቁን ኮርዶን ኒሻን ለእቴጌዋ አበርክተዋል። ከዚያም ጥሩይና ተከታዮቻቸው ከረፋዱ 5 ሰዓት በኋላ ከንጉሣዊው ቤተመንግሥት ወደ ሆቴላቸው ተመልሰዋል። ጥሩይም ከተከታዮቻቸው ጋር በመሆን በ6 ሰዓት ተኩል ላይ እንደገና ወደ ቤተመንግሥቱ ተመልሰው በሆሜይደን አዳራሽ ለእንግዶቹ ክብር በተዘጋጀላቸው ንጉሣዊ የምሳ ግብዣ ላይ ተገኝተው ነበር። በዚያም ወቅት ጃፓናዊው ንጉሠ ነገሥትና እቴጌይቱ ልዑሉና ልዕልቲቱ በምሳ ግብዣው ላይ ተገኝተዋል። እንግዶቹም ከእኩለ ቀን በኋላ ከ8 ሰዓት ቀደም ብለው ከቤተመንግሥት እንደወጡ የጃፓኑ ንጉሠ ነገሥትም ለገብኝቱ ምላሽ እንዲደረግ ለክብረ በዓሉ ዋና አዛዥ ሃያሺ መልእክት አስተላለፉ።

ር ያለውን ባለ
 ቱቱ። በምላሹም
 ግለዳው የፀሐይ
 ከዚያም ኅሩይ
 እንደምትመርጥ
 በጃፓን ውስጥ
 ዕድገት በጣም
 ውስጥ እንዲህ
 ነገሥት በጣም
 መልካም ምሳሌ
 ፤። » በማለት
 ርማዊ ቀዳማዊ
 ይነት ተካፋይ
 ግ እየሰጧቸው
 ጉሠ ነገሥትም
 ሆኖ መጥተው
 ሰዋል። ከዚያም
 ታላቁን ኮርዶን
 ው ከረፋዱ 5
 ተመልሰዋል።
 ፤ እንደገና ወደ
 ነግዶቹ ክብር
 ዘዚያም ወቅት
 ሆሳ ግብዣው
 ቀደም ብለው
 ጉብኝቱ ምላሽ
 ፋ።

ኅሩይ ጋይሙሽ በመባል በታወቀው የጃፓን የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤት መደበኛውን የአክብሮት ሰላምታ ለመግለጽ ኅዳር 7 ቀን ከጠዋቱ 4 ሰዓት ጀምሮ ጉብኝት አድርገዋል። የውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩ ሺዴሃራም በጉብኝቱ ጊዜ በእንግሊዘኛ ቋንቋ ባደረጉት ንግግር፡-

« የኢትዮጵያው ንጉሠ ነገሥት ባለፈው ዓመት በተከበረው የንግሥ ክብረ በዓል ላይ የጃፓን ተወካዮች እንዲገኙ ጋብዘው ስለነበር እኛም ለዚህ ታላቅ ተልእኮ ጥልቅ በሆነ ስሜት ሚኒስትር ዮሴፋን ልከናል። አሁን ደግሞ በኢትዮጵያው ርእሰ ብሔር ወደ ጃፓን ንጉሠ ነገሥት ከተላኩት ከክቡርነትዎ ጋር በመገናኘታችን ደስታችን ከፍ ያለ ነው። በመሆኑም ለኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ግዛት ብልጽግና ለሁለቱ አገሮች ዘላለማዊ ወዳጅነት መልካም ምኞቱን እየገለጽሁ ለኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት በጃፓንኛ ባንዛይ! እላለሁ ብለዋል።

ኅሩይም በተዘጋጀላቸው ፕሮግራም መሠረት እንቅስቃሴያቸውን እንደቀጠሉ ነበር። ከውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ሺዴሃራ ጋር ከተገናኙ በኋላ የተቀደሰው ሜይገር በተባለው ሥፍራ ተገኝተው አክብሮታቸውን ገልፀዋል። ከእኩለ ቀን በኋላም እንግዶቹ የዩኤፍን የእንስሳትና የመናፈሻ ሥፍራና በቶኪዮ ክፍለ ግዛት መስተዳድር « የቴይተንን » የሥነ ጥበብ ሙዚየም ኤግዚቢሽን ጉብኝተዋል። በምሽቱም ወቅት ጃፓናውያኑ ጉብኚዎቹን በካቡኪዛ ቴአትር አስተናግደዋቸዋል። በማግሥቱም ኅዳር 9 ቀን ጠዋት ኅሩይ ኒኮ ከደረሱ በኋላ በካናያ ሆቴል አድረዋል። ከዚያም የቶሾጉን ቤተመቅደስ ከጉብኝ በኋላ ኅዳር 10 ቀን ወደ ሌላ ቦታ ሄደዋል። ኅዳር 11 ቀን ከረፋዱ 4 ሰዓት ጀምሮ በጃፓን የንጉሠ ነገሥቱ ቤተመንግሥት አስተዳደር በሃማ ገለልተኛ ቤተመንግሥት ለኅሩይ የዱር ዝይ (ዳክዬ) አደንና የምሳ ግብዣ አድርገውላቸዋል።

በኅሩይም ጥያቄ መሠረት የጃፓን የጦር ሚኒስቴር ቢሮ በጃፓን ንጉሠ ነገሥት የክብር ዘበኛ ክፍለ ጦርና በዑፁኖሚያ 14ኛው ክፍለጦር መካከል በቶቺጋ ክፍለ ግዛት የተካሄደውን የምር ያልሆነውን የውጊያ

ግጥሚያ እንዲመለከቱት አስፈላጊውን ዝግጅት አድርጎላቸዋል። ይህም የውጊያ ትርኢት በየክፍለ ጦሮች መካከል የሚደረግ ከሦስት ቀን የውጊያ ግጥሚያ አንዱ ክፍል ነበር። የኅሩይ ልዑካን ቡድን በኅዳር 14 ቀን ቅዳሜ ዕለት ጠዋት ከቶኪዮ ተነስቶ በመጓዝ በአምሊያና በካታኩሩ የምድር ባቡር ፋብሪካውን በዚያው ዕለት ጠዋት ጎብኝቷል። የምር ያልሆነ የጦርነት ትርኢቱ የተካሄደው በአሞይ ወንዝ ዳር ከእኩለ ቀን በኋላ ከ8 ሰዓት ጀምሮ ነበር። በዚያን ቀን ሌሊትም ቡድኑ አዳሩን በሳኖ አደረገ። ኅዳር 15 ቀን ኅሩይና ተከታዮቻቸው ከጠዋቱ በ5 ሰዓት በቶቺን አካባቢ የተጀመረውን የውጊያ ግጥሚያ ተመልክተዋል።

ከዚያም በናጐያ የሰነበቱት ኅሩይና ተከታዮቻቸው ኅዳር 18 ቀን ጠዋት በ2 ሰዓት ተኩል ከናጐያ ሆቴል ተነስተው የሀብቱን የዶሮ እርባታ እርሻ የጃፓንን የምድር ባቡር ፋርጎ ፋብሪካና የሚትሱቢሺን የአውሮፕላን ፋብሪካ ለመጎብኘት ተጓዙ። ከቀኑ በ6 ሰዓት ተኩል ኢትዮጵያን እንግዶች ከንቲባ አይዋ በፀረማይ መናፈሻ በቡቴንካኩ ሬስቶራንት ባዘጋጁት የምሳ ግብዣ ላይ ተገኝተዋል። ከዚያም በኋላ እንግዶቹ የናጐያን ቤተመንግሥት የሰገነት ማማ ተመልክተዋል። በዚያን ቀን ምሽትም ቡድኑ በአይቺ ክፍለ ግዛት፣ በናጐያ ከተማና በናጐያ የንግድና ኢንዱስትሪ ምክር ቤት በጋራ በተዘጋጀላቸው የራት ግብዣ ላይ የክብር እንግዶች በመሆን ተገኝተዋል። በናጐያ ክፍለ ግዛት አገረ ገዢ በናጐያ ከተማ ከንቲባና በሌሎችም ጭምር አሸኛኝነት የተደረገላቸው ኅሩይና ተከታዮቻቸው ኅዳር 19 ቀን ከጠዋቱ በ3 ሰዓት ከ52 ደቂቃ ከናጐያ ባቡር ጣቢያ ተነስተው ወደ ኪዩቶ ተጓዙ። ኅዳር 24 ቀን ከሰዓት በኋላ ኅሩይና ተከታዮቻቸው ከናራ ተነስተው አሳካ ገቡ። በዚህም ጊዜ ቀድሞ በፖርት ሳይድ ምክትል ቆንሲል የነበሩት ባሁኑ ጊዜ ግን በሳይጐን ቆንሲል የሆኑት ኩሮኪ ቶኪጂሮ ከኅሩይ ቡድን ጋር ተቀላቀሉ። ኩሮኪ ጃፓንና ኢትዮጵያ በመጀመሪያ ባደረጉት የመቀራረብ መከራ ዋነኛው ሰው ነበሩ። ኅሩይም ከመጓጓዣው ከወረዱ በኋላ « አሁን እያደረግን ባለው የጎብኝት ጉዞ ጃፓን ከማንም የበለጠች እንግዳን ተቀባይ መሆኗን ተገንዝቤአለሁ። በየሄድኩበት ሥፍራ ሁሉ ልባዊ አቀባበልና ደማቅ

ቸዋል። ይህም ት ቀን የውጊያ 14 ቀን ቅዳሜ የምድር ባቡር ልሆነ የጦርነት 8 ሰዓት ጀምሮ ኅዳር 15 ቀን የተጀመረውን

ኅዳር 18 ቀን የዶሮ እርባታ ን የአውሮፕላን ጽያኑ እንግዶች ዝጋጁት የምሳ ቤተመንግሥት ጌታ ክፍለ ደር ቤት በጋራ ን ተገኝተዋል። ሎችም ጭምር ን ከጠዋቱ በ3 ተጓዙ። ኅዳር ው አላካ ገቡ። ሩት ባሁኑ ጊዜ ን ቡድን ጋር ት የመቀራረብ በኋላ « አሁን ንግዳን ተቀባይ ባበልና ደማቅ

መስተንግዶ ስለተደረገልኝ ምንጊዜም አልረሳውም። በተለይም ጃፓን ይህን በመሰለ ከፍተኛ ሁኔታ ማደን አስደንቆኛል » ብለዋል። የክፍለ ግዛቱ በርካታ ከፍተኛ ባለሥልጣኖችና አስተዳዳሪዎች እንዲሁም የንግድ ሥራ ኃላፊዎች ለኅሩይ አቀባበል አድርገውላቸዋል። መልእክተኛውም ከባቡር ጣቢያው ተነስተው በተጓዙ ጊዜ በብዙ መቶ የሚቆጠሩ ተማሪዎችና የከፍተኛ ትምህርት ቤት ሴቶች ተማሪዎች ከጣቢያው ፊት ለፊት የነበሩት ሁሉ የባንዛይ ጨክት እያሰሙ ትናንሽ የወረቀት ባንዲራዎችን አውለብልበዋል።

ብላቴን ጌታ ኅሩይና ኢትዮጵያውያን መልእክተኞች በጃፓን ጉብኝታቸው

ከዚያም ቡድኑ ወደ አሳካ አሳሂ ተገብ የጋዜጣውን ፕሬዚደንትና አዘጋጆችን ወደ አገኘበት አሳካ ማይቺኒ በመሄድ እየተዘዋወረ ገብቷል። በተለይም የጋዜጣውን የብሬይል ዝግጅት ኅሩይ አስደሳች ሆኖ አግኝተውታል። ከዚያም የገብኚዎቹ ቡድን በአሳካ ሆቴል ተመዘገበ። ረቡዕ ጠዋት በ3 ሰዓት ከሆቴል ተነስተው በመሄድ የአሳካን ቤተመንግሥት ሕንፃ የአሳካን ክፍለ ግዛት አስተዳደር መሥሪያ ቤት የአሳካን ማዘጋጃ ቤትና የአሳካን የንግድና ኢንዱስትሪ ምክር ቤት ገብተዋል። ከቀኑ 6 ሰዓት እስከ 8 ሰዓት ድረስ ጃፓናውያኑ ስለ ኅሩይና ተከታዮቻቸው ክብር በአሳካ ክብብ በጋራ ባዘጋጁላቸው የምሳ ግብዣ አስተናግደዋቸዋል። ከዚያም በኋላ እንግዶቹ የአሳካን የጦር መሣሪያ ግምጃ ቤት ገብኙ። ከሰዓት በኋላ ወደ አመሻሹ መቃረቢያ ላይ ኅሩይ በቡንሬኩዛ ቴያትር ቤት የአሻንጉሊት ቴአትር ትርኢት ተመልክተዋል። በምሽቱም ጊዜ የኮቶን (የጥጥ) ልብስ ላኪዎች ማኅበር ለኅሩይ የራት ግብዣ አድርገውላቸዋል።

እ.ኤ.አ ኅዳር 26 ቀን ገብኚዎቹ በካኔቦ ወደሚገኘው ወደ ካኔጋፋቺ የሽመና ኩባንያና የቶዮ የጨርቃ ጨርቅ ሽመና ኩባንያ ሄደው ከገብኙ በኋላ ምሳ እዚያው ተጋብዘዋል። ከዚያም በኋላ የሱሚቶሞን የመዳብ ሥራዎችና የአዙሚን የተባይ ዱቄት መድኃኒት ፋብሪካን ገብኙ። በዚያም ማታ ወደ አፍሪካ የሸቀጣ ሸቀጥ ላኪዎች ማኅበር የራት ግብዣ ከማድረጉም በላይ በጌይሻ (ቆንጃጅት ወንዶችን በሚያዝናኑበት) ቤት ጋበዙዋቸው።

እ.ኤ.አ ኅዳር 27 ቀን ከአሳካ በመኪና መጥተው ከእኩለ ቀን በኋላ በ9 ሰዓት ለደረሱት ለኢትዮጵያውያኑ መልእክተኞች የኮቤ ከተማ ልባዊ አቀባበል አድርጋላቸዋለች። የልዑካኑንም ገብኝት « በሁለቱ ሀገሮች መካከል ንግድን የሚያገብብት የአዲስ ዘመን መጀመር ክስተት ነው » በማለት የክፍለ ግዛቱ አገረ ገዥ ተናግረዋል። የአገረ ገዥውም ጸሐፊ የገብኚዎቹ እንግዶች ባልደረባ በመሆን አጅበው ሀዋጉ ወደሚገኘው የናይጋይ የላስቲክ ሥራ ፋብሪካ በመውሰድ አስገብኝተዋቸዋል። በኋላም ቁጥራቸው ከሃምሳ በላይ

ት. አዘጋጆችን
 ርል። በተለይም
 ታላቅ። ከዚያም
 ሰዓት ከሆቴል
 ን ክፍለ ግዛት
 ላካን የንግድና
 8 ሰዓት ድረስ
 ክብብ በጋራ
 በኋላ እንግዶቹ
 ወደ አመሻሹ
 ቴአትር ትርኢት
 ኪዎች ማጎበር

ወደ ካኔጋፋቺ
 ከጉብኙ በኋላ
 ሥራዎችና
 ምን ማታ ወደ
 ግድረጉም በላይ
 ፡፡፡

ለ ቀን በኋላ በ9
 ልባዊ አቀባበል
 መካከል ንግድን
 ት የክፍለ ግዛቱ
 ሰዎቹ እንግዶች
 የላስቲክ ሥራ
 ገሃምሣ በላይ

የሆኑ በግምባር ቀደምትነት የታወቁ የንግድ ሥራ ሰዎችና የከተማዋ ባለሥልጣኖች በተገኙበት በንግድና ኢንዱስትሪ ምክር ቤት ሕንፃ ስለእንግዶቹ ክብር የሪሴፕሽን ግብዣ ተደርጎላቸዋል። በዚያን ቀን ምሽትም በአገረ ገዥው በከተማዋ ከንቲባና በንግድና ኢንዱስትሪ ምክር ቤት ፕሬዚዳንት በኒሺቶኪዋ በጋራ በተዘጋጀው የራት ግብዣ ላይ መልእክተኞቹ የክብር እንግዶች ነበሩ።

የጃፓንን በጥሩ ስነ ሥርዓት የሠለጠኑ ወታደሮችን በማድነቅ ኅሩይ የኢትዮጵያን ወታደሮች የጃፓን ዓይነት ወታደራዊ የደንብ ልብስ በማልበስ «ልክ እንደ ጃፓን » ለማድረግ ስለወሰኑ ኦሳካ ከነበረው ቅርንጫፍ ከሆነው የጃፓን ጦር ሠራዊት የልብስ ግምጃ ቤትና ከሌላም ሥፍራ ጭምር የቀረቡላቸውን ናሙናዎች ካዩና ከመረመሩ በኋላ ለኢትዮጵያ ሠራዊት የደንብ ልብስ እንዲያቀርቡ በማለት ኅሩይ ከቶዮና ከካኔጋፋቺ የጨርቃ ጨርቅ ፋብሪካዎች ጋር አፈሲዬል ያልሆኑ ውሎችን ተዋውለውም ነበር። የወታደር ልብስ በኢትዮጵያ ውስጥ እንዲሰፋ ለማድረግ ኅሩይ ጃፓንናውያን ልብስ ሰፊዎችን ወደ አገር ቤት ለማምጣት ፈልገው ነበር። ለዚህም እንዲረዷቸው ኅሩይ ኩሮኪን ቢጠይቁም ኩሮኪ የመንግሥት ባለሥልጣን በመሆናቸው ልብስ ሰፊዎችን ለመምረጥ እንደማይችሉ ገለፁላቸው። ከዚያም በኋላ ከኦሳካ የንግድና የኢንዱስትሪ ምክር ቤት ፕሬዚዳንት ጋር መነጋገር ጀመሩ። ኅሩይ ወደ አገራቸው ከተመለሱ በኋላ ኢትዮጵያውያን የጨርቃ ጨርቅ ሽቀጦች ከጃፓን እንዲላኩላቸው ትእዛዝ ያስተላልፋሉ የሚል ሀሳብ በቶዮ ጨርቃ ጨርቅ ፋብሪካ ፕሬዚዳንት ዘንድ ነበር። ኩሮኪም በዚህ ረገድ መልካም ተስፋ አድርገዋል።

ኅሩይ ወደ ጃፓን በመምጣታቸው የጃፓን ነጋዴዎች በተለይም በኦሳካ የሚገኙት ገበያን ለማስፋፋት በኢትዮጵያ ብሩህ የወደፊት ዕድል እንደሚኖር ግምት ነበራቸው። መሥሪያ ቤቱን በኦሳካ ያደረገው የጃፓን ብሔራዊ የጥጥ ጨርቃ ጨርቅ ላኪዎች ማጎበር ምንም ስንኳ በኢትዮጵያ ገበያ ውስጥ ከሚገኘው የጥጥ ጨርቃ ጨርቅ ከመቶ ሰማንያው (80%) በላይ የጃፓን

ምርት ቢሆንም ቀሪውን መቶኛ መጠን ከኢትዮጵያ ገበያ ውድድር ፍፁም ለማስወጣት ከጃፓን ወደ ኢትዮጵያ ተጨማሪ የጥጥ ጨርቃ ጨርቅ እንዲላክ የሚያበረታታ ድርጅት ነበር። በተጨማሪም ጃፓንናውያን በሴሉሎይድ ዕቃዎች ምርት፣ በወባ ትንኝ ማጣበቂያ መድኃኒቶችና፣ በተባይ ማጥፊያ የዱቄት መድኃኒት ሥራ፣ በላስቲክ ቦቶችና ጫማዎች፣ የላህን ቅብ ባላቸው የሸክላ ዕቃዎች፣ በጥልፍና ሹራብ ሥራዎች፣ በአለ-ሚኒየም፣ በባርኔጣዎችና ቆቦች ረገድ የሚኖረውን የገበያ ዕድገት ከማንም ቀድመው ተገንዝበዋል። ከዚያን በፊት ወደ ኢትዮጵያ ገበያ ያልተላኩ እንደ ሳሙና፣ ፎጣዎች፣ የሱፍ ብርድልብሶች የመስታወትና ብርጭቆ ምርቶችና ሌሎችም ሽቀጣ ሽቀጦች ሁሉ በኢትዮጵያ ውስጥ አዳዲስ ገበያዎችን እንደሚያገኙ ተስፋ ተደርጎባቸው ነበር። በአሳካ በቆዩባቸው ሦስት ቀኖች ውስጥ ገሩይ የሺማዲን የመስታወት ፋብሪካ ጨምሮ ብዙ ልዩ ልዩ ፋብሪካዎችን ገብኝተዋል። በዕቃዎቹ ዋጋና በጥራታቸውም ዓይነት በመደበታቸው እንግዳው 1500 የጃፓን ዬን ዋጋ ያላቸውን የተቆረጡ መስታወቶችን ሳሙናና ሌሎችንም ሽቀጦች ለናሙና ያህል ብለው ገዙ። ወደ አፍሪካ ዕቃዎችን የሚልከው የአሳካ ሽቀጣ ሽቀጥ ላኪ ማኅበር አንድ ባለሥልጣን ኢትዮጵያውያን የጃፓንን ዕቃዎች ጥራት እንደማያደንቁና ዋጋቸው ውድ በሆኑ የሌሎች አገሮች ምርቶች ላይ እንደሚያተኩሩ በመግለጽ ቅሬታን ያሰሙ ቢሆንም ቅሉ « አሁን በጃፓን በጉብኝት ላይ ያለው የመልእክተኞች ቡድን ግን የጃፓንን ዕቃዎች ጥራት የተረዳ ስለሚመስል ለተለያዩ የንግድ ልውውጦች የሚደረጉት ድርድሮች በጃፓንናውያን አምራቾችና ከኢትዮጵያም በመጡት ወኪሎች መካከል መልካም አቅጣጫን የያዙ ይመስላሉ » የሚል ተስፋ ያለውን አስተያየት ጨምረው ገልፀዋል።

ገሩይ በጃፓን እያሉ አጼ ኃይለሥላሴ ለጃፓኑ ንጉሠ ነገሥት ሁለት አንበሶችን ልከውላቸዋል። እነዚህም አንበሶች እ.ኤ.አ ታህሣሥ 2 ቀን የኮሃማ ወደብ የደረሱት የሎይድ ትሪስቲኖ ንብረት በሆነችው ቪኔሲያ 1ኛ በተባለች መርከብ ነበር። በመጀመሪያም አንበሶቹ እንዲታዩ ሲባል የተወሰዱት ወደ ጃፓን ንጉሠ ነገሥት ቤተመንግሥት ሲሆን ከዚህም ቀጥሎ

ውረድር ፍፁም
 ጨርቃ ጨርቅ
 ም ጃፓናውያን
 ሂደቶችና፤ በተባይ
 ጦች፤ የሳህን ቅብ
 በአሉሚኒየም፤
 ማንም ቀድመው
 ሉ እንደ ሳሙና፤
 ርቶችና ሌሎችም
 ሱን እንደሚያገኙ
 ች ውስጥ ጎሩይ
 ዩ ፋብሪካዎችን
 በመደሰታቸው
 መስታወቶችን
 ፡፡ ወደ አፍሪካ
 ባለሥልጣን
 ሦጋቸው ውድ
 መግለጽ ቅሬታን
 የመልእክተኞች
 ለተለያዩ የንግድ
 ናና ከኢትዮጵያም
 ሞሰላሉ » የሚል
 ህ ነገሥት ሁለት
 ታህሣሥ 2 ቀን
 የው ቪኔሲያ 1ኛ
 ኣንዲታዩ ሲባል
 ነ ከዚህም ቀጥሎ

ወደ ኡኤኖ የዱር አራዊት መጠበቂያ ተወስደው ነብሩ ከሚገኝበት አጠገብ
 ካለው የብረት አጥር ውስጥ እንዲኖሩ ተደርገዋል፡፡

በታካሃማ በጊዜያዊ ቆይታ የነበሩት ጎሩይ ሙራሳኪ ማሩ በተባለች
 የኢ.ኤስ.ኤ መርከብ ተጉዘው እ.ኤ.አ ታህሣሥ 3 ቀን ኮቤ የገቡ ሲሆን
 ከዚያም ቡድኑ ወዲያውኑ በመኪና ወደ ኦሳካ ሄዷል፡፡

እ.ኤ.አ ታህሣሥ 12 ቀን 1931 ዓ.ም ኢኑካይ ፀዮሺ የጃፓን አዲሱ
 ጠቅላይ ሚኒስትር በሆኑ ጊዜ ጎሩይ ከእርሳቸው ጋር ለመገናኘት ጥያቄ
 በማቅረባቸው ከሦስት ቀናት በኋላ ከአዲሱ ጠቅላይ ሚኒስትር ጋር ለመገናኘት
 ት ችለዋል፡፡ ይህም የጎሩይ የመጨረሻውና ታላቁም ግንኙነት ነበር፡፡ እ.ኤ.አ
 ታህሣሥ 28 ቀን 1931 ዓ.ም የጎሩይ ቡድን ጉብኝቱን ፈጽሞ ከጃፓን ወጥቶ
 ሄዷል፡፡ ቡድኑ በጃፓን ውስጥ አርባ ቀኖች ያህል አሳልፏል፡፡ እ.ኤ.አ
 በታህሣሥ 15 እና 28 መካከል ምንስ ተደረገ?

የጎሩይ ጉብኝት ውጤቶች

ጉዞው ጎሩይና ከእርሳቸውም ጋር የተጓዙትን ስሜታቸውን መንካቱ
 ግልጽ ነበር፡፡ ጃፓን እስኪደርሱ አንድ ወር የፈጀው ረጅም የባህር ላይ ጉዞ
 በሀንድ፤ በሲንጋፖር፤ በኢንዶቻይናና በሻንጋይ መርከባቸው እየቆመች
 የተጓዙበት ሁኔታ ነበር፡፡ በጉዞአቸውም በየደረሰባቸው ሥፍራዎች ሁሉ
 እስያውያን በነጮች ቅኝ ገዥዎች ሥር የሚገዙ መሆናቸውን አዩ፡፡ በንጽጽር
 ጃፓን ግን ወዳጅነት ዘመናዊነት ብሩህነት የተመላባት ጠንካራና ነፃ ሆና
 የታየቻቸው አገር ናት፡፡ በተለይም ለኢትዮጵያውኑ አስደናቂ የሆነባቸው
 በወቅቱ ከተወሰኑ ጥቂት ሰዎች በስተቀር ማንም ከማያገኛቸውና ልክ
 እንደጣዖት ዓይነት ከሚቆጠሩትና ከሚመለከቱትም የጃፓኑ ንጉሠ ነገሥት
 ጋር አብረው የመብላትና የመጠጣታቸው ጉዳይ ነበር፡፡ ጎሩይም በየዕለቱ
 የሚሰማቸውን ስሜት ሁሉ በጽሑፍ እንዲከትቡላቸው ለእርአያ አበበ በቃል
 እየነገሩ ስለሚያጽፋዋቸው እነዚህን ማስታወሻዎቻቸውን በመጠቀም እ.ኤ.አ

በ1932 ዓ.ም. ማኅደረ ብርሃን - ሀገረ ጃፓን በሚል ርእስ አንድ መጽሐፍ በአማርኛ ደርሰዋል። በ58 ባለ ቀለም ፎቶግራፎች የታተመውን የዚህን መጽሐፍ እትም የጉቢ ሴባህ ማተሚያ ቤት እያንዳንዱን ኮፒ በ3 ተኩል ማሪያቴሬዛ ብር ሲሸጥ በቀለም ያላጌጠውን ደግሞ አንዱን ኮፒ በ2 ተኩል ማሪያቴሬዛ ብር ሸጦአል። ይህም መጽሐፍ ጃፓንን በቁም ነገር ለአፍሪካውያን ለማስተዋወቅ በአፍሪካዊ ተወላጅ የተሞከረበት የመጀመሪያው መጽሐፍ ነበር። የጃፓኑ የቀድሞው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ሺዴሃራ ኪጁሮ እ.ኤ.አ በ1934 ዓ.ም. በቶኪዮ ውስጥ ለታተመው « ታላቋ ጃፓን » ለተሰኘው የዚህ መጽሐፍ የጃፓንኛው ትርጉም መጽሐፍ የመግቢያ መልዕክቱን የጻፉለት ሲሆን ጃፓንናውያን የመጽሐፉ አንባቢዎችም ታሪኩን ያነበቡት በከፍተኛ ጉጉትም ነበር። የኅዳይ የጉብኝታቸው ጉዞና ተከታትሎም የታተመው መጽሐፋቸው ኢትዮጵያ ወደ ዘመናዊነት ለመለወጥ በምታቅደው እርምጃዋ የጃፓንን አርአያ ትክተል ይሆናል የሚለውን የምዕራባውያን መንግሥታትን ሥጋት አባብሶትም ነበር።

ኅዳይ የጃፓን ተልዕኮአቸውን ፈጽመው ወደ ኢትዮጵያ በተመለሱ ጊዜ ሁለት ጃፓንኛውያን አብረዋቸው መጥተዋል። የመጀመሪያው አንድ ታዳ የተባለ በልብስ ሰፊነት ለ3 ወራት ጊዜ ብቻ ኅዳይ ዘንድ የቆየ ሲሆን ሁለተኛውም ሰው ዶክተር ያማውቺ ማሳኦ ግን ጠቃሚነታቸውን ይበልጥ ሊያስመስክሩ የቻሉ ናቸው። እርሳቸውም የኢሚግሬሽን ሚኒስቴር ወኪል በመሆን ከሠሩ በኋላ የአሳካ ማይኒቺ ጋዜጣ ልዩ ጋዜጠኛ ሆነዋል። በሁለቱም የሥራ ምድቦቻቸው በቆዩባቸው ጊዜ ሁሉ አንዳንድ የአማርኛ ቃላትን ለማወቅ ምንም ያህል ጊዜ ያልወሰደባቸው ሲሆን በጃፓንና በኢትዮጵያ መካከል የመቀራረብን ንግኙነቶች ያዳበሩ ሰው ናቸው። በኤውሮፓውያን ዘንድ ብዙ ድንጋጤን የፈጠረውን በኢትዮጵያ የጃፓንን የንግድ እንቅስቃሴ በግንባር ቀዳሚነት ያበረታቱም ናቸው። ለማሎቺም ታታሪነት «ለችሎታቸውና ለአለመታከታቸውም» አድናቆታቸውን የገለፁትን የእንግሊዙን ሚኒስትር ያስገረመ ሁኔታ ነበር። እንግሊዛዊው ሚኒስትርም

ኢሳይያስ መጽሐፍ
ተመውን የዚህን
ኮፒ በ3 ተኩል
ኮፒ በ2 ተኩል
ነ በቁም ነገር
የመጀመሪያው
ኒስትር ሺዴሃራ
ታላቋ ጃፓን »
ሐፍ የመግቢያ
ዎችም ታሪኩን
ዘና ተከታትሎም
ነት ለመለወጥ
ናል የሚለውን

ኦጽያ በተመለሱ
አንድ ታዳ
ሲሆን ሁለተኛ
ቸውን ይበልጥ
ሂኒስቴር ወኪል
ጠኛ ሆነዋል።
ዳንድ የአማርኛ
ሲሆን በጃፓንና
ሰው ናቸው።
ዮጵያ የጃፓንን
ኦ። ለማራቅም
ውን የገለፁትን
ሚኒስትርም

«የጃፓንናውን ተወዳዳሪነትን የሚያማርሩት» የኢውሮፓ ነጋዴዎች እንደ
ጃፓንናውያን ብርቱዎችና ተግባራውያን ያልሆኑ ናቸው » በማለት
የተሰማቸውን የቅሬታ ስሜት ገልፀዋል።

የጃፓንናውያን አቀራረብና ግንኙነት በተለይም ኢጣሊያውያንን
ሊያስጨንቃቸው የበቃ ጉዳይ ነበር። እ.ኤ.አ በ1906 ዓ.ም የተደረገው
የፈረንሣይና የኢትዮጵያ ስምምነትና እ.ኤ.አ በ1928 ዓ.ም በኢጣሊያና
በኢትዮጵያ መካከል የተፈረመው ውል ሁለቱም በኢትዮጵያ ውስጥ
የኢጣሊያንን አቋም ያፀኑና ማንም ሊነካው የማይችል የተቀደሰ መብት
ያደርጉታል በማለት ሮማ ተናግራለች። ሆኖም ግን በማንኛውም ወገን
በተለይም በአሜሪካውያንና በጃፓንናውያን የሚደረግ ጣልቃ ገብነት ኢጣሊያን
በፍርሃትና በድንጋጤ እንድትጨነቅ አድርጓታል። በዚያንም ወቅት በሮም
ውስጥ ሆነው ሪፖርቶችን ከሚያነቡት ይልቅ በቶኪዮ የነበሩት የኢጣሊያ
ወኪሎች ይበልጥ በተረጋጋ ሁኔታ በጃፓን ይፈፀም የነበረውን የኅሩይን
ተልዕኮ ዕድገትና መሻሻል በቅርብ ሆነው ሲከታተሉት ነበር። በተመሳሳይም
ሁኔታ በሮም ውስጥ ከሚገኙ የበላይ ኃላፊዎቻቸው ይልቅ በኢትዮጵያ
ውስጥ የነበሩት የኢጣሊያ ወኪሎች በደመኛነት መልክ ብዙ ጊዜ የጃፓንን
ጥረቶች ውጤትና ስኬቶችንም ሲያቃልሉ ነበር። የኅሩይ የጃፓን ጉብኝት
ለጃፓንናውያን በብዛት ቁጥር ወደ ኢትዮጵያ መግባት (ፍልሰት) በሩን
የሚከፍት ቁልፍ ሊሰጣቸው ይችላል ከሚለው ፍርሃት አኳያ ቢሆንም
በኢትዮጵያ የነበሩት የኢጣሊያ ወኪሎች እ.ኤ.አ በ1932 ዓ.ም መጀመሪያ
ገደማ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ቤተመንግሥት ሁለት ጃፓንናውያንን ብቻ
እነዚህም አንድ ባልና ሚስት ባልዬውን በወጥ ቤትነትና ሴቲቲን በቤት
ሠራተኛነት የቀጠረ መሆኑን አስታውቀው ነበር።

የኅሩይ የጃፓን ጉብኝትም ለጃፓን በጠቀመ መልኩ ሲታይ የጃፓንንና
የኢትዮጵያን ግንኙነቶች በጉልህ ሁኔታቸው እጅግ በጣም ከፍተኛ ወደሆነ
ደረጃ ያደረሰና ከጥቂት ዓመታትም በኋላ በኢትዮጵያ ላይ የደረሰውን

የኢጣሊያ ወረራ አስመልክቶ በጃፓን የሕዝቡን ድጋፍ ለኢትዮጵያ ለማሰጠት ያበረታታ ሁኔታ ነበር። በተጨማሪም ደግሞ የኅሩይ የጃፓን ጉዞ የተጓገፍን የወደፊቱን ዘመነ ሕይወት ሙያ የሚያመለክትና የእርሳቸውም የጃፓንን ዕድገት መንገድ አርአያነቱን ማድነቃቸው በአፍሪካ ምድር ሁለተኛዋን ሌላ ጃፓን ለማየት የማይፈልጉትን ምዕራባውያን ኃይሎችን ያስደነገጠ ሁኔታ ነበር።

ከኅሩይ ጉዞ ሁለት ያህል ዓመታት በኋላ ተዘዋዋሪው ጋዜጠኛ ላዲስላስ ፋራጌ የኅሩይን ጉብኝትና ያስከተለውንም ሁኔታ አስመልክቶ «ከቡርካትም ወደ ጃፓን ስለሚያደርጉት ጉብኝት ሲናገሩ ነበር። ጉዳዩ በወቅቱ ትልቅ ሁከት የፈጠረና በርካታ ሀሜቶችንም ያነሳሳ ነገር ነበር። ለመሆኑ ወደ ጃፓን ለምን ሄዱ? » ሲል ጠየቃቸው። በሰጡትም መልስ፡-

« ይህ ጥያቄ ሁልጊዜ የሚጠየቅ ጥያቄ በመሆኑ እኔም እጠብቀው ነበር። ደግሞም ዲፕሎማቲክ ሳልሆንና በግልፅም እውነቱን መናገር ለኔ አስቸጋሪ አይሆንብኝም። እኛ አንዳችንም ዓይነት ድብቅ ዓላማ ስለሌለን የፈለግነው ነገር ምስጢራዊ አይደለም። ጃፓን ከታላላቆቹ ኃያላን አገሮች አንዷ በመሆን እያደገች በመምጣት ላይ እንደመገኘቷ ሌሎች ታላላቅ አገሮችና ሕዝቦች በአዲስ አበባ ወኪሎቻቸው እንደሚገኙ ሁሉ ጃፓን ግን በግርማዊነታቸው ቤተመንግሥት በክብር ቆንሲል እምብዛም አልተወከለችም ነበር። ከጃፓን ጋር ዲፕሎማቲክ ግንኙነት መጀመር ለኛ ትልቅ ነገር በመሆኑ ዋነኛው የጉዞዬ ምክንያት ይህ ነው። ሁለተኛው ምክንያት ሙሉ በሙሉ ኢኮኖሚያዊ ምክንያት ነው። ሕዝባችን ደህ እንደመሆኑ ሁሉ ወደ ውጭ የምንልከውም ወጪ ንግዳችን በኢኮኖሚ ማሸቆልቆል (ሪሴሽን) በዓለም በሚታየው ችግር ምክንያት መጠኑ እጅግ ቀንሷል። የዕለት መጠቀሚያ ዕቃዎችን በርካሽ ዋጋ የምናገኝበትን ምንጭ መፈለግ የነበረብን ሲሆን ዕቃዎችን በተለይም ሀገራችን ባሁኑ ወቅት በብዙ

የአሁን ለማሰጠት
ጉዞ የተጓገፍን
ኛውም የጃፓንን
ሁለተኛዋን ሌላ
ከደነገጠ ሁኔታ

የሪው ጋዜጠኛ
ታ አስመልክቶ
ነበር። ጉዳዩ
ላ ነገር ነበር።
ም መልስ፡-

ኔም እጠብቀው
ውነቱን መናገር
ድብቅ ዓላማ
ፓን ከታላላቆቹ
ፈጠረመገኘቷ
ወኪሎቻቸው
ንግሥት በክብር
ር ዲፕሎማቲክ
የነኛው የጉዞዬ
ሉ ኢኮኖሚያዊ
ወደ ውጭ
ላቆል (ሪሴሽን)
ንሷል። የዕለት
ንጭ መፈለግ
ዐቅት በብዙ

መጠን የምታስገባውን የጥጥ ጨርቃ ጨርቅና ምርት በርካሽ ዋጋ
በመሸጥ ጃፓን በዓለም የታወቀች ሀገር ናት። የምንፈልገውን አብዛኛ
ውን የጥጥ ጨርቃ ጨርቅና ምርት እናገኝ የነበረው ከአሜሪካ ነበር።
ነገር ግን ጃፓን ይህንኑ የጥጥ ምርት ለማንያ በመቶ እጅ (80%)
በቅናሽ በርካሽ ዋጋ ማቅረብ ስለምትችል የምንፈልገውን ከእርሷ
እንገዛለን። ወደ ሀገር ውስጥ ከምናስገባቸው ዕቃዎች ግማሹን የጥጥ
ምርትና ጨርቃ ጨርቅ በመያዙ «የጃፓን ወረራ» የሚለው የተለመደ
አባባል በዚህ ሀገር ውስጥ እውነተኛ ትርጉም አለው።» በማለት
መልሰውለታል።

ኅሩይም ከሚፈልጉት በላይ ዲፕሎማሲያዊ ነበሩ። ከጃፓን
መንግሥትም የጦር መሣሪያና ጥይቶችን ለማግኘት ጠይቀው ነበር። ይሁንና
ግን ቶኪዮ በዚያን ጊዜ የማንቹሪያን ግጭት እየተጋፈጠችው ስለነበረ
ለኢትዮጵያ የጦር መሣሪያዎችንና ጥይቶችን ከማቅረብ አልፎም ሌሎች
የተለዩ ሥጋቶችም ነበሩባት።

ኢጣሊያ ኢትዮጵያን ለመውጋት በተዘጋጀችባቸው በርካታ ዓመታት
ወቅት የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ኅሩይ የኢትዮጵያን ነፃነት ለመጠበቅ በቂ
የሆኑ የቃል ኪዳን ወዳጅ አገሮችን (የጦር ጓደኞችን) ወይም የጦር
መሣሪያዎችን ለማግኘት አልቻሉም ነበር። ምንጊዜም የጋይለሥላሴ ታማኝ
አማካሪ የነበሩት ኅሩይ በኢጣሊያ ከተደረገው ጥቃትም በኋላ እ.ኤ.አ በ1936
ዓ.ም ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር በስደት ሄደው በእንግሊዝ ሀገር ሞቱ።

የዚህ ጽሑፍ ሁለት ተጨማሪ መረጃዎች (ፖስትስክሪፕት)፡-
የጋብቻ ዕቅድና የጦር መሣሪያዎችን ለማግኘት ዳባ ብሩ
ያደረጉት ተስፋ አስቆራጭ ፍለጋ።

ኅሩይ ወደ ጃፓን ካደረጉት ጉብኝት ሁለት አስደሳች ዲፕሎማሲያዊ
እንቅስቃሴዎች ተፈጥረዋል። የመጀመሪያው እንቅስቃሴ አርአያ አበበን

የሚመለከት ጉዳይ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የገሩይ አስተርጓሚ የነበሩትን ዳባ ብሩን የሚመለከት ነበር።

የአጼ ኃይለሥላሴ የሥጋ ዘመድ የሆኑት አርአያ አበበ ኢትዮጵያን ጃፓናዊ በማድረጉ እንቅስቃሴ ውስጥ የነበራቸው ሚና አነስተኛ ነበር። መልክ መልካምና ወጣት የሆኑት አርአያ ኢትዮጵያ ከጃፓን ጋር በነበሯት ግንኙነቶች ጠቃሚ ሚና የነበራቸውና የኢጣሊያና የኢትዮጵያ ጦርነት እስከተጀመረበት ጊዜ ድረስ በሁሉም ረገድ ትላልቅ ነገሮችን ለማከናወን የተዘጋጁ ሰው ነበሩ። አርአያም የጃፓንን አርአያነት ለማስፈን ያቀዱትን ወገኖች የራዕይ ምኞተኞች አድርገው ከመመልከት ባለማለፍ የጃፓናውያንን ትህትና የዕድገት እርምጃና ዘመናዊነትን ያደነቁ ሰው ነበሩ። እኚህ ሰው በዛሬው ጊዜ የሚታወሱበትም ነገር ቢኖር ትልቅ ደስታን ባስከተለውና በብዙ አውሮፓውያን ታዛቢዎችም ዘንድ ትልቅ ፍርሃትን ስለፈጠረው ከጃፓናዊቷ ኩሮዳ ማሳኮ ጋር ለመጋባት እያደር እያደገ የመጣው ዕቅድ ሁኔታ ነበር። እ.ኤ.አ በ1931 ዓ.ም ከግል ወዳጃቸውና ደጋፊያቸውም ከነበሩት ከገሩይ ጋር ወደ ጃፓን ከመጓዛቸው አስቀድሞ ጃፓናዊት ሴት ለማግባት የነበራቸውን ፍላጎት አርአያ ገልፀውም ነበር። ይህም የአርአያ ሀሳብ በውስጣቸው የነበራቸውን ጃፓናዊነትን የመላበስ ሁኔታና በባህላዊ መልኩም ታዛዥ የሆነች ሴትን ለማግባት የነበራቸውን ፍላጎት በከፊል ያንፀባረቀ ሁኔታ ነበር። የአርአያን ፍላጎት የተገነዘቡት ገሩይም የታቀደው የጋብቻ ሀሳብ በኢትዮጵያ የውጭ ግንኙነት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ያደርጋል። እንዲሁም እርሳቸው ወደ ጃፓን በሚያደርጉትም ተልእኮ ውስጥ ጣልቃ ይገባል በሚል ፍራቻ ገና ከጅምሩ ሀሳቡን ቀጨት።

ጃፓን በፖለቲካ በንግድና በወታደራዊ መስኮች በኢትዮጵያ ውስጥ ጣልቃ የመግባቷ ሁኔታ በለንደን፣ በፓሪስ፣ በሞስኮና በሌላም ሥፍራ ሁሉ ለነበሩ የመንግሥታት መሪዎች ሥጋት ስለሆነባቸው እ.ኤ.አ ከ1934 ዓ.ም ጀምሮ ኢጣሊያ በኢትዮጵያ ላይ የወረራ ዝግጅት ለማድረግ ተገቢው ምክንያት እንደሆነም መስሎ ታያቸው። እ.ኤ.አ በ1933 እና በ1934 ዓ.ም

ገገግ የነበሩትን

በበ ኢትዮጵያን
 አነስተኛ ነበር።
 የ ከጃፓን ጋር
 ያና የኢትዮጵያ
 ላልቅ ነገሮችን
 ሆነት ለማስፈን
 እኩት ባለማለፍ
 ነቁ ሰው ነበሩ።
 ትልቅ ደስታን
 ትልቅ ፍርሃትን
 እያደር እያደገ
 ላል ወዳጃቸውና
 ቸው አስቀድሞ
 ሁም ነበር።
 ያነትን የመላበስ
 ት የነበራቸውን
 ት የተገነዘቡት
 ነት ላይ ከፍተኛ
 ርጉትም ተልእኮ
 ጩት።
 ትዮጵያ ውስጥ
 ም ሥፍራ ሁሉ
 .አ ከ1934 ዓ.ም
 ገድረን ተገቢው
 11934 ዓ.ም

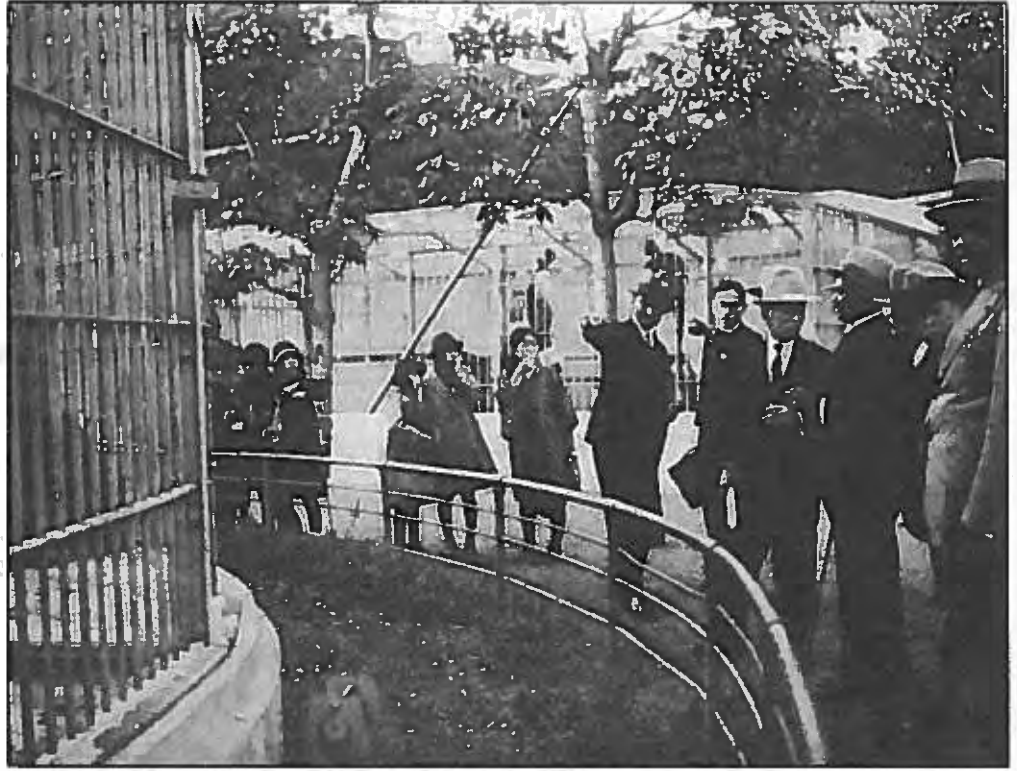
የታቀደው የአርአያ ጋብቻም በሚያናድድ መልኩ ጭምር ለነዚህ ጣልቃ ገብነቶች ተገቢ ምክንያት ሆኗል።

አንድ የተጋነነ ታሪክም ስለሁኔታው በክርክር መልክ ሲገልጽ «ቁጥራቸው 2000 በሚሆኑ ብቁ ጃፓናውያንና በአቢሲኒያ ተወላጅ ሴቶች መካከል ቅይጥ ጋብቻዎችን ለማስፈፀም እቅዶች ተዘጋጅተዋል። በማለት ይህም በነጮች ዘር ላይ የተባበሩ ክልስ ሕዝቦችን አመፅ የሚመሩ አዲስ የመሪዎችን ዘር ለማስገኘት የታቀደ ግልጽ ፖሊሲ የጃፓናዊው ልዑል ኩራዶ (ኩሮዳ) ሴት ልጅ የሆነችው ልዕልት ማሳኮ ከኢትዮጵያዊው ልዑል ከልጅ አየለ (አርአያ) ጋር በሚደረግ ጋብቻ ሊመረቅ ነበር » ብሏል።

ይህንንም ጋብቻ ንጉሣዊ ሠርግ ይሆናል በማለት አውሮፓውያን በስሕተት በማመናቸው የታቀደው ጋብቻ ኢትዮጵያ ለዘመናዊነት እርምጃዋ ጃፓንን ሞዴሏ ለማድረግና ጃፓንም ለኢትዮጵያ ካላት የስሜታዊነት ራዕይ የተፈጠረ ጉዳይ አድርገው ተመልክተውታል።

ይህም ሁኔታ አርአያና ኩሮዳ ዝግጅት በተደረገበት ጋብቻ ለመጣመር ያላቸውን አነሳሽ ምክንያት የሚገልጽ ሲሆን ሌሎች ግለሰቦችም በጉዳዩ እንደተሳተፉበት ታውቋል። ከነዚህም መካከል እጅግ የታወቁት በጃፓንና በኢትዮጵያ መካከል በሚደረጉ የንግድ ልውውጦች ለራሳቸው ጥቅምን ለማግኘት ሲሉ የጋብቻውን እቅድ ወደ ከፍተኛና ግልጽ ደረጃ በማድረስ ያስተዋውቁ የነበሩ አያሌ የፓን ኤሽያን ናሽናሊስት ጃፓናውያን ሲሆኑ ከነርሱም አንዱ ያማኡቺ ነበሩ። በቶኪዮም ሆነ ወይም በአዲስ አበባ የነበረ ማንኛውም መንግሥት የጋብቻውን ሀሳብ አለመደገፉ የሚያስገርም እንደመሆኑ የጋብቻው ጉዳይ እ.ኤ.አ በ1934 ዓ.ም በከሰመም ጊዜ ማንኛውም ወገን ንዘኑን አልገለፀም ነበር። በዚህ የጋብቻ እቅድ ምክንያትም ሁለቱም መንግሥታት ዓለም አቀፋዊ ችግር ደርሶባቸውም ነበር።

የታቀደውም የጋብቻ ጥምረት ከቀረ በኋላና ከተቋረጠም ረጅም ጊዜ ቢያልፍም ነገሩ ኢጣሊያኖችን ክፉኛ ሲከነክናቸው ነበር። ጉዳዩ የተፈራውንና የተሠጋበትን የፖሊሲ አቅጣጫ እንዳልያዘና በተግባርም እንዳልተፈፀመ

በላቴን ጌታ ገሩይና ተከታዮቻቸው በጃፓን አገር ጉብኝታቸው

ካወቁበትም ጊዜ በኋላ ስለጉዳዩ መጻፋቸውን ቀጥለውም ነበር። ለምሳሌም ያህል እ.ኤ.አ በ1936 የታተመ አንድ የኮሚኒስት መፅሐፍ፡- «ጃፓኖችን የአቢሲኒያ ልዑል የጃፓንን ባላባት በማግባት በኩል በኢትዮጵያ ውስጥ አስፈላጊ የአየር ማረፊያዎችን በማቅረብ እና የጥጥ ምርት የጋራ ስምምነት ለማግኘት ችለው ነበር። » ብሎ የብዙዎችን ጭንቀት እና ሀሳብ ባስተጋባበት ጊዜ ገልጿል። በእርግጥም የእነዚህ መግለጫዎች ስህተትነት ለሞስኮውም ሆነ ለሌሎች በርካታ ሀገራት እና ወገኖች ከባድ ፀረ-ጃፓን እና ፀረ-ኢትዮጵያ ክርክሮችንና ተቃርኖዎችን ለማግኘት ከነበራቸው ፍላጎት ይልቅ ጠቀሜታው አነስተኛ እንደነበር ታይቷል።

ሁለተኛው ዲፕሎማሲያዊ የመረጃ ጽሑፍ የገሩይን አስተርጓሚ ዳባ ብሩን የሚመለከት ነበር። ኢጣሊያ በምሥራቅ አፍሪካ ውስጥ ጦርነት ለመክፈት እየተጣደፈች በነበረበት እ.ኤ.አ በ1930ዎቹ የመጀመሪያ አጋማሽ ላይ ኢትዮጵያ የኢጣሊያን ታላቅ ኃይል ከእርሷ አቅም ጋር ለማመጣጠን የውጭ ፖለቲካ፣ የወታደራዊ እና የኢኮኖሚ እርዳታ ፈልጋ ነበር። ይሁን እንጂ ኢጣሊያኖችን እና በጃፓን መንግሥት ውስጥ የነበሩ ብዙዎቹን በጣም ባበሳጩ ሁኔታ ከጃፓን ፓን-ኤሺያን ብሔረተኞች ይበልጥ ማንም ተስማሚ ምላሽ አልሰጠም። በመሆኑም እ.ኤ.አ በ1935 የበጋ ወራት ላይ ጦርነቱ እየቀረበ ሲመጣ፣ ኢትዮጵያ በጠረፍ ላይ የነበረው ሠራዊቷ በየዕለቱ ምንም ላያገኙ መሣሪያ እናገኛለን በማለት ወደ አዲስ አበባ በመጉረፋቸው የኢትዮጵያ ስንቅ እና ትጥቅ አቅርቦት አጥረት ከመቼውም ይበልጥ ግልፅ ሆነ። ንጉሠ ነገሥት ኃይለሥላሴ የጦር መሣሪያ እና ጥይቶችን ለማግኘት ፈልገው፣ ተስፋ አስቆራጭ በሆነ መልኩ ዳባን ወደ ጃፓን ለመላክ እና የታዋቂ ጃፓናዊያንን ስሜት ለመሳብ በዕድሉ ለመጠቀም ወሰኑ። ለማስመስያነትም ዳባ በአሳካ የሚገኘው የኢትዮጵያ የክብር ቆንስላ የመጀመሪያ ጸሐፊ ሊሆን ነበር። ስለሆነም ፓን-ኤሺያን ብሔረተኛና ለአሳካ ማይኒቺ ቃል አቀባይ የሆኑት ሾጂ ዩኖሱኬ የተከተሏቸው ሲሆን፣

የታዋቂው

የእርሳቸውም ጋዜጣ የጉዞውን ወጪ በመሸፈን ስፖንሰር አድርጓል። ሶጂ አርአያ ከክሮዳ ጋር የነበራቸውን የጋብቻ ዕቅድ ንቃት በተሞላበት ሁኔታ ያበረታቱ እና ያስተዋወቁ ነበር።

ዳባ እና ሾጂ እ.ኤ.አ መስከረም 13 ቀን ጃፓን የደረሱ ሲሆን፤ ኢጣሊያ ደግሞ ከሦስት ሣምንታት በኋላ ኢትዮጵያን በማጥቃት ወረረቻት። ምንም እንኳን በርካታ የጃፓን ብሔረተኞች ለዳባ ጥልቅ ስሜት ያለበትን አቀባበል ያሳዩአቸው ቢሆንም በቶኪዮ ያለው መንግሥት ግን በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ኢጣሊያን ለመቃወም ፈቃደኛ አለመሆኑን አረጋገጠ። በሩቅ ሀገር በሚካሄድ የጦርነት ቴአትር ውስጥ ተጋፍጦ እንዳይወጣም የጃፓን መንግሥት በኢትዮጵያ ውስጥ የነበሩት ጥቅሞቹ እጅግ አነስተኛ ነበሩ። ባጭሩ ጃፓን ዓለም አቀፍ ግንኙነቶችን ያስቀደመች ሲሆን፤ በማንኛውም መልኩ ለምሥራቅ አፍሪካ የምትሰጣቸው እርዳታዎች ጥቂት ነበሩ። የሕዝብ ስሜት በፖሊሲ ላይ ተፅእኖ ማሳደር እንደሌለበት የጃፓን የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር እና የጃፓን ጦር ሠራዊት የተስማሙበት ሲሆን፤ መንግሥቱም ገለልተኝነትን አጥብቆ እንደሚይዝ እና የምሥራቅ አፍሪካን ግጭት በእርጋታ እንደሚመለከት እንዲሁም የሊግ ኦፍ ኔሽንስን ፖሊሲ ሙሉ በሙሉ ችላ እንደሚል በግልፅ አስታወቀ። ጃፓኖች ምንም ዓይነት ብድር፣ የጦር መሣሪያ፣ ጥይት፣ የበጎ ፈቃድ ሠራተኞች ወይም ወታደራዊ ልዑካን በማናቸውም መልኩ ወሮታን መክፈል ለማትችለው ለኢትዮጵያ እንደማይልኩ ለዳባ ሳይሆን ለኢጣሊያኖች ነግረው ነበር። በመሆኑም ቶኪዮ እ.ኤ.አ በጥር 1936 በአዲስ አበባ ከተማ የጃፓንን አዲስ ለጋሲዮን የሚከፍተውን ሚኒስቴር በጊዜያዊነት ለመሾም በዝግጅት ላይ ባለችበት እ.ኤ.አ በታህሣሥ 4 ቀን ባወጣቸው መመሪያ በኩል የዳባን ጥያቄዎች ወድቅ አደረገች። እ.ኤ.አ ጥር 23 ቀን 1936 ገሩይ አነስተኛ መጠን ያላቸው ቀላል መሣሪያዎችን ከጃፓን ለማዘዝ በአዲስ አበባ ውስጥ አዲስ የተከፈተውን የጃፓን ሌጋሲዮን የጎብኙ ቢሆንም፤ ዳባ ካከናወነት የተሻለ ነገር አላደረጉም።

ርገፍ፡፡ ሶጂ ተሞላበት ሁኔታ

የደረሱ ሲሆን፤ ቃት ወረረቻት፡፡ ስሜት ያለበትን ን በቀጥታም ሆነ ሆኑን አረጋገጡ፡፡ በ እንዳይወጣም እጅግ አነስተኛ ሲሆን፤ በማንኛ ች ጥቂት ነበሩ፡፡

የጃፓን የውጭ መብት ሲሆን፤ ሥራቅ አፍሪካን ስን ፖሊሲ ምንም ዓይነት ዐይም ወታደራዊ ለው ለኢትዮጵያ ገመሆኑም ቶኪዮ አዲስ ለጋሲዮን ላይ ባለችበት ዳባን ጥያቄዎች መጠን ያላቸው ውስጥ አዲስ ከናውኑት የተሻለ

ከጃፓን ብሔረተኞች አንዱ እ.ኤ.አ በ1931 በተደረገው የጎሩይ ጉብኝት፤ በአርአያ የጋብቻ እቅድ ውስጥ በንቃት የተሳተፉ ሲሆን፤ አሁን ደግሞ በዳባ ጉብኝት በደጋፊነት የታዩት ሱሚዮካ ቶሞዮቪ ነበሩ፡፡ እ.ኤ.አ በመጋቢት ወር መጨረሻ ላይ ለኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት በተላከ ደብዳቤ፤ በልበ ሙሉው ንጉሠ ነገሥት የሚታዘዘው ጀግናው የኢትዮጵያ ሠራዊት ጠላቶቹን እንደሚያሸንፍ ተንብየው ነበር፡፡ ደብዳቤውም የዳባን ተግባራት እንደሚከተለው በማድነቅ እና በማሞገስ የቀጠለ ሲሆን፤ «ዳባ በጃፓን ወስጥ ለ6 ወራት ያህል በቆዩበት ጊዜ ሁሌ ክብር እና ዝና ያገኙ ነበር፡፡ እንዲሁም በማናቸውም፡፡ ጊዜ ቢሆን የአቢሲኒያ ክብር በእርሳቸው እጅ ችግር አልደረሰበትም የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ሂሮታ በግል ጉባዔያቸው /ኮንፈረንስ/ ውስጥ ሁለት ጊዜ ዳባን የተቀበሏቸው ሲሆን፤ በተሰናበቱበትም ወቅት እስከ በሩ ድረስ በአካል ሽኝተዋቸዋል» ይላል፡፡

«የጃፓን ሕዝብ ለአቢሲኒያ ያላቸው በጉ ፈቃድ ዳባ፤ ኮቤ ላይ በደረሱ ጊዜ እና ቶኪዮ ጣቢያ በደረሱ ወቅት በተደረገላቸው የሞቀ አቀባበል እንዲሁም ድርጅቶች እና ግለሰቦች የአቢሲኒያን ሕዝብ ለመርዳት የሕክምና መሣሪያዎች፤ ገንዘብ እና ሌሎች ዕቃዎችን ለመላክ ባደረጉት ጠንካራ እንቅስቃሴ በግልፅ የታየ ነው» በማለት ደብዳቤው ገልጿል፡፡

የሱሚዮካ መግለጫ አውቆም ሆነ ተሳስቶ ሕጋዊ /ኦራሲላዊ/ በሚመስለው የዳባ ጉብኝት ላይ በግልፅ ትኩረት ሰጥቷል፡፡ እንዲሁም ሱሚዮካ ስለ ዳባ ጉብኝት የሥራ ስኬት ውጤቶች የዘረዘረው፤ ማለትም ዳባ ሁለት ጊዜ ሂሮታን እንደጉበኙ እና በሚኒስትሩም እስከ በር ድረስ እንደተሸኙ፤ ዝርዝር መግለጫዎች ባይኖሩም በመርህ ደረጃ ስምምነት ላይ መድረሳቸውን፤ በርካታ ጃፓኖች በጥልቅ ጉጉት እና ስሜት የተቀበሏቸውም መሆኑ፤ አንዳንድ ጥቂት ቡድኖች ጥቂት የሕክምና መሣሪያዎችን መላካቸውን እና ዳባም ራሳቸውን አለማሳፈራቸውን በመግለፅ ያሠፈረው ሀተታ፤ የዳባ ጉብኝት ያገኘው ወይም ሊያገኘው ይችል የነበረው ስኬት ምን ያህል አነስተኛ እንደነበር በቀላሉ የሚያንፀባርቅ እንደነበር፡፡

በቶኪዮ የነበረው የኢጣሊያ አምባሳደር የተስማማበት ጉዳይ ነበር። እንዲሁም የዳባን ተግባሮች እና ሙከራዎች የተከታተለው ያለ ዕቅድ ነበር። በመጋቢት ወር መጨረሻ ላይ ዳባ ከቶኪዮ መነሳታቸውን አስመልክቶ ለሮም ባቀረበው የሪፖርት ዝርዝር ላይ፣ ዳባን በጣቢያው ተገኝተው የሸኙት 200 የሚያህሉ ጎሳ ቀርና አድጋሪ የብሔረተኛ ማህበራት አባላት እንደነበሩ ገልጿል። ለዳባ የሰጡት ስንቅ እና ትጥቆች ጥራታቸው አነስተኛ የሆኑ ጥቂት ናሙናዎች ብቻ እንደነበሩ እና ያለማቋረጥ የጠየቁት ዓይነት ጠመንጃ አንድ እንኳ እንዳልተካተተ ከጦር ሚኒስቴር ማረጋገጫ ማግኘቱንም ያመለክቱ ሪፖርት ነው።

ዳባ በጃፓን ውስጥ 7 ወራት ከቆዩ በጎሳ እ.ኤ.አ የካቲት 2 ቀን ወደ እናት ሀገራቸው በመርከብ ተመለሱ። ዳባ ምንም እንኳ በቀኝ-ክንፍ ድርጅቶች በተዘጋጀው የመሸኛ ግብዣ ላይ ላለመገኘት ቢወስኑም፣ ከመሄዳቸው በፊት ከአሳካ ማይኒቺ ጋዜጣ ጋር ባደረጓቸው ቃለ ምልልስ ወቅት ፊታቸው ያልተፈታ ነበር። እ.ኤ.አ የካቲት 17 ቀን በተካሄደው ፕሬስ ኮንፈረንስ የጃፓን የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ቃል አቀባይ ሲናገሩ፣ ኢጣሊያ ኢትዮጵያን አሸንፋ ካስከበረች፣ ጃፓን በዚያ ክልል ውስጥ ያሏትን መብት እና ጥቅሞች ለማስጠበቅ ራሷን ችላ ተግባሯን እንደምትፈጽም የገለፀች ሲሆን፣ ጃፓን ከኢትዮጵያ ጋር የወዳጅነት እና የንግድ ስምምነት እንዳላት እና በሁለቱ ሀገራት መካከል ያለው የንግድ ልውውጥም እየጨመረ እንደነበር አመልክተዋል።

ይህ በእንዲህ እንዳለ የኢትዮጵያ ሠራዊት በብቃት አልታጠቀም፣ አልሰለጠነም ወይም የኢጣሊያንን ወረራ ለረጅም ጊዜ ተቋቁሞ እንዲመክት በስኬታማነት አልተመራም። ስለዚህም የኢጣሊያ ሠራዊት እ.ኤ.አ በግንቦት ወር 1936 አሸንፎ አዲስ አበባ ገባ። በጥቅምት ወር አጋማሽ ላይ ዳባ በካይሮ ውስጥ ከተቀመጡ በጎሳ እ.ኤ.አ በታህሣሥ 12 ቀን ለኢጣሊያ ባለሥልጣን እጃቸውን በመስጠት ፓስፖርት ተቀበሉ።

ቶኪዮም ኢጣሊያ በኢትዮጵያ ግዛት ላይ ካገኘችው የወረራ ድል ጋር ራሷን አስማማች። በመሆኑም እ.ኤ.አ ታህሣሥ 1936 በተደረገው

ኢጣሊያ፣ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ የፖለቲካ ጉዳዮች ዋና ጽ/ቤት፣ ኢትዮጵያ እ.ኤ.አ 1930 - 1945 ሮም፣ ኤፒ ኢትዮጵያ - ጉኤራ ተብሎ የተጠቀሰ

ጃፓን፣ ጋይሙሾ፣ ጋይኮ፣ ሺርዮ ካን /ቶኪዮ/ የሪከርድ መ/ቤት፣ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ጂኤስኤ ሆኖ የተጠቀሰ

የናይትድ ስቴትስ ብሔራዊ ቤተመዛግብት /ኮሌጅ ፓርክ፣ ሜሪላንድ/ የሪከርድ ቡድን 59፣ የዲፓርትመንት ኦፍ ስቴት ጠቅላላ ሪከርዶች፣ ዴቪማል ፋይሎች፡፡ ኤንኤአርኤ ሆኖ የተጠቀሰ

ከአምዴ አርአያ /የአርአያ አበበ ልጅ/ እና ከአርአያ አበበ ጋር የተደረገ ቃለ መጠይቅ፣ ፌዴር ፋክስ ሌክስ ፓክ፣ ቨርጂኒያ እና የአርአያ አበበ አፓርትመንት፣ አሌክሳንደሪያ፣ ቨርጂኒያ፣ እ.ኤ.አ ሐምሌ 7/2001፣ 1:45-6:30 ፒ.ኤም.

ጋዜጦች

ጃፓን አድቨርታይዘር

ጃፓን ታይምስ

ሳካ ማይኒቺ ኤንድ ቶኪዮ ኒቺ ኒቺ /ኦኤም ኤንድ ቲኤንኤን የተጠቀሰ

ተከታታይ ምንጮች

አኪ ሱሚዮ ኤንድ ኩሪሞቶ ኢሴ፡- ጃፓኒዝ ኢንተረስት ኢን ኢትዮጵያ /1868-1940 እ.ኤ.አ/፡- ክሮኖሎጂ ኤንድ ቢቢሊዮግራፊ፡- ኢን ኢትዮጵያ ኢን ብሮደር ፔሪስፔክቲቭ፡- ፔፐርስ ኦፍ ዘ 13ዝ ኢንተርናሽናል ኮንፈረንስ ኦፍ ኢትዮጵያን እስተዲስ፣ ኬ.ኢ. ኤንድ ኤም. ሺጌታ፣ ኢዲሺን 3 ቮልዩምስ ኪዮቶ፣ ሾካዶ ቡክሌለርስ፣ 1997 እ.ኤ.አ፣ 713-28

ክላርክ፣ ጄ. ካልቪት 3ኛ፣ ሲኪንግ ኤ ሞዴል ፎር ሞደርናይዜሽን - ኢትዮጵያን ጃፓናይዘርስ ሴሌክትድ አንዋል ፕሮሲዲንግስ ኦፍ ዘ ፍሎሪዳ ኮንፈረንስ ኦፍ ሂስቶሪያንስ 10 /ፌብሯሪ 2004/፣ 7-22

ፋኤርበር-ኢሺሃራ፣ ሂደኮ «ኅሩይ፣ ሌ ጃፓን ኤትሌስ ጃፓኒላንትስ» ኢን አላይን ሮውድ

ፋኤርበር-ኢሺሃራ፣ ሂደኮ፡፡ ሌስ ፕሬሚየርስ ኮንታክትስ ኢንትሬ ኢትዮፒ ኤት ሌ ጃፓን፡፡ ፓሪስ፡ አርሴይ፣ 1998

ፋራጉ፣ ላዲስላስ፡፡ አቢሲኒያ ኦን ዘ ኢቭ፡፡ ኒውዮርክ፡ ጂ.ፒ. ፑትናምስ ሰንስ፣ 1935

ፋሩካዋ ቴትሱሺ፡፡ «ጃፓኒዝ-ኢትዮጵያን ሪሌሽን ኢን ዘ /1920 - 30ዎቹ/፡ ዘ ራይዝ ኤንድ ፎልኦፍ - ሴንቲሜንታል - ሪሌሽንስ» በአፍሪካ መካነ ጥናት ማኅበር 34ኛ ዓመታዊ ስብሰባ ላይ የቀረበ ሰነድ፣ ሴንት ሉዊስ፣ ኤምኦ፣ ኢ.ኤስ ኅዳር 1991

ፋሩካዋ ቴትሱሺ፡፡ «ጃፓንስ ፖለቲካል ሪሌሽን ዊዝ ኢትዮጵያ፣ በ1920ዎቹ-1960ዎቹ፣ ኤ ሂስቶሪካል ኦቨርቪው» በአፍሪካ መካነ ጥናት ማኅበር 35ኛ ዓመታዊ ስብሰባ ላይ የቀረበ ያልታተመ ሰነድ፣ ሲአትል፣ ዋሽንግተን፣ ኢ.ኤስ ኅዳር 20-23 1991

ኅሩይ ወ/ሥላሴ፡፡ የጃፓን ብርሃን፡፡ በኦርስቴ ቫካሪ የተተረጎመ፡፡ በባሮን ሺዲሃራ ኪጂሮ የመግቢያ ቃል የሠፈረበት፡፡ ቶኪዮ፡ ኢቡንፖ - ትስሮን ሾጂ፣ 1933

ሞክለር፣ አንቶኒ፡፡ የጋይለሥላሴ ጦርነት፡ የኢጣሊያና - የኢትዮጵያ ውጊያ፣ 1935-1941፡ ኒውዮርክ፡ ራንደምሃውስ፣ 1984

ኦካኩራ ፓካሺ ኤንድ ኪታጋዋ ካትሱፒኮ /የጃፓን-አፍሪካ ግንኙነት ታሪክ፡ ከሜይገር ጊዜ አንስቶ እስከ ሁለተኛው የዓለም ጦርነት ክፍለ ጊዜ ድረስ/ ቶኪዮ፣ ዶቡን-ካን 1993

ርዕይዜሽን -
ኅ አፍ ዘ ፍሎሪዳ

፤ፓኒላንትስ» ኢን

ኢንትሬ ኢትዮፒ

ጂ.ፒ. ፑትናምስ

920 - 30ዎቹ/፡ ዘ
፤ሪካ መካነ ጥናት
ሉዊስ፣ ኤምኦ፣

ጽያ፣ በ1920ዎቹ-
፣ ማጎበር 35ኛ
ል፣ ዋሽንግተን፣

ተረጎሙ። በባሮን
ቡንፖ - ትስሮን

ኢትዮጵያ ውጊያ፣

ግንኙነት ታሪክ፡
ክፍለ ጊዜ ድረስ/

ፕሮፓጋንዳ ሮማን። አቢሲኒያ፣ ዘ ፓውደር ባረል የብሪቲሽ ዓለም አቀፍ ዜና
ወኪል፣ 1936

ፕራውቲ፣ ክሪስ ኤንድ ኢውጊን ሮዘን ፌልድ፣ የኢትዮጵያ ታሪካዊ መዝገበ
ቃላት። ሜቱሰን፣ ኢንጂ፣ ዘ ስካሬክሮው ፕሬስ፣ 1981

ሾጂ ዩኖሱኬ። ዋት ዊል ሃፕን ቱ ዘ ኢትዮጵያን ማሪያጅ ኢሹ ካንሰሌሽን?
አር ኖት!!!። አይ ሪኩዊስት ዘ ሪ - ሪኮግኒሽን አፍ ዘ ጃፓኒዝ ኔሽን ባይ
ናሬቲንግ ዘ ትሩዝ አፍ ኢትዮጵያ ዊዝ ዘ ማሪያጅ ኢሹ አዝ ዘ ሴንትራል
ቲይም/ ቶኪዮ፣ ሴይኮ፣ 1934

ታኒን፣ አ. ኤንድ ኢ. ዮሃን፣ ሆየን ጃፓን ጉስ ቱ ዋር። ኒውዮርክ፡ ኢ
ንተርናሽናል ፕብሊሽር፣ 1936

ታውራ ማሳኖሪ። ኒቺ - 1 ካንኬይ /1935-1936/ ቶኪዮ 1993/፣ 302-28

ታውራ ማሳኖሪ። ኢ ፌዝ አፍ ዘ 1930 ኮሚርሺያል ዲፕሎማሲ ኢን ዘ ጃፓ
ኒዝ - ኢትዮጵያን ሪሌሽንስ/፣ ከሰይፉ ለሚንካን /መንግሥት እና ሲቪሎች/
ዓመታዊ ሪፖርት፣ የዘመናዊቷ ጃፓን ጥማት /17/1997/፣ 141-70

ሁኖ ዮሺሮ። ጃፓን እና ሁለተኛው የኢጣሊያ - ኢትዮጵያ ጦርነት። የፖለቲካ
እና ግል መጽሔት /ኢጋታ ዩኒቨርሲቲ፣ ጃፓን/ 16፣ 2 /1982/፣ 188 - 240

ይልማ አሰፋ። ኃይለሥላሴ፣ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት። የወቅቱን ትግል እና
የሀገሪቱን እና የሕዝቧን ዝርዝር መግለጫ ጨምሮ የኢትዮጵያ ታሪክ አጭር
መግለጫ። ለንደን፣ ሳምፕሰን፣ ሎው፣ ማርስተን ኤንድ ካምፓኒ 1936

ዜርቮስ፣ አድሪየን። ለአምፒር ደለ ኢትዮፒ፡ ሌ ሚሮይር ደ ለ ኢትዮፒ
ዋዴርን 1906 - 1935። አሌክሳንደሪያ፣ ግብፅ

ይህን መጽሐፍ እንዲታተም እንድንጀምርና እንድንፈጽም
ለፈቀደልን ለእግዚአብሔር አምላክ ክብር ምስጋና ይሁን!

... እግዚአብሔር - ኢትዮጵያን ይባርክ አሜን!

ሀ -

ሀሪስ /ካፒቴን/ ሸ፮ ሸ
ሀዩን ደፔ፩
ሀገረ ጃፓን ደፔ፩ - ደፔ፱
ሂሮታ ደፔ፯
ሂወትዊሌም /ዊሊያም/ አድሚራልስር ሸ፶፫ - ፶፯
ሃማ ቤተመንግሥት ደፔ፩
ሆሜይደን አዳራሻ ፫፫፫
ሆርጆሬ ደፔ፩
ሆሮ ደፔ፩፮

ሐ -

ሐመረ እሸቴ /ወይዘሮ/ 14
ሐማሌን ደፔ፶፯ - ደፔ፳፬
ሐሰን ደፔ፶፯
ሐሴቱ /አለቃ/ ደፔ፲፭
ሐረርጌ ፺፬ ደፔ፶፩ ደፔ፶፱
ሐራማት ደፔ፵፰
ሐርአምባ ፶፩
ሐሮ ደፔ፳፱
ሐውዜን ደፔ፲ - ደፔ፲፱ - ደፔ፵፰ - ደፔ፵፱
ሐይቅገዳም ፺፪
ሐጉስ /ራስ/ ደፔ፳፭ - ደፔ፳፯
ሐጉስ ተፈሪ /ደጃች/ ደፔ፳፬ - ደፔ፴፩ - ደፔ፶፯
ሐረሒቶ /ግርማዊ የጃፓን ገ.ነ/ ደፔ፳፱
ሐጃዝ ፩
ሐንድ ፩
ሐንደኪንግሥት ፲፩
ሐንጣሎ ደፔ፴፫

ገ -

ገሩት ሸፈፈ

ኃይለመለኮት /ንጉሥ/ ፹፫ - ፹፯

ኃይለማርያም ወልደሚካኤል /ደጃች/ ሸፈሃፒ - ሸፈሃ፯

ኃይለማርያም ሸፈላ፳

ኃይለማርያም /ራብ/ ሸፈሁ፭ - ሸፈሁ፮

ኃይለማርያም /ቀኛ/ ሸፈላ፩ - ሸፈላ፬

ኃይሉ /አቶ/ ፳፩

ኃይሌ /ኃይለሚካኤል/ መርዕድ አዝማች ፺፪ ፺፫ ፺፬ ሸፈሩ

ኃይለሥላሴ /ንጉሠነገሥት/8,12,21 ሸፈረ፫ - ሸፈረ፬ - ሸፈሁ፯

ገሩይ ወልደሥላሴ /ብላቴን ጌታ/1,4,5,6,9,10,15,16,17-23,26 ሸፈኔ፩ - ሸፈኔ፫ - ሸፈኔ፪ - ሸፈኔ፫ - ሸፈኔ፬ - ሸፈኔ፭

ለ -

ለንደን 19

ለገሂዳ ሸፈሃ፪

ለገጉራ ሸፈሃ፪

ለውጤ /በጅሮንድ/ ሸፈሃ፫

ለዚህዓለም /አቶ/ ፳፫

ሱክሰንበርግ 19

ሉቃስ /አቡነ/ ጳጳስ ሸፈሃ - ሸፈረ

ሉዊፊሊግ /ንጉሥ/ ፳፱ - ፴

ሊሙ ሸፈሃ

ሊቃኖስ /አባ/ ፩

ሊዎንቴፍ ሸፈላ፪

ሊግሉፍኔሽንስ ሸፈረ፱

ላሊበላ/ ንጉሥ/ ፴

ላሊበሉች ፳፱

ላምዋሻ ፳፯

ላሰታ ፳፯

ልብነድንግል /አጼ/ 1 ፵ - ፵፩, ሸፈሃ፪

ልጅ ፺፱ ሸፈረ፳ ሸፈሃ፯ - ሸፈላ፳

ሙተራ አምባ ልገፎ
 ሙዚንገር /ጋሻ/ ልገግጌ ልገግጌ
 ሙና ጀፎ ጀፎ
 ሚካኤል /ራስ/ ልገጌጌ ጀፎ ጀፎ ጀፎ ጀፎ
 ሚጣቅ ልገፎ
 ማሲያስ /አባ/ ልገጌ ልገጌ ልገጌ
 ማላኮ /ልዕልት/ ጀፎ
 ማሩ /ደጃት/ ልገጌ
 ማርት /ወ/ሮ/ ልገፎ
 ማርኮፖሎቢያ ልገፎ
 ማርዬ /ሻቃ/ ፃፎ
 ማቴዎስ ዳዳስ /አባ-ነ/ ጀፎ ጀፎ ጀፎ
 ማክላን ጉርዶን ጀፎ
 ማይበላ ፩
 ማዳጋስካር ፩
 ማግኔት ፩ ጀፎ
 ሚጫ ልገፎ
 ሚይገር ጀፎ
 ምላት /አለቃ/ ልገጌ
 ምስር ፩ ልገግጌ
 ምኒልክ /ቀዳማዊ/ ሩ ጌ ጌ ጌ ፎ ፎ ፎ
 ምኒልክ /ዳግማዊ አጼ/ 2 ሩ ጌ ጌ ጌ ልገጌ ልገጌ ልገግጌ ጀፎ ጀፎ
 ምንትዋብ /ወ/ሮ/ ልገፎ
 ምንጃር ፃፎ ፃፎ ፃፎ ሩፎ ጌፎ
 ሞረት ሩፎ
 ሞዳኢየሱስ /አባ/ ፎፎ
 ሞጣ ልገጌ
 ሞፈርውሃ ፃፎ

ሠ -

ሠራዬ ይፃፅ

ሠራዊቱ /አቶ/ ሸ፤

ሠናይት ተክለማርያም /ወይዘሮ/ 3.8.27

ሠይፋ መሸሻ /አቤቶ/ ሸ፱, ሸ፳, ሸ፫, ሸ፬

ሣህለሥላሴ /ንጉሠሽዋ/ ፳፪ - ፳፭ - ፳፮ - ፳፯ - ፳፰

ሣልሣ /ማጆር/ ይፃ፱

ሣርወ-ሃ ሸ፫፪ ሸ፫፫፭

ሣኮ ፹፮

ሥላሴ ፸፱

ሥዩም ይ፻፲

ሰ -

ሰሐጢ ይ፻፲፮ - ይ፻፲፱

ሰላሌ ሸ፫

ሰላማ ከሳቴብርሃን ፲፮

ሰላማዳሳስ /አቡነ/ ሸ፫

ሰላማ ቴሰገበዝ ይ፻፹፮

ሰላድጉጋይ ፳፭

ሰልዋ ይ፻፴፫

ሰሎሞን /ንጉሠ ለሥራኤል/ ፪ ፫ ፪ ፮

ሰማያታ ተራራ ይ፻፶፬

ሰሜን ይ፻፴፮

ሰባጋዲስ ይ፻፶

ሰቀልት ይ፻፳፭

ሰንኦፊ ይ፻፳፮

ሰሙንጉሥ /አቶ/ ሸ፭ - ይ፻፲

ሰዲት አህመድ ይ፻፶፬

ሱሚቶም ይ፻፹፮

ሱሰንዮስ /አጼ/ ይ፻፲፱ - ይ፻፴፭

ሱዳን ፩

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ቶያፕለ

፳፱፫ ሞላለ

፳፱ ሰብሳጊለ

፳፱፫ ሰፊሞ ሰፊሞ

፳፱፫ ፍሬ ተሰጥቶ

፳፱፫ ሰላሙ

፳፱፫ ሰላሙ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

፳፱፫ ጌልጋለ

ሲናዲር እየገኘ
 ሲንሂት እየገኘ
 ሲዳሞ እየገኘ
 ሲድራኮስ ገፅ
 ሳሊምቤ /ማጃር/ እየገኘ
 ሳባ ነገሥተ ፍገፀ ፍገገ
 ሳሙኦል 1
 ሳምሶን 1
 ሳይንት እየገኘ - እየገኘ
 ሳግሬን እየገኘ
 ሳውዛርድ ኢዲሰን እየገኘ - እየገኘ
 ሳፎኔቲ /ቲኒንቲ/ እየገኘ
 ሲሊ ወንዝ እየገኘ
 ሲንትራል ማተሚያ ቤት 27
 ስብሐት /ራስ/ እየገኘ እየገኘ እየገኘ
 ሶሎሞን ተራራ እየገኘ
 ሶዶ ፎክ እየገኘ

ሸ -

ሸምቡ /አቶ/ ገፅ
 ሸዋ ሸፎ ሸፎ ያፍ ፎፍ ፎፍ ፎፍ ያፍ እየገኘ እየገኘ እየገኘ እየገኘ
 ሸዋረጋ /ወይዘሮ/ እየገኘ እየገኘ
 ሸዋዬ /ልጅ/ እየገኘ
 ሸማዲ እየገኘ
 ሸሬ እየገኘ
 ሸሸጉ /አቶ/ ያፍ

ረ -

ረመሸት 10
 ሩባቲኖ ኩባንያ እየገኘ
 ራጉኤል 3

ሬይ /ቻርልስ/ ጀፂ፫

ርቂ ዓፄ

ርሐንዳም ፅፂ

ርም /የግሪክ ሮም/ ፍ

ርሼ ዴሬኩር ሮፅ-ፕ

ርኮ ተራራ ጀፂ፱

ቀ -

ቀረጥ አምባ ዓ

ቀቤና ጀፂ፭

ቀይአፈር ሄፂ

ቀይመስቀል 12

ቀይ ጥላ ጀፂ፲፱

ቀያ ሄፂ

ቀወት ዓፄ-ጀፂ፲

ቀዲዳ /ፊታ/ ጀፂ፳ - ጀፂ፴

ቀጸላ /አቶ/ ሄፂ

ቀሮገደል ሄፂ

ቀንዲ ሄፂ - ሄፂ፭

ቋረኖው ሄፂ

ቋራ ጀፂ፲

ቃሊም /የጁ/ ጀፂ፲

ቃሮዳ ጀፂ፲፯

ቄርሱስ ዳዳስ ሸፕ ጀፂ፵፱ - ጀፂ፶

ቄርሱስ ጀፂ፴፭

ቅብዓት /ዓይነት/ ጀፂ፳፭

ቅዱስት ሥላሴካቴድራል - 21- ጀፂ፳፫

ቆስጠንጢኖስ /ገ.ነ./ ፲፯ - ጀፂ፲፱

ቆለጭ /ቀኛ/ ጀፂ፱

በ -

በሁበቱ /አቶ/ ገፅ
 በሬሳ /ወንዝ/ ያዩ
 በሻህ አቦዬ /ደጃ/ ልዩ፤ ልዩ፤ ልዩ፤
 በረከት ገፅ ገፅ ገፅ
 በለጥሻቸው /ወይዘሮ/ ጌፃ
 በርበሬ ልዩ፤
 በለሳ ደዩ፤ ደዩ፤
 በለው /ደጃ/ ልዩ፤
 በሽሎ ወንዝ ልዩ፤ ልዩ፤
 በኩሩ /አቤቶ/ ጌፅ
 በዛብህ /ራስ/ ልዩ፤
 በዛብህ /አቶ/ ገፅ ገፅ ገፅ ገፅ
 በዛብሽ /ወይዘሮ/ ጌፃ ፍ ፍ፤ ጌፃ
 ባቡ /አቶ/ ልዩ፤
 በዩን /ደጃ/ ደዩ፤
 በዩን /ባላም/ ደዩ፤
 ባዩ /ግራዝማች/ ልዩ፤
 በድሉ /አቶ/ ገፅ
 በዳኔ /አፈንጉሥ/ ልዩ፤ ልዩ፤
 ቡልጋ ጌፃ
 ቡንዖን /ዮሐንስ/ ደዩ፤
 ቡንራኩዛ ደዩ፤
 ቡኔ /አቶ/ ልዩ፤
 ቡግና ልዩ፤
 ቪክቶሪያ /ባህር/ ልዩ፤
 ቪክቶሪያ /ንግሥት/ ልዩ፤ ልዩ፤ ልዩ፤
 ባሕሩ ዘውዴ /ፕሮፌሰር/ 26
 ባሕታ /ደጃ/ ደዩ፤ ደዩ፤
 ባሊ /ማጃር/ ደዩ፤
 ባልቻ አባነፍሶ /በጅሮንድ/ ደዩ፤ ደዩ፤ ደዩ፤

ባልዲሠራ /ጄኔራል/ ዪቪ

ባራቲዬራ /ጄኔራል/ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ ዪቪቪ

ባርቅ ፩

ባሽባዙቆች ዪቪቪ

ባዚን ል ፲ ፲፭

ባዝ /ከተማ/ 19

ባፈና /ወይዘሮ/ 10 ልቺፍ ልቺፍ ልቺፍ ልቺፍ

ቤርሳቤህ ፯

ቤጌምድር ገፍ ልቺፍ ልቺፍ ልቺፍ

ቤተክህነት ዪቪቪ

ቤተመንግሥት ዪቪቪ

ብላታ 13

ብላቴን ጌታ 1, 4, 5, 6, 9, 10, 14

ብሩ ዋግሽም/ ልቺፍ - ዪቪቪ

ብሩ /አለቃ/ ልቺፍ

ብሪታንያ ልቺ ልቺ

ብርቁ /አቶ/ ልቺ

ብሩሜዳ ልቺፍ - ልቺፍ - ልቺፍ

ቦርጃ ፲፮ - ልቺ - ልቺ

ቦተር ልቺፍ

ቦጋለ /ደጃች/ ልቺፍ

ቦጉስ ልቺፍ - ልቺፍ

ተ-

ተምቤን ዪቪቪ

ተሰማናደው /ደጃዝ/ ልቺፍ ዪቪቪ

ተስፋ-ኦቦሰስ ልቺ

ተስፋዬ /ሱምኢጋሜ/ ዪቪቪ - ዪቪቪ

ተንጉዳጃጅ /ባሻ/ ልቺፍ

ተንከልሜዳ ልቺፍ

ተናኘወርቅ /ልዕልት/ ዪቪ

ተስፋ ሸፀ፳
 ተከለሃይማኖት /አባ/ ሸፀ ሸ፭ ሸ፮ ሸ፯ ሸ፰
 ተከለሃይማኖት /ንጉሥ/ ሸ፫፭ ሸ፫፮ ሸ፫፱ ሸ፫፻
 ተከለማርያም ሸ፻፹
 ተከሌ /ፈታ/ ሸ፻፴፮ ሸ፻፴፯ ሸ፻፵ ሸ፻፶፪
 ተከለጊዮርጊስ /አጼ/ ሸ፫፻ ሸ፻፵
 ተገኔ /ቀኛ/ ሸ፻፪
 ተገላት ሸ፭ ሸ፱ ፳፯
 ቱርክ ሸ፻፮ ሸ፻፳፭
 ቱኒዝያ ፲፭
 ተድላ /ዳጃች/ ሸ፻፳፯
 ተድላ ደጃች የዘበኞች አለቃ ሸ፻፹፯
 ተፈሪ መኮንን /ልዑል ራስ/ 12
 ተፈሪ ገብረማርያም ሸ፻፳፯
 ታምራት አማኑኤል /ፕሮፌሰር/ ሸ፻፳፯
 ታካራዙካ ሸ፻፳፱
 ታፈሰ /ቀኛ/ ሸ፻፴፯ - ሸ፻፵፩ - ሸ፻፶፪
 ቴይቴን ሸ፹፩
 ቴዎድሮስ ን.ነ. 1 ፹፮ ፹፯ ፹፰ ፹፱ 1 ፲፩ ፲፪ ፲፫ ፲፬ ፲፭ ፲፮ ፲፯ ፲፰ ፲፱
 ቴዎድሎስ /አጪጌ/ ሸ፻፲፮ - ሸ፻፹፩ - ሸ፻፹፫ - ሸ፻፳፭
 ትግሬ /ትግራይ/ 25- ስ - ሸ፻፳፱ - ሸ፻፶፫ - ሸ፻፶፯ - ሸ፻፷፩ - ሸ፻፵፯
 ትሪፖሊ ፲፭
 ትሁን /ወይዘሮ/ ፶፬
 ትራቪርሲ /ዶክተር/ ሸ፻፳፪ - ሸ፻፳፫
 ትርዳኦ ጉበዝ ፳፭
 ቱሾጉ ሸ፻፹፩
 ቱኪ ሸ፻፶፫
 ቱዮ ሸ፻፹፭
 ቱዞሊ /ማጆር/ ሸ፻፳፱ - ሸ፻፵ - ሸ፻፶

ቸ -

ቸሀ ልፂጃ

ነ -

ነአኩቶለአብ /አጼ/ ሙሴ ሙሴ ሙሴ

ነጋሲ /አቤቶ/ ሙሴ ሙሴ ሙሴ

ነጋሽ ወሬኛ ልፂጃ

ነጭ ዓባይ ልፂጃ

ነኮ ፫፻፹፮

ነቆዲሞስ ደፂ

ነያገዛ ል

ናይጋይ ደፂጃ

ናደው /አቶ/ ገፍ ልፂጃ ልፂጃ ልፂጃ

ናጉያ ደፂጃ

ናፒየር /ሎርድ/ ልፂጃ

ናፖሊ ደፂጃ

ንስጥሮስ ደፂጃ

ንጉሠነገሥቱ ደፂጃ ደፂጃ

ንጉሤ /ፊታ/ ደፂጃ

ንግዴ /የሻቃ/ ሃፀ

አ -

አሀመድ /ቃዲ/ ልፂጃ

አሀየዋ /ንግሥት/ ፲፭

አሀያፈጅ ሸፎ ሸፂ

አሉላ /ልጅ/ ልፂጃ

አሉላ /ራስ/ ደፂጃ ደፂጃ ደፂጃ

አሊበር /መቅደላ/ ፲፮

አሊቤት ደፂጃ

አሊ አቡብከር ደፂጃ

አመዴ ሰዲቅ ደፂጃ

አሊቋ ደፂጃ

አልቤርቶኒ /ጆኔራል/ ፪፻፶፬ - ፪፻፶፯
 አልአሚያ /ንጉሠነገሥት/ ፳
 አልጄሪያ ፲፭
 አልፎንስ /አባ/ ፳፻፲፱
 አመንሸዋ ፳፻፲፯
 አሚር ፶፩
 አማራ ሄፍ - ሄ፯ - ፶፮
 አሜሪካ 3
 አምባሰላማ
 አምባሳደር ፪፻፪
 አምባታሪክ ፪፻፳፯
 አምባላላጌ ፪፻፴፬ - ፪፻፴፭ - ፪፻፶፱ - ፪፻፶፭ - ፪፻፶፮
 አምባ ሜራ ፳፻፳፪ - ፳፻፳፬
 አሞይ ፪፻፹፪
 አሣይ ፪፻፶፪
 አሰብ ፳፻፵፬ - ፳፻፵፭
 አሥመራ ፳፻፵፱ - ፪፻፲፮ - ፪፻፴፭ - ፪፻፵፬ - ፪፻፵፱
 አሥራት /አለቃ/ ፶፭
 አሰቴር ፳፮
 አሰቴር ዘመይ 27
 አሰግድ /ባላም/ ፪፻፪
 አስፋወሰን ፶፫ ፶፭ ፶፮ ፳፭
 አስፋ ወሰን ፶፫ - ፶፭ - ፶፮ - ፳፭
 አስፋው /ጃንጥራር/ ፳፻፲፭
 አረጋዊ /አቡነ/ ፳፭
 አረርቲ ፶፭
 አሩሲ ፳፻፳፬ - ፳፻፶፱
 አርባዕቱ እንሰላ ፪፻፲፭
 አርአያ አበበ /ልጅ/ ፪፻፳፮ - ፪፻፴፯ - ፪፶፭ - ፪፻፲፪
 አርአያ ሥላሴ /ራስ/ ፳፻፴፮
 አርአያ ትልቁ /ራስ/ ፳፻፳፭ ፳፻፴፯
 አርምስወርዝ ጆውራይ ፪፻፷፬

አርዮስ ፲፮
 አርጉባ ሸፎፍ
 አሸብር /አቶ/ ፳፭
 አሸንጌ ከተማ ሸፎፍ - ሸፎፍ - ሸፎፍ - የግፊ
 አበበ አረጋይ /ራስ/ 21
 አበበ /ልጅ/ ሸፎፍ
 አበበ ሸፎፍ
 አቡአንጋ ሸፎፍ
 አብደላክማን ሸፍ
 አብዱላሂ /አሚር/ ሸፎፍ - ሸፎፍ
 አብኖፍ ኒኮላይ ሸፎፍ
 አብቸ ፳፪
 አብዬ /መርዕድ አዝማች/ 9 - ፶፩
 አባተ ቧ ያለው /ሊቀመኳን/ ሸፎፍ ሸፎፍ ሸፎፍ
 አብርሃ /ንጉሥ/ ፲፭ - ፳፯
 አባሞቴ ሸፍ
 አባውርጁ /አቶ/ ፶፩
 አባኢሬ /አቶ/ ፶፩
 አባዋጠው /ይማሙ/ ሸፎፍ
 አባገሪማ /ጉልት/ ሸፎፍ
 አባይነህ /አቶ/ ፶፩
 አባዳማ ፳፫
 አባጂፋር ሸፎፍ
 አባጆቢር /የጉማው/ ሸፎፍ
 አቦከር ሸፎፍ
 አቦዬ /አቶ/ ፶፩
 አትባራ /ወንዝ/ ሸፎፍ - ሸፎፍ
 አትናቴዎስ /ሊቀዳዳስ/ ፲፮ - ሸፎፍ
 አትሞችሆኖ /ወይዘሮ/ ፶፩
 አንበረም ፲፭
 አንበላውድም ፳፯

አንተሮፖሎጂስት ዘ፫፻፱
 አንኮበር ፳፪ ፺፪
 አንተንይስጠኝ /አቶ/ ፺፩
 አንቶኒሊፒዮትሮ /ኮንት/ ሸ፫፵፪ ሸ፫፵፭
 አካለወልድ /መምሕር/ ሸ፫፩፩
 አኩስም ፲፭ ፳፮ ፳፭
 አንዳርጋቸው /አቶ/ ፺፩
 አንዳርጋቸው /ቀኛ/ ዘ፫፳፮
 አንጋቻ ሸ፫፵፭
 አንጸኪያ ፶፯
 አንጉለላ ፳፪
 አንፋሬ መሐመድ ሸ፫፵፮ ዘ፫፵፮ ዘ፫፶፪
 አንድሬ ሬቦን /መርከብ/ ዘ፫፳፭
 አዕምሮ ሸ፫፺፭
 አይራራ /ወንዝ/ ፶፩
 አውስትሪያ ዘ፫፳፪
 አውሳ ዘ፫፵፮
 አውዓለም /ሰላይ/ ዘ፫፶፫
 አውሮፓ 3. 12 ዘ፫፳፪
 አዋሽወንዝ ፶፩
 አዙ /ዋሻ/ ፺፮
 አዙሊ ሸ፫፶፬
 አዜብ ፩
 አዲስ አበባ 12 ዘ፫፺፭
 አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ 26
 አዲግራት ሸ፫፻ ዘ፫፶፬ ዘ፫፶፮ ዘ፫፶፯ ዘ፫፶፱ ዘ፫፷፱ ዘ፫፻፫
 አዳል /አፋር/ 25
 አዳል /ራስ/ ሸ፫፮ ሸ፫፳፪ ሸ፫፳፫ ሸ፫፳፬
 አድማሱ /አለቃ/ ዘ፫፺፭
 አድነው /ሊቀመኳን/ ዘ፫፵፮ ዘ፫፶፪
 አድዋ ሸ፫፩፩ ዘ፫፩፩ ሸ፫፩፫ ዘ፫፩፭ ዘ፫፩፮ ዘ፫፩፯ ዘ፫፶፪ ዘ፫፶፭
 አድጉ /የሻቃ/ ሸ፫፶፭

አገኘሁ እንግዳ /ሠዓሊ/ ፩
 አጋቦስ ፩
 አጥናፌ /በጅሮንድ/ ፩፻፶፮
 አፈወርቅ ተክሌ /ሚትር አርቲስት የዓለም ሉሪየት/ ፪ ፲፪
 አፍቀራ አምባው ፶፮ ፩፻፱
 አፍቀራ ጉሌ /የመንዝ ባላባት/ ፳፪
 ኢሳቡሮ ዮሺዳ ፪፻፳፭
 ኢብነሐኪም ፩
 ኢብነመለክ ፩
 ኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ማዕከል 26
 ኢየሱስ ክርስቶስ ፩፻፲፮ ፪፩፳፭
 ኢየሩሳሌም ፩ ፪፻፲
 ኢያሱ ሚካኤል /አቤቱ/ 3
 ኢያሱ አድያም ሰገድ /አጼ/ ፵፫
 ኢያሱ /መስፍን እሥራኤል/ ፮
 ኢዝንበርግ /አይዘንበርግ/ ፳፭ ፳፱
 ኢጣሊያ ፩፻፳፪ ፩፻፵፮ ፩፻፶፭ ፪፻፲፭ ፪፻፳፭ ፪፻፹፬
 ኤሌና /ጄኔራል/ ፪፻፶፬ ፪፻፶፯
 ኤሌስ ፩፻፴፰
 ኤሚሊዮ /ማጆር/ ፪፻፶፮
 ኤራቅሊስ ፩፻፴፰
 ኤፍራታ ፶፯ ፳፮ ፶፮ ፩፻፶፬
 አልእስክንድሮስ ፲፯
 እስክንድርያ ፲፭ - ፲፯
 እርመጃቸው /ወይዘሮ/ ፩፻፯
 እሸቱ /አለቃ/ ፩፻፲፭
 እምባቦ ፩፻፴
 እምነጽዮን ፩፻፳፪ ፩፻፳፱
 እነዋሪ ፩፻፯ ፩፻፱
 እንሳሮ ፳፯
 እንኪጨው ፪፻፵፱ ፪፻፶፫
 እንግሊዝ 2. 4. ፪፻፳፪

እንግዳ /ራስ/ ገፅ
 እንግዳ /ዋልድቤ/ ሸ፲፯ - ሸ፲፯
 እንግዳ /ዙርአምቤ/ ተከለአልፋ ሸ፲፯ - ሸ፲፯
 እንግዳ /ብላታ/ ጀ፲፱፱ ጀ፲፱፱
 እንደርታ ጀ፲፱፱
 እንዳአባገራማ ጀ፲፱፱
 እንዳአየሱስ ጀ፲፱፱
 እጅግአየሱ /ወይዘሮ/ ጅ፳
 እግርበር ሸ፲፯
 እንጦጦ 3. 11 ሸ፲፳፱ - ሸ፲፳፱
 አምዱርማን ሸ፲፳፱
 አላካ-አላሂ ጀ፲፳፱
 አላካ ጀ፲፳፱

0 -

ዐረብ ሸ
 ዐረብ ሻንቅላ /ቤኒሸንጉል/ ሸ፲፱፱
 ዐምቤርቶ /ንጉሥ/ ሸ፲፱፱ - ሸ፲፱፱ - ሸ፲፱፱
 ዐቡኖሚያ ሸ፲፳፱
 ዓይኔ ከተማ ዓ
 ዓባይ ወንዝ ሸ፲፳፱ - ሸ፲፳፱ - ሸ፲፳፱ - ሸ፲፱፱
 ዔሊ ፯

ከ -

ከሊፋ አብዱላሂ ሸ፲፳፱
 ከሰላ ጀ፲፳፱
 ከተማ /አቶ/ ገፅ
 ከተማ /በጅሮንድ/ ጀ፲፱፱
 ከደዊ /ኬዲሽ/ ሸ፲፱፱
 ከፋ /ከፊሾ/ ሸ፲፱፱ - ሸ፲፱፱
 ኩሮኪ ቶኪጂሮ ጀ፲፳፱ - ጀ፲፳፱

ኩርዳ /ልዑል/ ዘፒ

ኩቱኩሮ ኢቶኪ ዪፎቪ

九号六七 / 092C / 1111

ኪዳነወልድ ሸፒፒ

ኪጽዮ ሺዴሃራ ይገኛል

ካሣ /ልዑል ራብ/ 12

ካሣ /ደጃዝማች/ አባታጠቅ

ካሣ /ደጃዝማች/ አባበዝብዝ ሸፂሻ

ካልሺቶ ከላርከ 3ኛ ደረጃ

ካሌብ /አጼ/ ፩

ካቲ /ግጽር/ ደደወደ

ካቶሊክ ሃይማኖት ልዩነት - ልዩነት - ልዩነት

ካራመገን ፶፪

ካርቱም ከ

ከረጽፍ /ዶክተር/ ርዩ - ርዩ

ክብረነገሥት ፩

ክብሩ ፲፱

ከርስቶፎር ስብራል/ ልዩገዩ

ክርስቲያን ሃይማኖት ልዩነት

ክነፈኪሩብ መምሕር እየኛኝ

ኮራታቦተማርያም ፳፻፲፱

ታሪክ ደብዳቤ

ታሪክና ደረጃ

ኮቢ- ወደብና ከተማ ዪቪፊ - ዪቪቩ - ዪቪጊ

ከምባልቻ ልዩነት

① -

ወላስማ መሐመድ ሻፔ

തറവാട് / തറവാട് / തറവാട്

ፀሊ /ደጃዝማች/ራስ/ ሸየኛ ሸየጧኛ ሸየጌና ይየጣይ ይየግ

ወልደአረጋዊ /መምሕር/ ልዩ፤

ወልደአረጋይ አባይቱ ፲፫

ወለጋ ሸፎቹ
 ወልደማርያም /ራስ/ ሸፎ
 ወልደሚካኤል /መምህር/ ሰማዕተ ጉንደር ሸፎ
 ወልደሚካኤል /መምህር/ ሸፎ
 ወልደሚካኤል /ደጃዝማች/ ሸፎ
 ወልደሚካኤል /ራስ/ ሸፎ
 ወልደሥላሴ /አቶ/ ሸፎ
 ወልደሥላሴ /ራስ/ ሸፎ
 ወልደሥላሴ /አለቃ/ ሸፎ
 ወልደፋኩል /ደጃዝማች/ ሸፎ
 ወልደ /ደጃዝማች/ ሸፎ
 ወልደገብርኤል /አቶ/ ሸፎ
 ወልደጊዮርጊስ አባ ሸፎ
 ወልደጊዮርጊስ አቦዬ /ደጃዝማች/ ራስ/ ሸፎ ሸፎ ሸፎ ሸፎ
 ዋልደጊዮርጊስ ወልደዮሐንስ /ጸሐፊ ትእዛዝ/ 22
 ወልደጻድቅ /አቶ/ ሸፎ
 ወልደጻድቅ /አዛዥ/ ሸፎ
 ወሎ ሸፎ ሸፎ ሸፎ ሸፎ
 ወሰንሰገድ /መርዕድ አዝማች/ ሸፎ
 ወረሂመኑ ሸፎ
 ወርቂት /ወይዘሮ/ ሸፎ ሸፎ
 ወርዕ ሸፎ
 ወደራ ሸፎ ሸፎ ሸፎ
 ወዳጆ ልቤ መጽሐፍ ሸፎ ሸፎ
 ወዳጅ ግርማ ሸፎ - ሸፎ
 ወዳጅ /ራስ/ ሸፎ ሸፎ
 ወንጌል ሸፎ - ሸፎ
 ውጫሌ ሸፎ - ሸፎ - ሸፎ
 ዋህድ /ደጃዝማች/ ሸፎ
 ዋቂዲሶ ሸፎ
 ዋዜማ 1

ዘ -

ዘሚካኤል /አባ/ ፩
 ዘሚካኤል /ዘሚ/ /መርዕድ አዝማች/ ፵፪
 ዘሚካኤል /ጽራግ ማሠራ/ ፳፻፲፯
 ዘቢጥ ፳፻፯
 ዘርዕያዕቆብ /አጼ/ ፵፩
 ዘነበወርቅ /ወዘሮ/ ፳፪
 ዘውዴ /ራሲ/ ፻፲፮
 ዘውዴ ገብረሐይወት ቢትወደድ ፳፻፳፩-፳፻፳፪
 ዘውዴ ገብረሥላሴ /ዶክተር ደጃዝማች/ 4. 26
 ዘውዲቱ /ወይዘሮ/ ንግሥተ ነገሥታት/ ፳፻፴፩-፳፻፴፯
 ዛማኤል ፻፲፱፯
 ዛታ ፻፲፱፱
 ዛጉዌ 1. ፲፩
 ዜናማርቆስ ገዳም /አቡነ/ ፳፻፲፫
 ዜጋመል ፳፪
 ዜኪ ከማል ፳፻፳፭
 ዞብል ፳፻፶፩

የ -

የመን ፫
 የካ ፳፻፲፫
 የጽ ፳፻፯
 የውብዳር ፳፻፴፰
 የውልድ ፶፪
 የኖሎኪ ፻፲፮
 ያሬድ /ማገሌታይ ቅዱስ/ ፳፩
 ያሬድ አማረ /ዶክተር/ 26
 ያዕቆብ /አቤቶ/ ፵፩- ፵፪
 ያፋ ፻፲፯

ዳዊት ዘውዴ /ሶክተር/ 27

ድልነዓድ 1 ገፅ ፳፬ ፳፭

ድልነሴ /ልጅ/ ይገኛል

ድሬዳዋ ይገኛል

ዶባ ፳፭ ፳፮

ዶቃቂት 9

ዶጋዓሊ ይገኛል

ገ -

ገሆር /መንገዝ/ ፵፩

ገላን ፳፯

ገረን ይገኛል

ገሪማ /አባ/ ፩

ገርማሚ /አቶ/ደጃዝማች/ ገፅ ይገኛል

ገበየሁ /ፈታ/ ይገኛል ይገኛል ይገኛል ይገኛል ይገኛል

ገበያነሽ /ወ/ር/ ፶፫ ገፅ

ገብረሐይወት ባይከዳኝ ይገኛል

ገብረመስቀል 10

ገብረመስቀል አጼ ፳፪ ፳፫

ገብረመስቀል /ቢትወደድ/ ይገኛል ይገኛል

ገብሬ ይገኛል

ገብረማርያም /አሣሽ/ ይገኛል

ገብረማርያም /ብላታ/ ይገኛል

ገብረ ሥላሴ ጸሐፊ ትእዛዝ 11

ገብረሥላሴ /አጫጌ/ ይገኛል

ገብረኪዳን /ራብ/ ይገኛል ይገኛል

ገብረእግዚአብሔር /መምሕር/ ይገኛል

ገብረእግዚአብሔር /ደጃዝማች/ ይገኛል

ገብረእግዚአብሔር /ሰላይ/ ይገኛል

ገብሩ ፳፭

ገንሜ /ቀኛ/ ይገኛል ይገኛል

የዕውና የሥፍራ ስሞች ማገናከቢያ - INDEX

፪፻፳፯

ገነት ገሩይ ወ/ሥላሴ /ወ/ሮ/ 10
ገነት ገሩይ ተክለማርያም /ወ/ሮ/ 27
ጉለሌ ሸየሺ
ጉልላቴ /ፊታ/ ሸየሺ
ጉማ ሸየሺ ሸየሺ
ጉባ /አባ/ ሸ
ጉራጌ ያፂ ሸየሺ
ጉራዕ ሸየሺ
ጉንዳጉንዲ ሸየሺ
ጉግሣ ራስ ሸየሺ
ጉግሣ /ራስ/ ሸየሺ
ጉዲት ሸየሺ
ጉድሩ ሸየሺ
ጊቤ ሸየሺ ሸየሺ
ጊዮርጊስ /አባ/ ዘጋስጫ ማ
ጊዳ ሸየሺ
ጋሊያኖ /ማጆር/ ሸየሺ ሸየሺ ሸየሺ ሸየሺ ሸየሺ
ጋላ /አሮሞ/ ሸየሺ
ጋንዶልፊ /ጄኔራል/ ሸየሺ ሸየሺ
ጋዛ ሸየሺ ሸየሺ
ጋዲሎ ሸየሺ
ጊስ ሸየሺ
ጊዴዎን /መስፍን እስራኤል/ ሸየሺ
ጊዴዎን /ዘፈላግ/ ሸየሺ
ጊራ ሸየሺ
ግሎባላይዜሽን ሸየሺ
ግሸን ሸየሺ
ግሼ ያፂ ሸየሺ
ግብጽ 2 ሸየሺ
ግራኝ መሐመድ ማ ሸየሺ
ግርማ ሥላሴ /መምሕር/ ሸየሺ
ግርማዊነታቸው ሸየሺ

ግዛው ልፂጌ

၇၄.ထပ်၍ အံ့/ ခု

၇-၇၈၇၈ / ၁၀၈၈၈၈ / ၈၈၈၈ ၈၈၈၈

ጉሜ ጉሹ ያፒ

ቶረቤገ ጅፍ

ቅርጽ ፓቭ ስባላዊ

[illegible]

ብብዙ /ደጃዝማች/ ልዩ

ጉበዝኢዮሁ ደፂግፊ

737 612

7-3 頁 90

ጉንደሬ ጦር ሸቶ

ᐱᐱᐱ ᐱᐱ /ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ/ ᐱᐱᐱᐱ

ᐱᐱᐱ ᐱᐱᐱ /ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ/ ᐱᐱᐱᐱ

2.

LC 7490 6111

உருவம் உருவம் உருவம்

夏/大/節

ᐃᓴ ᐃᓴ ᐃᓴ

第 17 頁

第 二 頁

終止 14

877 3 0124 0125 0126 0127 0128 0129 0130 0131 0132 0133

အိပ်ပျော်စရာ အိပ်ရာ

ᐃᓪᓴ 12 ᐃᐃᐅᐅ

ᐃᓴ ᐃᓴᐅᐱ ᐃᓴᐅᐱ

ጊዛዊ ብድር ልዩ ልዩ

[illegible]

ጅጅጋ /የሸዋው/ ስፍራ

Æ4. 6E1E

ጠ -

ጠለምት ይደገፍ
ጠምቄ ሸፍ
ጠንቀኛ /አቶ/ ሸፍ
ጠገዴ ይደገፍ
ጠረስ ፲፭
ጣርማበር ያፂ
ጣይቱ /ወ/ሮ/ ሸፍ ሸፍ
ጣይቱ /አቴ/ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ ይደገፍ
ጦና /ካም/ ይደገፍ

ጨ -

ጨለቆት ይደገፍ
ጨለንቆ ይደገፍ
ጨሉ ይደገፍ
ጨሊያ ይደገፍ ይደገፍ
ጨቦ ያፂ
ጨርጨር ይደገፍ
ጨጨሆ ይደገፍ ይደገፍ
ጫጫ /ደጃዝማች/ ይደገፍ
ጫጫ /ቦታ/ ያፂ
ጭሬደን /ወንዝ/ ይደገፍ
ጭኒ ይደገፍ

አ -

አውሎናዊ /አበባ/ ይደገፍ
አንጤሌዎን /አባ/ ሸፍ
አጥሮስ /አጳስ/ አቡነ ይደገፍ

ጸ -

ጸጋዘአብ ዪየ
ጸሐማ /አባ/ ሸ
ጸዮንሞገሳ ዪየ፳፻

ፈ -

ፈላሾች ሸ፻ ዓዛ
ፈረስማይ ዪየ፵፱
ፈረንሲስ /ፈረንሣይ/ ሸ፱ ፹ ፹፩ ሸ፻፶፭ ዪየ፳፻ ዪየ፳፱ ዪየ፳፻፭
ፈንታ /አንጣጭ/ ሸ፻፲፭
ፈንግል /በሽታ/ ፲፪
ፈሊጸስ ፲፩ ፲፪ ፲፬
ፈንፊኔ ሸ፻
ፋሲል /አጼ/ ሸ፻፳
ፋሺስቶች 1. 2. 9
ፋኖ ዪየ፶
ፈልተር /ሙሴ/ ዪየ፵፮ ዪየ፵፭
ፌኒክስ አዳራሽ ዪየ፳፱
ፍሎርንጻ /ፍሎሬንስ/ ፵
ፎሬምናጦስ ፲፩
ፍራንሼ ደስፕራይ /ማርሻል/ 20
ፍቅሬ ግንብ ሸ፻፭
ፍቼ ሸ፻፲፯
ፍገራ ሸ፻፳

ፐ -

ፓሪስ ዪየ፳፻
ፓንክሽርስት ሲልቪያ ዪየ፳፻
ፓንክሽርስት ሪቻርድ /ፕሮፌሰር/ 26
ፓርቲኒ /ሊዮተናንት/ ዪየ፵፱
ፖርቱጊዝ ፵፪ ዪየ
ፖርታል ሰር ሔርበርት ሸ፻፳፩ - ሸ፻፳፮
ፖቲ ሸ፻፭

የክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ አጭር የሕይወት ታሪክ

ደራሲው በመኻል ኢትዮጵያ በሰሜን ሸዋ በመርሐቤቴ አውራጃ በታች ቤት ወረዳ ረመሽት ቀበሌ ደን አቦ ገዳም በ፲፰፻፳፮ ዓ.ም. ተወለዱ። ሲወለዱ የተሰጣቸው ስም ገብረመስቀል ነው። ትምህርታቸውን በደን አቦ ገዳም ጀምረው ዕላሊ ሰፊ መድኃኔዓለም የዜማ ትምህርት አጠናቀዋል ከዚያም ወደ እንጦጦ ራጉኤል ሄደው በአጭር ጊዜ በቅኔ ትምህርት በከፍተኛ ማዕርግ ተመረቁ። አዕምሮአቸው ከማንም የበለጠ ብሩህ ነበርና መምሕራቸው ገብረመስቀል የተባለውን ስማቸውን ለውጠውላቸው ኅሩይ በማለት በሰሰዋቸው ስማቸው ኅሩይ ሆነ። ይህም በግዕዝ ምርጥ ማለት ነው።

በ፳፭ ዓመት ዕድሜያቸው ወ/ሮ ሐመረ እሸቴን በቤተክርስቲያን ደንብና ሥርዓት አገቡ። ከታብቻው አራት ሴቶችና ሁለት ወንዶች ልጆችን አግኝተዋል። በ፲፱፻፲ ዓ.ም. በእንግሊዝ ንጉሥ ጆርጅ ፩ኛ ሥርዓት ንግሥ ላይ በዚያን ጊዜ ደጃዝማች (በኋላም ልዑል ራስ) ካሳ መሪነት በተጓዘው የኢትዮጵያ ልዑካን ቡድን አባል ሆነው ወደ ሉንዶን ሄደዋል። በእንግሊዝ አገር በበዓለ ንግሥ ከተገኙ በኋላ እክሰፎርድ ዮኒፎርስቲንግ ፓሪሰንግ ሮምንግ እስከገደርያን ካይሮንና ኢየሩሳሌምን በመጉብኝታቸው ጉብኝቱ የአመለካከት ሁኔታዎቻቸውን ይበልጥ በማስፋቱ ስለትምህርት፣ ስለምርምርና ስለዘመናዊ ሥልጣኔና ጥበብ ያደረገባቸው ግንባቢ በዘመኑ በሀገራችን ከነበሩት ሰዎች ልዩና ድንቅ እንዲሆኑ አብቅቷቸዋል። በዚህም ወቅት ነበር ከአለቃ ታዬ ገማርያም ጋር ቀደም ሲል የጀመሩትን መጽሐፍ ቅዱስን ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ አማርኛ ቋንቋ የመተርጎሙን ሥራ አለቃ ታዬ በሌላ ሥራ ሞክንያት በማቋረጣቸው ብላቴን ጌታ ኅሩይ የተጀመረውን ትርጉም ጨርሰውት የመጀመሪያው የአማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ሲታተም ትሏል።

በ፲፱፻፲ ዓ.ም. ለአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ዲሬክተር ሆነው ተሾሙ። በዚህ ጊዜ በኢትዮጵያ ለከተማ አስተዳደር ሥርዓት ማዘጋጃ ቤት የሚለውን ስያሜ በመጀመሪያ ያወሰኑት እርሳቸው ናቸው። የከንቲባውን ጽ/ቤት በአዲስ መልክ አደራጁ። የከተማውን የቦታ ክፍል የቀረጥና የግብር አሰባስብ ለመጀመሪያ ጊዜ ለከተሟት ነዋሪ የፈጠሩለት እሳቸው ናቸው። በ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. ብላታ ተብለው በልዩ ለተቋቋመውና የውጭ አገር ሰዎችን በሚመልከተው የዳኝነት ጉዳይ ፍርድ ቤት ዳኛ ሆነው ተሾሙ። ከ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. የመንግሥት አማካሪ ሆኑ። በዚያንም ጊዜ ከኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወርህ፣ ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከልዑል ራስ ተፈሪ መኩንን ጋር ሆነው አውሮፓን ጉብኙ። በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ብላቴን ጌታ ተብለው እስከ ሚያዝያ ፲፪ ቀን ፲፱፻፳፪ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ዲሬክተር ሆኑ ከ፲፱፻፳፪ ዓ.ም. እስከ ዐረፉበት መስከረም ፱ ቀን ፲፱፻፳፮ ዓ.ም. ድረስ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በመሆን አገልግለዋል። ስለመንግሥት ሥራም በየጊዜው ወደአውሮፓና አሜሪካ አገሮች እየተላኩ በመሄድ የተላኩባቸውን ጉዳዮች በጥሩ አከናውነዋል። ከውጭ አገር ጉብኝታቸው የመጨረሻውና እጅግ ደማቅና ውጤታማ የሆነው የጃፓን ጉብኝታቸው ነበር። በዚህም ላይ በተጨማሪ አዲስ ለተቋቋመው የኢትዮጵያ ቀይመስቀል ማኅበር የመጀመሪያው ሴተመንበር ሆነው የኢጣሊያ ፋሺስቶች ወረራ ከመጀመሩ በፊት በጥድሬያ ብዙ ዝግጅት እንዲደረግና በየጦር ግምባሩ ሁሉ የቀይ መስቀል እንዲሰማራ ብዙ ደክመውበታል።

ይህ ሁሉ ከባድ ሥራና ኃላፊነት እንዲሁም የጉዞና የጉብኝት አድካሚ እና ተደራራቢ ጫና ቢኖርባቸውም ክቡር ብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደሥላሴ ባገኙት ጥቂት ትርፍ ጊዜ ሌሎች የውጭ አገር መጻሕፍትን በማንበብና ይበልጡኑም ደግሞ ልዩ ልዩ መጻሕፍትን እራሳቸው በማዘጋጀት ለኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲዳረስ አድርገዋል። ዕውቀት እንዲሰፋፋም ብዙ ጥረዋል ከሁሉም በላይ ግምባር ቀደም የዕውቀት ዐርበኛ ናቸው በመሆናቸውም ከሃያአንድ ያላነሱ ልዩ ልዩ መጻሕፍትን ደርሰዋል። ይህ “የኢትዮጵያ ታሪክ ከንግሥተ ሳባ እስከ ታላቁ የአድዋ ድል” የተባለው የመጨረሻው ድርሰታቸው ነው። የደራሲውን የአጻጻፍ ስልት በጥሞና እና በትኩረት ለሚመረምር አንባቢ በዐረፍተ ነገሮች አጫጭርነት፣ በቃላቱ ሁኔታን ገላጭነት፣ ለዝነቱ ምክንያትና ማስረጃን በማቅረብ ረገድ የአንባቢን ስሜት በታሪኩ ማርኮ እየሳበ የሚወስድ እንጂ ለአዕምር የቸከፍ አሰልፎ ያለመሆኑን በተጨማሪ ወደዚያውም ስለሚገልጥለት ወደሚቀጥለው ታሪክ እንዲያልፍ ይገፋፋል እንጂ አይገታውም።

የክቡር ብላቴን ጌታ ኅፋይ ወልደ ሥላሴ አጭር የሕይወት ታሪክ

ደራሲው በመኻል ኢትዮጵያ በሰሜን ሸዋ በመርሐቤቴ አውራጃ በታች ቤት ወረዳ ረመሽት ቀበሌ ደን አቦ ገዳም በ፲፰፻፳፭ ዓ.ም. ተወለዱ። ሲወለዱ የተሰማቸው ስም ገብረመስቀል ነው። ትምህርታቸውን በደን አቦ ገዳም ጀምረው ሰላሌ ስሬ መድኃኔዓለም የዜማ ትምህርት አጠናቀዋል ከዚያም ወደ እንጦጦ ራጉኤል ሄደው በአጭር ጊዜ በቅኔ ትምህርት በከፍተኛ ማዕርግ ተመረቁ። አዕምሮአቸው ከማንም የበለጠ ብሩህ ነበርና መምሕራቸው ገብረመስቀል የተባለውን ስማቸውን ለውጠውላቸው ኅፋይ በማለት ስለሰየሟቸው ስማቸው ኅፋይ ሆነ። ይህም በግዕዝ ምርጥ ማለት ነው።

በ፳፭ ዓመት ዕድሜያቸው ወ/ሮ ሐመረ እሸቴን በቤተክርስቲያን ደንብና ሥርዓት አገቡ። ከጋብቻው አራት ሴቶችና ሁለት ወንዶች ልጆችን አግኝተዋል። በ፲፱፻፲ ዓ.ም. በእንግሊዙ ንጉሥ ጆርጅ ፎኛ ሥርዓት ንግሥ ላይ በዚያን ጊዜ ደጃዝማች (በኋላም ልዑል ራስ) ካሳ መሪነት በተጓዘው የኢትዮጵያ ልዑካን ቡድን አባል ሆነው ወደ ሎንዶን ሄደዋል። በእንግሊዝ አገር በባላ ንግሥ ከተገኙ በኋላ አክሲዮኒድ ሮኒቨርስቲንግ ፓሪስን ሮምን አስከንድርያን ካይፎንና ኢየሩሳሌምን በመጉብኘታቸው ጉብኝቱ የአመለካከት አድማሳቸውን ይበልጥ በማስፋቱ ስለትምህርት ስለምርምርና ስለዘመናዊ ሥልጣኔና ጥበብ ያደረጋቸው ግንባቢ በዘመኑ በሀገራችን ከነበሩት ሰዎች ልዩና ድንቅ እንዲሆኑ አብቅቷቸዋል። በዚህም ወቅት ነበር ከአለቃ ታዬ ገማርያም ጋር ቀደም ሲል የጀመሩትን መጽሐፍ ቅዱስን ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ አማርኛ ቋንቋ የመተርጎሙን ሥራ አለቃ ታዬ በሌላ ሥራ ምክንያት በማቋረጣቸው ብላቴን ጌታ ኅፋይ የተጀመረውን ትርጉም ጨርሰውት የመጀመሪያው የአማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ሊታተም ትችላል።

በ፲፱፻፲ ዓ.ም. ለአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ዲሬክተር ሆነው ተሾሙ። በዚህ ጊዜ በኢትዮጵያ ለከተማ አስተዳደር ሥርዓት ማዘጋጃ ቤት የሚለውን ስያሜ በመጀመሪያ ያወጡለት እርሳቸው ናቸው። የከንቲባውን ጽ/ቤት በአዲስ መልክ አደራጁ። የከተማውን የበታ ህግ የቀረጥና የግብር አሰባስብ ለመጀመሪያ ጊዜ ለከተማው ነዋሪ የፈጠሩለት እሳቸው ናቸው። በ፲፱፻፲፭ ዓ.ም. ብላጋ ተብለው በልዩ ለተቋቋመውና የውጭ አገር ሰዎችን በሚመልከተው የዳኝነት ጉዳይ ፍርድ ቤት ዳኛ ሆነው ተሾሙ። በ፲፱፻፲፮ ዓ.ም. እስከ በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. የመንግሥት አማካሪ ሆኑ። በዚያም ጊዜ ከኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወረደው ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከልዑል ራስ ተፈሪ መኩንን ጋር ሆነው አውሮፓን ጉብኙ። በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ብላቴን ጌታ ተብለው እስከ ሚያዝያ ፲፮ ቀን በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ዲሬክተር ሆኑ በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. እስከ ዐረፉበት መስከረም ፱ ቀን በ፲፱፻፲፱ ዓ.ም. ድረስ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በመሆን አገልግለዋል። ስለመንግሥት ሥራም በየጊዜው ወደአውሮፓና አሜሪካ አገሮች እየተላኩ በመሄድ የተላኩባቸውን ጉዳዮች በጥሩ አከናውነዋል። ከውጭ አገር ጉብኝታቸው የመጨረሻውና እጅግ ደማቅና ውጤታማ የሆነው የጃፓን ጉብኝታቸው ነበር። በዚህም ላይ በተጨማሪ አዲስ ለተቋቋመው የኢትዮጵያ ቀይመስቀል ማኅበር የመጀመሪያው ሴቀመንበር ሆነው የኢጣሊያ ፋሺስቶች ወረራ ከመጀመሩ በፊት በጥድፊያ ብዙ ዝግጅት እንዲደረግና በየጦር ግምባሩ ሁሉ የቀይ መስቀል እንዲሰማራ ብዙ ደክመውበታል።

ይህ ሁሉ ከባድ ሥራና ኃላፊነት እንዲሁም የጉዞና የጉብኝት አድካሚ እና ተደራራቢ ሜና ቢኖርባቸውም ክቡር ብላቴን ጌታ ኅፋይ ወልደሥላሴ ባገኙት ጥቂት ትርፍ ጊዜ ሌሎች የውጭ አገር መጻሕፍትን በግንብብና ይበልጡትም ደግሞ ልዩ ልዩ መጻሕፍትን እራሳቸው በማዘጋጀት ለኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲጻፍላት አድርገዋል። ዕውቀት እንዲሰፋፋም ብዙ ጥረዋል ከሁሉም በላይ ግምባር ቀደም የዕውቀት ዐርበኛ ናቸው በመሆናቸውም ከሃያአንድ ያላነሱ ልዩ ልዩ መጻሕፍትን ደርሰዋል። ይህ “የኢትዮጵያ ታሪክ ከንግሥተ ላባ እስከ ታላቁ የአድዋ ድል” የተባለው የመጨረሻው ድርሰታቸው ነው። የደራሲውን የአጻጻፍ ስልት በጥሞና እና በትኩረት ለሚመረምር አንባቢ በዐረፍተ ነገሮቹ አጫጭርነት በቃላቱ ሁኔታን ገላጭነት ለኹነቱ ምክንያትና ማስረጃን በማቅረብ ረገድ የአንባቢን ስሜት በታሪኩ ማርኮ እየሰበ የሚወስድ እንጂ ለአዕምሮ የቸከና አበልቺ ያለመሆኑን በተጨማሪ ወደዚያውም ስለሚገልጥለት ወደሚቀጥለው ታሪክ እንዲያልፍ ይገፋፋዋል እንጂ አይገታውም።